BIBLIOT. ISTITUTO
BOTANICO - PADOVA

Gf.
14

R. ISTITUTO BOTANICO DI PADOVA
Sala 6
Palco
N. Inv.
BIBL. R. ORTO BOTANICO-PADOVA
Gi.
14
N° 3359
REC 5609

3

DESCRIPTIO
Legationis Batavicæ
Societatis Indiæ Orientalis
ad
Magnum Tartariæ Chamum
Modernum SINÆ IMPERATOREM,
cum Privilegio.

Amstelodami
Apud Iacobum Meursium *Calcographum et Bibliopolam in fossâ Cæsareâ, A. 1668.*

3

LEGATIO BATAVICA

AD

Magnum Tartariæ CHAMUM

SUNGTEIUM,

Modernum Sinæ Imperatorem.

HISTORIARUM NARRATIONE,

QUÆ

Legatis in Provinciis *Quantung*, *Kiangsi*, *Nanking*, *Xantung*, *Peking*, & Aula Imperatoriâ ab Anno 1655 ad annum 1657 obtigerunt, ut & ardua Sinensium in bello Tartarico fortunâ, Provinciarum accurata Geographia, urbium delineatione,

NEC NON

Artis & Naturæ miraculis ex Animalium, Vegetabilium, Mineralium genere per centum & quinquaginta æneas figuras passim illustrata & conscripta vernacule

PER

JOANNEM NIEUHOVIUM,

Primum Legationis Aulæ magistrum, jam *Coylanæ* Præfectum.

LATINITATE DONATA

Per Clarissimum Virum

GEORGIUM HORNIUM,

Historiarum inceleberrimâ Lugd. Batav. Acad. Prof.

AMSTELODAMI,

Apud JACOBUM MEURSIUM, in Fossâ Imperatoriâ.

Cum S. Cæsareæ Majestatis, Christianissimi Galliarum Regis, & Præpotentum Fœderati Belgii Ordinum Privilegio. ANNO CIↃ IↃC LXVIII.

3

IOANNES BAPTISTA COLBERT
REGI AB INTIMIS CONSILIIS ET ÆRARIO PRÆFECT.

Excellentissimo ac Per-Illustri

DOMINO,

D°. COLBERT,

Ordinis S. Spiritus Commandritæ, Libero Baroni de Seignelay, Ordinario Regis Christianissimi Consiliario, Status Gallici Ministro primario, Aulæ Regiæ Præfecto, summo Quæsturarum ac commerciorum Galliæ Præsidi, &c.

Excellentissime ac Per-Illustris DOMINE,

Magno illi terrarum orbis Domitori Alexandro volupe aliquando fuit ad Diogenis doliolum se demittere, ac nonnullo quoque observantiæ cultu celebris Philosophi suscipere oracula. Tanti Monarchæ animatus exemplo Excellentiam Tuam, cujus heroïcæ virtutes jam dudum, *quâ patet orbis*, fulgore pleno radiant, paulisper ad gelidas *Neptuni Batavi* undas fisto, ut absque periculosis pelagi jactationibus Sinæ miracula, domi solitarius, inspiciat. Nil enim ab omni parte magis ingenium movet, quàm exoticarum rerum, à primis mundi incunabulis, admiranda commemoratio; quæ si omnia mortalium unus sua recordatione assequatur, nullum dubium, quin prudentiæ fastigium, non sine miraculo, conscenderit. Verum enimverò, quia historiarum Dea, quæ Pacis ac Bellorum Magistra; Legum & Judiciorum Interpres, nullibi magis propriè hospitatur, quàm apud viros qui Purpuræ proximi illustrem in aula personam sustinent, ut legationibus, pactis, etiam bello, cum aliis nationibus mutuas contrahant amicitias, aut hostilitates, unde familiaris oritur notitia, & mutuum inter longè, ac ab ipsa natura, Oceano, montibus, sylvis, desertis, dissitos populos commercium, injurius *Excellentiæ Tuæ* forem, si *Legationem Batavicam ad Sinæ Imperatorem* accuratiori manu, juxta genuinam Autographi *Nieuhoviani* formam, latiâ veste exornatam, alii quàm *Excellentiæ Tuæ*, cui promovendæ mercaturæ provincia demandata est, sacram facerem;

rem; cùm Gallica editio ab *Excellentia Tua*, quæ literarum & virtutum censûs ex merito æstimat, cum summa affectus testificatione accepta sit.

Debetur sanè *Excellentiæ Tuæ*, cui jam pridem reliquorum regnorum & aularum arcana patent, hic liber, ut Chinæ, hucusque peregrinis inaccessæ, secreta quoque recludat. Audit, & quidem juremerito, Sina mundi compendium & epitome generis humani, cùm ob multa alia, tùm ob insignem sapientiam, & scientiarum abditissimarum cognitionem, quibus quidem ipsos Europæos, ut Typographia, pulvis pyrius, vasa porcellana & plura præclarissima inventa testantur, multis parasangis & seculis superavit, ut planè credibile sit antiquam Ægyptiorum sapientiam Africâ pulsam, vel à Sosestri in famosa illa expeditione Asiatica abductam, apud Colchos & Sinas sedem suam collocasse.

Antiquitas flores, queis Deorum suorum capita redimere non valebat, adjiciebat pedibus: ad pedes *Excellentiæ Tuæ* Chartaceum hoc munusculum, observantiæ monumentum, statuit hæc mea tenuitas, eò audaciæ impulsa vivâ humanitatis memoriâ quâ *Excellentia Tua* me Gallicam editionem offerentem excepit, ut & Consularis viri dicto, *neque quenquam esse*, inquientis, *tam perversum à Musis, qui non mandari versibus æternum laborum suorum præconium patiatur*. Imparem me sanè *Excellentiæ Tuæ* præconem lubens profiteor, cùm per universas Galliæ Provincias auspiciis *Excellentiæ Tuæ* fasces ac secures arcanâ quasi lætitiâ gratulabundi exultent, in templis fides, in Senatu consilium, in foro æquitas, novo veluti gaudio perfundantur; hincque invictus Galliarum Monarcha Lycurgi fidem, Epaminondæ sinceritatem, Catonis prudentiam, Aristidis justitiam, & quæ cætera virtutum proma conda historia magnis viris adscribere valet, in *E. T.* agnoscens, publicam totius Galliæ salutem cervicibus atque humeris *E. T.* tanquam tutissimis columnis innixam commiserit, encomia *E. T.* sacro Ægyptiorũ silentio malo perstringere, quam rudi calamo nebulas offundere.

Hoc igitur illustre monumentum, ut serenâ fronte *Excellentia Tua* accipiat, ipsæ Tartarorum & Sinarum gentes, quanquàm procul in orientem sepositæ, communi humanitatis jure ac privilegio exposcere, & patrocinantem clypeum ambire, videntur. Si gratiosè *Excellentia Tua*, quam civium cuncti ut beneficum & salutare numen venerantur, illud aspexerit, me faventem auram sensurum confido. Deus Ter Opt. Max. *Excellentiam Tuam* diutissimè salvam atque incolumem præstet, Galliæ bono, ac civium solatio atque tutamini. Idemque summus Moderator Illustrissimam Domum COLBERTIANAM, in glorioſissimam æternamque posterorum memoriam, florere porrò atque vigere jubeat, ad excelsam nominis sui gloriam, & Regni decus ac firmamentum. Sic devotissimo pectore vovet, sic precatur futurus perpetuum

EXCELLENTIÆ & ILLUSTRITATIS TUÆ

Amstelodami. 24. Octob.
Ao. CIↃ IↃ LXVIII.

Humillimus Cliens

JACOBUS MEURSIUS.

REVERENDISSIMO SERENISSIMOQUE

PRÆSULI AC PRINCIPI

D. MAXIMILIANO HENRICO,

D.G. ARCHIEPISCOPO *atque* ELECTORI COLONIENSI,

EPISCOPO HILDESIENSI AC LEODIENSI, ADMINISTRATORI BERCHTESGADENSI ET STABULOENSI, DUCI BOIOARIÆ, IN WESTPHALIA, ANGRIÆ ET BULLIONIS, COMITI PAL. AD RHENUM, MARCHIONI FRANCOMONTIS.

CELSISSIMO & ILLUSTRISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO

D. FRANCISCO EGONI

D.G. EPISCOPO ARGENTORATENSI,

ADMINISTRATORI MURBACHENSI ET LUDENSI, LANDGRAVIO ALSATIÆ ET FURSTENBERGI, COMITI IN HEILIGENBERG ET WERTENBERG.

DOMINIS SUIS CLEMENTISSIMIS.

HANC

LEGATIONEM BATAVICAM AD MAGNUM TARTARIÆ SINÆQUE CHAMUM

D. C. Q.

GEORGIUS HORNIUS,

Historiarum in Acad. Leydensi Prof.

Ultorum anxiis diu desideratum votis sistit se vobis opus, & hactenus Europæ incognitum, perfecta *Legationis Batavicæ ad Magnum Tartariæ pariter ac Sinæ Chamum* descriptio, compendiosa Sinensis Imperii in quindecim ampliſſima Regna divisione comitata: quod Regium & illustre monumentum, ut serena fronte accipiatis, simulque sereniſſima & celsiſſima nomina in frontiſpicio legi sinatis, ipsæ Tartarorum & Sinarum gentes, quanquam procul in Orientem sepositæ, nobisque inacceſſæ, communi humanitatis jure ac privilegio exposcere videntur. Nam cum mortalium cuncti rerum exterarum cura ac desiderio flagrent; ea Principum imprimis & in rerum fastigio positorum Magnatum ratio est, ut Legationibus, pactis, etiam bello, mutuas contrahant amicitias, aut hostilitates: unde familiaris oritur notitia, & mutuum inter longe, ac ab ipsa natura Oceano, montibus, sylvis, desertis, dissitos populos commercium. Ita Antiquo sæculo *Alexander Magnus*, primus Indiam Europæis aperuit; post *Augustus* missis ex Rubro mari classibus; ut nihil de *Salomonis* navigatione Ophiritica dicam, aut Ægyptiorum Africanis terra marique explorationibus.

Quæ

Quæ quidem omnia, ſi cum Hiſpanorum Luſitanorumque contendantur maritimis in novum Orbem expeditionibus, exigua merito videri poſſunt. Illi enim novum ad Occidentem, hi ad Orientem, Mundum primi aperuerunt, & victricibus inſuper armis gentes immanitate barbaras, numero infinitas, ferocia terribiles, domuerunt, & ad rationis uſum adegerunt. Hinc nova rerum facies, & Geographi tandem orbem rotundum ac circumnavigabilem ipſo experimento didicerunt. Succeſſerunt utriſque BATAVI, & poſtquam terreſtri militia invictos ſe docuiſſent, maria conſcendere, longinquas navigationes ſuſcipere, denique ipſos Hiſpanos ſuperare, dum inacceſſa hactenus verſus Boream & Auſtrum primi adeunt, Colonias in Occidente & Oriente illuſtriſſimas condunt, Regna, Provincias, Inſulas innumeras occupant, ſuaſque commerciis, fœdere, amicitia, faciunt. Atque hinc factum, quod etiam Sina, & Japonia, extimæ verſus Orientem Regiones, ipſis innotuerunt, ac primi immenſum illum terrarum adhuc incognitarum ſupra *Japoniam*, quem *Eſo* vocant, tractum detexerunt, cujus interventu Aſiam cum America, & Europa conjungi, aut freto *Anian* intercedente, exiguo intervallo ſecludi, probabile redditur.

Dum ita per Aſiam mercimonia & bella exercent, fama affertur, remotiſſimos Tartariæ Orientalis *Niuche* & *Niulhan* populos, quos *Yupas* vocant, ſuperato muro Sinenſi, in florentiſſimum illud Imperium graſſari, ac denique extincta Imperatoria familia *Taiminga*, novam Dynaſtiam Tartaricam, quam *Taiçingam* vocant, condidiſſe; ita ingenti rerum converſione factâ Sina, Tartariaque Orientalis uni

jam Imperatori, quem MAGNUM CHAMUM Europei vocant, parent. Hæc tam insignis mutatio occasionem præbuit mittendæ Legationis, ut novum sibi Imperatorem donis & amicitia conciliarent, simulque statum ejus hactenus tam abditæ & peregrinis inaccessæ Regionis aperirent. Et quamvis primi conatus non omnino destinationibus responderint, aperta tamen in Sinam via fuit, cognitæ Provinciæ, mores gentium, ac ipsa aula Tartarica, qualis jam apud Sinas esset, spectata: quæ omnia spem præbuerunt felicioris imposterum successus. Præcipuus tum fructus fuit, exacta descriptio quinque Provinciarum, Regnorum potius, & omnium, quæ in Legatione illa acciderunt, quod quidem opus Chalcographi industria veris urbium, hominum, animalium, plantarum figuris insigniter illustratum vobis nunc

SERENISSIME ELECTOR

&

CELSISSIME PRINCEPS,

summa humilitate & reverentia spectandum, fruendumque offertur.

Quibus enim potius, quam PRINCIPIBUS eminentissimis, Opus, quod de argumento, ut inter mortales, maxime sublimi, & Majestatis plenissimo tractat, debebatur. Hic enim se spectandos exhibent illi prisci Sinarum *Facfuri*, sive Imperatores, eorumque tot fœta prodigiis Regna, in unam conflata ingentis potentiæ molem, à spectatore stuporem, à lectore admirationem extorquent.

M. Paulus Venetus olim inter primos, cum Sinam describeret, meras videbatur fabulas referre; adeo

Euro-

DEDICATIO.

Europæis magnitudo urbium, numerus pontium, turrium, templorum, & alia ſupra omnem fidem videbantur. Neque id injuria, cum maximæ in Europa urbes, vix Oppidorum apud Sinenſes nomen ſuſtinere poſſint, & unica *Nanking* magnitudine integram Provinciam æquet. Ipſum jam vera ſcripſiſſe experientia, rerum magiſtra, docuit. Id enim peculare Aſiaticis eſt, quod ingentes ſtruant urbes, & integras Provincias uno muro, & Civitate complectantur, exemplo Babylonis, Ninives, Romæ, Alcahiræ. Ac cum in cæteris Regionibus raræ dentur tantæ molis urbes, ſola Sina totum reliquum Orbem, ſive multitudinem ſpectes, æquat, ſive magnitudinem, ſuperat: unde compendium Mundi & Epitome generis humani appellari poteſt; præſertim accedente inſuper inſigni ſapientia & ſcientiarum abditiſſimarum cognitione, quibus quidem ipſos Europæos proculdubio, ſi ſpectes Typographiam, pulverem pyrium, vaſa Porcellana & alia, multis ſæculis ſuperarunt, ut plane credibile ſit, antiquam Ægyptiorum ſapientiam Africa pulſam, vel à Seſoſtri in famoſa illa expeditione Aſiatica apud *Colchos*, & Sinas ſedem ſuam collocaſſe: cum mediis undique cincti barbaris Sinæ ſoli illas artes non tam reperierint, quam ab aliis populis inventas acceperint, ac multis ſeculis, tanquam arcanas traditiones, excluſa aliorum populorum babarie, invidi ac contemtores, retinuerint.

Hanc, igitur SERENISSIMI ac CELSISSIMI PRINCIPES, Legationem Sinenſem gratam acceptamque, ſuo vobis merito & novitate, futuram omnino perſuaſus ſum: confirmatus etiam eorum ſententia, qui cum Heroicas & magnificas virtutes

& erga

& erga præstantissimas ac humano generi longe utilissimas artes affectum singularem, tantisque Principibus dignum frequenter commemorarent animum, fateor, addiderunt mihi, ut & ipse auderem aliquo, non indigno Magnatibus, munere vestram Reverendissimam Celsitudinem venerari, Deum Opt. Max. rogans, ut vos omni prosperitate & Principali felicitate, uthactenus, ita porro clementer beare velit.

Lugduni Batav. III *Aprilis* CIↃ IↃC LXVIII.

EPIGRAMMA
IN
LEGATIONEM SINICAM
Latine redditam.

His foliis nunc Sina *patet, quæ lege vetustâ*
Hactenus externis invia dicta fuit.
Nieuhovius *monstravit iter, quo collocet amplus*
Belga pedem: Latiis Hornius *istud agit.*

JOH. BABT. à LAMZWEERDE
Phil. & Med. Doct.

A D

LECTOREM BENEVOLUM.

NON minus utile, quam jucundum tibi offeri-mus Opus, quod immediate fluxit à præcipua Nobilißimæ illius ad Magnam Tartariæ Sinæque Chamum *ex nova Batavia ſub Ampliſſimo Indiarum Gubernatore* Joanne Maatzuikero Legationis *parte,* Joanne Nieuhovio *Batavo, viro in peregrinationibus Aſiaticis pariter ac Indicis experientißimo, quem, poſtquam per quinque luſtra præpotentibus Indiarum Societatibus terra marique in* Braſilia, Sina, Japonia, Perſia, *ac alibi fideliter inſerviiſſet, Præfecturâ* Coylanæ *dignum Senatus cenſuit. Hic in tam longa peregrinatione omnes per Sinam, quas adiit, Urbes, Templa, Montes, & quidquid ſpectabile ſua delineavit manu, ac quæ obſervaverat memoratu digna in patriam reverſus ſecum attulit, ubi tot itinerum moleſtiis defeſſus otiorum gratia aliquandiu moratus viam in mappa quaſi repetiit, atque ex annotatis, tanquam apothecâ* ſpecies lætificantes *ad animi Oblectationem ſibi recluſit, ex quibus, probatæ fidei auctoribus collatis, tandem anxiis cunctorum votis hoc ingens confecit opus, quod curâ Chalcographi* Jacobi Meurſii *Amſtelodami Belgicè, Germanicè, Gallicè editum, exceptumque cum applauſu. Cum vero Magnus ille nuper ingenti, meo præcipue, dolore orbi & Academiæ Leidenſi ereptus* Jacobus Golius, *à me petiiſſet, ut totam illam narrationem latinitate donarem, tum ob viri auctoritatem, tum materiæ præſtantiam & raritatem libenter parui, & quanquam tum plurimis diſtentus, quinque has Legationis Batavicæ partes ad Sinarum Monarcham confeci. Quibus utere Lector amice, plurimumque vale, & brevi, ſi annuat Deus, plura à nobis expecta.*

Leidæ III. Aprilis 1668.

VIRO

VIRO EXCELLENTISSIMO

GEORGIO HORNIO,

Hiſtoriarum in Alma Batavorum Academia Profeſſori celeberrimo,

Amico incomparabili,

CUM HISTORIAM

MAGNIFICÆ LEGATIONIS

AD POTENTISSIMUM

CHINENSIUM IMPERATOREM

Ex Belgico ſermone in Latinum converſam applaudentibus eruditis publicaret.

QUA nunc laude recens HORNI, *Vir maxime, creſcis,*
Ingenii præſtantis Opes quod ſæpius offers?
Quas non imber edax, ſeries nec longa dierum
Diruet, at vivent multis poſt funera ſeclis.
Enumerare velit ſi quis tua ſcripta per Orbem
Sparſa, quot egregiis libris replebitur Index?
Eminet hos inter qui nunc erumpit in auras,
Qui nobis aperit loca tam ſpatioſa Sinenſis
Imperii: Belgis ignota prioribus arte
Mirifica detecta patent. Deſcripſerat illa
Vernaclo Batavus ſermone: induſtria noſtri
Hiſtorici, quem LEIDA *potens veneratur, & omnis*
Candidioris amat doctrinæ cultor, eandem
Hiſtoriam, rebus præclaris undique plenam,
Tranſtulit, & pulcra donavit veſte Latini
Eloquii, a cunctis hæc ut monumenta legantur.
Gratum Opus ingenuis, ad cognoſcenda potentis
Admiranda DEI, *ditantis ſedibus Orbem*
Innumeris, quæ divitiis & fructibus amplæ,
Urbibus auguſtis inſtructæ, ac pinguibus agris,
Fontibus & rivis, auroque fluentibus undis,
Large diffundunt populos ſua dona per omnes.
Hæc tabulis expreſſa novis, ſumptuque benigno
Sculptoris MEURSI, *lectoribus* AMSTELA *tradit,*
AMSTELA TERRARUM DECUS INGENS, GLORIA MUNDI.

In qua urbe hæc ſcribebam

JOHANNES CHRISTENIUS
Juriſprudentiæ Profeſſor.

PARC

JOAN NIEUHOFF

PARS PRIMA
LEGATIONIS
BATAVICÆ,

AD

Magnum Tartariæ, Sinæque
CHAMUM,

Peractæ per Nobiles & Magnificos

PETRUM de GOYER,

ET

JACOBUM de KEYSER,

DECRETO

Nobilissimi & strenuissimi Gubernatoris

JOHANNIS MAATZUYKERI,

Et Amplissimi

INDIARUM SENATUS.

Quæ iter Kantonâ Nankingum usque complectitur.

CUm juxta laudabile Græcorum, Romanorumque exemplar, qui Regionum longe dissitarum territoria peragrando immortale sibi nomen, Regium patriæ splendorem, ac ingens civibus comparaverunt emolumentum, majorem ætatis meæ partem in America transegissem, redeunti in patriam Indiæ Orientalis lustrandæ cupido incessit, Cæsare Trajano exemplo monstrante viam, qui ætate jam decrepitâ, cum aliquot naves ad Indias destinatas casu naufragii cerneret, juvenili sibi robur exoptabat, ut Indiarum extrema perlustrandi foret facultas; tam felici eventu, ut eodem tempore, quo legatio in Sinam destinabatur, Bataviam, Hollandicæ Indiæ caput, appulerim. Visum fuit Gubernatori Indiarum Johanni

Maatzuikero, ita approbantibus, qui ſecretiora tractant conſilia, Nobiles & Magnificos Petrum de Goyer & Jacobum de Keyzer, legatos Pekingam, ad novum Tartariæ Sinæque Chamum, cujus victricibus armis paulo ante Sinicæ Taimingæ familiæ Majeſtas ſceptrum, coronamque ceſſerat, deſtinare, quo & Imperatori novo felicia auſpicia precarentur, & ſimul jura gentium, commerciorumque cum hoc fœdere legationibuſque exercerent.

Tam inopinâ animatus felicitate, cum legationis nunquam antea à Batavis tentatæ partem mihi ſuffragio Majorum demandaſſent, naturam, moreſque illarum gentium, nobis fere niſi obſcura, ac plerumque fabuloſâ traditione cognitos, ut ſe viſu, ſermone, converſatione ingerebant, curioſius annotare viſum, quandoquidem in hanc Regionem, à Geographis pro feliciſſimo Univerſi tractu habitam, ſedem, ſpe in patriam redeundi, nullus gentium hactenus collocare ſuſtinuit, gratam me rem poſteris, meæque non tantum patriæ, verum in univerſum, qui peregrina amant, facturum ratus; & abſque jactantia dixerim, nihil à me dignum curioſitate humanâ prætermiſſum, quod ad genium, moreſque populorum, in illa extrema Aſiæ orâ hactenus à notitia noſtra ſecluſorum, ſpectabat: præcipua vero cura fuit artificioſe ſitum regionum, urbium, pagorum, fluminum, montium, animalium, herbarumque vires, aliaque nobis incerta & incognita, quod hactenus Europæorum tentavit nemo, quaſi penicillo curioſis Lectoribus proponere.

Veruntamen, ne poſteris laborum fructu, quos in propriæ & ſingularis hujus Regionis naturæ indagine adhibuimus, fruſtremur, quidquid in hac Legatione nobis occurrit, breviter & perfunctorie, ad æternam rei memoriam prælo ſubjiciendum, duximus; ſed anteaquam de his verba faciamus, receptâ totius mundi diviſione, ratione nominis Sinæ etymologicâ, ejuſdemque ſitu, magnitudine, annuiſque reditibus præmiſſis, decem Regiones ex quindecim, (in quas tota Sina dividitur) earumque urbes, quas permeandi non oblata nobis fuit occaſio, ad uberiorem, & clariorem itinerarii noſtri intelligentiam paucis perſtringemus.

Totius mundi diviſio.

Univerſus terrarum, mariumque globus à modernis in duas dirimitur partes, veterem ſcilicet & novum orbem; ille Europam, Aſiam & Africam complectitur, quam diviſionem quidam attribuunt tribus Noachi Filiis, videlicet Sem, Cham, & Japhet, nam poſt univerſam mundi eluvionem Aſiam filio primo natu, Africam ſecundo, Europam tertio ſorte obtigiſſe autumant.

Novus orbis, quia eodem tempore, quo India Orientalis, detectus eſt, India Occidentalis nominatur, ſed ab Americo Veſpuſio Florentino America dicta, quamvis anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo per Chriſtophorum Columbum Genuenſem Ferdinandi Caſtiliæ & Arragonenſium Regis, ejuſque uxoris mandato ante ipſum detectus ſit.

Sub

Sub novo orbe apte recenſetur terræ continentis portio meridionalis, quæ à primo inventore Ferdinando Magellano, anno milleſimo quadringenteſimo & vigeſimo, Magellanicæ nomen retinuit; cujus oras inter Anglos primo Franciſcus Drake anno ſexageſimo quinto; inter Batavos Oliverius de Noort ſeptuageſimo ſeptimo appulerunt, quas nuper Ferdinandus de Quier Hiſpanus ulterius detexit.

Termini Aſiæ ejuſque divi-ſio.

Aſia, ut reliquas mundi plagas, utpote ſcopo noſtro alienas, ſilentio tranſeamus, qua ſeptentrionem ſpectat mari Tartarico, qua Orientem magno mari Indico, Eoo dicto, à meridie mari rubro, ab occidente ſinu Arabico, & terræ continentis tractu inter dictum ſinum, & mare mediterraneum, concluditur. Longitudine ab *Helles ponto* ad *Malakkam*, ultimum Indiarum emporium, mille & trecenta, latitudine vero ab oſtio Sinus Arabici ad portum *Tabin*, mille & viginti milliaria Germanica continet.

Univerſa Aſia, quam Priſci in magnam & parvam, à Neotericis in Perſiam, Imperium Turcicum, Indias cum inſulis, Tartariam & Sinam dividitur: hæc Aſia eſt illa globi terraquei portio, quam præreliquis elegit Altiſſimus, hæc parentes noſtros ſinu ſuo ſuſcepit, exinde propagato mortalium genere coloniæ per reliquas orbis partes longe lateque diffuſæ: Hæc lapſos protoplaſtas, hæc demum ipſum Deum generis humani vindicem, ac ſervatorem humana ſpecie tulit. Hæc de Aſia breviter dicta ſufficiant, cum in finem ut lectori conſtet, in qua mundi plaga Regnum Sinæ, nobis deſcribendum, ſitum ſit.

Ratio Etymologica nominis Sinæ.

Sina Europæis *China*, vel *Tſchina*, Tartaris *Catay*, ejus incolæ iiſdem *Mangin* vel *Manthu*, id eſt Barbari dicuntur. M. Paulus Venetus, qui primus harum regionum notitiam anno milleſimo quadringenteſimo ſexto Europæ intulit, ſub *Catayæ* nomine eas deſcribit. Sed prævaluit *Chinæ* nomen, quod Luſitani Cantonenſes primi uſurparunt. Ipſi Sinenſes ut familiæ exuperantiam, ita nomen imperii mutant, unde *Tham* latum ſine fine, *Yu* quies, *Tha* magnum, *Sciam* ornamentum, *Cheu* perfectum, *Han* via lactea cœli olim vocabatur. Sub *Cin* familiâ *Min*, id eſt ſplendor, & *Tamin*, vel *Taimin* regnum magni ſplendoris, trecentis annis ante Ivena, Imperante *Tay-juen*, nominabatur, hodie à Tartaris Regni ſub magno Chamo poſſeſſoribus, *Tai'c'ing* dicitur. Duo tamen communia nomina habet *Chungchoa* medium Regnum, *Chungque* hortus medius, quod crederent terram eſſe quadratam, & in ejus meditullio Sinam: Unde ægre ferebant, Europæos Sinam in extima Aſiæ ora locantes; quod deprehendens Mathias Riccius Pater Societatis Mappam, ita diſpoſuit, ut in medio ejus Sina conficeretur. Sed jam illum errorem ipſi rident. Attamen finitimæ gentes hanc uſitatam Sinarum nominis Regni cum nomine familiæ imperatricis viciſſitudinem parum æſtimantes, prius auditum retinuerunt nomen; nam *Kouchenchinæ* & *Siamii* hoc imperium *Cin*, Japonii *Than*, Tartari *Han*, Turcæ & Saraceni *Katayum* vocant. De origine nominis

Chinæ non opus est aliorum referre falsas & incertas opiniones, sufficiat audire Martinium, cujus VI Annalium Sinicorum hæc sunt verba.

Martinus Martinius lib. 6. Sinicæ Historiæ.

Illud hic non tacebo, videri mihi admodum probabile, non apud Indos modo, verum apud exteras etiam nationes Sinarum nomen à Regiæ istius familiæ nomine fluxisse, ut Sinarum *seu* Cinarum *potius appellaretur imperium. Istorum namque Regum tempestate primum* Cinarum *fama, nomenque pervenit ad exteras gentes, ad Indos præcipue, apud quos postmodum hæsit, & ab illis accepêre subactâ Indiâ Lusitani. Hæc enim* Cina *familia* (ducentis quadraginta sex annis ante Christi nativitatem) *in maxima Sinarum ad Occidentem vergentium parte regnabat; imo cum exteris gentibus bellum gessit, ut supra diximus. Fixâ deinde ibidem imperii sede,* Cinicum *dicebatur imperium. Postea vero quum ad rerum humanarum culmen evasit, multo plura externis bella fecit. Unde nil mirum, si* Cinicæ *appellationis usus apud eos invaluit. Ac licet extremam hanc Asiam vario nomine appellent Sinæ, prout imperatrices familiæ quoque variant, primo tamen auditum nomen retinuêre. Notandum vero primam literam, non Italorum, sed Hispanorum, vel Germanorum more pronuntiandam, ita ut scriptum* Cin *per* Z *asperiore sono prodeat è gutture. Argumentum in hanc rem suppeditat lapis ille, (de quo suo loco) qui anno Domini septuagesimo octogesimo secundo ab illis, qui primi Divinam legem in Sinis promulgavere, partim Sinicis, partim* Syriacis *literis inscriptus, & in Provincia* Xensi *repertus inter alia vocabulum* Zimoston *habet, quod extremam Asiam significat, quasi dicas* Zin *regionem sive terram. Hæc mea est de Sinici nominis notatione opinio, de meliore conjectura nihil præjudicans. Sed revertamur ad historiam, quam nihilominus Sinicam molliore literâ placuit inscribere, quo tam facilis esset, quam communis omnibus pronuntiatio.*

Ante Christum natum 2260.

Priscis temporibus sub *Xuno* duodecim, sub *Yo* novem fuerunt Provinciæ, quo tempore non nisi boreales partes complectebatur, tandem partibus australibus paulatim subactis, & à Barbarie liberatis in quindecim Regiones divisum fuit; quibus Regio *Leaotung*, quæ *Peking* occidua, ubi muri initium, ut & peninsula *Korea*, accenlentur, quæ continens cum *Niuche* Tartaricâ in fluvio *Yalo* terminatur. Præterea insulæ *Haiman* quæ Regioni *Quangsi*, *Formosa*, à Sinis *Lienken* quæ *Fokien*, & *Chenxan*, quæ *Chekiang* opponuntur.

Sex Provinciæ maritimæ sunt *Peking*, *Xantung*, *Kiangnan*, vel *Nanking*, *Chekiang*, *Fokien*, & *Quangtung*. Mediterraneæ ad Boream sunt *Quangsi*, *Kiangsi*, *Huquang*, *Honan*, & *Xansi*, *versus occasum Xensi*, *Suckuen*, *Queicheu*, & *Juman*.

Sina Borealis, & Australis.

Postremis temporibus Sina divisa est in Australem, & Borealem, quarum illa à Tartaris Regnum *Mangin*; hæc ab iisdem *Catayo* nuncupatur, ubi prius novem; posterius sex absolvitur Provinciis. Fluvius *Kiang*, maris filius, utramque dividit.

Error statuentium, Katayam

Hinc erroris manifesti, qui aliam extra Sinæ muros *Katajam*, *Quinsay*, *Kambalu*, aliasque urbes fingunt, cum nonnisi Tartarorum Nomadum plau-

plaustra & tentoria sine urbibus ibi reperiantur ; nec reperta à Jesuitis extra Sinam ulla *Kataja*, quod Celeberrimus Jacobus *Golius* peculiari dissertatione, Sinensi Atlanti adjuncta, argumentis, ex lingua *Kataja* & *Sinica* petitis, ostendit. extra Sinæ muros.

Sina quadratam fere figuram obtinet, nisi quod duo promontoria, quæ à Sinis dicuntur *Tung* id est Orientale ; unum apud *Ningpo*, à quo intra quadraginta horas *Japoniam* navigatur, alterum apud *Tengcheu* in *Xantung*, longe in maria excurrant. Sina quadrata.

Sina, in extremo Asiæ sita, terminos ad Orientem, austrum & occasum Oceanum Indicum, quem incolæ *Tung*, id est Orientale, vocant, habet. Borealis murus ille ingens à veteri Tartaria, Regnis *Niuche*, *Niuchan*, & parte *Tanjut* separat. Inter Regna magis borealia *Samahan* & *Kascar* desertum arenosum *Samo* jacet. Austrum regna Presbyteri Johannis, *Geo*, *Tibet*, *Laos* & *Mien*, à Sinis *Sifan*, id est Regni confinia dicta, claudunt. Inde *Bengala* proximat & Damasios montes, per quos à Tartaris & Indis secernitur. Termini Sinæ.

Latitudo ejus ad austrum ab insula *Hainan*, quæ sub Boreali poli elevatione ad octodecim gradus jacet, unde aquilonem versus ad quadraginta duos extenditur, ita ut Sina viginti duos gradus, sive trecenta & triginta milliaria lata sit. Longitudo à *Jumian* à centesimo & duodecimo gradu ad *Ningpo*, Lusitanis *Nampo*, sive ad centesimum quadragesimum quartum, id est, quadringenta quinquaginta milliaria, procurrit. Magnitudo.

Totum imperium terra marique firmissimis natura & arte munitionibus inexpugnabile videtur. Quinimo ex naturæ situ adeo exiles, clausique sunt omnes aditus, ut orbis in magno orbe singularis appareat. Mare ad ortum, æque ac austrum Classibus ob brevia, syrtes, insulas, rupes periculosum. Inde occiduis ad austrum sylvis, montibus, desertis & ingenti muro borealibus cinctum, hostes arcet. Munimenta.

Metropoles centum quadraginta quinque numerantur, quibus mille trecentæ triginta & una urbes subsunt, ex quibus centum quadraginta octo magnitudine, hominum frequentia, & commerciorum copia prioribus minime cedunt. Præter has sunt triginta duæ civitates majores, quibus Metropolitana dignitas, quamvis nulli pareant, & sexaginta sex oppidis jura dent, denegatur. Extraordinariæ dantur tres urbes belli Ducibus assignatæ. Præsidia militaria per Provincias sparsa intra murum, in ipso & exterius spectantur centum quinquaginta novem. Adde insuper urbes militares septemdecim, & sexaginta sex oppida, in quibus milites permixti civibus habitant. Quæ collecta dant mille octoginta sedecim loca celebrioribus per Europam urbibus, si Romam, Venetias, Constantinopolin, Londinum, Parisios, Pragam, Amstelodamum excipias, nihil inferiora. Numerus urbium.

Discrimen urbium & oppidorum non tam in magnitudine, quam di- Differentia & con-

venientia urbium.

gnitate & privilegiis consistit. Pagi, vici, & parochia, licet circumferentia, & multitudine plebis cum minoribus, quæ Sinis *Chien*, certent, urbis titulo gaudere prohibentur, quia mœnibus destituta non suo, sed alieno magistratu reguntur.

Una fera omnibus urbibus, oppidisque forma est, structura quadrata, altis latisque muris & turribus, ampla fossa, portis duplicibus, quarum altera ex prima conspici non potest; lata intercedente ad exercitium militum arca. Portis impositæ præcelsæ turres velut speculæ, quas *Muen Jeu* vocant. Suburbia plerumque hic tam ampla & spatiosa spectantur, ut sæpe præ populi multitudine geminæ putentur urbes. In loco paululum à mœnibus remoto & maxime amœno una ut minimum conspicitur turris, in memoriam insignis Viri structa, cui prisca gentis superstitio sortem prosperam aut adversam prædicendi facultatem affinxerat.

Hominum multitudo.

Ingens hominum multitudo: totum imperium extra pariter ac intra mœnia iis, velut fornicibus, scatet: præter Regiam domum, Magistratus, Eunuchos, Milites, Sacerdotes, Fœminas & Infantes quinquaginta octo milliones, nongenta & quatuordecim millia, ducenta, octoginta quatuor, 58, 914, 284. hominum virili ætate referunt rationum publicarum libri. Nec hoc lectori admirationem moveat, nam si murus à millione militum custodiatur, si trecenta millia per Sinam sparsim victitent, qui unum Hunguvo, Tamingæ familiæ Imperatricis conditorem, sui Sanguinis auctorem agnoscunt; si quinque millia militum singulas nocturnas excubias obeant, diurnas totidem Eunuchi, si decem millia præfectorum, exceptis minoribus, numerentur, facile assensum impetrabit, qui eam dixerit ducentos milliones virorum continere, præcipue si numerum navigantium addideris: tanta enim ubique navium copia est, ut sub noctem quiescentes sæpe civitatis magnæ speciem præ se ferant. Et facile numerus incolarum innotescit; Cujusque pater familias maximæ domus suæ januæ tabellam, cui numerus & conditio domesticorum inscriptus, sub gravi mulcta tenetur affigere, ac ne fraus committatur, singulis decem domibus præest quidam, quem *Titang*, id est, decurionem vocant, qui numerum annotat, & si error aut dolus commissus fuerit præfecto indicat.

Imperii reditus.

Annuatim præter expensas publicas Regulorum, Præfectorum, ac militum sexaginta milliones scutatorum in ærarium publicum deferuntur, ipso Imperatore nullam potestatem habente; attamen per epistolam si à præfecto ærarii subsidium petat, nunquam hoc ei denegatur.

Pendunt provinciæ annuatim triginta duos milliones, ducenta & septem millia, quadringentos, quadraginta quinque, 32, 207, 445. faccos oryzæ; quorum singuli sufficiunt centum hominibus in diem integram. Byssi crudæ quadragies centum, novies mille, nongentas, quadraginta novem 40, 9, 9, 49. libras, ubi singulæ uncias viginti Europæas faciunt. Gossypii vero sexcenties tricies mille, quingenta, & quinqua-

quaginta 6, 30, 5, 50 volumina, confecti ſerici, centum nonaginta unum mille, quingenta, & triginta 1, 91, 5, 30 volumina. Sed urbs *Hocheu* tributum hoc quingentis aureorum millibus annuatim redimit. Salis quindecies centum nonaginta quatuor millia, ducenta ſexaginta & unum, 15, 94, 2, 61 pondus, cujus quodlibet eſt centum viginti quatuor librarum, in univerſum centum octoginta ſeptem milliones, ſexagies octies centum, & octo millia, trecentas, ſexaginta quatuor 187, 68, 8, 3, 64 numerantur libræ. Faſces fæni, aut ſtraminis pro Regiis equis triginta duo milliones, quater centum, & octodecim millia, ſexcenti, & viginti quinque 32, 4, 18, 6, 27, fæni, aut ſtraminis faſces, omiſſis brevitatis gratia vectigalibus & portoriis, ſolvuntur.

Secunda Provincia Imperii Sinici

XANSI.

ANtiquior, ſed minor verſus Occidentem *Pekingâ Xanſi* eſt, in qua Sinæ prima Imperii ſui incunabula habuerunt.

Xanſi, quod regionem ad Occidentem Montium *Heng* ſignificat, murum verſus Orientem, *Tanyu*, & deſertum *Samo* habet: Occiduo fluvio *Croceo* à Borea in Auſtrum procurrente, & eam à *Xenſi* ſeparante, alluitur. Termini *Xanſi.*

Xanſi quinque Metropoles, nonaginta duo oppida, & munimenta aliquot militaria complectitur. Cujuſque Metropoles ſunt *Taiyven, Pingyang, Taitung, Lugan*, & *Fuencheu.*

TAIYVEN prima Provinciæ Metropolis, ut ædificiorum ſplendore ac dignitate, ita lætiori viridantium collium, & nemoroſorum montium aſpectu illuſtris eſt. Occiduis fluvio *Fuen*, & Torrente *Lieu*, boreali amni *Cin* fæcunda. Trium Leucarum ſpatio magnifica ex marmore, aut ſecto lapide ſepulchra, & ſeptem ſplendida Heroum fana intra mœnia complectitur, hæc ſe ſub habet viginti quinque urbes: *Taiyven, Taiyven, Iucu, Taco, Ki, Sinkeu, Cingyven, Kiaoching, Venxui, Xeuyang, Yu, Cinglo, Hokio, Pingting, Loping, Che, Tingſiang, Tai, Utai, Kiethi, Coſan, Fan, Hing, Paote*, & *Hiang.*

PINGYANG ſecunda Provinciæ Metropolis, Imperatoris *Javi* Regia, ad orientalem ripam fluminis *Fuen* jacet. Occidentale & Auſtrale urbis territorium flumen *Croceum* præterlabitur, fluvio *Hoei* dividitur, & monte *Golung* munitur, qui Boream verſus ad *Fuenſi*, & *Fuenxam*, in Auſtrum ad *Kioyao* & *Ycching* excurrit. Sub ſe habet triginta quatuor, *Pingyang, Sianglin, Hungtung, Feuxan, Chaoching, Taiping, Yoiang, Iocbing, Kioyao, Fuenſi, Pu, Pu, Lincin, Yungbo, Yxi, Vanciven, Hocin, Kiai, Ganye, Hia, Venbi, Pinglo, Juicbing, Kiang, Ciexan, Kiang, Yuenkio, Ho, Kie, Hiangning, Cie, Taning, Xeleu, Yangbo.* Ex quibus *Pu, Kiai, Ho, Kie*, & *Cie* præcipuæ ſunt.

TAI-

TAITUNG tertia Provinciæ Metropolis, à Rege *Chao* Sinis subjecta, fortitudine ac viribus, tum ob opportunum loci situm, tum ob validam mæniorum structuram præcellit, tota montibus circumcincta, ut & ejus territorium, nisi in Occasu, ubi minus aspera Regio, & Tartarorum excursionibus patet, varia numerat munimenta. Undecim regit civitates, *Taitung, Hoaigin, Hoenyven, Ing, Xanin, So, Maye, Guei, Quangling,* & *Lingkieu.* Primariæ sunt *Ing, So,* & *Guei.*

LUNGAN, quarta Provinciæ Metropolis, ad Borealem ripam fluvii *Chang* surgit, Territorii exilitas amænitate compensatur, parent huic octo civitates, *Lugan, Chancu, Tunlieu, Siangheng, Luching, Huquan, Liching,* & *Pingxun.*

FUENCHEU, quinta Provinciæ Metropolis, per *Fuen* fluvium ascendentibus in ejus ripa, quâ Occidentem spectat, medio Metropolim inter & *Pingyang* urbem itinere, hæc nobis occurrit, loco ad commercia peropportuno. Duplici splendet Palatio, quorum alterum intra mænia, alterum extra portam sumptuosum pariter & ingens exsurgit, ubi Rex *Iang* æstivos solebat fallere calores. Præest civitatibus octo, quæ omnes ab Ortu in Occasum inter *Fuen* fluvium, & *Croceum* intercurrunt: *Fuencheu, Hiaoy, Pingjao, Kiaibieu, Ningbiang, Lingxe, Jungning* & *Lin.*

Præter has magnas urbes tria insuper municipia, *Cheu* Sinis dicta, *Sin, Leao,* & *Ce,* quæ quamvis privilegiis urbium careant, aliis tamen sui generis dominantur. *Sin* sub se habet *Siniven* & *Yubiang. Leao* duas, *Iuxe* & *Hoxun*; *Ce* quinque, *Caoping, Iangching, Linchuen,* & *Sinxui.*

Viæ publicæ & murus decem munimentis defenduntur, *Gueiyven, Ieuguei, Coguei, Maye, Vanglin, Jangho, Caoxan, Tienching, Chinlu, Cingyven, Pinglu, Chungtun, Gentung,* & *Tungxing.*

Hominum numerus. Familias hujus Provinciæ quinquies centum, octogies novies mille, nongintas & quinquaginta novem, 5.89.9.59. Viros quinquies centum, octogies quater mille, & quindecim 50.84.015. Viros liber census Sinici numerat.

Tributum. Tributum tritici, vel milii est vicies bis centum, septuaginta quatuor millium & viginti duorum 22.74.022 saccorum. Byssi librarum quinquaginta. 50. Quatuor millia septingenta & septuaginta 4770. pannorum omnis generis ex serico textorum. Straminis, aut fænifascium trigesies & quinquies centum, quadraginta, & quatuor millia, octogintorum, quinquaginta 35.44.8.50. Salis pondera quadragies bis centies mille 4.20000. exceptis vectigalibus & portoriis.

Tertia

Tertia Provincia Imperii Sinici.

XENSI.

XENSI Borealium Sinæ Regionum Occidentalior eſt maxima pars. Regno prete *Joan*, *Kaskar* & *Tibet*, quæ uno nomine *Sifan*, vocantur, altitudine triginta graduum proxima : verſus Occidentem Solem Regnum *Tanjut*, muro interjacente : non tamen tota muro cingitur ; ſed uſque ad flumen *Croceum*, cætera arenis, & ipſo flumine *Croceo* contra omnem vim muniuntur. Ad Ortum idem flumen, quod tres tertias ejus partes ambit, Auſtralia altiſſimi & continui montes ab *Honan*, *Suchien*, & *Huquang* ſeparant. Fines *Xenſi.*

Aquarum pluvialium regio inops, hinc ſiccitas, magna tamen frumenti copia, parum oryzæ. Pecora frumento per hyemem alunt, quorum, maxime ovium & caprarum ingens multitudo. Ter anno, vere, æſtate, autumno tondent. Sed prima tonſio optima : ex lana pannos ac veſtes ſingulari arte conficiunt. Muſcus ex umbilico cujuſdam animalis forma Cervi incornis, cujus carnes pro cibo, depromitur. Dum prurit, umbilicus ejus inſtar veſicæ Sanguine plenæ turget. Hic tumor, qui umbilicum repræſentat, & extenui piloſa tunica conſtat, cum pretioſo hoc liquore eximitur. Sed raro ad nos incorruptus defertur, Sinis, integro tumore, liquorem ſubdole eximinentibus, & corruptum loco ejus infarcientibus. Aurum ex fluminibus & ad ripas (fodinæ quanquam uberes ſint, eas tamen ſcrutari illicitum) legunt. Moſchi generatio.

Octo Metropoles, centum & ſeptem urbes, munimenta & caſtella novemdecim complectitur.

Metropoles ſunt *Sigang*, *Fungciang*, *Hanchung*, *Pingleang*, *Cungchang*, *Linijao*, *Kingyang* & *Jengan*.

SIGAN prima Provinciæ Metropolis, trium Imperantium familiarum *Chevæ*, *Cinæ*, & *Hanæ* ſedes, ſeptem ſuperbis aſſurgit palatiis ad Auſtralem fluminis *Guei*, tribus Pontibus ex ſecto quadratoque lapide ſuperſtructis, ripam tam miranda acclivitate, ut ædificia paulatim montem ſubeuntia una cum mœnibus quaſi amphiteatrum quoddam jucundiſſimo aſpectu repræſentent. Turris *Yeu* dicta *Novizonia* inter omnes altitudine ac ſplendore emicat. Pulchritudinem ejus ſeptemdecim theatra tholo cooperta, ad variam animi remiſſionem vivarium in ſepto aqueo, Sinis *Viyang*, triginta ſtadia ambitu ſuo complectente, extructa, mire augent. Nec ultimum gloriæ gradum illuſtre templum, à Jeſuitis Deo vero dicatum, obtinet. Numerantur in ejus territorio ſex ſupra triginta civitates, *Sigan*, *Hienyang*, *Hingping*, *Linchang*, *Kingijang*, *Caoting*, *Hu*, *Lantien*, *Livo*, *Xang*, *Chingan*, *Tung*, *Chaoye*, *Hoyang*, *Chingching*,

Pexui,

Pexui, Hanching, Hoa, Hoayn, Gueinan, Puching, Conan, Xanijang, Xangnan, Yao, Sanyven, Tungquon, Fuping, Kien, Fungciven, Vucung, Jungxeu, Fuen, Xunhoa, Xanxui, Changvu.

FUNGCIANG secunda Provinciæ Metropolis, qua Boream spectat, fluvio *Ping* adjacet. Ex salubriori aëris temperie, & mira agrorum per totam regionem fertilitate incolæ nomen à *Chung*, *Phœnice*, & *Biang* felicitate derivari volunt. Totum ejus territorium altissimis montibus *Nan*, *Chingang*, cujus anfractus, cum tonitru vel tempestas imminet, boatum ac murmur ad triginta & amplius stadia edunt. *Taipe*, & *Quan*, ceu munitissimo vallo cingitur. Sub se habet octo urbes, *Fungciang*, *Kixan*, *Paoki*, *Fufung*, *Mui*, *Linieu*, *Lung*, & *Pingi-jang*.

HANCHUNG tertiæ Provinciæ Metropolis mœnia Orientalis fluvius *Han* alluit montibus ubique altissimis, ac frequentissimis exsurgit, qui valles plures, easque peramœnas claudunt. In hoc territorio, è quinque nobilissimis fanis, unum est Regi *Changleango* in stupendi operis memoriam dicatum, qui cum contra *Hiangyum* de Imperio pugnaret, montium asperitates & præcipitia ad mille & ducenta stadia incredibili celeritate in plana deduxit. Præest hæc urbs civitatibus sedecim, *Hanchung*, *Paoching*, *Chingcu*, *Yang*, *Sihiang*, *Fung*, *Mien*, *Ningkiang*, *Lioyang*, *Hinggan*, *Pingli*, *Xeciven*, *Simjang*, *Hanjin*, *Pebo*, & *Cuijang*.

PINGLEANG quarta Provinciæ Metropolis, quam fluvius *King* ad Occasum præterlabitur, qui inde in Ortum deflexus partem urbis occiduam pertransit, in Austrum inde serpens, ad Ortum urbis Metropolitanæ, in Fluvium *Guei* se exonerat. Dulcium aquarum scaturigine peramœnum; & urbem versus ob nemora montium aspectus jucundissimus. Decem sub se habet civitates, *Pingleang*, *Cungsin*, *Hoating*, *Chinyven*, *Kuyven*, *King*, *Lingtai*, *Choangleang*, *Lungte*, & *Cingning*.

CUNCHANG quinta Provinciæ Metropolis; ad Austrum fluvius *Guei*, recta fere ad partem superioris urbis Occidentalem, alluit: populo frequens est emporium, & opportunus ad Sinici Imperii custodiam locus, quippe asperitate montium, itinerumque difficultate hostium artes facile eludit. Antiquissimo ab hominis memoriâ sepulchro, *Foby* nimirum, primi apud Sinas Imperatoris celebris; hæc *Muscho* dives sub se septemdecim civitates numerat. *Cungchang*, *Ganting*, *Hoeining*, *Tungguei*, *Chang*, *Ningyven*, *Fokiang*, *Siho*, *Ching*, *Cin*, *Cingan*, *Cingxui*, *Li*, *Kiai*, *Ven*, *Hoei*, *Leangtang*.

LINYAO sexta Provinciæ Metropolis, in vertice montis *Paoting* posita, à Regis sede ex familia Taminga, & auri copia commendatur, cujus mœnia fluvius *Yao* tonitruante aquarum strepitu ad stuporem populi præterfluit. Hic famosus ille murus finem capit, cujus terminos statuunt montes, qui ad ripas *Crocei* fluvii, Occasum civitatis *Lon* præter fluentis, assurgunt. Quinque moderatur urbes: *Linyao*, *Gueiyven*, *Lan*, *Kin*, *Ho*.

KIN-

KINGIANG septimam Provinciæ Metropolem, *Xius* Simæ familiæ auctor, pulsis Tartaris, occupavit, firmo, mæniorum robore munita, tria illustria *Fana* in suo ambitu continet, in quorum uno triginta septem Regum *Chevæ* familiæ depictæ spectantur imagines. Hic oryza diuretica nascitur, ut & faba alexipharmaca; Sub se habet *Kingijang*, *Hoxi*, *Hoam*, *King* & *Chiming*.

JENGANG octava Provinciæ Metropolis, si ad Boream versus procedamus, nobis ad ripam lacus *Lieu* loco amæno, rerumque omnium feraci occurrit; unde viginti civitatibus jura dat, *Jengan*, *Ganfai*, *Canciven*, *Ganting*, *Pangan*, *Ychuen*, *Jenchuen*, *Jenchang*, *Cingkien*, *Feu*, *Cochuen*, *Chungpu*, *Ykiun*, *Suite*, *Miche*, *Kia*, *Upao*, *Ximmo* & *Fuco*.

Sunt & munimenta passim tota Regione extus & intra murum dispersa. Præcipua sunt novem *Socheu*, *Xacheu*, *Xancheu*, *Jungchang*, *Leangcheu*, *Choanglang*, *Sining*, *Chiny*, *Culang*. Reliquæ quatuordecim sunt minores, *Ningbia*, *Ninghiachung*, *Yaocheu*, *Mincheu*, *Hocheu*, *Cinglu*, *Yulin*, *Chinfan*, *Xeiu*, *Hantung*, *Pinglu*, *Mingxa*, *Guei* & *Senggui*. In ipso muro sitæ sunt sex præcipuæ, *Semuen*, *Kinthang*, *Hoama*, *Pecho*, *Taxum*, *Pukive*.

Familiarum sunt octies centum, unum & triginta millia, & quinquaginta una, 8. 31. 051. Virorum ad arma promptorum tricies novies centum, triginta quatuor millia, centum & septuaginta sex 39. 34. 176.

Præter vectigalia pro tributo solvit novies decies centies, vigesies novies mille, & quinquaginta septem 19. 29. 057. oryzæ saccos. Libras serici confecti omnis generis novies mille, ducentas & octodecim. 9218. Byssi trecentas sexaginta 360. gossipii decies septies mille centum & septuaginta duas 17172. Panni gossipini centum viginti octo milla, septingenta septuaginta 128770 volumina. Fasces fæni quindecies centum & quatuordecim milla, septingentos & quadraginta novem 1514749.

Quinta Provincia Imperii Sinici.

HONAN.

HONAN *Nankingâ* ad Orientem & *Notapeliotem*, *Pekinga*, & quibusdam Provinciis *Xantung* ad Boream & *Barrapeliotem* clauditur. Cætera versus, Austrum ac *Notolybitum Huquam*: ad Occidentem *Suchem* & *Xansi* est. Octo Metropoles sunt, centum urbes, & multa munimenta ac castella habet. Metropoles sunt, *Caifung*, *Queite*, *Changte*, *Gueiboei*, *Hoaiking*, *Honan*, *Nanijang*, & *Juning*.

CAIFUNG prima Provinciæ Metropolis, anno MDCXLI post pertinacem à Rebellibus Sinici Imperatoris obsidionem, aquis tota fere deleta, jam utcunque decori pristino est restituta. Eam ab Ortu, & Occasu alluit fluvius *Pien Crocei* ramus, qui Austrum versus dua-

bus leucis ab urbe distat. Per amænum collem Y intra mænia concludit, Viridarium prope *Chin* muro clausum ad oculorum, animique oblectationem spectatur, in quo ars cubiculum fecit, quod adventitio frigore Solis radios facile eludit. ad urbis Occasum *Sunga* Imperatoria familia *Naumachiam* exstruxit, in qua *Taichungus* milites probare solebat. Territorio suo quatuor supra triginta includit civitates, *Caifung*, *Chinlieu*, *Ki*, *Tunghiu*, *Taikang*, *Gueixi*, *Gueichuen*, *Ienlin*, *Fuken*, *Chungmeu*, *Iangnu*, *Iuenuu*, *Fungkieu*, *Iencin*, *Laniang*, *Chin*, *Xangxui*, *Siboa*, *Hiangching*, *Xinkieu*, *Hiu*, *Liniju*, *Siangching*, *Ienching*, *Changio*, *Ju*, *Sinching*, *Mie*, *Ching*, *Iungyang*, *Iungce*, *Hoin*, *Suxui*, *Ifung*.

Queite secunda Provinciæ Metropolis, cujus totus ad Boream *Croceo*, ad Austrum *Hoai* ingentibus fluminibus clauditur districtus. Qui ob planitiem pinguedine glebæ & aëris inclementia inclytus est. Præest civitatibus novem, *Queite*, *Ningling*, *Loye*, *Hiaye*, *Jungching*, *Juching*, *Ciu*, *Hiaoching*, *Xeching*.

Changte tertia Provinciæ Metropolis, à vicinis *Xansi* & *Peking* Provinciis in angustos limites coarctatur. Maxime Borealem Regionis partem occupat, quod *Lo*, *Ganyong*, Fluminibus irrigatur. Septem præest urbibus. *Changte*, *Tangin*, *Linchang*, *Lin*, *Cu*, *Vugam* & *Xe*.

Gueihoei quarta Provinciæ Metropolis jacet ad Austrum *Changte* in Australi ripa fluminis *Guei*, minor terræ fertilitas fluminum commoditate corrigitur. Septem nobiliora numerat fana. Sex urbibus imperat: *Gueihoei*, *Coching*, *Sinhiang*, *Hoekia*, *Ki*, & *Hoei*.

Hoaiking quinta Provinciæ Metropolis, cujus Borealem partem montes, Australem *Croceus* terminant. Sex moderatur urbes, *Hoaiking*, *Giyuen*, *Sievuu*, *Vuche*, *Meng*, *Ven*.

Honan sexta Provinciæ Metropolis, quam centrum mundi Sinæ volunt triplici flumine clauditur; sed ad Borealem ripam fluminis *Co* longius excurrit; Qui sub uno Fanorum tredecem tanquam sub pontis fornice, interfluit. Habet sub se civitates quatuordecim: *Honan*, *Iensu*, *Cung*, *Mengcin*, *Yyang*, *Tengfung*, *Iungning*, *Singan*, *Mienchi*, *Cao*, *Xen*, *Lingpao*, *Xeuchiang*, *Luxi*.

Nanijang septima Provinciæ Metropolis, rerum necessariarum ubertate reliquas superans, occiduo accumbit lateri fluminis *Yo*. Mons *Yu* Borealem urbis partem respicit, in quo magnus aquarum *Stagnantium* numerus. Tredecim regit civitates, *Nanijang*, *Chinping*, *Tang*, *Pieyang*, *Tungpe*, *Nanchao*, *Tengo*, *Nuibiang*, *Synije*, *Checheuen*, *Yu*, *Vuxang*, & *Ye*.

Juning octava Provinciæ Metropolis, Orientalem Lacus *Co* ripam occupat; ad Boream montibus, ad Austrum fluvio *Hoei* clauditur. Pretiosâ & nunquam satis à Sinis laudata herba *Cha* celebris. Octo fana Heroibus dicata, numerat ac quatuordecim regit civitates: *Juning*, *Xangcai*, *Siping*, *Sincai*, *Siuping*, *Chinijang*, *Sinijang*, *Loxan*, *Kioxan*, *Quango*, *Quangxan*, *Cixi*, *Sie*, & *Xanching*.

Magna

Magna urbs *Jui*, quæ, nondum Metropolitana dignitate à Sinis decorata, Imperat quinque oppidis *Ju*, *Luxan*, *Kia*, *Paofung*, & *Yang*.

Liber Sinicus, qui capitum censum continet, notat in hac Provincia familias, quinquies centum, octoginta novem millia, ducentas, nonaginta sex 5. 89. 296. viros vero quinquagies & semel centies, sexies, ducentos, septuaginta 51. 0. 6. 270.

Tributum tritici vel oryzæ est vicies quater centies, quater & decies mille, quadringentorum septuaginta septem 24. 14. 477. saccorum. Solvit byssi non elaboratæ vicies ter mille, quingentas & novem 23509 libras. Serici confecti varii generis novem millia, nongenta, quinquaginta novem 9957 volumina. Pannos ex gossipio trecentos quadraginta unum. 341. Fasces fæni pro pabulo Regiorum equorum vicies bis centies octogies octies mille septuagentos quadraginta quatuor 2288744.

Sexta Provincia Imperii Sinici.

SUCHVEN.

SUCHVEN, quasi quatuor aquas dicas, quam fluvius *Kiang* mediam interserat, magna & fertilis est Provincia, ad Orientem *Huquang*, Notapeliotem *Queicheu*, ad Boream & Barrapeliotem *Xensi*, ad Barrolybicum Regna Prete Joan, ad Occidentem *Tibet*, ad Austrum *Jumam* habet. Metropoles ejus octo sunt, centum viginti quatuor urbes & oppida, quatuor munitiones. Octo Metropoles sunt *Chingtu*, *Paoning*, *Xunxing*, *Siucheu*, *Chunking*, *Queicheu*, *Lunggan*, & *Mabu*.

CHINGTU prima Provinciæ Metropolis, emporium celeberrimum, & spatiosum, quod in meditullio suo palatium augustum, quatuor milliaria Italica sua peripheria circumscribens, complectitur, ad urbis Notapeliotem Rex *Sujus* Naumachiam in *Stagno Volung* paravit. Habet sub se urbes triginta sex, *Chingtu*, *Xoanglieu*, *Venkiang*, *Sinfan*, *Sintu*, *Kintang*, *Ginxeu*, *Cingping*, *Pi*, *Cu*, *Nuikiang*, *Quon*, *Peng*, *Cungning*, *Gan*, *Kien*, *Cuyang*, *Cungking*, *Sincin*, *Han*, *Xefan*, *Miencho*, *Teyung*, *Mien*, *Changming*, *Lokiang*, *Mieu*, *Venchuen*, *Guei*, & *Pao*.

PAONING secunda Provinciæ Metropolis, ad Austrum torrente *Haitang*, à copia rosarum aquaticarum sic dicta, ad Occasum fluvio *Kialing*, ad Ortum amœnis pontibus clauditur. In ea quatuor sunt nobiliora Fana. Decem urbibus imperat, *Paoning*, *Cangki*, *Nanpu*, *Quangyven*, *Pa*, *Chaoboa*, *Tungkiang*, *Kien*, *Cutung*, & *Nankiang*.

XUNKING tertia Provinciæ Metropolis, ad Occasum montis *Co* jacet, pomorum aureorum sylvis celebris, castaneas fert, quæ instar sachari in ore liquescunt: tria habet fana, & decem sub se civitates. *Xunking*, *Sike*, *Fing*, *Jungxan*, *Yung*, *Quanggan*, *Kin*, *Tacho*, *Gochi*, & *Linchui*.

Siucheu quarta Provinciæ Metropolis, emporium nobile est, cujus mænia ingens aquarum moles, ex fluviorum *Kiang* & *Mabu* confluxu, præterfluit. Ad urbis Austrum conspicitur mons *Xeching*, mænia lapidea dictus, ad Notolybicum *Xemuen* magna aquarum vi è catadupa profluit. Præest civitatibus decem, *Sincheu, Kingfu, Fuxun, Nanki, Hinguen, Changming, Iunlien, Cung, Cao, Lungchang.*

Chunking quinta Provinciæ Metropolis, duplex lætitia dicta, in monte jacet ad confluxum fluminum *Pa* & *Riang.* Regit civitates viginti, *Chunking, Kiangcin, Changxeu, Taco, Iunchuen, Iankiu, Iunchang, Kikiang, Nanchuen,* Kiukiang, *Ho, Tungleang, Tingyven, Piexan, Chung, Fungtu, Tienkiang, Feu, Vulung, Pengxui.*

Quicheu sexta Provinciæ Metropolis, maxime ad Occidium Provinciæ vergens, Boreale fluminis *Kiang* occupat; hic mercium portorium exigitur; ad Boream urbis mons *Chekian* assurgit. *Cing* fluvius ad Ortum in *Kiang* influit. Tredecim sub se habet urbes: *Queicheu, Coxan, Tachang, Taming, Iunyang, Van, Cai, Ta, Sinning, Leangxan,* Kienxi, *Tunghiang, Taiping.*

Lunggan septima Provinciæ Metropolis, magni Astrologi & Imperatoris *Uvi* naturale solum, totius Provinciæ clavis est. Ad Notolybicum urbis scaturit *Feu* fluvius, inde longissimo per provinciam tractu descendit, donec cum *Pa* fluvio se misceat. Mons *Cangtung* Boream respicit, qui ad *Sifan* terras excurrit, ad Notapeliotem mons *Xemuen* conspicitur. Tribus civitatibus imperat, *Lungan,* Kiangyen, *Xeciven.*

Mahu octava Provinciæ Metropolis, Sola sui juris Borealem ripam fluvii *Mabu*, lacui ejusdem nominis vicina, occupat. mons *King*, speculum à Cristallino fonte dictum, occiduam urbis partem ornat.

Civitates majores numerantur sex, *Tungchuen, Muicheu,* Kiatting, Kiung, *Liucheu, Yacheu.* Absoluto metropolium numero sex majores civitates numerandæ sunt, quæ licet incolarum multitudine emporiique frequentia metropolitanæ dignitatis titulum mereantur, equidem hoc privilegio non gaudent, ne præsidum numerus accrescat: *Peking* & *Nanking.*

Tunchuen ad Occasum flumine *Feu*, ad Notolybicum *Xe* muniuntur. Sub se habet urbes octo, *Tunchuen, Xehung, Ienting,* Chunkiang, *Suining, Fungki, Ganyo, Lochi.*

Muicheu cingitur lacu *Hoan*, ejus territorium duobus brachiis fluminis *Kiang* irrigatur. Si ad Austrum urbis procedatur, mons *Gomui*, si ad Occasum, mons *Peping* occurrit, cujus vertex noctu candelarum instar lucet. Præest urbibus quatuor *Muicheu, Penxan, Tauleng, Cingxin.*

Kiating ad *Kiating* fluviam sita, montem *Mienkiang* Boream versus respicit, ex qua rivus *Chocung* excurrit. Septem civitatibus jura dat, *Kiating, Gomui, Hungia, Laikiang,* Kienguei, *Jung, Gueiyven.*

Kiung civitas major est, in cujus confinio lacus *Yotan* occurrit. Tres sub se habet urbes, *Kiung, Taye, Pukiang.*

Liu-

Liucheu lapide Lazuli dives montem *Pao* Auſtrum verſus reſpicit, cujus accolæ ἀπύρετοι vivunt, præter menſes Martii & Aprilis, quando ipſis lethalis eſt. Imperat quinque civitatibus, *Liucheu, Naki, Hokiang, Kiangan.*

Yacheu Occidentalior ad Regnum *Tibet*, multa munimenta ad Provinciæ cuſtodiam poſſidet. Quatuor ſub ſe habet urbes *Yacheu, Mingxan, Jungking, Luxan.*

Quatuor urbes militares hæc numerat Provincia, *Tinchuen, Uniung, Uſa, Chinhiung.*

Civitates militares & munimenta triginta quinque: *Po, Jungning, Yenyang, Xequei, Yemui, Tienciven, Ly, Pinchai, Sungſan, Tiiki, Kienchang, Cienguei, Ningpo, Yveſui, Iencing,* Hoeichuen, Hoangchuen, *Ielung,* Hiugin, *Le, Vugan, Lungyo, Sungguei, Cinci, Techang, Macu, Kiungpu, Chungco,* Hoangping, Hia, Ching, *Tantang, Chaobing,* Hien, *Xeſie.*

Hæc regio, quam magnus fluvius *Kiang* mediam ſecat, ſerici & medicamentorum ferax, hinc inde montoſa, ſed ſæpe in fertiles campos & pinguia arva effuſa. Sola genuinam radicem *Chinæ* profert, nam quæ alibi per Sinam creſcit, ſpuria eſt. Rhabarbari quoque optimi fertilis, quod *Tibetani & Mogoles* in Europam mittunt. Succini etiam duplex genus, rubri & flavi, quale etiam ad Pruſſiæ littus, ex pice vel reſina artificioſum quoque ſuccinum naturali colore & virtutibus æmulum coquunt, idque pro ſincero divendunt. Ferri, Stanni, plumbi ingens ex montibus proventus. Salinæ ibidem: ex putcis centum paſſus profundis tanta ſalis copia hauritur, ut vix tertiam ejus partem indigenæ abſumant.

Rationum publicarum liber, præter milites, quorum maxima multitudo tota Regione diſperſa, numerat viros vicies bis centies, & quater mille; centum & ſeptuaginta 2204170. Familias quater centum, ſexaginta quatuor millia, centum & viginti novem 464129.

Tributum oryzæ ſolvit ſexagies & ſemel centum, ſex millia, ſexcentos, & ſexaginta 6106660 ſaccos. Serici confecti, infectique libras ſexies mille trecentas triginta novem 6339. Goſſypi ſeptuagies quater mille, octogintas & quinquaginta unam libram 74851. Salis pondera ſemel centies, quadragies novies mille, centum, ſeptuaginta ſeptem 149177. Fænum & ſtramen abſumit miles.

Septima Provincia Imperii Sinici.

HUQUANG.

Huquang ad Boream *Honan* habet, ad Barrolyricum *Xenſi*, ad Occidentem *Suchen*, ad Auſtrum *Queichen*, ad Ortum *Kiangſi*, ad Notapeliotem *Quantung.*

Metro-

Metropoles insignes quindecim sunt, plures quam centum urbes: Pagorum, virorumque innumera multitudo, non computatis munitionibus, & castellis militum.

Quindecim Metropoles sunt *Vuchang*, *Hanijang*, *Siangyang*, *Tegan*, *Hoangcheu*, *Kingcheu*, *Yocheu*, *Changxa*, *Paoking*, *Hengcheu*, *Changte*, *Xincheu*, *Jungcheu*, *Chingtien*, *Chingyang*.

VUCHANG prima Provinciæ Metropolis, augustâ Imperatricis *Taimingæ* familiæ sede illustris amni adjacet *Lo*, per medium ab eodem secta, ad Australem fluminis *Kiang* ripam, ad ejus Notapeliotem surgit mons *Taquon*, cujus lapides & gleba aureo colore micant. Decem imperat civitatibus: *Vuchang*, *Vuchang*, *Kiayu*, *Puki*, *Hieming*, *Cingyang*, *Tunching*, *Hingque*, *Taye*, *Tungxan*.

HANIJANG secunda Provinciæ Metropolis, à lacu *Hanijang* dicta, fluvio *Han* vicina jacet, eo in loco, ubi se in fluvium *Kiang* exonerat. Turris *Xeleucboa*, quod granatorum florem denotat, omnes facile splendore superat; duas sub se habet civitates *Hanijang*, & *Hanchuen*.

SIANGYANG tertia Provinciæ Metropolis, occidua est fluvio *Han*, licet montibus extuberet, auri copia, quod ex percolatis arenulis colligitur, dives; ad urbis Barralybicum fluit *Siang*, in monte *Untang* prope civitatem *Kium* splendida spectantur monasteria, ubi summi sacrificulorum Rectores degunt, qui sacra sua per totam Sinam tradunt. Septem regit civitates, *Siangyang*, *Ichinĝ*, *Nanchang*, *Caoyang*, *Cochin*, *Quangboa*, *Kiun*.

TEGAN quarta Provinciæ Metropolis, ad Austrum montibus, ad Boream fluminibus undique cingitur. Sex regit urbes, *Tegan*, *Iommung*, *Hiaocan*, *Ingching*, *Sui*, *Ingxan*.

HOANGCHEU quinta Provinciæ Metropolis: urbis mœnia lambit Borealis ripa fluminis *Kiang*, nobili Serpentum genere, & absinthio albo celebris, quæ magnarum virium à Sinicis prædicantur Medicis. E regione urbis in insula *Pequey* majores degunt testudines. Novem sibi subjectas moderatur urbes, *Hoancheu*, *Lotien*, *Maching*, *Hoangpy*, *Hoanggan*, *Kixui*, *Ki*, *Hoangmui*, *Hoangci*.

KINCHEU sexta Provinciæ Metropolis, ædificiorum splendore, ac emporii frequentia inclyta, eodem loco, quo superior, jacet. Præest civitatibus tredecim, *Kingcheu*, *Cunggan*, *Xexeu*, *Kienli*, *Sungki*, *Chikiang*, *Ilung*, *Changyang*, *Itu*, *Iuengan*, *Quei*, *Hingxan*, *Patung*.

YOCHEU septima Provinciæ Metropolis, Borealia urbis mœnia alluit fluvius *Kiang* in concursu fluminum *Kiang*, *Siang*, & *Fung*; hic incredibilis omnium rerum copia est; Mons *Pacio* Austrum, *Kium* urbis Notolybicum spectat. Ejus territorium dividit lacus *Tungting*, in qua, ex inundatione relicta, multæ superstunt insulæ. Sub se habet urbes octo, *Yocheu*, *Linsiang*, *Hoayung*, *Pingkiang*, *Fung*, *Xemuen*, *Culi*, *Ganbiang*.

CHAN-

CHANGXA octava Provinciæ Metropolis, adjacet flumini *Siang*, qua Ortum ſpectat, Occaſum verſus mons *Jumo*, in quo maxima Talci copia, occurrit. Ejus territorium amnis *Mielo*, ob Feſtum *Tuonu* apud Sinas celebris, irrigat; undecim civitates ſibi ſubjectas habet, *Changxa*, *Siangtan*, *Siangin*, *Ningbiang*, *Lieuyang*, *Liling*, *Ieyang*, *Sianghiang*, *Xeu*, *Ganboa*, *Chaling*.

PAOKING Nona Provinciæ Metropolis, Orientem verſus adjacet monti *Lung*, qui quatuor ita æquales vertices per circulum attollit, ut undique idem videatur. Hinc Auſtrum verſus tota montibus aſpera. Quinque includit civitates, *Paoking*, *Sinboa*, *Chingpu*, *Vuchang*, *Sining*.

HENCHEU decima Provinciæ Metropolis, occurrit ad amnem *Chingi*, prope lacum, qui profundiſſimas, ſed virides continet aquas, ad Occaſum urbis mons *Tacen*, argenti fodinis inclytus, attollit verticem. Novem civitatibus jura dat, *Hengcheu*, *Hengxan*, *Luiyang*, *Changning*, *Gangin*, *Ling*, *Queiyang*, *Limui*, *Lanxan*.

CHANGTE undecima Provinciæ Metropolis, fluminibus, magnaque lacu circumſepta Borealem fluvii *Juen* ripam occupat. Mons *Lo*, cervorum à copia dictum, ad urbis Occaſum eſt, amne *Lang* ad Auſtrum interfluente. Ditione ſuâ continet quatuor civitates, *Changte*, *Taoyven*, *Lungyang*, *Iuenkiang*.

XINCHEU duodecima Provinciæ Metropolis, monte *Tayeu* Barrolybicum verſus, amne *Xin* ad Ortum muniuntur. In ejus territorio monticolæ, Sinis *Vulimman*, reperiuntur, quos ex cane & Regis filiâ oriundos tradunt. Septem imperat civitatibus, *Xincheu*, *Luki*, *Xinki*, *Xopu*, *Iuen*, *Kiuyang*, *Mayang*.

JUNCHEU decimatertia Provinciæ Metropolis, Boreali fluvio *Siang* inter amænos ac virides colles itinerantibus occurrit, prope amnem *Siao*. Occidentali monte, arundinum copia amæno, clauditur. Sub ſe habet civitates ſeptem, *Juncheu*, *Kiyang*, *Tau*, *Tunggan*, *Ningyven*, *Iungning*, *Kianghoa*.

CHINGTIEN decimaquarta Provinciæ Metropolis, munitiſſimo montium, aquarumque vallo undique circumcincta Orientalem fluvii *Han* ripam occupat. Septem urbibus præeſt, *Chingtien*, *Kingxan*, *Cienkiang*, *Mienyang*, *Kingling*, *Kingmuen*, *Tangyang*.

CHINGYANG decimaquinta Provinciæ Metropolis, circumfluit fluvius *Han*, qua Ortum ſpectat fluvio *Lungmuen*, qua Occidens monte *Ningqua* terminata, ſeptem urbibus præeſt, *Chingyang*, *Fang*, *Choxan*, *Xancin*, *Choki*, *Chungſi*, *Paokang*.

Præter has duæ civitates majores ſunt *Chingcheu* dictæ, quarum altera quatuor urbes *Chingcheu*, *Hoeitung*, *Tungtao*, *Suining*; altera, ſex *Chingheu*, *Iunghing*, *Ychang*, *Hingning*, *Queiyang*, *Queiting* imperio ſuo includit.

Urbes militares numerantur undecim, *Xi*, *Iungxun*, *Paoting*, *Nanguei*, *Xiyung*, *Xangki*, *Lankiang*, *Sanping*, *Iungting*, *Tienkia*, *Iungmui*.

Populi numerus. Familiæ ſunt quinquies centum triginta & unum mille, ſexcentæ octuaginta ſex 531686. Viri, quadragies & octies centum triginta & tria millia, quingenti & nonaginta 4833590.

Tributum. Tributum ſolvit oryzæ, vicies & ſemel centies ſexagies ſepties mille, quingentos, quinquaginta novem 2167559. Serici confecti ſeptemdecim millia, nongenta ſeptuaginta ſeptem volumina 17977.

Decima Provincia Imperii Sinici.

CHEKIANG.

CHEKIANG pars Orientalis mari *Japonico* cingitur, verſus Auſtrum *Fokien* eſt, cætera *Kiangſi* & *Nanking* ambit.

Metropoles undecim ſunt, quarum una *Hangcheu*, regni inſtar magnitudine & potentia; ſub iis urbes ſexaginta tres, quæ caſtellorum, pagorum, & vicorum innumeram multitudinem complectuntur.

Undecim Metropoles hæ ſunt, *Hangcheu, Kiahing, Hucheu, Niencheu, Kinhoa, Kiucheu, Chucheu, Xaohing, Ningpo, Taicheu, & Vencheu.*

HANCHEU prima Provinciæ Metropolis, quæ communiter *Kingſai* dicitur, eadem eſt quæ Paulo Marco Veneto *Quingſai*, ab incolis hortus genialis, vel terræ Paradiſus appellatus, occupat orientalem ripam *Si*, Fluvio *Che*, unde Provinciæ nomen, totum territorium irrigante, in quo ſingularis obſervatur maris æſtus circa Octobrem. Ad urbis auſtrum mons *Fungboang*, in cujus gemino vertice geminum Idolorum fanum cum turri novizonia conſpicitur. Ad Boream *Xecung* eſt, ut & ſuperbiſſimum Idolorum templum *Chaoking*, in quo rerum præſtantiſſimarum aſſiduæ nundinæ ſunt. Octo civitatibus jura dat, *Hancheu, Haining, Fuyang, Iuhang, Lingan, Yucien, Sinching, Changhoa.*

KIAHING ſecunda Provinciæ Metropolis, in rerum omnium feraci ac ridenti agro poſita, collem *Utai* ad Barrolybicum in lacu *Tienſing*, quo totum territorium irrigatur per canales arte derivatos, habet. Præeſt civitatibus ſex *Kiahing, Kiaxen, Haiyen, Pinghu, Cungte, Tunghiang.*

HUCHEU tertia Provinciæ Metropolis, ad Lacum *Tai* jacet. Hic præclariores comparantur penicilli, quibus tota Sina ad ſcribendum utitur. intra mœnia Fanum quinque primis Sinenſium imperatoribus dicatum concludit. Sex civitatibus imperat, *Hucheu, Changhing, Gankie, Teching, Hiaoſung, Vukang.*

NIENCHEU quarta Provinciæ Metropolis, celebris à papyri, quam diſtrahit, mercimoniis. Boream urbis mons *Ulum* ambit; ſub ſe habet civitates ſex, *Niencheu, Xungan, Tunglui, Suigan, Xeuchang, Fuenxi.*

KIN-

KINHOA quinta Provinciæ Metropolis, quasi Veneris florem dicas, à fabulosa Veneris cum muliere militari *Vunju* de flore contentione, nomen sumpsit. Sub se octo civitates, *Kinhoa*, *Lanki*, *Tungyang*, *Yu*, *Iungkang*, *Viy*, *Pukiang*, *Tanki*.

KIUCHEU sexta Provinciæ Metropolis, sub regibus variam, ut antecedens habuit fortunam. Territorii Australissima est, quinque præsi civitatibus, *Kiucheu*, *Lungyeu*, *Changxan*, *Kiangxan*, *Caiboa*.

CHUCHEU septima Provinciæ Metropolis, adjacet amni *Tiang*, quo ad mare usque navibus patet iter. Decem urbibus Imperat, *Chucheu*, *Cingtien*, *Cinyun*, *Sungyang*, *Suichang*, *Lungcinen*, *Kingyven*, *Iunbo*, *Sivenping*, *Kingning*.

XAOHING octava Provinciæ Metropolis, celebre literatorum musæum, mediis natat in aquis, ex quibus varii canales ad varias territori partes tendunt. Fana habet tria splendida, ut & duo Novizonia. Jura dat civitatibus septem, *Xaobing*, *Siaoxan*, *Chuki*, *Iuyao*, *Xangyu*, *Xing*, *Sinchang*.

NINGPO Nona Provinciæ Metropolis, urbs illa est, cujus promontorium Lusitani ob commercia frequentare solent. Jacet ad Orientalem ripam canalis arte facti, ubi varii generis triumphales visuntur, arcus, ut & duæ turres septizoniæ. Plurimi Christianorum cultui addicti numerantur. Quinque divione sua includit civitates, *Ningpo*, *Cuki*, *Fungboa*, *Tinghai*, *Siangxan*.

TAICHEU decima Provinciæ Metropolis, in monte *Tientai* sita, montem *Caicho* Austrum versus respicit. Sex sub regimine numerantur urbes, *Taicheu*, *Hoangnien*, *Tientai*, *Sienkiu*, *Ninghai*, *Taiping*.

VENCHEU undicima Provinciæ Metropolis, in maris confimo ad provinciæ fines jacet pro navibus commodissimam habens stationem. Montem *Cuyu* Notolybicum versus in flumine spectat. Habet sub se civitates quinque, *Vencheu*, *Xuigan*, *Locing*, *Pingyang*, *Taixun*.

Præcipua munimenta quindecim, *Chinxan*, *Kinxan*, *Tinghui*, *Quo*, *Ninghai*, *Cioki*, *Sinbo*, *Xetie*, *Puontun*, *Cumuen*, *Tunchi*, *Haigan*, *Siming*, *Haisung*, *Nan*.

Familiæ sunt duodecies centies quadragies bis mille, centum triginta quinque. 12. 42. 135. Viri militares quadragies quinquies centies vicies quinquies mille, quadringenti & septuaginta 4525470. Populi numerus.

Tributum solvit oryzæ vicies qninquies centies & decies & mille, ducentes nonaginta novem 25. 10. 299. Byssi, seu serici infecti ter centies, septuagies mille, quadringentas sexaginta sex libras 370. 466. Serici confecti duo millia, quingenta, & septaginta quatuor volumina 2574. Fæni seu straminis fasces octuagies septies centum, quatuor millia, quadringentos, nonaginta & unum 870491. Salis pondera quater centum quadraginta quatuor millia, septingenta sexaginta novem 444769. Præterea magnæ Imperatoriæ naves *Junchyven* vocatæ serici auro, argento, plumis Avium & Draconibus intertexti versicoloribus copiis onerantur, ex qui-

bus Soli Imperatori ejuſque Aulicis veſtes conficiuntur. Præter hæc annuum provinciæ vectigal quindecim ſuperat milliones, hoc eſt deciesquinies centies centena millia aureorum 1500000.

Undecima Provincia Imperii Sinici.

FOKIEN.

MInima Sinicarum Provinciarum FOKIEN ab Ortu & Auſtro Indicum Oceanum habet. Occidens & Boreas *Kiangſi*, & *Chekiang* cingitur.

Metropoles octo ſunt *Focheu*, *Civencheu*, *Chancheu*, *Kienning*, *Jenping*, *Tincheu*, *Hinghoa*, & *Xaouu*.

FOCHEU prima Provinciæ Metropolis, per ingens oſtium mari conjungitur, flumine *Min* ad urbis Notapeliotem manante. Mons ſive *Fung*, Borealem urbis, mons *Fang* Auſtralem occupat partem. Emporii frequentia ac eruditorum numero celebris. Præeſt civitatibus octo, *Focheu*, *Cutien*, *Mincing*, *Changlo*, *Lienkiang*, *Loyuen*, *Iungſo*, *Focing*.

CIVENCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis, jucundiſſimum juxta mare occupat locum, & ad mænia uſus ab utraque parte maximas admittit naves. Ad urbis Barrolybicum incipit pons *Loyang*, à loco ſic dictus, nulli comparandus, qua patet univerſo. In vertice montis *Paoconi* turris novizonia ad Auſtrum urbis cernitur; quæ navigantibus pharum, ac certiſſimum littoris propinquantis ſignum præbet. Septem civitates territorio concludit, *Civencheu*, *Nangan*, *Hoeigan*, *Teboa*, *Ganki*, *Tunggan*, *Iungchung*.

CHANGCHEU tertiæ Provinciæ Metropolis, occidua fluvio *Chang*, decem civitatibus jura dat. *Changcheu*, *Changpu*, *Lugnien*, *Nancing*, *Changtai*, *Changping*, *Pingbo*, *Caogan*, *Haicing*, *Ningyang*.

KIENKING quarta Provinciæ Metropolis, ad fluminis *Min* Orientalem occurrit ripam. Verſus Barrapeliotem mons altiſſimus *Xin* eſt, ex quo ſupra omnes montes Sol Oriens ex mari conſpicitur. Septem regit civitates, *Kienning*, *Kienyang*, *Cunggan*, *Puching*, *Chingbo*, *Sungki*, *Xeuning*.

JENPING quinta Provinciæ Metropolis, cujus mænia etiam altiſſimos tranſcendunt montes, ab ipſa fluminis *Min* ripa amæniſſimo aſpectu inter montes & colles, præter navigantium oculis, obſervatur. Septem civitatibus Imperat, *Ienping*, *Cianglo*, *Xa*, *Yenki*, *Xunchang*, *Iunggan*, & *Tatien*.

TINGCHEU ſexta Provinciæ Metropolis, adjacet ſtagno *Cingçao*, circa quod arbores ſemper virides conſervantur. Octo ſub ſe habet civitates. *Tingcheu*, *Ninghoa*, *Xanghang*, *Vuping*, *Cinglieu*, *Tienching*, *Queiboa*, & *Iungtung*.

HINGHOA ſeptima Provinciæ Metropolis, prope lacum *Chung* viſitur, in cujus ripa auguſtum eſt erectum palatium, decem conſtans aulis. In ejus territo-

territorio cernitur quasi continua pagorum ac oppidorum series. Duas regit civitates *Hingboa*, & *Sienlieu*.

Xaouu octava Provinciæ Metropolis, Occidentalis Provinciæ ob munitionum copiam clavis, ad rivum *Ciao* jacet, ex qua deducti rivali plateas omnes pertranseunt. Quatuor civitatibus jura dat, *Xaouu*, *Quangce*, *Taining*, & *Kieming*.

Est & in *Fokien* magna urbs, *Foning*, quæ & tribus oppidis imperat *Foning*, *Fogan*, & *Ningte*.

Sunt & ibi munimenta & emporia celebria, *Ganhai*, *Hiamuen*, *Pumuen*, *Foning*, *Tinghai*, *Muiboa*, *Xe*, *Haiken*, *Vangan*, *Chungxe*, *Tungxan*, *Hiuenchung*, & *Iungting*.

Ad hanc provinciam pertinent insulæ *Formosa* & *Teivam*, quarum ultimam Hollandi possident, & munimentum, nomine novæ Zelandiæ, exstruxerunt. De quibus postea latius.

Familiæ sunt quinquies centum & novem millia, ducentæ & octodecim 509218. Viri decies & octies centum, duo millia, sexcenti & septuaginta septem 18. 02. 677.

Tributum oryzæ, fert octies centum octoginta & tria millia, centum & quindecim saccos. Byssi Libras centum nonaginta quatuor 194. serici confecti, sexcenta 600 Volumina.

Decima tertia Provincia Imperii Sinici.

QUANGSI.

Quangsi ad Ortum & Notolybicum *Quantung*, ad Barrapeliotem *Tungking*, sive *Ganan*, ad Occasum *Iunnan*, ad Notolybicum *Queicheu* habet, cætera *Huquang* ambit.

Metropoles undecim sunt *Queilin*, *Lieucheu*, *Kingyven*, *Pinglo*, *Guicheu*, *Cincheu*, *Naming*, *Taiping*, *Suming*, *Chingam*, & *Tiencheu*.

Queilin prima Provinciæ Metropolis, ad Borealem ripam fluminis *Ly* sive *Quei* jacet, & variis undique cingitur montibus. Tria illustria habet fana. Novem civitatibus Imperat, *Queilin*, *Hinggan*, *Lingchuen*, *Yangso*, *Iungning*, *Iungso*, *Yning*, *Cinen*, & *Quonyang*.

Lieucheu secunda Provinciæ Metropolis, id est salicum urbs, occidua est fluvio *Lieu*, pellucidis aquis & montibus plena, medicinalium herbarum ferax. Duodenas regit civitates, *Lieucheu*, *Coyung*, *Loching*, *Lieuching*, *Hoaiyven*, *Yung*, *Laipin*, *Siang*, *Vuciven*, *Pin*, *Cienkiang*, & *Xanglin*.

Kingyven tertia Provinciæ Metropolis, Borealem montem *Y* respicit, juxta quem fluit rapido cursu *Ling*; ejus territorium horridis scatet montibus. Novem ei subsunt civitates, *Kingyven*, *Tienbo*, *Sugeu*, *Hochi*, *Hinching*, *Nanchuen*, *Lypo*, *Tunglan*, & *Pangti*.

PINGLO quarta Provinciæ Metropolis, cujus mænia flumen *Ly* præterlabitur, montem *Jung* habet. Sub se habet civitates octo: *Pinglo*, *Cunching*, *Fuchuen*, *Ho*, *Lipu*, *Siengiu*, *Iunggan*, & *Chaoping*.

GUCHEU quinta Provinciæ Metropolis, jacet inconcursu omnium provinciæ fluminum. Hinc cæteras emporii frequentia facile antecellit. Decem urbibus imperat. *Gucheu*, *Teng*, *Yung*, *Cengki*, *Hoaicie*, *Yolin*, *Pope*, *Pelieu*, *Lochuen*, & *Hingye*.

CINCHEU sexta Provinciæ Metropolis, ad confluentes duorum fluminum aquas jacet, ad ejus Austrum mons *Pexe* est, in quo altissimus vertex *Tocieu*, supra ipsas nubes erectus visitur. Quatuor numerat civitates, *Cincheu*, *Pingnan*, *Quei*, & *Vucing*.

NANNING septima Provinciæ Metropolis, sita est urbs ad duorum fluminum confluentes, quæ ad partem mæniorum Australem, amisso nomine *Takiang*, flumini miscentur. Sex in territorio sunt civitates *Naming*, *Lunggan*, *Heng*, *Iumbiang*, *Xangsu*, *Suming*.

TAIPING octava Provinciæ Metropolis, Regibus *Tungking* paret, ut & *Suming*. Illa regit civitates viginti tres, *Taiping*, *Taiping*, *Ganging*, *Yangli*, *Vanching*, *Co*, *Civenming*, *Suching*, *Chimyven*, *Sutung*, *Kielun*, *Mingyng*, *Xanbia*, *Kiegan*, *Lunging*, *Tukie*, *Cungxen*, *Iunkang*, *Loyang*, *Toling*, *Lun*, *Kiang*, & *Lope*.

SUMING nona Provinciæ Metropolis. Illa sex numerat: *Suming*, *Suming*, *Xangxe*, *Hiaxe*, *Pingciang*, & *Chung*.

CHINGAN decima Provinciæ Metropolis. Eidem regi parent *Chingan*, quæ nullas sub se.

TIENCHEU undecima Provinciæ Metropolis, quæ quinque complectitur civitates: *Tiencheu*, *Xanglin*, *Lung*, *Queite*, & *Coboa*.

Inter militares urbes caput est *Sugen*, cui sub sunt tres aliæ, *Sugen*, *Vuyuen*, & *Funghoa*.

Magna urbs, nondum ad Metropolitanam dignitatem evecta, *Suching* est. & uni urbi *Ching* imperat. Sunt & aliæ urbes, *Sucheu*, *Siping*, *Suting*, *Fulao*, *Fukang*, *Fuy*, *Fung*, *Li*, *Queixum*, & *Hiangun*.

Munimenta duo sunt, *Xanglui* & *Ganiung*.

Familiæ centum octoginta sex millia, septingentæ & novem decem 186719. Viri militares, decies centum quinquaginta quatuor millia, septingenti sexaginta sex 1054760.

Tributum oryzæ facit quater centum triginta & unum mille, trecentos quinquaginta novem, 431359 saccos.

Decima quarta Provincia Imperii Sinici.

QUEICHEU.

QUEICHEU ad Ortum & Barropeliotem *Quangsi*, ad Borcam & Notapeliotem *Suchem*, ad Notolybicum *Huquang* habet. Cætera *Iunnam* claudit.

Olim non erat una ex quindecim provinciis, sed pars ejus ad *Suchuen*, alia ad *Huquang* spectabat, cætera inter vicinos distributa. Sed stirps *Taiminga*, quandoquidem prior *Ivena* Tartarorum Familia, multa passim ibi castella & munimenta struxerat, peculiarem inde provinciam fecit.

Metropoles non adeo magnæ octo sunt, decem oppida, quatuor urbes militares, castellorum & munimentorum magnus numerus.

Metropoles octo sunt. *Queiyang*, *Sucheu*, *Sunan*, *Chinyven*, *Xecien*, *Tunggin*, *Liping*, *Tucho*.

QUEIYANG prima Provinciæ Metropolis, qua Ortum spectat, mons *Tungen* surgit, cupreus dictus à sono, quem instante pluvia edit, novemdecim munimenta loco urbium sub se habet. *Queiyang*, *Kiukiun*, *Moqua*, *Taboa*, *Cingfan*, *Gueifan*, *Fangfan*, *Hungfan*, *Golung*, *Kinxe*, *Siaolung*, *Lofan*, *Talung*, *Siaoching*, *Xangua*, *Luxan*, *Lufan*, *Pingfa*, *Mobiang*.

SUCHEU secunda Provinciæ Metropolis, ad Australem urbis partem monte *Go* munitur, qui præ nimio præcipitio inaccessus fertur. Quatuor regit civitates, *Sucheu*, *Tufo*, *Xiki*, & *Hoangtao*.

SUNAN tertia Provinciæ Metropolis, Austrum versus cingitur monte *Vanxing*. Duas urbes & quinque munimenta *Sunan*, *Vuchuen*, *Inkiang*, *Xuite*, *Manü*, *Langki*, & *Ienki*, numerat.

CHINYVEN quarta Provinciæ Metropolis, cujus fossas mons *Xeping* attingit. Unam urbem & quatuor munimenta regit, *Chinyven*, *Xikien*, *Kinyung*, *Pienkyao*, *Inxui*, & *Taiping*.

XECIEN quinta Provinciæ Metropolis, medio loco inter secundam & tertiam urbem jacet. Hæc tria munimenta continet, *Xecien*, *Miaomin*, *Lungciven*, & *Coibang*.

TUNGGIN sexta Provinciæ Metropolis, provinciæ *Huquang* finitima maxime orientalem territorii partem occupat. Mons *Tung* urbem quasi vallo munitissimo munit. Septem numerat munimenta *Tunggin*, *Sengki*, *Tiki*, *Vaxan*, *Ulo*, *Pingten*, *Pingnan*, *Pinchai*.

LIPING septima Provinciæ Metropolis, territorio *Quangsi* maxime vicina jacet, pontem *Tiensem*, id est, à Cœlo factum, habet, ex uno lapide constat, supra torrentem *Tanki*, cujus latitudo duas perticas, longitudo viginti æquat. Quatuor regit urbes & undecim munimenta, *Liping*, *Iuncung*, *Tanki*, *Pacheu*, *Hung*, *Caotie*, *Cu*, *Sixau*, *Huul*, *Leangsai*, *Genyang*, *Simboa*, *Chunglin*, *Cheki*, & *Lungli*.

TUCHO

TUCHO octava Provinciæ Metropolis, fluvio *Co* vicino jacet ad Notolybicum *Li* urbis *Liping*. Sub se habet tres civitates & munimenta novem, *Tucho*, *Toxan*, *Mabo*, *Cingping*, *Panxui*, *Pinglang*, *Pinchen*, *Lotung*, *Hokiang*, *Loping*, *Pingting*, & *Tungning*.

Quatuor magnæ urbes sunt, *Pugan*, *Iungning*, *Chiming*, & *Ganxun*.

Pugan clavis trium Regionum est, præest tribus parvis munimentis, *Iungning*, *Muyo*, *Tinging*.

Chiming imperat duabus munitionibus, *Kangço* & *Xeul*.

Ganxun præest duobus castellis, *Ningco* & *Sipeo*.

Quatuor militares urbes sunt, *Puting*, *Sintien*, *Pingyve* & *Lungli*.

Puting sola est. *Sintien* quatuor aliis præest, *Pingfa*, *Paping*, *Cheuping*, & *Cheuing*. *Pingyve* duabus *Yangi* & *Loping*. *Lungli* geminis. *Pingfa* & *Taping*.

Munimenta prohibendis montanorum latrociniis sunt, *Picie*, *Gueieing*, *Ganchoang*, *Cingping*, *Pingpa*, *Gaman*, *Usa*, *Hinglung*, *Cherni*, & *Kaili*.

Præcipua loco hujus Regionis sunt, *Jungning*, *Xuitung*, *Lokeu*, *Xanglang*, *Vatien*, *Hoanglien*, & *Cugin*.

Familiæ sunt quadraginta quinque millia, trecentæ & quinque. 45305. Viri militares bis centum viginti & unum mille, trecenti & sexaginta quinque 231365.

Tributum est oryzæ saccorum quadraginta septem millia, sexcenti & quinquaginta octo. 47688. Pannos ex cannabe atque herbis textos quinquies mille, & novies centum, 5900. quæ omnia ad alenda præsidia non sufficiunt, unde Monarcha aliunde defectum supplet.

Decimaquinta & ultima Imperii Sinici Provincia.

JUNNAN.

JUNNAN ad Ortum & Notapeliotem *Quansi*, ad Austrum regna *Laos* & *Tungking* sive *Gaman*; ad Occasum extima regnorum *Mien* & *Pey*; ad Barrolybicum Regna *Sifan*; ad Boream *Suchen*; ad Barrapeliotem *Queicheu* habet.

Metropoles habet duodecim urbes militares octo, octoginta octo oppida & multas munitiones.

Metropoles duodecim sunt, *Junnan*, *Tali*, *Lingan*, *Cubiung*, *Chinkiang*, *Munghoa*, *Kingtung*, *Quangna*, *Quangsi*, *Chiniuen*, *Jungning*, & *Xuning*.

JUNNAN prima Provinciæ Metropolis, quod Austrum nubium sonat, in Boreali ripa magni lacus *Tien* situm amænum habet, qui urbis mænia, qua Occidentem spectat, lambit, inde deducti intra muros canales navibus iter præbent. Civitatibus tredecim imperat, *Junnan*, *Funun*, *Yleang*, *Caoming*, *Cyming*, *Queboa*, *Chingcung*, *Ganning*, *Loco*, *Lofing*, *Quenyang*, *Sanpao*, & *Ymuen*.

TALI ſecunda Provinciæ Metropolis, lacui *Siul* vicina jacet, mons *Tiençang* ad urbis Occaſum ſupra trecenta ſtadia occupat. Sex urbibus jura dat. *Tali*, *Chao*, *Juman*, *Tenchuen*, *Langkiung*, *Pinchuen*.

LINGAN tertia Provinciæ Metropolis, ad Borealem partem unum Heroibus dicatum fanum, pontemque magnificum habet, *Tungkimenſium* Regno vicina eſt. Decem civitates, *Lingan*, *Kienxui*, *Xeping*, *Omi*, *Niug*, *Sinping*, *Tunghai*, *Hoſi*, *Siego*, *Mungçu*, & novem munitiones, *Naleu*, *Kiachoa*, *Vanglung*, *Hieymug*, *Kichu*, *Sulo*, *Coneng*, *Locing*, & *Gaman*, complectitur.

CUHIUNG quarta Provinciæ Metropolis, in meditullio Provinciæ ſita eſt, cujus territorium quaquaverſum pulcherrimi ambiunt montes. Septem ſub ſe habet urbes, *Cuhiung*, *Quantung*, *Tingyven*, *Tingpien*, *Okia*, *Nangan*, & *Chinan*.

CHINKIANG quinta Provinciæ Metropolis, auſtrum verſus Lacui magno *Fuſien* adjacet, ad Notolybicum monte *Yokeu*, ad Ortum monte *Kinlien* cinguntur. Ei quinque ſubſunt civitates, *Chinkiang*, *Kiangheu*, *Sinhin*, *Yangcung*, & *Inan*.

MUNGHOA ſexta Provinciæ Metropolis, urbis Notapeliotem mons *Gueipao*, Notolybicum mons *Funghoang* claudit, à Sinico Phœnice ſic dictus, in quo omnes vicinæ aves congregari, & mortem Phœnicis quaſi plangere dicuntur. Duas ſub ſe habet civitates, *Munghoa*, & *Tinglung*.

KINGTUNG ſeptima Provinciæ Metropolis, ſola ſui juris inter altiſſimos & horridos jacet montes, ad urbes Occaſum pons eſt meris ferreis conſtans catenis.

QUANGNAN octava Provinciæ Metropolis, aurea vulgo dicta terra ob uberrimam omnium rerum feracitatem, præeſt uni urbi *Fu*.

QUANGSI nona Provinciæ Metropolis, intra mœnia montem *Chunſien* concludit, & quatuor civitates ſub ſe habet, *Quangſi*, *Suçung*, *Mile*, *Vinao*.

CHIYVEN decima Provinciæ Metropolis, qua auſtrum ſpectat, urbi *Vungtung* argentiferæ vicina jacet, præeſt munimento *Loco*.

JUNGNING undecima Provinciæ Metropolis, regno *Sifan* contermina ad Boream territorii ſui ſita eſt, ad Provinciæ cuſtodiam quatuor regit munitiones, *Lacu*, *Ketien*, *Hianglo*, & *Valu*.

XUNING duodecima Provinciæ Metropolis, qua occidenti obverſatur Soli, fluvius *Canglang* præterfluit urbem. Montana & ſola eſt.

Octo præſidia militaria ſunt, *Kiocing*, *Yaogan*, *Cioking*, *Vuting*, *Cintien*, *Likiang*, *Iuenkiang*, & *Iunchang*.

KIOCING ſub ſe habet ſex urbes, *Kiocing*, *Yeco*, *Chenye*, *Loleang*, *Malungo*, & *Lochung*.

YAOGAN tres *Yaogan*, *Yao*, & *Tayao*.

CIOKING tres, *Cioking*, *Kienchuen*, & *Xun*.

VUTING quatuor, *Vuting*, *Hokio*, *Yuenmeu*, & *Lokiuen*.

CINTIEN septem pagis dominatur.

LIKIANG quinque oppidis præest, *Likiang*, *Paoxan*, *Lan*, *Kiucin*, & *Linsi*.

IUENKIANG munimento *Lopie* præsidet.

IUNGCHANG septem munimenta sub se habet, *Iungchang*, *Laye*, *Lukiang*, *Iungping*, *Fungki*, *Xitien*, & *Lukiang*.

Duæ urbes militares nulli alii obnoxiæ sunt, *Pexing*, & *Sinboa*.

Munitiones sui juris sunt quindecim *Chelo*, *Tengheng*, *Cheli*, *Laochua*, *Langchuen*, *Gueiyven*, *Vantien*, *Chincang*, *Tabeu*, *Nieuki*, *Mangxi*, *Lancang*, cum urbe *Langkiu*, *Mopang*, *Mien*.

MOPANG jura dat novem locis, *Mopang*, *Mengyang*, *Mengking*, *Menglien*, *Mengli*, *Mengting*, *Mengtien*, *Mengeo*, & *Menchang*.

MIEN dominatur sex locis, *Mien*, *Pape*, *Santibiung*, *Sochung*, *Mungyang*, & *Mitien*.

Familiarum sunt triginta duo millia, nongentæ, quinquaginta octo, 32958. Viri militares decies quater centies, trigesies ter mille, centum & decem, 1433110.

Tributum oryzæ præbet decies quater centies mille & quingentos sexaginta octo saccos, 1400568. Salispondera quinquagies sexies mille, nongenta & sexaginta quinque, 56965.

Provinciis Imperii Sinici obiter & succincte annotatis, causam hujus tam magnificæ ad Magnum *Cataiæ*, Sinæque Tartarorum Chamum Legationis non opus est prolixius commemorare. Sæpius antehac mutua Batavos inter Sinasque tentata fuere commercia, irrito variis, causis successu; sive quod invidia Lusitanorum tam justis interceserit desideriis, sive quod Sinensium superstitiosa quædam, & ut aliqui tradunt, à majoribus tradita, an conficta opinio, metuendam eorum Imperio prædiceret albam manibus, pedibus, totoque corpore peregrinam gentem, metum animis impresserit, fugienda externarum hactenusque incognitarum gentium commercia, prout illi populi, continuis Tartarorum exercitati furoribus suspectam solent habere omnem peregrinitatem, & non nisi vel per vim, aut magnis allecti commodis, eam circumspecti admittere, ægre autem diu tolerare.

Venerat Bataviam *Javæ* Martinus Martinius Jesuita, *Makassara* eo advectus, qui per decennium Christianæ fidei propagandæ ergo ibidem commoratus, cum retulisset post ingentem Sinensium internecionem Tartaros Sinà, eorumque Chamum Imperio potiri, & (tamdiu à Batavis desideratam) commercia mutua exercentibus in urbe *Kantonensi* liberam portam, ita ut omnibus jam liceat gentibus absque impedimento commeare in Sinam, suaque tractare negotia, Senatus prætentandam navi ex insula *Taiwan*,

Tamuan, quæ proxima, Cantoni cenſuit viam, ut quis ſperandus impoſterum eſſet ſucceſſus, hoc veluti internuncio conſtaret.

Primus expedita cum navi, mercimoniis variis onuſta, eo miſſus vigeſimo Aprilis Fredericus Schedel, qui poſt novem dierum navigationem oſtium fluvii *Cantonenſis* ingreſſus, in loco quodam, cui nomen *Heytamon*, ancoras fixit. Mox duabus ſcaphis Præfectus ejus loci (Mandarinos vocant Luſitani) nomine *Haitouw*, advectus, Schedelium compellavit, eumque ſecum in terram deductum haud ſatis humaniter excepit, Luſitanis, quorum Caput quidam Emmanuel de Lucifierro, ejus literas, ſarcinaſque non abſque mordacibus verbis excutientibus. Simili acrimoniâ à Proregis Delegatis extra mœnia in hoſpitium ducitur.

Schedelius commerciorum gratia Sinam petit.

Non bene excipitur.

Interpres *Tienqua* cum adjunctis Tartaris Schedelium è navi intra mœnia in Idolorum Fanum transferunt, in quo Sacrificuli, tota nocte clangoribus occupati, ab idolis Legationis eventum extorquebant. Interea quidam Mandoritæ Proregis Mandato ſacras ingrediuntur ædes, qui reſeratis ciſtis munera cum vilipendio tractant. Literas Proregibus deſtinatas poſt Lecturam indignanter pedibus projiciunt, ob erroneam in numero Proregum ſuperſcriptionem ſe certos de maligno Batavorum genio rati, programmate Sinico ſigillo Dynaſtæ, Senatuſque *Makoenſis* munito, acriter ei exprobant, quam pravam de Batavis opinionem foveant. Verum poſtquam Schedelius unum ex Mandoritis largius vino excepiſſet, in melius vertitur negotium, hic enim minaci digito ſycophantas ſupprimebat.

Quidam Mandoritæ hauſto vini corrumpitur.

Poſtquam igitur alterâ die densâ malignantium ſubſequenti turbâ à duobus Mandaritis ad Seniorem Proregem *Pignamong* ſublimi thronotholo cooperto inſidentem, cui ducenti nobiles in terram cernui decuſſatis pedibus ſeriatim aſſidebant, delatus eſſet, Majeſtas lectis literis, ac acceptis donis, Schedelium in Senatu auditum, criminum, quæ ipſi invidia objecerat, abſolutum, regali excepit convivio. Peculiari cuique menſa Schedelio, ut & ejus Aulicis, ne excepto quidem nigro pediſſequo, æque ac Proregibus & Tartarorum Magnatibus præparatâ, quarum unaquæque triginta duabus patinis argenteis, & inauratis illuxit vaſis. Inter pocula variæ quæſtiones, ut exterarum rerum curioſi eſſe ſolent peregrini, propoſitæ. Poſt convivium viſitatur Proregis ſive filius, ſive junior Prorex *Signamong*, ubi eâdem fere ſolemnitate omnia peracta, niſi quod hic in Luſitanos propenſior videbatur.

Schedelius abſolvitur criminum.

Medio Orationis Mater Proregis Tartara natione, quæ paulo ante ex Tartaria Cantonam venerat, curioſa Hollandos videndi, cum evocari juſſit. Stabat illa ancillarum ſtipata medio in conclavi agmine, peractâque ſalute mutua, inſonuere juſſu Schedelii tubæ, multum delectatis, quod aſſuetæ illi taratantaræ non eſſent, Tartaricis fœminis. Cum redux Proregi valedixiſſet ad *Toutangum* (tertius is dignitate Magiſtratus Cantonenſis) deductus, eo non compellato, quod ſe ſubduxiſſet, in hoſpitium prope

Lauto convivio excipitur.

flumen deductus noctem quieti dedit. Bonis ex Idolorum Fano & navi huc translatis.

Præcipuum commerciis liberis impedimentum in Sina tum *Makoenses* fuerunt, qui non modo Præfectum *Haitonw* corrumpebant, sed missis Cantonam Legatis Batavos criminabantur. Quod lupina truculenti feritate rabidos in obvios ungues distringant, & ex raptu viventes, præter Milvinam famelici ingluviem, aliena semper inhient, etiam à longis jam annis casu vel necessitate facta vel fictâ per civium stragem & fusos sanguinis fraterni rivos ad improbam dominandi licentiam contendant, quod *Taiwanam* occupassent, *Manilhas & Makoam*, attentassent, *Aunui* copiosa classe tenerent clausam. Instabant hos eandem fore gentem, quæ à viginti tribus annis benevolentiam Magistratus largis captaverat donis, sed communi Senatus suffragio ob nota facinora prudenter repulsi. Quo tempore *Hautaimon* ferris & flammis commiscuerant, unde nunquam ab ullo Sinarum Rege admissi sunt, & quæ alia ad odium, ac invidiam conquiri poterant. Præcipuum à *Koxinga* odium, quem, Tartaricæ hostem familiæ, fovere jactabant. Accessere Philosophi Cantonenses (qui quales sint non nunc opus multis commemorare) qui Batavis adversa omnia apud Tartaricos Magistratus per calumnias struebant, quarum omnium is erat finis, ut Sina excluderentur. Multis hinc inde jactatis, Proreges nihil se contra dignitatem, fidemque Batavorum suspicari testabantur: quin potius eos Imperio Sinico propter commercia non utiles minus, quam necessarios videri. Ita calumnia tum evanuit; toto negotio *Pekingam*, & ad Magnum *Chamum* remisso.

Expediebantur interea à Proregibus literæ, quibus libera concedi videbatur mercatura; quorum auctoritate mox commerciorum camera erigitur, ipsis Proregibus mercium emptoribus, jamque in Emporio Cantonensi fervebat negotium: Petro *Bollio* cum quatuor Sociis mercatorum causis Præfecto: cum repente *Pekingâ* appulisse dicerentur à Magno Chamo nuncii, quibus Imperator totius causæ cognitionem sibi vindicabat, neque ad Proreges eam remittendam dicere. Ita discessum Bataviam, cum mercibus; & omni populo suadentibus, ne Bataviæ, Rex, per quem Gubernatorem intelligunt, captivitatem suspicaretur, ipsis Cantonensium Præfectis, rem tantam alia expediri tutiori via non posse, quam solemni ad ipsum *Magnum Chamum* Legatione expedita, eaque tanto Imperatori per Tartariam Sinamque latissime dominante, convenienti. Dicto audiens Schedelius decimâ nonâ Maji revertitur, binis instructus literis ad Nicolaum *Verburg*, *Taiwanæ* Præfectum, quêis mutuum amicitiæ fœdus Gubernatori offerebant.

Schedelius revertitur.

Senatus Indiæ, postquam initia successerant, missis in Bataviam indiciis, Superiorum authoritate Legationem ad *Magnum Chamum* suasit, impetravitque. Ac ne interea quicquam temporis vacui præterlaberetur, visum

fuit,

fuit, dum per longinqua terrarum navitumque certiora afferuntur, *Zachariam Wagenaer* ad Proreges Cantonenſes ablegare, qui duabus navibus in oſtio inſulæ *Heytamon* apud pagum *Wangſoe*, tribus infra Cantonam milliaribus, appulit. Socius itineris *Schedel*, lentioris pertæſus moræ exſcendit, ac *Heytomum* compellavit, diſſuadentibus Interpretibus, ab eo ad *Toutangum* remiſſus: illo abſente, vagus aliquandiu in littore, cum interpretes periculum ſibi imminere oſtenderent, niſi mox ſe ad ſuos in navim reciperet, illo pertinacius recuſante & potius cœlum terramque hoſpitium eligente, Interpres *Tienqua* ipſi ſuum obtulit. Suſpecta ipſi res: ita nox tranſacta. Orta luce *Toutangi* Secretarius haud proſperiora nunciavit: *Occupatos Magni Chami falſis rumoribus aures, nec niſi publica Legatione inſtructos tuto Pekingam appropinquare poſſe.* Acceſſerunt & aliæ à *Makoenſibus* calumniæ: quæ omnia videbantur portendere negotiorum in Sina eo tempore ſuffl aminationem, cum Luſitani nihil omitterent, quod ad Sinas ſibi, ſolvendo tributa triennio omiſſa, conciliandos ſpectaret, nam Eques S. Crucis *Makoâ Kantonam* venerat, ut ipſi, prætextu rapinæ, jus Batavicæ Societatis naves detinendi concederetur, donec certius diploma *Pekingæ* obtinuiſſet. Quanquam *Schedel* blandis interea promiſſis & excuſatione tam longæ moræ, prætextu cujuſdam rebellionis, cui pacandæ ad Proregem juniorem aliquot militum *Pekingâ* myriades miſſæ forent, lactaretur.

Zachatias Wagenaer committitur.

Wagenaer incertus, quem res habitura eſſet exitum, arcta medio temporis cuſtodia, tribus Sinenſium Scaphis cinctus, tandem *Schedelium*, Scribam *Toutangi*, Mandarinos *Taykoetſin* & *Thiapang* navi ſua recepit, qui eam propius urbem ad quingentos paſſus admovendum referebant, cauſis quæ non eſſent exponendæ ob Tartarici Ducis viciniam, donec in longius receſſiſſet. Exhibebantur omnia amicitiæ officia, ſparſi flores, munera data, penſataque paribus: ſed naves Batavicas Tartari arctius obſervabant, ac ne quid ad illas oblectamenti deportaretur, diſpoſitis ſcaphis, ſollicitius curare videbantur.

Wagenarius cuſtoditur.

Mandarinus *Heytouw* ſplendido ſtipatus comitatu *Wagenarium* ſolito exceptum hoſpitio, ad aulam Proregis invitatum, cum duobus equis macilentis adductis (quales Tartarorum eſſe ſolent) jam unum conſcenderet, repente novo perturbavit nuncio, varia quærens, ſed ſumma omnium in largitionibus conſiſtebat; *non alium ad Proregem viam dari.* Inquirebat etiam in literas ad *Magnum Pekingenſem Chamum, Toutangum Kantonenſem.* Ad quæ, ut res tempuſque poſtulabat, reſponſum; *Munera neque deeſſe, neque obtrudi, commercia Cantonenſia more gentium peti, vel audientiam Regis.* Pauſa interpoſita, reſponſum: *ipſi quidem Wagenario* negari ad Proregem aditum; cæterum literas eum legere non detrectaturum, quas haberet. Exhibitas, nec reſignatas à Prorege Interpres reſtituit: *Non æquum* referens *eum videre, vel alloqui, qui ſine literis, muneribuſque ad Cæſarem Pekingenſem, cum moniti*

Mandarinus Heitauw viſitat Wagenaer.

Wagenaer revertitur infectâ re.

fuiſſent, Sinam appuliſſet. Ita illa tum *Wagenarii* fruſtra fuit expeditio, multum avaritiam ſuam jactantibus, imo decem millia argenteorum petentibus, qui audientiam apud Proregem ſe procuraturos ſimulabant.

Præfecti Societatis Orientales Amſtelodami Legationem ad Magnum Chamum definiunt.

Quæ cum ita eveniſſent; Magnum Indiæ Conſilium Amſtelodami ſolennem ex urbe Batavia *Pekingam* ad Magnum Tartariæ *Chamum* per Illuſires *Petrum de Goyer*, & *Jacobum de Keyſer* Legationem decrevit, eo cum Comitatu, qui ſplendori, & Majeſtati Sinicæ reſponderet, qui conſtabat duobus Mercatoribus, *Leonardo Leonardi* & *Henrico Barone*, ſex ſatellitibus, Oeconomo, Chirurgo, gemino interprete, tubicine, & tympaniſta; aſſumebant inſuper *Franciſcum Lantſmanum*, ut eo tempore primario, *Henricum Grambergium*, ut ſecundario mercaturæ Cantonà præeſſent, donec Legati iter *Pekingam* abſolverent. Munerum genus, *Chamo* offerendum, varium fuit, artificioſæ texturæ ex lana & lino; aromata, cinnamomum, macis copia, nuces moſchatæ, garyophylli, ſuccinum, coralli rubri, ſantalum, ciſtæ laccâ & auro promiſcue obductæ, tubi optici, variæ magnitudinis ſpecula, plumæ, armaturæ. Addita illis adhuc incognita regionibus munera, quæ noſter orbis profert, nihilque omiſſum, quod ſtabiliendis inter Cæſarem, Chamum Tartariæ Sinæque, & Batavos amicitiæ fidem mutuiſque commerciis ſpectare poſſent.

Petrus de Goyer, & Jacobus de Keyſer diſcedunt Bataviâ 14. Junii.

Hujus primæ & nunquam antehac à Batavis, dum Orbis ſtat, Legationis initium factum fuit decimâ quarta Junii Anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quinto. Navibus ad tantum iter & pro cauſa tam proficua Orbi terrarum inſtructis, Batavia oram ſolverunt vento Notapeliotem flante, ac recta Barrapeliotem verſus vela direxerunt.

Inſula Java fertilis.

Batavia Javæ, quæ Hollandis paret, Caput eſt. Illa inſula dives Opum, quas natura & ars producit, & ut *Scaligeri* verbis utar, *univerſi compendium eſt.* Non etenim ſolo pipere, zingibere, cinnamomo & reliquo aromatum genere abundat, ſed omnem pecudum ſpeciem alit, quæ inde ad varias tranſvehuntur oras. Aurifodinis, pretioſis lapidibus, & incredibili ſerici copia ſcatet. Crebris obnoxia tempeſtatibus vix unquam toto anno ceſſantibus, incolas dicitur ex Sina, Tartarorum ante aliquot ſecula profugos metu, primos accepiſſe, indigenis permixtos. Gens mediæ, ſed quadratæ ſtaturæ, facie rubicundâ corpore incedit plerumque intecto, moribus, ut inter barbaros haud inconditis, ſed ſuperbia, avaritiaque tumidi, fraudulentique; inſuper perfidi, nam, cum quidam Rex de male ſervatâ fide argueretur, reſpondit, *humanam linguam non fore oſſeam.* Sic truces & ſanguinarii feruntur, hinc offenſi ſemel, implacabilem recondunt iram. Reges ut in vaſta inſula ſtudiis complures diviſi & religionibus, pleriſque Mahummedis ſtatuta ſectantibus: Cæteri Indorum priſca ſacra retinent. Ferunt Mahummedanos inde uſque ab anno milleſimo quingenteſimo ſexcenteſimo adeo invaluiſſe (ante illa tempora nondum cogniti erant) ut jam ſuperent priſcos paganos.

Incolarum genius.

Princi-

La ville

vûe

Château, de

'T CASTELLU

de BATAVIE.

BATAVIÆ.

BATAVIA.

M. BATAVIÆ.

15

Principes urbes *Bantam*, emporio celebris, *Choribon* & *Japara*, pipere divites. Erat etiam *Kalappa*, alio nomine *Jacatra*, quam jure belli captam *Cornelius Houtman*, præcipuus navigationis Orientalis auctor, in Bataviam transformavit, ædibus pariter atque munimentis, contra indigenarum excursiones munitam. Secuta ejus in Primordiis Anglorum insidiis destructio, ut fortior resurgeret: quippe duobus munimentis, *Mauritio* & *Nassavio*, flumine divisis vim omnem repulit. Ita nova Batavia ruinis *Jacatræ* superstructa sex graduum decemque minutorum latitudine, flumine in duas divisa partes, quarum minor robore superat, & castello. Ingens ibi ex confluxu tot nationum multitudo: nam Javani, Sinenses, Batavi, mercaturam promiscue exercentes, id copiosis classibus frequentant. Urbs splendidis ornata ædificiis, canalibusque dissecta, quos arbores (*Cocos* appellant) aliæque, ornamento pariter atque commodo exornant; Portus angusto, tutoque aditu recipiendis, emittendisque navibus. Insigne gladius laureatus. Sedes ibi Gubernatoris, haud inferiori potestate, quam Reges Europæi solent; ita situ loci, vicinisque poscente, ut major apud Barbaros authoritas sit, cum servilis eorum animus præ splendore sceptri expaveſcat. Senatu regitur, qui Rempublicam commerciaque curat. Hoc caput cæteræ per Indiam insulæ, urbesque agnoscunt: eo summa rerum redit. Urbs ipsa tredecim ingentibus cincta munimentis omnem oppugnantium vim secura spernit. Haud semel Javani tentare ausi; una, eaque memorabili, obsidione Anno Christi millesimo sexcentesimo vigesimo novo, quantum possent, ostenderunt. Causa belli illius ex mutuis damnis, cum Javani pactorum immemores telonia intenderent, Batavi contra vim protestarentur. Accesserunt & alia exterorum, præcipue Britannorum turbamenta, qui spreto Batavorum fœdere novum cum Rege *Jakatrensi* inibant, Hollandis ob virium imparitatem post navale prælium cum Anglis commissum, *Amboinam* cedentibus, obsessa interim arce eorum à Rege *Jakatrensi*. In *Moluccis* contracta octodecim classe navium, *Jakatrensibus*, quibus Anglorum quædam navis junctæ fuerant, adventante ex Batavia cum recentibus mille & trecentorum virorum subsidiis *Johanne Petro Koen*, obsidione pulsis, ipsam victoribus urbem flammis & gentem ferro, infantibus exceptis, & fœminarum sexu, delendam permiserunt. Ita *Jakatra* periit & Bataviæ novæ cessit. *Magnus Mataram* (ita Cæsarem suum Javani vocare perhibentur) crescentem Indies novæ urbis potentiam ægris oculis adspiciens, conquestus varia, ingenti eam exercitu obsedit, non tam spe expugnandi, quam quod paucos tantæ multitudini, longinqua auxiliorum ex patria spe vel expectatione, cessuros arbitraretur. Præter vim (maxima ingruit vigesimo Octobris Anno millesimo sexcentesimo vigesimo nono) urgebat ingens ex submersis secundo flumine cadaveribus, radicibusque, quibus Barbari pro cibo aqua maceratis utuntur, ac ne Oceano absorberentur, palos flumini impexerant;

Batavia aliter Kalappa, & Jakatra.

Munimenta Bataviæ.

Bataviæ obsidio.

rant; ea præcipua obſeſſis peſtilentia. Aquæ intus inopia ob fœtorem fluminis: ergo actæ in terram puram foveæ, unde incorruptus liquor ebulliret. Memoria dignum, ſedecim milites Batavos, quibus propugnaculum Magdalena defendebatur, innumeram barbarorum vim, poſtquam defeciſſet plumbum, ſaxis, inde excrementis (adeo fides neceſſitaſque cuncta arripit) repuliſſe, exclamantibus improviſo ſpectaculo Javenſibus; *O Seytang Orang Hollanda, de Backalay ſammatay*, id eſt, dæmones Hollandi, vos Pugnatis ſtercore.

Solvitur obſidio.

Soluta Kal. oct. obſidione, Javanis caſtra ſua tribus ignibus inflammantibus. Noſtri, altera luce vacua ingreſſi caſtra, lamentabilem ibi deprehendêre faciem, octingentis & amplius compoſito ordine obtruncatis. Cauſa hujus autophoniæ erat. Imperator anno proxime elapſo (nam hæc ſecunda erat obſidio) unum è præcipuis Regni Ducibus cum ingenti exercitu ad Bataviam expugnandam miſerat. Batavis armorum ope, quæ Deus & natura conceſſit, non modo acerrime pro aris & focis ſeipſos defendentibus, verum etiam continuis excurſionibus tam numeroſa hoſtium caſtra atterentibus, Dux re infecta domum rediit. *Maduræ* Princeps (nam hæc inſula ſubjecta Cæſari medio tantum milliari diſtat *Javâ*) præ aliorum contemptu cum tam ingenti exercitu, (nam ducenta millia virorum militarium numerabantur) certam Bataviæ expugnationem jactaverat, vel ſe vivum non rediturum juramento affirmans. Imperator tam generoſo Principis audito ſpiritu, eum novis copiis cum priori præfecit. Verum longe facilius eſſe, hoſtem abſentem verbo, quam præſentem necare ferro, eventus docuit; nam glorioſis Batavorum armis cum dedecore cedere coactus fuit. Hinc Dux, qui anno præterito ſolus imperaverat caſtris, memor juramenti Principis *Maduræ*, via facti eum cum ſuis aſſeclis in læſæ famæ vindictam gladio perfoſſit, ut ipſius dictis fidem faceret. Quo crimine à Cæſare totius Senatus applauſu abſolutus eſt. In tantam Bataviæ victoriam Muſa in hos erumpit verſus.

Sic vicina jacet celebris Batavia ponto,
Quæ ſuprema ſuis turribus aſtra petit.
Totius mundi vere eſt Paradiſus, & ingens
Gloria Belgarum, qui repulêre Javos.
Luxuriat gemmis, argento, meſſibus, auro,
Inſula parva capit, quidquid in orbe datur.
Pergito Laurigeris nomen prægrande Trophæis,
Quærere, ſic Patriæ fama perennis erit.

Octo

Octo jam effluxerant dies, ex quo Batavià Altum petieramus, cum insula PULO TYMON, viride & sylvestre suum caput amœnissimo conspectu nobis aperuit. Nihil illà situ jucundius, hinc montibus, inde convallibus distincta tota fertilis pariter & umbrosa. Præcipuus ibi herbæ *Betele* proventus, cujus per Indiam totam frequens usus, ut integris eam scaphis Javani hinc auferant. Lignorum quoque & salientis aquæ ingens copia, atque hæc causa, cur præter navigantes subinde necessitatem suam exscensione, quod & nos fecimus, suppleant. 22. Junii conspicitur insula PULO-TYMON.

Inter tot insulas diu vagi tandem Kal. Aug. continentem *Kouchinchinæ* ad Boream & Notapeliotem sub latitudine viginti, graduum & sex minutorum conspeximus. Littora legentes aspectu jucundissimo profunditatem maris arenosam viginti ulnarum.

Kouchinchina pars regni *Gamam* censetur, extra Sinæ limites, sed ei tributo obnoxia. Quippe *Gamam*, duo complectitur regna *Tungking* & *Kiaochi* sive *Kouchinchina*, quorum antiquum nomen fuit *Nankiang*. Ferunt *Hiaonum* ex familia *Hana* Cæsarem Sinarum primas eo Colonias duxisse, nomenque dedisse incolis *Kiâochi*, quod digitos pedum in crucis formam intortos plerique habeant. Sub familia *Tanga* nomen *Kiaochen* impositum. Populus ipse rudis morum, corpore valido, eoque intractabilior, unde Sinensibus Imperatoribus minor ejus cura, verosimilius ex metu, cum incolas viribus & robore sibi pares agnoscerent, dominari assuetis illis, qui mitiori ingenio sunt.

Hungus Imperator (illi qui Tartaros ex posteritate *Zingis Chamica* post nonaginta annorum dominationem Sinâ iterum expulit) ante tre-

centos fere annos hanc regionem occupatam Regi *Chin* commisit, quo à tribus ex familia *Ly* Præfectis trucidato, Cæsar *Junglous* denuo domitam *Gamam* in Provinciæ formam redegit, sed instabili possessione, profugis & superstitibus ex familâ *Ly* perpetuo rebellantibus; donec Imperator *Siventeus* tot molestiarum pertæsus, eam Regibus *Ly* fiduciario jure gubernandam commisit, eâ conditione, quod legationis muneribus splendidæ unoquoque triennio teneretur, quod factum Anno millesimo quadringentesimo vigesimo octavo. Inde civilibus dissidiis distracta *Gaman* in tria regna, *Laos*, *Tunking*, & *Conchinchina*. *Gaman* autem eadem cum *Junnan* & *Quangsi* censetur, limitibus hinc inde confusis.

Regnorum *Laos*, *Tunking*, & *Couchinchina* incolæ Sinensium Religioni addicti sunt; iisdem literis, quibus Sinæ, utuntur, licet linguâ, ut aliæ vicinæ gentes, multum differant. Præcipuæ opes ex oleo, quod Lusitani *Rosamalia* vocant & lacca purpurea. Simearum genus *Singsing* vino inebriatæ per sylvas capiuntur, quarum sanguis pretiosæ purpuræ æmulus.

Ingens tempestas, qua navis Bloemendalia sparsim fluctuat.

Ingens inde tempestas, fulminibus imbribusque fœda, tota nocte desæviit, exigua salutis spe, cum navis haud semel tanto concussa fluctuum ventorumque impetu extremam ruinam minaretur. Nocte inter tot pericula exacta, vix circa meridiem tranquillitas aëris. Cum fracta reparaſſemus armamenta, Sinensem Jonekam (navigii id genus est) *Camboya Teywanam* petentem, ejusdem tempestatis violentia quassatam divisamque medio mari repertam, quod à cursu aberrasset, deprehendimus, eique *Formosam* quo tractu jaceret, ostendimus. Nos interim cunctis, quæ ad navigationem necessaria, ad debitam formam redactis, iter promovimus.

Decima

MA

K O U.

Decima quarta *Makaoæ* insulæ Boreali latitudine viginti & unius graduum, & decem minutorum conspiciendas se exhibuerunt, & quanquam varia hinc inde navigia, hominesque vagarentur, nullius tamen copia nobis data fuit, cunctis metu Piratæ *Koxingæ*, illa littora perpetuis incursionibus vexantis, adeo perterritis, ut, quicquid navium mari vident appropinquare, ejus arbitrentur subesse imperio; atque hinc fuga, & deserta late littora.

Decimasexta celeberrimum totius Sinæ Emporium *Makao* latitudine viginti & unius graduum, decem minutorum prætervecti, situm ejus, posituramque, ut procul ex mari fieri poterat, annotavimus. Urbs hoc in exigua sita insula, quæ majori alteri cohæret, montem ex mari emergentem suo ambitu occupat, undique præter ad Boream, ubi exigua lingua continenti jungitur, mari circumfusa. Hinc & natura loci & ambitu maris inexpugnabilem se hostibus jactat. Mare non adeo altum & majoribus navigiis ob brevia innavigabile, nisi qua portus se insinuat, cujus aditum arx firmissima claudit. Nullibi per Sinam major tormentorum æneorum copia, quæ ex Sinico Japonicoque ære fusis per omnem postea Indiam, ingenti lucro, distrahuntur. Versus continentem duo tantum Castella collibus supereminent contra impetum terrestrem. Nullæ ibi, qua prospectus latissimus datur, arbores aut fruteta; liber undique & sine impedimento per patentia camporum prospectus.

Prisco ævo urbis locum Idolo *Ama* sacraverant, & cum portus ibi, naviumque statio, Sinis *Gao* appellaretur, juncta voce, urbs *Amacao* vocata, unde *Makao* vel *Makou* hodiernum nomen fluxit. Urbs ipsa à Lusitanis Sinensium indultu structa, brevi tempore emporium florentissimum evasit, quod Europæas in ea merces navibus suis primum exponerent, Sinensesque lucrosa vicissitudine reciperent. Accessit impetrata libertas bis in anno Kantonenses adeundi nundinas; unde ingens Sinicæ mercaturæ copia *Kantona Makaum* quotannis, florente adhuc regno, deferebatur. Mille trecentæ omnis generis sericorum pannorum arcæ, qualibet arca centum & quinquaginta serica volumina, præter panna rasa, damascena, & alia hujusmodi continente. Auri bis mille quingenta ramenta sive massæ, singulæ decem Toelarum (Toela pondus tredecim ducatorum argenteorum pondus æquat) sive tredecim unciarum pondere. Octingentæ muschi libræ, & gemmarum inæstimabilis abundantia. Ita pulcherrimo urbis situ procul delectati, insulam, cui GOYERÆ in honorem Magnifici Legati *Petri de Goyer* nomen datum, appulsi, ancoram jecimus. Decima octava Sole occaso portum *Heytamon* unica cum navi *Koukerka* (altera Bloemendalia tempestatibus ante octiduum ad *Kouchinchinæ* littora abrepta, post quadraginta octo demum dies *Kantonam* ad nos venit) ingressi pedem feliciter in Sina exscensione facta posuimus.

Heytoma appellunt.

HEYTAMON portus *Cantonenſis* paguſque jucundâ inter montium Valliumque concurſus poſiturâ jacet. Ancoram medio in ejus ſinu ſex ulnarum profunditate jacta, mox militum plena ſcapha à Præfecto miſſa, qui adventus noſtri in illam oram cauſas diſtricte rogarunt. Miſſus cum illis *Henricus Baron*, qui cuncta referret, à Gubernatore in ædium penetralia admiſſus, humaniterque exceptus, *quid negotii Hollandis demuo in Sina eſſet, & num immemores forent, biennio ante interdictam illis Cantonenſem navigationem*, interrogavit.

Duo Mandorini publicæ fidei literat inſpiciunt.

Poſt ſex dies, vigeſimâ quartâ duo *Cantonâ* Mandarini, Legatorum ad *Magnum Chamum* literas inſpecturi, in quem finem Legati, ut in Gubernatoris ædibus ſe ſiſterent, rogati. Igitur adverſo flumine provecti meridie vicum *Lamme* attigimus, à Præfecto ceremoniarum ſolenniter excepti, & in ſpatioſam aulam ad Gubernatorem introducti.

Medius is inter ambos Mandarinos ſublimi locatus menſa, magno militum undique præſidio ſtipatus cinctuſque ſedebat. Nihil omiſſum, quod Sinico more in Legatorum honorem fieri ſolet, & eſt illa gens ſupra alias ceremoniarum artifex, ſtudioſaque, ut ſuo loco prolixius memorabitur. Legati literis publicæ fidei procul oſtentatis, cum Mandarini ſola viſione contenti eas recipere abnuerent, conſidere binis ſellis appoſitis juſſi; & varia de ſtatu Provinciarum, regionumque à Gubernatore rogati, ad quæ, ut res poſcebat, cum reſpondiſſent, ſalute mutua dictâ diſceſſum ea vice, & in navim reverſum fuit.

Duo Delegati Legatos viſitant.

Vigeſimâ nonâ duo iterum *Cantonâ* internuncii *Heyton* & Navarchus quidam, legatos ſolenniter *Cantonam* deducturi, advenerunt. Legati eos literis publicis

publicis instructi in Idoleo (*Pagodas* Indi vocant) convenerunt, humanissime excepti. Posiquam confederant, literis in mensa coram depositis, *Heytou* varia satis imperiose inquirere: An non ante biennium *Cantona* discessissent? tum de mercimoniis, navibus, comitatu, tormentis, muneribus, literis multa. Præcipue tamen à quo, in quem finem, & quando missi ac quæ *Magno Chamo* munera ferrent. *Id vero se mirari supra modum nullas ab ipsis ad Cantonensem* Tutangum *literas haberi, ipsasque, quas ad Magnum Imperatorem* Pekingensem *ferrent, non eo esse apparatu, custidiaque* (aurea enim theca includi tales debere arbitrabantur) *quæ Majestatem Chamicam deceret.* Post multa, cras naves se visitaturos, muneraque accepturos referebant. Ita tum discessum.

Multæ quæstiunculæ proponuntur.

Orta luce magno Comitatu viginti advecti scaphis, quæ Sinico more sericeis splendide vexillis superbiebant, munera Cæsari, Proregibus Kantonensibus & *Tutango* destinata verbis, gestibusque ad omnem humanitatem compositis acceptarunt. Ipse Legatos *Henrico Barone* Secretario & quatuor aliis Comitatos *Heytou* in scapha Sinica *Cantonam* deduxit. Mox nihil prolocuti *Heytou*, ejusque socius Navarchus Legatos destituerunt, qui cum binis horis expectassent Senioris Proregis jussu extra urbem in hospitium idem, quod olim *Schedelium* exeperat, deducti & à prætore urbis custoditi, rebusque omnibus necessariis illis prospectum est.

Legati à Deputatis introducuntur.

Postera die Mandarinus *Poetsiensin* ærario *Magni Chami* Præfectus, & quartus dignitate in Procerum Senatu, iisdem *Heytou* & *Navarcho* Comitantibus Legatos varia denuo rogavit, quos annuos haberent reditus, quo appellarentur nomine, quibus ante legationem dignitatibus functi, & num literarum ad *Chamum* exemplar aliud haberent, ac alii Chartæ, quam quæ ad Proreges spectarent, inaratæ essent? Cur præcipue missi? Quod nomen Principis eorum, vel Regis? Et multa alia, ut mos Sinensibus, curiose inquirebant. Præcipua iis offensa, ut jactabant, quod literæ publicæ fidei haud satis pro dignitate Sinica compositæ ipsis viderentur. Legatis audientiam Proregum & *Pekingense* iter urgentibus, silentio transmittebantur. Literas secum ablatas Proregibus cum exhibuissent, circa meridiem reversi sunt. Denuo in quæstiones & querelas effusi, multa de sigillo Hollandiæ, de annorum supputatione, aliaque spargebant, ac quod postulatum Legatorum spectaret; *Non esse illam Proregum*, Tutangive *potestatem audire ante Legatos, quam responsum* Pekinga *accepissent*. Koukerkæ tamen (ita altera navium appellabatur) licitum fore, propius urbem appellere, facta insuper spe Proreges nihil, quod ad honorificam Legatorum receptionem, spectandaque ad Cæsarem *Chamum* munera pertineret, omissuros?

Iterum visitant Legatos.

Navis Koukerkæ propius urbem appellit.

Secunda Septembris quatuor bellicæ Sinensium naves à Proregibus missæ adverso flumine navim Koukerkam *Cantonem* versus deduxerunt. Advesperascente die ancoris secus parvum Castellum, ubi flumen ingenti

duorum millium latitudine paſſuum complures ambitu ſuo inſulas complectitur, jactis, lævam verſus turrim colli impoſitam, novem contignationibus ſuperbientem, conſpeximus. Ejuſdem generis, & alia è regione *Kantonæ* in exigua ſe ſpectantibus objicit inſula. Vaſta toto tractu paſcua, fataque commeantibus non tantum ad voluntatem, ſed & incolis neceſſitati explendæ, opibuſque congerendis ſufficiunt; creberrimis hinc inde pagis numeroſam incolarum multitudinem oſtentantibus. Duplices uno anno meſſes, quanta ſoli fœcunditas ſit, ſtipatis proventu horreis felicitatem regionis commendant.

Kantonam appellunt.

Quarta Septembris *Kantonam* appulſi, quam alii *Quaucheu* nominant, Caput illa Provinciæ *Quantung*. Peractis ad Deum precibus, ut diſtinata ſecundaret, cum ſingulis juſſa & imperia, quæ obſervarent, diſtributa eſſent, alta adhuc die Legatos convenimus. Hoſpitabantur illi ſplendidâ æde flumini adſitâ, quæ olim Templum fuerat. Duo Mandarini juſſu Proregis militibus ſtipati portam, ne qua vis aut injuria fieret, ſollicite & officioſe cuſtodiebant.

Legati navim exſcendunt.

Vix appulerat navis, cum Legati, quantumvis reluctantes, in eam redire juſſi. Obtendebatur; *Ita Sinicis receptum legibus, ne ulli Legati, niſi expreſſo Imperatoris Mandato,* Kantonam *inhabitarent, metu periculi, quod à tumultuante plebe oriri poſſet, & Præfectos apud* Magnum Chamum *inexcuſabiles reddere, quod ſecuritati Legatorum non proſpexiſſent melius.* Legati in navim reduces Mandarinos *Poetſienſin, Heytonumque* literas fidei reſignatas afferentes, exceperunt, cum hac excuſatione: *Non licitum Proregibus* accipere, vel retinere literas peregrinas, nondum *Pekinga* placito Imperatoris allato. Munera *Chamo Magno* deſtinata iterum inſpecta ſuſtulerunt, atque ita diſceſſum fuit.

Quandoquidem *Kanton*, primaria duodecimæ Provinciæ *Quantung* Metropolis, hic primo in itinere noſtro occurrit, ejus deſcriptionem, in univerſali Provinciarum Imperii Sinici Geographia omiſſam, jam ordimur.

Termini Provinciæ *Quantung*.

Quantung ad Occidentem *Quangſi*, ad Boream & Barrolybicum *Kiangſi*, ſerie montium perpetua intercedente, ad Barrapeliotem *Fokien*, montibus itidem præruptis & fluvio *Ting* cincta, habet: cætera Oceanus ambit, unde portuoſa, & frequens navium. Regio paſſim montana & campeſtris alicubi, maxime in Auſtrum montoſa & rupicoſa, quod peregrinantes non abſque moleſtia ſentiunt. Omnium ferax, quæ natura vel ars producit.

Fertilitas.

Ager bis anno feritus, totidem meſſes. Hyemes abſque magno frigore, unde proverbio Sinæ dicunt: tria rara & inſitata in *Quantung* eſſe: *Cælum ſine nivibus, arbores toto anno virides, & incolas ſanguinem expuentes.* Nam nullæ ibi nives, folia arborum ſemper viridia, & indigenæ ob perpetuam manducationem *Betele* & *Arekæ* cum calce viva ſputum rubicundum, expuunt. Magnus auri, ac gemmarum, unionum, ſerici, argenti vivi, cupri, chalybis, ferri, nitri, ligni aquilini, & aliarum odoriferarum proventus.

Popu-

Populus, quanquam non adeo videantur ingenioſi, laborioſus, facilis, & aliorum inventa prompte imitatur. Vix confecta ex auro, ſerico, aliiſque Europæorum, quæ Luſitani afferunt, opera, mox & ipſi conficiunt *Kantonæ* apud aurifabrum globulos argenteos tranſparentes confici juſſeram, quos mox altera die ſummo artificio & elegantia factos attulit, inde promptitudo eorum & ſagacitas pateſcit. Populi indoles.

In tanta avium copia, incredibilis anatum multitudo, quorum ova, (quod Europæis incognitum) ſale terra cretoſa mixto condire, & longo tempore incorrupta ſervare. Nam ſal, hac terra admixta, ovorum putamina penetrat, quod ſolus ſal, aut muria non facit. Talia ova cibus adeo ſalubris habentur, ut à Medicis in ægrorum uſum præſcribantur. Alitum copia.

Provincia, ut cæteræ, Præfectos ſuos habet, qui veluti Proreges ſunt. Noſtro tempore duo *Kantoniæ* Proreges erant, quorum primus ob ætatem ſenior, alter junior & à Luſitanis *El Ry Mancebo* dicebatur. Primum *Kantonenſes* Proreges inter Præfectos Provinciarum locum obtinent, quod illa longiſſime à *Pekingâ* diſſita, & terra latrociniis, ob maris viciniam pyratica ſupra reliquas infeſtetur, unde etiam Provinciæ *Kiangsi* eorum paret imperio. Gubernatur à Proregibus.

Olim peculiare regnum fuit, quod *Nanive* dicebatur, demum ſub familia *Cheva* Imperatoribus paruit. Mox iterum ad Reges *Nanive* defecit; donec *Hiaovus* familiæ *Hana* eam domuit, à quo tempore Sinici Imperii pars manſit. *Quantum olim Nanive.*

Metropoles decem ſunt, urbes ſeptuaginta tres præter celeberrimum Emporium *Makao.*

Decem Metropoles hæ numerantur, *Quancheu* ſive *Canton*, *Xaocheu*, *Nanhiung*, *Hocicheu*, *Chaocheu*, *Chaoking*, Kaocheu, *Liencheu*, *Luicheu*, & Kiuncheu.

QUANCHEU ſive KANTON prima Provinciæ Metropolis, de qua infra latius, quindecim civitatibus jura dat. *Quancheu*, ſive *Kanton*, *Xunte*, *Tinguon*, *Cengching*, *Hiangxan*, *Sinhoei*, *Cingyven*, *Siming*, *Cunghoa*, *Lungmuen*, *Sanxui*, *Lien*, *Jangxan*, *Tienxan*, & *Singan.*

XAOCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis Borealis Regni *Ive* porta dicitur, monte *Nanchoa*, illuſtri cænobio celebri, & fonte *Cao* Notapeliotem verſus cingitur. Sex civitatibus jura dat, *Xaocheu*, *Lochang*, *Gighoa*, *Juyven*, *Unggen*, & *Ingte.*

NANHIUNG tertia Provinciæ Metropolis, Boream verſus ſita ad originem fluminis *Chin*, per quod navigiis in mare uſque patet aditus, unde frequentior commerciis eſt, quæ etiam à Bajulis per montem *Miulin* undique in hanc civitatem deferuntur. Montium præcipitiis contra vim hoſtilem eſt ſecura ſui, cætera frugiferi & amæni colles cingunt, telonio celebris, telonarum humanitate celebrior. Binis civitatibus *Nanhiung*, & *Xihing*, imperat.

HOEI-

HOEICHEU quarta Provinciæ Metropolis, qua ſolem Orientem ſpectat, maritima, Occaſum verſus munitur lacu *Fung*, è cujus ripâ, viridariis ac Muſæis jucundiſſima, agger ſurgit lapideus, reliquum ejus amæna vallium inter aquarum ſcaturigines cingunt. Decem civitatibus imperat, *Hoeicheu*, *Polo*, *Haifung*, *Hoiuen*, *Lungchuen*, *Changlo*, *Hingning*, *Hoping*, *Changing*, & *Junggan*.

CHAOCHEU quinta Provinciæ Metropolis, maxime Orientalis, continuâ montium ſerie ſecluditur à Provincia *Fokien*, qui eam ob prærupta cacumina contra omnem vim inſuperabilem reddunt; ad Auſtrum Oceano, ejuſque æſtu inexpugnabilis, fluvio *Go* navibus & viatoribus opportuna, & ponte *Cichnen* ſumptuoſa decem regit civitates, *Chaocheu*, *Chaoyang*, *Kieyang*, *Chinghiang*, *Jaoping*, *Tapu*, *Hoeilai*, *Cinghai*, *Puning*, & *Pingyven*.

CHAOKING ſexta Provinciæ Metropolis, ipſam, qua Auſtrum ſpectat, magnus fluvius, ex *Quangsi* Provincia ingenti aquarum mole auctus, præterlabitur, cujus ripa Novizonio ſuperbit, ex quo ſuperſtitioſa gens felicitatem portendit; Boream verſus monte *Ting* clauditur, ob viciniam montis *Chin* ſive caſtitatis, & duarum Provinciarum Proregis ſedem undique continuus eſt confluxus; Palatiis procerum, aliiſque ſplendidis ædificiis multas ſuperat. Undecim ſub ſe habet civitates, *Chaoking*, *Sinboei*, *Sinbing*, *Yangchun*, *Yangkiang*, *Caoming*, *Genping*, *Teking*, *Quangning*, *Fuchuen*, & *Kaikien*.

KAOCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, Oceano, & amænis montibus toto territorio adverſus hoſtium eruptiones munitiſſima; flumine *Lien* alluitur, qui navibus Sinicis aditum concedit; ſex moderatur urbes, *Kaocheu*, *Tienpe*, *Sing*, *Hoa*, *Vuchuen*, & *Xeching*.

LIEUCHEU octava Provinciæ Metropolis, maxime Occidentalis, Regno *Tungking* viciniſſima, à quo fluvio *King* & horridis ac inacceſſis ſeparatur montibus; mare ad Notapeliotem urbis mænia alluit, ubi tutiſſima navium ſtatio, *Chung* dicta; quatuor regit civitates, *Liencheu*, *King*, *Lingxan*, & *Xelien*.

LUICHEU nona Provinciæ Metropolis, cui à fulmine nomen eſt, Orientem verſus Oceano cingitur, ad Occaſum lacu *Lohu*, & ad Auſtrum munitur monte *Kinglin*, reliquum tam fertilis & peramænus ager occupat, ut rerum omnium copia & varietate inter omnes Provinciæ urbes facile princeps ſit. Tribus imperat civitatibus, *Luicheu*, *Suiki*, & *Siuuen*.

KIUNCHEU decima Provinciæ Metropolis, à marmore rubro ſic dicta, inſulæ *Hainan* caput eſt, qua Ortum reſpicit in ipſo promontoria ſita, tota lacubus & undis circumſepta omnem vim hoſtilem ſecura ſpernit. Ad Notapeliotem monte *Tao*, Auſtrum verſus monte *Kim* clauditur, quamvis montibus aſpera, & annoſis ſit horrida ſylvis, equidem omnium rerum ferax, quas poſtulat uſus. Tredecim regit civitates, *Kiuncheu*, *Chingiju*, *Lincao*, *Tingan*, *Venchang*, *Hoeitung*, *Loboei*, *Chen*, *Changhoa*, *Van*, *Linxui*, *Yai*, & *Cangen*.

KAN

T O N.

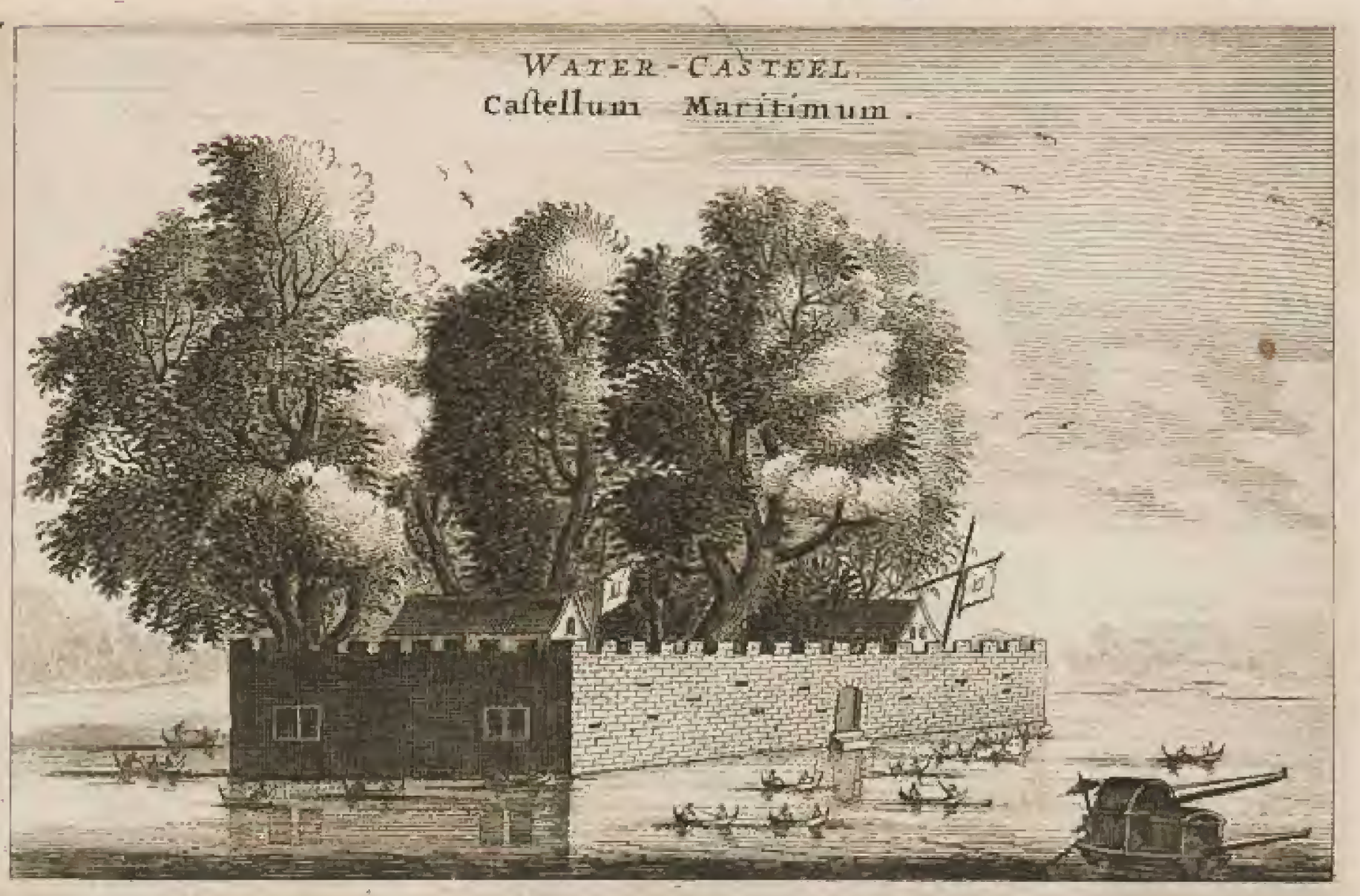

In universâ hac Provinciâ ad territorii tutelam, pelagique custodiam decem numerantur munimenta, *Taching*, *Tung*, *Hanxan*, *Cinghai*, Kiaca, Kiexe, *Ciexing*, *Hiung*, *Jungching*, *Cungling*.

Familiarum sunt quater centum octoginta tria millia, trecentæ & sexaginta 4.83.360. Virorum militarium novies supra decies centum septuaginta octo millia, & viginti duo 19. 78.022.

Tributum solvit Magno Chamo annuatim oryzæ decies centies & decies septies mille septingentos septuaginta duos saccos 10. 17.772. Salis trigesies septies mille trecenta & octoginta pondera 37380.

Provinciæ *Quantung* urbs Princeps altitudine Poli ad viginti tres gradus, sub latitudine Boreali *Kanton* est. Qua Austrum spectat maritima; reliquum ejus fructiferi montes, amœnaque vallium cingunt. Hinc & munimentum contra hostes natura posuit, & navigantibus ingentia commerciorum libero mari commoda indulsit. Flumine *Ta* alluitur, quod urbi propius contractiori alveo fertur; qua Oceano proximat, non jam fluvium, sed mare dixeris, tanta ibi latitudo ejus, ut littora & ripæ spectantibus evanescant. Ipsa urbs fluvio longissima mœnium, ædiumque serie adjacet, vix trium spatio horarum expeditus viator extrema ejus consequetur; suburbiis undique amplissimis ita cincta, ut continuas populosasque urbes existimes. *Kantonæ situs.*

Triplex secus ripam fluminis murus Sinico more amplitudine pariter ac altitudine conspicuus, crebris passim turribus, propugnaculis & Castellis interjacentibus. Duo insuper medio emergentia fluvio Castella. Quarum unam in schemate adjecimus, ut ejus architectura melius innotescat *Varia Kantonæ munimenta.*

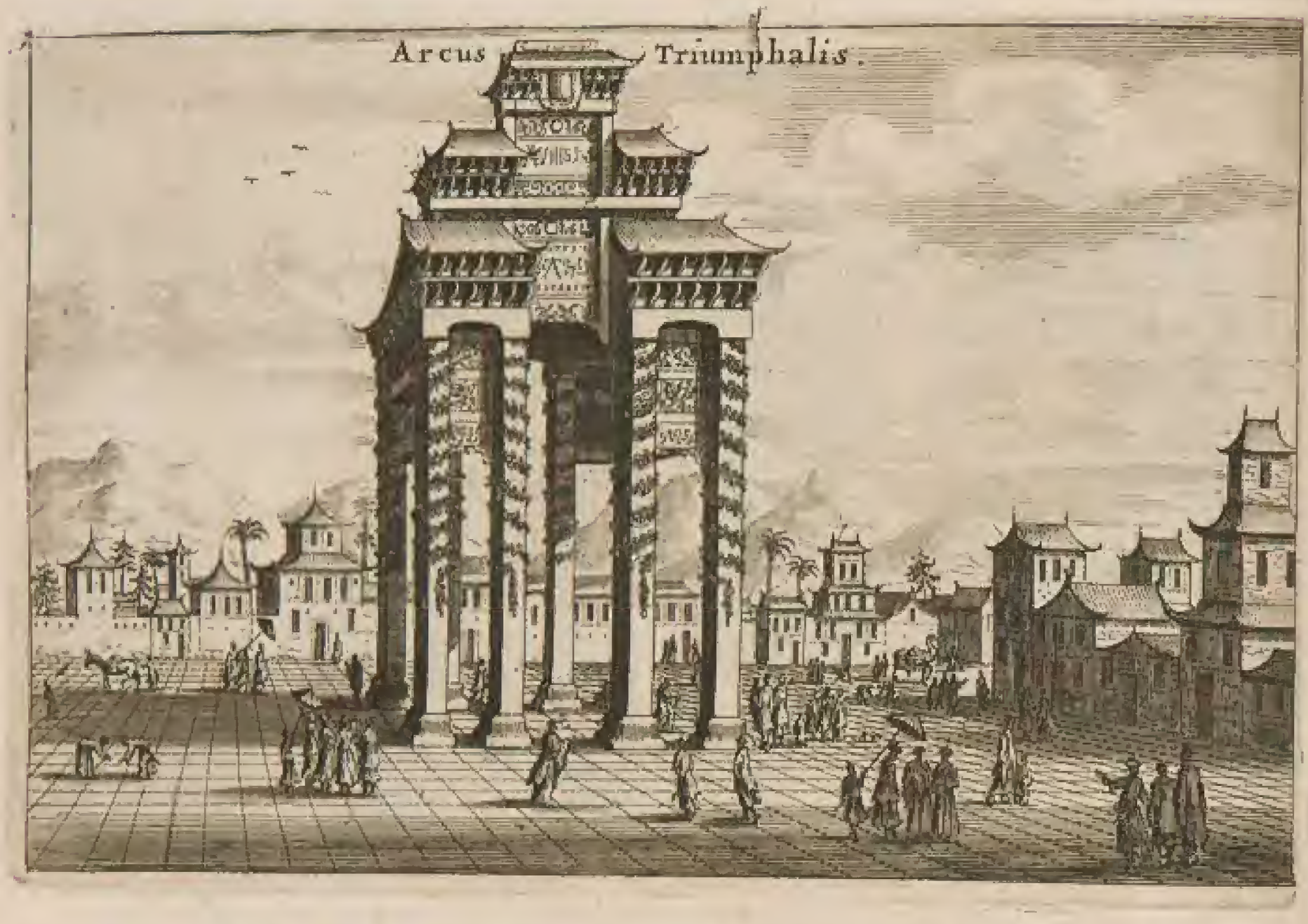

inacceſſibilem reddunt urbem, ac continentem verſus Caſtella quinque, altis montium præcipitiis impoſita, inexpugnabilem videntur reddere urbem. Templorum palatiorumque ea multitudo, ac ſplendor, ut nonniſi maximis, primiſque Sinæ urbibus concedat, reliquas omnes immenſum ſuperet.

Crebræ paſſim tota urbe moles, & triumphales arcus, quarum una platea ex ſaxo vivo tredecim ſtatuis, picturiſque ita exornata, ut ſpectantibus, niſi quis aſſuetus ſit, ſtuporem incutiant. Unius iconem, ex qua de ceteris omnibus judicium fieri poteſt, deſcribere, oculiſque ſubjicere haud inſubidum duxi. Faſtigium ejus tribus diſtinctum fornicibus, omni ornamentorum genere, quæ ars ingeniumque humanum excogitare potuit, ita variegato, ut citius quid ſpectas, quam quid deſiderare poſſis, invenias. Pleni Sinenſi literatura parietes, ac hyeroglyphicis characteribus; paſſim flores animaliumque figuræ, & quicquid curioſitas humana ad ornatum, faſtumque ſtructurarum artificio ſuo excogitare potuit.

Olim princeps totâ Sinâ navale *Kanton* fuit, non numero magis, quam celeritate promta navigiorum, quæ celerrimo in *Taivanam*, Japoniamque trajectu cæteras maritimas urbes ſuperantes, opibuſque quoque, & potentiâ prævaluerunt, ut celeberrimi emporii ſitus melius à lectoribus apprehendatur, *Kantonem* geminâ facie exhibemus, in priori icone, prout ambulantibus juxta ripam ſe offert, in poſteriori plana ejus forma cum Plateis, Portis, Caſtellis, Pagodiis, Fanis, Aulis, Turribus conſpicitur.

Non-

Plate forme de la Ville de Kanton.

a. Pagode.
b. Fortalitium in Monte.
c. Porta versus campos.
d. Muros a latere Aquarum.
e. Palatium Tartarorum.
f. Tartarorum Regis.
g. Artificiosa Turris.
h. Palatium Senatus Prorsus.
i. Palatium Junioris Prorsus.
k. Prior Porta Aquatica.
l. Posterior Porta Aquatica.
m. Nosocomium Equorum.
n. Armamentarium.
o. Locus onerigi.
p. Rivus Arcus Aquaticus.

KANTONIS
plana
effigies.

a. een Pagoden.
b. een sterckte op 't gebergte
c. de Leste Poort.
d. de Lome muur.
e. de Oostsen Plaets der Tartaren.
f. 't quartier der Tartaren.
g. een konstige Chinese toorn.
h. 't Pallets van den ouden Koning.
i. 't Pallets van den Jongen Koning.
k. eerste Wester Poort.
l. tweede Wester Poort.
m. 't Logement van d'Ambassadeur.
n. 't Tuyghuys.
o. 't Plein voor deer Burgwal voor
p. twee Water-Kasteelen.

Nondum in Sina Tartarica tempestate ad ruinam populorum, urbiumque se diffundente, ingens commeantium per portas multitudo, ut sæpe una die multi pedibus conculcati animam exhalarent. Bis omnino capta à Tartaris fuit, sed ultima supra fidem obsidio plusquam octoginta hominum, & si Martinio credimus, centena millia absorpsit.

Obsidio *Kantonæ.*

Tartari expugnata *Peking* & *Nanking*, majori Imperii Sinici parte, innumerabili cum exercitu velut imber & tempestas Martia in *Quantungam* se præcipitarunt. Cæteri urbibus invincibilem victoris Scythici potestatem vi, vel deditione cedentibus, sola *Kanton* ausa fuit invicta mœnia sua, & propugnaculorum moles Tartaro objicere, ejusque furorem pari ferocia spernere. Addidit toto tum Dominator Oceano *Iquon* animos, Sinensis classis & profugorum receptor, qui mari aperto Kantonensibus quotidie suppetias ferebat, invalido ob inopiam navium, & si haberet, regere non valenti ob imperitiam Tartaro.

Sed terrarum potens Tartarus, quanquam jam tribus repulsus ab oppugnatione vicibus, obsidione integro anno protracta, cum vel infecta re discedendum sibi videret, vel totis viribus expugnationem ultimo & insuperabili conatu aggrediendam, pertinaciam obsessorum in desperatam audaciam vertit. Ac primo quidem flumen ponte sternere, omnemque obsessis spem subsidiorum maritima via intercludere nisi, labore aliquot mensium improbo id tandem perfecerunt, pontemque mole terrea Lunæ dimidiatæ forma, cujus munimento ab erumpentibus defenderetur, sepserunt.

Duo Hollandi vim Tartarorum generose infringunt.

Eminuit tum duorum Hollandorum prospera temeritas, qui Sinensibus in urbe mulieribus nupti diu urbem incoluerant. Illi tormentorum machinarumque patrio more periti, occupatis in ponte muniendo Tartaris repente ingruunt, maximis cum copiis ex urbe improviso erumpentibus, atque ita ponte potiti ignes tot mensium operi injiciunt, comburuntque: Tartari spe sua & tam longi labore temporis subito dejecti alia rem via aggrediuntur, & imbre tormentorum continuo partem murorum quassatam longo tractu cum dejecissent, ut jam expugnabilis urbs videretur, non tamen ausi ante irruptionem tentare, quam præcipuos in urbe spe præmiisque vel metu in partes suas traxissent.

Tartari corrumpunt Præfidem.

Proreges duo, quibuscum Legatis nostris negotium erat, summum in Tartaros imperium, urbis obsessores, habebant, qui Præfectum Kantonensem *magnitudine præsentis & inevitabilis periculi, spe dignitatum præmiorumque, quæ à Tartaro victore passim tota* Sina *consequi posset* (eo gravibus execrationibus fidem suam obstringebant) ac quod valentissimum, *quadraginta millibus Teelis argenti*, si urbem dederet, corruperunt. Perfidus, nullâ in præsens urbis dedendæ necessitate, corruptus argento, ac in futurum promissis, portam urbis hora condicta Tartaris tradidit.

Traditur civitas.

Ergo vigesimâ quartâ Novembris Anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi Equitatus Tartaricus torrentis instar, per apertam à traditore portam, urbem *Kantonam* irrupit, prostratis passim, qui se opponere conabantur, sed sine ordine, sine Duce, Sinensibus. Recepto intra mœnia toto exercitu hostili cædes, direptio, clamor, ejulatusque mixtus occidentium pariter & cadentium. Integro mense urbs tanta prædæ cædique exposita fuit, cæsis, si paucos excipias eruditos, artifices, robustosque congerendæ rapinæ idoneos, omnibus, quotquot populocissimam urbem incoluerant. Sexta demum Decembris Proreges cædem inhibuerunt, cum jam, qui cederentur, superessent ferè nulli. Ita *Kanton* periit, tam brevi temporis spatio octoginta, & si Martinio credimus, centum millibus hominum cæsis, paulatim tamen Proregum cura spiritum, sanguinemque recepit, ut intra paucos annos hujus classis vestigia deleri posse videantur, in quorum laudes hæc canimus:

Deplorandæ strages.

Illustrant gemini Soles Kantona *superbum,*
Quorum virtutes inclyta fama refert.
Utque Tamerlanidis renovarent sceptra potentis,
Edomuêre Sinas *armipotente manu.*

Legati 26. Septembris iterum excendunt.

Tres interea hebdomadæ præterierant, ex quo Legati intra navim suam detinebantur, cum iterum exscendere jussi & prius hospitium repetere, in quo à militum cohorte tam arcte custoditi sunt, ut nulla iis excundi potestas relinqueretur.

Biduo post à Mandarino visitantur.

Biduo elapso Mandarinus quasi jussu Proregis dona haud minora tercenties mille Toelarum argenti suffectura *Pekingæ Kantonæque* inter proceres distribuenda, præter alia minoribus Magistratibus debita. Legatis: *non se emptum venisse libera per Sinam commercia*, regerentibus; *& sibi protinus Sina abire fixum statutumque, nisi æquioribus admitterentur conditionibus*; ipse vix iræ suæ compos, *nulla sibi ejus rei mandata & expectandam* Pekinga Magni Chami *voluntatem dicens, quasi minitabundus discessit.* Legati interea indies magis magisque, ut tantam pecuniæ summam erogarat, urgebantur, cumque finis nullus molestiarum esset, Proregibus centum triginta quinque Toelas argenti promiserunt, sed cum insuper fœnus mutui exposceretur, abitum navibus commeatu, velisque instructis moliebantur. Sed Proreges, *mandum, donec litteræ* Pekinga *advenirent, & de voluntate Imperatoris certiora innotuissent*, monuerunt.

Toela valet tredecim argenteos Ducatones.

Legati dissimulant discessum.

Legati vocantur à Proregibus ad regale convivium 15. Octobris.

Legati Proregibus, quod nulla amplior pro fœnore instantia fieret, Syngrapham nomine centum triginta quinque Toelarum argenti exhibuerunt; tam accepta munificentia, ut decimâ quinta Octobris magnificentissimo ab iis convivio exciperentur. In patente extra urbem campo decem tentoria pretiosissimæ texturæ erecta, ut in icone, conspiciebantur. Cuncta, ut Tartaris mos, omni latere aperta & oculis aërique pervia. Medium,

Festin des
près des mu
t Koninckl
voor de
Convi
proreg
Muros C

A. Le vieux Vice-Roy.
B. Le ieune Vice-Roy.
C. Le Tutang.
D. Les deux Ambassadeurs.
E. Les deux Mandarins.
F. Les Musiciens.
G. Cinq Porte parasols.

. Vice-Rois
rs de Kanton .
k Bancquet
van kanton .
rium
am ante
antonis .

A . *Den ouden onder Koninck.*
B . *Den jongen onder Koninck.*
C . *Den Tou-tang .*
D . *De twee Ambassadeurs .*
E . *twee Mandarijns .*
F . *'s Konings Musikanten .*
G . *Vijf Koninckl:cke Sonne Schermen .*

13 .

dium, cæteris in circuitu fixis, Proreges & Tutangi tapetibus insidentes occupaverant. Primum lævam versus Legatis, alterum à dextris Musicis destinatum. Varii circa tentoria tubicines, mimi ac Comœdi aërem horrisono strepitu tumultuque implentes. Ingens non ex urbe modo, verum locis vicinis hominum confluxus. Legatos duo Mandarini magno apparatu in conspectum Proregum deduxerunt, solennibusque expeditis, in tentorium ab iisdem reducti sunt.

Mox aulæ magister toga indutus cœrulea ex serico, quam aurei Dracones implebant, collo monili ex succino circumdatus (& tali habitu Mandarini, aliique Magnates tantum utuntur, plebi eo colore, vestituque interdictum) multitudine sua authoritate disjectâ, cibos mensæ Proregum inferri jussit. Singulis Proregibus peculiaris mensa, Tutangoque, stratæ mappis ex serico purpureo. Eadem Legatorum ratio. Singulas mensas quadraginta & amplius argenteæ omni delicatissimorum genere ciborum refertæ patinæ onerabant. Tum insonuere tubæ, tympanaque & omne Musicorum genus, nostris quoque artem suam ostentantibus. Musica Sinensium variis exercetur instrumentis, quæ in multis ab Europæorum more discrepat. Chordæ non ex Chalybe, vel nervis, sed serico constant, ut Citharis haud incongrue utuntur; sed præcipuum artificium in *Zunga* (ita vocant organon Musicum ciendis affectibus accommodum) & osticulis quibusdam, ligniisque tractandis consistit. Nihil illis in voce modulanda exactius, adeo multipliciter eam sonoro tactu variare, & Musico sono accomode miscere possunt, ut omnium populorum peritiam post se longissime relinquant.

Initium convivii à potu *Cha* vel *The*, Sinensibus magnalibus peculiari, factum. Is ex herba *The* vel *Cha* in aqua cocta, percolataque componitur, cui lac dulce, calidumque cum mica salis admiscent, fervidumque sorbent. Ingentes ei virtutes tribuunt, neque minoribus celebratur in Sina laudibus, quam Alchimistæ lapidem suum, vel Aurum Potabile deprædicare solent. Potus *Cha*.

Postquam *The* singuli hausissent, convivium cœpit. E regione Legatorum duo Proreges cum *Tutango* considebant, vultu hilari & singularem erga Legatos benevolentiam spondente. Colloquia magnam partem de Hollandia, ejus incolis, moribusque instituebantur, multum admirantibus, laudantibusque dexteritatem Legatorum ad interrogata prompte pariter provideque respondentium Prorege utroque. Proreges varia inquirunt.

Crebra ex aureis crateribus vultu, gestuque propinatio, Legati medio convivii singulis vitrum vini Hispanici porrigendum curabant, quo potu adeo delectabantur, ut suum *Samzou* negligerent. Est autem *Samzou* potus Sinicus ex oriza sapore acidiusculo in vini speciem corruptus, quo non ad sanitatem modo, instar *The*, verum voluptatem quoque tota Sina copiose utuntur, & salubrem esse testatur non floridus modo potatorum color, ve- Potus *Samzou*.

rum quod nec nauſea ventriculum diſtendit, etiam uberius hauſtus, & nullo caput dolore, quod vinum, cereviſiaque facere ſolent, affligit.

Singularis promptitudo famulorum Sinenſium.

Nihil toto convivio mirabilius viſum, quam prompta tot miniſtrorum (tria millia numerabantur) ſervitia ſine ſtrepitu, ſine turba, quiſque ſuum munus promptiſſime obeuntes. Nec minor in Proregum liberis (nam & horum aliqui aderant) modeſtia, civilitaſque, qui & Legatis honorem exhibere Europæo more docti, & parentibus ingeniculantes, terramque terOſculantes reverentiam publice præſtabant. Ita tandem exacto convivio Legati, gratiis actis, in palatium ſuum à Tartarorum Equitum turma, multiſque aulicis honorifice reducti, reliquum diei hilariter exegerunt. Muſa ſplendore convivii excitata in hos erumpebat verſus:

Modeſtia liberorum Proregis.

Legati ſplendido comitatu reducuntur ad hoſpitia.

Fluctus ut in ſalſo, ſic jam velamina fulvo
Auro intertexto ſerica laxa fluunt.
Omnigenumque cibum rutilantia vaſa miniſtrant,
Atque Ganymmedes limpida vina promit.
Phœbus adeſt, ſecumque Deas in prælia ducit;
Ecce lyræ reſonant, doctaque turba canunt.
Singula quid referam? nunquam tam fertile Regnum
Barbara terra mihi, ſed paradiſus erit.

Tutangus Magno Chamo literas deſtinat.

Poſt hujus convivii ſolennia, *Tutangus* literis *Pekingam* miſſis *Magno Chamo* ſignificavit, Legatos cum muneribus fœdera amicitiamque petentes *Kantonam* appuliſſe. Proreges inſuper ſecunda vice Imperatorem certiorem reddebant, non modo gratulari Legatos Majeſtati ejus velle Imperium, verum etiam liberam per ejus ditiones navigationem, commercium, habitationemque petere.

Batavis liberum commercium permittitur.

Sex menſes effluxerunt, antequam *Pekingâ* reſponſum ad Proregis *Tutangique* literas adventaret. Tandem duo edicta *Magni Chami* allata fuerunt. Prioris argumentum erat: *Permitti Hollandis, ut Legationem ex viginti perſonis conſtantem* Pekingam *mitterent, quibus interpretes quatuor adjungerentur: reliqua multitudo* Kantonæ *in navibus ſuis, nulla mercaturæ licentia, remaneret. Alterius* ſumma fuit: *Hollandis libera per Sinicum Imperium commercia permitti, verum ea conditione, ut Legati* Pekingam *venirent, ac Imperatori coram gratias agerent.* Ita Legati, cum ampliores mercibus ſuis cuſtodiendis, diſtrahendiſque ædes impetraſſent, ad *Pekingenſe* iter ſe, ſuoſque neceſſariis omnibus rebus, inſtruxerunt.

Tutangus Heryuæ ſalutat Legatos.

Secunda Novembris *Tutangus Heryuæ*, ut oſtenderet haud minori ſe favore Hollandorum Legationem proſequi, quam *Kantonenſes* in ſplendido illo convivio fecerant, magnifica claſſe ædes Legatorum ſecundo flumine advectus eoſdem in Prætoria ſua Jonka (navigia Sinenſia ſic appellantur) omni cultu, obſervantiaque hilaris, alacerque excepit. Cum conſediſſent, varii de rebus novis, graviſſiniſque ſermones habiti, tanta utrumque animorum

morum alacritate, ut nil niſi firmam, fidamque amicitiam ſperare poſſes. Deductis inde à *Tutungo* Legatis magnâ domum pompa, qui mox potum ſuum ex argenteis lagenis promi, exhiberique juſſit, ac ſalute dicta ſcapham conſcendit, & ad claſſem ſuam revectus eſt.

Junior Prorex proficiſcitur ad Provinciam *Quangſi* ſeditionem extinctu-rus.

Dum ita ad *Pekingenſe* nos iter paramus, Prorex Junior expeditionem contra rebellem Provinciam *Quangsi* ſuſcepturus (ea quippe *Magni Chami* imperium contumax ſpernebat) copioſiſſimam *Kantonæ* claſſem, qua exercitum Tartaricum transfretaret, contraxit. Erecta paſſim toto littore creberrima tentoria, ſub quibus & Seniori Proregi, & nobilibus cæteriſque validiceret. Ipſe ſpadicco conſcenſo equo, habitu, Armiſque Tartaricis inſtructus, militarem vultu animum, roburque ſpirabat Scytha dignum. Tunica pellibus, quas *Siberia* mittit (*Sabellinas* vulgo vocat) ſuffultæ lanâ extrorſum verſa. Caput pileo rubeo, iiſdem pellibus trium latitudine digitorum prætexto tegebatur, unde tergum pavonis cauda (ſolisid Regia dignitate fungentibus licitum) ſuperbe flagellabat. Equus ſtragulis auro rigentibus opere Phrygionico, tribus de collo floccis purpureis dependentibus.

Hoc habitu ſuperbus ad ripam fluminis valedicturus deſcendit. Magnates per tentoria ſua diſpoſiti adventum ejus expectabant, pariterque Legati noſtri magnifico apparatu. Ipſe conſcensâ Prætoria ſub tentorio ex rubro ſerico conſidens ultima gratulantium, fauſtaque apprecantium vota pari affectu, & humanitate excipiebat, reddebatque. Quibus Muſa noſtra ſic accinuit:

Junior

Junior hic Princeps armatus fulminat arcu,
Et fert in dextrâ tela superba manu.
Vectus equo spumante volat ceu fulgur in hostes:
Arduus invicto victor ab hoste redit.

Sacerdotes Proregi male augurantur.

Spernit augurium.

Paucis ante discessum diebus consulti harioli, aruspicesque Sinici, ex avium intestinis, stellarum positura, similique superstitione, quibus impense indulgent, infaustum cœlum, adversamque expeditionem prædixerant: sed spreti ab animoso Principe, cum victor deletis rebellibus, totaque Provincia *Quangsi* expugnata, Tartaricum Imperium auxisset, fugâ se subduxerunt, extrema sibi ob artis suæ vanitatem, an quia studio finxerant deterrendis suo â proposito Tartaris, imminere haud omnino vane metuentes. Exarsit eo vehementius justissimâ iracundia Princeps, & quia in ipsos sævire non poterat, templa Pagodasque solo tenus diruit, statuasque exussit. Jamque signo dato universa Tartarica classis Prætoriam sequebatur, cum omne *Kantonicum* littus, ripasque innumeris navibus contectas vidissemus, in hospitium reversi sumus.

Et quoniam frequens Proregum *Kantonensium* in hac Legatione mentio fit, operæ pretium erit, paucis originem utriusque, fortunamque commemorare. Patria illis *Pekinga*, dignitate inter Proceres primi; Junior Prorex senioris filius primo à nostris habebatur, verum postea tam intensum mutui amoris gradum, quem in ipsis observabamus, non sanguine, sed duriori familiarum fortunâ ortam intelleximus; nam utriusque parens jussu Imperatoris

peratoris Sinici, incertâ tam duæ sortis causâ, interfectus est. Filii parem metuentes exitum, fugâ se *Quantungum* provinciam receperunt, tuti ibi Tartarico futuri præsidio, quod *Magnus Cham* eam tum Provinciam ingenti exercitu irrupisset. Illi hac arreptâ occasione, hanc labem Sinarum cruore eluendam animo obfirmantes, se ipsos Tartarorum castris commiscendi veniam petunt, ad collapsam familiam, in vindictam patricidii, armatâ manu pristino splendori restituendam, *Magnus Cham*, auditis injuriarum ab Imperatore Sinico acceptarum querimoniis, non favorem modo, & gratiam pollicetur; verum fide eorum propius perspecta, honores summos dignitatesque, uno illorum *Pignowan*, altero *Simowan* vocato, qui præcipui in Imperio honoris tituli, ejusdem auctoritatis, ac Proregia Europæorum dignitas, elargitur. Credibile est, hos generosos Duces in expugnandâ *Quantung* fortem, strenuamque operam præstitisse, cum tota hæc regio, in qua quibusdam locis ad aliquot milliaria per urbium, Pagorumque ruinas excurritur, armis Tartaricis in vastitatem, solitudinemque maxima parte redacta sit, unde Proregum avitâ potentia eam pleno quasi & regio jure gubernant. Hoc exemplo promptitudinem in viris, nobili & generoso sanguine oriundis, injuriandis Reges & Duces ab hac gente dediscant.

Legati ædes Proregis Senioris adeunt.

Jam exacto anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, Februarii dies vigesima secunda, anni millesimi sexcentesimi quadragesimi sexti advenerat, cum Legatis visum fuit *Pekingense* iter ingredi, postquam literas salvi conductus à Prorege impetrassent. Quare equis conscensis comitantibus Mandarino *Poetsienfin* & utroque *Heitou*, cæteri gladiis armisque instructi ordine præcessimus. Literas Proregi seniori, qui graviter oculorum dolore laborabat, à *Joh. Maatsuiker* Indiæ Præfecto scriptas, obiter repræsentatas cum restituisset seniori *Heitono*, ut ab eo exhiberentur, *Magno Chamo* addita excusatione, quod licitum sibi non esset eas ante accipere, quam Legati *Pekingæ* Imperatorem salutassent, ultimo valedicto, ad aulam Junioris Proregis, quanquam tum bello *Quangsiensi* occupatus abesset, Solium ejus pelle tygridis constratum more gentis venerati, mox ad matrem ejus Tartaram se contulerunt, quæ quod Sinenses in comitatu essent, à quibus aspici nolebat, conspectui nostro se subduxit. Inde *Tutungum* convenerunt, qui implacabilior Batavis, negato sui alloquio, gratias pro genere & labore illis agi jussit. Tandem illum, qui ab Imperatore *Pekinga* paulo ante venerat, Ablegatum invisunt, qui admissis in conspectum suum Legatis, ipse habitu Sinico potius quam Tartarico, considere ad dextram eos cum jussisset, interpres in genua reverenter procumbens, vota Legatorum exposuit, quibus paucis magna gravitate, toto corpore immotus, respondit. Ministri ejus magno numero ad lævam dispositi, solo oculorum nutu (neque enim verbis utebatur) jussa exequebantur. His ita expeditis, Legati in domum, mœnibus urbis contiguam, deducti, Mandarinorum quotidie frequentibus honorabantur

visitationibus, ac varia haud magni momenti quotidie ultro citroque interrogabant

Senior Prorex Legatos convivio viatico excipit.

Vigesimâ septimâ Februarii Prorex, cum rem cum summo Delegato plane confectum intellexisset, Legatos ultimo excepturus convivio solenniter invitavit. Vestibula & ambulacra Palatii splendide exornata spectantium oculos mira pulchritudine, armis hinc indè magnâ copiâ dependentibus, feriebant. Utque convivii hujus magnificentia, eo illustrior appareret, invitati Præcipui ex *Katonensi* Magistratu, Mandarinique, qui longa serie tapetibus pro cujusque dignitate considebant. Legati ad dextram considêre, è regione eorum Prorex adversâ facie in lato quadratroque scamno cui stragulum pretiosum, ut in icone, injectum. Vestis aureis undique Draconibus picturata. Retro veluti tænia de capite pileolo Tartarico Cauda pavonis, Regiæ dignitatis insigne, dependebat. De collo longa ex succino albo catena : pollicem ex ebore annulus stringebat, Tartaricæ signum meâ opinione fortitudinis, quo in arcubus inflectendis uti solent. Convivio durante Prorex liberis suos humanissime abblandiebatur, tanta eorum libertate, ut etiam subinde humeros ejus conscenderent. Novem in universum erant, omnes forma pulcherrimi, habitu magnifico. Maximus natu vix quinquennis videbatur, quod ex diversis nati matribus essent. Quippe, ut interpres referebat, multæ Proregis Sinis uxores, ex quibus tum temporis quinquaginta sex liberos susceperat. Finito convivio Legati gratiis actis palatium suum repetierunt. Proxima die simili splen-

ſplendore convivii in palatio Proregis junioris, ejuſque tum abſentis in *Quangsi* debellanda juſſu, à ſcriba, Arcanorumque ejus Præfecto excepti fuerunt. Nihil omiſſum, quod magnificentiam tanti Principis, affectumque erga Legatos demonſtrare poſſet. Nam poſtquam remotæ epulæ, Comœdia ferarum beſtiarum habitu miro ſpectaculo exhibita fuit. Quippe pellibus Leonum, Tigridum, Leopardorum aliorumque belluarum induti ferociam, rugitus, inceſſum, ita diductis horribiliter rictibus, expanſis unguibus, & in mutua infixis vulnera æmulabantur, ut ignorantibus terrorem incuterent. Præ viri gravitate Muſa excitata in hos erupit verſus:

Legati à Secretario Proregis laute excipiuntur.

Ficta ferarum belluarum Comœdia.

Hic habitum, vultumque viri ſpectare poteſtis,
In quo Cham *magnum ſpem poſuiſſe juvat.*
Attamen acta viri, præclaræ copia famæ,
Omnia cum pereant, ſola ſuperſtes erit.

Mater Proregis Tartara pretioſo habitu, ſtatura breviori, colore ſubfuſco membris gracilis, aſpectu decoro, ac ad omnem humanitatem compoſito, ſubinde per triclinii feneſtram convivas volantibus oculis aſpectabat. Ei poſita erat in palatio vacua ſella, elegantibus picturis ornata, cui honorem in abſentis Dominæ gratiam exhibuimus, utrimque honoribus mutuo exhibitis. gratiiſque actis, Legati equis conſcenſis palatium repeticrunt.

Rebus ita *Kantonæ* ex voto peractis, cum Proregi, Magiſtratibuſque valedixiſſent, acceptis literis publicæ fidei, nihil quod accelerando *Pekingenſi* itineri faceret, omiſerunt. Iter illis per flumina continua uſque ad quartum *Pekingá* lapidem, niſi quod terreſtri via per montana *Nambung* proficiſcendum fuit. Legati ſplendida pro ſe conduxerunt navigia, quibus *Kantonenſis* civitas quinquaginta alia minora, muneribus, impedimentis, & comitatui vehendo, ſumtibus Imperatoris addiderat. Inconſultum videbatur cum navibus noſtris, quod graviores eſſent, flumen altius ſubvehi: Idcirco eas ſub præſidio *Franciſci Lantsman* relinquere in ſtatione *Kantonenſi*, donec rediremus, viſum Mandarino *Pinxentou*, qui titulo Senioris *Heitou Heitamona Kantonam* nos juſſu Proregis deduxerat, è ſupremum in claſſem noſtram, authoritate *Tutangi Kantonenſis*, Imperium habebat, cui duo alii Mandarini, præter illos, qui antehac *Pekingam* in cauſa noſtra miſſi fuerant, adſtites, ſociique dati. Claſſe remigibus, helcyariis, aliiſque nautis ſufficienter ad tantum iter inſtructa, præſidio inſuper Tartarorum militari, ſub auſpiciis duorum Magnatum contra omnem vim, injuriamque defendebatur. Omnibus jam ad profectionem paratis, Legati Jonka ſua conſcenſa, vexillum Batavicum propoſuerunt, tubiſque ſolito more ſignum itineris inchoandi dederunt. Præmiſſi, ut conſuetudo in Sina fert, curſores, qui ſingularum Magiſtratus civitatum de adventu noſtro præmonerent, ac ut omni humanitate eos exciperent, tractarentque nomine *Magni Chami* mandarent, idque tota via *Pekingam* uſque conſtanter obſervatum.

Legati diſceſſum *Kantonæ* parant.

Decima ſeptima Martii Anni milleſimi ſexcentemi quinquageſimi ſexti *Kantona* digreſſi *Pekingenſe* iter ſuſcepimus, fluvio *Tay*, qua mœnia *Kantonenſia* ſtringit, remis veliſque ſubvecti ; unde pulcherrimus urbis obverſabatur proſpectus, tota in abitum noſtrum fauſtis acclamationibus civitate effuſa, & undique tormentorum bombardarumque fragoribus terra tremente, ignibus ardente aëre. Poſtquam magno hoc fluvio aliquandiu provecti eſſemus, Boream verſus oſtium fluvii *Xin*, quem Europæi, neſcio qua de cauſa, Europæum vocant, ſe in *Tayum* exonerantis ingreſſi, veſpera in noctem vergente pagum SAHU prima illa die attigimus. Sex horarum navigatione *Kantona* is diſtat, ambitu exiguo & ruſticis caſis referto, quarum tenuitatem aliquot magna ædificia attollunt. Ager ipſe frugum dives, arboribus paſſim, collibuſque ad jucunditatem diſtinctus. Incolæ textores ſerici, unde magna inde ad vicinas urbes copia defertur, & hinc opulentia. Nocte ibi exacta, ſub ortum Solis digreſſi, decimâ nonâ, poſt multos labores urbem *Xanxui* in conſpectu habuimus, ibique jactis ancoris ſubſtitimus.

Veniunt ad pagum SAHU.

Urbem XANXUI 19. Martii appellunt.

XANXUI undecimum Metropolis *Kantonæ* oppidum centum & quinquaginta *Ly* ab urbe *Kantona* ſita eſt.

Ly vocant Sinenſes diſtantiam, intra quam vox hominis clamantis exaudiri poteſt, aëre cœloque tranquillo. *Ly* igitur ſtadium fere æquat, quod centum quinquaginta paſſibus conſtat, & quorum duo ac viginti vulgare milliare Germanicum conficiunt.

Urbs hæc dextræ fluminis ripæ adſita, pulcherrimam vallem media complectitur, montibus hinc inde, collibuſque in orbem cincta. Ambitu

non

non magna, ſed olim adeo referta incolis, mercaturæque abundans, unde cum majoribus etiam civitatibus certaret. Difficilis totâ die via adeo Tartaros, Sinaſque remiges, helcyarioſque debilitaverat, ut reficiendis eorum viribus intervallum aliquod laboris indulgendum humanitas ſuaſerit. Dum militum vexilla ripam fluminis obſederant, quod honori Legatorum dabatur. Oblatas etiam lautias, quas Legati, cum intellexiſſent hæc Imperatoris calculo adjici, quorum compenſationis cum grandi fœnore tenerentur, modeſte excuſarunt, idque tota reliquâ viâ obſervatum. Prima vice navi in tentoria ad ripam fixâ egreſſi legati, Tartaros militaribus ſe exercentes artibus, pugniſque imaginariis jucunde ſpectarunt.

Tartari Equitis peritia jaculandi.

Utque peritiam ſuam quidam oſtentaret Tartarus Eques, ſpatio ſex & quinquaginta paſſuum ter per exiguum, palmi magnitudine, ſcopum, nunquam aberrans, ſagitta trajecit. Scythicus is ſagittandi mos multum à noſtra conſuetudine diſcrepans, non ut nos ſolemus, oculo ad arcus mediam curvaturam recta intenſo, ſagittaque in ſcopum directa, ſed vagis in circulum motibus, quos ita temperare, ut nuſpiam aberrent, noverunt, peragitur. Longe illi certius deſtinata feriunt tantis erroribus, quam nos arcu in rectum intentato. Idque illis dextrorſum, lævorſum æque promptum ac facile.

Secretarius Senioris Proregis diſcedit, & Legatos convivio viatico excipit.

Hic à nobis *Kantonam* receſſit, poſtquam magnifico prius convivio Legatos exceperat Proregis Secretarius, fauſta proſperaque reliquo itineri apprecatus. Inde adverſo flumine lente, ac multo labore provecti difficiliorem longe navigationem ob alvei anguſtias, multorumque ex vicinis montibus rivorum confluxum, unde aquis incitatius refluentibus, majori

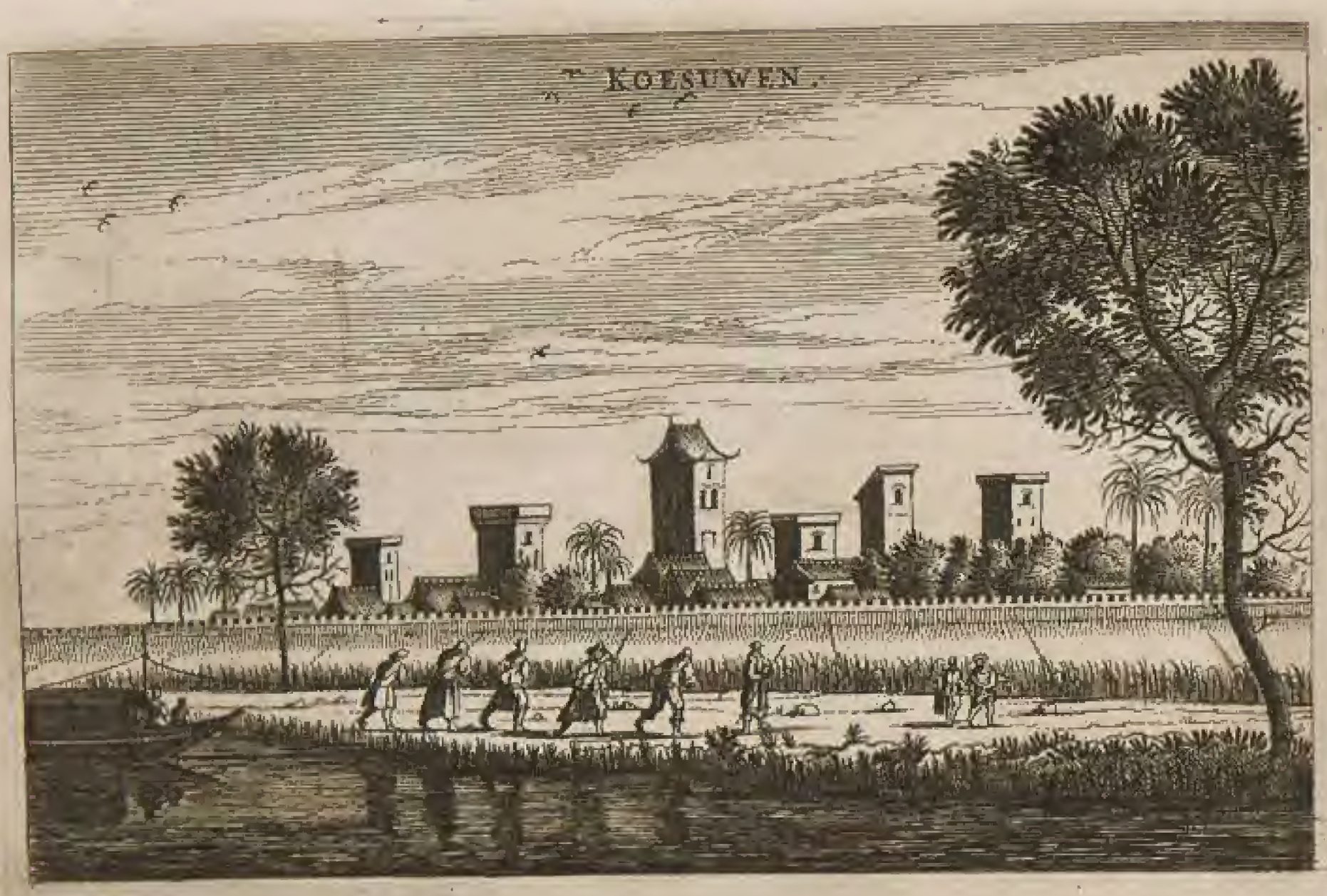

hominum opus est labore, copiaque. Sinensium miserabilis servitus, in quam eos nupera Tartarorum dominatio conjecit, hic conspectior fuit. Ripæ adeo interdum angustæ, & præcipites, ut umbilico tenus sæpe aquis immersi, aut periculo extremo, si vestigia in rupibus confragosis fallerent. Neque vero Tartari mitiores naturâ, qui in corpora eorum, aquis stillantia, fustibus insuper immisericorditer sæviebant, ut deficientibus sæpe viribus inter eorum crudelitatem expirent.

Quo longius in Boream itur, eo difficilior navium adversis fluminibus protractio, nuspiam vero miserabilior quam in asperis illis, præruptisque montibus *Sang-von-hab*; unde vasta ibi solitudo, diffugientibus undique incolis metu Tartaricæ servitutis: quippe unico tantum conspicua exiguo pago nomine KOESUWEN, cujus incolæ ipsa facie, vel immitissimum quemque ad commiserationem movere potuissent, ut autem deplorandæ harum incolarum conditio lectorem magis in commiserationem, quam admirationem raperet, eosdem sub helcyo vivis, ut in icone, depinxi coloribus, ut merito cum Poëtâ exclamare liceat,

Quis talia fando
Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Ulyssei
Temperet à lacrymis.

Sinensium miserabilis servitus.

Ninus Assyriorum Rex, qui ad decies septies centena millia peditum, Equitum millia ducenta adversus Bactrianos in campum produxit. Regina *Semiramis*, quæ contra *Staurobatem* peditum fere decies centena millia, Equitum millia ducenta in bellum armavit, *Xerxes* Persarum Rex, qui

qui ultra tria millia navium, in quibus plus quam viginti hominum Myriades numerabantur, contra Græcos expedivit. Horum nullus in devictis Tartarorum Barbariem æquavit. Nam parum abeſt, quin univerſa hæc Regio in pulveris habitum converſa, tota in cineres & favillas deflagrata ſit. O deplorandam rerum humanarum viciſſitudinem! Sinenſes, qui non ita pridem in amplis domi pomæriis, jam in patria errabundi; olim in pretioſa ſuppellectile, nunc in deciduis arborum foliis, modo ſtratis patrio marmore pavimentis, jam in aquis miſeri vitam tranſigunt. Quondam eorum veſtimenta puriſſimo auro elaborata, Indorum Gemmis & Unibus coruſca, Aſſyriorum purpura ac oſtris magnifica ſpectantium recreabant oculos, jam ejecti ſuis fortunis miſerrimi homines ſub funibus, ad extremam redacti famem, ſudoribus & ſanguine toto corpore diffluunt. Per omnes ætatum gradus ſquallor, luctus, lacrymæ, ſuſpiria perſonant, domi, foris, miſerrima rerum facies; O Fluidæ fortunæ opes! Vera mundi crepundia, atque inania obſectamenta Quid enim ſub ſole tam ſtabile, quod non dies, & ævum paulatim conſumat? quid tam ab arte elaboratum, tam à cura & induſtria perfectum, ab ingenio perpolitum, quod non præter externam inſidiantium vim, tacito annorum decurſu ſuo quaſi ſenio conficiatur.

Vigeſimâ primâ Martii circa noctis medium oppido SANYUUM appropinquavimus. Ambitus ejus exiguus, ducentis & quinquaginta *Ly* ab oppido *Xanxai*, & fluminis beneficio olim populoſa pariter ac dives: ſed Tartaricus furor, ſicut omnia fere minora oppida, ita hoc quoque in ruinis ſuis fere ſepultum reliquit. Magiſtratus Legatos humaniter ſcaphis quibuſdam

21. Martii SANYUUM appropinquant.

busdam advecti exceperunt, munera simul offerentes, quæ, ut supra dictum, per modestiam, & certis de causis abnuerunt. Helcyarii nostri tot laboribus fracti nos deseruerunt, aliisque conductis mirabile illud, rupesumque *Sang-won-habi* præcipitium ingressi sumus, ne fides de incredibili hujus montis jugo, in patria suspecta foret, eundem ad vivum, ut in icone, depingi curavimus. Nihil illis ipso aspectu horrendis montibus formidolosius. Cacumina SANG-WON-HABI altitudine sua nubibus immersa ripam fluminis inferiorem, viamque, qua navis Protrahenda, obscuram, tenebrosamque etiam interdiu reddunt, ut immane montis *Sang-won-habi* præcipitium præ aliis emineat, vicinos ejusdem territorii subjungemus.

Mons *Sang-won-habi.*

Diversi montes præfecturæ *Kantonensis.*

Prope *Xunte*, secundam è civitatibus *Kantonæ* subjectis, jacet mons *Langnien*, in cujus vertice scaturit aqua, tanta perspicuitate, ut adinstar crystalli solis radios transmittat. In eodem rudes quidam reperiuntur lapides, qui ob varias & exoticas figuras, miro Naturæ artificio insculptas, avide à *Sinis* expetuntur, qui fictitios inde montes & rupes ad exornandos Magnatum hortos, efformant.

Prope *Tunguon*, tertiam è civitatibus *Kantonæ* subjectis, surgit mons *Tabi* juxta Oceani littus, ubi sex supra triginta parvæ insulæ numerantur. Ibidem mons *Huteu* verticem tollit, qui mole sua in ipso mari montosam efficit insulam, quam versus navigant, ac pro Pharo observant, quicunque navibus *Quangtung* proviciam petunt.

Prope *Cingyen*, septimam ex iis, quæ urbi *Kantonæ* subditæ sunt, assurgit mons *Talo*, qui inde ad limites civitatis *Hoaicie* in Provinciam *Quangsi* excurrit. Intra prærupta montis juga omni frugum genere luxuriant agri,

quos

MONS SANG-WON-HAB.
MONTAGNE DE SANG-WON-HAB.

quos gens rudis & inculta colit, quæ excusso Sinensium jugo propriis vivit legibus, cum in cæteris barbari, tum maxime in hoc, quod imparati à pecunia continuis excursionibus spoliisque vicina infestent loca. Omnia ibi vasta, silentiaque, nullo humano cultu, nisi quod Templum sive Pagoda radicibus ejus, admirabilis structuræ, adjaceat. Nullis Idololatræ vel sumtibus vel labori parcunt in exornandis Dæmonum fanis, Pagodisque. Ferunt (& fabulis ejusmodi impense delectantur) media nocte Dæmonem illum adventasse in illa loca, ac variis prodigiis significasse templum sibi eo loco struendum. A crepidine ripæ gradibus ad Pagodam adscenditur: ubi altius enisus fueris præcipitia montium, in aliquam diffunduntur planitiem, vastis undique rupibus, quas natura pariter ac ars produxit, horrentem. Tandem ad Pagodam pervenitur Sinicis literis Symboliisque superstitiosa Idoli mysteria exprimentibus, artificiose non minus structam, quam exornatam. Multa inde arcana incolæ vel credunt vel fingunt. Ita inaccessi hi *Zang-won-habici* montes, præterquam quod suo terrore famam acquisiverunt, etiam hujus Pagodi impia religione apud Sinas celebrantur, de quo sic lusit Poëta:

Herculeus labor est, cœlorum sidera tolli,
Ne nimis Atlantem pondera vasta premant.
Ast hic Zang-won-hab *molem stellantis Olympi*
Solus inaccesso vertice ferre valet.

Et quanquam per Sinense Imperum confragosorum ingens altissimorumque montium multitudo reperiatur. Præcipue in Provincia *Quangtung*,

omnium tamen superat immanitatem *Zang-won-bab*, quem Imperatorem montium Sinicorum appellare possis. Nisi quod celebritate miserandi casus mons *Yaimuen* in *Kantonensi* præfectura proximum ab eo locum sibi vendicare potest, de cujus vertice ultimus ex familia *Sunga* Imperator, Tartaris ex *Juena* familia regnum ante quadragintos fere annos destruentibus, extremâ desperatione se cum præcipuo suorum procerum, mutuis inter se amplexibus intricati, in profundum mare præceps injecit, ac ita vitæ simul, Imperiique finem in monte *Yaimuen*, fluctibusque *Kantonicis* reperit.

Integro triduo inter horridas *Zang-won-babi* rupes, ac præcipitia immenso labore conflictati, nullam hominum habitationem (& quis humano cultui locus in terribili rupium illâ quasi patriâ) nisi pagum *Quantonlou* reperimus. Mirum, qua audacia hominum quisquam in illa solitudine habitationem figere ausus sit. Pagus undique altissimis cingitur rupibus, cacumine suo cœlum ferientibus: sparsæ hinc inde in depressis vallium rusticæ *casæ*, & quod mireris, non desunt amæna quædam, ac fertilia loca.

24. Martii YNGTAK transemit.

Vigesima quarta Martii oppidum INGTAK, sive *Ingte*, quod sextum ex minoribus secundæ Metropolis *Quantung* censetur, appulimus. Hic ancoras jacere coacti fuimus, quod præceps fluminis & impetuosus lapsus heleyariorum omnem laborem frangeret, qui totis exhausti viribus, ac destituti passim exanimes collabebantur. Unde cæteri hujus tragædiæ spectatores, desperantes, perterritique certatim aufugiebant. Hinc classis nostra disjecta, & ipsa Legatorum *Jonka*, rapidissimo relicta flumini cæca sub undis allisa rupi, magno hiatu aquam hauriebat, ac nisi impenso

omnes

omnes ſtudio & impetuoſo vorticis curſu auxiliante, ad ripam appuliſſemus, medio fluvio nobiſcum ſubſediſſet. Flumen ipſum utramque fertilibus, jucundiſque agris cinctam offerebat ripam. Oppidum, ſitu amæno in lingua quadam fluvii ſtructum, ambitu quartam horæ partem deſcribit. Ex adverſo horridus *Zang-won-hab* imminet. Diſtat centum & viginti *Ly* à *Sanxiu*. Mœnia alta, firmaque; intus ſplendidis ædibus Pagodiſque exornata, ſuburbium quoque haud ſpernenda magnitudine habet, & portu ſecuro vim fluminis ſpernit, magno navigantium commodo, qui tempeſtatibus, aut violentia aquarum periclitantes ad portum *Ingtak*, tutum ſemper refugium capere poſſunt. Ipſi portui ad dextram turris altiſſima novem contignationum artificioſi operis imminet, & viam quaſi oſtendit.

Vigeſima quinta Martii admirabilem Pagodam KON-JAN-SJAM conſpeximus, quem Sinenſes haud minori religione, quam *Zang-won-habienſem*, colunt, ſacrificiiſque frequentant. Situs eſt ad ripam fluminis, loco ſolo in crepidine vaſti montis, gradibus in eum multis per ſpeluncas varias, quas natura cum arte produxit, conſcenditur. Sanctius nimirum Sinenſes Idola ſua in locis deſertis, ipſoque aſpectu horridis, exiſtimant, quam ſi fana ipſa, ac delubra locis, concurſui humano obviis, populoſiſque urbibus ſtatuant. Tota claſſis tamdiu ſubſtitit, donec Sinenſes dona ſua Idolo offerrent, preceſque funderent. Nos deinde templum ingreſſi, imagines multas, & in parietibus characteres Sinicos, ac ſymbola vidimus. Singuli nimirum, qui ſacrificia ibi offerunt, nomina ſua inſcribere ſolent. Incredibile dictu, quanta apud miſeros illos ſuperſtitionis vis regnet, quam de-

vote ſacra ſua peragant. Fructus fere, ac animalia illis Idolis offeruntur, Quorum credulitatem illudit Muſa :

Hic Dæmon ſeſe Kantonæ *luſtrat in undis,*
Et per aquas populos ad ſua vota vocat.
Credula gens, quæſo, nolito relinquere terram,
Promptus in obſequium, te remorante, venit;
Aut ſi Kon-Jan-Sjam *trepidas offendere, riſu*
Relligione tua ſolvitur ipſe Satban.

Vigeſima ſeptima circa veſperam MONGLEAM appulimus, locum ipſo aſpectu admirabili amœnitate oculos præternavigantium delectantem. Gradibus ab ipſa ripa ſingulari artificio exciſis in arcem illam aſcenditur, ſive oppidum appellare malis. Introitus per portam firmiſſimi operis ; altiſſima mœnia turribus, ac propugnaculis muniuntur. Quis jucunditatem circumſitæ regionis, dum ex altis mœnibus in depreſſa ac jacentia quam longiſſime proſpicitur, ſatis digne commemoret? Helcyarii noſtri, ſive exhauſti viribus, dum contra rapidum flumen nituntur, ſive ficta debilitate, cum ultra ſe progredi poſſe negarent, novos conduximus. Ingens hic Legatis, & extremum à naufragio periculum imminebat, niſi Dei clementia avertiſſet. Navis paulo poſt occaſum Solis rupi ſub aquis alliſa, tam vaſto vulnere, ut uno quaſi impetu aquis repleta ſubmerſionem minaretur. Altera luce aliquot prætervecti pagos, amœno quodam loco, jactis ancoris, paulum quieſcentes, à Mandarino *Pinxentou* gentilitio potu *The* hilariter excepti fuimus. Vix ad quietem nocturnam compo-

XAOCHEU

ou SUCHEU.

2.

compositos horribilis tempestas obruit, adeo sævientibus ventis, ut cœlum terræ misceri crederes. Crebra intermicabant densâ nocte fulgura, fulminibusque vicini longe montes, sylvæque tremendum resonabant. Navis, quâ *Magno Chamo* destinata vehebantur nunc , ruptis ancoris, confracto malo, ripæ allisa extremum minabatur periculum, nisi ope industriaque exitio erepta fuisset. Orta luce disjectas passim toto flumine, confractasque naves magna hominum, opumque jactura cum dolore conspeximus. Tempestate subortâ variæ pereunt cymbæ.

Vigesima nona Martii tota classis ad secundam Metropolim XAOCHEU appulit. Trecentis hæc urbs *Ly* ab oppido *Yngte* dissita, ripæ fluminis adjacet : unde frequens ibi ob securum portum navigatio. Austrum versus hoc flumen, per quod hactenus usque ad hanc urbem ascenderamus, variis nominibus, nunc *Siang*, interdum *Kio* appellatur : ejusque ex confluentia fluviorum *Chin*, & *Vu*, qui haud procul inde undas suas permiscent, origo. Celebris ea apud Sinenses nautas duorum fluminum *Chin*, & *Vu* unio, ob latentes sub undis cæcas rupes, impetumque aquarum, unde locus naufragiis fœdus, quando tempestates sæviunt. Unde periculis illis evitandis Pagodam in ripa struxerunt, cujus Idolum crebris sacrificiis religiose colunt Præternavigantes, dum prosperum iter ea superstitione impetrari posse opinantur. Urbs ipsa, altis hinc amœnisque cincta montibus, versus Orientem trans fluvium suburbio populoso mirandæ structuræ se extendit. Ex medio fluminis alveo, è regione suburbii, exiguo colli turris superstructa quinque contignationum molibus superba, scaphis tantum accessa. *Nicolaus Trigautius* hanc urbem ita describit : *Urbs* Xauceana *visitur inter duo flumina navigari solita, quæ hic in unum confluunt, alterum, nempe* Chin, *quod* Nanhium *urbem ab Ortu alluit, alterum scilicet* Vu, *quod ex* Uquam *Provincia mittitur, spectat urbem in Occasum. Urbana vero mœnia & civium ædes in medio agro, quem flumina relinquunt, extruuntur, unde fit, ut non nimis late pateant, & ad reliquas ædes agrum in altera fluminis ripa utrinque quærant, ex eo vero, quod occidua ripa frequentius habitatur, pons est è navigiis inter se colligatis : numerat illa urbs ad quinque familiarum millia, & ferax est imprimis ori~e ac pomorum, piscis etiam, carnium atque olerum : Verum insalubrior est ac cœlum inclementius : nam quotannis ab Octobre medio in Decembrem tertia fere, vel quarta pars incolarum tertiana febri corripitur, è quibus morbi vis multos abripit, superstites autem pallore suo periculum diu testantur. Nec benignius cœlum est advenis, quam incolis : Sæpe enim, qui eo ad conficienda negotia veniunt, paucis diebus conficiuntur.* 29. Martii XAOCHEU appellunt. *Trigautius* de Christiana expeditione apud *Sinas lib.* 3.

Haud procul inde campi amœni collibus, fructiferisque distincti arboribus, vicinusque *Namboa* mons, cœnobio famosus, & insignis templo, frequentibus habitato sacrificulis. Structum illud à quodam religioso nomine *Luzu* perhibent, qui jejuniis, rigidaque vita, divinitatis apud populum opinione sibi conciliata, post mortem sanctorum numero adscriptus fuit. Noctes diesque nudo adstrictam corpori magni ponderis catenam

gessisse dicitur, à qua carnes exesæ vim vermium ingentem germinabant, quarum si quis in terram cecidisset, sublatum loco suo restituit his vetbis: *Num deest tibi, quod in corpore meo arrodas, ac devores? Cur igitur illud deseris, ac fugis?* Tota die in cribranda occupatus oryza, unde mille alerentur Monachi. Corpus ejus etiamnum in illo, honori ejus constructo, asservari templo, crebris Sinensium sacrificiis celebri, memorant.

Magnam olim, ac splendidam hanc urbem fuisse extantia hinc inde rudera, ruinæque satis ostendunt. Munitiones, ac mœnia etiamnum supersunt: Vasta fere omnia, ruinisque deformia ingentibus. Tentoria sub ipsis mœnibus postquam statuissemus, Præfectus, & reliqui Magistratus, multique Nobilium equestri pompa Legatos cum lautiis exceperunt, quæ quia non imputabantur *Magno Chamo*, acceptæ sunt. Hinc post varios de rebus magnis sermones, cum utrimque pari humanitate, & officiis certaretur, illi in urbem, nos in naves recessimus.

Montes, quos quinque capita Equina vocant, apparent.

Vix orta luce hinc abnavigantes, haud longe Progressis montes, miro Tartarorum sermone celebrati, apparuerunt, quos QUINQUE CAPITA EQUINA vocant. Summa eorum cacumina, quam altissimas nubes usque attolluntur, crebris hinc inde structuris conspicua, quarum quædam etiamnum supersunt integræ, major pars longo ævo, & vetustate detrita, atque exesa, multum mirantibus nobis, qui per inaccessa mortalibus loca materiæ eo deferri ad talia opera potuerunt. Curiositas scrutari naturam horum montium, structurarumque suadebat: ideo per invia aliquandiu reptantes, mox adeo defatigari corpora nostra sensimus, ut desperato ulteriori progressu, eadem, qua enisi fueramus, retro reptandum fuerit via.

Vix

Vix emensis mirabiles hos quinque capitum Equinorum montes, alii denuo apparuerunt, per quos extremâ navium, opumque jactura vix incolumes penetravimus, crebris passim sub unda rupibus; unde naufragia frequentia, formidandique transeuntibus casus. Unde nomen illis incolæ, vicinique imposuerant, QUINQUE DEFORMIUM DIABOLORUM. Tandem absque damno per naufragos hosce montes ad Tractum SUYTJEEN pervenimus. Quam tetra ac confragosa sese spectantibus quinque capita Equina offerebant, tanto jucundiorem intuitum ex æquabili harum rupium *Suitjeen* positura capiebamus: nec natura, sed artificio humano admirabili ordine dispositæ videbantur. Nihil illis jucundius aspectu, cum paribus hinc inde vallibus extantes rupium minæ quasi mitigarentur, frequenti insuper herbarum, arborumque per viridantia prata, & colles proventu, delectationem adhuc intendente. Dignum videbatur, tam pulchri ingenium loci, quod ab utraque parte penicillo depictum Europæis nostris exhiberetur. Unde Musa admirando montium aspectu delectata hos effudit versus:

Montes ab incolis quinque tetri dæmones dicti.

Appellunt *Suytjeen.*

Pyramidum fileat laudes ingloria Memfis,
Nec magis ad cœlum tolle Pharonis opus.
Artificum prorsus fugat hæc Provincia laudes,
Nam natura parens supprimit artis opus.

Quarto Aprilis civitas NANHUNG, quæ tertia dignitate in Provincia *Quantung* censetur, conspiciendam se nobis exhibuit. Trecentis & nonaginta *Ly Xaocheu* distans extremos hujus Provinciæ limites claudit.

4. Aprilis civitas *Nanhung* sese offert.

Quippe

Quippe hactenus recta ab Austro Boream versus profecti, mediam *Quantung* itinere nostro secueramus. Adventum Legatis per epistolam gratulati Præfectus, Magistratusque, mox ipsi adfuerunt, & peractis salutationibus mutuis, nostri obnixè petierunt, ut securitati, celeritatique itineris sui, quibuscunque officiis prospicere, illudque sua cura promovere conarentur. Altera die invitati à præfecto, iterata ad convivium epistola, ab ejus aulicis in palatium deducti, ac tubarum, Musicoque concentu magnifice à Præfecto, Magistratu, ac Ducibus militiæ, solo absente Magistratus Præside, qui multis absentiam suam verbis excusabat, forte quia Sinensis erat. Alius hoc convivio mos, quam hactenus observabatur. Legati, Præfectus, cæterique omnes convivæ unam mensæ partem occupabant, altera & adversa vacua, ut punicernæ, ac dapiferi absque impedimento suis fungi possent muniis. Neque simul omnes, ut Sinensibus receptum, dapes appositæ, verum singulis convivis binæ semper patinæ apponebantur. Præfecto aulæ verbo signum dante (adstes is lateri Gubernatoris) omnes simul in appositos cibos impetum fecerunt. Cumque satis jam degustasse convivas cerneret, iterum duplici dato signo pocula apponi & ebibi imperavit. Ita sedecim eodem ordine mensis impositæ. Finito convivio, comœdiis spectandis aliquandiu vacabamus; deinde egressi in viridaria haud longo tempore inambulatum, dum interea bellaria apponerentur. Discessuri singuli convivæ pecuniæ summam inter domesticos, scenicosque distribuendam pedibus Gubernatoris nihil reluctantis apposuerunt: cumque Legati, & ipsi munus sex toelarum argenti, ac quædam alia munera offerrent, quanquam initio abnueret, tandem se exorari passus fuit.

Præfectus Legatos excipit convivio.

Ambi-

Ambitus urbis *Nanhung*, ſeſquihoræ ſpatio abſolvitur, munita admodum imprimis verſus flumen, tanquam præſidium limitaneum. Ponte flumen ſternitur alto fornice, qui noctu ferrea catena ad ſecuritatem civium clauditur. In urbe magnifica paſſim prominent templa, & palatiorum moles, quorum nonnullis veſtibulis aureo charactere nomen I H S. præſcriptum vidimus. Ibi Imperatoris telonium: mercatoribus ſatis eſt, ſcripto bona ſua deſignare, vel libro rationum oſtendere, talia bona ad ſe ſpectare: nec curioſius inquirunt, ut in Europa fieri ſolet. Sed liber commeatus datur. Nullibi melius atramentum (ita in India appellant terræ genus lapidoſæ) quam in tractu *Nanhungenſi*. Flumen *Mekiang* inde nominatur, quod aquam atramentoſam ſignificat: Ejus enim aquæ atramenti nigrorem æquant. Albi in eo, Sinenſibus æſtimati, piſces. Terreſtria itinera ob crebras rupium, montiumque remoras plus, quam alibi moleſtiæ, difficultatiſque commeantibus apportant; ſed difficillimus omnium tranſitu, ſuperatuque mons, qui olim *Muglijn* vocabatur. Eum Præfectus *Chankienting*, ſuo ſumtu complanatis rupibus, adeo permeabilem reddidit, ut nullibi facilior jam tranſitus Equiti, vel pediti, aut lecticis, viâ ſilicibus conſtratâ, planâque. Templum ejus memoriæ ab incolis ſtructum, ſacratumque poſt obitum, ubi ſacrificiis hodieque colitur beneficii tanti author. Pagodo turris novarum altitudine contignationum adjacet. Quatuor diebus *Nanhungæ* morati, tandem per montes paratis omnibus *Nanganam* verſus octavâ Aprilis contendimus. Legati ſuperant montes.

Præmiſſis bajulis, *Mandarinoque* Kantonenſi, qui hoſpitia, naveſque itineri pararent. *Mandarinus Pinxentou* cum *Henrico Barono*, aliiſque reſiduis ſequente die iter ingreſſi ſumus. Quælibet turma tenetur Flavo Imperatoris Sinici, Legatorumque nominibus inſcripto, vexillo conſpicua, ne peregrini ſe immiſcerent. Legati lecticis (*Palankynos* Indi vocant) geſtabantur, minus moleſtiæ per montana illa, & aſpera eo modo ſenſuri. Bajuli quadringenti quinquaginta, quorum ſingulis merces octo *Maas Fijn*, id eſt, monetæ Hollandicæ ſexaginta quatuor ſuferi, numerabantur. Additur à Præfecto militare centum & quinquaginta virorum ſubſidium contra prædones, per deſerta illa ſubinde errantes, aderantque, *Kantoni* ſimul profecti, ſeptuaginta alii militiæ aſſueti.

Nona Aprilis ante meridiem hora fere nona *Nanhungam* reliquimus. Media jam peracta erat via, cum in pago *Sufan* Legati noctu conquieverunt, vacuis paſſim, deſertiſque domibus, & uno tantum militum Duce, cujus ibi præfectura, reperto. Incolæ metu Hollandorum aufugerant: vix parum oryzæ, potus, ſuillæ, ut in loco ſterili, obtentum. Altera die conſcenſis equis per horridos inter *Quantung*, & *Kiangsi* montes meridie profecti, multos ibi Pagodos, quorum, qui medius, reliquos ſplendore exuperans, limitem utriuſque Provinciæ diſcriminabat. Ipſi montes, & deſerti à cultu humano, & denſis ſylvis impervii, collibus tamen hinc inde le-

niter ſuſpenſis, & amœnibus vallibus ſua delectatione non caret. Sole jam in Occaſum vergente, ea adhuc die feſtinatis itineribus urbem *Nangan*, quæ decima tertia Metropolis octavæ regionis *Kiangsi*, attigimus.

Octava Provincia Imperii Sinici *Kiangsi* ad Ortum clauditur à *Chékiang*, ad Notapeliotem à *Fokien*: ad Auſtrum *Quantung* extrema attingit, Occiduam partem *Huquang*, Borealem *Nanking* ſive *Kiangnan* ambit. Auſtrale latus montes altiſſimi *Kiangsi*, *Quantung* & *Fokien* coëunt, in quibus feri incolæ ex præda viventes, & nulli obnoxii: Metallorum auri, argenti, plumbi, ſtanni, ferri ferax; undique in orbem montibus cincta, & crebris irrigua fluminibus. Piſcium, hominumque imprimis copioſa, quorum multitudinem vix regio fert. Unde ob fœcunditatem *Mares* tota Sina vocantur. Et quia tantam hominum progeniem terra alere non poteſt, tota Sina deſpecti vilibus opificiis, ſartoriæ, ſutoriæ, alicubi incumbunt, & ſortilegia per Magicas artes exercent. Ingenio ſubtili, & doctrinarum omnium capax ad ſummas dignitates emergunt. Tranſmigrationem animarum credunt. Unde mortale apud eos peccatum, viva animalia trucidare, vel occiſum comedere. Metropoles ſunt tredecim, urbes ſexaginta ſeptem- Regionem mediam fluvius *Can* à Borea in Auſtrum ſecat, undique aquis irriguam: unde tota paſſim navigabilis.

NANCHANG prima Provinciæ Metropolis, jacet ad Auſtrale initium magni lacus *Poyang* in inſula, quam flumen *Can* efficit, quod urbis Occaſum præterlabitur. Notapeliotem civitatis claudit lacus *Ting*, ab optimis piſcibus, & limpidiſſima aqua commendatus. Septem Oppidis imperat, *Nanchang, Fungching, Cinbien, Fungsin, Cinggan, Ning*.

JAOCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis, in Boreali ripa *Po* fluvii pulchro aſpectu amæna jacet & verſus Orientem Solem monte *Macie*, ex laudatiſſimis ordine quinquageſimo ſecundo, clauditur: Lacu ſupra dicto *Poyang* ſive *Pengli* ejus territorium ſubintrante. Septem moderatur urbes, *Jaocheu, Yuken, Loping, Feuleang, Tching, Gangin*, & *Vanien*.

QUANGSIN tertia Provinciæ Metropolis, denſa altiſſimorum montium, è quibus *Ling* præcipuus, ſerie in orbem cingitur, ex quibus ad Ortum urbis *Xangiao* fluvius ſcaturit, qui Borealem hujus Metropolis partem præterfluit. Sub ſe habet civitates ſeptem, *Quangsin, Joxan, Jeyang, Queiki, Jenxan, Jungfung*, & *Hinggan*.

NĀNGKANG quarta Provinciæ Metropolis, cujus Barrolybicum mons *Quanglin*, anachoretarum copia illuſtris; Occaſum fons *Lien*, cujus ſcaturigo eleganti ſpectaculo argenteos colores intuentium oculis lapſu ſuo offert; Notapeliotem ripa lacus *Poyang* Occidentalis reſpicit, qui mediam regionem interſecat. Quatuor regit urbes, *Nangkang, Tuchang, Kienchang*, & *Gany*.

KIEUKIANG quinta Provinciæ Metropolis, cujus mœnia Auſtralis fluvii *Kiang* ora alluit in ipſo lacus *Poyang* oſtio, hinc qua Boream, & Or-

& Ortum ſpectat, univerſa ab aquis circumcingitur; quamvis centum & plus leucis â mari diſtet, incredibilis equidem navium copia hic aſſidue reperitur, urbis Notapeliotem mons, qui inſulam in dicto lacu efficit, & Auſtrum mons *Quanglin* claudunt. Civitatibus quinque jura dat, *Kieukiang*, *Tegan*, *Xuichang*, *Hukeu*, & *Pengce*.

KIENCHANG ſexta Provinciæ Metropolis intra mænia lacum *Kinquei* concludit; Lacus vero *Kiao* extra eadem ſpatioſus excurrit, aquarum commoda per canales urbi communicante. Urbis Occaſum mons *Macu* claudit. Cætera fertilis & amæna Regio eſt, præclaro oryzæ potu cum vinis Europæis certans. Quinque regit civitates, *Kienchang*, *Sinching*, *Nanfung*, *Quanchang*, *Luki*.

VUCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, cujus Barrolybicum amnis *Lienfan* præterfluit; ejus aqua à Sinis pro Clypſedris, utpote aëris mutationibus mimis obnoxia, præ reliquis expetitur; qua Orientem ſpectat, monte *Yangkiu* munitur, qui humanâ ſtatuâ, pro varia aëris temperie varios induente colores, celebris eſt; ex quibus accolæ Jovem ſerenum, vel pluvium prædicunt: inter *Fokien* & *Quantung* extrema jacet. Sex civitates territorio includit, *Vucheu*, *Cunggin*, *Kinki*, *Yhoang*, *Logan*, *Tunghiang*.

LINKIANG octava Provinciæ Metropolis, inſulam *Peboa* intra parietes complectitur, ſed extra urbem prope mænia inſula *Kiafung* in fluvio *Can*, in cujus Boreali ripa rectà ad Occaſum præcedentis urbs amœno exſurgit ſitu. Boream ejus mons *Comao* claudit, in quo rariora quædam à Sinis obſervata ſunt, ex quibus feliciſſima ſomniant. Quatuor civitatibus jura dat. *Linkiang*, *Sinkin*, *Simjn*, & *Hiakiang*.

KIEGAN nona Provinciæ Metropolis, in Occidentali fluminis *Can* ripa jacet, ubi *Xepatan* infames ſcopuli initium habent novem civitates juriſdictione ſua complectitur. *Kiegan*, *Taibo*, *Kiexui*, *Jungfung*, *Ganfo*, *Lungciven*, *Vangan*, *Jungſin*, *Jungning*.

XUICHEU decima Provinciæ Metropolis, voce *Xui* ab aëris clementia & agrorum fertilitate fortunata dicitur: ad Barrolybicum urbis antecedentis amni *Hoyang* vicina jacet, ortum claudit mons *Tayn*. Tres numerat civitates *Xuicheu*, *Xangcao*, *Sinchang*.

JUENCHEU undecima Provinciæ Metropolis Provinciæ, *Huquang* finitima, cujus Ortum lacus *Tung* reſpicit; Lacus *Mingyo* pro foſsâ urbi eſt, & intra ipſam per plateas ubique navium patiens. Quatuor ſub ſe civitates habet, *Juencheu*, *Fueny*, *Pinghiang*, & *Vançai*.

CANCHEU duodecima Provinciæ Metropolis ad duorum fluminum *Chang* & *Can* confluentes jacet, qui ad partem mæniorum Borealem diffuſi lacum efformant. Orientalis urbis pars monte *Tiencho* cingitur, in quo noctu lux veluti carbonum accenſorum ſcintillat. Duodecim regit civita-

tes, *Canchen, Utu, Sinsiang, Hingque, Hoeichang, Ganynen, Ningtu, Xuikin, Lungnan, Xeching, Changning,* & *Tingnan.*

NANGAN decima tertia Provinciæ Metropolis, sed maxime, Australis, cujus mœnia fluvius *Chang* radit, unde emporium frequentissimum, ad Occasum mons *Siboa* est, id est, flos Occidentalis. Quatuor moderatur urbes, *Nangan, Nangkang, Nangyen,* & *Cungy.*

Rationum publicarum liber numerat ter deciescentum, sexaginta tria millia, sexcentas viginti novem familias 1363629. Virorum militarium sexagies & quinquagies centum quadraginta novem millia octingentos 6549800.

Præter vectigalia & telonia pro tributo annuatim solvit decies & sexies centum, & sedecim millia, & sexcentos 1616600 oryzæ saccos. Serici crudi octies mille ducenta & triginta 8230. Confecti undecies mille, quingenta & sedecim volumina 11516.

Legati salutantur à Magistratu.

Mox aderat à Magistratu, qui Legatos solenni reverentia salutaret, minister publicus, à quo in palatium mœnibus contiguum deducti, Præfectum cum præcipuis civium, qui salute mutuâ adventum gratularentur, invisentes habuere, & post mutuam interlocutionem, vesperi contenti discesserunt, missis Procerum impensis ad cœnam lautiis. Duo Tartarorum magnates, recens *Pekinga* advecti, postea advenerunt, qui solennibus peractis, Ablegatos se à *Magno Chamo* ad Proreges *Kantonenses* referebant, qui ob victoriam præterito anno in *Quangsi* de Sinensibus obtentam, tredecim Elephantes, monumentum ejus victoriæ, *Pekingam* ab iis missos, honoribus, donisque eorum fidem, felicitatemque remunerarentur: Magna illi voluptate Legatorum splendidam conditionem, dotesque eximias intuebantur, quod ab extremis mundi finibus ad Imperatorem contenderent, nec satis prædicare poterant, *quanto desiderio, affectuque eos* Magnus Chamus *præstolaretur.* Crebræ inde Magnatum visitationes. Ægre navigia accelerando itineri per fluvium *Chang Nankingum* versus, ibi obtenta, quod *Pinxentoum* Mandarinum adeo commovit, ut acerbe in illum, cui hæc demandata fuerat cura, inveheretur, qui impatiens animi cultro se confixurus erat, nisi famuli *Pinxentoi* furiosas ejus manus detinuissent.

Nangan dives.

Urbs *Nangan* extrema versus austrum Provinciæ *Kiangsi* in planitie fertilissima sita, altis undique montibus cingitur, quorum qui maximus *Siboa* ob amœnitatem dicitur, quod Sinis *Florem Zephyri* significat. Fluvius *Chang*, cujus in *Huquang* fontes, urbem, quâ notolybicum spectat, in duas partes, australem, & boream secat, unde frequentissima vicinorum ibi commercia beneficio fluminis, terrarumque, inprimis ex Provincia *Quantung*, & versus urbem *Nanhung* per montana *Muilin*, bajulis tum operam suam præstantibus. Australior urbis pars, densis constructa ædibus, multitudine hominum, merciumque abundat. In septentrionali parte Pagoda magnificentissimæ structuræ monti acclivi

eo

NAN

GAN.

eo artificio impositus, ut Dædaleum opus videatur. Non tamen hæc urbs *Nangan* cum *Nanhung* magnitudine, aut firmitate munitionum conferri potest, quanquam à Tartaris non adeo vastata fuerit, & vix ulla jam illius tempestatis Scythicæ vestigia supersint.

Legati discedunt *Nangan.*

Postquam *Henricus Baron* cum Mandarino *Pinxentou* & residuo comitatu per *Nanhungicos* montes *Nanganam* appulissent, quatuor dierum morâ hic sumtâ, iter denuo decima tertia navigiis ingressi sumus. Legati singuli singulas Jonckas tenebant. Hactenus *Kantona Nanhungum* usque adverso flumine difficillimo labore, & ingenti vitæ, navium, opumque jactura ab Helcyariis protracti, magnas sæpe molestias senseramus; at verò nunc secundo flumine, quanquam non omnino periculorum expertes delabebamur. Tanta ibi fluminis *Kan* celeritas, ut sagittæ instar non fluere, sed volare videatur, & quia cæcis passim arenis, syrtibusque scatet, navis Legati *Jacobi de Keyser* una cum muneribus, *Magno Chamo* destinatis, vorticibus circumacta, tandemque arenis impacta, tam lato vulnere dehiscuit, ut submersioni proxima fuerit. Igitur summa celeritate exoneratam, ripæque attractam reparavimus, multum Mandarinis indignantibus, quod nautarum officia defuisse crederent, & in nonnullos scutica graviter animadvertebant, deprecantibus pro gubernatore, homine jam sexagenario, eaque calamitate indigno, Legatis.

Navis *Jacobi de Keyser* arenis allidit.

10. April appellunt NANKANG.

Decima quarta Aprilis secundam parvam urbem NANKANG prætervecti sumus, quæ sinistræ fluminis *Chang* ripæ, quadrata forma, muris quinque & viginti pedum altitudine, quatuorque portis, quadran-

tchoræ à se invicem remotis, sed magna parte obstructis adjacet. Sed & eam Tartaricus furor exitio dedit, quod rudera testantur. Tribus trianguli forma, si situm erga se mutuum procul spectes, insignis turribus est. Reducesad portam Australem, quam Sinæ *Nammon* vocat, appulimus, unde recta platea ædes Præfecti adeuntur, in cujus extremitate Arcus Triumphalis, quem Tartari intactum reliquerunt, & forum conspiciuntur, in quo quotidie ingens alimentorum copia prostat.

15. April *Kancheu*

Decima quinta KANCHEU, quæ duodecima Metropolis *Kiangsi*, appulimus, ibi pernoctatum. Altera die Mandarini, quanquam cœlo pluvio, in navibus nostris ad nos honoris ergo inviserunt. Mox Legati ad magnum *Tutangum* solenniter se contulerunt, humanissime excepti, & cum ad lævam ejus consedissent, varia inquisivit *quis Hollandiæ situs, quot Provinciæ ejus, quanta à Lusitaniæ regno distantia, de initiis ejus, durationeque, & an idem Hollandis, qui apud Lusitanos, Numinis cultus.* Ex interrogatis facile apparebat, intimam huic *Tutango* cum Lusitanis familiaritatem; ejusque uxor baptismum suscepisse dicebatur. Delectabant eum tubicinis nostri tarantaræ, quæ tota aula, dum *The* potabatur, resonabant, armaque nostra curiose inspectabat. Munera ei offerre Legatis animus erat, quod Provinciis *Kiangsi, Fokien, Huquang* & *Quantung* non *Tutangi* modo, verum etiam *Lonconquangnui* titulo præesset, & naves Batavicæ, dum *Japoniam*, aut *Taiwanam* petunt, sæpius aquæ defectu *Fokien* appellere coguntur: sed *Tutangus*, quanquam aliquoties instarent Legati, vehementer negavit, *licitum Tartarorum Legibus munera ab exteris, antequam Imperatorem salutassent, accipere. Neque se Sinensi uti simulatione, verum ut consuetudini patriæ satis fieret, sibi nihilominus omnia humanitatis officia, ubi* Pekinga *redierint, commendata fore.* Neque impetrari, quanquam denuo per interpretem instarent, ut quicquam acciperet, potuit. Interea fulmina imbribus mixta, è cœlo ruere, ut toto corpore madidi in naves nostras reverteremur.

Legati *Tutang* titulo *Lonconquangnui* exornatum, salutant.

Kancheu opibus, fortunaque ex primariis *Kiangsi* urbibus, imperium in duodecim oppida exercet. Centum quinquaginta *Ly Nankango* distat, ripæ fluvii *Kan*, ubi *Changa* se miscet, imposita. Tanta ibi duorum concurrentium fluviorum amplitudo, ut mare videantur. Mediam inde *Kiangsi* permeant, & ubi *Nanchangam* superarunt, palude *Poyang* hauriuntur. *Kan* fontes suos apud oppidum *Xuikin* habet: inde Boream versus *Cancheu* Metropolin alluit pariter, & à se denominat. Urbs situ, ut *Nankang*, eodem, quadrata forma, altis mœnibus, duarum circuitu horarum. Mœnia crebris pervia foraminibus, quæ valvis clausa rugientis Leonis faciem, velut terrori, præferunt. Singula latera unam portam à mundi, quam respiciunt, plaga denominatam, habent. Occidua *Synon* eorum lingua appellatur, ad quam pernoctavimus.

Ad portam adscensus latis ex saxo gradibus per duos fornices, quos inter tormentum ferreum, datur. Plateæ pulchræ lato silice stratæ. Turris

ad

KAN

NGAM .

ad Orientem alta novem contignationes, qua conſcenſa proſpectus late per campos, fluvenque pulcherrimus. Ædes ordine decoro, & magnificæ; ſed reliquas Præfecti palatium ſuperabat.

Inter Pagodas una cæteris eminentior *Kuil Kiaſti Miao* Sinis dicitur, quod *Templum Kuil Kiaſti* (ita Idolum appellant) deſignat. Inferior Sinus templi pars diverſorii, multis hinc inde lectulis, faciem referebat, non in uſum modo ſacrificulorum, verum quia Sinæ in illis, dum peregrinantur, hoſpitari ſolent. Duo in veſtibulo PAGODI ex gypſo gigantes, quorum unus Herculis inſtar ſerpentem vibrabat, alter pumilionem terribili vultu, enſe nudo, pedibus premens ſe trucidaturum minari videbatur; tanta Sinenſium trepidatione, ut ægre, nec niſi toto corpore trementes, conſpectum eorum ferant. Sunt & duæ aliæ, ſed minores ejuſmodi ſtatuæ. PAGODIA *Muil Kingi.*

Vix orta luce alium in dextra fluminis ripa Pagodum inviſere animus erat. Declivi adſitus monti, in quem latis à flumine gradibus adſcenditur. Haud procul inde fanum. Huc ſacrificia ſua, & preces deferunt Sinæ, qui fluvium *Cau* navigant, periculo, quod à cæcis ſub undâ latentibus arenis, rupibuſque imminet, ut credunt, evitando. Quod ſi vi fluminis aut alio caſu, infortunium navigantibus accidat, tum ſibi, non idolo culpam imputant, quod negligentius eum precibus ſuis, doniſque coluerint. Ubi *Cham* & *Can* confluant, longiſſimus centum & triginta incumbens navibus concatenatis pons, & in eo telonium, jacet. Naves ita connectuntur, ut ſoluto vectigali, facile diſſolvi, ac liberum dare navigantibus tranſitum poſſint. 130. Superſtructus.

Decima octava ruinas urbis VANNUNGAM, quæ & *Vangan* prætervecti, ſecundo flumine fuimus, ducentis *Ly* *Kancheno* diſtat, in dextra 18. April *Vannungan.*

fluminis

fluminis *Can* ripa adsita, in regione fertili atque amæna, funditus à Tartaro diruta, miserabile spectaculum præternavigantibus, jacet. Non tam magnitudine, & ornatu, quam privilegiis olim inter novem, quæ Metropoli *Kiegan* subsunt oppida, quanquam septimum locum obtineret, super reliqua emicuit, agro tam frugifero, ut duplici messe annua colonum ditaret. Dimidio ab urbe lapide dives argenti mons est, sed legibus Sinensium fossoribus intactus. Procul inde Orientem versus mons *Chao* caput inter nubila condit, totus usque ad verticem arboribus, plantisque consitus, quod jucundum oculis delectamentum præbebat. Haud longe spatio quingentorum passuum sextum oppidum *Lingiven* jacet, quam ad Austrum brachium *Cani* alluit.

Sparsæ omnibus locis ruderum confractæ moles, quanta ibi ædificia fuerint, confusa strage ostendunt. Olim portæ triumphales; nunc cinis, & saxa miserabilem destructionem, quam Tartari fecerunt, indigitant. Tritæ hominum densis vestigiis viæ, nunc obsitæ vepretis, & ferarum latibulis commeantibus semitam vel eripiunt, vel perturbant.

PEKKINZAM adveniunt.

Cadavere tam lamentabilis urbis non absque gemitu relicto, secundi fluminis agmine pagum celeberrimum PEKKINSA prætervigavimus. Is & frequentia incolarum, & opibus, civitatis instar videtur. Nautæ hic officinam suam habent, funium, antennarumque, & quæ præterea usui eorum inserviunt, copiam sibi, dum transeunt, ære comparantes. Antequam propius adveneris, procul rupes arte, ingenioque cum natura certant, quæ omnia jam furore Tartarico destructa, non nisi lamentabilem barbariei Scythicæ faciem præbent. Creditur non alio fini adeo in naturam, artemque

Rupes arte factæ.

temque eos ſæviiſſe, ut majoribus civitatibus venerationem, ac decus comparatione peſſima acquirerent. Nam *Pekinga*, Imperatoria ſede, cuncta intacta, inviolataque reliquerunt, ſoli acceſſa fere, conſpiciendaque *Chamicæ* Majeſtati, ejuſque illuſtribus Proceribus.

Inter has ruinas una omnium præcellentior quadraginta altitudine pedum caput adhuc inviolatum magna parte oſtentat. Duabus quaſi fornicibus artificium hoc rupoſum diſtinguitur, in quas quatuor pedum latitudine ſcalis conſcenditur. Octavum mundi miraculum dixeris, cum materies ejus, nonniſi limus, pulviſque ſint, tanto coagmentata artificio, ut ſtuporem ſpectantibus Naturæ æmulum opus extorqueat. Dignum in aula *Magni Chami* monumentum videbatur, quod penicillo accuratiori expreſſum oculis legentium ſpectandum objiceretur. Dædala ejuſmodi opera Sinenſi manu confecta imprimis *Pekingæ* ſuperbiunt. Et quanquam *Pekingæ* eas artifici manu conſtructas moles ipſe non viderim, invidia quorundam prohibitus, fida tamen relatione multorum intellexi, eſſe in Sina ejuſmodi rupes multis inſtructas cubiculis, interfluentibus paſſim ſuavi murmure fluviolis, arboribuſque grata hinc inde viriditate oculis abblandientibus. *Magnus Cham* iis temperando Solis æſtui, ſpiritibuſque refocillandis utitur, in eumque finem conſtructæ perhibentur. Præ mirando artificio Naturæ æmulo Muſa obſtupefacta in hos rapitur verſus:

Luſtra oculis, ſpectator, opus, rupemque pererra,
Quam dedit in Sinis, *artificioſa manus.*
Dextra Praxiteles, Polycleti induſtria ſolers,
Et Natura parens hic coîêre ſimul.

18. April TAIKO appellunt.

Pekkinsâ jam declinante in noctem die TAIKO vel *Taiba* attigimus. Secundum illud oppidum est. Civitatis nonæ *Kiegan*, centum *Ly Vannanga* distans, ad sinistræ ripæ fluvii *Can* adsitum. Orta luce mœnia ejus altitudine pariter ac mole spectabilia se ostentabant. Ager fertilis, & varietate frugum amœnus: Sed & hanc urbem Tartari pristino spoliatam decore monumentum suæ immanitatis fecerunt. Plateæ silicibus eleganter stratæ, sed angustiores. Versus Boream lapideo ponti uni nixæ fornici conjungitur. Supersunt post nuperam desolationem magnifica hinc inde ædificia, magnam partem cultoribus vacua, & spelunca ferarum, aviumque nidi. Duæ olim ibi turres, quarum una etiamnum superstes depicta conspicitur, altera fulmine tacta corruit. Eminent hinc inde moles templorum excelsæ. Mandarinus quidam ad nos invisens, qui duo equitum millia nuper Proregi *Kantonensi*, *Pekingâ* adduxerat, nobis retulit, *Chamum* magnopere in regia sua *Peking* adventum Hollandorum exoptare.

19. April *Kinnungam* appropinquant.

Decima nona urbem KINNUNGAM, quæ aliis *Kiegan*, nona ex civitatibus *Kingsi*, & nonaginta *Ly Taykona* distans, pervenimus. Ad Occidentalem *Kani* ripam, ubi naufraga saxa *Xepatan* initium sumunt, sita. Ambitus ejus sesqui horæ spatium complectitur, mœnibus adeo validis, ut sæpius Tartaricam vim, quanquam irrito exitu, repulerit. Intus omnia ruderum, fragmentisque ædificiorum horrida, inter quas multa adhuc prisca monumenta antiquam loquantur magnificentiam. Templa passim, & *Pagodæ* ad lævam in insula, præcipuo cultu unus paucis ante annis recens structus, multisque statuis exornatus. Solum inæquali situ, montibus collibusque passim editior, ubi divites metallorum venas terra sinu suo abscondit, sed

Urbs olim splendida ædificiis.

quas

KINN

UNGAM.

quas aperire non eſt liberum, prohibentibus ſtatutis, cum cuilibet liceat aurum, argentumque ex fluviorum ripis eruere. Ager undique irriguus, atque hinc illa fertilitas, cæteris locis rara, quæ caloribus nimiis, aut rigore exuruntur. Altiſſimus mons *Nuciug* ambitu octingentorum ſtadiorum apud *Ganto*, quæ quinta ex oppidis, verticem tollit. Mons *Nuciug*.

Quanquam pleraque Sinæ flumina navigantibus ob cæca vadorum, rupeſque ſub undis latentes periculoſa ſint, magnamque circumſpectionem requirant, nuſpiam tamen majus periculum, quam apud *Kimungam*, ubi ſcopuli *Xepatan* fluvii *Can*, qui occiduam civitatis partem alluit, celerrimo curſu abſconduntur. Octodecim talia naufraga loca numerantur, unde & loco *Xepatan*, quod octodecim cataractas ſignificat, nomen. Periti talium Syrtium nauigantibus pretio inſerviunt. Periculoſæ rupes circa *Kiegan*.

Tattari hanc urbem tanta diruerunt immanitate, ut, quod incolæ pariter, ac circumvicini narrabant, ſimile exemplum immanitatis vix alibi tota Sina reperiatur. Nam, præterquam quod ædificia ſolotenus deſtruxerunt; & cædibus in omnem promiſcue ſexum, quæ communia huic urbi cum aliis innumeris mala fuerunt, non modo multam virorum copiam in æternam redegerunt ſervitutem, verum etiam virginum multa millia funibus colligatas, boum inſtar, *Pekingam* verſus abegerunt, & lenonibus impuriſſimis vili pretio proſtituerunt. Virgines à Tartaris proſtituuntur.

Eadem adhuc die quartum nonæ civitatis *Kiegan* oppidum KIEXUI ad dextram *Cani* ripam ſitum, ambitu ſesquihoræ triangula figura prætervecti ſumus. Ager undique jucundus aſpectu, montium valliumque pulchra ſerie, portæ urbi quatuor ferreis munita valvis. In longitudine ſecus Tranſvehuntur KIEXUI.

KYAKYA.

ripam fluminis ſeptingentos paſſus extenditur, mœnia quindecim pedes alta. Pagoda unico, cujus ſplendorem longus dies abſumſerat, tribuſque portis triumphalibus in honorem Mandarinorum, qui de patriâ optime demeriti fuerant exſtructis, ſuperbit.

KYAKYAM adveniunt.

Vigeſima Aprilis quartum octavæ civitatis *Linkiang* Oppidum KYA-KYA alias *Hiakya* attigimus, octoginta *Ly* diſſitum *Kiexujo*, ad radices montium, qui *Honanam* verſus cacumina ſua protendunt. Situs ejus ad Boream *Cani* & ripam, cujus aquæ variis per urbem foſſis deducuntur, & major pars oppidi fluvio alluitur. Crebra ibi præternavigatio, quotquot flumine *Can* deſcendunt. Hæc urbs ipſiſſima montium radicem attingit, ut iidem oppido immineant, quorum magna pars intra mœniorum ambitum eorum vicem potiſſimum ſupplet, qui, in fertiles & fœcundos diſtincti agros, incolis uberrimam meſſem ſuppeditant. Hic mira Sinarum in deligendis & notandis montibus tam ſpecioſa ratione, quam ullibi, viget, in quâ ad veſaniam uſque delirant, in montibus enim proſperam eorum fortunam conſiſtere autumant, ob Draconis, quem primæ felicitatis auctorem ſomniant, domicilium: unde pro ſepulchris extruendis montis figuras diligenter examinant, venas omnes ac viſcera ſcrutantur, nec ſumptibus, nec laboribus parcunt, ut fortunatam conſequantur terram, caput videlicet, vel caudam, vel cor Draconis: nam inde pro ſepulti poſteris proſpera omnia ex voto fluxura ſibi firmiter perſuadent. Ne error in hac diſquiſitione committatur, multi hanc artem profitentur, qui per totam extremam hanc Aſiam vagabundi montium figuras, venaſque obſervant, non aliter atque Aſtrologi ſiderum conjunctiones, & aſpectus, & Chiromantici manuum

manuum, ac Physiognomi totius corporis habitum & lineamenta. Pagoda ibi prisca Majorum superstitione sacer. Plateæ silicibus stratæ montes versus excurrunt. Duæ supersunt triumphales portæ ex saxo leucophæo inviolatæ hactenus. Cætera Tartaricus furor consumsit, & latronum, à quibus tertium direpta, impetus. Tam rari ibi incolæ, ut tot helcyarios reperiri negaret Præfectus, quibus classicula nostra opus haberet.

Urbem SINKIN proximant.

Proximum ejusdem diei diverticulum SINKIN fuit, secundum octavæ civitatis *Linkiang* oppidum, sexaginta *Ly Hiakianga* distans, ripæ *Cani* dextræ adjacens, eodem fere montium *Josu*, (qui ex nominatis ordine decimus septimus, altissimus adeo, ut nubibus caput inferat, sylvarum attamen nemore in summo cacumine, camporumque jucunditate intuentium oculos toto ambitu mire recreans) & *Ming*, colliumque amœno, ut cætera, ambitu. Parum inter *Sinkin*, & *Hiakiang* differentiæ, sive ambitum spectes, sive situm, nisi quod illa collibus interior & plana, hæc monti juxtim adjacet. Porta fluvii proxima, & mœniis intermedia arte Sinica insignis. Cætera oppidi humilia, & haud contendenda *Hiakingæ*: Nox nobis apud Pagodam in sinistra ripa transacta, Præfecto, quanquam tempestuoso aëre, Legatos salutante, lautiisque honorante.

FUNGCHING veniunt.

Vigesima secunda Aprilis, prima luce profecti, circa meridiem oppidum FUNGCHING, secundum civitatis *Nanchang* oppidum sexaginta *Ly Sinkina* distans, appulimus. Situ, ut cætera Sinensium oppida, quadrato, ambitu horam æquat, vel superat. Boreo lateri suburbium multo refertum populo, splendidisque ædificiis; duo hic arcus triumphales, monumentum pristinæ fortunæ: Imminet ei mons *Pechang*, ex quo aqua

Montes *Pechang* & *Xisung*.

centum altitudine perficarum ingenti, ut ad Catadupas, fragore decidit; unde *Pechang* loco nomen, quod *centum perticas* significat. Proximus inde, & alius mons *Xisung*, quem ejus regionis trigesimum nonum Sinensis Geographus *Taosu* recenset.

23. April *Nanchang* appellunt.

Vigesimâ tertiâ Aprilis prima Metropolis NANCHANG, quæ & *Kiangsi* nomine totius Provinciæ appellatur, conspecta fuit. Jactis ancoris, mox à Magistratu quatuor splendido ornatu navigia, devehendis in urbem Legatis, quod ob fluminis scopulosa vada majoribus adiri nequeat, advenerunt. Mandarinus *Pinxenton* duo sibi potiora servans, offensam Legatorum incurrit; sed magistratu ipso Legatos excipiente, navim unam *Pixentous* reddere jussus fuit, quam Legati conscenderunt. Sequenti die Legatus *Petrus de Goyer*, (*Jacobo de Keyser* invaletudine detento) cum Secretario *Henrico Baron Tutangum* inviserunt, excepti ab eo humanissime, sed Interpretibus admodum irascebatur, quod Legatos per longinquissima terrarum *Magno Chamo* gratulaturos non majori excepissent apparatu, (pedes enim accesserant) neque mitior erga Mandarinos *Kantonicos*, eos *rudes asinos* appellabat. Remeantibus equi præbiti, & ter explosis tormentis, quam gratus eorum adventus esset, testabantur. Legati *Tutango* munera quidem offerebant, sed is easdem, qua alii excusatione usus, leges Sinæ, quibus prohiberetur, prætendit.

Petrus de Goyer adit *Tutang*.

Litus *Nanchang*.

Nanchang viginti *Ly Funchinga* distans, radici ingentis paludis *Poyang* versus Austrum adjacet, cujus aquis circumcirca alluitur, unde speciem insulæ præbet: Ambitus quadrata forma sexaginta sex *Lyas*, quarum vix viginti muro cinguntur, complectitur. Septem portæ, sed quatuor eminent, quarum quæ suburbium versus *Quarul* vocatur, navium nostrarum statio fuit. Quatuor hic Pagodæ, una & præcipua à ferrea columna *Thisiking* nomine, virore micantibus contecta imbricibus, & tribus divisa partibus. Primo vestibulo Idolum *Konja* minoribus cinctum, quorum singula staturam humanam altero tantum æquant, *Konja* velut præses templi, & defensor sublimi throno, purpureo humeros amictus pallio, in longa pertica duobus se Draconibus horribiliter spiras suas circumvolventibus, minantibusque, consident. Secunda templi pars, duæ latæ scalæ sibi mutuo opponuntur. Ambulacra circum ampla, lataque, imaginibus undique consita. Eadem tertii templi, nec multum varians conditio. In aditu primi templi ad dextram puteus, duodecim ambitu quadrato passuum, ex vivo saxo, aqua ad marginem scatens. Miræ incolarum, de *Konja*, ejusque puteo fabulæ: *Ut pauperum beneficus altor fuerit, & opum ex Alchymia* quippe verum argentum ab eo ex ignobilibus confectum metallis credunt) *in egenos largus; ab eo Draconem urbi interitum minantem, terra obrutum, & ferræ alligatum columnæ, in hunc puteum præcipitasse; unde tanquam publicæ salutis autor, & cœlo cum familia vivus receptus fuerit, & à posteris condito hoc templo divinis honoribus colatur.* Multa, & alia vana, incredibilia

Idolum *Konja*.

Mirabilis puteus.

dibilia jactant, eoque minus mirum prodigiosiora à *Fernando Mendez Pinto* de domo fumigante memorari. Cætera, quæ olim conspicua, bello nupero perierunt, Turris in novem elata contignationes superat. Ager undique cultus, nuspiam sterili gleba relicta; ut vix spatium pecori, & armentis supersit: porci tamen numerosi intus extusque civitates aluntur, eaque in ipsa civitate copia, ut platearum fere usum commeantibus eripiant, promtis ad excrementa eorum tollenda, Sinis agro stercorando, unde nullæ per plateas sordes.

Multa & alia sæva urbi accidere, ab ultimo bello funditus corruit, hac occasione *Kinus Leaotungâ*, quo Tartariæ ad murum proxima, oriundus, celebri inter Tartaros militiæ fama, à Chamo Provinciæ *Kiangsi* ob fidem meritaque Præfectus, ab eo ad Sinensem Imperatorem *Junglieum* defecit ob clandestinum Collegæ suæ odium (duo enim semper uni Provinciæ præsunt unus civilia, alter criminalia administrans.) Cum enim in convivio quodam Comœdiam spectarent, quæ Sinico habitu agebatur, *Kinus* ad socium: *amon*, inquiebat, *hic habitus Tartarico longe melior, & gravior videtur?* Alter per verba, tanquam Majestatem lædentia propere Imperatori Tartaro significavit, sed literis à *Kino* interceptis armata manu in palatio suo oppressus & interfectus fuit. Tartarus gliscentem exstincturus rebellionem, varios contra eum Duces ablegat, victore passim *Kino*, & Australium partium Præfecto in fugam pulso. Ejus exemplum secutus *Likungzus*, sive *Libusus Quantungæ* Dux; quem urbis *Canchen*, quæ sola Tartaris in *Quangsi* fida manserat, Præfectus simulata defectione circumvenit. Nam literis ad *Libusum* scriptis, urbem se illi traditurum promisit. Interea vero clam ex *Fokien* Tartarica auxilia noctu immisit. *Libusus* cum Sinis, nihil mali suspectans per patentes portas urbem ingressus, mox undique se Tartarorum copiis circumventum vidit, & plurinus suorum amissis, ipse inter cæsos (nuspiam enim imposterum apparuit) periisse creditur. Hac clade *Junglei* res haud parvum detrimentum acceperunt, quanquam *Kinus* aliquamdiu feliciter bellum continuaret, & Tartaros multis præliis profligaret. Obsessa inde *Kancheu*, quam *Kinus* adventu Tartari audito desereit Boream versus contendens, Tartarica se tempestate erepturus, Tartaris numero, & robore prævalentibus *Nanchangum* fugit *Kinus* ejus civitatis se defensurus viribus.

Miserrima urbis strages.

Kinus à Tartaris deficit.

Tartari, quanquam validissimo instructi exercitu, non tamen ausi tantæ urbis oppugnationem, fame eam urgebant. Fossa undique urbs ab iis valloque circumdata; fluvium navibus claudebant. Densæ intus cum *Kino* copiæ, & quanquam copiosus commeatus, tempore imminuebatur; unde fames, & desperatio, dum frustra *Junglieus* expectatur. *Kinus* extrema ausurus ad socios; *Una*, inquit, *armis spes; age, Tartaros animoso perrumpamur*. Præcipuum à lata illa fossa impedimentum, quam utcunque repugnarent Tartari, *Kinus* perrupit, & majori suorum parte amissa vivus evasit.

Tartari *Nanchang* fame urgent.

Kinus Tartarorum castra perrumpit.

evasit. Inde vacuam Tartari urbem ingressi, cuncta ferro, igne cædunt, diruunt, vastant. Quadraginta millia periisse civium feruntur. Ita enim Tartaris receptum, qui sponte deditionem faciunt, incolumes præstare, vi expugnatos internecione delere.

25. April pagum UCIENJEN.

Vigesimâ quintâ Aprilis vicus in conspectu, UCIENJEN. Magna ibi navium omnis generis copia, quæ ex omni Sina eo ob Porcellana vasa confluunt. Situs ad mare *Poyang* ad lævam *Cani* ripam, longitudine unius horæ. Magna ibi commercia, & ædes satis splendidæ.

Ritus sacrificii.

Ad dextram mons insigni Pagodo celebris, intus statuis ab utroque latere ornatus. Lampades undique ardentes continuis interdiu, noctuque luminibus. Qui lacum *Poyang* trajiciunt Tartari, Sinæque sacra Idolo faciunt, ut iter prosperet. Ritus sacrificii, ut ipse vidi, talis. Plebs gallinam, ditiores porcum, Idolo horrendum spectanti, jugulant, calido per ungulas idoli (nam manibus, pedibusque ungulatis Gryphionum instar conspicitur) sanguine promanante; ita Idolum totum cruore fœdum aspectu, & abominabile. Ungulas porci, gallinarumque cristas eidem sacrant; reliqua sacrificantibus in cibum cedunt. Longa hunc vicum, parique latitudine permeat platea, mercatorum officinis utroque latere consita, sed præcipuum ex Porcellanis lucrum, quæ immensa hic copia parantur. Gratum Legatis spectaculum videre artifices, & raro operefictili in reditum suum parato instrui, sed tantus ibi hominum concursus, ut aditu cadurca excluderentur, & officinas ingredi præter dignitatem visum.

Optimum Porcellanæ genus conficitur In *Sinkiesimo.*

Referunt incolæ id, quod mirum nobis auditu fuit, *Porcellana toto regno nusquam melius, quam in quodam pago* Sinkiesimo *fieri, quadringentos fere*

orum

MKVN .

NKANG

3.

Ortum versus, Ly apud quartum oppidum Feuleang, *secundæ civitatis* Joacheu. *Neque vero terram, unde conflant, ex* Kiangsi *Provincia, verum ex Metropoli* Hoeicheu Nankingæ *peti: & quanquam ibi illius terræ uber proventus, incolas tamen ejus conficiendæ rationem ignorare, causa à solo aquæ temperamento petita.* Operæ pretium videtur, quæ ab indigenis pagi *Ucienjen* ipse de Porcellanis intellexi, obiter commemorare.

Terra ex montibus *Hoeicheu* Provinciæ *Nanking* effoditur in quadras redacta, vel massas pondere trium *Katti*. Fossores non ipsi has massas in pagum *Sinkiesimo* deferunt, sed venundatas aliis committunt, qui signo Imperatoris notant, ne fraus fieri possit. Terra ipsa non pinguis instar limi, aut margæ, sed sabuli instar, quod aqua maceratum in massas, vel quadras formant, Porcellana quoque denuo contusa, comminutaque in novam formam redigunt, haudquaquam ejusdem elegantiæ, ac quæ recenti terra excoquuntur. Ita maceratam terram, ut figuli lutum subigunt. Extus variæ animalis, hominumque, & plantarum picturæ, quas ipsi artificio peculiari delineant; tanti arcani notitiam nonnisi ad liberos, & intimæ admissionis transmittentes. Tam promta Sinensibus in hac arte peritia, ut conspectam qualemcunque plantam, aut animal statim Porcellanis illinant. Neque tamen eadem omnibus Porcellana tractandi ratio. Quidam recentibus statim massis utuntur; alii aëre prius densant in lapidem, inde comminutos cribratosque aqua miscent in luti speciem, & inde vasa fingunt, coctio in fornace talis. Vasa primum aëre siccantur, aut solibus. Imposita furno undique clauso, quindecim diebus valido utuntur igne: summa cura est, ne illus aër ingrediatur. Post quindecim dierum ignes sensim refrigerati, tricesima die excocta frigidaque promuntur, nam ex subitaneâ refrigeratione vitrum fragilitate superarent. Adest dum furni aperiuntur Imperatoris præfectus, qui quintam jure Sinico eligit pariter, & aufert, residuum venditur, illis, qui pagum *Ucienjen* habitant, quod unicum tota Sina Porcellanorum receptaculum, unde per orbem postea disrahuntur.

Trajecto lacu *Poyang*, quod & *Pingli* vocant, vigesima sextâ civitas *Nanking* occiduæ ejus ripæ adjacens, conspecta nobis fuit. Latitudo ejus, ubi ad Barropeliotem urbis situm est, hoc mare, quadraginta stadiorum, longitudo, ut Sinæ perhibent trecentorum. Ipsa in montoso colle centum & octoginta *Ly Nanchanga* distat. Ipso in portu semiruta turris septem altitudine contignationum, quæ scalis conscensa latum viciniæ omnis contractum exhibet. Mœnia, ut mons acclivis vario ductu, insigni altitudine, & opere, vix hora circumiri possunt. Neque alia platearum ratio, quæ gibbosa mœnia imitantur. Ab Occidente duo lapidei arcus; inde pons ex saxo, & porta in urbem ducit firmi operis. Prima ad lævam platea Arcus triumphales more Sinico ostentat: cætera famam ruinis deformia, & ignobilitate premunt.

Transverti lacum *Poyang* NANKAN veniunt.

In territorio ejus varia templa.

Multa tamen vicino in territorio templa, præcipuum in montibus *Quanglin* & *Juenxin*, quos indigenæ ab Eremitis, & sacrificulis innumeris habitatos, superstitiosè adorant. Ipsi Eremicolæ, quorum singuli singulas cellulas inhabitant, atroces in se omnes voluptates spernunt, continuis deditì, promerendæ, ut jactant, melioris vitæ, ubi corpore suo anima in aliud transmigraverit, miseriis, quas curiosè, ut affligantur, excogitant; tanta vis superstitionis etiam Idololatras invadit. Cellulæ montis *Quanglin* numero anni dies æquare perhibentur. Et quanquam undique sudo cœlo, montes illi perpetuis tecti nebulis tristem faciem ostentant: ut lacu *Poyang* prospectantibus sæpe, nubibus visum intercipientibus, conspici non possit. Multus & ibi Cannabis Proventus, unde æstiva sibi vestimenta arcendo sudori, & radiis Solaribus incolæ parant.

Mirabilis tus.

Fons urbi ad Occidentem *Kien* nominis, cujus decidentes aquæ argenteam repræsentant telam, & triginta pateris dispergitur. Magna illius, ut validæ in multos corporis ægritudines, apud Sinenses aquæ dignatio habetur. Lacus *Poyang* ipsam bipartitur regionem. Hic & ob fertilitatem montium, agrorumque, & copiâ arborum celebratus tota Sina tractus, in omnia frugum genera, crebris passim pisculentisq; abundans fluminibus, se effundit. Vigesimâ septimâ HUKEU, quartum quintæ civitatis *Kienkiang* oppidum, nobis conspectum. Situm est ad dextram fluvii *Kiang*, ubi lacui *Poyang* se permiscet, in cujus angustiis prominet. Quadraginta hinc milliaria *Nankangam* numerant. A boreo latere rupes oppidò singulari elegantia, arbustis passim viridantibus contecta, imminet. Ad montis radices Pagoda insigni mole, ædibus cinctus. Mœnia passim pro montis naturâ, curva & gibbosa, valido opere. Parum huic oppido Tartarica rabies nocuit; etiammum populoso, splendidisque ædificiis superbienti. Mercatura omnigena floret, sed præcipue copiosus ibi rerum ad victum spectantium proventus. Pisciun optimi viliſſimo pretio ad emtorem veniunt, ob uberem undique eorum capturam. Æstus maris jam ad hoc oppidum, vicinia maris, Luna plena novaque deprehenditur. Jam exinde fluvius *Kiang*, & à civitate *Kienkiang* ad mare, neque pigro cursu, & vix conspectui obvio, unde jam veliferarum usus navium, in quam velis partem, non amplius reluctantibus ejus aquis. Mons & vicinus *Xechung*, quod *Lapideam Campanam* significat; quippe fluctus tempestate lacus *Poyang* ad crepidinem montis collisi, mugitum campanarum instar raucarum concitant. Cum jam ancoris jactis navis ante oppidum staret, omnis in recursum civitas, senes juvenesque effusa, vix aspectu satiari Hollandorum poterat: mirabantur ignota ora, habitusque ab ultimo occidente venientium, & nisi ignotus utrisque sermo obstitisset, multa colloqui, multa interrogare velle videbantur. Ergo tubicen noster inflare suum *Wilhelmus*: quo incognito sonitu adeo perterriti fuerunt, ut confusa fuga vix portæ introitum, multis prostratis passim jacentibusque miseri reperirent.

27. Aprilis Hukeu veniunt.

Deci-

KOEN.
f. ou
XEU.

Vigesimâ octavâ inde PENGCEA, quod quintum civitatis *Kienkiang* oppidum, conspecta. Hactenus *Kanchevo* usque *Nanchang* fluvio *Can* subvecti; inde per lacum *Poyang Pengceam*, & fluvium *Kiang* intravimus, unde Orientem versus *Pekingam* navigandum erat. Flumen *Kiang*, quod & *Yangcu* Kiang, id est, *Filius Maris* dicitur, totum in duas partes Boream, & Australinam Imperium *Magni Chami* dividit, ab Occidenti in Ortum recto quasi impetu Oceano irruens. PENGCE conspicitur.

Pengce nonaginta *Ly Hukeo* distans in Orientali ripa Kiang post insulam jacet, montibus passim collibusque cincta. Mœnia & ipsa, ut mons collisque, incurva passim, & sinuosa Ædificia intus raræ structuræ, nec temnendæ, quibus *Hukeum* superat, quanquam magnitudine ei impar. Haud procul mons *Siaocu* inaccessus hominibus. Medius undique lacu ambitur; ad Austrum exigua, sed tuta statio navibus, quas tempestas exercet. Montes *Siaocu*, & *Makang*.

Ad ripam Australem Kiang alius mons *Makang* totâ celebris Sinâ ob naufragiorum frequentiam. Parum littore avulsi nautæ, mox fluctibus abrepti, ad cautes irremediabili fere jactura pereunt. Legati, cum cœlum faveret, insulam, juncetis salicibusque plenam, ingressi; mox vestigiis tigridis, quod frequens illâ orâ animal, moniti retrocedere. Nautæ Sinenses, cum coquum igne structo cibos parare in prandium viderent, in genua provoluti Legatos obtestabantur, parcerent miseris; Dæmonem aquaticum eo loci habitare, qui specie piscis, vel Draconis haud raro conspiciendus, odorem carnium ferre nequeat, terribili tempestate naves pariter hominesque, ubi talia fiant, submergens. Legati, quanquam irrisa superstitione, Geminæ in aquis columnæ.

abſtinere maluerunt prandio, quam miſerorum ſtultas preces diutius pati. Conſpecti inde piſces in aqua, ut ſolet, latentes, tanto ſtupidorum terrore, ut pene exanimes collaberentur, certa perſuaſione, Dæmonem illum paluſtrem evertendæ navi jam mandata dediſſe.

Pengcea poſt tergum relicta duæ circa meridiem columnæ medio fluvio exurgentes conſpectæ, quæ *Kiangsi.m Nankinga* diſterminant, cujus fines cum majorum, minorumque civitatum numero, ut in reliquis, præmittemus.

Nangking nonæ Imperii Provinciæ finis.

Nanking, Tartaris *Kiangnan*, nona Regni Provincia ad Ortum & Notapeliotem Oceano alluitur: Auſtrum *Chekiang*, Occidentem *Huquang*, Notolybicum *Kiangsi*, Barrolybicum *Honan*, cætera *Xangtung* claudit. Olim, antequam *Pekingum* Imperatores *Taimingi* migrarent, in hac regione Imperii ſedes fuit, & quanquam tranſlata aulo, nihilominus omnis ſplendor, & Magiſtratus priſcus in eâ uſque ad ultimam Tartaricam vaſtitatem ſervatus. Sed Tartari cuncta funditus antiquæ gloriæ monumenta, Palatia, ſepulchra deſtruxerunt, ipſumque nomen *Nanking* in *Kiangnan*, urbis *Ingtien* in *Kiangning* mutarunt: unde hodie magiſtratus & Regio ſplendore orbata, nil niſi rudera, & ruinas oſtendit.

Cunctas Sinæ Regiones ſplendore urbium, fertilitate, mercaturâ, ac navigatione ſuperat: totius orbis naves & mercaturam in hac Provinciâ collectam putes, quia flumina ejus per totum Imperium ſparſa, in omnes plagas navigia emittunt, iterumque recipiunt beneficio fluvii *Kiang*, naturâ & arte in multiplices diducti canales, qui Regii aquæductus vocantur. Ingenio moderato, acri, humano ſunt incolæ ejus, in opificiis ſeduli, & periti. Doctorum quoque magna copia, qui in ſcholis ejus examinantur. Serici inexhauſta copia, & goſſypii: unde frequentiſſimæ textrinæ; ſola urbs *Xanghai* cum vicinis pagis ducenta millia textorum alit, fœminas magnam partem; nam viri agros colunt, mercaturam exercent, & dum mulieres licium textorium tractant, ipſi liberorum curam gerunt, ac domeſtica munia obeunt. Quidquid in *Nangking* opificiorum conficitur, per totam Sinam æſtimatur, ac reliquis præfertur.

Numerus urbium.

Metropoles habet quatuordecim, *Kiangning*, *Fungyang*, *Sucheu*, *Sungkiang*, *Changcheu*, *Chinkiang*, *Yangcheu*, *Hoaigan*, *Lucheu*, *Ganking*, *Taiping*, *Ningque*, *Chicheu*, & *Hoeicheu*. Urbes centum & decem, quæ aliis imperant, & innumeram oppidorum, pagorumque multitudinem.

KIANGNING, Tartaris *Ingtien* & *Nanking*, prima Provinciæ Metropolis, de qua infra latius, ſeptem moderatur urbes, *Kiangning*, *Kiuyang*, *Lieyang*, *Liexui*, *Coaxun*, *Kiangpu*, & *Lobo*.

FUNGYANG ſecunda Provinciæ Metropolis, à ſacrificulo *Taimingæ* familiæ auctore, extenſo longe lateque pomerio, noviſque ac fortiſſimis nobilitata mœnibus, quæ quingenta ſtadia ſuo ambitu complent, in monte ſita eſt, cujus amœni colles in ipſa urbe privatis, publiciſque ædificiis conſpicui

ſpicui ſunt, fluvio *Hoai* territorium medium interſecante. Octodecim civitates complectitur, *Fingyang, Linhoai, Hoaiyven, Tingyven, Ubu, Hung, Xeu, Hokieu, Mungching, Si, Hiutai, Tienchang, So, Ligpi, Ing, Tachо, Hao,* & *Ingxan.* Quarum præcipuæ ſunt *Su, So,* & *Ing.*

Sucheu tertia Provinciæ Metropolis, una ex urbibus, quas Sinæ orbis *Paradiſum* vocant, in placido aquæ potabilis flumine conſtructa eſt, ſicut apud Europæos Venetiæ, tria flumina *Leu, Sung,* & *Uſung* per modum lacus ipſam ambiunt urbem, cujus Notolybicum lacus *Tai* triginta ſex millia jugerum terræ occupans, ſpectat, ut & mons *Lignien* variis ædificiis conſpicuus. Septem regit civitates, *Sucheu, Quenxan, Changxo, Ukiang, Kiating, Taicang,* & *Cungming.*

Sungkiang quarta Provinciæ Metropolis, ad cujus Notapeliotem mons *Kin* verticem tollit in ipſo maris littore, quod hanc interfluit & urbem *Ningpo*, tam brevi intercapedine, quod ſub prima nocte galli cantus ab uno littore in littus exaudiatur hic, ut & in reliquis vicis, ædificia malis alte in ipſum fundum adactis, haud ſecus ac in noſtrati uliginoſo fundo, incumbunt: in maris oſtio amplum exſurgit munimentum cum firmo navium, militumque præſidio ad portus cuſtodiam: tribus imperat civitatibus, *Sungkiang, Xanghai,* & *Cingpu.*

Changcheu quinta Provinciæ Metropolis, canali *Hoangpu* arte excavato vicina jacet, ripis prope hanc urbem utrinque ex ſecto lapide ab imo uſque ad ſummum miro artificio firmatis, per quem ab urbe ad fluvium *Kiang* navigantibus patet aditus. Quinque civitates moderarime ſuo dirigit, *Changcheu, Vuſie,* Kiangyn, *Gniking,* & *Cinkiang.*

Chinkiang ſexta Provinciæ Metropolis M. Paulo Veneto *Cingia* dicitur, jacet ad ortivam canalis ſupradicti, aquas in fluvium *Kiang* exonerantis, in occidua parte ſecus ripam ſuburbium eſt, quod de frequentia cum ipſa urbe certat, in vicino colle turris triginta cubitorum à baſi ad culmen uſque ferrea formâ pyramidali, variis, figuris ac lauris decorata conſpicitur: tres urbes ſub ſe habet, *Chinkiang, Tanyang,* & *Kintan.*

Yancheu ſeptima Provinciæ Metropolis, jacet ad ripam artificioſi canalis ſæpius memorati, qua Ortum ſpectat, ſalinæ ſunt frequentiſſimæ, in quibus ex aqua marina ſal eodem modo, ac ab Europæis, conficitur, ſalis hujus diſtractione maxime diteſcunt mercatores, ac proinde horum beneficio ſplendidis ac ſuperbis adſurgit ædificiis. Decem regit urbes, *Yangcheu, Ychin, Taibing, Caoyeu, Hingboa, Paoyng, Tai, Jucao, Tung* & *Haimuen.* Quarum primariæ *Caoyeu,* & *Tai.*

Hoaigan octava Provinciæ Metropolis, in loco paludoſo, oryzæ, ac tritici feraciſſimo jacet, duplex eſt, continuatâ tamen mæniorum ſeric, quæ ad Auſtrum vergit, propric *Hoaigan*, quæ ad Barrapeliotem *Yenching* dicitur. Auget harum magnitudinem ſuburbium ad milliare Germanicum ex utraque parte canalis protenſum; per quem croceum ingrediun-

tur. Tanta hic rerum omnium copia, ac mercatorum frequentia, ut multis efformandis urbibus hæc sola sufficeret. Ad urbis Ortum lacus *Hung* est, in quo altissimæ nascuntur cannæ, quibus lignorum loco Regio universa utitur. Decem sub se continet civitates, *Hoaigan*, *Cinglo*, *Gantung*, *Taoyven*, *Moyang*, *Hai*, *Canyu*, *Pi*, *Sociven*, & *Cuming*. Quarum primariæ *Hai* & *Pi*.

Lucheu nona Provinciæ Metropolis ad confluentia lacuum *Cao* & *Pe* in agro frugum luxuriante posita est, à copia herbæ *Cha* & *Papyri* copia commendabilis. Octo civitates jurisdictione includit, quæ omnes celeberrimi lacus *Cao* ripam occupant, *Lucheu*, *Xuching*, *Lukiang*, *Vuguei*, *Cao*, *Logan*, *Iugxan* & *Hoxan*. Quarum præcipuæ *Vuguei* & *Logan*.

Gangking decima Provinciæ Metropolis in confinio trium Provinciarum ad Borealem ripam fluminis *Kiang* jacet, opportuno ad bellicas expeditiones situ, hinc suo gloriatur Prorege, & ingens militare præsidium alit in munimento *Haymuen*, ad custodiam lacus *Poyang*, & fluminis *Kiam* exstructo. Omnes merces, quæ aliunde *Nangkinum* advehuntur, hanc primo obviam habet. Sex in ea numerantur civitates, *Gangking*, *Tungching*, *Cienxan*, *Taibu*, *Sofung*, *Vangkiang*.

Taiping undecima Provinciæ Metropolis in insula, quam in duos ramos divisus *Kiang* efficit, jacet; ad urbis Notolybicum mons *Tienmuen*, cœli porta dicta, verticem tollit; ad Notapeliotem initium capit lacus *Tanyang*, cujus magnitudo trecentorum stadiorum dicitur. Tribus imperat civitatibus, *Taiping*, *Vubu*, & *Fanchang*.

Ningque duodecima Provinciæ Metropolis amni *Von* vicina jacet, qui eam Orientem versus præterlabitur, naves in magnum fluvium *Kiang* deducens, intra mœnia montem *Lingyang* continet. Sex in ejus territorio recensentur civitates, *Ningque*, *Ningque*, *King*, *Taiping*, *Cingte*, & *Nanling*.

Chicheu decima tertia Provinciæ Metropolis Australem celeberrimi fluminis *Kiang* ripam occupat, maximam partem montosa est, rerum necessariarum defectus per flumen nominatum subministratur. Ambitus ejus sex civitatibus constat. *Chicheu*, *Cingyang*, *Tingling*, *Xelai*, *Kiente*, & *Tinglieu*.

Hoeicheu decima quarta Provinciæ Metropolis, Australissimam ejusdem partem occupat, *Kiangsi*, ac *Chekiang* Provinciis finitima, prope urbem flumen *Singam* transit, qui ad Occasum exortus mox quatuor ex montium vicinia rivulis augetur. Maximus mons *Hoang*, in quo viginti quatuor rivuli, triginta duo vertices, & octodecim antra obscurissima numerantur, ad urbis Occasum est; hæc, atramento Sinico, & nominatissimo folio *Cha* celebris. Sex regit civitates, *Hoeicheu*, *Hieming*, *Vuyven*, *Kimuen*, *In*, *Cieki*.

In hac insuper Provinciâ quatuor Majores Imperatrices numerantur Civitates, scilicet *Quangte*, quæ *Kienping*; *Hocheu*, quæ *Hanxan*; *Chucheu*,

quæ

quæ *Ceuvenczao*; *Siucheu*, quæ *Siao*, *Tanxan*, *Fung*, & *Poi*. A Sinis *Cheu*, & variæ minores civitates, *Hien* nuncupatæ.

Quangte prima Provinciæ Major Civitas, serici copiâ dives, amænioribus contigua montibus, quorum celebriores sunt *Heng*, & *Ling*, prior ad Occiduam civitatis partem caput nubibus infert, in ipso equidem apice perennis fontis scaturigo, posterior collem habet maxime difficilem, & aclivem quindecim stadiorum spatio, ad quem spelunca, in cujus aditu sacrificuli cujusdam lapidea statua est, quem in eam mutatum fingunt.

Hocheu secunda Provinciæ Major Civitas, sylvarum solitudine horrida, ex eo celebris, quod sacrificulus ille Tartarorum expulsor isthic latronem egerit: ejus tamen territorium rerum necessariarum pro incolis abunde ferax.

Heucheu tertia Provinciæ Major Civitas, cujus Regionem *U* lacus ad urbem *Civenciao* Ortus, & ad *Laigan* procurrens fœcundat, varios includit montes, quorum nomina in mappis Martinii videri possunt.

Siucheu quarta Provinciæ Major Civitas, *Croceo* fluvio vicina jacet, qui hanc Regionem mediam intersecat, in maxime septentrionali hujus Provinciæ parte sita, locus omnino magni momenti, quippe qui quatuor Provinciarum finitima contineat. Ad Barrapeliotem pons visitur aquis innatans, ex quinque & triginta magnis navibus, ferreis catenis connexis: etiam ex eo celebris, quod *Hanæ* Imperatoriæ familiæ auctor, capta civitate *Poi*, inde ad occupandum Imperium gradum fecerit.

Familiarum decies novies centena, sexaginta novem millia, octingentas & sedecim 1969816 liber rationum publicarum numerat. Virorum militarium nonagesies novies centena, sexaginta septem millia, quadringentos & viginti novem. 9967429.

Tributum oryzæ facit quinquagesies novies centies, nonagies & quinquies mille & triginta quatuor saccos 5995034. Serici non laborati, sive fili sexies mille octingentas & sexaginta tres. 6863. libras. Pannos sericos confectos omnis generis vicies & octies mille, quadringentos & quinquaginta duos. 28452. Ex canabi telæ textæ bis mille septuaginta septem 2077 volumina. Pro tributo gossipino argentum statutum est. Straminis seu fœni fascium quinquagies & octies centum & quatuor millia, ducentos & septemdecim 5804217. Salis pondera septies centies & quinquies mille & centum 705100. Quæ collecta indefinitum fere numerum complent. Varii Regni Proceres mihi sæpius sincere affirmarunt, hanc Provinciam annuatim triginta duos milliones aureorum Imperatori solvere. Nec cuives hoc mirum sit, nam præter hæc quinque telonia numerantur. Deinde omnes merces, quæ *Nankingâ* ad alias transportantur feruntur loca, certo vectigali subjiciuntur. Urbs *Xangzai* sola solvit *Magno Chamo* pro tributo lanæ, ducenta, & quinquaginta millia Aureorum, de tam duro jugo varias incolarum querelas ipsimet suscepimus. Menstruum omnius

taberna-

tabernarum, & hospitiorum tributum est viginti quinque *Pangarum*, id est, triginta toclarum argenti, si solutionem quacunque de causa differant, mox ipsi Tartarorum furori, eorumque bona rapinis subjiciuntur. Vidimus sæpius homines ultro citroque commeantes à portarum excubitoribus inclementer excipi, si in mercibus deferendis fraus reperta sit; & ad satisfactionem usque verberibus instant, licet Sinenses hic magis, quam alibi, privilegiis gaudeant.

Tonglou appellant.

Vigesima nona TONGLOUUM appulimus quod sextum tredecimæ Civitatis *Cicheu* primumque *Nankingæ* oppidum. Australis ripa *Kiang* mœnia ejus pulsat: situ jucundo collibus vallibusque cinctus. Validis undique muris, ut valles collesque sinuantur, munitur, Procul aspectantibus pulcherrimo apparatu; ubi introieris ruinæ & vastitas Tartarica se lamentabiliter ingerit, unica superstite platea, cæteris inter rudera sepultis, Palatium Præfecti priscam adhuc, qualis in flore fuerit, magnificentiam ostentat. Duo etiam Arcus Triumphales supersunt. Ex fluvio *Kiang* per ipsa mœnia vivarium Palatio Præfecti adductum. Magistratus per Epistolam gratulatur adventum Legatis: mox lautia in culinam allata, quæ modestia Legatorum remisit. Nulla ibi mercatura alia nisi ex sudibus, quales Norwegia copiose emittit. Infra urbem duobus passuum millibus insula medio sita *Kiango*, quam *Sanglonem* Sinæ vocant. Haud procul à ripa mons *Kieuhoa*, sive *Novem verticum*, floris jam cadentis imagine.

Mons *Kieuhoa*.

Gangling conspicitur navigantibus.

Postquam duo provecti essemus milliaria, ad Boream ripam *Kiangi*, decimam *Nankingæ* civitatem *Ganking* conspeximus, mercatura opibusque gravem, quod unicus ille commeantibus *Nankingam* transitus detur.

Anhingam transvehuntur.

Trigesima cum classe *Anhingam* ventum, quæ & *Chicheu* nominatur, tertiam, & decimam *Nankingæ* Civitatem, nonaginta *Ly* à *Tunglieu* sitam ad Australem plagam *Kiangi*, duarum circuitu horarum. Suburbium ripam magnificis ædibus Pagodisque plenum stringit. Mœnia altitudinis quinque & viginti pedum altitudine ex lapidibus coctis. Collis terram versus jucundâ viriditate, cui Pagoda superstructus, eadem, qua reliqui sacrorum, superstitione: & turris septem contignationibus decora imminebat. Pleraque montosa, raræ planities, & abundantia tamen rerum omnium adest, ac si quid deficiat *Kiango* advehitur.

Eodem die *Tungling* pergunt.

Eadem adhuc die tantum emensi fuimus viarum, ut *Tungling* vel *Tonglin* tertium Civitatis *Chicheu* Oppidum in conspectu venerit, ducentis & viginti *Ly* ab *Anhing*, situ collibus, montibusque amœno. Mœnia trifolii forma Oppidum cingunt dimidiæ horæ ambitione. *Sinus* fluvii apud eam portum facit, tutandis, si tempestates sæviant, navibus, unde incolis rerum copia. Castello insuper contra hostilem vim in sinus munitur. Præter fluvii vehementem decursum, cæcæ sub undis rupes; quæ redeuntibus aqua nudatæ terrorem incusserunt. Incolæ vicinum Echonc celebrem

GLOV.

ANH

TONG

LIN GH .

25 .

F U

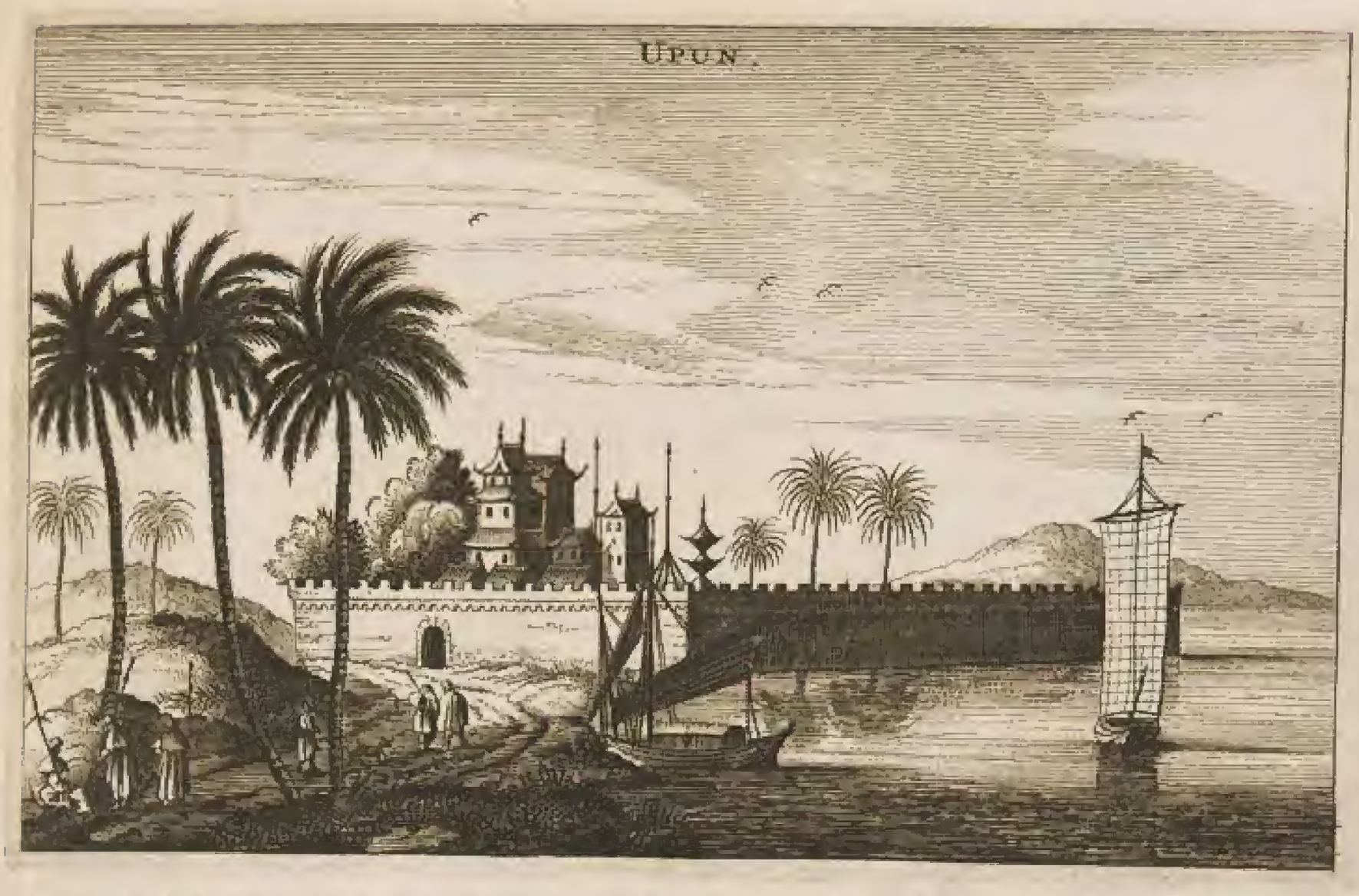

brem jactabant montem. Tacti ejus desiderio videndi verticem alte urbi supereminentem ascendimus, tubaque jucundum in morem inflata, repercussiones sonorum multoties cum admiratione percepimus, cum eadem vox pari remitteretur vehementia, qua emissa fuerat. Vicinus *Tinglingæ* mons à prunis Armeniacis denominatus *Hing*, quorum ibi uber proventus. Animis aliquantulum hujus loci spectaculo refectis, altera die profecti ab utraque ripa frequentibus amœnissimas terras pagis, multo populo refertis, præternavigavimus. Echo mirabilis.

Tertia Maji Castellum UPUN ripæ *Kiangi* incumbens se ostentavit, haud longe Oppido *Ufu*, quadrata forma ingenti ex coctilibus muro mille ducentorum abitu passuum, viginti super aquas eminente, tanto artificio, ut Europæorum ingenia provocare possit. Medio ejus planities Pagodo sacra, cujus vertex in sublime assurgens naturam loco altitudine sua insuper conspicuam facit. Nondum dies erat exacta, cum Oppidum *Ufu*, vel *Unbu* secundum undecimæ Civitatis *Taiping* navigantibus occurrit, ubi in ipso suburbio, ubi turris obtusa altitudine, naves nostras mœnibus urbis alligavimus. Oppidum insulam *Kiangi* insidet undique ejus divergiis circumfluam; mox *Nankingam* versus, alveis iterum adunatis, uno alveo fertur. Suburbia populo commerciisque multa alia, quæ hactenus nobis obvia Oppida, ob telonium vectigali à præternavigantibus exigendo, superant. Undique insula propugnaculis munita, sed quod novum nobis absque milite, armisque. Tota Sina celebre ob armorum facturam Oppidum; nullibi eo artificio & temperatura procudentibus aliis. Culullis insuper, quibus potum *Sampsou* ingurgitant, toti Sinæ prospicit, nec enim alibi parare, Castellum UPUN. Urbem *Ufu* attingunt.

aut vendere licet. Etiam Lampadibus omnigenæ magnitudinis conficiendis celebres habentur.

Taiping tranſvehuntur.

Quarto Maji tertiam *Nankingæ* Civitatem TAITONG, quæ aliis *Taiping* prætervecti nonaginta ab *Ufu Ly* ad dextram *Kiangæ* ripam in inſula, quam flumen facit ambitque, ſitam. Solum in montes planitieſque æque effuſum, & reſpondet fertilitas agrorum coloni induſtria.

Mons *Tiemmuen.*

Ad Notapeliotem hujus civitatis, quæ duobus paſſuum millibus intra fluvii ripam remota jacet, altus eminuit mons *Tiemmuen*, quaſi *Cælorum Portam* dicas, quod *Kiangus* inter duos ejus colles, velut portam, perlabitur.

Inſula *Hiao.*

Medio fluminis & è regione *Taitongæ* inſula *Hiao*, ſaxo unico inſtar pumicis conſtans. Foraminoſus is, & frequens noctuarum, unde *Hiao* ei Sinice nomen.

Verſus Notapeliotem mare *Tanyang* trecentorum ſtadiorum ambitu, unde irrigua ejus, & *Kiangi* aquis tota illa regio ubertate agrorum exultat. Olim florentem mercatura, quanquam longius flumine diſſitam, inſignemque fuiſſe urbem Sinæ referebant: Verum Tartaros non una illa expugnatione in ſolitudinem redegiſſe. Tres adhuc turres ſpectanda altitudine priſcam teſtantur magnificentiam.

NAN

KING

PARS SECUNDA

LEGATIONIS BATAVICÆ,

AD

Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

QUÆ

Iter Nankingâ Pekingam *usque complectitur.*

TAndem tot emensi *Kantonâ* usque labores, & pericula, Regiam urbem NANKING, primam Australis Sinæ Metropolim per fossam quingentorum, & amplius passuum ingressi, ancoris in ipso navium communi receptaculo ante *Suisimon*, quod aquariam portam significat, jactis, stetimus. Appellunt NANKINGAM.

Legati altera die *Palankynis* gestati, reliquis equo singulis comitantibus, tres urbis Gubernatores compellarunt, deducti ab eo, qui Junioris Proregis Kantonensis res ibi administrabat, duobusque Mandarinis *Kantonâ* profectis, absente adhuc *Pinxentuo*, magna solennitate introducti sunt.

Princeps Præfectorum Legatos in penetralia admissos, post mutua officia, considere jussit. Natione is Sina ex *Leaotung* urbe: Cæterum humanitate, ac comitati insignis. Munera ipsi offerenda per Epistolam significarunt: verum, quoniam *Imperatore nondum conspecto, nefas ea accipere*, abnuit. Post varios de rebus sermones inde, ut solet, discessum, alter, & ipse Sinas *Leatungensis*, Præfectorum, pari civilitate salutatus, schedulam, qua dona continebantur, honoro gestu susceptam militiæ Præsidi legendam (ignarus quippe Literaturæ videbatur) porrexit: verum, simili usus excusatione, ea detrectavit. Tertii tum, intra Palatii Imperatorum antiquorum mœnia habitantis, aditum fuit domicilium, qui haud multa usus cerimonia, aut mora, intra conclave eos duxit, ubi juxta uxorem in scabello sedentem habebat. Quadratum id cubiculum, stragulis hinc inde villosis, rubro colore ad somnum capiendum, per lectulos dependentibus; & fornax ad

hyemis rigores, ut illa fert plaga, calore igneo temperandos: conspiciebatur fornax, fenestras versus sedili cincta, ex luto consurgebat, subtus pavimentum longis incendebatur ob lignorum penuriam cannis, foramine extus fumo prohibendo, quanquam ne sic quidem omnino excludi possit. Tartarus is origine, crasso corpore, juvenis, linguæ Sinicæ adhuc ignorans, filiorum interpretamento utebatur Uxor, generosi fœmina pectoris, plura marito rogare, & militari audacia, arma Legatorum admirabunda tractare. Plena mox aula Tartaricis Domicellis, quæ hujus Matronæ famulæ argenteum, plenum *The* potu, lacte saleque temperatum, ahenum in medio pavimento locabant. Inde amplo *Cochleari* promtum potum ligneis infundebant quindecim capacitate unciarum calicibus, singulis propinabant calices ex fusco ligno, quod Europæi lignum columbinum, ibidem pretiosum, vocant, magnaque ex *Siam* in *Sinam* ad nos defertur, excavati artificis manu. Duplex potandi *The* modus est, sicut ipsa potio diversimode paratur, nam aliud genus, ex lacte ac sale paratum, ligneis hauritur vasculis; alterum, pura aqua excoctum, Porcellanis: si vero aliud potuum genus, quale *Zamsou*, instar cerevisiæ ex oryza excoctum argenteæ infunditur pateræ, vel si illa desit, Porcellano vasi. Idque Sinis non minus, quam Tartaris, receptum.

Uxor tertii Gubernatoris curiosa Legatos *The* excipit.

Inde ad Tartarum nobilem à *Kantonensi* ablegato deducti, qui recens *Pekinga* advenerat, juvenis vegetusque, cui in domo pene collapsa, Palatio antiquo contiguo, habitaculum. Omnia hic indigesta, confusaque, nec alia, præter duo triave sedilia ævo detrita, & *The* potando apparatus. Equi ejus, Muli, Asini, Dromedos, Cameli, promiscue absque præsepi arcam depascebantur.

Nobilis Tartarus Legatos ad prandium vocat.

Circumpotatione *Theana* peracta, Legati domum pompose ad ablegati *Kantonensis* ædes, pransuri cum eo, abducebantur. Nihilibi desiderari, vel ad pompam, vel ad voluptatem poterat; Vesperâ demum, actis gratiis, in navim nos restituit: nam Legati, nec ullus ex comitatu toto itinere ullibi, quam *Kantonæ*, *Nankingæ*, & *Pekingæ*, alio usus fuit hospitio.

Magnificentissima hæc totius Sinæ urbs nonaginta *Ly* ab urbe *Taiping*, ad Orientalem ripam fluvii *Kiang*, latitudine triginta duorum graduum in solo amœnissimo, & fertilissimo sita est. Fluvius *Kiang* per fossas, & canales, non modo mœnia ejus præterfluit, verum totam urbem passim permeat, & navigia, quantumvis magna, per eam defert. Olim Imperatoria hic sedes: Reges *U*, *Cyn*, *Fung*, *Ci*, *Leang*, *Chin*, & *Tanga* in ea habitarunt, donec familia *Taiminga*, Tartaris ex vicinia reprimendis, *Pekingum* migraret. Conditor ejus Rex *Ci*, nomine *Guens*, fuit; à quo *Kinking* nominata, quod *auream Regionem* significat. Primus *Cinæ* familiæ Imperator eam *Moling*, Reges *U Kienye*, familiæ *Tangæ* Successores *Kiangxing*; *Taiminga Ingtien*, moderni Tartari *Kiangning* appellarunt.

Descriptio *Nanking*.

Ubi versus fluvium *Kiang*, à quo sex *Ly* distat, protenditur, latâ & profunda fossâ, quæ quatuordecim pontonum navali ponte constrata, ad urbem ducit Orientale latus urbis in patente convalli, hinc inde collibus edita jacet, tam crebris secta canalibus, ut omnis generis navigia eum permeent, ac merces suas exponunt, vel recipiant. Fossæ lapideis pontibus & crebris Cataractis constratæ sunt. Geographi Sinenses tradunt, nullam toto orbe Civitatem huic magnitudine, & elegantia comparati posse. Ambitus ædium quinque horarum: murorum sex milliarium Germanicorum, non inclusis suburbiis, quæ immensum undique extenduntur. Præter hanc interiorem murorum, aliis adhuc exterior, non continuus, sed hinc inde abruptus: Illa tantum loca, quæ infirmiora, & invasioni hostium exposita, eo muniuntur. Ejus ambitus tam vastus, ut si duo equites summo mane eadem porta ingrediantur, eam circum equitaturi, sera demum vesperâ conveniant.

Primus murus triginta pedes altus, pedamento ejus lapide secto, superiori parte latere cocto artificiose exstructo, ac magnifice ornato: Crebræ passim turres pro excubiis.

Tredecim portas habet, quarum valvæ laminis ferreis obductæ, frequentissimæ militum custodiâ dies noctesque ibi excubante. Quædam harum portarum quatuor, aliæ quinque validis fornicibus superstructæ. Porta aquatica *Suismoa*, ad quam Legati substiterunt, tam densis agminibus continuo frequentatur, ut ægre per confertissimos homines penetrare possis. Platearum præcipuæ viginti octo passus latæ, in medio cæruleo saxo, ad utrumque latus silice stratæ, non obliquæ sunt, sed rectæ. Ad singulos centum passus janua, quæ noctu furtis & grassatorum insolentiæ coercendis, clauditur. Tales Vici suos Duces habent, quibus tota Vicinia paret. Vulgares civium domus simplices absque ornatu: omnes transversim plateas respectant: janua unica cubile unicum, in quo edunt & dormiunt, Supra fenestram, de qua merces suas venum exponunt, foramen quadratum oblongum, lumini transmittendo, quod storeis ex arundine loco vitreorum tegitur, ne prætereuntibus conspici possit. Extus hæ ædes unius fere contignationis, tecto ex albis tegulis, calce albissima resplendent. Incolæ talium domuum vili mercatura se sustentant. Sed mercatores præcipui serico, Porcellanis, margaritis, adamantibus, aliisque pretiosis mercimoniis refertas cellas habent. His tabula aureis inscripta literis nomen & merces mercatoris continens, sæpe etiam duæ, præfiguntur. Præterea plurimum perticis longis vexilla, aut aliud insigne appenditur, quibus ædes, velut apud nos, distinguuntur. Nulla hic, ut nec totâ Sinâ, monetæ signatæ genus: argentum pondere expendunt, sed subdoli sunt; plerumque enim duplex pondus habent, actum astute circumveniunt emtores, ut Argi oculis, ne decipiare, opus sit: hinc emtores propriam libram secum deferunt.

Tanta populi frequentia, ut deciescentena millia incolarum numerari fama ſit; neque tamen victus deeſt copioſus, qui vili & vix credendo pretio toto anno venditur, ob indicibilem agri vicini fertilitatem. Imprimis ceraſa ſapidiſſima æſtate ubertim proſtant. Eſt inſuper præſidium in urbe quadraginta millium Tartarorum, & Auſtralium Provinciarum Gubernatorhic aulam ſuam, ac ſtationem habet.

Ingens Pagadarum, Templorum, Turrium, Triumphalium Portarum, magnificorum Palatiorum copia. Sed ſuper omnia olim aula Imperatoria eminebat, in qua priſci Reges haud minori pompa, ac nunc *Pekingæ* Majeſtatem ſuam exercuerunt. Hoc Palatium in Auſtrali urbis latere, formâ quadratâ ſitum fuit, ingenti cinctum muro, qui nunc majorem urbis partem complectitur. Singula latera milliare Italicum, & centum inſuper paſſus, id eſt, tres quadrantes milliaris Germanici continebant. Quantum & ex viſu, & incolarum relatione cognoſcere licuit. Hoc Palatium magnitudine *Harlemum* Hollandiæ æquavit. Interius lata adhuc area decuſſatim ſecta, ſaxo leucophæo conſtrata, conſpicitur. Ad utrumque latus maceria ex ſecto lapide, exiguo rivulo irrigua. Tartari ad Pagodam *Paolinxi* caſas ſibi ex ruderibus conſtruxerunt, relata civibus ad mercaturam exercendam urbe. Cum *Pekinga* reverſi in hanc urbem eſſemus, ego, multique noſtrum fragmenta tectorum & laterum nobiſcum Bataviam Indiæ & Hollandiam detulimus, ut conſtaret, quam firmâ materiâ hoc Palatium conſtiterit. Tegulæ hæ ex duriſſimo conſtant ſaxo, Draconibus conſperſæ, & aureo colore tinctæ: Ita in ſole, ut aurum, micabant. Supra portam ſecundæ areæ ingens campana, duorum virorum altitudine, circuitu trium ulna-

ulnarum cum dimidia, craſſa, quadrante ulnæ. Multæ de ejus ſonitu Sinenſes jactarunt, quaſi ſimilis campana nuſquam reperiretur. Sed ejus ſonus eſt raucus, ac obtuſus, & ipſum metallum Europæis campanis haud conferendum eſt. Et quanquam Tartari hoc ultimo bello vix quicquam urbi nocuerint, totum tamen Palatium, cui ſimile Sol nuſpiam aſpexit, funditus everterunt, odio, ut videtur, erga *Taimingam* familiam, à qua ſe pulſos Sinæ meminerant. In memoriam tam ſplendidæ Regum aulæ ab aliquot ævis à Sinarum Imperatoribus derelictæ, & maximam partem collapſæ, jam à Tartaris funditus everſæ ita Enyonem alloquitur Muſa:

Sic nihil intactum, præceps Bellona, relinquis?
Dum furis, ac atrâ turgida bile riges.
Altera Troja jacet, putri ſub pulvere fumus,
Hic aulæ ſaxis diruta ſaxa vides.

Munera nihilominus quotannis adhuc ingentia præ reliquis urbibus *Nangking* ad Imperatorem *Pekingam* mittit, ſingulis tribus menſibus quinque naves, quas *Lungychuen*, id eſt, naves cum Draconum veſtibus, vocant. Sericeis veſtibus oneratæ Imperatori dono mittuntur. Nunquam elegantiores & magnificentiores naves toto orbe vidi. Circumcirca auro obductæ & cinnabari variiſque imaginibus picturatæ ſunt, ut oculi eorum fulgore cæcutiant. Intus conclavia artificioſiſſima, & ſumptuoſiſſima: omnia denique ad pompam tanto Imperatore digna. Præterea piſcium genus, quod in fluvio *Kiang*, Junio, & Julio menſibus capitur, nomine *Siyu* (Luſitani *Saval* vocant) ad Imperatorem mittitur. Eorum capturæ quidam Eunuchorum præeſt, qui captos mox ſub glacie, in eum finem aſſervata, ſepelit, & expeditis navibus *Pekingam* tanta celeritate mittit, ut quanquam iter ducentorum milliarium Germanicorum, intra octo vel decem dies eo deferantur. Nam hæ naves dies noctesque ab helcyariis paſſim tota via in eum finem parati, indeſinenter protrahuntur. Ita ſingulis ſeptimanis, quamdiu captura durat, duæ naves his piſcibus oneratæ *Pekingam* mittuntur.

Atque hæc de ingenti urbe *Nangking*, cujus incolæ reliquis omnes Sinenſes humanitate, ſinceritate, ingenio, artificiis, morum elegantia, erga exteros familiaritate ſuperant. Nobis certe in Magnatum ædibus omnia liberaliter, quæ petebamus, monſtrata fuerunt. Sunt etiam prædivites, & ſumptuoſi veſtiti, neque eam, quam alibi urbes, Tartarorum ſævitiam patiuntur. Non ignari, quod ditiores durius jugum facilius excutiant.

Legatus *de Keyſer Palankyno* geſtatus, nobis equeſtri comitantibus pompa, urbem ſpectatum, prætervecti portam antiquæ aulæ Imperatoriæ, matronam quadragenariam, virginibus ſuis ſtipatam, natione Tartaram, vidimus, quæ per Interpretes nos invitavit. Legatus ex *Palankyno* deſcendens, compellata illa, curioſam gladiorum noſtratium ſpectatricem deprehen-

Legatus *de Keyſer* civitatem luſtrando matronam Tartaricam viſitat.

prehendit, neque mirari satis poterat facilem flexuram in rectum revertentem. Pileum Legati cum sibi imposuisset, thoracis quoque ejus partem enodavit. Ædes præingressa, eo deduci Legatum humanitate Tartarica voluit. Legatus ducentis passibus *Palankyno*, nos equis vecti aream latam, viis ambulatoriis sectam, pavimento sectis lapidibus constrato, deprehendimus. Ibi diversabatur hæc, lateri filiâ viginti annorum adstante, Tartara Legatum suo more excipiens.

Matris vestitus, & filiæ.

Vestes filiæ ex violaceâ Damascenâ togæ, dependentibus ab utraque aurium annulis aureis. Capilli in orbem plexi, compositique subtus margaritis coruscabant: mitella tegebatur ex junco, vel arundine contortis, ut videbatur, unde floccus rubeus sericeæ lanuginis (plebeæ se floccis duntaxat ex seto equino rubedine tincto ornant) prominebat. Tunica ad talos laxe extensa cingulo lintei sericei medium stringebatur, nodulis supra pectus arctata. Ex nigro corio calceamenta; facies absque fuco, naturali pulchritudine. In spatiosam introducti cameram suppellectili vacuam & ornatu: scamno lato simul considentes, cui villosus tapes instratus. Iterum *The* potionati, bellariis excipiebamur, addita tenuitatis excusatione, ob maritorum absentiam.

Cum ita Tartaris hisce valedixissemus, primo intra *Nanking*, in edito colle, Turrim Mathematicam invisimus, siquidem in ea tria adservantur illius artis scientiæ instrumenta, quibus paria, aut superiora vix vidit totus orbis. Primum est globus, seu sphæra cœlestis, suis meridianis Parallelisque distincta: secundum est armilla æquatoria, triplici constans circulo, horizonte, meridiano, & verticali circulo mobili cum suos pinnacidiis. Tertium est sphæra armillaris, Europæis simillima. Quodlibet horum habet diametrum duodecim pedum, omnia sunt ex cupro inaurato, miro artificio elaborata: fulcra, quibus sustentantur, ære fusili efficti Dracones sunt, adeo ad amussim ac affabre facta omnia, ut nihil in eo magnopere sit, quod etiam *Tycho* aliquis possit desiderare. Trecenti modo & quinquaginta effluxere anni, ex quo à Tartaris Ivenæ familiæ istic sunt collocata, sed pristinum etiamnum, ac si primum nunc fabefracta essent, retinent splendorem. Deinde provecti extra fossas urbis Pagodam illâ orâ celeberrimum, quem Sinenses *Paolinxi*, alii *Paulingjing* vocant, visitavimus. Non unum vox *Paolinxi* Pagodam denotat, sed spaciosam aream declivi monte adhærentem variis constructam ædibus, Pagodis, Porcellanica turri, omnia mœnibus diversis cincta, clausaque.

Duodecim ad has structuras gradibus conscendebatur, quæ omnes, Sinarum more prisco, tantum ostentabant artificium, ut vix alibi similia reperias. Sacrificuli omnia nobis sua adyta reserarunt. Unum ex primariis sacellum millia decem imaginum ex gypso spectaculo exponebat, coloribus auroque nonnullas variegatas. Dispositæ, puparum instar, ut statura, locum implebat, minoribus, quæ ad minimum palmi magnitudinem æquabant

PAOLINX

1. Pagoda idolorum myriade instructa.
2. Turris Porcellana novem contignationum.
3. Idola Castitatis
4. Idola Generationis
5. Idola Electionis
6. Idola Felicitatis
7. Eadem.
8. Viparium
9. Custodis aedicula
10. Semitae sacrificuli diverticulum.

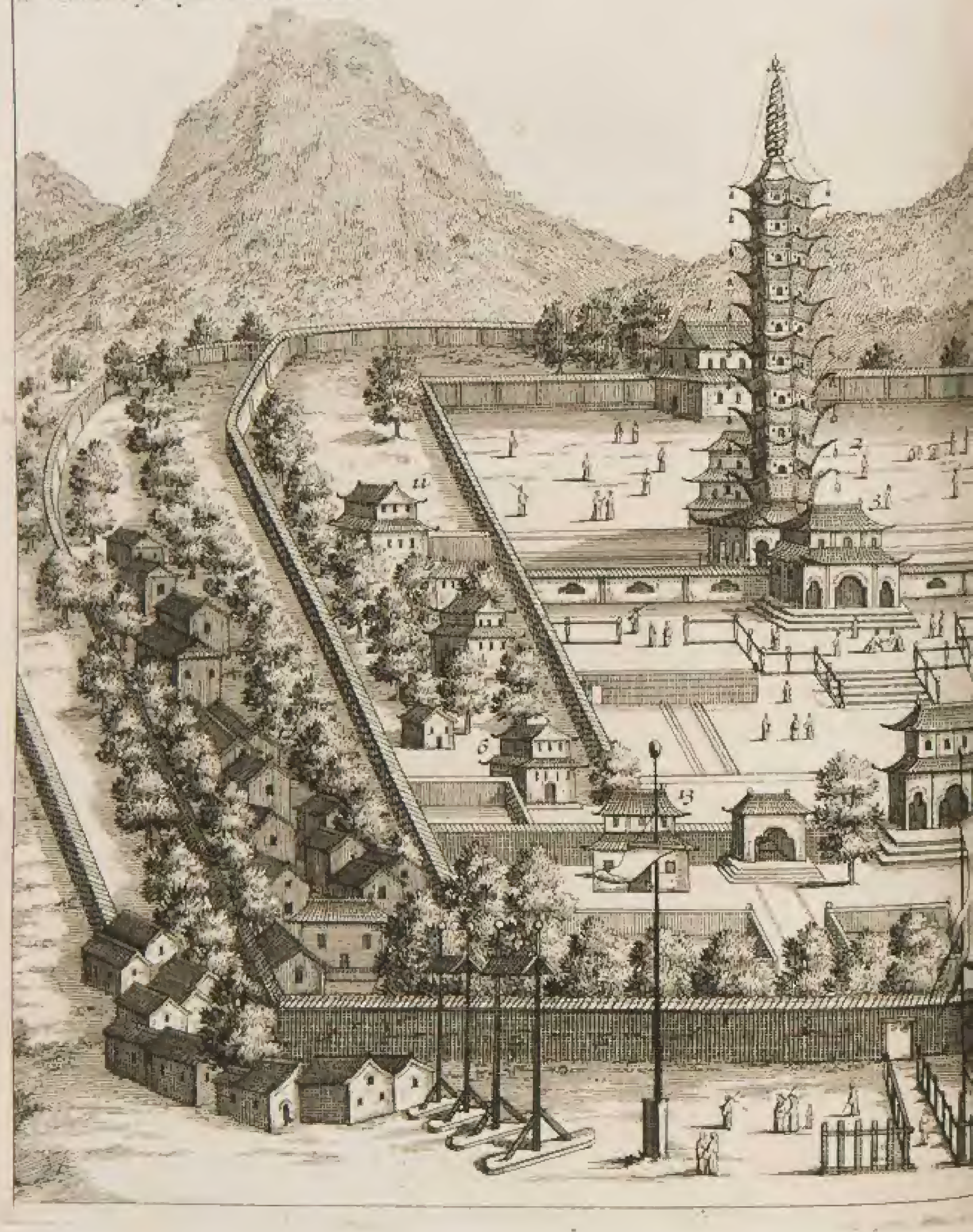

PAGODE .

11 . *Tumoris sacrifici domus .*
12 . *Pars australis .*
13 . *Perturium .*
14 . *Pars borealis .*
15 . *Diversoria magnatum .*
16 . *Diversoria plebis .*
17 . *Lenteriæ pervia .*

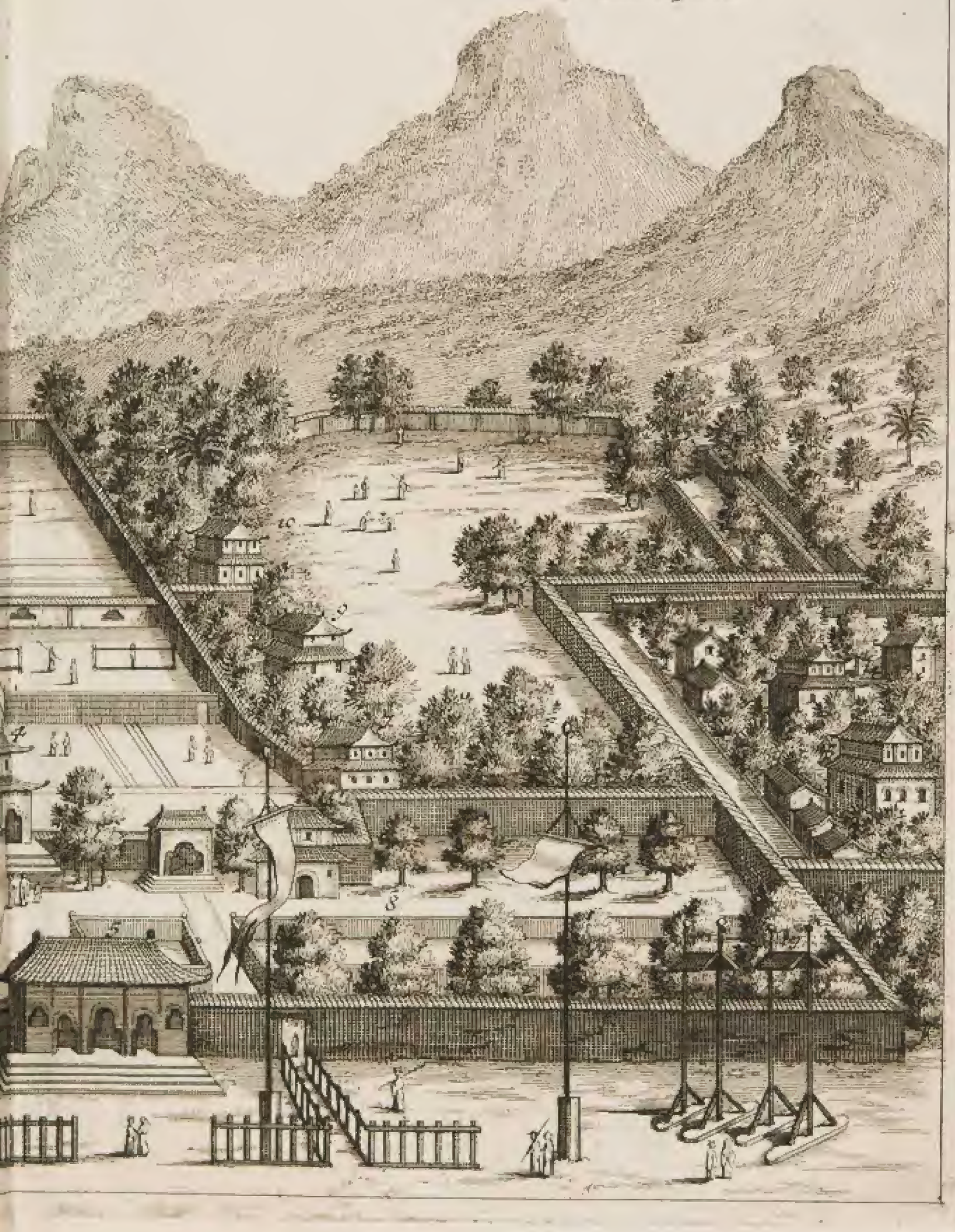

La Tour de
PORCELLYNE
Turris Por-

PORCELAINE.

TOOREN.

cellanea.

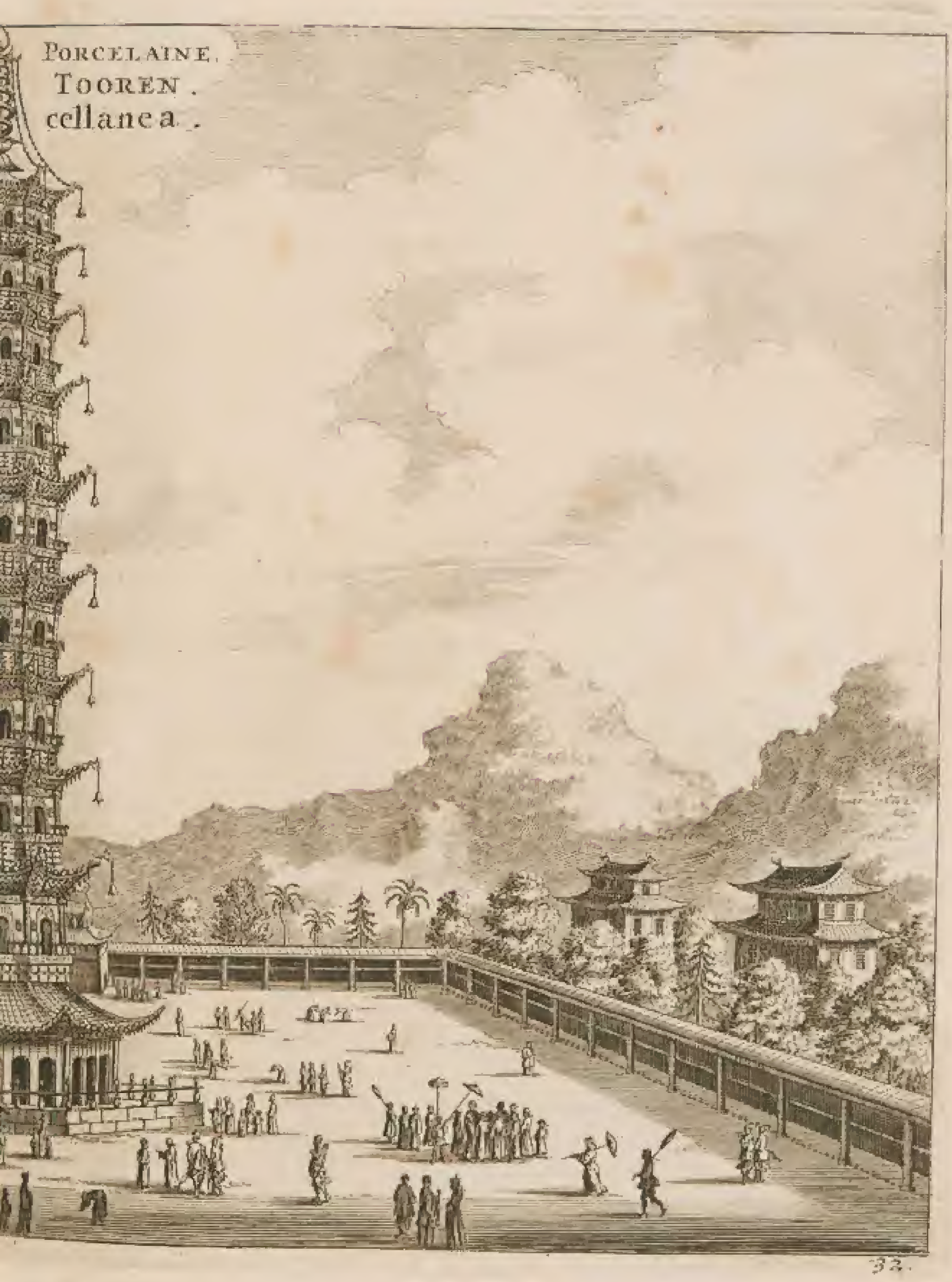

32.

quabant, quintuplici circuitu majoribus, quæ virum vivum non excedebant, subordinatis.

Medium tenebat ex Porcellana turris, mirando opere; novem erant concameratæ contignationes, & tanta altitudo, ut centum octoginta quatuor gradibus vix superari queat. Circum ambulacra imaginibus, fenestrisque conspicua, insigni artificio. Latera fenestrarum, quadrato aërem foramine immittunt, ferreis candidis (visu mirum) munita clathris. Extus lævigatum, picturatumque diversis coloribus, viridi, rubro, flavo, ut ars, ut mos jubet, opus. Et quanquam diversæ tantam machinam partes componant, unum continuumque videtur. Tecta per angulos ambulacrorum prominentia, viridi colore, campanulis æneis (sive Systra appellare malis) vento ipsas circumgyrante, quæ testante Tacito, non aliter ac in Ægyptiis Thebis prodigiosum Memnonis sacrum radiis solaribus actum, soni suavitate aures demulcent. Corona non nisi extrinsecus accessa pino terminabatur ex auro, ut Sinæ referebant, obryzo. Cacumini insistentibus non urbs modo, verum subjecta omnis planities patet, qua ultra *Kiangæ* ripam prospectus datur, nullo magis admirando spectaculo pro tantæ magnitudine urbis, & vicini agri circumjacentis pulchritudine, fluvii undique quasi amplexu omnia prehendentis cingulo comprehensa. Turris Porcellana.

Varia sed incerta de hujus turris origine tradunt, quæ prætermittere quam memorare præstat. Sed victoriæ monumentum Tartaricæ ante septem secula à Sinensibus constitutum, probabile. Id certum Tartaros eam nupera *Nankingâ* ruinâ integram intactamque reliquisse; contenti in minora ignobilioraque sævire, majoribus incomparabilibusque, sive illa fuerit aliqua reverentia tanti operis, sive contemtu, ut Barbari solent, vel occulto Fato, ita ut repererunt monumentum Scythicæ victoriæ, prætermissis. Huic Dædaleo operi hos subjunxit Musa versus: Tartarorum justia in victoriæ signum à Sinis devictis structa.

Aspiciant Siculos Cumæa Palatia fluctus,
Culmina Parthenopes conspiciendа sinu.
Chaonii Delubra Jovis, Triviæque penates
Afer, & Argolici tollat ad astra manus.
Æneadum surgant molli Capitolia luxu.
Luceat ætherio vertice celsa Pharos.
Hæc, qua Sina *nicat, turris super omnia victrix:*
Artifices, quotquot dantur in orbe, stupent.
Nescit & ipsa suam formam tellus mutabilis arte:
Nec satis illa potest jam placuisse sibi.
Attamen horror inest sacris, fastidia gignit
Cultus, quo Sinæ *Numina ficta colunt.*

Non exiguum urbibus, ac Civitatibus decus conciliant Turres & Arcus illi Triumphales, qui in monumentum victoriæ, & æternam memoriam eorum; qui de Republica, aut Civitate bene meriti, statuuntur. Qui mos apud Sinas æque, ac Romanos invaluit; unde liquet, si veterem memoriam hujus moris repetas, originem triumphalium arcuum non primo à Scipione, ut multi voluit, fluxisse, cui Massanissa subacto loco coronæ aureæ, sellæ curulis, togæ pictæ, tunicæ palmatæ, scipionis eburnei, reliquorumque triumphalium ornamentorum, arcus in Alpibus exstructus est. In hisce arcubus triumphalibus legebantur tituli, causam structuræ præferentes, insculpebantur & aliarum rerum imagines, spolia hostibus abrepta, triumphi pompa, ferculorum ordo, sacrificia, navales pugnæ, ut in arcu Septimii videre est. Similis extructus arcus in honorem Augusti, hinc inde apparentibus rostris. Similis memoriæ, ut eadem origo, ac huic Turri Porcellanicæ in *Nangking*, fuit triumphalis arcus, qui inter primaria Vetustatis monumenta in urbe *Lingonum* apud Gallos visitur, in ipsis mœnibus excitatus, Germanici exercitus cæsi haud dubie trophæum: qui, cum pugnandi Cæsari *Constantino* copiam fecisset, pro ipsis mœnibus & spectante *Lingonum* urbe, obtritus est, sexaginta hominum millibus eo prælio desideratis. Ejus pugnæ pluribus locis extant etiammum testimonia, Leonum, Equorum, Virorumque statuæ viâ Regia, quæ ad Sequanos pertinet. Hunc triumphandi morem eleganter describit Prudentius:

——— Currus summo miramur in arcu
Quadri jugos, stantesque Duces in curribus altis,
Sub pedibusque Ducum captivos poplite flexo,
Ad juga depressos, manibusque in terga retortis,
Et suspensa gravi telorum fragmina trunco,
Æraque vestitis numerosa puppe columnis.

Quidam Jesuita Batavis favet.

Circum prisca Sinensium Imperatorum pinetis immixta sepulchreta, quarum Tartari ne vestigia quidem reliquerunt. In hac urbe *Nanking* Jesuita *Manuel de Lisboa* Legatis singularem benevolentiam exhibebat, eosque impense ad convivium invitabat; Sed ob rationes gratiæ illi actæ. Duo tamen ex Comitatu, Secretarius *Baron*, & ego ei annuimus. Splendide nos excepit: aderant quoque alii Sinenses proceres, qui cruce pectori impressa Christianos se esse testabantur. Videbatur is Jesuita vir ingenuus, & Hollandorum liberis commerciis favens. Crebra Legatis dona culinaria misit, ac eos in visit. Legati hinc libenter literas in *Japoniam* mittent: Sed trajectum hac occasione prohibitum referebant. Sinenses ante triennium apud Imperatorem conquesti fuerant, ab intonsis Sinensibus, qui *Suitijen* & *Amey*, subjecti famoso pyratæ *Koxinga*, habitant, sibi injurias in *Japonia* illatas. Respondit Chamus: *Abstinerent ergo navigatione Japonica.* Intonsi Sinenses illi sunt, qui Imperium *Magni Chami* abnuunt,

Legatis Japoniam scribendi ob edictū Cæsaris negatur copia.

abnuunt, neque capillos Tartarico more radere volunt. Nam Sinâ occupata omnes Sinenſes capillos abradere juſſi, retenta tantum in ſyncipite earum parte; quod facere abnuentes (& multa millia erant) omnes contrucidati.

18. Maji diſcedunt *Nankingæ* cum Imperatoris navibus.

Quartus jam & decimus agebatur dies, ex quo *Nankingæ* Magnatibus, ut mos, ſalutandis morati, decima octava Maji ſummo mane hanc urbium Auſtralis Sinæ reginam *Pekingum* properantes deſeruimus. *Nankingam* uſque navigiis non niſi conductitiis Legati uſi: hinc *Magni Chami* juſſu Gubernatoris utebantur. Magnificæ illæ apparatu; Dracones utrimque diſtentis rictibus aurei & quinque exertis ungulis formidandi. Varii tota nave receptus, & ut cujuſcunque conditio fert, ſeparatim locatur. Muſicis crebro tali navigatione Sinenſes utuntur ad lætitiam & pompam. Id Imperatoriæ ſignum gratiæ, flavos præfigere puppibus, tranſtriſque leones. Binis ſubvehebantur Legati totidemque *Pinxentous*, & Mandarini; cæteri milites hinc inde per reliquas ſparſi; & quinque hæ Imperatoriæ *Magni Chami* naves plures alios *Nankingâ* honori Legatorum ſocietatem ſuam imputantes, receperunt.

Sinenſis ab Idolo proſperum iter ſacrificiis flagitant.

Poſtquam Præfectis Magiſtratuique *Nankingenſi* valedictum, ponte quatuordecim navium prætervecto, Pagodam extra aquaticam portam *Suiſimon* conſpectum *Pinxenton* cum tota claſſe appulit, ſacrificia Idolo itineri fortunando, ut jactabat, offerens. Porci, & Galli jugulabantur cum hircis. Hæc oblatio his peragebatur cæremoniis. Locus oblationis erat altare parvis utrinque Imaginibus conſpicuum, retro grandior imago, velut Pagodæ Protector, eminebat, cui hoc fanum primario, reliquis miniſtris dedicatum. Obſervatione dignum, quod porci & hirci omni ſorde purgati imponebantur aris, gallorum vero ſanguine imagines aſpergerentur. Interea vero, dum Sinæ in victimarum ſanguine eluendo occupabantur, ſacrificuli ingeniculantes carmina inter ſe murmurabant, otioſo ſpectantibus pariter legentibuſque onere, cum ipſâ vanitate ſe arguant & paſſim per Indiam, totumque Ethniciſmum obvia ſpretaque occurrant, nec in Sinis demum quærenda, aut ſcribenda reperiantur. Simul juncea capſula (de qua latius capite novo) aderat, ex qua calami Sinenſium characteribus inſcripti, prominebant, inde ſacrificuli certam futurorum prædictionem pollicentur.

Orientem ſecundo flumine *Kiang* provecti, pago *Wankſien* pernoctavimus, vigeſima Maji *Jejenjeen* aliis *Lobo* ultimum, ſextumque *Nankingæ*, à qua centum & viginti *Ly* diſtat, Oppidum, Boreæ *Kiangi* ripæ adjacens, pervenimus, qui Ortum verſus ſe per oſtium aliquot milliarium latum in Oceanum Indicum exonerat. Inops plebs ridicula ſtultitia, cum capitibus mutuo colliſis, à nobis, vel riſum, vel miſerationem extorſiſſet, & alia jocularia (neque enim ea niſi obiter memorare operis ſuſcepti gravitas permittit) ſoliſque mira ignorantibus exercuiſſet, ſtipe accepta nos deſeruit.

Situs Jenjenjeen.

" Oppidum JEJENJEEN ſitu ad ripam fluvii *Kiang* jucundo, circuitu exiguum, mœnibuſq; non altis, ſed firmis cinctum, denſa ædificia, & in ſuburbio, ipſa urbe nihilo infrequentiori, Pagodas aliquot oſtentat. Hic varia de piratæ *Koxingæ* audacibus factis fama : *Ut Oppidum hoc expugnare conatus, cum ſive civium vigilantia, ſive propria negligentia ſucceſſu caruiſſet, abductis, quas deprehenderat, navibus in inſulas quaſdam, reliquis, quarum arripiendi de civium excurſum, non dabatur copia, vulcano conſecratis, quæ numero quinque viginti milliaribus ab Oppido Ortum verſus ad Oceanum diſtant, fluvii* Kiang, *quibus tanquam latibulo uteretur, ſe recepiſſet.*

Koxingæ pyratæ conatus.

Canalem Regum intrant.

Jenjenjeenâ altero mane profecti apud *Quancheu*, ſeptentrionali *Kiangi* ripæ adſitum Caſtellum, lapidei operis, firmique cataractas, Canalis Regii aquas Boream verſus præter ſeptimam Civitatem *Yancheu* ad lacum, nequ. *Piexe* derivantis, offendimus. Foſſa hoc per mediam arte ducta planitiem, fluvium *Kiang*, recta hinc Orientem verſus Occano ſe miſcentem nullo in ſeptentrionem exitu, ad Croceum artifice manu ducit ; ut minori diſpendio terrarumque longa circumnavigatione, mutua utriuſque fluminis ſocietas jungeretur, magna commeantium utilitate. Regiæ hæ foſſæ totæ Sina frequentes, curva fluviorum vel longinqua, ſumptuoſo apparatu Imperatorum providentia olim per terrarum plana ductæ, corrigentes, præcipuam tanto Imperio gloriam incoliſque commoda conciliant.

Primam illa catarracta regiam ingreſſi foſſam, unde in croceum flumen exitus datur, admirabamur magnitudinem operis, elegantiamque. Diſpoſitæ ad vias, qua hominum jumentorumve, naves opera protrahuntur, arbores, & umbræ inſerviebant in ſole laborantibus & jucundo virore oculos

EFV.

los ex navibus ſpectantium permulcebant. Occaſum, Ortumque verſus (nam ab auſtro in Boream recta tendit) agri ad utrumque latus fertiles, paſſimque per prata, ſaltuſque armentorum pecudumque greges ſparſi, hinc inde, ſtellarum vice, populoſi pagi, & vici paſſim ambulacris, palatiiſque prominentibus, naturæ artiſque mutuo velut certamine. A ſiniſtra, *Kinkangi* (ita Idolum vocant) Pagodes; haud procul in triangula lingua alius QUANGGUAMIAO ſacer, à Mandarino, ut ferunt, ſuperſtitioſe ſtructus. Regio popularibus caſis, ut amœna pulchroque aſpectu eſt, abundans, multitudinem ad ſacrificia frugum, gallinarum, gallorum, porcorum, hircorum, quiſque ut votis ſuis ſatisfaciat, invitat, aliis proſperum annum, & plena horrea, poſcentibus; navigantes in Boream, auſtrumve ſecundum flumen, & ſine naufragio, tempeſtatibuſque eadem vanitate, doniſque flagitabant, nec Sinenſes Tartarique noſtri abſtinuiſſent impietate, niſi Legatorum talia abominantium obſtitiſſet religio. Facies ejus interior, (nam quidam curioſitate inſpexerunt) eadem quæ alibi; crebra idola catervatim diſpoſita, aræ, & lampades æterno igne ardentes.

Pagoda QUANGGUIMIAO.

Vigeſima quarta Maji JAMCEFU, aliis *Yancheu*, ſeptima *Nankingæ* Metropolis obvia, viginti *Ly Jejenjeen* diſtans, ſiniſtræ adjacens ripæ. Vix trium ſpatio horarum circuitum ejus emetiaris. Præcipua ex Sale mercatura, qui ex marinis aquis, eodem, quo apud Europæos, artificio ignibus per ſtantes ad Orientalem urbis regionem cortinas, excoquitur; hinc præcipuæ civibus opes luxuriæ in ædibus, cultuque inſtrumenta. Nuſpiam tota Sina pulchriores fœminæ, pedibus, quod Sinæ decentiſſimum

24. Maji *Yancheu* appellant.

arbitrantur, brevissimis, & omni ad elegantiam, ut mos genti est, corpore composito.

Fœmineus sexus hic venalis.

Sed magna inde, improbaque mercatura humanorum corporum. Virgines exquisita forma, ad omnem edoctas lasciviam cantu, choreis, carminibus, pictura edoctas emtoribus lucri fame obtrudunt; unde mercimonia hic tota Sina, sexus fœminei; propolæ Magnatibus formas conquirunt, unde opes nefandæ emtoribus, & lasciva propago.

Mandorinus *Pixentou* Publicanum visitat.

Pixentou Mandarinus Legatorum dona (erant enim quatuor pannorum coccineorum telæ) illi, qui telonio Præfectus erat, offerre festinabat, sed procul dubio eo fine, ut rigidiori examine excusaretur, cæteris Sinensium per urbem vagis, nobis interea expectantibus eorum reditum, data fuit plura lustrandi occasio. *Telonium* hac urbe *Magni Chami*, è regione ejus pons sex catenatis impositus navibus, ne quis vectigali non soluto præternaviget. Tres in urbem portæ, quarum ferreis valvis clausa est media, ducunt. Plateæ in rectum procurrentes stratæ silice, sordiumque puræ. Passim fossæ, ac Canales aqua dulci, claraque regiones ejus permeant pontibus ex saxo stratis, quarum potiores viginti arcuati fornice; minorum plurimæ. Canalis manu factus ad Occidentem suburbium mille passus longum separat, olim populo opibusque dives; Tartari majorem partem combusserunt. Idem urbis fatum, dejectis prostratisque ædificiorum præcipuis; sed civium industria brevi adeo jacturam reparavit, ut hodie & novarum elegantia structurarum, Opumque affluentia vix memoriam tantæ cladis retineat. Pagoda turri præcelsa, unde longus in subjecta prospectus, eminet, & fossa urbem suburbio crebris connectit ex lapide firmissimis pontibus. Haud longe sublimis viridisque mons *Heng* Civitati, velut novum decus, addit.

25. Maji discedunt *Yancheu.*

Vigesimâ quintâ *Yancheo* provecti ad dextram, duodecim lateraniis conspectis, mox ad lævam inter Sinenses ob sanctitatem famosi *Sultani* sepulchrum præternavigavimus. Meridie pagum SAUPOO appellentes mira Sinensium ludicra, dum novum annum auspicantur, vidimus. Quippe moris apud eos novum annum prima novæ & prima plenæ Lunæ auspicari magnis clamoribus, multisque accensis ignibus. Omnibus undique locis per ædes innumeræ ardentes candelæ speciem incendiorum referebant. Tota nocte per plateas velut cerriti faces Serpentium more intortas spirosasque manibus gestantes. *Pinxentoui* uxor in causa fuit, cur hic subsistendum aliquandiu, quod & ipsa huic festo interesse, illud que celebrare vellet.

LONGSCON, id est, navis hydratica.

Navium mira forma, ingens ad hunc pagum multitudo, quas inter Scapharum genus LONGSCHON dictum, quod significat SERPENTINAS. Nihil illis elegantius: ut regias naves, quibus pisces *Sanel* & *Nankingis Pekingam* deportantur, æquare vel superare mirifica structura videbantur.

Alvus

Alvus navis hydræ formam, alga, ulva & fuco marino undique involuti, quam proxime referebat. Puppis plena Serpentum variæ figuræ; desuper criniti, & lato undique ferro solidati, multis hinc inde linteis diversi coloribus, tæniisque colligati vagis per aëra erroribus, ut ventus flabat, jucundissimo spectaculo ferebantur. Ab Extima puppis curvatura puer dependebat, variis intra extraque aquas gesticulationibus ludens. Tres mali sericeis velis fasciisque ornati, singuli Idolum in summitate ostentabant. Proræ cacumen capite serpentino: ei insidens Idolum, à quo anatum vivarum integer fasciculus in aquas capitibus suis dependebant. In puppis concavo plura vexilla, quæ cirris cincinnisque capillorum, longissimis avium plumis, & ex serico fasciis mirifice ornabantur. Totum navigium sericis fimbriis aureisque cinctum. Tectum nive candidius, super quo duo Heliosteria, quæ *Parasolas* Lusitani vocant & *Sombreros*. Intus duodecim remiges, aureis in capite coronis, serica veste, nudis lacertis, qui secundum tenorem Tympani scenici, aliis Xystri, (est autem instrumentum ex pelle arietinâ, in cujus circumferentia densus æneorum nummorum numerus dependet, simile, quo Europæorum agyrtarum moriones in nundinis ludere solent.) Sinicis suis remis, cochlearis forma, tanto ordine, celeritateque aquas diverberabant, ut navicula fulminis instar, ab una ad aliam celocem non ferri, sed volare videretur. Lætis illi acclamationibus Legatos salutare, faustaque cuncta apprecari, *hos esse illos, qui ab extremo Mundi cardine tantum viæ, Imperatoris videndi causa, emensi essent*, confuso clamore jactantes, & cum eorum benevolentiam Legati aliquo munere compensassent, vota precesque pro eorum incolumitate ingeminabantur. In prora quidam longissi-

longiſſimis plumis caput ornatus ſtabat, qui conto anates frequentiſſime feriens vexanſque earum clangore alarumque ſtrepitu cuncta implebat. Hoc arte eximium & ornatu navigiorum genus torpentem excitabat Muſam:

Ecce reſurgentes hydros, quæ monſtra necavit
Maximus Alcides, hic phalerata vides.
Peſtifer hiſce ſubeſt Draco, latet anguis in herba,
Talibus illudens pectora cæca nugis.

26. Maji apdellunt *Kaoyeu.*

Vigeſima ſexta Maji KAJUTSIU aliis *Kaoyeu*, quod quartum Civitatis *Yancheu* Oppidum, ad dextram Canalis Regii juxta lacum *Piexe*, appulimus. Olim cunctæ *Nankingo* per fluvium *Kiang Pekingum* navigantes, longo & periculoſo per hunc lacum circuitu, quod tempeſtatibus ſævientibus diu ſæpe ad Oppidum *Kiayeu* ſubſiſtere cogerentur. Huic evitando incommodo, ad Orientale lacus hujus latus canalem per ſexaginta ſtadia ex ſaxo quadrato cura Majorum ſtruxit, magno ſpectantium miraculo, unde illæ ſaxorum moles in regione rupibus & lautumiis deſtituta.

Alius canalis Regius.

Kaoyeu Oppidum cum ſuburbiis populoſiſſimum & frequentibus ædificiis refertum. Terra ipſa limoſa & oryzæ feraciſſima. Circum creberrimæ ruſticorum caſæ perpetua Orientem verſus ſerie, ut unum continuumque, qua conſpectus datur, pagum exiſtimes. Occidentalis ora plerumque aquis ſtagnatur, niſi quod hinc inde ripæ cannarum ingentem copiam producentes, ex quibus publico haud exigua commoda, cum illis Sinæ lignorum inſtar focos inſtruunt. Crebras per plana camporum molas, velis junceis inſtructas, quæ vento circum axem actæ aquas hauriebant, conſpeximus, quarum præcipuus uſus, agros oryziferos, vel nimia ſiccitate, Solibuſque excoctos irriguos reddere, vel ſi aquis ſcateant ſuperfluis, eoſdem quantum ſatis eſt deſiccare, promto per has molas, aquas quo velint, transferunt, artificio; atque hinc fertiles toto tractu agri, nec gleba ſterilis reperitur. Procul dubio edocti ab experientia, quam in Regno *Laos* Auſtralis Aſiæ meditullio oryzæ feraciſſimo obſervarunt, ubi, cum toto anni decurſu per bimeſtre duntaxat ſpatium pluat, quo tempore coloni id unice curant, ut agri aratro & vomere in opportunos ſemini recipiendo incidantur ſulcos, ne ſterileſceret terra, ac ſiccitate emorerentur ſegetes, Auctor naturæ Divinæ providentiæ luculentum fecit argumentum. Quippe tota æſtate magna aquarum mole intumeſcunt flumina, & ex montibus *Junnam*; finitimæ Tibet, liquefactæ nives ita illa augent, ut non ſecus atque Nili aquis Ægyptus, tota Regio inundetur. Oryzæ vero culmum in humidiori luxuriare ſolo inde didicerunt, quod in hoc Regno, ut & in *Syon* & *Camboya* ſtirpes ſemper aquæ inhæreant, & in tantam altitudinem emittant culmum, ad quantam ipſa aqua aſcenderit, unde ibi-

Molæ Pneumaticæ.

dem

8.

dem incolæ naviculis insistentes oryzam demetere solent. *Kajut siuenses* Naturæ in patrio solo defectum molarum artificio ita supplere norunt, ut bis ipsi quotannis uberrimam messem faciant.

Vigesima septima Maji *Kayoeu*, ubi pernoctatum, profecti, PAOING alias *Paoncien* sextum septimæ Civitatis *Yancheu* Oppidum, Orientali ripæ Canalis, rotundâ formâ adsitum, circuitu sesqui horæ, octoginta *Ly Kayoeu* distans, pervenimus. Ei ad Ortum lacus *Xeyang*, ad Notolybicum mare *Piexe* imminet. Olim ædificiis splendidissimum, quorum nunc dejecta cadavera, ruinæque Tartarorum loquantur ad urbium vastitatem ex ultimo septentrione prorumpentia arma. Ad Boream templum, ut alia, elegans altumque. Canalis Imperatorius recta urbem perlabitur, & hinc inde per cataractas vicinis agris ad fœcunditatem immittitur, cui fini passim molæ aquatiles ad ripas conspiciuntur. 27. Maji PAOING appellunt.

Vigesima octava famosam Civitatem maritimam HOAIGAN sive *Hoaiungam*, quæ octava *Naukingæ* censetur ad Orientalem Canalis ripam, centum & viginti *Ly Panciena* distantem in paludoso solo exstructam, pervenimus. Non una, sed duplex civitas, muro discretæ, unique iterum utraque inclusa, censetur. Ea, quæ Austrum spectat, vera *Hoaigan* est, altera versus Barrapeliotem *Yengching* vocatur. Ipsa *Hoaigan* ingenti ad trium milliarium longitudinem quaquaversum protenso suburbio spectabilis. Ad dextram totus sepulchris campus constratus videbatur. Ibi sedes Proregis, cui septem Australes Provinciæ obediunt, cujus præcipua cura res ad victum spectantes colligere, ac *Pekingam* cum Imperatoriis navibus transmittere. Quare in omnes huc appellentes naves studiose inquirit, ac inde *Pe-* 28. Maji HOAIGAN.

Tres ingentes Catadupæ.

kingum merces ablegat. Qua Boream urbs respicit tres ingentes aquarum ductus, velut ad Catadupas Ægypti, unde non navigantibus modo, verum & toti ab inundatione regioni ingens periculum, nisi eorum vis cataractis aggeribusque & perpetua multorum hominum vigilantia coërceretur. Primus horum fluvio *Hoai*, periculosissimus censetur, aquis cum ingenti fremitu præcipitatis. Fluvius *Hoai* ab Occidente urbem præterfluens, Oceano Indico Orientali aquas suas permiscet, ac nisi ingentibus aggeribus constringeretur intra alveum, plana cuncta & campestria stagnaret.

Altius alia adhuc Catadupa *Tienfi* Sinis, id est, *Cœleste Præcipitium* dicta, unde haud levius præternavigantibus periculum, præsertim tempestuoso cœlo, imminet, quod aquæ fluminis horribili fragore cum ingenti spectantium audientiumque terrore despument. Tam præsenti evitando periculo Imperator aliquot centenos alit viros, qui urgente necessitate, quocunque tempore, naves quarundam rotarum ope trajicere tenentur. Nec tam præceps aquarum impetus coërceri possit, ni per vicinam cataractam præcedentis aquæ motus sisteretur. Duplex in suburbio *Hoaigan* telonium, in quorum uno vectigalia mercibus imposita persolvuuntur: in altero singulæ naves præter Imperatorias tributum pendunt, quæ pecunia in cataractas & aggeres fluminis expenditur & ejus, quod supersit, ærario Cæsaris accedit.

Duo Telonia.

Territorii fertilitas.

Quanquam vero ager hujus urbis paludosus & uliginosus sit, fertilitate tamen oryzæ & frumenti eam naturæ deformitatem compensat. Ipsa urbs supra multas alias opibus ædificiis eminet. Regio creberrimis irrigua fluviis, ac paludibus fœda; magna maria dixeris, qualia versus Boream mare *Xecho* piscosum, & Oceano Indico approximans, ad Orientem lacus *Hung* arundinetis, quibus vice lignorum utuntur, frequens. Quippe lignis carens, omnis illa maritima ora & arborum sterilis non alio quam ex arundinibus igne fovetur. Plurimæ insuper ad Oceanum cortinæ, quibus salem excoquunt. Montibus quoque crebris *Nankinga* cœlum ferit. Apud sextum Oppidum *Hai* mons celebris *Yochen*, Pagoda sanctus. Apud secundum Civitatis *Fungyang* septimum Oppidum *Xen*, mons *Cukin*, in quo massa auri ingens, morbis multis salutare subsidium, unde arte Chimica confectum fuisse aurum credebant, reperta. Apud oppidum *Hintai* eodem tractu mons *Moyang* sive *Pastorum*, quod formosa quondam puella olim artem ibi Pastoritiam exercuisse perhibetur.

Legati *Hoaygan* appellunt.

Quam primum Legati *Hoaygan* appulerant, mox *Palankynis*, equis, lecticis adduci jussis, Gubernatorem Magistratumque invisere conabantur. Sed pluvio admodum cœlo, iidem missa Epistola Legatos excusari volebant, gratiis pro bona eorum voluntate & affectu agentes. *Pinxantous* Mandarinus splendido, ut ei mos, convivio nos ea meridie excepit. Vesperi Jesuita quidam Vasco natione Legatos convenit humanus admodum,

dum, & ut videbatur, aperti pectoris; sed attonitus satis mirari nequibat: *quo fato in ultimas illas remotissimasque Sinarum oras, & quid ibi acturi, venissemus*, nec aliter ac *cælo delapsos* contuebatur. Nec obscure significabat, postquam subintellexisset de libera mercatura agi, structas nostris à *Makaoensibus* Lusitanis in *Pekingensi* aula calumnias, & difficilem fore aliquarum rerum successum, id quod exitus probavit. Delectati tam generosa libertate viri Legati, convivio exceptum humaniter, multa felicia precantem, dimiserunt.

Haud diu in hac urbe morati, altera die per fertilissimas utrimque & innumeris navibus constratas aquas conspeximus, sole occaso pagum SIAMPU per cataractam non absque periculo, quod *Heytous* aliique Sinenses in majus auxerant, innavigavimus. Tanta hujus pagi inter Canalem Regium & *Croceum* flumen siti longitudo est, ut integra die ejus finem pedibus perambulantes invenire non potuerimus. Ædes & Pagodæ splendidi; ipse pagus Oppidi jura, & telonium, quod à tribus publicanis curatur, habet. Nam quicquid navium Canalem, & *Croceum* flumen ultra citraque commeat, hic excutitur. Unus publicanorum *Suicheenvensis* natione cunctas naves, quarum erant octo, præter duas Legatorum, visitare conabatur, quod *credere non posse* diceret, octo tam magnas naves non aliis, quam Imperatoriis bonis onustas esse. Nec profuit excusatio ad *Kantonensem* Proregem duas spectare: Ipse propositi pertinax, *malle se*, dixit, *officio suo cedere, quam fidem erga Dominum exuere. Irent* Pekingam; *ibi de injuria, si quæ ipsis fiat, conqueri posse.* Ita ejus obstinatio prævaluit.

Pagum SIAMPU prætervigant.

Pertinacia Publicani.

Pagum NEYNEMIAO transeunt.

Inde NEYNEMIAO pagum perventum valida munitum cataracta duplicatæ structuræ ad majorem aquæ vim inferendam. Olim, ut incolæ referebant, firmissimum ad *Crocei* fluminis, regiique canalis defensionem ibi Castellum, à Tartaris, quod rudera ostentabant, funditus excisum deletumque. Ibi exacta nocte flumen *Croceum* ingressi, aquas ejus crassas limosas viscidas, ut usui humano inidoneæ videantur, admirati fuimus.

Descriptio fluminis *Crocei.*

Ingens hoc flumen, Sinenses *Hoang*, id est, flavum, nos *Croceum* ab aquæ colore appellamus. Quippe fundus ei limosus, dum undis turbatus, crocco sive flavo colore aquas fluminis tingit. Procul paludem lutosam refert: at ubi invectus fueris vim aquarum forti agmine profluentium sentiens, haud amplius de ingenti flumine dubitabis. Nec adversum navigari velis remisque potest; helciariis opus numerosis, antequam eniti navigia queant. Longum octingentis milliaribus, latitudine, ut plurimum, dimidii milliaris vel amplius. Sinenses turbidam hanc, si quando ea uti volunt, aquam injecto alumine fecibus ad fundum secedentibus, præcipitant potabilemque reddunt. Est igitur hic fluvius hujus extremæ Asiæ magnitudine & celebritate nominis secundus. At nihilo propterea magis Sinicas leges veritus ab exteris nationibus egressus Sinam ingreditur, ac veluti odium, quo Sinæ advenas persequuntur, prohibentque, ultus, eluvionibus sæpe circumjacentes Regiones late fædat, mutato sæpenumero alveo, dum limo, quem copiosum vehit, plenus, illum, illiusque vehiculum exonerat. Montes *Quenlun*, quibus ortum debet, omnino Amasæos esse existimo, eosque haud ita procul dissitos ab altera Magni Magoris Regia, quam *Lan* vocant, aut à Regno *Tebet*, imo iisdem in montibus scaturire *Gangem*, *Bengalæ*

Bengalæ, Mesón, Laorum, Historemque Cambogiæ, aliosque non ignobiles fluvios, qui *Sion* & *Pegu* Regiones irrigant, ipse locorum, Regionumque situs suadet: plurima enim maximaque flumina, quæ Austrum versus manant, inde suam petere originem, demonstrant Sinæ. Croceus porro *Sifan* & *Tanyu* immensos terrarum tractus Sinis minime subjectos prætergressus ad illorum appulit ditionem, ubi *Lingao* urbs est, haud procul à Civitate *King*, Provinciæ *Xensi*, qua murus ille magnus spectat ad Orientem, quem non tam præterlabitur, quam alluit, raditque: mox desertam illam solitudinem, qua in Ortum, qua Boream versus tanquam hostiles campos celerrimo cursu prætervectus ad bis mille plus minus stadiorum longitudinem. Ad Austrum vertit iter & per *Se* muri magni portam illapsus limites statuit inter *Xensi* & *Xansi* Provincias. Inde *Hoan* adit, tunc *Xantung*, per quæ *Kiagnan* Provinciam magnam itineris partem conficit, donec ad *Hoaigan* urbem in mare turbidus adhuc & violentus sese immergat. Olim *Peking* & *Xantung* percurrere solitus; at Sinarum industria, & labor alveum illius procul avertit, quod Regiones illas in longissimam, latissimamque fusas planities sua exoneratione, exundationeq; prorsus elueret. Nivum tamen reliquere Sinæ, qui antequam *Crocei* semitam commonstret.

Primâ Junii TANJENJEEN, aliis *Taoyven*, Oppidum quartum octavæ Civitatis *Hoaigan*, ad sinistrum vel Australe *Crocei* latus prætervecti, munitum mœnibus terreis solidis pariter elegantibusque, quæ superne lato ex cocto latere firmissimi operis sepimento cincta sunt. Intra mœnia magnifica civium ædificia surgunt, juxta Architecturæ regulas curiose exstructa: non tam magnitudine, quam populi frequentia & quæstu excellit. Fertili

1. Junii Oppidum TANJENJEEN appellant.

situm agro, sed præ reliquis fructiferarum feraci arborum. Pyra, Poma, Pruna & cerasa mirâ succi fragrantia afficiebant palatum: tam *vili* veneunt pretio, ut pecuarium nostrum his fructibus bene instrui curaremus. Ingens præterea toto hoc *Hoaigamensi* tractu coturnicum, Phasianorum, perdicum, & id generis alituum proventus.

4 Junii ad TSISANG perveniunt.

Inde oram solventes integro triduo *Croceum* navigantes nullo spectabili loco, donec quarto Junii ad dextram sive Boream amæniori loco radici editioris collis adjacens oppidulum TSISANG, appulimus, quod octoginta *Ly* à *Tanjenjeen* situm, absque muris solo munitum Castello, unde, quia civitatis privilegiis destitutum, à quibusdam inter pagos numeratur. Cætera copiosum & frequens navigationibus valde opportunum, unde varias majores civitates quæstu superat. In ipso portu Pagoda jucundo aspectantibus situ surgit.

Pagi natatiles.

Dum ita per *Croceum* inter innumeras classes navigavimus res mira, conspectui nostro oblata, natatiles pagi, quarum hæc est ratio. Ex arundinibus, quas *Bambu* vel *Bamboes* Lusitani vocant, validis super fudibus funes ex *Rotang*, ut appellatur, colligatis tanta densitate, ut nullus aquæ transitus detur, latas contexunt aquis innatantes carinas; iis ex levi materia casas & ædiculas inædificant, quas tegetibus tectas Sinæ cum familia omni, non secus ac terram continentem & copiosa mercatura immigrantes, de loco in locum, ut ratio vel necessitas jubet, vagabundi, & in ædibus suis navigantes, feruntur. Nec velis opus habent ex arundinibus, ut Sinæ alias in universum solent; contis, aut helciariis, si adversum flumen; secundo, sponte aquarum suos hos pagos ducentarum frequenter & amplius familiarum

liarum, quo volunt, transportant. Ubi subsistere commerciorum utilitas suadet, palis terræ impactis natantem pagum, velut jacta ancora, alligant. Quod Europæis inusitatum invisumque memoria dignum judicavimus. Neque solum talibus inhabitant pagis natantibus Sinæ; verum longe major numerus ætatem perpetim in ipsis navibus degit, ubi cum familia & pecore, quingentarum sæpe Jonckarum una quasi societate inita, civitates maritimas, sed hinc inde divagantes repræsentant. Dixeris, ubi vela expandunt vel remos aquis ad migrationem immittunt, aut tractione promoventur, integras transferri civitates, ac fugere terras. Præcipua iis porcorum cura. Ubi locum appulerunt, mensibus aliquot persistere soliti, communem inter se, quanquam diversis orti regionibus, linguarum, sensa animi exprimendi, comminiscuntur rationem, cæteris accolis non intellectam, de qua latius in parte ultima Legationis capite secundo agitur.

Haud diu provecti alium ex Croceo Occidentem versus per *Xangtung* profluentem Canalem Regium nomine *Jun* ingrediebamur. Omnis Provinciæ *Xantung* fortuna ab hoc canali, mediam secante, pendet; quippe alius nullus tota Sina *Pekingum* navibus datur transitus. Initium ejus versus Boream à nono oppido *Socien*, ubi ex *Croceo* flumine derivatus navigabilis humana industria factus fuit; inde *Cimingam*, *Lincegam* porrectus fluvio *Guei* hauritur. Et quia aquæ passim minus profundæ magnis navigiis sustentandis, sexaginta & amplius cataractæ secto lapide firmissimi operis, aquas pariter attollunt & deprimunt, prout valvæ sublatæ, aut remissæ cursum aquarum vel suspendunt, vel laxant. Nondum media inter *Cimingam* via ex palude *Cang* ingenti cataracta aquæ ejus, quantum necessitas poscit, augentur.

Canalis Regius *Jun.*

gentur. Et quia palus altior circumjacente regione humili, octo contiguæ cataractæ, Sinis *Tungsea*, vim aquarum incumbentem ex alto coërcent. Ad paludis unum latus canalis, aggeribus utrimque incumbentibus, naves transmittit, ne paludem transire cogantur. Octo singulis cataractis robusti viri sumptu publico, qui navibus aditum aperiant, claudantque, præfecti.

Ita provecti fossa *Jumo*, *Nankinga* post tergum relicta, *Xantungam*, ejusque primum sexta Junii pagum *Kia-Kia* appulimus.

Quartæ Provinciæ *Xantung* descriptio.

Xantungæ Australe, Orientale & Boreale latus Oceano alluitur, cætera ad Occidentem fluminibus cingitur, ita undique navigabilis est. Versus Septentrionem *Peking*, in Austrum *Nanking* sitæ sunt, à quâ per flumen *Croceum* separatur. Reliqua Canalis Regius *Jun*, & fluvius *Gui* ambit. Regio omnis frumentorum & esculentorum ferax, ob paludum & fluviorum irriguam copiam, tam uberi proventu, ut unius anni fertilitas decem annorum commeatum incolis suppeditare dicatur. Avium, ferarumque copiosissima venatio: aquæ piscibus scatent: decem libræ quatuor obolis emuntur. Sericum non à bombycibus, ut alibi, sed alio vermium genere, quod haud absimile erucis est, per arborum ramos passim producitur: unde tenuia fila instar instar telarum araneæ à Sinis collecta, sericeas vestes suppeditant. Ingens pyrorum, castanearum & prunorum copia, quæ cæteris Regionibus communicantur.

Incolarum indoles.

Incolæ rudi ingenio, pauci doctrinam capiunt, corpus validum laboris & frigoris tolerans, animus audax. Pueri nudo corpore in glacie & nivibus volutantur, rigentes aquas insiliunt, qua etiam in lucem prognati abluuntur. Latrociniis dediti, & in exercitus sæpe prædonum coëunt. Multa ultimo bello passi, quod indomabiles Tartaris nunc faverent, modo iterum ab iis deficerent.

Metropoles sex sunt, urbes nonaginta duæ, tredecim munitiones. Metropoles sunt *Cinan*, *Yenchen*, *Tungchang*, *Cingchen*, *Tengchen* & *Laichen*.

Cinan prima Provinciæ Metropolis à *Ci* maximo hujus Provinciæ fluvio nomen habet, ac olim isthic Regum *Cy* erat Regia, quibus exstinctis ab Hanâ Familia urbi *Cinan* nomen factum, quia vere ad *Ci* fluminis australem partem jacet, quod *Cinan* significat. Hæc ædificiorum splendore ac magnitudine inclyta paludoso jacet loco, lacubus intra & extra mœnia, præcipue ad occiduam civitatis partem lacu *Taiming*, ex quo canalis ad lacum *Choyng* intra eadem mœnia excurrit, ex quibus Sinarum industria per universam urbem ducti canales eam ubique naviculis perviam reddunt, nihilominus, ingenti pontium ex secto lapide firmissimi operis numero, pedibus ubivis transitus datur. Inter quos pons *Peboa* pluribus fornicibus arcuatus eminet, qui insulam cognominem in dicto lacu *Taiming* connectit, contiguo ad alteram usque ripam ductu: ad urbis Australem partem duo supra septuaginta numerantur fontes, ex iis *Kiuto* reliquos aquæ præstantia superat. Idolorum, heroumque hic fana plurima, sed decem

cem illuſtriora, quorum reliquos antecellit fanum. *Tungo*, ab *Hoangtio* fabricatum, in quo ſcribunt Reges omnino duos ſupra ſeptuaginta, abdicato rerum mundanarum ſtudio religionem coluiſſe. Triginta ſub ſe habet civitates, *Ciuan*, *Changkieu*, *Ceuping*, *Chagxan*, *Sinching*, *Cibo*, *Citung*, *Ciyang*, *Chibuen*, *Iuching*, *Linye*, *Changcing*, *Fiching*, *Cingching*, *Ling*, *Taigan*, *Sintai*, *Laiuu*, *Te*, *Teping*, *Pingyven*, *Vuting*, *Yangſin*, *Haiſung*, *Loling*, *Xangbo*, *Pin*, *Licm*, *Chenboa* & *Putabi*. Quarum primariæ ſunt *Taigan* & *Vuting*.

YENCHEU ſecundæ Provinciæ Metropolis territorium ad Auſtrum fluminibus *Croceo*, Boream verſus *Ci* circumcingitur; apud Sinas magnæ æſtimationis, quod Philoſophorum Princeps in eo natus ſit, innnmera paſſim gratæ poſterorum memoriæ etiamnum monumenta exſtant. Regio ipſa fertilium camporum amænitate læta piſcoſis lacubus & fluviis ſcatet. Quinimo circa *Kiubiang* auriferam regionem volunt, nam ipſa vox auream ſonat patriam, quod præcipue ex *Kinye* monte olim hauriebatur. Viginti ſeptem numerat civitates, *Yencheu*, *Kiobeu*, *Nuyang*, *Ceu*, *Teng*, *Ye*, *Kiubiang*, *Yutai*, *Tan*, *Chingiuu*, *Cao*, *Cao*, *Tingtao*, *Ciuing*, *Kiaciang*, *Kuye*, *Kiunching*, *Tungping*, *Venxang*, *Tungo*, *Pingyn*, *Iangco*, *Xeuchang*, *Y*, *Tanching*, *Fi*, & *Suxui*. Quarum primariæ ſunt *Cao*, *Ciuing*, & *Tungping*.

TUNGCHANG tertia Provinciæ Metropolis jacet in ipſo ſinu, quo *Guei* fluvius & Regius canalis *Jun* in unum confluunt, unde ex univerſa propemodum Sinâ naves ac merces excipit. Quapropter telonio inſtructa eſt, in quo portorium mercium ac vectigal à triplici exigitur Præſide. Nec magna inter lacum *Nanyang* & ipſam Metropolim datur diſtantia. Solo in planities pariter ac fertiles agros diffuſo gaudet. Bombyces magnam ſerici copiam hic concinnant. Urbs ipſa celebris eſt ac magnifica; extra mænia conſpicitur turris novizonia, figurâ octogonâ, cujus exterior paries ex ſubtiliſſimæ Porcellanæ argilla eſt, artificioſis figuris extantibus, ac picturis exornata: interior variegato veſtitus eſt marmore, quæ adeo plana, lævigataque ſunt, ut adinſtar terſiſſimi ſpeculi, præſertim dum nigriora ſunt, aſpicientium vultus exhibeant. Quam turrim ipſemet conſcendi, & oculis diligenter perluſtravi. Ditione ſua civitates duodeviginti complectitur, *Tungchang*, *Tangye*, *Poping*, *Choangping*, *Kieu*, *Sin*, *Cingping*, *Keu*, *Lincing*, *Quontao*, *Kaotang*, *Gen*, *Hiacin*, *Vuching*, *Po*, *Fan*, *Quonching*, & *Chaoching*. Quarum primariæ tres *Lincing*, *Caotang*, & *Po*.

CINGCHEU quarta Provinciæ Metropolis ad dextram fluminis *Pelang* jacet, haud procul à fluviis *Si* & *Hiaquei*, per quos navibus in Sinus *Cang* patet aditus; qui magnam territorii partem prope ſibi ſubjectas urbes *Logan*, *Xeuquan*, *Chuching*, *Gechao*, alluit. Tanta hic agrorum ex maris fluviorumque fœcundatione laſcivia, ut nullibi rerum neceſſariarum major copia, aut vilius pretium. Piſcium multitudo tanta, ut vel ex ſolis Squartiatum (*Segrin* vulgo vocant) pellibus magnum faciat lucrum. Mo-

deramine ſuo quatuor & decem civitates dirigit, *Cingcheu*, *Lingchi*, *Pobing*, *Caoyven*, *Logan*, *Xeuquang*, *Changlo*, *Linkiu*, *Gankiu*, *Chuchiug*, *Mungin*, *Kiu*, *Yxui*, (quarum primariæ) & *Gechao*.

TENGCHEU quinta Provinciæ Metropolis, qua Ortum, Occaſum & Boream ſpectat, maritima eſt, & in inſula ſita, quamvis territorium maximam partem continens ſit. Mons *Chevii* ad Boream urbis maris impetum coërcet. Ad fluviorum fauces duo munimenta exſtructa ſunt, *Xechin* & *Chin*. Ob maris viciniam oſtrea hic copioſa dantur, & præter naturæ ordinem arundines quadratæ luxuriant. Octo civitatibus Imperat. *Tengcheu*, *Hoang*, *Foxan*, *Leubia*, *Chaoyven*, *Laiyang*, *Ninghai*, quarum primaria eſt *Venteng*.

LAICHEU ſexta Provinciæ Metropolis ad lævam. Fluvii *Ye* jacet, qui ſe in Oceanum exonerat. Ejus territorium, in promontorio ſitum tertiam partem mari alluitur, cætera montes claudunt, in littore octo numerat munimenta, ſcilicet, *Haicang*, *Punglai*, *Kixan*, *Gueibai*, *Singe*, *Chingxan*, *Chingai*, *Ningcin*. Singula ad certam maris linguam exſtructa, eâdem fere diſtantiâ. Lacum piſcoſum *Hiang* gremio ſuo concludit. Qui tanta fœcunditate interiores agros irrigat, ut nulla rerum neceſſariorum inopia ſit. Septem regimine ſuo moderatur civitates, *Laicheu*, *Pingtu*, *Vi*, *Changye*, *Kiao*, quarum primariæ *Caomie*, *Cieme*.

Tredecim Regio hæc maximam partem maritima ad ſui cuſtodiam numerat munimenta, præcipue ad fluviorum fauces erecta, ubi maris receſſus, aut navium ſtatio datur, quorum varia magnitudine ac populi merciumque frequentia magnis civitatibus comparare liceat. Eorum hæc ſunt nomina, *Ningcing*, *Cinghai*, *Chingxan*, *Gueibai*, *Sanxan*, *Kixan*, *Civenxan*, *Mauan*, *Siaoye*, *Haicang*, *Punglai*, *Cin* & *Xechin*.

Hujus Metropolis territorium ſeptentrionem verſus in ſinu *Cang* ſex inſulas *Cingui*, *Pingyang*, *Maxe*, *Tung*, *Xamuen*, *Caomiao*, à parte meridionali totidem, *Sialao*, *Talao*, *Tenheng*, *Kiu*, *Yuxa*, *Suiſo*, ad Occaſum unum *Fevyeu* juriſdictione complectitur. Quarum præcipuæ ſunt *Fevyeu*, non magna quidem, ſed culta tota. *Tienheng* prope *Caomie*, deplorando celebris caſu, quo quingenti Philoſophi præ Imperatoris *Xi* tyrannide generoſam eligentes mortem ſe in mare præcipites dederint. Nam *Xius* odio vaticano in literas tenebatur. Et *Xamuen* incolis frequens, omnium maxima in ſinu *Cang*, ubi commodiſſima navium ſtatio, ex qua in *Coream*, *Peking*, *Leaotung*, facilis eſt trajectus, maxime opportuna ad magnas expeditiones locus.

Liber Sinicus, in quo ſingulorum locorum viritim adſcriptus habetur numerus, in hac Provincia cenſet familias ſepties centena & ſeptuaginta millia familiarum, quingentas inſuper, & quinquaginta quinque, 770555. Virorum ſexagies ſepties centena & quinquaginta novem millia, ſexcentos & ſeptuaginta quinque 6759675.

Tota

Tota Provincia *Chamo* pro tributo solvit milii, oryzæ & tritici duode trigesies centena, duodecim millia, centum & novemdecim saccos 2812119. Serici confecti voluminum quinquaginta quatuor millia, nongenta & nonaginta, 54990. Gossipii librarum quinquaginta duomillia quadringentas quadraginta novem, 52449. Pro Regiis equis straminis ac fæni fasces trigesies octies centies & viciesquater mille ducentos & nonaginta 3824290. Præter vectigalia teloniorum, quorum tria habet in fluvio *Jim*, per quem omnes naves *Peking* tendunt; licet mercium portorium leve sit ac exiguum, tanta tamen earum varietas & copia, ut ipsemet illud ad decem milliones, seu centies centena aureorum millia à Præfectis computari audiverim, præter id, quod clanculum sibi inde Præsides surripere, ac in rem suam convertere norunt.

Pagus KIA-KIA fertilibus undique arvis pascuisque ingentem, qua conspectus patet, planitiem mira jucunditate, nullis nisi versus Orientem montibus occurrentibus, repræsentat. Rorismarini uberior ibi & copiosior, quam in Velavia Ericæ, proventus; unde odorifer late se dispergens mira nares jucunditate è longinquo adhuc titillat. Ferarum aviumque arbores pariter campique pleni, cervi cum fœminis phasiani, alaudæ gregatim; unde Tartaris nostris per avia discursantibus ferina in promtu, ipsis mirantibus, quod discursantes cervas, vel phasianos medio volatu dejiceremus. Carnes ob rorismarini depastionem, sapidissimæ, grato illo infectæ odore, non secus ac si arte incoctæ essent. Situs KIA-KIÆ.

Pagum JAX-HINNO prætervigant.

Triduum provecti regia fossa *Jano* undecimâ Maji pagum JAX-HINNO, sex & triginta altissimis, sumtuosisque regia liberalitate structis conspicuum turribus appulimus. Vix luce orta cursum promoventes inter amœna planaque camporum, Sole oriente altissimis montibus quasi obstipato. Quorum præcipuos commemorare volupe erit. Mons *Tai*, *Taigauan* sextum altitudine, si fides incolis, ut quadraginta stadiis sublimior Solis ortum paulo post mediam noctem ostendat, plenus cellularum, quas Eremicolæ sacerdotesque Pagodibus inservientes, in eo exstructis, habitant. Haud procul decimo octavo ejusdem civitatis Oppido *Laiau* mons *Taxe* ferri inexhaustis dives venis. Mons *Fang* secundo civitatis *Yancheu* Oppido *Kincheu* adjacet, celebris parentum magni Sinarum Philosophi Confutii tumulis, quem Imperator *Xius*, cum adversam sortem ex montis figura à montilogis illis impostoribus percepisset, quinquies mille hominum sudore perforari jussit, ut fatalem impediret influxum, quo mons hic alteri Imperatori Regnum portenderet. Quartum Oppidum mons *Ceu Changping*, natalis Confutii, ut perhibent, locus, attingit. *Fangum* montem octavum & decimum ejusdem Civitatis Oppidum saltibus agrisque fertilibus instar undulati serici variegatum spectantibus ostendit.

Tam vastus hujus Provinciæ ambitus est, ut præter dictos montes numerosos contineat lacus, quorum ripæ spectantium oculos Fanis, Palatiis, Cœnobiis, Musæis, Sylvis, hortisque amœnissimis mirum in modum pascunt, horum præcipuos, ne lectori injurii simus, enarrabimus. In secundâ Metropoli *Yeucheu* prope civitatem *Cao* lacus *Lui* est, quod tonitru significat, in medio ejus lapis, tanquam phora, conspicitur, imâ parte draconis, summâ hominis

hominis formam referens ; hunc Sinæ tonitrui Spiritum superstitiose colunt,audacter effutientes, ad illius ventris contactum subito fragore intonare cœlum. Haud procul à Civitate *Ven* lacus *Nanvang*, Naumachia illustris, amæno situ spectantibus occurrit , in quo Duces milites ludicra subinde pugna instituunt pugiles , quo paulatim præliis navalibus assuescant. Imperator *Hiaovus* olim cum bellum in Australiores Provincias meditaretur, ubi omnia navibus atque aquis abundant , suos ad certamina futura ludicris hisce exercitationibus instruebat, ut ibi , non secus , atque apud Romanos, militiæ tyrocinium statuerent. In lacu *Tingting* datur insula natans , in qua splendidum monasterium eminus conspicitur , cujus molem arundinum & arborum radices sibi mutuo implicatæ & implexæ , mediis in undis pendulam, quasi in æqui librio sustinent , atque ob continuam succrescentiam solutionis periculum secure excludunt. Hic lacus ingenti inundatione dicitur exortus , unde præter hanc aliæ numerantur populosæ, Cœnobiorum plenæ, quæ sacerdotes , Idolorum cultui vacantes, tranquille colunt.

CINNINGSIU quartum & decimum secundæ Metropolis *Yengcheu* Oppidum Legatos splendide , cum ob perruptum *Grocei* fluminis aggerem ipse abesset Gubernator , per *Kantonensis* Proregis Junioris Ablegatum excepit. Quingentis & septuaginta quinque *Ly* à *Tanjencien* , & medio regii Canalis *Jun* intervallo situm , commerciis pariter vectigalibusque præternavigantium floret ; unde non omnia modo , quorum viginti septem numerantur,verum ipsam quoque Metropolim *Yengcheu* magnitudine, populo,opibus , ac splendore superat. Ipsum antiqua structura Oppidum, densis intus ædificiis , duos sublimes Pagodas , copiosum suburbium, duasque

13. Junii appellunt CINNINGSIU.

cataractas aquis coërcendis, quæ sæpius sex altitudine pedum internas superant, ostentat. Solum late paludibus deforme, & pigris aquis suffocatum. Proxime *Cimingam* palus *Namang*, aliquot milliarium circuitu piscosissima. Fons *Tao*, Confutii, quanquam siti laborantis, abstinentia, quod nomen illud aquam prædatoris significaret, clarus tertium Civitatis *Yencheu* Oppidum nobilitat.

Avis Louwa, & mirus cum ipsa piscandi modus.

Sed præcipuum apud *Cimingam* non assuetis prodigium erat, mirus piscandi per avem modus, quem paucis commemorare animus est. LOUWA ales vocatur, corpore infra anserem, haud multum corvo absimilis, collo protenso, rostro aquilæ, sed impensius contorto.

Modus piscandi talis est. Piscatores scaphis ex arundine suo modo artificiose compactis, insidentes transtris aves *Louwa* secum in flumina mariave devehunt. Illæ ex navicula in undas missæ admirabili celeritate urinantes piscem sub aquis captum extus deglutiunt; mox manu piscatoris in scapham attractæ, rictu vi diducto, eum ingluvie expuere coguntur. Ita denuo, & quoties visum, in aquas conjecta eodem modo, tanquam nassa, captis piscibus scapham nullo domini labore implent. Ac ne pisces, quarum esca impensè delectantur, in stomachum trajiciant, annulo ferreo ingluvies constringitur: ita pisces nullo transitu dato in extimis faucium partibus, donec expuatur, conquiescunt. Si vero major, quam ut fauces subintrare possit, sit piscis, cum rostro prehensum magnis ad piscatorem, ut auferat, clangoribus deferunt. Segnities earum in urinando piscandoque immitibus colligatur plagis, ita ut pennæ earum vi corpore avolent. Ubi pensum absolvisse videntur sufficienti captura, annulo exolutæ, sibi pisces capere, & ven-

trem

trem implere permittuntur, unde prompta eorum in Dominos obedientia. Nec hæ, mirum dictu, Cæsaris annuo tributo exemptæ. Inde pretium avibus, prout artificii hujus assuetæ. Unica sæpe quinquaginta argenti Toelis vendita, quæ centum & quinquaginta circiter florenos valent. Senex incanus piscator à nobis rogatus: *Num venales ipsi tales aves, & ubi nascerentur*, negavit se iis carere velle, quod illorum venatu familiam aleret. *Originem earum aut patriam se ignorare, à majoribus ad se hæreditate transmissas, generare illas, sed lenta ac diuturna expectatione.* Piscatori capturam fere ex carpionibus, quorum nonnulli longitudine sesqui spithamæ & fere libram ponderantes pretio persolvimus, novitate rei & miraculo haud parum exhilarati.

Similem piscandi modum *Joannes Gonzala de Mendozes* capite vigesimo secundo libri primi partis secundæ Historiæ Sinensis, postquam admirandum ex ovis anates excludendi & educandi artificium explicuisset, describit his verbis: *Educationi anatum quidam piscationis modus industria non cedit. In singulis civitatibus, quas fluvii alluunt, Rex domos habet, in quibus corvos, quos marinos vocant, numerose alit, qui illis, quibus pisces ova projiciunt, mensibus ad piscationem adhibentur hoc modo: Corvos è caveis eductos ad fluminum ripas, ad quas multas in circulo scaphas aqua semiplenas constituerunt, portant, illisque longam sub alis cordam annectentes, arctantesque filo fauces, ne pisciculi in stomachum illabantur, projiciunt in aquas, in quas avide se demergunt, donec quidquid inter rostrum & supremum stomachum interjacet, pisciculis impleverint, tunc eadem celeritate emergentes in aquas scaphæ capturam evomunt, vacuo deinde gutture piscationem quatuor horas sæpe reiterantes, donec justum piscium numerum scapharum aquis infuderint. Tum liberatis filo faucibus eosdem in aquas ad piscationem suo servituram alimento, quo ob pridianum, quod agere coacti fuerunt, jejunium egregie indigent, remittunt. Ita tertio quoque die per omnes menses, quibus durat piscatio, ad exercitium redeunt. Illo autem trimestri eam capiunt pisciculorum abundantium, ut suo tempore integro sufficiant, atque exiguo admodum pretio, Regno, suppetantque locis semper pisces recentes etiam à mari remotissimis.*

Diversoria singulà Musicis scenicisque ad omnia voluptatum exercitia per pagos abundant. Comœdi, dum hospites convivantur, multiplices pretioso, ut videtur, habitu, & quales ipsi (ad sunt enim libri) desiderant, promte recitantur, voce plerumque canora, & tremula. Tam vili omnia hic pretio veneunt, ut duo Maas, quod Hollandicæ monetæ duodecim stuferos fere æquat, laute tractarent hospitem, nulla præterea in Comœdos impensa, quod nobis præcipue mirum videbatur, unde & pretiosarum vestium & reliquum apparatum tam exiguo lucro acquirere possint. Diversoria propriis instructa scenicis.

Cinninga altero die discedentes pagus NANWAIG ad sinistram Juni, ubi fluvio *Luen* miscetur, excepit. Mira nobis Tartarorum pariter

& Sinen-

& Sinenſium viſa fabula, ſi novem bacillos injicias, ſex Auſtrum, *tres* Boream verſus vergere. Viſa res experimento digna, & deprehenſa veritas: nam vix conjectis in flumen novem bacillis, mox ſex in Auſtrum, reliqui ad Boream flectebantur, cauſam ipſi reddere poterant nullam. Sed haud difficilis conjectura ex vario adverſorum fluminum motu, ac plerumque fortuitum eſt. Pagoda quidam, quem Regium Serpentem vocant, è regione erat, cum bacillos aquæ immitterem.

19. Junii, veniunt XANTSUI.

Vigeſimâ nonâ ejuſdem menſis tertium & vigeſimum Civitatis *Yengden* Oppidum XANTSUI, aliis *Xeuchang*, centum & quinquaginta *Li Cimminga* diſtans ad utramque Regii Canalis Juni ripam vaſto extentu & inexpugnabilibus Caſtellorum molibus ſitum pervenimus. Quadra forma, ambitu ſeſquihoræ, validis muris: intus pleraque inculta & longo, præter Tartaricam vaſtitatem, ævo exeſa. Palus extra Oppidum, ubi olim Pagodam cum ſacrificulis ob impietatem terra hauſtum referebant, nobis oſtenſa. Propius vero eluvione *Crocei* fluminis integras ſæpe, ruptis aggeribus molibuſque cum pagis regiones abſorbentis, undoſa hæc & paludibus ſciſſa locorum ſubinde fieri.

Xantſui ſummo mane abeuntes denſis undique ab utroque latere pagis & cataractis, unde haud parum iter retardabatur noſtrum: quippe à *Xantſui* ad *Lincing* octo & quinquaginta cataractas tranſivimus. Haud longe *Xantſuio* eminentiſſimus Pagodarum TEYWANMIAO, non tam altitudine ſpectabilis, quam mole ſua, & elegantia. Prævalido cinctus muro, cujus ima ex lapide ſecto, ſuprema coctilibus rubro viridique colore. Ipſum templum eadem ſtructura ex ſaxo, tectum cinabarino intus colore,

Pagoda TEYWANMIAO.

extus

29.

NCHAM .

16.

extus imbricibus flavis (color is Imperatori convenit, & magnatum præcipuis) quibus Sole radios suos immittente flamma auri æmula erumpebat, Draconibus passim aliisque Sinarum monstris variegatum. Frons & secreta intus characterum mirabili ductu arcana vel nomina cultorum Idoli designantia. Cætera, ut in aliis, plena simulacrorum variæ magnitudinis: Retro hortus paradisi imagine ad spectantium delectationem variis arboribus plantisque consitus.

Vigesima Junii tertia *Xantungæ* Civitas TUNCHAM sive *Tunchang*, horæ quadrato ambitu nonaginta *ly Xantsuia* distans. Nullam tota via munitiorem natura, vel arte urbem conspeximus. Duæ intus præcipuè crucis forma intersectæ plateæ. Medio earum excessum quatuor fornicibus discretis tectaque assurgente altitudine singula Palatium, velut umbo, attollebatur. Portæ quatuor munitionibus singulæ inexpugnabili robore. Boreum latus aquæ fossa ingenti, quam Pons sublicius centum & triginta septem passum longitudine sternit, innumera commeantium turba semper gravis; ea quippe unica in septentrione in urbem via. Ad Austrum amplo insignis suburbio magnitudine alteram civitatem repræsentante. 20. Junii *Tunchang* perveniunt.

Ædificia templaque pro dignitate loci. Orientem versus Pyramis ferrea sepulchro cujusdam Herois, ob merita à civitate gratitudinis ergo jam ante septem sæcula imposita, inter varias multiplicesque de ea fabulas incolæ ostentabant. Pyramis ferrea.

Regio circumvicina in omnia frugum genera, imprimis olerum, fructuum, segetum ferax se effundit: sed nusquam copiosior serici proventus, unde opes tantæ incolis. Versus tractum quartæ civitatis *Cingcheu*, viginti hinc in Ortum distantis milliaribus, ex vaccarum ventriculo Lapis *Nieuhoang*, id est, *Flavum Vaccarum* ovi anserini magnitudine, cretæ instar friabilis flavescensque, Bezoar mollior (unde & nonnulli eum pro Bezoar jactant) exscinditur. Mira de ejus viribus Sinensium Medici prædicant: *Frigidissimum, ita ut ferventem injectus aquam statim ejus ebullitionem sistat, & frigida adspersum vaporare, hinc defluxionibus sistendis idoneus.* Lapis *Nienhoang*.

Mons hoc tractu apud undecimum Oppidum *Caotang* nomine *Mingxe*, quod *Lapidem Soni* denotat. Quippe, ut ab incolis *Fungchan* auditum, in summitate ejus centum alta perticas columna, quæ digito tacta instar tympani resonat, & hinc monti nomen. *Palus Ho* apud septimum & decimum Oppidum *Quonching*, in quo referunt Imperatorem *Guei* olim grues curiosa industria aluisse. Nam hodieque harum regionum indigenæ plerisque in domibus grues cervosque alunt, quod longævarum animalium continuo & domestico aspectu eorumque anhelitu vitam prolongari arbitrantur. Nox apud *Tungchang* in navibus exacta, Orta luce magno labore prætervecti piscosum lacum *Nanyang*, Mons *Mingxe*. *Palus Ho*.

LINCING.

Legati veniunt LINCING, & à Præside excipiuntur.

Oppidum LINCING sive *Linxinsui*, centum & viginti *Ly* ab urbe *Tungching* attigimus. Ea ad utrumque Canalis *Jumi* latus porrecta, ubi jam desinit & fluvio *Guei*, *Xantungam Pekinga* disterminantis absorptus, nomen simul aquasque perdit. Vix appulsos Præfectus, *Pinxentouo* aliisque Mandarinis prævertentibus, in sellis inter eos juxta mœnia considens, Legatos excepit, professus, *excusationem hanc æquis auribus admitterent, quod cum nondum* Magnum Chamum *salutassent, eos aula sua excipere, neque munera admittere posset, id quod revertentibus illis haud gravatim facturus esset.*

Frequentissima *Lincingæ* navigatio est. Quippe ad ostium Canalis *Jun* fluvii *Guei*, ubi aquæ eorum coëunt, sita, omne mercimoniorum naviumque totâ Sinâ genus recipit, telonio ditissimo ob permeantium frequentiam, quod à tribus publicanis exigitur. Atque hæc commoditas præcipuam inter reliqua octodecim Oppida Civitatis *Tungchang* incolarum æmdiumque multitudine *Lincingam* facit. Utrumque latus *Iuni* totidem Castellis validis clauditur, prohibitum, ne quis absque venia, aut vectigali transeat. Duæ insuper cataractæ aquis fluvii *Guei*, quæ altitudine aliquot pedum Canali superiores sunt, excludendis. Urbs, qua Boream spectat navali ponte novem pontonibus contexto, & facile dissolubili, transmittendis, quæ vectigal solverunt navibus, conjungitur. Ad utrumque latus parvum ex ferro tormentum conspiciebatur. Oppidum densis constructum intus ædificiis in fabulosa planitiè, vallo cinctum triangula forma, circuitu fere bihorii, jacet. Copia fructuum ingens, imprimis pyra sapida, quæ ætatem ferunt.

Extus

Extus mœnia Boream versus PAGODÆ sublimis TURRIS, in quam cochlea ascenditur, unde latus in jacentia secus canalem *Jun* & fluvium *Guei* terrarum prospectus. Formâ Turris octangulâ, novem contignationum, quarum singulæ novem altitudine cubitorum; ut tota ejus altitudo nonaginta cubitis constet, justa simul latitudine. Superficies non ex limo, sed terra subtilissima, unde Porcellanæ excoquuntur, variis picturata imaginibus. Parietes intus ex marmore variegato, tanta politis, ut speculi instar imagines excipiant reddantque inspectantibus, præcipue marmor nigrum. Ambulacra & porta, quæ novem ex solido marmore imaginibus variis inciso: ad angulos laterum campanulæ levi aëris impulsu suaviter resonantes, dependent. Fenestræ ferro inaurato clathratæ, unde radii Solis fulgentissime emicant. In cacumine ex gypso triginta altitudine pedum forma fœminea, cui turris sacra, simulacrum argento auroque extus inductum. Circum turrim varii Pagodæ templaque præcipuo per Sinam honore.

Eximia Turris extra *Lingcing*.

Lincingæ Pinxentous uxorem, liberos & reliqua impedimenta deposuit, ipse nobiscum *Pekingam* profectus. Ibi quoque mortalitate exutâ tubicen noster *Verman*, in Pagoda Magistratus permissione sepultus, postquam quadraginta annis & amplius eo munere perfunctus erat. Hic obiit in solo à Patria remotissimo, memoriæ ergo hoc Epitaphium reliquit Musa:

Abstulit occasus Verman, *dum tendit in Ortum.*
Qui toties Batavis classica signa dedit.
Buccina delabitur manibus, dum spiritus efflat,
Tranquillæ nequiens clangere pacis opus.

Emensos Regium aquæ ductum *Jun*, eo Prelicto *Lincing* fluvius *Guei*, limes *Xantungam* inter ac *Peking*, nos excepit. Fontes ejus apud quartam *Honanæ* Civitatem *Gueiboei*, unde multis mæandris Orientem versus *Xantungam* à *Pekinga* dividit, donec exacto profluvio, Sinu Occani *Cang* nonaginta milliaribus hinc distante, hauritur. Orientem versus provecti vigesima quinta Junii quartum decimum civitatis *Tungchang* Oppidum UCIN vel *Vuching*, centum & viginti *Ly Lincinga*, attigimus. Dextram ea, ad Austrum *Guei*, in ultimo *Xantungæ* margine ripam quadrata forma stringit, & ipsa Tartariæ furoris monumentum miserum. Ager circumjacens amœnitate vallium colliumque spectantes delectat; sed præcipuum à piscoso naviferoque *Gueio* commodum incolis ac emolumenta. Ita naturam in exornanda hujus Oppidi ubertate certantem quasi colluctantemque videas, terra an aquæ majora beneficia præbere possint.

23. Junii UCIN attingunt.

Anteaquam urbes, quas in hac Provincia *Peking* permeandi data fuit occasio, describamus, ejusdem situs, fines, & Civitatum numerus, ut in reliquis, præmittendi sunt.

Hæc Provincia, in splendore aliarum facile princeps, ab ipsa Metropoli *Peking* nomen habet. Hæc Imperii & Aulæ sedes ab eo tempore fuit, quo familia *Taiminga* ex urbe *Nanking* in Boreales hos tractus, arcendis velut ex propinquo Tartaris, migravit. Sinus *Xanchai* inter *Koream* & *Japoniam* Orientale latus alluit, versus Barropeliotem *Leaotung*; ad Boream murus, & Veteris Tartariæ pars in Occidente *Xansi*, à qua longâ montibus serie, Sinis *Heng*, separatur, sitæ sunt. Flumen *Croceum* eam, qua Notolybicum, à *Honan* separat, *Guei*, qua Austrum & Notapeliotem spectat, cum *Xantung* conjungit.

Aëris

Aëris ibi, quanquam quadrageſimum ſecundum gradum vix ſuperet, frigus, & glacies quatuor ſæpe menſium, jumentorum & curruum ferax: navibus omnibus gelu adſtrictis. Hyems Novembri incipiens non ante Martium deſævit. Una die undæ concreſcunt, quas vix multorum dierum tepor reſolvet. Regio ſicca, ſed plana & ſalubris, magnam partem ob arenas & deſerta ſterili ſolo; ſed aulâ, ad quam toto imperio cuncta confluunt, illum defectum compenſat.

Feles candidiſſimæ, auribus dependulis, villoſæ, quas Meliteorum Catulorum inſtar fœminæ alunt; ſunt & aliæ murium captatores. Iter capeſſitur jucundo & grato artificio, in curru unirota, trium hominum capace, duo ad latus, in medio unus ſedet. Currus ab aurigâ perticis propellitur, mira celeritate, & abſq; ruinæ periculo. Hinc error in Sina currus vento agi.

Olim *Peking* in plures diviſa Regiones, *Jeu*, *Ki*, & alias. Hodie octo Metropoles. In univerſum centum triginta quinque urbes: Vicorum & pagorum innumera multitudo. Octo Metropoles ſunt: *Xuntien*, ſive *Peking*, *Paoting*, *Kokien*, *Chinting*, *Xunte*, *Quanping*, *Taming*, & *Jungping*.

Xuntien, ſive *Peking* prima Provinciæ Metropolis Imperatoria ſedes eſt, de qua infra latius. Viginti ſex urbibus jura dat, *Xuntien*, *Xuny*, *Changping*, *Leanghiang*, *Mieyun*, *Hoaijo*, *Kugan*, *Jungcing*, *Tungan*, *Hiangbo*, *Tung*, *Sanbo*, *Vucing*, *Paoti*, *Cho*, *Fangxan*, *Pa*, *Vengan*, *Taching*, *Paoting*, *Ki*, *Jotien*, *Fungjung*, *Cunboa*, *Pingko* & *Que*. Quas inter excellunt, *Tung*, *Cho*, *Pa* & *Ki*.

Paoting ſecunda Provinciæ Metropolis ab Imperatore *Chuenbioo* ſtructa ante Deum natum, annis bis mille quingentis, ad ripam fluvii *Un* jacet. Qui ex montibus *Ye* exortus à Borea in Occaſum urbem circumdat, uniſque mæandris inſulam *Peboa* efformat. In confinio *Lienboa*, qui exiguitatem amænitate compenſat; nam floribus ejuſdem nominis, de quibus alibi actum, in conviviis maxime deſideratis, civibus ac accolis delicias præbet. Circa fluvium mons *Lan* verticem tollit, nemorum colliumque fertilitate commendabilis. Viginti urbes territorio complectitur, *Paoting*, *Muonching*, *Ganſo*, *Tinghing*, *Sinching*, *Thang*, *Poye*, *Kiagiu*, *Jungching*, *Huon*, *Ly*, *Hiung*, *Khi*, *Xince*, *Tunglo*, *Gan*, *Caoyang*, *Singan*, *Ye* & *Laixui*.

Hokien tertia Provinciæ Metropolis, quod inter flumina ſonat, à re ipſa nomen accipit; quippe hujus territorium à variis fluminibus ad modum inſulæ cingitur. Quæ piſcium, ut & Cancrorum melioris notæ feraces ſunt, ob maris viciniam, nam terminos ejus Oceanus alluit, ubi latiſſimi ſunt campi, in quibus ſal ex marinis aquis concreſcit. Ipſa urbs jacet ad extremitatem Canalis, qui Borcam verſus è fluvio *Chochang* egreditur. Agris maximam partem in fertilem planitiem effuſis. Duodeviginti civitates moderamine dirigit, *Hokien*, *Hien*, *Heuching*, *Soning*, *Ginkieu*, *Kiacho*, *Cing*, *Hingci*, *Cinghai*, *Ningcin*, *King*, *Ukiao*, *Tingquang*, *Kuching*, *Cang*, *Nanpi*, *Jenxan* & *Kingyun*. Omnibus antiſtat *Chang*.

CHINTING quarta Provinciæ Metropolis jacet ad ripam fluminis *Kikutho*, quod territorii Auſtrum, & Boream montes *Heng* claudunt; qua Orientem ſolem ſpectat urbs, ingens ac magnificum templum Idolis dicatum, cujus partem poſteriorem magna occupat aula in novem diviſa cænacula, ad quinque contignationes aſſurgit, eaſque triginta & centum cubitis altas. In adyta interiori ſtatua anguſta, & ingens magno elaborata artificio (*Quonin* Idolum vocant) muliebri virginis figura ad tres ſupra ſeptuaginta aſcendit cubitos. Civitates numerat triginta duas, *Chinting*, *Chinking*, *Hoëlo*, *Lungxeu*, *Kbocbing*, *Locbing*, *Uukie*, *Pingxan*, *Heuping*, *Ting*, *Sinlo*, *Kioyang*, *Hintang*, *Ki*, *Nancung*, *Sinbo*, *Caokiang*, *Vuye*, *Cyn*, *Ganping*, *Jaoyang*, *Vukiang*, *Chao*, *Pebiang*, *Lungping*, *Caoye*, *Lincing*, *Ganboang*, *Nngcin*, *Xin*, *Hengxui*, & *Yuenxi*. Præcipuæ ſunt *Ting*, *Chao*, & *Xin*.

XUNTE quinta Provinciæ Metropolis conſpicitur intra montium cacumina ad ripam amnis *Tung*, qui ex lacu *Talo* ortum habet. Qui fructu aquatico, *Linkia* dicto, per univerſam celebratur *Sinam*. Hic fructus tribuli fere figuram habet, adinſtar triangularis pyramidis undequaque prominens. Cortice viridi, & craſſiori eſt, ad apices rubeſcente, dum ſiccatur ingreſcit, interiori ſubſtantia albiſſimâ, ſapore caſtaneæ nucis, magnitudine tres, quatuorve æquat. In ſtagnantibus aquis per totam Sinam ſeritur; planta foliis eſt exilibus, longiſſimo tractu per aquiæ ſummam ſuperficiem proſerpentibus. Hic optima & ſubtiliſſima arena reperitur ad gemmas poliendas miride ac tripoli melior eſt, abradit enim, nec offendit. Novem ſub ea civitates ſunt, *Xunte*, *Xabo*, *Nanbo*, *Pingbiang*, *Quangcung*, *Kiulo*, *Thangxan*, *Niukieu* & *Gin*.

QUANPING ſexta Provinciæ Metropolis, cujus territorium fluviis *Si* & *Ming*, qui ex flumine *Guei*, & *Chochang*, qui ex lacu ſupra dicto ſcaturit. Hic nihil notatu dignum occurrit, quam quod Sinæ hic Heroem apparuiſſe volunt, qui incerti pueri animum tantæ ſapientiæ idæis imbuit, ut primo ſummus Philoſophus, deinde ob ſcientiam præcipuus Imperii Præfectus evaſerit. Novem civitates juriſdictione complectitur, *Quanping*, *Kiocheu*, *Fibiang*, *Kice*, *Hantan*, *Quangping*, *Chinggan*, *Guei* & *Cingbo*.

TAMING ſeptima Provinciæ Metropolis, ad radicem montis *Talo* poſita eſt. Hæc maxime Auſtralis hujus Provinciæ urbs eſt, cujus territorium ad Boream *Guei* fluvius, ad Auſtrum *Croceus* claudit: qua patet fluminibus lacubuſque irriguum. Lacus in eo octoginta ſtadiorum ambitu delicatulis piſcibus abundans. Mira ſoli fertilitas & amænitas. Diviſum ab *Yo* in duas olim Provincias, pars Borea ad *Kicheu*, Auſtralior ad *Yen* pertinebat, illa ſub aſteriſmo *Xe*, hæc ſub *Pie*. Hic *Xanga* antiquiſſima familia quondam Imperii ſedem tenuit. Hodiernum nomen à *Singa* familia habet. Undecim recenſet civitates, *Taming*, *Taming*, *Nanlo*, *Guei*, *Cingſiang*, *Nuiboang*, *Sun'*, *Hoa*, *Kai*, (quarum primariæ ſunt) *Changyen* & *Tungming*.

JUNG-

Jungping octava Provinciæ Metropolis non procul à fluvio *Lo*, jacet ad radicem montis *Jang*, varios emittentis torrentes, qui urbis, Notolybicum circumfluunt; recta in Ortum ab urbe Regia protenditur Territorium ejus, opportuno ad Imperii Sinici custodiam loco positum, sinu maris *Cang*, fluminibus, montibusque circumdata parvo terrarum spatio sex civitates complectitur, *Jungping*, *Cienga*n, *Vuuing*, *Changly*, *Lo*, & (quarum primariæ est) *Loting*.

Yenking, *Jungping*, *Paogan* tres extra ordinem civitates sunt, quæ contra Tartarorum subitas excursiones atque impetus, si forte murum perrumpere conarentur, optimis ac munitissimis à natura locis conditæ sunt, in eis militum Præfecti habitant. *Prima* vitibus, atque uvis luxuriat, vinum tamen non exprimunt, potu ex oryza elicito contenti, tanta præstantia, ut vinum ne ab Europæis quidem desideretur. *Secunda* Boreali ripæ fluminis *Luken* seu *Sankan* imposita est, magno ex secto lapide ponte, eidem fluvio superstructo, fulget. Ad Notolybicum urbis rudera priscam gloriam jactant. Nam ab *Hoangtio* exstructam civitatem antiqua obsoletæ vetustatis memoriæ vestigia testantur.

Quatuordecim numerantur hujus Provinciæ ad celeberrimi illius muri tutelam condita munimenta. Inter quæ *Siven* urbis, dignitate gaudens ac privilegiis, reliqua ambitu, & populi frequentia superat. Multa militum millia alit. Hic rerum, quæ ad bellum & victum spectant, annona datur. Ex qua reliquis provideri solet. Chrystallus lucidissima, marmor ac Porphyrites effoditur è vicinis montibus. Flavis scatet felibus, quarum pelles à Sinis expetuntur. Nomina Munimentorum sunt: *Siven*, *Vanciven*, *Hoaigan*, *Caiping*, *Lungmuen*, *Chang*, *Gan*, *Chechin*g, *Juncheu*, *Vuning*, *Yu*, *Jungping*. At omnium maxima sunt, *Xangai*, & *Tiencin*.

Xanghai munimentum ingens jacet in *Cu* insula, ubi Sinus maris in Boream protenditur, in quem ex Tartaria *Linboang* fluvius illabitur, ibi altissimi montes, atque ipsum mare facillimam efficiunt muri defensionem. Post ingressum Tartarum per *Leaotung* ingenti præsidio tum navium, tum militum fuit instructum, & tanquam frænum objectum Tartaro.

Tiencin Munimentum in ultimo Sinu maris *Cang*, ac angulo jacet, ubi totius Provinciæ flumina concurrunt, altissimaque ac fortissima mœnia longissimo tractu prætergressa mari se immiscent. Emporium, quod de opibus, ædificiorum splendore, ac loci capacitate cum reliquis certat. Ex mari, mediterranciſque Sinarum locis huc omnes confluere debent naves, unde earum copia in tantum accrescit, ut biduo ad ipsas, quæ ad utramque ripam stationem firmarunt, lustrandas opus sit. Optima quæque hic vendi solent, eo quod mercimonia ibi liberiora sint, nec impositum vectigal.

Liber publicarum rationum, qui totius Imperii censum continet, numerat in hac Provincia familias quater centies & octodecies mille, nongentas, & octoginta novem, 418989. Virorum tricies quater centena, quinqua-

quinquaginta & duo millia, ducentos,& quinquaginta quatuor,3452254. præter magistratus & milites.

Tributum, quod ex oryza, milio vel tritico pendet, sunt sexies centena & unum mille, centum & quinquaginta tres facci, 601153. Non laboratæ byssi ducentæ & viginti quatuor libræ, 224. Ex serico confecto quadraginta quinque millia, centum & triginta quinque libræ, 45135. Gossipii tredecim millia, septingentæ & quadraginta octo libræ, 13748. Salis pondera centum & octoginta millia, octingenta & septuaginta, 080870. Ad Regios equos alendos straminis fascium septies & octogies centena triginta septem millia, ducenti & octoginta quatuor, 8737284. Exceptis teloniis & vectigalibus.

26. Junii KUCHING appellunt.

Vigesimâ sextâ Junii KUCHING primum Provinciæ *Peking*, & quartumdecimum tertiæ Civitatis *Hokien* Oppidum, ad lævam Septentrionem versus fluvii *Guei* nonaginta *ly Vuchinga* distans in campestri amœnaque planitie, circuitu bihorii, situm, accessimus. Haud diu morati, quod imminens jam *Pekingæ* proximitas festinare juberet, ultra provecti ad utramque *Guei* ripam campos arboribus, gossypii feracibus, abundantes transimisimus, unde copiosa ibi ejus telæ mercatura.

27. Junii TACHU perveniunt.

Vigesima septima TACHU aliis *Ukiao*, duodecimum tertiæ Civitatis *Hokien* Oppidum, in conspectu fuit. Septuaginta *Kuchinga* distans in quadratâ dextræ *Guei* ripæ adjacet, muro triginta altitudine pedum firmissimo cincta amplis utroque fluvii latere suburbiis. Tanta ibi Jonckarum navigiorumque multitudo, ut magnam diei partem illis prætervehendis insumserimus. Sedem ibi propriam, & ut loquuntur nostrates, stapulæ

jus

jus coctores cerevisiæ Sinensis *Sampsou*, sive *Sampe*, quæ ex oryza premitur habent; unde toto Regno Tartari Sinensesque & ipsi incolæ eum potum impertiunt.

Sinæ, verum an fabula sit perinde; multa hic de lacus *Vo* apud secundum Civitatis *Hokien*, *Hien* Oppidum, decem à *Tachu* milliaribus prodigiis narrabant: *Lapidem in ejus aquas conjectum sanguinis instar rubescere, folia arborum ripis impendentium, ubi deciderint, vi aquarum mox in volantes hirundines converti*, & qualia vulgi commenta ad lubitum credulorum aliæ quoque gentes comminiscuntur, vel opinione deceptæ falso credunt.

Vigesima octava celeriter prætervecti tertium decimum Civitatis *Hokien* Oppidum Australi ripæ sagittæ procul jactu adsitum TONQUAM sive *Tungquang*. Unicum præ paucis privilegium hoc habet, quod soli Sinenses, Tartaris seclusis, eam præsidio custodiunt. Quadrata & ipsa, ut pleræque, horæ ambitu, amplo muro latâque fossâ, jucundo passim arborum per campos prospectu. Ipsa regio Civitatis *Hokien* terra pingui limosaque Orientem versus; ubi Oceani Indici fluctus littora plangunt, ingentes salinis pleni campi, ac planities. 28. Junii prætervehuntur TONQUAM,

Oppidum in medio foro leonis ex fuso ferro imagine celebre, cum *Pinxentous* jactaret, ejus elegantiæ videndæ studio ingressum cupiebamus; sed negarunt cives, & metu panico ad lares suos confugientes se Batavorum oculis subducebant cuncti, unde portis clausis, exteriora contemplari contenti discessimus ad navigia, quibus Legati vento fluvioque secundis ad certum propellebantur pagum, ubi nos in mediam noctem præstolabantur, donec adveneremus. Nobis parum refectis narrabat hospes,

hunc pagum ædificiorum populique frequentia platearumque latitudine plures civitates superare. Multa alia mira nobis *Pixentous* & alii Sinæ referebant, quæ hanc civitatem commendarent. Hic obviæ arbores ineffabili navigantibus arridebant amœnitate, fructu *Lungyæ*, id est, oculus Draconis, gravidæ, paulo minor ac rotundior fructu *Lichni*, de quo alibi actum, ut cerasa fere Europæa majora, pelle tamen aliquantulum *Lichni* duriore, magisque squamosa constat. Exsiccatum Sinæ per totum Imperium ad delitias distrahunt, qui tamen ob suavioris succi exhalationem recentibus multum cedit. Succus expressus, quem Sinenses vinum vocant, suavitate palato gratus.

2. Julii Oppido SANGLO appropinquant.

Secunda Julii Oppido SANGLO ducentis & viginti *ly* à *Taiquan* dextræ *Guei* ripæ adjacente, appropinquantes Tartaros quamplurimos (id quod hactenus factum non fuerat) obviantes, adventum gratulaturos, habuimus. Oppidum ipsis maximâ humanitate deducentibus ingressi, ad Ortum quinque priscos Arcus Triumphales conspeximus. Conscenso multis gradibus vetusto muro, ut urbem lustrarem, nil nisi vastitatem Tartaricam reperi, & urbem in urbe quærebam. Sed suburbia splendida non minus quam ampla, densis ubivis ædibus, ac magna mercaturæ frequentia: an hæc à Tartarorum furore intacta, vel ex cineribus renata, incertum.

Colloquium Præsidis conjuge.

Præfecti uxor quosdam nostrum milite misso ad se evocavit, exceptosque humanissime (triginta Tartaricæ puellæ pretiosis unionibus vestitumque ornatam honoris ergo stipabant) considere ad sinistram jussit; multa de *Olandæ* (ita Hollandiam nominabat) statu, fœminea curiositate inquirens. Quæ referebam, aperto Batavorum pectore dixi: hic animi candor tanto-

tantopere placebat, ut per reiteratas ad potum invitationes linguam ad uberiorem patriæ noſtræ explicationem ſimul invitare videretur. Subinde bellariis (præcipue fructibus *Muiganli*, id eſt, pulchræ mulieris prunis, figura elliptica aut ovali, adeo magnâ & præclarâ, ut Damaſcena longe ſuperent) potuque laſſos quaſi, à via reficiens. Excuſabat illa multis mariti *Pekingam* profecti abſentiam, eamque cauſam eſſe, cur Legatos pro meritis ac dignitate excipere non potuiſſet. Dum vero Legati ipſius maritum è *Magni Chami* intimis ex interpretibus perciperent mox munus & quædam rarioris facturæ gratitudinis ergo miſſa, libenter admiſit.

Alta adhuc die *Sanglo* profectos veſpera in TONNAU ſitit, qui è regione validi Caſtelli Tartarorum inſeſſi præſidio pagus, caſas ex limo furnorum inſtar viliſſimæ ſtructuræ habebat. Quadrata intus vacuaque area, ſuperne fumo tranſmittendo foramen, & feneſtra accipiendo lumine ac janua ad latus: nulla inſuper conclavia; ita Tartaris placet. Vulgus in hoc tractu ultra fidem rude, continuis ſe mutuo rixis deprædationibuſque conficiunt; furto & rapinæ omnino dediti. In pomæriis magna ſylvarum imprimis mororum denſitas, tantæ molis reperiuntur arbores, ut craſſitie octoginta hominum amplexum ſuperent; imo ſunt, quæ intra trunci cavitatem octo & triginta homines recipiunt. Vera latronum latibula. Moros, ut Europæi vites, quotannis putare ſolent, nec in altas arbores excreſcentiam tolerant, quod minorum folia præſtantiorem byſſum ac filum producere longiſſimo annorum experimento edocti, atque hinc primam texturam fili à ſecunda optime diſtinguunt. Ea eſt, quæ à vernis illis molliculisque ac delicatioribus foliis, quibus bambyles aluntur, prodit, altera ab

Pagum TONNAU adeunt.

æſtivis ac durioribus. Tantam operis mutationem affert, vel ſola cibi varietas in ſubtiliſſimis illis animalculis, quæ holoſerici ſtamina tanta copia producunt, ut ex ſolo eorum quæſtu delicate queant vivere, quorum abundantia procul dubio horum vitiorum cauſa fuit. Noctu hic morantibus, incendium in Mandarini *Kantonenſis* Jonka fortuitum, accurrentibus civibus pariter, ac militibus, qui præſidia in Caſtello agebant velut contra prædones, qui ibi frequentes ex vicino Caſtello Tartaris haud levem trepidationem injecit; ſed mox flamma uvidis veſtimentis aliaque materia oppreſſa, deſedit.

3. Julii SINKICIEN attingunt.

Tertiâ Julii ſeptimum Civitatis *Hokien* Oppidum dextræ ſive lævæ *Guei* ripæ impoſitum quadraginta *ly Sanglone* diſtans, SINKCIEN, ſive à quibuſdam per literarum contractionem *Cing*, attigimus. Oppidum hoc ambitu exiguum, ſed populo commerciiſque grave. Ædificia extus intraque urbem priſcam ejus teſtabantur felicitatem. Regio pingui gleba, unde arborum ſegetum fructuumque uber proventus. Magna armentorum imprimis ovium ac caprarum copia, & rivi piſcoſi; præcipua tamen cancrorum gloria. Rari alias toto tractu *Hokienſi*, cui ſubeſt Oppidum *Cing*, montes; ſed hic ſatis alti, quos inter à Sinenſibus *Si* celebratur paſtoribus pariter agricoliſque ab paſcua fertileſque campos habitatus. Naſcitur in his planta Æolica, ſive herba ἀνεμόδεικτος, æque ac in Provincia *Quantung*, *Chiſing* dicta, quaſi ventorum herbam dicas, ex cujus geniculorum pluralitate, vel paucitate non modo nautæ ventorum copiam, verum etiam ex nodorum à radice diſtantia, quo menſe tempeſtates inceptura ſint, prædicere poſſe, vana ſuperſtitione præſumunt. Sunt præterea in his monti-

montibus arbores, ut & in Provincia *Jumam* & *Kiangsi*, quarum ligna inter pretiosiores merces merito connumerari possunt; *Aquilinum*, & *Calambanum* vulgo dictum, quæ ætate, non specie discrepant, dum adhuc tenerum, & in florida ætate, *Aquilinum*, dum annosa & maturior evadit, *Calambinum* dicitur. Ejus pretium in odore, licet, dûm recens non adeo fortem spargat, ut ætate provectior. *Calamba*, cujus odoris fragantia vix suavius datur, eo quod in multis internodiis, cum jam adoleverit, vis osmetica efficacior sit, non item in Aquila, ob humiditatis necdum bene compactæ, ac facile resolubilis abundantiam. Hic passim in Sina magno pretio venditur, at in India centuplo lucro distrahitur, præsertim *Brachmanibus*, qui pyra ex illo exstructa in magna solennitatis die, quo fœminæ vel se ipsas ob maritorum amorem incendio consecrant, aut magnorum meritorum virorum cadavera comburuntur, singulari rituum insolentia utuntur, nam stolide credunt, Deasitros suos hujusmodi odoribus vehementer delectari, animabusque defunctorum in transmigratione propitios fieri.

Quartà Julii octavum Civitatis *Hokien* Oppidum, triginta *ly* à *Sinkiacien*, Oppidum SINKOCIEN celeri navigio prætervecti, parvum quidem, sed elegans variisque juxta propugnacula speculis munitum. Res inter navigandum amæniſſima, integros sæpe videre lacus floridos, non sylvestribus illis, minimeque frugiferis, sed domesticis pariter ac hominum manibus satis, quorum culturâ singulis annis renovatâ semen intra ipsas projicitur aquas, quinimo in hortis ac viridariis, & in ipsis Palatiorum atriis intra vasa testacea, limo & aqua repleta, Magnates illorum tam pulchritudine tum amænitate allecti, excolunt, ac educant. Domus exiguæ

4. Julii SINKOCIEN.

ac humiles, cæterum illuſtribus plenum Pagodibus, quos inter præreliquis extra muros prope flumen ſpectatoribus admirationem artificio ſuo movere poterat. Tres contignationes fornicatæ. Lato pedi ſaxeo, in quem octo gradus ducebant, innitebantur. Infima magnis veluti portis vel fornicibus pervia columnis ad latera altis ſuffulta, quibus tectorum ex prima contignatione moles incumbit. Media foraminibus feneſtriſque Sinico more, columniſque tectum ſuſtentantibus ornabatur. Suprema ejuſdem formæ. Extrinſecus variæ picturæ, aliaque ſtatuariorum ornamenta. Tecta, quorum prominentiis cymbala ærea appendebantur, Draconibus monſtriſque obſeſſa. Sed interiora ejus ſine ornatu: Simulacra parieti plurima triplici ordine innixa. Id Sinenſium religionem arguit, quod toto Imperio æque gravia Pagodis tributa ac privatorum poſſeſſionibus imperantur, unde reditus Sacrificulorum, quanquam ingentes, multum imminui ſolent.

Pagodæ Telonio ſubjiciuntur.

Neque eadem in Septentrionalibus Provinciis, quæ verſus Auſtrum Idolorum cultura. Paſſim proſtratæ neglectæque jacent imagines ſub puro Jove, & vili ſæpe amiculo in ludibrium, aut ſtramineo pileo contra cœli injuriam tectæ conſpiciuntur.

In agris SINGLE mirabilis locuſtarum venatus.

Eadem die Oppidum SINGLE ſive *Cinchai* quod nonum Civitatis *Hokien*, octoginta *ly* à *Sinko*, prætervecti amplo dilatatum ſuburbio ad utramque *Guei* ripam. Ad lævam Occidentem verſus Pagoda ſublimis verticem attollebat, qui inter arborum nemora muro intercluſus erat, cujus cum videndi deſiderio flagrarent quidam noſtrorum, Interpretes *Virginum ſacrarum cœnobium viriſque inacceſſum dixerunt*. Ad dextram & alius Pagoda,

Pagoda, ibique tres ſepulchro cujuſdam præfecti impoſitæ honoris ergo Pyramides prominebant.

Circa veſperam mirum nobis ſpectaculum locuſtarum in illas regiones ad fructus agroſque depaſcendos, unde magna ſæpe annonæ caritas, adventus conciliavit. Quippe omnes ejus tractus incolæ, expanſi vexillis turmatim, velut ad bellum, egrediebantur tuendis contra hoſtilem locuſtarum exercitum agris ſuis. Singulis illæ annis hoc menſe Orientali vento advectæ innumerabilibus agminibus cuncta ſata & quicquid viride intectumque depaſcuntur. Ergo agricolæ paſſis vexillis tæniiſque per aëra vario motu circum agitatis, ingenti clamore cœlum implent, cunctis paſſim late reſonantibus locis. Quiſque cum ſua familia ſociiſque proprios agros tuetur, contentus locuſtas inde in viciniam expellere. Altis affixa perticis vexilla utraque manu ſine intermiſſione vibrant, iiſque auras verberant clamore maximo; unde turmatim advolantes locuſtæ inſolito perterritæ ſono motuque aëris, interdum recedunt ac alibi, ubi, minus cuſtodiæ, cuncta radicitus depaſcentes, denſa nube conſident. Quem hoc tangit infortunium, ei annus periit. Tum vero agricolæ felici ſucceſſu adeo percelluerunt locuſtas, ut agminatim in flumen *Guei* præcipitatæ undis mergerentur, quod cum fieret, noſtræ naves adeo iis conſtratæ jacebant, ut pedem, niſi iis ejectis, promovere nemo poſſit. Mira locuſtarum captura.

Eadem adhuc die maritimam urbem TIENCIENWEY, quæ & *Tiencien*, principem tota Sinâ portum Emporiumque attigimus. Tres quippe Sinæ portus. Primus *Kanton*, ſive *Quaucheu* in Provincia *Quantung*. Secundus *Jencien* in Provincia *Peking* ad ſinum *Cang*, ubi tria maxima Borealis Sinæ flumina triquetram inſulam firmiſſimo Caſtello munitam confluxu ſuo efficiunt. Regio humili ſitu, ac hyeme aquis per paludoſa loca ſtagnantibus fere inacceſſa, quod Caſtelli firmitudinem haud parum auget. Ipſa urbs *Tiencienwey* centum & viginti *ly* à *Singlo*, quadrata forma, muro quinque & viginti pedum altitudine, octo paſſuum latitudine, validiſque propugnaculis munita eſt. Circuitu non adeo magno, verum denſa ſplendidiſſimorum Pagodarum ædificiorumque ſeries, & ob totius quaſi Sinicæ navigationis compendium parem toto Imperio vix Sina habet, quippe omnium & Oceano & fluminibus *Pekingam* tendentium claſſium communis receptrix. Unde perpetua ibi innumerabilium navium ultro citroque tendentium etiam ſpectantibus incredibilis multitudo, quam mercaturæ omnibus hic exercendæ libertas vectigalibus ſoluta in immenſum auget. Et quanquam ipſa urbs intra mediocritatem ſit, ſuburbiis tamen adeo vaſtis ſpaciiſque Palatiorum, Pagodarumque plenis undique extenditur, ut ei granditate ſimile in Sina non viderimus. Unde nobis maxime probabile eſt, hanc eſſe illam *Pauli Veneti* decantatam ad miraculum Europæiſque fabuloſam creditam *Quinſay*, licet *Martinius* eam *Hancheu* eſſe putet. Eâdem die TIENCIENWEY appellunt.

Arx

Arx Tiencien.

Arx triquetræ ſuperſtructa inſulæ, quam tres concurrentes fluvii cingunt quadrata forma altis craſſiſque in ſublime Pyramidis inſtar muris adſcendit, præſidium urbi & univerſæ Regioni circumſitæ. In hoc munitiſſimum ac celeberrimum totius Sinæ Caſtellum ludebat Muſa:

Hanc Sinæ ſtruxêre ſuis in finibus arcem;
Quæ mediis undis ſurgit ad aſtra poli.
Tartaricas experta faces, bellique furorem,
Sæpius hoſtiles riſit acerba minas.
O Sina! humanis peccantem legibus arcem
Inſtruis, atque Deum vis tua juſſa ſequi.
Hinc Tiencina *dolis & inexpugnabilis armis*
Corruit, & victas dat gemebunda manus.

Proxime advecti mœnia, ibi pernoctavimus, orta luce mox mutuis conſiliis agitatum, qua methodo Legatorum cauſa juxta Gubernatoris mandatum Cæſareæ Majeſtati proponenda foret. Poſt crepuſculum ipſe Præfectus cum Magiſtratus Præſide Legatos in navibus ſalutatum venit, eoſque ſalute mutuâ peractâ honorifice excepit. Verum Mandorinus *Pixenton*, ut ſui venerationem tacite innueret, aſtu effecit, ut primus in ſalutando honos ipſi, dein Legatis deferretur. Ille juxta decretum Legatorum adventum *Magno Chamo* indicaturus, à Seniori Prorege *Kantonenſi* delegatur, ut terreſtri itinere eorum adventum anteverteret. Quos Legati cum Præfectorum reliquis in illuſtri Pagodâ convivio magnificentiſſimo excepérunt, eo fine, ut mutuis votis deliberaretur, ad quæ maxime in Curia atten-

attendendum foret. Legatis, toto itinere in instructione Interpretum occupatis, id unice curæ fuit, ne tam magnifica Legatio optato careret successu: hinc indies dicenda tacendaque inculcabant, sermonis brevitatem, & respondendi tarditatem summopere commendantes; hac cautela ad Aulam usque repetitâ, ut ad mutua responsa attenti identica, non vero contradictoria, dicerent, ne ex præpostera interpretatione Legatorum fides *Magno Chamo* suspecta foret: ut rem proponendam succincta methodo, ut rei gravitas postulabat, explicarent, ne Legati toties repetitis quæstiunculis in præsentia tot illustrium Virorum turbarentur *utrum immediate ex Hollandia? Quis literas* Magno Chamo *destinatas, subsignaverit? Quo titulo Batavicæ Societatis Gubernator gauderet? Quo jure hæc loca possideant? Qualis sit Reipublicæ forma?* In cujus explicatione postea anxie laboratum fuit, dum Sinis Monarchia duntaxat perspecta sit. Ab his & similibus, si non curiosius fieret examen, abstinerent, expresse voluerunt Legati, ne Tartarorum animos novarum rerum narratione confunderent.

Mandorinus *Pixenton*, cum hæc & ejusmodi motiva à Legatis clare distincteque proposita, ac media, quibus Magnatum favor aucupandus, ac via ad liberam per universam Sinam mercaturam munienda, sufficienter demonstrata & inculcata forent, mediâ nocte se terrestri itinere ad Cæsaream *Pekingæ* Metropolim contulit. Legati cum universa pompa navigiis ipsum insequentes undecima Junii per canalem fluvii *Chaoleang* octavum Civitatis Imperatoriæ *Peking* Oppidum JOESWOE centum & octoginta à *Tiencin* by ad Occidentem situm appulerunt, quod circuitus dimidiæ horæ munitum populosumque, tanta ibi transeuntium navium multitu-

Oppidum Joeswoe attingunt.

dine, ut ripæ terrarumque conspectum eripiant; quippe telonium hic celeberrimum, ditissimumque, cui Cæsar Publicanum præficit, ad portoria ultro citroque tendentium navium exigenda. Quandoquidem in singulis Provinciis tributorum summa, tum in istis decem, quæ in limine itinerarii nostri annotatæ, tum in his quinque, quas peragravimus, expressa sit, quæna singulæ annuatim Imperatori solvunt, exceptis portoriis & vectigalibus; attamen, quantumvis sedulus, expiscari non potui, quantum singula telonia Cæsari annuatim pendant, (quod procul omni dubio ob teloniorum multitudinem incredibilem summam facit) non enim in libro Sinico, qui omnium Provinciarum censum continet, exprimitur, quia rationem istam sibi vel intimis Consiliariis, qui secretiora tractant, reservat. Unde Imperator Telonas pro lubitu eligit, constituit, suspendit, abrogat. Præfectus Legatis eadem magnificentia in palatio suo, ut *Nankingæ* factum, exceptis munera, quæ gratitudinis ergo offerebant, abnuit, communi usus deprecatione: (*Cæsare nondum à Legatis viso, id non licitum*, Lagenulas tamen aliquot rosacea aqua plenas, gratissimique odoris non detrectavit.

12. Julii Oppidum FOEHEEN appropinquant.

Altera die duodecimâ Julii sextum & vicesimum Civitatis *Peking*, sexaginta à *Joesuoe ly*, sinistræ ripæ paulo remotius appositum Oppidum FOEHEEN, quæ & *Que*, mole quidem non magnum, sed Sinico more, Ædibus, Palatiis, Pagodis, Turribusque novem contignationum ac Triumphalibus Portis & speculis, ac machinis bellicis splendens appulimus. Hic uber florum *Quei*, quod nomen cum civitatis nomine fere coincidit, per totum territorium est proventus, qui licet nullibi per totam Sinam copiosior, quam in prima Metropoli decimætertiæ Provinciæ *Quangsi*. Nascitur au-

rem

tem flos in procera arbore, quæ foliis laurum vel canellam æmulatur, colore flavescente, in racemulos dispersus, suavissimi plane odoris. Apertus in ipsa arbore incorruptus, ac integer longo temporis spatio perseverat, minimeque flaccescit: ubi decidit, interjecto unius mensis intervallo, denuo arbor repullulat, novumque florem, autumnali gignit tempore. Tam fragrantem gratumque hic flos exhalat odorem, ut Regionem, cui arbor vicina est, suavitate recreet, atque perfundat. Hunc ipsum florem Turcæ limonum succo maceratum, ad crines tingendos adhibent. Sinæ vero multa bellaria ac naribus gratissima, ut alibi fusius dictum, adornant.

Decimâ sextâ Julii duodecimum Civitatis *Peking* sinistræ sive Orientali ripæ fluminis adsitum quinquaginta à *Foebeen ly*, Oppidum SANSIANWEY sive *Sanbo*, quarto *Pekinga* lapide distans pervenimus. Populosum id supra modum, & Castello munitum. Porta hic Triumphalis medio foro tantæ magnificentiæ, juxta Gothorum architecturam ex secto lapide, ut cum præcellentissimis tota Sina comparari possit. Ad Austrum lapideus insigni latitudine pons, quinque innixus fornicibus, quadraginta duos pedes longus, ab utroque latere ædibus superstructis. Hic flore albo *Genista*, sive tertium *Clusii* Spartum Hispanum justa proceritate arborescit, lignosas & arboreas radices agit, cineraceo assurgens caudice, numerosos implexosque ramos viridi pallore tingit, ex iisdem virgulas more passi, dissipatique capillamenti demittit densissimas, prætenues, fere cubitales, ramulosas, lentas, instar viminis ductiles, ocellisque distinctas creberrimis, unde rubæ foliolis minutiora foliis, flosculique uno tantum nodulo rubentes, cætera candidi, pulchre pendulis floridis virgulis tanquam margarita-

16. Julii SANSIANWEY appellunt.

rum fineis. Vere toto vernat, exinde cartilagineas subrotundas ex viridi flavescentes siliquas seminibus implet singulis, raro binis, formâ orbiculari colore fusco virentibus, lævibus, duris, germinare morosis.

Hoc & sequens Oppidum TONGSIOU usque ad quartum lapidem *Pekingæ* approximant, neque ultra fluvius navigabilis est, nisi Boream per aliquot millia passuum subvehi placeat, ubi fluvii canalis *Pekingam* retrolabitur. Ideo merces plerumque vel *Sanfiamveyæ*, aut paulo altius *Tongsiou* navibus expositæ, terrestri itinere affinis, aut carrucis, quorum semper ibi magna parata in illos usus copia *Pekingam* deportantur. Causa cur nullo, quod facile, canali *Pekingam* effosso urbem urbium adnavigabilem prisci Sinenses reddiderint, vix reperiri alia potest, quam quod ingens plebis multitudo, quanquam vilissimo pretio ex deportatione mercium victum acquirat. In hoc pago Mandarinus *Pinxintous Pekingæ* redux nos offendit. Postera die quatuor & viginti cum curribus sarracisque à Magnatibus Imperii, deportandis muneribus ad *Magnum Chamum* destinatis, impedimentisque Legatorum advenerunt. Omnibus convasatis & in currus congestis Legati recta *Pekingam* tali ordine progressi fuerunt.

PARS TERTIA

LEGATIONIS BATAVICÆ,

AD

Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

QUÆ

Acta à Legatis in urbe & aula Imperatoria Pekingensi *complectitur.*

POstquam jam in conspectu Imperatoria tot molestiis periculisque quæsita *Pekinga*, Legati eam solenniter & pro dignitate muneris, quod sustinebant, ingressuri, hunc ordinem inter suos constituerunt. Duo tubicines agmen equis vecti, velut viæ ductores, præibant. Post illos vexillifer, vexillum Auriacum gestans; tum duo Legati aliquot Tartarorum Magnatibus honoris ergo stipati, omnes equestri pompa. Claudebant agmen centuriones militesque, qui eousque per Sinam Legatos præsidio suo deduxerant, quinquaginta circiter, inde carpenta, quibus dona impedimentaque vehebantur & Mandarini suo quisque ordine: ultimus iterum vexillifer incessit. Tota hæc *Pekingam* usque via vectabulis, sarracis, trahis, equis, mulis, asinis, bobus, hominibus, adeo implebatur, ut exercitus imaginem procul intuentibus præberet; sed omnia inter se nullo ordine confusa permixtaque. Viæ ipsæ adeo luto fordibusque scatebant, & inæquales passim in scrobes fossasque desidebant, ut carrucarii jumenta, atque ipsa suppellex nostra fœdis paludibus immersa extractaque videretur.

Legati pompa bene ordinata *Pekingam* tendunt.

Decima septima Julii undecimum Civitatis *Peking*, Oppidum *Tongsiou* quæ & *Tung*, humili ad dextrum viæ latus, lævamque *Guei* ac depresso & uliginoso solo situm præterivimus. Magnitudine mediocri validis cincta mœnibus, media alio muro in duas partes secatur, nullis divisa plateis, sed sparsim ædibus Pagodisque sine ordine, sine cura permixtis. Crebri

hinc inde pagi & ad ſiniſtram viæ proximus Pagodes, ubi prandio feſtinanter ſumto, progreſſi campum haud procul amœnum, innumeris per eum hominibus paſſim diſcurrentibus, conſpeximus. Prima poſt meridiem hora ſuburbium *Pekingæ*, quæ totius Imperii Tartarici Sinicique caput eſt, viginti quinque *ly Tongsiouo* & ſexies mille centum & viginti quinque *Kantona* in Septentrionem diſſita.

Legati ſalutantur à Magnatibus.

Per duas altiſſimas ac magnificas urbem portas invecti, apud Pagodam inſigni elegantia equis deſcendimus reliquum comitatum & impedimenta noſtra expectantes. Vix ingreſſi fuerant Legati templum, cum Eunuchus *Magni Chami*, *Kapado* dictus, extra falconem ſuſtinens, mox qui Proregum *Kantonenſium* in aula res procurabant, Magnatumque nonnulli, adventum iis magna affectus teſtificatione gratulati fuerunt. Refectis cibo potuque aquæ glacialis viribus, cum Eunuchus impedimenta noſtra excuſſiſſet, ac vehicula numeraſſet, in aliud magnificum, haud procul Palatio Imperatorio, hoſpitium muro alto cinctum, tribuſque magnis portis arciſque ſpectabili, ſolemni pompa deducti ſumus.

Legati jam tandem ſtabilem nacti, ſecurumque locum, munera *Chamo* deſtinata, ſuamque omnem ſuppellectilem explicantes, nihil amiſſum corruptumque, omnia ſalva & integra compererunt. Hinc gratiis DEO pro tanti itineris incolumitate actis, ut porro clementer conſilia tam glorioſa & Reipublicæ proficua dirigeret, proſperaretque, impenſe precabantur. Veſperi duo Tartarici Duces duodecim ſtipati militibus portas Palatii, contra vim externam, & ut omnia ex voto & voluntate Imperatoris adminiſtrarentur, obſederunt.

Summo mane Mandarinus *Pinxentous*, duoque alii Præfecti *Kantonenſes*, paulo poſt nonnulli Senatores Imperii, eorumque princeps Secretarius *Thonglouja* Sinas, comitatus Mandarinis Tartaris *Quanlouja* & *Hoolouja*, qui & ipſi arcana Senatus, quanquam Sinicæ linguæ expers, tractabat. Salute mutua data; *Miſſos ſe à* Magno Chamo & *Senatu Imperii*, dicebant, *qui & adventum Legatis gratularentur, & de valetudine illorum, cæteriſque ad Legationem ſpectantibus, quo numero, à quibus, unde, in quem finem miſſi & quæ afferrent munera, inquirerent.* Ad quæ reſponſo accepto, comitatum Legatorum (eramus in univerſum quatuor & viginti) recenſuerunt, ſingulos nomine evocantes: cæteri, qui in catalogo non extabant, abſcedere juſſi. Inde munera juxta deſcriptionem *Kantona* acceptam, curioſe inſpicientes, ſingula quo loco & quomodo confecta, cui inſervirent uſui, verſus quam mundi plagam Regiones, ubi talia provenirent, ſitæ, & quot menſium itinere tam ab Hollandia, quam *Pekinga* diſtarent. Cumque eorum curioſæ inquiſitioni ſatisfactum eſſet, laudavêre munera, & quæ præterito anno à *Liqueſibus* allata fuiſſent, quod corrupta violataque viderentur, ab Imperatore ſpreta, contemtaque, ac ne inſpicere quidem illa dignatum. Inde iterum ad interrogationes verſi, *num Hollandi mari progeniti, nec aliam patriam, quam*

quam mare habitationemque ſtabilem haberent. Quod ſi propriam regionem haberent, quod ejus nomen, ubi ſita, à quo, in quem finem miſſi, quis eorum Rex, & qua ætate eſſet. Legati cæteris facile tranſmiſſis, *id vero ſe mirari* ajebant, *inquiri ab illis, an mare habitarent: nam qua id ratione fieri poſſit, ut populus aliquis ſine certa ſtabilique regione, perpetuo mari vagus inſtabiliſque oberret? Eos vero, qui talia de ſe ſuaque natione per calumniam ſparſiſſent, cum tempore mendacii manifeſtos deprehenſum iri. Terram ſuam Hollandiam vocari; eam à multis retro ſeculis habitationem, ſemper patrio jure, non ſpolio, aut rapina, à Majoribus ſuis hucuſque poſſeſſam.* Denuo Mandarini: Qua ergo mundi plaga eorum Regio, terreſtri itinere, quantum *Pekinga* abeſſet; ac per quas Provincias, ſi terra adiri poſſet, proficiſcendum eò commeantibus. Cumque firmiter ſibi perſuaſiſſent Hollandos terra continenti carere, ſed maria tantum pervagari, vel inſulas quaſdam ignobiles habitare, accuratam deſcriptionem & picturam ejus, quam poſſideremus, Regionis ſibi repræſentari volebant. Ergo tabula mundi explicata Hollandiam illis vicinaſque Provincias Fœderati Belgii, locaque ſingula, ubi mercaturam exercerent, ad oculum demonſtrarunt. Mandarini nomina locorum ſingulis inſcripta ſchedulis mappæ affigebant, *Magno Chamo* ſe monſtraturos dicentes. Inde multa de regimine Hollandiæ & authoritate illorum, à quibus miſſi, inquirebant. Præcipua difficultas, nomen Reipublicæ, naturamque Ariſtocratiæ ipſis explicandi, ac quid ſibi nomen Principis vellet. Quippe Tartari Sinæque unius Imperio aſſueti, quid Reſpublica plurium ſociatis laboribus gubernata ſit, capere non poſſunt. Dum vero Præfecturam Principis Auriaci intelligerent, Legatos ab ipſo miſſos judicabant, unde mox corona pretioſa cum ſericeâ togâ Tartaricâ flaveſcentis coloris, inauratis Draconibus acupicta, quod *Magno Chamo*, vel ejus Vicario proprium eſt, paratur, ad illam præter alia munera Principi offerenda, verum poſtea Tartarorum Magnatibus hanc Legationem duntaxat à Generali *Joanne Maatzuikero* nomine Societatis Batavicæ inſtitutam intelligentibus, alia dona ſubſtituta ſunt, quæ mox recenſebimus. Hinc cum illis de Republica quaſi Regno, aut unius Imperio loquendum eſt. Quare frequenter de Principe inquirebant, ejuſque ſtatu ac *an Legati ex cognatis ejus eſſent*, ſcire volebant. Nam *nullis Legatis, qui non ſunt ex cognatione illius, à quo mittuntur, caput coram throno Imperatoris inclinare permiſſum, neque* Corcâ *& ex* Liqueſis *inſulis ante annum miſſos, niſi fratres ac affines Regum fuiſſent, id impetraturos. Quippe Majeſtatem Imperatariam aliter ſalvam eſſe non poſſe.* Poſt multa quæſita reſponſaque Mandarinorum & Legatorum, (ſigillatim illa commemorare, cum ejuſdem fere generis & argumenti cum illis ſint, quæ *Kantoniæ* acciderant, haud opus eſt) ad munera Imperatori offerenda converſi, *an rectà ex Hollandia apportarentur, quærebant*, Legatis pleraque, panna, ſuccinum, corallos, ſpecula, tubos opticos, thoraces ferreos, ephippia, & ſimiles armaturas, Hollandica eſſe, aliqua autem à Præfecto Bataviæ venire.

Aliæ quæſtiones Legatis propoſitæ.

venire. Hinc novæ emerſerunt quæſtiones : *quis ille Præfectus ? & quæ illa Batavia ?* Gubernatorem Generalem ratione auctoritatis *Kantonenſium* Proregibus æqualem, nam cum Hollandi nulli ſubjiciantur Regi, nec Hollandia Regnum ſit, ipſi minime Proregis, ſed Gubernatoris duntaxat titulum competere : Bataviam vero ratione opportuni ſitus univerſalem omnium navium, Hollandiâ vel aliis locis ſolventium portum, & velut Batavicæ Indiæ Metropolim. Cumque ſatisfactum eſſet curioſitati illorum, (omnia, quæ dicebantur, per ſetibas ſuos annotari curaverant) reſpondentibus.

Sinarum variarum quæſtionum curioſitas.

Mox omnes iterum ordine reverſi plura adhuc exquirentes. Primus ſe ab Imperatore miſſum dicebat, ejuſque conſilio, ut literas fidei afferret, quæ magna ſolennitate & reverentia in theca argentea, triplici panno coccino tecta, deportabantur. Alter arma inſpiciens, *an ex puro auro argentoque addita illis ornamenta eſſent, ac qua arte confecta*, quærebat. Tertius de bello ſciſcitabatur, *quibus in eo armis Hollandi, & contra quem uterentur* ; præcipue, ac inſtantius, *an cum Luſitanis* Makaoenſibus *pax illis, vel bellum : Luſitania Sinæ propior, an Hollandia eſſet.* Ita reſponſo ad ſingula accepto diſceſſerunt, ſed mox ſexta jam ſeptimaque viâ redeuntes, multa de Legatorum dignitate honoribuſque, quibus in Republica fungerentur, interrogabant, ac per quot gradus ad talem dignitatem daretur aſcenſus, reſpondentibus Legatis, per decem gradus aſcendi, & per quatuor iterum deſcendi, antequam quis talem dignationem conſequeretur. Diſceſſuri multis importunitatem ſuam excuſabant, *juſſu Imperatoris talium ſupra modum curioſi ſatisfaciendum, cui illa adhuc die omnia ſcripto comprehenſa à ſe exhiberi deberent.*

Ingrediuntur Senatum.

Cancellarius omnibus his intellectis, altera die *Quaalonjam* & *Kaolonjam* ad Legatos miſit, imperans, ut abſque ulla mora cum muneribus ſuis in Senatum venirent. Sed cum imber vehementiſſimus tum caderet, veriti Legati, ne munera lutoſis plateis, ac pluvio cœlo corrumperentur, bis deprecati tantam feſtinationem, & differri rem in commodius tempus inſtantiſſime rogantes, nihil impetrare potuerunt. Ergo conſcenſis equis munera metu pluviæ domi relinquentes, ad Senaculum feſtinarunt, ſed non admiſſi, niſi poſtquam munera quoque eo deportata, quæ *illa adhuc die inſpecturum Imperatorem*, referebant. Ingreſſi, antequam ullos Senatoribus tam illuſtribus honores exhibere poſſent, ſtatim conſidere juſſi. Cancellarius ſupremo loco complicatis pedibus more Tartarico ; ad dextram duo Tartarici Magnates ; ad lævam Jeſuita quidam, *Adam Scaliger*, Colonia Agrippina, ut ipſe ferebat, oriundus, qui jam per quadraginta & ſex annos in *Pekingenſi* aula, adhuc ſtante familia *Taiminga*, honoribus floruerat, extrema jam ſenecta ac promiſſa in pectus incana barba venerabilis videbatur. Nihil ibi magnificum, vilia ſcamna, detrito linteo ſtrata, ipſe Præſes Conſilii nudis cruribus lacernula cannabina nudum corpus tegebat. Compellati ab

Adam Scaliger Jeſuita Ubius Legatos ſalutat.

ab eo Legati paucis, sed honoris verbis; mox Jesuita Oratione Germanica (cujus promtam adhuc ore loquelam jactabat) eos allocutus, multa de Amstelodamo, ejusque nonnullis civibus, quos nominabat, rogitans. Medio tempo.is Mandarini *Kantonenses*, & ipse *Pinxentou*, dona bajulorum instar sudore diffluentes, inferebant, nobis haud parum vilia servitia eorum mirantibus. Præses singula ipse sua manu ex cistis depromens, unde, cui bono, ubi emta, confecta, & locus, quantum *Pekinga* Hollandiâ distaret, interrogabat. Interpres ejus Jesuita *Adam* erat, qui singula suo quoque testimonio confirmabat. Quoties rari quid & egregii expromebatur, altum pectore suspirium *Adam* emittebat. Cumque Præses pretium organi pneumatici, scire cuperet, nostris quantum æstimarentur respondentibus; *pulcherrima esse*, dixit, *& juxta cum armis, ephippio, succino, corallis rubris præcipuam apud* Magnum Chamum *gratiam habitura.* Quicquid respondebant Legati, id omne à duobus Mandarinis verbatim summo studio consignabatur.

Quæ dum ita geruntur, Imperator misso in Senatum decreto, *Adamum* scribere jussit, ut ea adhuc vespera sibi exhiberentur, Hollandi terras haberent, necne, & ubi ac quantum Imperio suo dissitas, tum nomen Hollandici Principis, ac quæ Reipublicæ Hollandicæ regiminis forma esset.

Adam inde jussu Præsidis de Principis Auriaci, & Celsissimorum Præpotentiumque Ordinum Fœderati Belgii statu quædam cum inquisivisset, Legatis, quod res erat, respondentibus, prolixo omnia scripto comprehendens, in quo multa falsa alienaque, inter alia, *Hollandiam adhuc Hispanici juris esse*, ad *Adamum* conversus dicens, *te scire Hollandos propriam suamque regionem habere, à tua haud procul distantem patria, & quomodo illa regatur: teque linguæ eorum peritiam habere sufficit.* Tertium transcribere exemplar & scommata delere jussus, ætate debiles oculos obtendit; unde à famulo ejus transcriptum, quod cum Cancellarius probasset, manu sua signatum Imperatori cum munusculis quibusdam statim transmisit. Dum Scribæ occupantur, Præses sive Cancellarius laridum afferri jussit, quod pinguedine & cruore per os manusque diffluente (semicrudum & fere incoctum erat) avidissime cum cæteris Procerum Tartaricorum vorabat. Hoc jentaculo cum ruentem stomachum fulciviset, filio *Kokkonus* nomine Senioris *Kantone* Proregis, qui in aula morabatur, jussit, ovem porcumque è vestigio ad prandium Legatis excipiendis pararet. Quod tanta celeritate factum, ut vix semicoctas carnes mensæ illatas pari appetitu Cancellarius Tartaricique Magnates deglutirent, Legatis ipsoque *Adamo* (nam & is convivio interat) solo aspectu comedendi desiderium perdentibus; non assuetis cruda Scythico more pasci; quod ex facie conjiciens Præses, tolli reliquias sapidissimi cibi & ad ædes Legatorum deferri lautiarum loco jussit, appositisque fructibus & bellariis elegantissimo convivio Tartarico finis impositus fuit.

Adam inter alia, *ante quatuor menſes Legatum Ruſsicum centum perſonarum comitatu, quos inter aliquot Æthiopes*, Pekingam *annuæ mercaturæ ergo* veniſſe referebat, *ſed hactenus quod Imperator, modo intra, modo extra civitatem* verſaretur, *audientiam impetrare non potuiſſe.* Ita multis ultro citroque ſermonibus cæſis, veſpera jam ingruente in Palatium ſuum reverterunt, Jeſuita *Adamo*, quem quatuor in *Palankyna* ſedentem, humeris geſtabant, aliiſque equitibus eos honoris ergo pompoſe comitantibus.

Secretarius conſignat munera.

Sequenti die primarius Secretarius *Thouglonja*, cum Mandarinis *Qualonja* & *Holoonja*, juſſu Cancellarii ad Legatos inviſerunt, munera, quæ Imperatori, ejus matri & primæ Sultanæ proprio nomine offerenda haberent, conſignaturi. Quo facto, mox iterum reverſi Secretarium Legatorum cum muneribus in Senatum citabant. Ita *Henricus Baron* cum illis eo ſe contulit, cunctiſque peractis, reverſi denuo iidem cum Mandarino *Pinxentou* & duobus aliis *Kantonenſibus*, ac qui res Proregum in aula obſervabant, *munera Imperatori, ejus matri & uxori gratiſſima eſſe* retulerunt, ac ſi quid adhoc linteorum alborum, minimum quinquaginta volumina, quibus carere poſſent, ſupereſſet, remunerandis *Kantonenſium* Proregum filiorum uxoribus, id ſibi quod præcipuam delectationem in iis cepiſſet, mitterent. Cui mandato ſatisfacientes ſex & triginta volumina, Tartaris multum gaudentibus, donarunt. Sæpe poſtea reverſi illi Mandarini, ac Secretarii de ſtatu Hollandiæ propiora ſciſcitabantur, ſed cum vix ſatisfieri verbis eorum, vel curioſitati, vel ignorantiæ ac ruditati poſſet, charta pura, ipſis ita poſcentibus, prolata, quæ quatuor ſecta juxta mundi plagas lineis rudem, & ut manu fieri poterat, varias obiter delinearunt Regiones, unde digito dignoſcere ſitum Hollandiæ poſſent, arguendæ illorum ſupinæ vel ignorantiæ rerum mundanarum, vel calumniæ malignorum, qui ipſis grande mendacium obtruſerant, terra carere Hollandos, & nonniſi maritimam in navibus vagamque vitam, piratarum inſtar, agere.

Tertio Auguſti *Pekingam* Legatus Mogolicus ab Imperatore Indiæ intra & extra *Gangen* miſſus, componendis, quæ nuper inter Sinicum Indicumque Imperium exortæ, controverſiis miſſus, & liberum religionis per Sinam Mahommedicæ, an Ethnicæ incertum, exercitium, ut ferebant, peti-

Adamas pendebat duo *maas*, id eſt, octo ſcrupulos.

turus. Munus attulit Imperatori (quippe nefas immunem ad aulam admitti): trecenti & triginta ſex generoſi equi: duo vivi ſtruthiocameli, adamas pollicis magnitudine, ter mille libræ lapidis *Colerini* venenis præſens antidotus vel medicina, quæ omnia ſuo pretio magnam ipſi & benevolentiam conciliarunt, & poſtulatorum conſequendorum ſpem haud ambiguam.

Pinxentous cum quodam Duce Tartaro *Pekinga* antehac *Kantonam* luſtrandæ militiæ miſſo, ubi ejus notitiam habuimus, Mandarinis comitantibus Proregum *Kantonenſium* procuratoribus, Legatos quadam die conveniens, quid in literis fidei nomen *Julii* ſignificaret, quæſivit. Cumque ſeptimum anni menſem Europæis, & Tartaris ultimum anni deſignare intelle-

xiſſet,

xiſſet, *num ergo,* inquiebat, *Hollandia jam à mille ſexcentis quinquaginta quinque ſtetit, & à tot retro annis principium ſuum ſupputat?* Reſponſum: *ſemper ab ultima rerum memoria unam eandemque gentem Hollandiam habitaſſe, & annorum illam epocham à nato Jeſu Chriſto, quem Redemtorem ac Salvatorem religioſo cultu agnoſcunt, perpetua nunquamque interrupta ſerie deduci.* Ita literis fidei ſecum ablatis, muti ſilenteſque diſceſſerunt.

Poſtquam *Magno Chamo* per tot inquiſitiones ſatis ſuperque cauſa Hollandorum cognita perſpectaque plenè innotuerat, non vagos mari errones, ſed gentem priſca origine & ſtabili ſemper patria, inter Germanias ſemper nobiliſſima, jam priſcis fuiſſe ſeculis, trigeſimâ primâ Junii edicto Senatum monuit: *Se Legatos agnoſcere & ad conſpectum ſuum, ſi velint, admittere,* ubi in novo Palatio thronum inſediſſet. Ac tanta Imperatoris fuit hac in re circumſpectio, ut literas fidei altera vice verbatim quam accuratiſſime transferri à Jeſuita *Adamo*, examinandas à Philoſophis ſuis, curaverit, tanta ejus ſatisfactione, ut ſecundo tertioque edicto primum Imperii Scribam moneret: *Poſtulata Legatorum favorabiliter tractarent, ſuæque Majeſtati de omnibus, quæ agerentur rationem redderent.* Exemplar utriuſque epiſtolæ *Magni Chami*, quia res imprimis memorabilis, verbotenus ex lingua Sinica tranſlatum, huc inſerere viſum.

Legati agnoſcuntur à *Magno Chamo.*

Magnifici Lipeos,

Legati Hollandici Imperatorem ſalutatum obſervantiamque teſtatum cum muneribus ſuis veneriunt; quod unquam alias à millenis annorum contigiſſe nulla extat memoria: Et quia primæ hæ vices ſunt, Legationem illorum acceptavi, illiſque poteſtatem concedo, ut poſtquam in novo meo Palatio throno inſederim, in conſpectum meum, reverentiæ exhibendæ, adducantur; eo fine, ut poſt bonam tractationem, & poſtulatorum ſufficientem examinationem, quam fieri poteſt, citiſſime ad diſceſſum expediantur. Idque eo magis, quia celebritate nominis mei commoti, mare terraque longiſſimis viis emenſi, velut ex altiſſimorum montium umbra pedes ſuos Pekingæ *demum quieſcere voluerunt, ut claritatem Solis in cælo apertis oculis contuerentur. Qua ratione ejuſmodi hominibus tam longa via huc profectis contradicere, aut eorum poſtulata abnuere queamus?*

Prima *Magni Chami* Epiſtola.

Sexta & decima ſexti menſis die, literis Hollandicis ſecundum prælectis, ex ſenſu earum percipio Legationem Hollandorum, quam ſponte & proprio motu ſuſceperunt, fundamento & ſincero animo inchoatam, ex Regionibus trans mare magnum Oceanum ſitis, non ſecus ac avis per aëra volitans ad deſcenſum cogi non poteſt. Et quia hanc Legationem maximi facio, ac tanquam me ipſum amo, imo ſingulariſſime gratum habeo, ideo tibi, Cancellarie, aliiſque Senatoribus, ut eorum petitioni, quam hac Legatione faciunt, libere Imperium meum peragrandi, & in illud veniendi convenienter ſatisfaciatis, meque, quid concluſeritis, certiorem faciatis.

Altera *Magni Chami* Formula.

Cancellarius, voluntate *Magni Chami* intellecta Legatos per Deputatos ſuperius memoratos, interrogari juſſit, *annou ſingulis annis vel ſaltem trien-*

Cancellarius ſingulis quin-

quennîis Legationem concludit.

triennîis semel Pekingam *salutando Imperatori*, *venire possent*. Legati respon-derunt; singulis quinquenniis id sibi commodius fore, hac conditione, ut interea quotannis *Kantonensem* mercatum quatuor navibus adire sibi liceat. Igitur Cancellarius Senatu Tartariæ simul, ac Sinæ, cujus caput est, convocato, *æquam sibi Hollandorum videri petitionem*, *per singula quinquennia Imperatorem salutandi*, expositit, ejusque sententiam omnes Tartarici Senatores probabant: Verum Sinæ majorem erga Hollandos benevolentiam simulantes, *nonnisi singulo novennio reditum eorum requirendum*, ob itinerum pericula, casusque. Sed id animo subdolo, quippe subintelligebant, id quod Tartari non observaverant, medio temporis commercia *Kantonensia* iis fore illicita. *Præterea consideraret Senatus*, *num sub Hollandorum nomine Angli delitescerent*, *qui ante triginta annos quatuor navibus ex portu* Heytamon *naves Saliferas capto Mandarino*, *arce diruta*, *multisque hostiliter actis*, *abduxissent*, *à quo tempore pro hostibus habiti*, *& Sina prohibiti*; *ita clarioribus opus foret documentis fidei Hollandicæ*, *antequam in regnum admitterentur*. *Nam præterquam quod libera*, *quæ peterentur commercia*, *juribus regni & priscæ consuetudini repugnarent*, *ne quidem in literis fidei*, *quas attulissent*, *tale quid peti*, *unde sibi suspicionem oriri*, *suo id*, *non publico*, *Legatos nomine petere*.

Tartarorum Senatores ad novennium extendunt.

Liberæ mercaturæ obsunt.

Novum id Legatis inopinatumque penitus accidit, qui secundo Imperatoris Edicto *Kantonam* ad Proreges misso, libera *Kantonam* commercia plene Hollandis concessa, neque aliud, nisi ut *Magno Chamo Pekingæ* ob id beneficium gratias agerent, supereſſe arbitrabantur. Non jam amplius artes Patris *Adami* & duorum præterea Jesuitarum ignorare poterant, qui impediendis Legatorum conatibus amplius trecentis teilis argenti impensis, majora adhuc pollicebantur, & ea calumnia Tartarorum animos illorum suggestione occupatos, obtentu mercaturæ aditum in Imperio quæri, ex quo prædas agerent, congestamque rapinam secum averherent. Præterea referebatur, tres hos Jesuitas vehementissime conquestos, *Makaum* penitus vicinia *Kantonensis* mercaturæ, perituram. Et altius in animos Tartarorum Sinensiumque impressa variorum, à *Makoensibus* pecunia corruptorum, calumnia descenderat, quam ut penitus evelli posset; *Hollandos conflugem variarum nationum*, *sine solo*, *sine patria*, *nisi quam sibi toto mari oberrantes vi facerent*, *esse*, *& ex præda aliorum vivere*. Adeoque novâ corruptela opus, ut Primus Imperii Cancellarius, aliique Senatores, verba *ire & redire licitum foret*, in publicæ fidei literis expressa, *Magno Chamo* interpretarentur, non alium quam liberæ mercaturæ, habere sensum. Quod plane præter Legatorum mentem erat, cum haud melius scirent, quin ista tria millia, & quingentæ argenti Toelæ (de quibus Proregi *Cantonensi* nomen fecerant) in hunc finem erogata forent. Unde Legati varia se premi invidiâ, & à *Kantonensibus* deceptos videntes, non tamen animum destinata prosequendi amittebant; iterum in consilio, quod secundus Imperii Cancellarius in eum finem convocaverat, annua *Kantonæ* commercia urgere, primo per

Ut & Patres Societatis.

Secundo convocatur Senatus.

Mando-

Mandorinum Senioris *Kantonenſis* Proregis Cancellario promittere, non ante ſe *Pekinga* diſceſſuros, quam ſua Majeſtas *Chamica* plene certa fieret, Hollandoſe, non Anglos, eſſe. Sigillum metallo inciſum, quo omnes ſuorum literæ maritimæ Sinam adnavigantes, diſtinguendis ab aliarum nationum navibus, obſignarentur, & peculiare vexillum de ſummo malo juxta Hollandicum præfigendum petebant. Tandem ſupplici per ſcribam libello compoſito, diſertis verbis petebant, *ut Hollandis eodem, quo indigenæ, vel ſubjecti, jure per Sinam, exemplo* Lieugiowenſium, Amiamorum, & Siamorum, *quibus id antiquis Sinenſium Legibus permiſſum, proficiſci, habitare, tributa & vectigalia perſolvere, & eorundem trium populorum more ſingulo triennio Imperatorem cum muneribus venerandi jus, ac poteſtas concederetur. Hac tamen conditione, ut navis, vel Naves Legatorum non tenerentur reditum eorum præſtolari, quod falſis in Oceano aquis aſſuetæ dulcibus computreſcerent.* Sed fruſtra omnia moliebantur apud animos calumniis & largitione aliena præoccupatos. Decem vel quatuordecim millia Toelarum argenti vera & unica methodus ad viam liberæ mercaturæ muniendam. Verum tantam pecuniarum ſummam, præter tot donativa jam erogata, incerto fini expendere minus conſultum Legatis videbatur. Varia petunt.

Magnus Chamus tandem intellecto, quid à Senatu Regni in Hollandorum cauſa hactenus actum fuiſſet, & Hollandos (ita ipſi retulerant) ſingulis quinquenniis Legationem *Pekingam* mittere paratos, ſupputans integro opus iis, ad tam grande iter perficiendum, quinquennio, ſi interdiu tantum, noctibus non computatis, proficiſcerentur, ſua ipſe manu, deleto quinquennio, octennium præſcripſit benevolentia quaſi erga Hollandos, ac ne nimium gravarentur, commotus. *Nam quâ* inquiebat ad Senatores, *ratione id illis poſſibile fuerit, & cur illis tantum imponeremus onus, qui mea non indigent opera, neque ſibi à me metuunt, ac proprio motu ſinceroque animo tot muneribus venerantur. Æquitas omnino poſtulat, duum triumve annorum requiem illis poſt tantum peractum iter, concedere ac indulgere.* Quæ quidem omnia argumento erant, nihil jam reſtare agendum, niſi ut omiſſa impræſens ulteriori cura, meliorem patienter occaſionem præſtolaremur. Ipſe primus Imperii Scriba, feſtinationem & nimios conatus plus detrimenti, quam commodi allaturos. Et cum Mandarini Proregum Kantonenſium eum propterea compellarent; *Annon ſufficit, iniquiebat, quod qui numquam antehac Imperatorem ulla Legatione compellaverant, & ob adverſam famam pleriſque Magnatum ſuſpecti habebantur, amicorum loco haberi. Si commercia nimis urgeant, utráque gratiâ facile excidere poſſent. Non exiſtimare debent Hollandi, prima ſtatim vice cuncta, quæ petunt, illis concedenda, ac è re noſtra foret, vel teneremur ipſis Batavis liberum permittere negotium. Si intra annum, aut quam primum poterunt Imperatori pro hoc favore & amicabili acceptatione gratias agant, melioribus forte fatis tunc uterentur.* Tempus interea appropinquabat, quo Imperator novum Palatii primo ingreſſus inauguraturus Legatos ſimul in conſpectum Patiuntur repulſam. Cancellarii reſponſum.

Legati reverentiam sigillo *Magni Chami* exhibent.

ſuum admittere decreverat. Antequam vero id fieret, in priſca aula, ubi Imperatoris ſigillum cuſtoditur, reverentiam ei exhibere tenebantur. Nam ut Sinenſes referebant, cum Palatium illud Imperatore vetuſtius, & ab ipſo cœlo electum ſacratumque ſit, huic primos illi honores deberi; ac ſi quis huic ſe conſuetudini Legatorum exterorum non accommodet. Inauditus ſpretuſque, quod Legato Ruſſico accidit, unde venit, remittitur; Nam is contra *Czari* ſui Majeſtatem id eſſe exiſtimans, abnuerat. Neque quiſquam Magnatum ante Imperatorem adire poteſt, quam hac cerimonia perfunctus ſit, & quod præcipuum, ipſe, antequam Imperio inaugeretur, *Magnus Chamus* ſe hic inclinare tenetur. Triduo ante ſolennem audientiam hæc ſolennitas peracta fuit.

Vigeſimâ ſecundâ Procuratores Proregum *Kantonenſium* cum Mandarinis *Pinxentono* aliiſque, & tribus Doctoribus Sinenſibus, nec non Magnatum nonnullis, trabeati omnes, quadratis in pectore & tergo opere Phrygionico inſignes characteribus. Hi pompa ſolenni Legatos, eorumque Comitatum in antiquam aulam, Bibliothecæ vel Academiæ ſtructura ſimilem (nam togatis & librariis omnia replebantur) deductos parumper in cellula extra turbam conſidere juſſerunt; inde in mediam aream, ſub puro cœlo, exigua cathedra clauſa per porticum pergere, & ter corpus incurvare, caputque terram verſus inclinare ad præconis clamorem juſſi fuimus.

Solitas ceremonias abſolvunt.

Mox præco inclamare *Kaſchan*, id eſt, DEUS Imperatorem miſit: iterum *Quee*, in genua procumbite, & denique *Kanto*, caput flectite & *Kee*, ſurgite: idque tertium repetiit. Tum voce *Koe*, ad latus recedite, diſceſſimus.

Huic ſolennitati aliquot centuriæ Doctorum Sinenſium interfuere; qua leviter peracta Legati in palatium ſuum reverterunt. Dies vigeſima quinta Auguſti publicæ audientiæ Legatorum, quâ in præſentiam conſpectumq; Imperatoris admitterentur, conſtituta jam prope aderat, cum novo infortunio omnis iterum perturbata & abrupta ſpes fuit ſubita & inopina fratris junioris *Magni Chami* morte, qui ſedecim Princeps annorum vigeſima tertia Auguſti diem ſupremum obiit, & quidam vim ſuſpicabantur. Quippe acribus cum Imperatore verbis contendens, ira exaſperata eo furoris prorupiſſe Interpretes narrabant, ut Imperatorem tangere auſus fuerit, quod Senatus crimen morte piandum cum cenſeret, veneno necatum. Sed plures obitum ejus amori imputabant, quod *ſeparatam aulam, procul matris & Ephororum cura, haberet, Virginum duarum nimia conſuetudine exæſtuans, laſſuſque, cordi refrigerando vitrum aqua glaciali improvide hauſto, repente extinctis, ſopitiſque nimio rigore ſpiritibus vitam finiſſet.* Quæcunque cauſa obitus fuerit, conſtat Imperatorem ingenti mœrore extrema ejus accepiſſe, prohibitis alloquio familiarium intimis, & edicto cæteris monitis; *ne intra triduum quiſquam à ſe aliquid peteret, aut dolorem ſuum interpellaret.* Exanime tanti Principis corpus integro inſepultum menſe, gentium more, ſupra terram jacuit, vigeſimâ octavâ Septembris demum Regiis monumentis illatum

illatum, quæ causa, cur Legati non ante secundam Octobris admitti ad audientiam potuerint.

Decimâ quintâ octobris Legatus Russorum *Czari*, quod cerimoniis coram sigillo Imperatorio defungi se posse negaret, ut supra dictum, nulla admissionis spe, proficiscì certus, Legatis per famulum valedixit, simulque schedulam, quam Moscoviæ mutui congressus in urbe *Peking* testem ostendere posset, petiit, impetravitque. Sed detentus tam diu à Tartaris fuit, negataque ipsi ante discedendi libertas, quam à *Magni Chami* literas salvi reductus obtinuisset. Unde ante discessum nos cum cæterarum nationum Legatis solenni excepit convivio, ubi varios quisque de patriæ mirandis sermones miscens, ad stuporem percipiebat historiam venenositatis pilorum Tigridis, quam Magni *Mogoris* Legatus, longo de alexipharma lapidis Serpentini virtute præmisso, referebat: circa labra prælongis nutrire pilos, quos adeo venenosos experientia ibidem docuit, ut si quispiam, sive homo, sive ipsamet bellua, illorum vel unicum incautius susceperit, irremediabili sui ipsius toxico intereat. Unde à *Bengalensibus*, apud quos ingens in sylvis hujusmodi animalium multitudo vagatur, observatum fuisse, dicebat, quod hæc bellua semper aquam *Ganges*, aliusve fluminis, ore juxta fluminis cursum admoto, nunquam ex adverso hauriat, relictis stagnantibus, quantumvis vicinis, ne aqua pilorum virulentia infecta ei necem inferat. Unde Regio edicto cautum, ne quispiam hujusmodi pilos, occisa Tigride, retineat, sed sub pœna vitæ omnes ad curiam Mogolis mittere tenentur, ubi à Medicis Regiis pilulæ conficiuntur exitiali veneno turgidæ, quæ iis, quos Rex clandestinæ morti destinat, exhiberi solent. Addebat exemplum exoticum & admiratione dignum; puerum septennem ὀφιόφαγον, *Brachmani* cujusdam filium, in urbe *Agrâ*, qui tanta aviditate in cibum sectabatur venenosa animalia, araneos, scorpiones, serpentes omnis generis, ut iis vix satiari posse videretur. Quam rem cum intellexisset Legatus, rei experimentum sumpsit, præcipiens domesticis, ut puerum quæsitum sibi sisterent, atque una serpentes, quos poterant, magis pestiferos, câ tamen cautela absconditos adferrent, ne puer primo statim intuitu in eos nimio appetitu perculsus incurreret, quod uti præceperat, factum fuit; sed desideratæ lethææ deliciæ puerum minime latere potuerunt, ingressi siquidem cum canistro nonnullis serpentum exitiosissimis referto, vix dum ei se stiterant, ecce, sive ex odore sive ex naturali quodam sympathetici affectus consensu, in canistrum, moram non sustinens, puer ὀφιόφαγος, velut impetu facto, irruit, & mirum dictu, raptis canistri clausis, sine ullo delectu unum post alterum manu ereptos, sine ulla virulent fellis, intestinorumque exemptione, à capite ad caudam usque famelici canis adinstar, ad unum omnes devoravit, tanto cum gustu, & voluptatis sensu, ut non pestiferum quid, sed delicioſum cibi suavissimi edulium devorare videretur. Quæ rei narratio, uti præsentes summa admiratione affecit omnes, ita quoque protinus

Præsens pilorum Tigridis venenum.

Puer ὀφιόφαγος.

tinus de rei insolitæ eventu, uti fieri assolet, & de prodigiosa hujus ὀφιοφαγίας causa, disquisitio nata est.

Altera post funus fraternum die Imperator edicto Cancellarium monuit, *Hollandos*, *Mogolicos & Occidentalium Tartarorum Legatos*, *coram throno Majestatis suæ sisteret*. Moniti quoque publicis edictis omnes *Pekingæ* Magnates, ut *ejusdem diei solemnitatem sua præsentia conspectiorem redderent*.

Legati coram throno apparent.

Tandem post tot remoras exoptata illa illuxit dies, qua Magni Tartarorum Sinæque totius *Chami* conspectum audientiamque admitteremur. Altera post mediam noctem hora Mandarinus *Pinxentou* cum reliquis Proregum *Kantonensium* procuratoribus, aliisque aulicis magnifico apparatu lucernis, Legatos deducturi, in Palatium nostrum venerunt. Ex universo comitatu nostro sex more gentis, qui Legatos in aulam comitarentur, selecti; reliquis domi manere jussis. Per duplices aulæ Portas magnis latisque areis distinctas introducti, nudis insidere sub cœlo saxis tamdiu, donec lux oriretur & Majestas *Chamica* in throno suo conspiciendam se exhiberet. Parvo post intervallo Legatus *Mogolicus* quinque stipatus Præfectis, ac viginti Æthiopibus *Abissinis*, ad Legatorum latus & ipse consedit; idem *Lammâsum* & Occidentalium Tartarorum, qui ab ipsis *Sutatads* appellantur Legati fecerunt.

SUTATADSUM Legatus Principem in aula locum gratiamque obtinuit, nec quisquam citiorem expeditionem nactus, quod *Magnus Chanus* amicitiam Regis illius maximi ob viciniam & copiam præstantissimorum equorum, faciat. Quæ mandata ejus fuerint nobis non constat; munera *Chano* & pro salute vota ferre dicebatur.

Sago

Sago infra ventrem ex crudis ovium velleribus, lana extrinsecus conspicua propendente, absque manicis, indutus, nuda ab humeris brachia lacertosque ostentabat, pileolo Tartarico, cujus ex Zabellina pelle margo aliquot digitorum latitudine, apex pilis equinis, quibus in rubrum singulari arte colorati cristarum instar utuntur. Infra laxis ad talos caligis, veli cujusdam imagine crura verberantibus. Ocreæ tanta crassitie & pondere solearum, ut & incedentem tardarent, & facili negotio pedibus ob laxitatem excuti, ac evibrari possent. Ad dextram (more Sinico) acinacis latus gravisque, ut militem primo aspectu non Legatum dixisses. Neque alius comitum, quos ducebat habitus, sed singuli pharetram sagittis refertam in dorso gestabat.

Legatus MOGOLUM tunica cœrulea auro rigente ad talos usque indutus, laxa toto corpore, nisi quatenus cingulo serico constringebatur, à qua pretiosi flocci propendebant. Crura ocreis ex corio Turcico concinnis, caput Tulbando versicolore magni pretii tectus erat.

Legatus Mogolicus mira de lapide Serpentino refert.

Qui cum tantæ magnitudinis adamantem juxta tot libras lapidis *Colubrini Magni Chamo* dono dedisset, mira de inaudita multitudine pariter ac magnitudine adamantum *Magni Mogoris* prædicabat, ac si universum mundum in adamantibus possideret; ut & de virtute lapidis *Serpentini*, quem partim naturalem in Serpentes concretum; partim ex variis venenosorum animalium, potissimum hujus colubri pilosi, transmutatum à *Brachmanibus* in quorundam certi generis Serpentum capitibus adinventum referebant. Colore marmor adæquans, sed magis ad glaucum vel cæruleum vergente. Antidotum toti fere Indiæ, & Chinæ usitatum. Cujus experientiam

rientiam nobis præsentibus in Sinæ manu Scorpionis ictu læsa fecit ; vulneri vix lapis admotus, quin omne virus intra musculorum interstitia diffusum, repulsum, & à lapide tanta proportione & celeritate, ac à magnete ferrum, attractum fuit, ut Sina veneni jam ad hunc, modo ad viciniorem plagæ locum affluxum digito monstraret, & lapis jam vulneri contactu unitus, veluti suo officio probe functus, qui plagæ inseparabiliter fixus adhæserat, sua sponte delapsus hominem perfectæ sanitati reliquit. Quo experimento commotus, prece & pretio mihi lapidis portionem comparavi, quem à Tornione ad formam calicis excavari jussimus, cum cujus fragmentis postea in cane à vipera morso periculum feci, quorum aliquod vulneri à vipera cani inflicto mox appositum, protinus ita cohæsit, ut difficiliorem avulsionem pateretur, tamdiu affixum vulneri, donec exucto omni veneno hirudinis instar jam satur sponte sua decideret, quo peracto canis paulatim liber à veneno, etsi aliquanto tempore torpidus, ad se tamen rediit pristinæ sanitati restitutus. De hoc lapide *P. Michael Boim* in sua flora Sinensi meminit : *In India & Regno* Quansi *in quorundam certi generis Serpentum*, (*quos* Cobras de Cabelo, id est, *Capillatos Serpentes Lusitani vocant*) *capitibus lapis reperitur contra morsus, ibidem à Serpentibus inflictos hominibus alias spatio viginti quinque horarum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis, ut plurimum figuræ, coloris in medio albi, & circumcirca glauci, aut cærulei ; vulneri applicatus per seipsum hæret, veneno vero jam plenus decidit. Post lacti immersus per aliquam moram ad statum naturalem se reducit. Lapis hic non omnibus communis, si iterato vulneri adhæreat, virus omne exhaustum non fuit, si non adhæreat, moribundo indigenæ de superato mortis periculo congratulatur.* Præterea referebat *Brachmanes* hunc lapidem arte æmulari, ex confusis, hujusmodi intra Serpentes lapideis frustulis, vel etiam vitalium ex capitis, cordis, hepatis, dentiumque una mistis portionibus terræ sigillatæ conflantes, qui eâdem, qua naturalis, polleret virtute ; quam artem nemo adhuc à *Brachmanibus*, aut *Joguis* etiam magna pecuniæ vi oblata impetrare potuit. Illum calicem in patriam retuli, quem etiamnum Amplissimus Vir *Roetert Ernst* Scabinus & Senator Amstelodamensis inter rariora naturæ miracula reservat.

Regnum *Magni Mogoli*, qui hunc Legatum magnifica ad Magnum Tartariæ Sinæque *Chamum* miserat pompâ, Boream Indiæ partem complectitur, quæ monte *Caucaso* (jam *Dalanguer* dicti) Oceano, & fluminibus *Ganges* & Indi in orbem clauditur. Hoc Regnum *Mogol* sive *Moger* à Tartarorum Rege, qui olim hanc gentem ferro subegerat, nomen suum obtinet, in varia distinguitur Regna, quorum aliqua alii Duci pareant. Præcipua sunt *Kambaya*, *Dely*, *Samque*, *Mandro* & *Bengala*. Aulam hic Magnus Dux in Regno *Dely*, ac urbe cognomini tenet. Universum hujus Ducis territorium pingui gleba & omnium rerum feracissimum. Nam oryza, triticum, cera, sacharum, Thus, & alia aromata, gossypium, & se-

& fericum magna copia ex hac plaga à vicinis & exteris petuntur, unde grande incolis emolumentum datur.

Certò creditur, quod hic *Magnus Mogol* mox ad cantum classici ter centena millia Equitum, & quinquies centena Elephantum, & ineffabilem peditum numerum recenseat.

Legatus LAMMASUM flavo habitu, lato, ut Cardinales Romani, pileo, ad latus globuli precatorii dependebant. Hi *Lammasæ* genus hominum religioni deditorum esse perhibentur, qui diu intra Sinam sacra sua cum exercuissent, ab ultima familia *Taimingæ Vanlieo* aut *Zungchinio*, pulsi ad Tartaros majori libertate fruituri concesserant. Reliqui per hunc Legatum nomine totius Sectæ restitutionem integram,& sacrorum suorum libera per Imperium exercitia supplices petebant. Ante portam hujus, in qua diem præstolabamur, areæ, tres nigri Elephanti, magnifico ornatu, dorso turribus inauratis multa imagine variegatis, in quibus vigiles excubabant, conspiciebantur. Inde ingens & innumerabilis turba, tota ad spectaculum sedibus suis civitas excita, & ipsa illa confusio pars magnificentiæ habebatur. Legati LAMMASUM.

Utrumque portæ latus innumera militum prætorianorum copia, qui omnes Tartarico habitu armisque, obsidebatur. Loco paulatim tenebras fugante, Magnates Sinarum Tartariæque, Imperatoris, ut dictum, edicto ad pompam evocati, intentis in nos oculis peregrinitatem nostram stupebant simul & admirabantur: vix hora transierat, cum signo dato omnes celerrimo quasi tumultu excitati, consurgebant. Duo ex Tartarorum Magnati-

Legati secundam & tertiam aream intrant.

bus, qui hactenus internuncii Legatorum fuerant, eos alià portà in secundam aream, & ipsam milite Tartaro, aulicorumque plenam; huic tertia quartaque porta in intimam aulam, ubi Palatium *Magni Chami* ejusque Thronus conspiciendus dabatur, deduxerunt. Area hæc interior quadrata ambitu quadringentorum passuum, milite utrimque togis ex rubro serico floribus variegato indutis latera ejus tegentibus. Subsellium Throni Imperatorii centum duodecim selecti, vario singulorum habitu vexilliſque, sed omnes pileis nigris, plumis flavis & floccis induti, hoc ordine cingebant.

Ornamenta Throni.

Proximi throno *Magni Chami* duo & viginti, quisque flavum manu tenentes umbraculum. Inde decem alii, singuli circulum aureum Solis specie, & sex præterea circulos instar Lunæ plenæ in altum elevantes. Postea sedecim contos, quorum extremis magni ex serico versicolore flocci dependebant, protendentes. His adstabant triginta & sex vexilliferi vexillis Draconum aureorum, monstrorumque varia forma, quod Imperatoris insigne. Inde quatuor alii, quorum singuli clavam inauratam vibrabant dextrà, quos quatuor bipenniferi, aliique convenientem Sinicæ Majestati prosopopæiam agentes subsequebantur. Et hæc unius ad Thronum lateris positura; alterius eadem plane facies, & circumcirca innumerabils aulicorum, uno omnes vestitu, regia luxuria superbientes. Ante gradus Solii ab utroque latere sex candore nivibus candidiores equi, stragulis multo auro rigidis, frenis gemmarum splendore micantibus, stabant. Dum hæc admirabundi spectamus, campanula penetrantissimo sonitu aures demulsit.

Vix campanula sonare desierat, cum miles Tartarus in medium prosiliens, flagellum, quod ex concavo corio Serpentis instar consutum videbatur, tribus spiris tanta arte & celeritate quatiebat, ut haud minori sono, quam bombardæ, aër ejus impetu diverberaretur, idque cum tribus vicibus, repetitum ab eo fuisset, denuo multitudini se immiscuit.

Tutangus alii reverentiam exhibent.

Tum omnibus nobis consurgentibus Senior *Tutangus*, amplius triginta aliis Magnatibus ejus vestigia prementibus, ad Imperatoris Solium propius accessit, qui præcone acclamante *Magnum Chamum* capite novies ad terram inclinato venerabantur. Suavissima interim Musica instrumentis pariter & cantantium vocibus inter se certantibus aures omnium titillabat.

His à Solio digressis, Cancellarius duoque ex Senatu aliam magnificorum & illustrium Magnatum turmam ducentes, eadem veneratione Solium adorabant. Inde Legatis *Sutadforum*, *Lammasumque* ab utroque Cancellario pari pompa deducti. Tum Cancellarius ad Legatos nostros reversus, qua dignitate censeri vellent, rogavit, illis *Thiomping* respondentibus; ita enim à *Kamonensibus* Proregibus nominati jam dudum fuerant. Eademex *Mogolico* quæsivit, qui cum se parem Hollandicis Legatis professus esset, utrique pari honoris dignitatisque gradu ut *Thiempingæ* habebantur.

Cancellarius rogat, quo dignitatis loco Legati haberi velint.

In areæ medio è regione mediæ Throni Imperatorii portæ viginti saxa, veluti limites, Sinensibus æri incisis characteribus notata conspiciebantur, quæ

quæ ubi quisque pro gradu & dignitate sua subsistere ac honorem Imperatori exhibere teneretur, designabant. *Titangus* minor ad lævam subsistens nutu significavit Legatis, ad decimum lapidem accederent, ibique subsisterent. Tum præco alta voce exclamavit: *Ite & ad thronum appropinquate.* Accessimus omnes. Iterum præco: *locum vestrum occupate.* Occupavimus. *Ingeniculate.* Ingeniculavimus. *Caput ter incurvate.* Incurvavimus. *Surgite.* Surreximus. Tandem: *redite in locum vestrum*, & statim ad latus secessimus. Legati nostri, *Mogolicusque* in theatrum trium altitudine virorum, cui domus Throni innitebatur, variisque *Cochleis* & ex alabastro vel albo lapide pergulis exornatum deducti, cum iterum incurvati caput terram versus inclinassent, considere jussi, Tartarico potu *The* lacte mixto & ligneis *Carchesiis* hilariter reficiebantur, nobis in area subsistentibus, eodemque potu ab aulicis copiosè tractati. Interea denuo campanula insonuit & flagellum coriaceum intonuit, cum omnis in genua procidit multitudo. Nos avidi tantum Imperatorem in summa Majestate conspiciendi, innumera cum cingente hominum copia prohibebamur.

Legati solitas *Magno Chamo* reverentias exhibent.

Triginta circiter passus à Legatis in Throno, auro gemmisque refulgente, considebat. Peristylia Throni specie duorum Draconum adeo faciem ejus inconspicuam reddebant, ut Legati non nisi extrema ejus videre possent. Ei assidebant Proreges, Principes consanguinei & Proceres aulæ primarii, togis sericeis colore cœruleo, Serpentibus aureis Draconibusque intextis, tegmine capitis apice aureo & gemmis refulgente, qui & ipsi potum *Thee* ex ligneis vasculis alacriter hauriebant. Bina Throni latera viginti Prætoriani arcubus & Sagittis instructi, sed nullo peculiari vestitu, cingebant, qui Legatis penitus aspectum Imperatoris eripiebant.

Vix octavâ horæ *Magnus Chamus* in sublimi Throno consederat, cum & ipse & omnis ejus aulici surrexerunt, Legatis nostris ex theatro tum quoque descendentibus; quod dum utrimque fit, Legatorum unus *Jacobus de Keyser* observavit *Chamum* eos oculis suis retro prosequi. Statura, quantum in ille transitu Legatus notaverat, media, juvenis adhuc colore albido, carnosus, aurea à talis ad verticem veste, ita ut serica filamenta nulla conspicerentur. Id mirum nobis videbatur, nec conspectu Imperatoris, nec alloquio Legatos potiri potuisse; sed ita Sinensium mos fert, quoties in throno Majestatis considunt, nulli Legato, neque aliis, nisi intimis aulicorum videndos se præbere.

Qualis *Magni Chami* in Throno sessio.

Cum Legati descenderent, simul omnes aulici confusa quasi fuga repente discesserunt. Milites vexillis suis in humeros absque cura rejectis, sine ordine domum quisque suam properabant. Neque Legatis facile fuit, per densos multitudinis cuneos ad Palatium penetrare, quanquam custodiæ corporis nostri destinati milites populum ad latera fustibus dimoverent.

Vix in hospitium se Legati receperant, cum duo Primarii ex Senatu adfuerunt,

fuerunt, qui nomine *Magni Chami* vestitum Hollandicum, cujus inspiciendi cupido incessisset, petebant. Data ipsis ex villoso holoserico nigro integra vestis, cum ocreis ex Hispanico corio, calcaribus, tibialibus sericeis, & quæ insuper lintea requiruntur, gladius, & fibrinus pileus. Tanta voluptate ea *Chamus* adspexit, ut dixisse adstantes retulerint: *Si hæc Legatorum vestimenta sunt, quibus ergo ipsi Reges utentur?* Veste circa vesperam remissa præcipue pileum ex pilis fibrorum contextum mirabantur, ubi, quomodo conficerentur, solito ipsis more interrogantes.

Quandoquidem hæc aula *Pekinensis* præ incredibili magnitudine, splendore, artificio, processuriis, theriotrophiis, hortis, piscinis more omnium, omnem omnino Europæorum superans apparatum, ejus planum in hoc schemate cum accuratissima locorum delineatione, ut propriis oculis, & auribus usurpavimus, exhibemus.

Aulæ PEKINENSIS descriptio.

Aula quadrata, ambitu duodecim *ly*, sive trium horæ quadrantum intra secundum urbis murum Boream versus, firma altitudine, quindecem amplius pedum muro, coctilibus rubris, supra flavis tegulis tecto. Quatuor ad singula latera, versus mundi plagas, à quibus denominantur, portæ: Australis præcipua & maxime commeantibus frequens. Nos Throno Imperatoris appropinquantes, per hanc portam Australem in aream quadringentorum passuum, fossâ ponte quatuordecim passuum stratâ, sed illum & gramine ob neglectum luxuriante, milite Tartarico equestri & pedestri ibi magna copia stationem habente, deducti fuimus. Ponte transmisso prima porta, ad cujus utrumque latus plerumque tres nigri Elephanti excubias agunt, occurrit. Per hanc quingentos passus longam & quinque elegantibus arcubus innixam portam, area & ipsa quadringentos lata pedes, in quam à *Pixentoo* summo mane, ut cum aliis Legatis diem expectaremus, deducti fuimus, se aperit ædificiis insignis; tria crassis firmisque muris eminebant, ex quibus tota area defendi potest. Inde in alteram aream transitus ejusdem magnitudinis & structuræ, ac tandem per concameratos fornices in tertiam ultimamque lapide secto stratam, ubi *Chami* sedes, ac palatia supra fidem, Sinico opere, splendida, præcipue quatuor tria latera cingentia & quatuor gradibus infra solum depressa. In medio Palatium, ubi *Magnus Cham* Throno insedit, cum à nobis conspiceretur; tres Arcus Triumphales eo ducunt: atque ibi Imperator, Augusta, Eunuchi & Concubinæ; cæteri fere omnes aditu excluduntur. Una tantum uxor ejus, cæteræ concubinæ munia domestica obeunt, numero fere quinque mille. Eunuchi præcipua consiliorum tractant; hortos, vigilias & alia curant. Eadem aulæ facies ingredientibus ab aliis lateribus: nam media area in crucis formam secta, versus quatuor mundi partes æqualiter extenditur: circum horti, ambulacra, luci, lacus, piscinæ paradisi ac palatia, quæ inter liberos & concubinas, quarum quatuor præcipuæ, distribuuntur. Varia per tertiam aream, Eunuchis, Concubinis, Ancillis, Sacerdotibus aliisque habita-

Interior aulæ Im

T KLYSERS H

1. Palatium in quo Imperatoris fchium continetur.
2. Legati Batauorum.
3. Legatus Magni Mogolis.
4. Duodecim albicantes equi.
5. Tartarus cum corneo inftrumento.
6. Ecnichi
7. Imperatoris Somatophylaces.

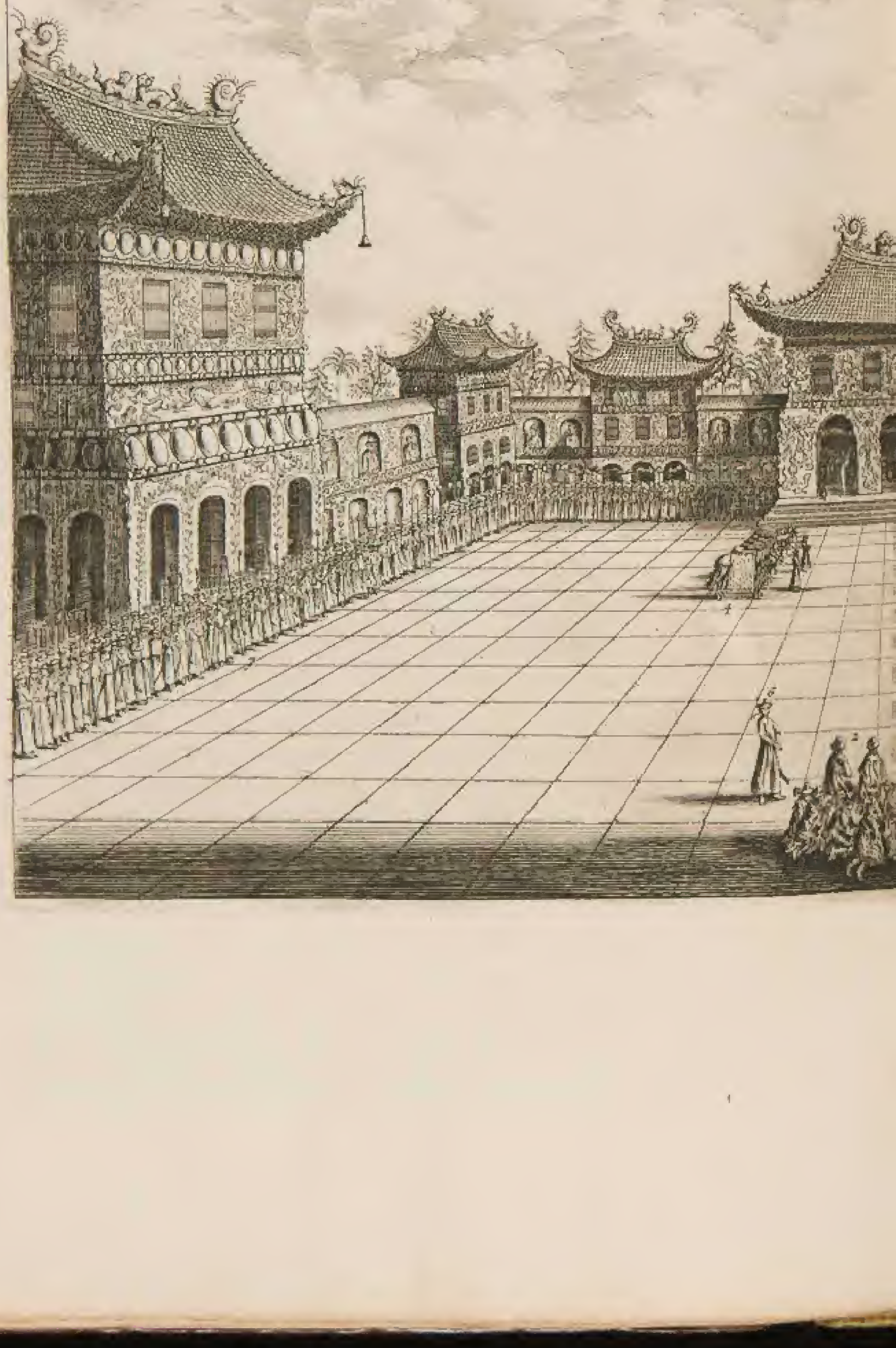

peratoriæ facies.

OF van binnen

1. 't Paleys dier 's Keysers Lieven in staet
2. de twee Nederlandsche Ambassadeurs
3. Een Ambassadeur van den Grooten Mogol
4. twaelf snevuw-witte Paerden
5. Een Tartor met een leere Wintstangh
6. den Heraut
7. Keysers Lyfwachten.

PLATTE GRONDT VAN
SKEYSERS HOF IN PEKIN

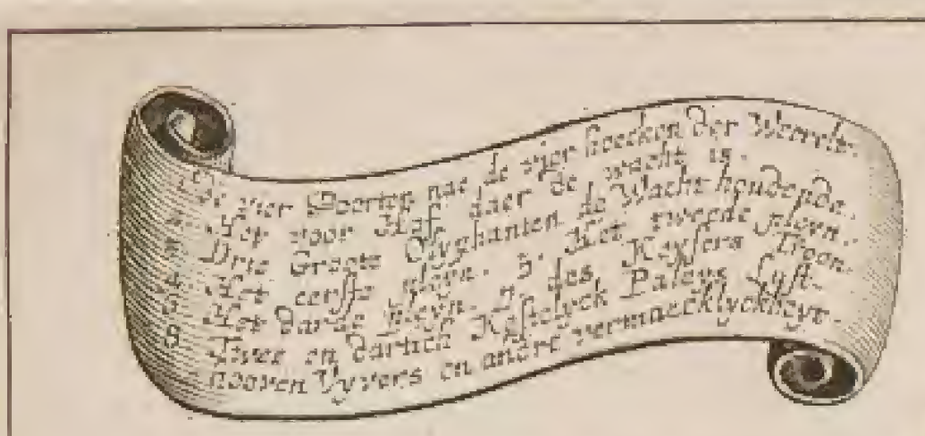

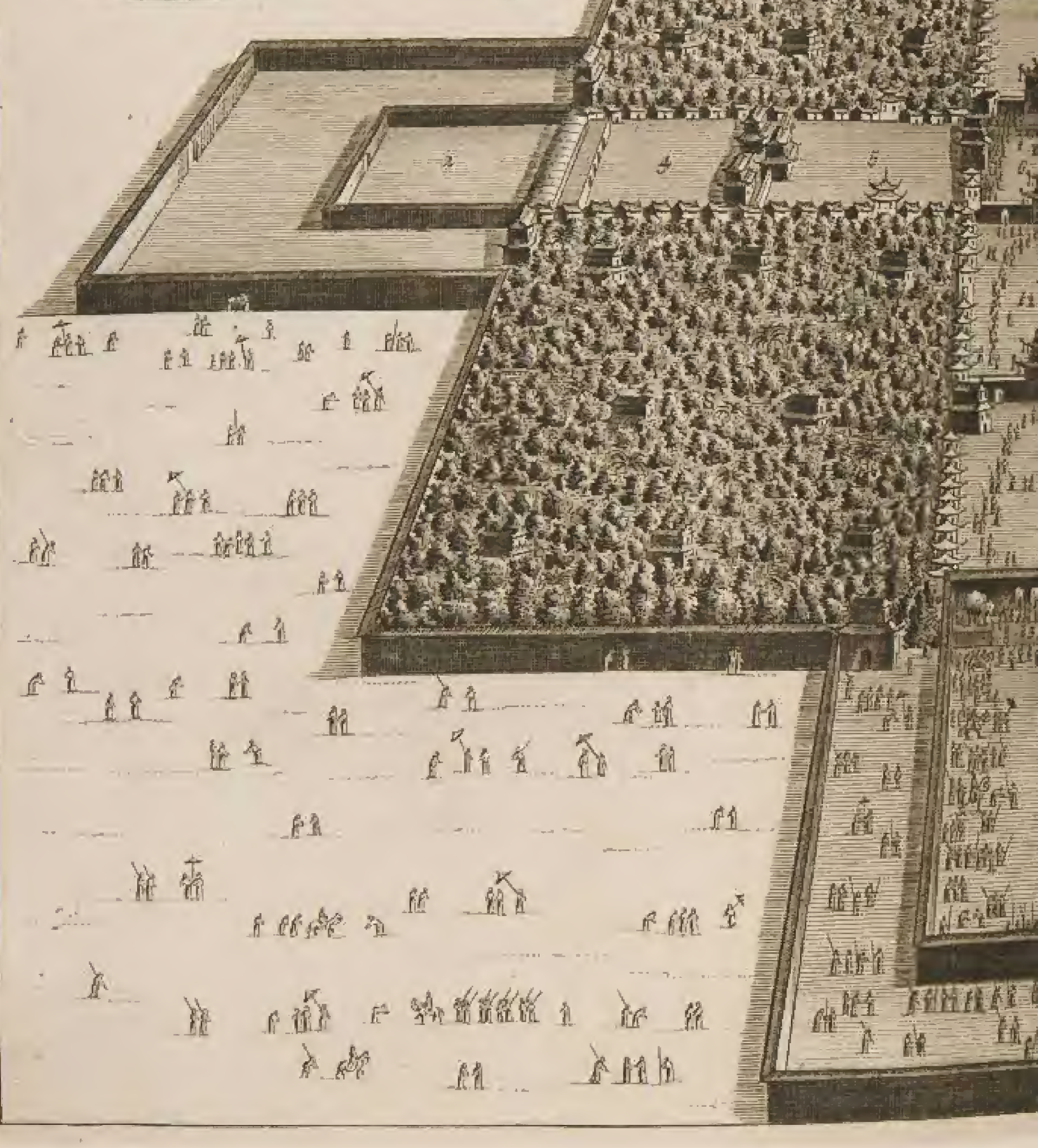

PDANUM AULÆ PEKINGENSIS.

1. Quatuor portæ versus Quatuor mundi plagas.
2. Lacedum, ubi excubiæ sunt.
3. Tres majores Elephanti excubantes.
4. Area prima. 5. Secunda Area.
6. Area tertia. 7. Cæsaris Thronus.
8. Triginta duo viridaria.

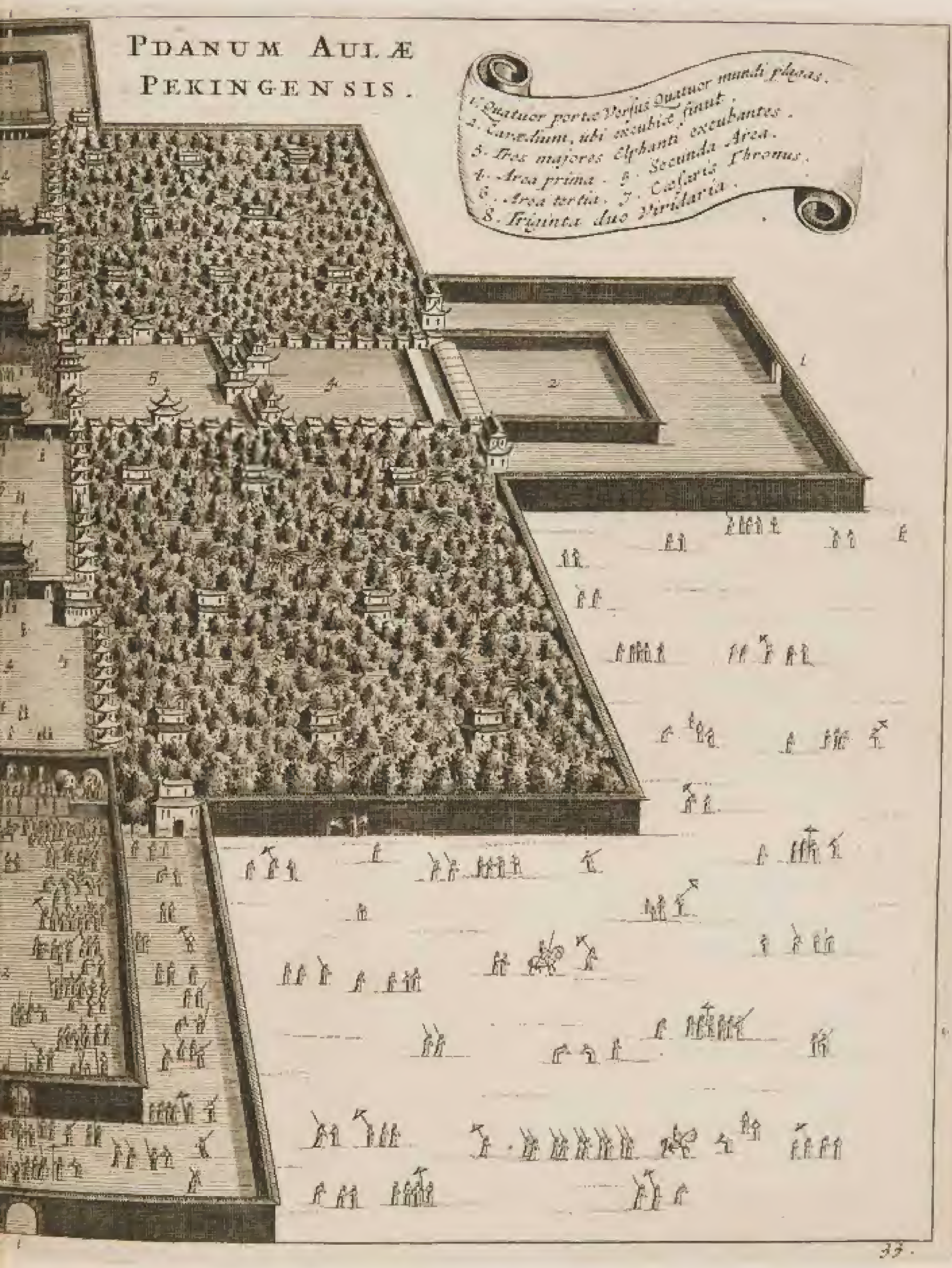

habitata ædificia ; cum plures quam ſedecim mille homines in Palatio degant : eſt & gerontophrophium, in quo ſenes decrepiti aluntur.

Omnia ædificia intus extuſque magnificentiſſima , auro & ſtatuis ac opere Topiario ita exornata, ut ſpectantibus ſtuporem præ admiratione injiciant. Frontiſpicia ædium firmis columnis ſuffulciuntur amplis ex ſecto marmore ambulacris decorata. Quicquid lignorum lapidibus inſertum, lacca *Cie* illitum , aut auro obductum cernitur. Tecta flavis & inſtar auri Sole fulgente reſplendentibus , ex luto coctis imbricibus pulcherrime micant : unde error ortus auro puro Palatii tecta conſtare. Singulæ tegulæ clavo caput inauratum firmantur : ut nihil in Palatio , quod non ſit flavi & regii coloris , conſpiciatur.

Præter illam illuvie & gramine fœdam foſſam , alia adhuc profundior crebris mæandris per totam aulam diſcurrit, ac varios lacus facit, hortos, Paradiſos, lucos irrigat & humectat. Hæc foſſa aquas ſuas ex fluvio *Yo* , cujus fontes in montibus *Jociven* ex palude *Si* oriuntur , accipit ; tanta profunditate , ut magnarum navium ſit ferax , & ejus beneficio onerariæ naves in ipſam aulam merces ſuas deferant. Idem fluvius rivos ſuos in hac aula per arte factos montes & rupes diſpergit. Non aliâ in re clarius Sinenſium ingenium, quam in montibus ejuſmodi artificioſis eluceſcit, ubi ipſam naturam ſuperare videntur. Ex lapidibus & marmore fiunt , hinc inde floribus & arboribus pulchre exornati. Ditiorum & Mandarinorum horti ac Palatio iis ſuperbiunt. In *Pekingenſi* territorio reperiuntur , qui non ſpeluncas modo , verum cubicula , aulas , ſcalas, vivaria & omnis generis arbores habent , tanta arte , ut Europæi noſtri palmam Sinis concedere cogantur. Uſus horum montium arte factorum eſt, Solis ardores æſtivo tempore gratiſſima umbra & frigida aura frangere , ſpiritus reficere , convivia celebrare & ſtudiis incumbere.

Sunt, in quibus Labyrinthi tot erroribus confuſi, ut vix trium ſpatio horarum emetiri poſſis. Innumera alia ſunt , quæ fidem & admirationem ſuperant : ſed vel ex his conſtat, quantus aulæ & urbis *Pekingenſis* ſplendor ſit, quæ compendium totius Imperii Sinici eſt.

Moris *Pekingæ* eſt , ubi in conſpectu Imperatoris comparuerint , argumento præſentiæ tranſiiſſe hac vice, ut tribus ordine Imperatoriis conviviis excipiantur Legati gentium nationumque , quorum ſingula decennio circumaguntur , integro menſe ad *exactionem* requiſito. At quia celeriori Legatis reditu opus erat , quam ut tam diu ſolennia expectarent, interceſſione ſupremi Cancellarii non abſque multis inſtantiis obtentum fuit, ut tribus continuo ordine diebus conviviis abſolverentur.

Secunda poſt meridiem hora ejuſdem, qua *Magni Chami* præſentia fruiti fueramus, Mandarinus *Pinxenton* aliique *Kantonenſes* , qui *Pekingam* nos ſeduxerant , Imperatoris nomine domum *Lipui* , qui vel Cancellarius vel Regni Præfectus vocari poteſt, evocati ad ſplendidum convivium fuimus.

Legati

Legati quoque *Mogolum* Indorum , *Sutadzorum* & *Lammazim* aderant. Hollandi à dextris juxta *Mogolicum* ; cæteri ex adverſo comitatus ſinguli retro conſederunt. Duabus vicibus ſplendida congeſta fercula : primæ menſæ fructus,& ex ſaccharo toſta bellaria: alterius ex ovibus,Bubus & Camelis coctæ carnes. Singulis Legatorum ſeparata menſa, & ex comitatu duobus idem honos habitus; triginta argenteis patinis cibariorum molem ægre ſuſtentantibus. *Magni Chami* repræſentans aulæ Imperatoriæ Magiſter ſolus lato , & ſublimi ſcamno cruribus complicatis ſuæ inſidebat menſæ , duobus juxtim Magnatibus aliis, qui cuncta obſervantes Legatis hilarem vultum præbebant. Cibos non alii præter nobiles & purpuratos, menſis ſervientes inferebant.

Antequam Legati diſcumberent, omnes ſimul Boream verſus , qua plagâ *Magnum Chamum* verſari tum dicebant, reverentiam ei corpore ter inclinato exhiberi juſſi fuerant, eo, quo ante Thronum veneratos diximus.

Sublatis bellariis, carnesaſſæ elixæque tribus tantum patinis apparatu adeo ſordido, ut nauſeam potius quam appetitum excitarent. Finito fere convivio,magiſter aulæ famulis omnes,quæ coram ſe, patinas auferre juſſit; ipſe unam tantum, parte Cameli cocta oneratam , qua famelici inſtar paſcebatur, retinuit.Quicquid ciborum reſtabat Legati more gentium,ſecum in ſacciperiis auferre juſſit. Jucundiſſimum ſpectaculum , videre Tartaros coriacea ſacciperia ſua & ovillis pellibus conſutos thoraces ingeſtis cum pinguedine & deſtillante carnium jure ciborum reliquiis farcire effluente per ſaccos ſanie, & veſtibus eorum cereiſque ſevo relucentibus. Certamen inter ipſos , quis plurimum ſemeſarum fruſtarum abriperet.

Poſt prandium ahena ex auro argentoque plena potu *Sampſou* afferebant , quam in malluvia effuſum , inde ingentibus cochlearibus in aurea & argentea carcheſiis infundebant, hoſpitibus ſorbendum porrigentes. Potus is ex lacte dulci diſtillatus perhibebatur , ac peculiaris *Magni Chami* eſſe, cujus cellarium hoſpitibus tam longinquis eo liquore triſtitiam corde expellere deberet. Viribus vino aduſto haud inferior, & cum multoties Legati paribus hauſtibus architriclino reſpondiſſent , quicquid reſtabat , auferre ſecum juſſi ; ſed militibus portæ adſtantibus, aliiſque haud parva eorum delectatione diſtribuerunt. Ita cum denuo Imperatori , inclinata ad Boream facie gratias egiſſent , haud parum illa die tot corporis flexionibus fatigati , in Palatium ſe receperunt.

Altera die & ſecundâ Octobris *Tutangus* ſive Imperii cuſtos Legatos interrogavit, *Verumne eſſet quod vulgo de Hollandis perhiberetur* , *triduo integro ſub aquis eos vivere poſſe.* Nam & hoc Luſitani atque Jeſuitæ credulis Tartaris inſuſſuraverant, nos & extorres eſſe & ex præda maritima, piſcium inſtar, ſupra & intra mare vivere. Legati, irriſa clam vanitate talia vel rogantium vel fingentium , *Mercaturæ mutuæ cum illis omnium jure gentium exercendæ ergo ſe veniſſe dicebant , id quod per plurima orbis totius regna abſque fraude*

fraude & dolo facerent; *Optasse idem in Sina sibi concedi.* Tutangus *sibi idem votum, nec defore honestis eorum desideriis suam industriam,* respondit. Legatis ipsi demonstrantibus inutiles hactenus & parum proficuos conatus, quos adhibuissent *nunc aliter fieri non potuisse* dicebat; *redirent altera vice, ac* Chamo *gratias pro amicitia, in quam recepti, agerent, libera per universum regnum commercia se haud vana jactantia ipsis polliceri, neque sumtus formidandos: Exiguas quasdam largitiones magnis promovendis destinationibus suffecturas.* Ita Legati primo convivio solenni exacto, altera die post meridiem secundum auspicati sunt, Legato *Mogolico* adversum Legatos cum aliis magnificis Mandarinis ac præcipuis aulicorum confidente. Mox deprehensum, majori affabilitate ac affectu *Mogolicos* excipi, nostris mirantibus & interpretem causam rogantibus, *nondum huic, qui convivium præbebat Domino munera honoris ergo exhibita,* dixerunt. Res adeo Legatis improvisa, qui *Pinxentoum* cæterosque *Kantonenses* Mandarinos sufficientibus *Nankingæ* donis, quibus Magnates *Pekingenses* remunerarentur, pro officiis præstandis instruxerant, ut tum demum se deceptos sentientes, rationem accepti expensique exegerint, ipsis eo prætextu abeuntibus, quod eos, in quos munera distribuissent, metu indignationis *Magni Chami* nominare non ausint. Hac & aliis causis, quod nondum ex voluntate Imperatoris res nostræ expeditæ essent, tertium in decimam quartam Octobris convivium rejectum fuit. Quæ cum illuxisset, equis ad Palatium secundi Cancellarii jam muneribus placati & longe aliter quam hactenus erga nos animati, magnifice & humanissime tractati fuimus. Cumque aliquoties mutuis poculis frons exporrecta, nomine *Magni Chami* Imperatoriis donis remunerandos nunciabant. Dona duabus longis tabulis eleganti ordine disposita conspiciebantur. Ac primo quidem munera Domino Generali *Johanni Maatzuiker* à *Magno Chamo* destinata porrigebantur, quæ à Legatis in genua more Sinico procumbentibus utraque excipiebantur manu. Deinde singuli tam Legati, quam comites eorum, nomine prælecto evocati, sua quisque dona ingeniculans accepit. Ita finehis cerimoniis impositio, cum ter iterum Thronum *Magni Chami* Imperatorium incurvato corpore & flexo capite venerati fuissemus, domum equis revecti acquievimus.

SERIES

Munerum à Magno Chamo donatorum, primo

Strenuo Gubernatori *Joanni Maatzuikero.*

Trecentæ argenti Teilæ.
Quatuor volumina ſerici Damaſceni non picti.
Quatuor volumina ſerici nigri, totidem cærulei.
Quatuor volumina cærulei Damaſceni.
Quatuor volumina ſerici attalici, quorum duo cum Draconibus.
Quatuor volumina ſerici Phrygiani } Sinis & mercatoribus, { *Thuys.*
Duodecim volumina ſerici picti. } { *Peling.*
Decem volumina ſerici Depexi. } { *Hockjens.*
Quatuor volumina cærulei picti Damaſceni.
Quatuor volumina Xylini, } Sinis & mercatoribus, { *Gazen.*
Quatuor volumina Bombycini, } { *Foras.*
Quatuor volumina nigri Holoſerici.

Legatis, qui æqualia omnino munera accipiebant.

Centum argenti Teilæ.
Quatuor volumina Serici picti.
Quatuor volumen Xylini.
Quatuor volumina Serici depexi.
Tria volumina Tramo-ſerici cærulei.
Tria volumina nigri Damaſceni, totidem cærulei.
Duo volumina Serici attalici.
Unum volumen nigri Holoſerici.

Secretario *Henrico Baroni.*

Quinquaginta Argenti Teilæ.
Duo volumina Serici picti.
Duo volumina Xylini.
Unum volumen Damaſceni.
Unum volumen Serici attalici.
Unum volumen Holoſerici.

Aulicis,

Aulicis, qui æqualem cunctis portionem largiebatur; videlicet.

Quindecim Argenti Teilæ.
Duo volumina Serici depexi.
Duo volumina Kuntowaat.

Interpreti *Antonio Carpentier.*

Triginta Argenti Teilæ.

Interpreti *Antonio Duret.*

Toga Damascena Serico attalico circa colla prætexta.

Mandorino *Pixentoo.*

Toga palmata inauratis Draconibus rigens, quæ ex tempore induenda erat.

Reliquis Mandorinis, qui Equites creati erant.

Equi sine Ephippio.

Singulis centurionibus, qui Præsidio militari *Kantona*, *Pekingam* præerant.

Chlamys ex cæruleo Damasceno, circa collum serico attalico prætexta.

Viginti militibus singulis.

Paludamentum ex viliori Damasceno mixti coloris.

Biduo post decima sexta Octobris, qua die *Pekinga* discessimus, duo Tartari Magnates, quorum tam frequens ad nos ab Imperatore fuit commeatio quindecim carros, impedimentis convasandis, palatio nostro admoverunt.

Eadem die Legati per Mandarinum *Pinxentoum* in aulam *Lipui*, ubi Senatus Imperialis habebatur, accipiendis literis ad Generalem Bataviæ à *Magno Chamo* scriptis, evocati, circa decimam equis eo advehentes in exteriori aula quendam ex præcipuis Senatoribus literas, mensæ flavo Serico stratæ impositas attollentem, eas aperientem ac summam circumstantiasque omnes recitantem, conspexerunt. Duplex earum literarum, Sinico Tartaricoque characterе & lingua, exemplar erat, marginibus inauratis, dorso floribus aureis argenteisque picturato circum aureis Dra-

conibus per ſpiras ſuas intortis. Apertas iterum convolvit & flavo linteo involutas, ne indecore comprimerentur aut maculis fœdarentur, longæ arundini inſeruit ac denuo flavis linteis implicavit. Ita compoſitas munitaſque brachiis Legatorum impoſuit literas, quas genu flexo eximia reverentia exceperunt. Deinde idem Senator literas à Legatis receptis, tergo unius ex Interpretibus ſalligavit, qui iiſdem quaſi oneratus, Legatos per mediam aulæ portam, quæ ſuis Imperatoriis literis aperiebatur, præcedebat. In tota hac actione, neque in ullo convivio vel verbum de Belgarum poſtulatis movebatur.

Literæ Magni Tartarorum *Sinæque Chami*, ad Generalem Bataviæ.

Rex has literas Bataviam Hollandicam ad Gubernatorem Generalem Joannem Maatzuiker *mittit. Noſtræ regiones tam longe diſtant, quam Occidens ab Oriente, ita ut difficulter convenire poſſimus. Et ab omni ſeculorum ad hanc diem memoria, Hollandi apud nos viſi non fuerunt. Sed tu valde ſapiens & boni animi, qui ad nos miſiſti* Petrum de Goyer, & Jacobum de Keyſer, *qui tuo nomine coram me comparuerunt, & munera attulerunt. Veſtra regio decem millibus milliaribus hinc diſſita eſt; veruntamen ſincerum animum tuum oſtendis, dum noſtri meminiſti. Ideo meum quoque cor vehementer erga te inclinatum eſt. Propterea mitto ad te* duo Serici volumina cum Draconibus, *item* alia duo Serici volumina, quatuor volumina Serici depexi & picti, quatuor volumina Serici cærulei ſine pictura, quatuor volumina Serici undulati, decem volumina Serici picti, quatuor volumina Kin, decem volumina Phanſii, decem volumina Serici rarioris texturæ, trecentas argenti Teilas. *Peteſti libera per meum Imperium commercia, merces invehendi & evehendi, quod populo valde lucroſum foret. Sed cum tua regio longiſſime diſſita ſit & hic vehementes venti graſſentur, à quibus magnum navibus periculum imminet, & ſævum grandinibus & grandine mixtum dominatur, commiſerarer populum tuum huc adventantem. Sed ſi omnino placet, ut huc veniant, fac ut ſingulis tantum octennis huc veniant, nec plures centum viris, quorum viginti illum locum, ubi anda mea erit, adire poterunt, & tum veſtras merces in terra exponere ac domui veſtræ inferre poteritis ſine maritima apud* Kantonam *permutatione. Hoc ex benevolentia veſtra bene ita ſtatui & tibi acceptum fore confido. Hoc eſt quod te ſcire volui.*

Anno tertio & decimo, octavo menſe,
die vigeſima nona Imperii

SUNGTEI

Paulò inferius ſubſcriptum erat,

HONGTEE THOEPL.

Cancel-

Cancellarius Imperii ea ipsa die negotiis aulicis adeo occupabatur, ut ejus ante abitum compellandi nulla Legatis facultas data fuerit : nam eum vehementer adhuc semel alloqui desiderabant : quippe ipso amico omnia ab Imperatore impetrabilia censentur ; est enim Tapanta, ut loquuntur. Hic idem ille erat, qui postridiæ publicæ audientiæ, inter alia ridibundus interrogaverat Legatos, *an* Magnum Chamum *vidissent*, & *an verum quod jactaretur Hollandos triduo sub aquis vivere posse.* Quæ ut supra dictum Jesuitarum calumnia & grande mendacium fuit.

Mensura victualium *Legatis* quotidie distributa.

Sex Catti Carnis recentis. } Pondus Catti valet, quinque quadrantes.
Anser.
Duæ Gallinæ.
Quatuor calices potus Sampsou.
Duæ Teilæ Salis.
Duæ Teilæ Tartarici Thee. } Teila Sinica valet decem Maas, singuli Maas drachmam unam & semis.
Una Teila cum duobus Maas Olei.
Sex Teilæ Misou.
Unum Maas Piperis.
Sex Catti Olerum.
Duo pisces recentes.
Duæ Teilæ Suttatti.

Secretario *Henrico Baroni.*

Unum Catti carnis recentis.
Quinque maas Thee.
Unum Catti Farinæ.
Una mensura Taufoe.
Quinque Condrini Piperis. } Condrinus est decima pars unius Maas.
Quatuor Teilæ Suttatti.
Quatuor Maas olei.
Quatuor Teilæ Missou.
Unum Catti Olerum.
Una mensura Arak.

Singulis personis comitatus.

Unum Catti Carnis recentis.
Una mensura Arak. } Spiritus distillatus.
Duo Teilæ Olerum.
Unum Catti oryzæ.

Præterea Imperatoris jussu quotidie nobis unum *Picol*, id est, centum & viginti quinque libræ lignorum ad struendum focum suppeditabantur. Ac singulis diebus recentia omnis generis poma, mala, pyra, pruna, ficus, uvæ, melones, dactyli, olivæ, cappares, & id genus aliorum magna copia. Ut & varia rei culinariæ suppellex. Verum Legati, ut rationem vivendi Hollandorum Tartaris, & Sinis ostentarent, non contenti illis, quæ quotidie ipsis ex aula suppeditabantur, propriis impensis magnifice singulis diebus convivabantur.

22.

PARS QUARTA

LEGATIONIS BATAVICÆ,

AD

Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

QUÆ

Reditum Pekingâ, Nankingum *& inde Bataviam* Javæ *complectitur.*

VIx Legati literas *Magni Chami* acceperant, cum Deputati discessum eorum instanter urgerent, *moris in Sina esse* perhibentes, ut post exhibitas literas ultra bihorium in urbe Imperatoria nemo Legatorum moraretur, nisi quis gravem offensam incurrere velit. Ita post acceptas literas urbe Imperatoria *Peking* excedere coacti, nullam omnino occasionem negleximus ambitum ejus, & posituram, ac si quid rari continet, perlustrandi; quamvis toto mansionis nostræ tempore, velut carceribus quibusdam domesticis conclusi, ne semel quidem animi oblectandi ergo libera deambulatio concessa fuit; quanquam ab Imperatore optime & sufficientissime nobis omnibus rebus necessariis interim prospiceretur, & post habitam audientiam, duplicem mensuram victualium nobis, quod raro exteris Legatis contingit, assignarunt, eo diligentius multa, dum solenni pompa ad Aulam deducebamur, visa, observata, & scisitata sunt.

Descriptio urbis *Peking.*

Familiâ *Chevâ* Imperante urbs *Peking* vocabatur *Seu*, sub *Cina*, *Xangko*, sub *Hana*, *Quangyang*. Sub *Cyna* dicta fuit *Tanyang*. Demum *Taimingæ* stirps pulsis Tartaris *Peking* vocavit. Idque nunc durat, & Septentrionalem Metropolim ac âulam, sicut *Nanking* Australem notat. *Xuntien* à Geographis Sinicis vocatur, quod cœlo obediens sit. Tartaris *Kambalu*, id est, domini civitas dicitur, gradu latitudinis Boream versus quadragesimo, haud longe muro dissita.

Australem

Auſtralem *Nanking* civium, militum, & Magiſtratuum numero ſuperat: *Nankinga* magnitudine, plateis, muniminentis eam præit. Verſus Auſtrum duo ingentes, alti & lati muri, duodecim abſque impedimento equorum capaces. Interior murus ambitu quadraginta *ly*, id eſt, duorum cum dimidio milliarium, tam crebris ſcatet propugnaculis, ut jactu lapidis non diſtent. Superne coctilibus, intra cæſo ſaxo conſtat; intus terra compacta repletur, tanta altitudine, ut nulla totâ Europâ urbs ſimilis. Extimus murus vulgari munimento. Ad portas tria firma propugnacula: Pons fluvio ad Boream tendit, foſſæ vicem habenti, impoſitus. Inde per Auſtralem portam dimidiæ ſpatio horæ iter, antequam ad interiorem urbem perveniatur, ubi immanis altitudinis moles: inde ad latus munitio duorum tormentorum; ex qua per veterem intimamque portam in urbem aditus. Per cunctas turres ac propugnacula noctu excubiæ militum perpetim, ac ſi hoſtes in propinquo. Interdiu Eunuchi, qui omnia in aulâ poſſunt, portas cuſtodiunt, vectigalibus ab illis, qui tranſeunt, extorquendis.

Primus ex *Taiminga* familia Imperator *Tiencien*, qui anno milleſimo quadringenteſimo quarto Sinam rexit, ſedem ex *Nankinga*, *Pekingam* tranſtulit, ut ab avo *Humvuo* pulſos Tartaros, velut ex vicinia arceret. Hinc incrementa urbi & decora.

Duodecim ei portæ, per quas tota Sina quidquid pretioſum, infertur, multis navium millibus cuncta ſubvehentibus. Hic ærarium, & Regnorum proventus. Unde flumina & canales, ſi natura negavit, arte navigabiles: cuncta navigia uno quaſi portu *Tiencien* conveniunt. Inde *Pekingam* tendunt. Hæc ſubvectio ſterilem cætera urbem omnium abundantia rerum cumulat. Eſt ibi quoque eruditionis omnis theatrum: Ex totâ Sinâ, qui Magiſtratum cupiunt, congregantur, & per examina probati, ut mereantur, titulos accipiunt. Plateæ Boreâ flante, nullis quippe ſilicibus, aut coctili lapide conſtratæ, itinerantibus ob lutum, vel pulverem moleſtæ: Solo ob nitrum & pluviorum inopiam caloribus æſtatis pulverulento; unde cuncta ædium inficiuntur. Hinc ora velis tecti Magnates incedunt, quæ & pulverem cludunt, & tamen ob ſubtilem texturam oculos proſpectu non arcent. Ipſi inviſi aliis cæteros prætereuntes conſpicientes nulla ceremoniarum, quæ multæ & operoſæ, ſi agnoſcantur, neceſſitate. Quiſque pedes equeſve, abſque comitatu incognitus velatuſque permeare poteſt. Et ut Boreas, ac calor pulverem: ita pluviæ lutum craſſum, profundum, & vix pedibus permeabile excitant. Unde nulla totâ Sina urbs difficilius tranſitur, luto ipſos calceos, vel ocreas attrahente. Hinc opus prævalidis equis, aut jumentis, quæ tota paſſim ad eos uſus urbe, exiguo pretio, & arti transferendis ſeſſoribus aſſueta proſtant, ductoreſque platearum & hominum denſis per lutum agminibus commeantium gnaros habent. Neque errari, quanquam vaſtiſſima, urbe poteſt, quia libelli impreſſi, quibus plateæ & ædes omnium civium deſcribuntur.

Sunt,

Sunt & sellæ gestatoriæ, sed majori, quam equi & jumenta, pretio, solis fere Magiluxtibus usitatæ, & portatores semper ad servitia parati, singulari civilitate operam suam offerunt. Sellæ gestatoriæ *Palankyns* vocantur, arundine contextæ. In medio sellæ, pelle tigris induta, cui Magnas insidet. Retro puer umbraculum capiti obtendens. Famuli binatim præcunt, & sequuntur. Primum par tabulam rubram manu gestant, postica ejus parte caudam trahente. Secundum arundines humeris gestat, arcendis obviis. Tertium quadratam tabulam humeris gestat, cui aureis characteribus nomen & dignitas Domini inscriptum est. Quartum vexilla cærulea gestat. Quintum arundines cùm aureis Draconibus. Sextum cum duobus capitibus monstrosis ex arundinaceo calamo pendulis. *Palankine.*

Tandem duo præcipui domesticorum Herum gravi passu anteeunt. Hinc Dominus quatuor, sex, octo gestatur bajulis, ut dignitas requirit. Retro unus domesticorum equo ejus insidens. Inde agmen sex, vel octo famulorum arundinibus humeros onerati, ex quibus lucernæ ex papyro Sinica pendent. Interdiu sine luce, noctu candelis fulgentes. Ita divites incommoda pulveris & luti evadunt: Pauperes, quorum ingens copia, eo gravius affliguntur.

Ædificia, Turres, Pagodæ, Portæ Triumphales quamplurimæ: quas omnes inspicere datum non fuit; quia in Palatio nostro arcte jussu Imperatoris custodiebamur.

Marcus Paulus Venetus, qui anno millesimo ducentesimo septuagesimo quinto hanc urbem, cum Tartari eâ potirerentur, lustravit, eam sub nomine *Kambalu* ita describit: *Civitas* Kambalu *in Provincia* Cathai *juxta magnum*

ſita flumen, ab antiquis temporibus inſignis fuit & regalis. Sonat autem Kambalu *civitas domini. Hanc* Magnus Cham *tranſtulit in aliam fluminis partem : nam didicerat ab Aſtrologis, quòd imperio rebellis futura eſſet. Civitas in quadrum conſtructa, in gyro complectitur viginti quatuor milliaria, quolibet quadrati latere ſex habente milliaria. Muros habet dealbatos, altitudine viginti paſſuum, latitudinis decem, ſpiſſitudo tamen illa ſenſim aſcendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in univerſum duodecim ſunt, conſtitutis juxta ſingulas magnificis Palatiis. In angulis quoque murorum ſunt egregia palatia, ubi civitatis conſervantur arma. Tranſeunt per hanc civitatem vici & plateæ rectiſſimæ, ut ab una porta liber aſpectus pateat per civitatem ad portam oppoſitam, domibus elegantiſſimis palatiorum inſtar utrinque conſtructis. Porro in medio civitatis, ædes quædam magnifica eſt extructa, in qua campana pendet prægrandis, cum qua veſperi tria ſunt ſigna, poſt quæ nemini licet domum egredi uſque ad initium ſequentis diei, niſi infirmorum aut parentum cauſa. Et qui noctu per civitatem ire neceſſitate cogente volunt, lumen ſecum deferre coguntur. Singulæ civitatis portæ à mille cuſtodiuntur hominibus, non quidem propter hoſtium timorem, ſed latronum & prædonum. Cavet enim rex ſummo ſtudio, ut fures & prædatores arceantur.*

Extra civitatem Kambalu *duodecim ſunt magna ſuburbia, ſingulis duodecim portis contigua, in quibus jugiter mercatores inveniuntur, & advenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercaturas innumerus indies confluit populus, qui in ſuburbiis illis rerum negocia tractat. Nec habent ſuburbia, ut alias fieri ſolet, domos, quæ à ſplendore & magnificentia domorum civitatis degenerent, ſolo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadaver ſepelitur, ſed extra ſuburbia idololatrarum corpora comburuntur, & reliquarum ſectarum funera ſepeliuntur. Et quoniam ingens multitudo exterorum hominum ſemper illuc verſatur, habentur in ſuburbiis circiter viginti millia meretricum : intra verò mœnia civitatis nulla ſuſtinetur. Dici non poteſt, quanta vis mercimoniorum & opum in hanc urbem convehatur, putares toti orbi illa ſufficere poſſe. Advehuntur autem lapides precioſi, uniones, ſericum & diverſarum ſpecierum aromata ex* India, Mangi, Catham, *& aliis regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumjacentium Provinciarum eſt centrum. Nec tranſit dies ulla per integrum annum, in qua non circiter mille quadrigæ ſerico oneratæ huc ab exteris negociatoribus convehantur, ex quo ingenioſos urbis artifices mira parantur indumenta.*

Poſtquam urbe exceſſeramus, in Campo aliquandiu morati, ſitum ejus & circumjacentem regionem admirabundi moles murorum vaſtiſſimumque ambitum luſtravimus. Colles ad lævam, quibus conſcenſis, late per campos procul murum illum famoſum per montium hiatus ac præcipitia longiſſimo dorſo porrectum, qui Sinam Tartaria abſcindit, conſpeximus, dimidii, ut Sinenſes referebant, diei à *Pekingo*, itinere, ita ut una die *Pekingo* adiri, iterumque in urbem remeari poſſit.

Ab Oriente in Occidentem quatuor Provincias *Leaotung*, *Peking*, *Xanſi* & *Xenſi* hic murus verſus Boream cingit, trecentorum milliarium Germanicorum

nicorum longitudine, initio facto à *Leaotung* & *Korea*, ubi fluvius *Yalo* ex Tartaria influit: hinc usque ad urbem *Kin* Regionis *Xensi* secus ripam *Crocei* fluminis ad Occidentem non recta semper sed sinuatim, nunquam tamen abruptus, continuo tractu porrigitur. In *Pekingâ* apud munimentum *Hinglo* Boreale latus, & limitanea *Xensi* alti & inaccessi montes intercedunt, & apud *Croceum* fluvium *Hoang* quasi dissectus apparet. Sunt & alii parvi rivi, qui eum per arcus transmeant. Cætera æqualis, & unius etiam, ubi montes, altitudinis, triginta cubitorum, vel quadraginta quinque pedum: duodecim, & sæpius quindecim cubitorum latitudine. Hinc inde excelsæ turres, & speculæ portis suis perviæ, & munimenta habitationi præsidiorum, tum hosti propulsando idonea. Decies centena militum millia & olim & hodie sub *Magno Chimo* in eo custodiæ ergo sustentantur. Imperator *Xius* primus tanti operis pace belloque auctor, quæ pulsis Tartaris è familia *Chevâ* deleta anno Imperii vigesimo, ducentesimo quinquagesimo ante Christum, quinquennio ingenti hominum multitudine laborante, tantum opus absolvit, ex denario totâ Sinâ tres seligens. Ipse murus ex silice & saxo eâ firmitate, ut nulla rima appareat, capitali in eum supplicio constituto, cujus labore ita dehisceret, ut clavus adigi posset. Apud *Leaotung* in ipsum mare per aliquot passuum millia, navibus, ferro & rudere saburratis innixus, protenditur. De quo ita *Gonzales* parte prima libri primi, capite nono. Regni latus murus quingentarum leucarum cingit inter altissimos montes ab Occidente in Orientem magno flexu procurrens. Illum Rex *Tzintzom* bello à Tartaris infestatus fieri mandavit. Sciendum vero quadringentas leucas naturæ montes opportune elevanti centum duntaxat, reliquas humano labori debere; per quas murus montes conjungit. Surgit & completur ex solidissimo lapide, altitudine & crassitie æqualis. Hæc quadraginta duorum est pedum. Opus arduum magno subditorum onere Rex tentavit, cogens ad illud ex tribus subditis unum, ex quinque duos, qui & longorum itinerum difficultatibus, & aëris varietate omnes pene perierunt, quorum mortibus irritati cæteri trucidarunt superbissimi operis auctorem anno Regni sui quadragesimo, ejusque simul filium *Agutzi* nomine.

Omnibus collectis impedimentis eadem, qua veneramus, regia via redeuntes utrimque campos flavis pastinacis, ut in Nordhollandia & apud Leidam, vidimus. Noctem in pago *Pekinsin* transegimus, altera die urbem *Tongsiou* prætereuntes, post meridiem urbem *Sansiamvey* attigimus, ubi Imperatoris naves, quibus *Nankingo* veneramus, adhuc reditum nostrum præstolantur. Nautæ Legatis procul occurrantes, impedimenta nostra in naves deferebant, Mandarinis quos Imperator, ut *Kantoam* nos deducerent, acriter se opponentibus & volentibus, ut *Jonkas* in eum finem de novo præparatas conscenderent. Hæ *Jonkæ* Castellorum instar, multis intus conclavibus, sed tam profunde & pigrè aquis innatantes, ut Legati vererentur

Legati Cælareas naves renuunt.

iis se committere, ne *Mossone* flante anniversario ibi hyemare procul *Kantoná* cogerentur. Ac ne nautas inter & Mandarinos lis oriretur, Legati neque his neque illis navibus utebantur, sed accelerando itineri, parvas scaphas conduxerunt. Ita omnibus expeditis una cum Tartaris Magnatibus, quos authoritatis ergo Imperator nobis comites adjunxerat, & Mandarinis Katonensibus *Sansiamvyea* discessimus, secundo fluvio *Guei* navigantes, & multa jam nocte prope exiguum pagum pernoctavimus. *Pinxentous Sansiamveya* nobis valedixit, terrestri itinere *Lincingam*, ubi uxor & liberi ejus, contendens.

In hoc *Pekinga* Kantonam reditu eadem, qua prius via multas urbes & pagos prætervehebamur, quas olim visitaveramus: neque omnia loca, quæ appulimus, sed potiora tantum annotabimus. Vigesima secundâ Octob. *Singlam*, proxima *Sinkocien* venimus. Vigesima quinta *Tonquam*, vigesima sexta *Tachu*, cujus Mandarinus se subduxerat, quod novos helcyarios procurare non posset: ita ut absque illis secundo flumine delaberemur. Trigesima prima *Lincingæ* à *Pinxentoo*, humaniter excepti & magnifice tractati fuimus, per triduum in gratiam ejus, & uxoris cum lacrimis obtestantis, ibi hærentes: tum secundo vento Boreali adeo frigido, ut citernæ navales conglaciarent, & storeis brachii crassitie propendentes tota die striæ dependerent: quod frigus molestum nobis intra angustas scaphas, & hactenus molli aëri assuetis fuit. Inter provehendum obvias habuimus multas cum hominibus splendide vestitis, & cantu ac Musicis instrumentis magnam hilaritatem ostentantibus, scaphas; qui Pagodas & publicas vias refecturi, copiosam in eum finem pecuniam collegerant.

Quinto Novembris molesto itinere & frigore, *Tuncham*, proximâ *Xantsin* appulimus, ubi Mandarinus quoque absentiam simulabat, quod helcyarios procurare non posset. Legati, ut expedirentur, quos in publico deprehendebant, angarizantes, abripiebant. Sacrificulus quidam, cujus servus quoque inter coactos erat, in genua prostratus magna animi perturbatione exclamabat: *Quæ hæc est impietas, quod ne sacrorum quidem ministri à tali labore excusantur?* Legati reclamabant: *Negotium Imperatoris* servitio *Diaboli præferendum & servo ejus mercedem victumque pro labore accipere.* Ita Sacerdos pacatior acquievit.

Octavo Novembris *Cinning*, decimâ tertiâ *Taujiencien* conspeximus. Inde *Croceum* flumen invecti.

Decima septima urbem *Jamcefu* appulimus, ubi frater Proregis *Kantonensis* junioris nothus, splendide nos excepit: cui postquam valedixeramus, vigesima Novembris magnum flumen *Kiang*, altera die *Nankingum* venimus. Hic eodem extra portam aquariam, ut ante, loco subsistentes, quod à Præfecto ad iter accincto, tam celeriter, ut quidem optabamus, nova navigia impetrare non potuimus: unde occasio nobis data urbem exactius lustrandi & molestias itineris in amœnissimo Sinæ loco depellendi. Ego ea commo-

commoditate usus, denuo collapsum Imperatoris Palatium ingressus, ruinas murorum & congesta rudera ultimum lustravi. Per foramen quoddam ad interiora super cumulis confractarum structurarum penetrans eo veni, ubi olim ipsi Imperatores habitaverant: Sed omnia penitus diruta & dejecta, nihil integri, sed moles confusæ, ac indigestæ pristinam quasi magnificentiam lamentabantur.

Altera die hybernales venti tam atrociter sævire, ut extra scaphas prospicere vix liceret, nivibus tam dense cadentibus, ut oculos præstringerent & tectis ædium, tota die non liquescens, incubaret. Legati, quanquam multis locis ad convivia invitati, propter tempestatis sævitiem, nuspiam progredi poterant. Tantum duos Publicanos supremos, qui in suburbio habitabant, quorum unus Sina, alter Tartarus, uterque magna authoritate spectabilis, visitarunt, à quibus tubarum tympanorumque festo applausu excepti usque in multam noctem inter varia colloquia detenti fuerunt. Legati ad Papam vel Sacerdotem famosi Pagodæ *Paolinxi* me adventum eorum nunciatum, & ichnographiam Pagodæ, quam primo adventu nostro promiserat, petitum, ablegarunt. Petierat quoque à Legatis, ut saxum memoriæ ergo, cui Latinis literis, qui & quare eo loco fuissent, inscriberetur, erigerent ac picturas suas, inter *Longas* sive præcipuos sanctos, constituerent. Ego imagines Legatorum gypso expressas in præcipuo Pagoda stylobatæ innixas, cui inscriptio Latina, quam ipsi suppeditaveram, incisa erat, Rogabat *'num omnia recte*; dicens *Oioya pau o Popsan.* Respondi: *Hollandos imagines libenter videre, sed non in templis.* Postquam omnia lustraveram & templi sciagraphiam acceperam, humaniter & valedicens, ad nostros redii.

Legati visitant duos Publicanos.

Decima Novembris *Nankingæ*, ægre navibus & nautis impetratis discessimus. Decima quinta excelsam rupem, quam primo transitu nostro in memoriam *Wilhelmi vander Beeck, Beeckenburgum* appellaveramus, prætervecti fuimus. Fluvius *Kiang* hoc loco dimidii latitudine milliaris, tempestatibus, aut hyeme grassante, nec mitius, quam ipsum mare sævit. Ad dextram brevia, & sub vadis latentia saxa, quibus scapha Interpretum allisa, magno foramine in carina dehiscebat, aquis tanta copia irrumpentibus, ut momento quasi submersioni proxima esset, & cum ventus interea impetuoso reflaret, nemo in auxilium appropinquare ausus fuit. Tandem post multum laborem scapha iterum liberata, fere noctis ad reliquam classem *Anbingam*, ubi expectabamus, appulit.

Decimâ nonâ occaso Sole *Nankangam* venimus. Ventus tam vehimens tota nocte sæviebat, ut naves nostræ ejus impetu vinculis solutæ mutuis ictibus se verberarent, ac ægre in statione contineri possent. Hæc tempestas absque pausâ ad vigesimam primam duravit, tum ventis aliquomodo sedatis, iter nostrum per mare *Poyam* prosequentes, ad pagum navibus copiosum *Ucinjeen* appulimus, & mox novis helcyariis instructi, discessimus.

Incendium inter ea plures quam centum elegantes domos in cineres & favillas redegerat.

Vigesimâ tertiâ ad urbem KIANGSI dispersam sæva tempestate classem nostram deprehendimus. Et cum triduo hic subsisteremus, occasio mimi data fuit hanc urbem ab altero quoque latere depingendi, ut ex *Icone* patet. Novis scaphis acceptis vigesimâ sextâ discessimus, sed parum provectos impetuosus ventus ad mœnia iterum urbis, ubi tuto pernoctavimus, rejecit. Tam vehemens frigus erat, ut una nocte glacies multis locis homines ferret. Circa vesperam densa grando nivalibus pluviis mixta, ut ægre extra scapham prospicere licuerit.

Altera die mane progressi, montes ad utramque fluvii ripam nivibus late candentes apparebant. Ventus ab Notolibicum acriter flans densas per aërem nives spargebat : & quia præterita nocte pluvia glacialis ac sequente gelu, storeæ & scaphæ ob levitatem vix vestigia absque periculo lapsus, incedentium ferebant, magno helcyariorum incommodo, qui ad ripam ægre pedes figere ac scaphas protrahere poterant.

Prima Januarii anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi septimi urbs *Kinmungam* conspecta, unde altera die, non absque magno labore novis helcyariis impetratis, quod asperitatem tempestatis cuncti reformidarent, secunda post meridiem discessimus. Quinta urbem dirutam & desolatam *Vanmungam* prætervecti, ab ejus ejus gubernatore candelas inter alia lautia ex pinguedine arboris cujusdam, ut altera parte describitur, confectas, insigni splendore, dono accepimus. Et cum novos helcyarios ac naucleros sive quibus flumen hoc loco vix navigabile est, altera die perreximus.

Scopuli

Scopuli & syrtes non absque periculo, dum subveheremus ob altitudinem aquarum ut conspecti, nunc aliquot pedum spatio supra undas prominentes, medio flumine occurrebant. Legatorum scapha nona Decembris acuto scopulo infixa, & perforata magno hiatu aquas tanta copia admisit, ut proxima submersioni fuerit, nisi eam omnibus viribus ad ripas tractam in sicco collocassemus. Foramine in prora, nullo ad manus fabrili instrumento, non terebrâ, non securi, non clavis, ut poteramus, clauso, hora undecima periculosum rupibus locum, qui *Vammugamo* usque ad Pagodam quendam exiguum, cui Sinæ & Tartari fortunando itineri sacra faciunt, per tria milliaria extenditur, emensi sumus.

Decima Januarii urbs *Kancheu* in conspectu cum gubernator nomine *Tutangi* legatos humaniter salutavit, & quid *Pekingæ* transactum, roganti cum exposuissent Legati, ad *Tutangum* quæ audivisset relaturus, rediit. Eum cum præcipuis ex nostro comitatu *Jacobus de Keyser* (nam alter Legatorum *de Goyer* valetudine se excusabat) gratias *Tutango* pro tanto honore acturus simulque ei valedicturus, comitabatur.

Undecima Januarii sereno & frigido aëre, ripis utrimque gelu albicantibus, cataractas varias & brevia prætervecti sumus, helcyariis sæpe ad pectus in aquas immersis, ut scaphas saxis adhærentes defenderent, miserabili imprimis per hyemem labore, tanto undarum rigore, ut ipsa ossa & medullas penetraret, neque miserorum ulla habebatur ratio, sed ut erant uvidi ac rigentes, absque intermissione ad opus adigebantur. Dum difficilia hæc & periculosa loca prætervehimur, funis scaphæ Legatorum supremo malo alligata & velo proxima casu retro collem alicubi adhæsit, & cum tam subito laxari non posset, malus cum velo confractus in aquas decidit. Tartari arundineta secus ripas incenderant flammis vento adeo invalescentibus, ut scapha ægre incendium evaderet, alteri appulsa ripæ, ubi Tartari duos magnos arundines confracto malo alligantes eam iterum ad navigationem expediverunt.

Decima quinta urbem *Nanigan* classe nostra attigimus, in cujus Austrini suburbii spatiosa domo (nam altera in qua Legati olim diverterent, funditus interea à Tartaris cum exercitu transeuntibus diruta erat) hospitabamur. Unus *Kantonensium* Magistratuum qui recens nobiscum in hanc urbem venerat ad præfecturam novam contendens, Legatos visitavit & de *Pekingensi* negotio interrogavit: cui cum Legati cuncta exposuissent faustum precatus iter altera die discessit; nos decimâ nonâ abivimus.

Periculosiora & difficiliora fluviorum loca emensi cum toto apparatu nostro partem viæ terra, per montes *Nanganâ Nambungum* ducentes, conficere cogebamur. Legati, quisque, in *Palankina Nankingæ* huic usui parata, comitantibus triginta militibus, summa celeritate per montes illos, absque cessatione, aut pernoctatione, ea adhuc die

NAM-

19. Januarii NAMHUNGAM appellunt.

NAMHUNGAM venerunt, in magno & celebri diverſorio, Proregis *Kantonenſis* quod in ſingulis menſibus Imperatori viginti quinque *Teilas* Argenti pendet, hoſpitantes. Priori itinere unum hujus urbis latus deſcriptum exhibui : nunc alterum quoque pulcherrimo aſpectu, hac tabula exhibetur.

Novis inſtructi navibus vigeſima prima Januarii naufragas prætervecti cataractas mirabiles rupes *Suitjeen*, & montana, quibus olim nomen *quinque capitum Equinorum* impoſueramus, procul conſpeximus.

Vigeſima quarta ſecundo curſu urbem *Saocheu* perventum, ubi denuo de malis vela expandimus, quod brevia & ſcopulos emenſi patente jam fluvio, æſtu etiam adjuti, proveheremus.

Vigeſima quinta Januarii celeberrimum illa ora Pagodam *Kon-jan-sjan* prætervecti, altera die montes admirabiles *Sangwonhab* conſpeximus. Et quia aquæ viginti pedes jam depreſſiores erant ; quam cum primo tranſiremus, hinc cacumina montium longe ſuis intra nubila reconditis verticibus horribiliora apparebant. Tum demum pericula, quæ & itu & reditu p[er] rupes illas modo ſub undis latentes, modo ſuper illas elevatas exhauſeramus ac quantum nobis adhuc, tam humili aqua, inter aſperrimas cautes, exantlandum eſſet moleſtiarum ac diſcriminum, cum ſtupore contemplabamur, tanta fluvii præcipitantia, ut ipſa celeritas ejus horripilationem nobis conciliaret.

Eadem adhuc die ſera veſperâ Oppidum *Sanyuum* attigimus & apud illud pernoctavimus. Prima luce profecti, eadem die *Xantſui*, cujus campi & plana tentoriis ac equis militibuſque ingenti numero in procinctu

ad

ad expeditionem ſtantibus, ſcatebant, ac paulum progreſſi pagum FAESAN venimus. Cujus conſpectus imprimis jucundus pictura reptæſentatur: nam in primo itinere, quod admodum ſero eo appelleremus, copia ejus perluſtrandi data non fuit. Fertiliſſimo circum circa ad fluvii ripas agro gaudet.

Vigeſima octava Januarii Decembri *Kantonam* iterum attigimus. *Franciſcus Lantſman*, cui durante Legatione, commerciorum in hac urbe cura commiſſa fuerat, & cum duabus navibus ac reliquo comitatu hic manſerat, intellecto Legatorum adventu, ſcaphis aliquot magnifico apparatu nos excepit. Tormenta ex navibus ordine, ſummo cum fragore, explodebantur. Tartari Magnates nobis ab Imperatore ſocii itineris dati, tormentorum tonitrua & navium formas nunquam ante conſpectas, admirari. Mox antiquo excepti hoſpitio Legati, cuncta cum cura præparata & diſpoſita invenerunt, *Lantſmanno* propterea primario Mercatori gratias ſingulares agentes.

Literæ Imperatoris ad Præfectum Indiarum Generalem *Johan. Maatzuiker* ſcriptæ, ab *Henrico Baron* mercatore ſecundario ambabus elatæ manibus ſub umbraculo & duobus vexillis, pomposè geſtabantur. Poſt eum Legati Ordine Magnifico apparatu, & tormenta in lætitiæ ſignum ter exploſa, mœnibus innumera multitudine, quanquam ſerum diei eſſet, ſpectatum plenis, & eventum rei avide expectantibus: nihil enim magis incolæ, quam libera cum Hollandis commercia, optabant.

Altera die Vigeſimâ nonâ Januarii Legati cum toto comitatu Proreges matrem Proregis junioris à *Tutangum* ſalutarunt, ac ſucceſſum negotii expo-

 ſuerunt.

fuerunt. Senior Prorex juniorque nos poculo *The* excepientes de difficultate frigore & moleſtiis viarum loquebantur. Mater Proregis junioris in conſpecta, per literas quaſdam, humanitatis indices, gratias Legatis pro honore egit. *Tutang* poſt bihorii in ædibus Secretarii ſui expectantiam, tandem nunciari juſſit, ſe, ubi *Pinxentous* adveniſſet, audientiam ipſis daturum.

Trigeſima Januarii Vicarius junioris Proregis ſplendido convivio Legatos excepit, culpa in Luſitanos Sacerdotes Pekingenſes rejecta, quod res noſtræ non ex voto ſucceſſiſſent, ac valde ſe iis infenſum ſimulabat, quod paſſim ſparſiſſent tres tantum in Europa Reges, quartum *Johannem Luſitanum* eſſe: Hollandos vix terræ angulum poſſidere, & ei tributa pendere: quæque alia ludibria præterea excogitare poterant. Legati eadem die Mandarinum *Toſu* ſalutarunt, qui humaniter exceptis dixit *Poëtſienſieum*, alioſque Magnates non audere illos intromittere, quod apud *Tutangum*, cujus præcipua autoritas, nondum audientiam habuiſſent.

Legati à Seniori Prorege excipiuntur.

Prima Februarii Prorex ſenior Legatos, cum *Franciſco Lantſmanno* & *Henrico Baron* Secretario, viginti comitantibus aliis, in aula ſua ſplendido convivio excepit. Primo potu *The*, more Siniico talem Legatis adventum gratulabatur, ac ut hilares, curis omnibus ſepoſitis, eſſent, monebat. Tum inter tympanorum & tubarum ſonitum cibis per menſas ſingulas diſpoſitis aureum poculum vino plenum per duos nobiles Legatis oblatum, ut illud phialis ſuis exhaurirent, Proregis juſſu, exhibitum. Durante convivio, duo nautæ Hollandi captivi à Prorege vocati, quii ingenua, Tartarico more, coram eo procumbentes, ubi hoc triduo fuiſſent, rogabantur: illis ſe haud recte valuiſſe reſpondentibus, poſt Legatos conſidere, ac ex propria menſa aliquid porrigi iis juſſit.

Unus horum olim apud *Kinſiabay*, alter apud inſulam *Aimam* captus fuerat, & uterque inter Proregis cuſtodes corporis ſtipendia merebatur. Convivio ad finem ſpectante tubicines & Comœdi progreſſi, ſuos ludos cantillando exhibebant, ac poſt varias ſanitates Imperatoris, Gubernatoris Generalis, Proregis ac Legatorum, ſalute dicta diſceſſum fuit. Proxima die junior Prorex inter tubarum tibiarumque concentus exceptos, ſedens ipſe ſub umbraculo magnifica pompa in medio multorum Procerum Kantonenſium, eodem apparatu excepit, nullis niſi de hilaritate ſermonibus, quod Legati mirabantur, ac ſi omni curâ Seniori relicta in utramvis aurem dormiret.

Eadem Pompa excipiuntur à Juniori.

Tertia Februarii *Pinxentous* cum ſua claſſe & impedimentis *Kantonam* venit, mox à Legatis ſalutatus, & poſt ſermones utrimque habitos, in hoſpitium reverſi ſunt.

Septima Februarii poſtquam jam *Pinxentous* advenerat, Legati apud *Tutangum* audientiam habuerunt, & tum omnes Magiſtratus more conſueto ſolenniter viſitarunt, paucis tum domi ob novi anni feſtivitatem, quam Sinæ & Tartari magna pompa celebrant, ut alio loco relatum.

Quo-

Quoniam vero Legati ipsis suadentibus Proregibus, munera quæ iis destinata erant, *Pekingum* secum sumserant, ibique omnia elargiti fuerant, ut ægre donum novi anni exiguum supereſſet, Proreges hi animo cœperunt esse admodum infenso, ac non tantum fœnus mille quadringentarum Teylarum Argenti à ministris Societatis ad iter *Pekingense*, & pro mercimoniis mutuo acceptis, verum etiam triginta quinque Teilas Proregibus, ante profectivum *Pekingam* pro libera *Kantonensi* mercatura promissas, quamvis nihil præstitissent, poscebant. Et utcunque Legati refragarentur, per vim tamen mille quadringentas Teilas detinuerunt, quas pro mercibus Societati debebant. Immiscuit se quoque civilis *Kantonæ* Magistratus, ac impedimento fuit, quo minus Legati apud Proreges conquererentur.

Cumque decima octava Februarii, Legati *Franciscum Lantsman* & *Henricum Baron* in *Palankina* ad Vicarium junioris Proregis ablegassent, in via à quodam Mandarino ejusque assectis contumelioſe domum repulsi fuerunt, non alia causa, quam quod nullis muneribus eum Legati afficissent.

Et quandoquidem Interpretum nostrorum præcipuus, *Paulus Durette*, quem Proreges *Kantonenses* Legatis adjunxerant, & qui fidelem operam præstiterat, in propria trans fluvium domo miserabiliter trucidatus fuit, Legati hac aliisque de causis, majori malo evitando, quamprimum Bataviam redire constituerunt.

Legati valedicunt Proregibus *Kantonensium.*

Vigesima prima Februarii Proregibus valedixerunt: Sed neutrius alloquendi copia data. Senior dentium dolore & catarrho se excusabat, unde ad loquendum inhabilis esset. Gratiis igitur Legatis per quendam nobilem actis faustum iter apprecabatur. Junior se ob convivio exceptos hospites male habere nunciabat, ac ne ulla Tartarica arma secum auferrent, monebat. In atrio, ubi potu *The* Legati ab aulico quodam excipiebantur, sellæ, mensæ & scamna omnia disturbata jacebant: argumento Bacchi sacra celebrata fuisse. Plerique etiam, qui Legatos excipiebant, adhuc semipoti & titubantes videbantur. Legati parum his visitationibus proficiantes, ea adhuc vespera sera navim conscenderunt, altera die prima luce discessuri. Sed cum ventus mox remisisset, ancoris ad primam à *Kantona* turrim jactis, & nocte subsistendum fuit.

Vigesima tertia Magistri aularum & Præfecti militum, qui hospitium nostrum custodierant, cum Mandarinis viæ comitibus Legatos in navi nostra Proregum nomine, forti potu *Sampsou* tractarunt, prosperum iter & maturam reditionem sæpe apprecantes. Post salutem Proregum aliorumque Magnatum inter tubarum & tormentorum strepitus, libatam, salute dicta, discesserunt; bidui adhuc moram nomine Proregum humanissime indulgentes. Sed nos statim velis expansis vigesimâ octavâ Sole occidente in portu *Heytamon* ancoras jecimus. Legati Præfecto vexillum Principis miserant, quod statim juxta Tartaricum de muris Castelli suffixit, argumento gratum sibi munus & acceptos Hollandos esse.

Prima Martii post mediam noctem ancoris sublatis Orientali vento flante, sub Auroram insignem pagum LANTAM Notapeliotem versus promontorio adsitum conspeximus. Ædificia ejus alta & sublimia procul ex mari adspectantibus se offerunt, ut ex imagine ejus apparet.

Tam celeriter ea die provehebamur, ut Sole occaso Orientales insulas *Makaonenses* à tergo relinqueremus. Sed navis *Bloemendalia* adeo erat tardigrada, ut plane eam ex oculis circa vesperam amitteremus.

Quartâ Martii montes Boreales Insulæ *Aynan* vidimus qui circiter sex milliaribus ad Barralybicum dissiti à nobis jacebant. Bolide jacta fundum orgyarum quadraginta octo deprehendimus. Ventus flabat ex Orientali Notapeliote, cursus ad Australe Notolybicum.

Quoties ad littus *Aynan* (id quod etiam ad alia littora Indici maris obtinet) tempestates imminent, nautæ hoc certo signo ita deprehendunt. Quamprimum aër, qui semper clarus & serenus est, minimam nubem ostentat, semper tempestas sequitur: ita ut nauta mature vela contrahere, & periculo subducere possit. In cujus memoriam olim hæc cecinit Musa:

Æolus ante vago commiſceat æthera ponto,
Quo penitus multas quaſſat ad ima rates.
Semper in Hoc Ainan *ſurgit prænuncia nubes,*
Quæ tacite nautas vela premenda monet.

Decima Octava ad insulam Pulo *Tymon* pervenimus, ac signo dato scaphas ad nos vocavimus, ut intelligeremus, an naves aliquæ ibi nuper fuissent.

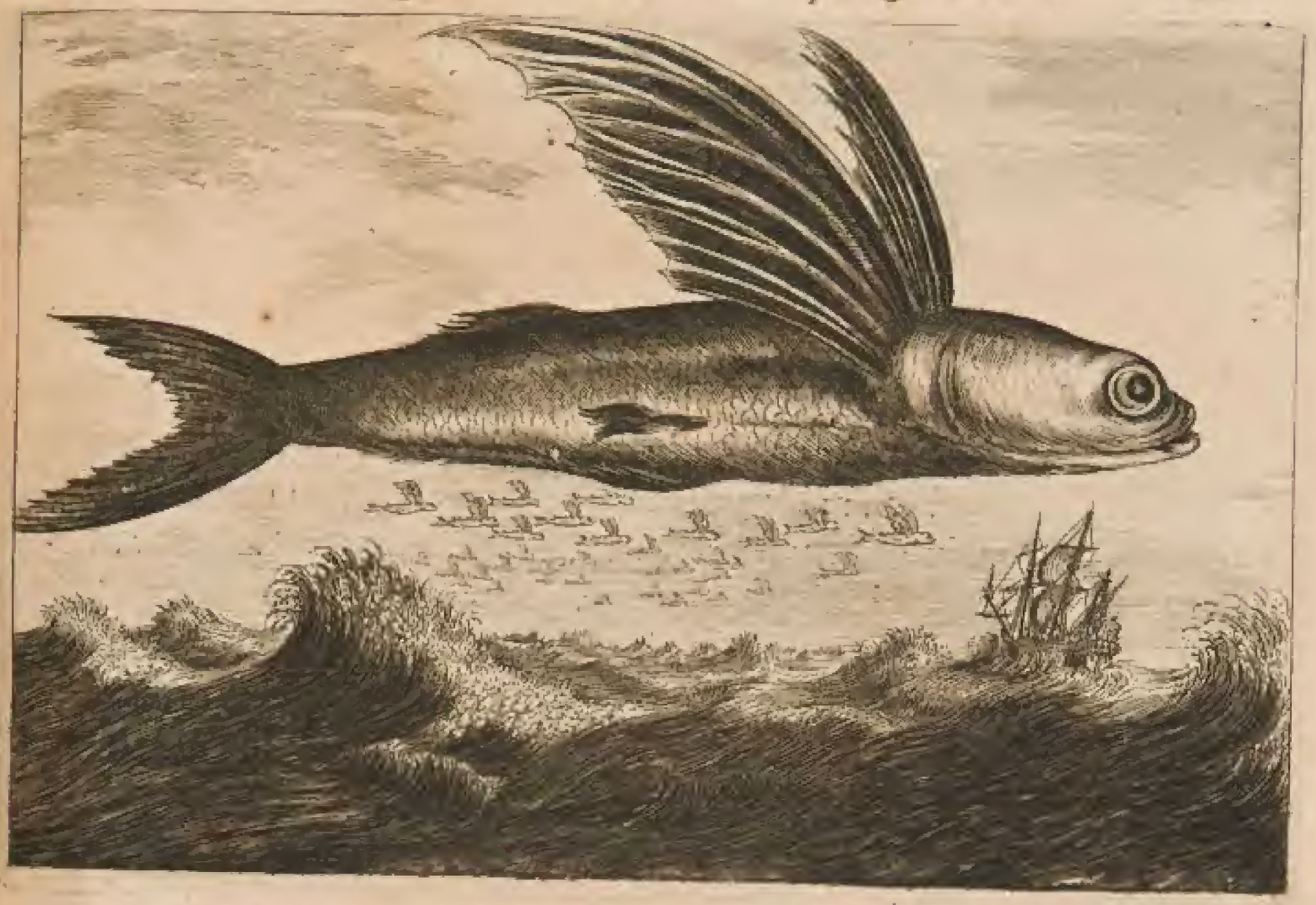

fuiſſent. Inſulani ante quatuordecim dies Jonkam Bataviam verſus & ante quatriduum aliam magnam navim, incertum unde, prætervectam referebant. Ita vento Barrapeliotem flante, curſum noſtrum ad Auſtralem Notapeliotem continuamus, mari viginti ſeptem orgyas profundo.

Vix inſula hæc ex oculis ſublata, cum integra examina VOLANTIUM PISCIUM ex aqua ſubſilientium & per aërem volitantium occurrebant. Hi piſces cavi & rotundi, longitudine majuſculæ apuæ, alas inſtar veſpertilionis habent, quæ ſub aquis natantibus pinnarum inſtar dependent. Cibus aliorum piſcium, imprimis Toninarum ſunt & avium maritimarum, quæ eas perpetuo comitantur, & aquis egreſſas pro eſca abripiunt.

Nunquam ſolæ natant, ſed agminatim degunt. Piſces, à quibus appetuntur ſentientes, vel natatu effugiunt, vel volatu tanta copia, ut ſæpe vix aquas videre poſſis. Ad dimidii mali noſtri altitudinem volatu aſcendebant, ſed vix in longitudinem centum & quinquaginta paſſus extra aquas progredi poſſunt: nam quia alis non niſi humidis volare poſſunt, & illæ Solis ardore mox ſiccantur, mare illis denuo humectandis repetunt. Nullum fere animal terra marique majores perſecutiones patitur. Nam ſub aquis Toninæ, Haiæ, aliaque monſtra marina iis continuo inſidiantur: unde illorum vim fugientes ex aquis in aërem exiliunt, ac volare conantur: Vix aquis egreſſæ in avium ungues incidunt, eaſque ut evadant, iterum mari merguntur. Ita perpetuum intra & extra aquas cum hoſte hoc duplici bellum abſque intermiſſione habent. Sæpe velis aut tranſtris

navium magno numero defatigatæ alis ſuis adhærent, ac manibus capiuntur. Præ cujus admiratione in laudes Altiſſimi rapitur Muſa:

Dextra Creatoris toto prælucet in orbe,
Ut revocet ſtolidos ad ſua vota Deus.
Arguit Auctorem piſcis, qui remige pema
Æquore relicto ſidera ſumma petit.

Trigeſima prima Martii inſula *Linga* ad oram *Sumatræ* verſus Occidentale Notolybicum in conſpectu fuit. Sub auroram procul navim conſpeximus, quam ſcaphâ ablegatâ, *Bloemendaliam* noſtram eſſe deprehendimus, cum qua impoſterum vento ex Orientali Barrapeliote flante, verſus Auſtrale Notolybicum navigavimus.

Vigeſima quarta fretum *Banka* inter magnam inſulam *Borneo* & *Sumatram* ingreſſi, & vigeſimâ ſextâ apud inſulam *Luciparam* egreſſi ſumus.

Trigeſima prima Martii diu deſideratum Bataviæ littus tenuimus, cum viginti menſes & ſex dies in itu & reditu conſumſiſſemus.

Legati, ſimulac appulſi, exſcendebant ac Ampliſſimo Gubernatori, Indiarumque Senatui, quicquid in hac Legatione actum, referebant, expenſorum ſimul rationem reddentes, quæ in ſequentibus ſummis conſiſtebant.

Munera, Proregibus ac Mandarinis Kantonenſium *tradita, æquant quater mille, & novemdecim florenos, decem ſtuferos, eorumq; unum octuſſem* 4019-10-1.

In medio itinere Kantona Pekingam *uſque ſexcentos ſeptuaginta octo florenos, & duodecim octuſſes* —— —— —— —— —— 678-0-12

Honoraria Pekingæ *ipſi* Chamo, *ejuſque uxori, ac matri, item Regni Cancellariis, & Mandarinis diſtributa quadraginta duo millia, trecentos, viginti ſex florenos, ſeptemdecim ſtuferos, & octo octuſſes* —— —— 42326-17-8.

In reditu Pekingâ Kantonam *uſque duo millia, quingentos, & nonaginta duos florenos, decem ſtuferos, totidemque octuſſes* —— —— —— 2592-10-10.

Kantonæ *Proregibus*, Tutango, & *univerſo Senatui quinque millia, nongentos, triginta quinque, ſeptemdecim ſtuferos, & decem octuſſes* -- 2935-17-10.

Quæ collecta faciunt 55552-16-9.

In naulis & rebus ad vitam neceſſariis conſumpta ſunt ab Octobri 1655, *ad decimam ſeptimam Maji* 1656, Kantonâ *quatuordecim millia, trecenti & duodecim floreni, tredecim ſtuferi, ſex octuſſes* —— —— —— —— 14312-13-6.

In itinere Kantonâ Pekingam *à decima ſeptima Maji ad decimam ſeptimam Junii florenorum octo millia, quingenti, quadraginta unus, ſexdecim ſtuferi, octodecim octuſſes* —— —— —— —— —— —— 8541-10-18.

Pekingæ *ad decimam ſeptimam Octobris octo millia quadragenti, & octoginta tres, ſedecim ſtuferi, & octo octuſſes* —— —— —— —— 8483-16-8.

In

Iuredditu à decima septima Octobris anni 1656, *ad vigesimam octavam Martii* 1657, *mille, centum & nonaginta quatuor floreni, octo stuferi, & septem ortusses* —— —— —— —— —— —— —— 1194-8-7.

Quæ collecta faciunt 43278-8-18.
55552-16-9.

Summa totalis 98831-5-8.

Pro tanta pecuniarum summa & tot itineris molestiis Legati, quamvis nulli sumtui vel labori pepercissent, nihil tamen in Aula *Pekingensi* effecerint aliud, nisi quod singulis octennniis tanquam amici Legatione ad Imperatorem defungi possent, prout ipsæ ad Præfectum literæ Imperatoris commemorant.

Et quanquam fraudibus Jesuitarum hæc res optato non successerit eventu, spes tamen supereſt, id quod Magnatum *Pekingensium* aliqui haud obscurè significarunt, parva Legatione mercaturam liberam impetrari posse. Nam quia *Magnus Cham* contra profugos sub *Coxinga* Sinenses bellum continuum gerit, nosque haud exiguam navibus nostris operam contra Piratasillos præstare possumus, hinc re melius perpensa haud adeo difficiles ad commercia mutua se præbebunt.

Inter alia, quæ absentibus nobis contigerunt, cum gaudio intelleximus, validam insulæ *Zeilon* urbem *Columbo* à nostris expugnatam. Missus ad eam obsidendam cum copiis *Gerardus Hulst*, cujus industria brevi tempore, quanquam firmo munita præsidio, ad extremam deditionis necessitatem adacta fuit, ipso *Hulstio*, dum inter primos hasta armatus vallum conscendit, glande letali prostrato; unde acrior militi animus, tantoque impetu in hostem ruebant, ut deditione ultimum exitium prævertere coacti, urbem conditionibus tradiderint, Magno Societatis commodo, quod ille locus optimum & pretiosissimum tota India cinnamomum solus mittat. In hac expeditione præter ipsum supremum Ducem multi, & alii generosa audacia pugnantes occubuerunt, id quod victoriæ gaudium haud parvo mœrore temperavit. Controversiam quoque *Amboinensem* prudentia *Arnoldi de Vlaming* compositam, ut jam tuta iterum & libera cum indigenis commercia exerceantur, & ipsos *Bantamenses Javanos*, qui rebellaverant, bellorum pertæsos conquievisse intelleximus. Ita Societas Indica per latissimum Oceanum arma sua & classes circumfert, insulas, urbes expugnat, commercia pretiosissima cum remotissimis & ultimis nationibus exercet. Quicquid Oriens sinu suo alit & profert, id omne Societas suum facit, ac adamantibus & margaritis, vasis Porcellanis & aromatibus, serico & gossypio stipatas in patriam classes quotannis remittit, unde inexhausius divitiarum fons, & prævalidi per Indiam terra marique exercitus contra omnem hostilem vim in armis excubant.

De

De quo quidem florentiſſimo Indicæ Societatis ſtatu Princeps Batavorum Poëtarum *Barlæus* :

Fecit iter fortuna mari, pervenit ad Indos,
Et procul Eoo fixit in orbe pedem.
Memmoniæ patuere Domus, patuere Moluccæ,
Regnaque fœderibus tot ſociata novis.
In thalamos Aurora tuos jam claſſibus itum eſt.
Et Batavos alibi, tectaque noſtra vides.
Non ſatis eſt viciſſe domi, cum Sole vagamur.
Et tanto volupe eſt vincere teſte foris.
Sint veſtræ merces Indi, ſumus horrea Belgæ.
Quas Oriens fruges parturit, Arctos habet.
Servat hyems fructus, quos torrida coxerat æſtas,
Et calidum gaudet mandere bruma piper.
Mittunt thura Arabes, permutant ſerica Perſæ.
Et ſpacioſa ſuas Java miniſtrat opes.
Parthica diſtentas onerant velamina puppes,
Poclaque Sinarum carbaſa plena vomunt.
Oſtia quod fundit Ganges, tot navigat unus.
Amſtela, & externo ſub Jove bella gerit.
Lucra ſinus omnes nobis atque æquora pandunt,
Inveniunt quovis littore lucra viam.
Heſperio cum Rege ſolum partimur & undas,
Et formidati frangimus arma Tagi.
Qui dubitas, caſtella, domos, arceſque tuere.
Atque alio patriam crede ſub axe dari.
Sic aliis alius populis divenditur orbis.
Totaque ſe vendens machina, rurſus emit.
Quæque ferax longe ſpatiis immanibus Eos
Colligit, in Batavis continet una Domus.

PARS ULTIMA
LEGATIONIS BATAVICÆ,
QUÆ
IMPERII SINICI

Universalem descriptionem complectitur.

CAPUT PRIMUM.

De administratione, & variis Regni Ordinibus.

IMperium Sinense, ut omnia Asiatica & pleraque mundi, Monarchicum est; nam Respublicas dari, ubi vel optimi vel plebs gubernet, huic genti incognitum; Quapropter cum maxima molestia, & tædio, uti in descriptione *Pekingæ* dictum, gubernandi formas, Aristocraticam & democraticam Europæorum explicuimus, anteaquam talis gubernandi forma eorum menti pervia foret.

Rex sive Imperator vitæ ac bonorum, omniumque rerum, quas Sinenses possident, absolutissimus est Dominus; ipse unus omnium omnino caput, unde Regnum Sinicum, absolutissime dici potest Monarchicum; olim Ducatus, Marchionatus, Comitatus, minorumque Dynastarum, quos *Tuguan* vocant, tituli ac potentiæ hic æque, ac in Europa, claruerunt, verum à mille & octingentis annis, ad majorem Imperii tranquillitatem omnino exstincti sunt.

Imperium est hæreditarium, non electivum: proximus defuncto sanguine succedit, nisi vis, aut jus impediat, vel subjectorum rebellio huic, vel illi ex affectu; spe, metu, faventium. Ipsi tamen Principi, quem lex & natura dedit, fidi ad mortem, nisi tyrannus: intrusos & illegitimos quantum possunt aversantur. Eligentes honestam mortem, quam coacto

Regi obsequium, nam tritum apud ipsos dictum est, *honestam matronam duos nescire maritos, nec fidum clientem binos pati Reges.* Nam tantum bis vel ter contigisse legimus, quod Imperator, cum Filios regno impares judicaret, aliis, cum quibus nullam sanguinis necessitudinem habebat, sceptra tradiderit.

Si plures Imperatori filii, uno in throno stabilito, reliqui Reges nomine, non potestate, Provincias urbesque & ex ærario publico trimestres dignitati tuendæ reditus accipiunt, nulla in subditos ampliore potestate. Regia sua egredi, capitale est: ita honesta custodia ambitio plurium coercetur.

Leges juxta familias Imperatrices variant.

Leges apud illos cum Imperatoria stirpe mutantur; ut quisque familiam condit, ita pro arbitrio statuta vel retinet, vel mutat. Hodiernæ leges ab Hunyvo, Conditore familiæ Taimingæ, qui Zingis Chamicos Tartaros ultimus expulit Anno millesimo trecentesimo sexagesimo, initium sumunt, quas recentiores Tartari Orientales *Niuche* & *Nindhan* partim retinuerunt, partim suis institutis accommodaruut.

Imperator à Sinis *Thiensu* vocatur.

Imperatorem Communi nomine *Thiensu*, id est *Cœli filium* vocant: nam *Thien* cœlum ipsis, & *Su* Filius, manifesto argumento Scythicos, & Alanicæ vel Gothycæ originis esse, unde forte ipsum *Cathayæ* nomen fluxit, quod quibusdam haud absurda opinione placuisse deprehendimus, non tamen à cœlo genitum credunt, sed quod præ reliquis mortalium ei charus, & auctoritate emineat. Plebs Imperatorem Hoangti appellat, qui anno ante Christum natum bis millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo rebus præfuit, quod nomen, ob virtutem in omnes successores derivatum, uti Ægypti Reges Ptolomæi, & Romani Imperatores Cæsares audiebant, terræ, vel significat *Flavum Cæsarem* à vestitu Flavo ipsi soli concesso, ut purpura Romanis; sed sunt & aliæ rationes nunc non referendæ.

Eruditio unica ad honores via.

Imperator regnum per Magistratus sola doctrina & integritate conspicuos gubernat: nulla ibi alia ad dignitates via, nisi quam eruditio, prudentia & virtus aperit: cæteri velut indigni excluduntur.

Omnes Magistratus dicuntur *Quonfu.*

Commune omnium nomen *Quonfu*, id est *Præsides* & *Lavye* vel *Lautie*, id est *Patres* vel *Domini.* Lusitani *Mandarinos* à *Mandando*, quod jussa eorum vim imperii habeant, appellarunt, idque nomen Europæi Sinensibus ipsis ignotum, acceperunt. Summa quidem Imperatori potestas, sed quam arbitrio, monitis, consilio suorum temperat, & ex eorum sententia, probat postulata vel improbat. Ac si quispiam Regi immediate libellum supplicem tradat, eundem ad tribunal remittit cum his verbis. *Exentiat hunc libellum tribunal cujus, interest, & me moneat quid in hac re agendum judicet.* Ac ne donis quidem vel officiis quenquam nisi commendatum afficit; nisi interdum, favore extraordinario & potestate antiqua ita ipsi videatur. Sed hoc non fit è publico, sed privato censu,

nam

nam amicorum promotio ad honores propriis expensis est cuivis libera, sed illi non inter beneficia, sed empta numerantur officia. Tributa in publicum ærarium illata, extra Imperatoris potestatem sunt; & inde aula ejus, ac ipse alitur.

Bini Ordines sunt, Generales, quibus totius Imperii, Provinciales, queis singularum Provinciarum salus demandata est: horum Magistratuum nomina, loca, & potestates singulis mensibus quinque vel sex magnis Consignata & Pekingæ impressa libris reperiuntur; unde singuli, quibus in tam vasto Imperio obedientiam debeant, cum mors, quam consanguinei, abdicatis prius muneribus, domum reversi juxta patriæ leges per triennium lugent, & aliæ humanæ inconstantiæ, cerebro mutent præsentia, cognoscere possunt. Hinc ingens semper Pekingæ multitudo vacua Magistratuum, quocunque casu, loca expectantium pariter, ambientiumque.

Imperii totius Senatus in sex classes, *Pu* nomine dividitur. Prima est *Sipu*, id est Deputatorum Consessus, cui jus Philosophici Ordinis Magistratus in universo Imperio denominandi competit, qualis denominatio penicilli promptitudine & scripturæ elegentia, cujus judicium est penes hoc tribunal, definitur. Ad quem per eruditionis & literaturæ gradus seriatim ascenditur; neque nisi negligentia & defectu vel virtutis, vel naturæ quisquam eo spoliatur; semel ejectus spem omnem recuperandi deponit. Secunda est *Hopu* vel *Hupu*, id est Quæstura, quæ Regis tributa, vectigalia, telonia exigit, quibus Magistratuum, militumque stipendia, & cœterorum toto regno curialium ministrorum solvuntur; quæ summa major est, quam nostrates sibi persuadere possint; hinc enim ædificia publica, Regis Palatium, & Regiorum propinquorum, urbium muri, arcis propugnacula, bellicus denique omnis apparatus instauratur. Tertia *Limpu* id est Collegium Ecclesiasticum Sacra & Scholas, Gynæceum regiumque & examina eruditorum curans. Ei festivi dies, Legationes, literæ, honorum tituli, Medici, Astronomi subjiciuntur; ac ex hoc ordine eliguntur Consiliarii Regii *Hanlin*, unde *Colai*, quæ summa post Imperatorem potestas, nascuntur. Quarta *Pimpu*, Senatus Bellicus, cui pax, bellum & omnia inde pendentia obediunt, attamen non sine Imperatoris consensu definit. Sed auctoritate præmisso examine erogat Præfecturas militares præmia fortibus, & pœnas ignavis decernendo. Quinta *Cumpu*, id est Ædilatus, publicas structuras curat, mœnia, palatia, naves, classes, pontos. Sexta *Humpu*, id est Iustitiæ Senatus, reos plectit innoxios absolvit.

Sipu Deputatorum tribunal.

Hopu Quæsturæ.

Limpu rituum.

Pimpu Militare.

Cumpu Ædilatus.

Humpu Criminale.

Sex hi Magistratus Imperium vastissimum haud adeo magno labore administrant, quod cuncta ordine & auxilio complurium inferiorum, in singulis provinciis accuratam singulorum notitiam observantium, ita peragantur, ut singuli authoritatem, universi onus sentiant. Præses singulorum Collegiorum *Ciamcin*, ei duo assessores, ad lævam, & is præcipua digna-

dignatione, *Co Xilam*, ad dextram *Yeu Xilam*. His tribus ſumma in aulâ & per Imperium potentia ; ſolis *Colais* inferiores ſunt. Dantur præterea in unoquoque collegio innumeri majorum minorumve curialium dignitatum gradus, Europæis incogniti.

Alii præterea ſunt inferiores Magiſtratus *Kieu Kim* aulæ inſervientes, vel domui Regis : quorum primus *Thailiſu*, id eſt Cancellaria, ſive ultima Curia appellationum : quæ, præterquam litibus imponat finem, difficiliores cauſas definit : conſtat tredecim Mandorinis, Præſide, binis Aſſeſſoribus, & decem Curialibus. Secundus *Quan Ioſu*, id eſt familiæ Regiæ Oeconomus, cujus tribunal Præſide, duobus Aſſeſſoribus, & ſex Curialibus dirigitur. Aulæ Præfectos ſolvit & expenſa Legatorum, qui ab exteris Regibus ad hanc aulam mittuntur. Tertius *Thai po cuſu*, id eſt *Hippocomus* vel Comes ſtabuli, equorum aulæ, curſoriorum & totius regni præſes.

Senatus *Colai.*

Sed ſupremum Imperii Conſilium *Colai* conſtituunt, quatuor vel ſex numero, quibus nulla particularis, ſed totius in univerſum Imperii cura, ac cum Imperatore ipſo ſecreta conſilia participant ; unde *Colai* tanquam *Imperatoris Coadjutores* appellantur, nam à prædictis ſex collegiis imperii non negotia, ſed conſilia pendent, quippe ab ipſis per ſupplices libellos admonetur, ac rogatur Imperator, qui, negotiis conſideratis, juxta rei qualitatem, tribunali competenti examinanda mittit. Tum Aſſeſſores, habitis mutuis conſiliis, ſententiam Imperatori ſcriptam offerunt, quam ille vel mutat, vel confirmat pro lubitu. Et ne quid impingat, ſummos aliquot totius Regni Philoſophos eligit adjutores, id eſt *Colaos*, qui primo poſt Regem loco ſunt, illique, cum de negotiis agitur, aſſiſtunt, ac conſiliis ſubveniunt, hi vero recipiunt, vel remittunt libellos ſupplices, qui quotidie ingenti numero repræſentantur, & ubi examinarunt, Imperatori oſtentant (nam à reliquis præfectis vix conſpicitur) à quo ſolo nutu, vel nictu oculorum probantur, improbanturve, aut in quibuſdam mutantur. Tum Imperator ſua manu ſubſignat, atque hic querelarum omnium ultimus finis ac decretoria concluſio eſt.

Senatus *Choli* & *Tauli.*

Sunt & alia duo Conſilia, *Choli* & *Tauli*, ſelectis Philoſophis conſtantia, qui ſæpius præclara fidei, & prudentiæ argumenta Regi & Imperio exhibuerunt, quare numerus ſexagenario major, & dignitas ipſis regia. Horum, ut Europæorum Syndicorum, unicum & præcipuum munus Imperatori per codicillum ſignificare, quæ, & quanta, contra leges Imperii committantur.

Tanta eorum & libertas eſt, & authoritas, ut omnes reliqui Magiſtratus eorum cenſuræ ſubſint, & ipſius Imperatoris non parcant erroribus, vel cum periculo & ſenſu offenſionis. Ita liberum eſt Sinis, etiam Magiſtratus ac Reges continua, & non intermiſſa inſtantia redarguere. Et

libelli

libelli hi ſupplices cum reſponſis Imperatoris citiſſime prælio ſubjecti per Univerſum Imperium diſperguntur, ac exinde Annales & Hiſtoriæ conſiunt, imo non ita pridem contigit, quod unus ex præcipuis *Colais* neglecti muneris bimeſtri ſpatio ultra ducentis libellis ſupplicibus apud Regem accuſaretur, licet intenſiſſimus Imperatoris erga ipſum amor cognitus foret. Qui brevi ſpatio, ut fama ferebat, præ triſtitia & marcore conſumptus.

Inde *Hanlinyven*, Senatus Hiſtoricus, omnibus dignitate, etiam qui Rempublicam tractant, excellentior, qui Annales ex reſcriptis & actis Imperatorum conficiunt. Ut quiſque penicillo promptior, ita ad tale munus promovetur: Scribendi elegantia præcipuum adjumentum. Nemo Imperatoris, Regumque pædagogus, & niſi ex hoc collegio, *Colaus* eligitur; & ingens illis lucrum, dum epitaphia, anagrammata, alioſque libellos conſcribunt, venduntque, tanta emptorum credulitate, ut errore carere exiſtimat, quod ex eorum penicillo fluxit. Iidem ſunt præſides examinum, quæ Doctores & Magiſtri ſubeunt. Senatus *Han-linyven.*

Omnis horum Magiſtratuum ſedes *Pekingæ* eſt, & *Nankingæ*, exceptis *Colais*, niſi quod hi tranſlata *Pekingam* ſede Imperii, longe inferiores cenſentur.

Ita Imperium gubernatur in Univerſum. Supremæ curiæ ſunt *Peking* & *Nanking*. Reliquæ tredecim Provinciæ Magiſtratum habent *Pucinſu*, & alterum *Naganzaſu*, quorum ille civilia, hic criminalia tractat. Quibus varii Curiales, ut & Magiſtratuum primates adjuncti ſunt, quos *Tauli* vocant. Sedes eorum in Metropoli prima Provinciæ; minorum tractuum, *Sinis Fu*, prætores *Cifu* dicuntur. Hi tractus dividuntur in majores & minores Civitates, illæ *Ceu*, hæ *Hien* dicuntur, majorum Præfecti *Ciceu*, minorum Præſides *Cibien*; nam *Ci* eſt præcipere. Eorum adjuncti ſunt, tres Aſſeſſores, quorum primus *Hun chim*, ſecundus *Chu-phu*, tertius *Tunſu* nominantur, quorum ſinguli diſtincta tribunalia obtinent. Totius tractus Præſes in ſede ſua non majori auctoritate, quam in reliquis parochiis, utitur. Sententiam mortis dicit, ſed non exequitur: attamen ad ipſum cauſarum, quæ a Præfectis *Ciceu* & *Cichien* deciſæ ſunt, prima datur provocatio, aſt ſecunda ad Præſides ſuperiores *Pucinſu* & *Naganzaſu* pertinet. Vix dici poteſt, quanta inter hos Magiſtratus reginiinis ſymmetria obſervetur. Ab inferioribus ad ſuperiores datur provocatio, ut in aliis Imperiis receptum eſt. Singularum Provinciarum regimen. *Pucinſu* *Naganzaſu* *Cifu* *Ciceu* *Cibien* *Hunchim* *Chupu* *Tunſu.*

Præter duos illos Provinciarum præſides *Pucinſu* & *Naganzaſu*, duo alii ex aula *Pekingenſi* mittuntur, *Tutan* & *Ciayven*. Prior omnibus, quæ bellum & Magiſtratus ſpectant, imperat, & aulæ Regiæ continuis ultro citroque curſoribus ſignificat, quis ſtatus provinciæ ſit, quæ mens Magiſtratuum, quæ conſilia hoſtium. Triennii ea poteſtas eſt, ac Proregis inſtar habetur, nam in Provinciæ metropoli regiâ excipitur pompa, ſimulac *Tutan* *Ciayven.*

electus, provinciæ proceres, futuri ejus consiliarii, aulam petunt, ipsum congratulaturi. Incolæ urbium, quas transit, equitatim & pedes comitantur. Ipsum tribus milliaribus ante designatam metropolim quidam Tribuni magno militum numero stipati, totus Magistratus, & denique universa plebs obviam euntes, solenniter recipiunt.

Alter *Ciayven* vel *Chayven*, Inquisitor vel Visitator appellari potest, tam ampla potestate, sed annuâ, ut in omnes pacis & belli, civiles vel criminales, ærarii publici & Imperatorii causas inquirat ac referat, etiam in Tutangum ipsum & alios Mandarinos: publica quoque ædificia ædilitio jure tractat.

Alius insuper Inquisitor à Regina eligitur, & ipse *Tutang* nomine, qui carceres, captivosque visitat, miseros, & non suâ culpa reos liberat, sententias rigidas, vel injustas tollit, aut mitigat, Patronus ipse oppressorum ac pauperum, & pietatis, ac misericordiæ protector. Neque aliud ei commissum pertinacius, quam misereri.

Thesaurarius. Præfectus ærarii, cui duo Assessores, in eodem palatio aulam, & tribunal separatim possidentes, adjuncti sunt, & cui viginti sex minores Mandorini, & innumeri minores officiales subsunt, Regalia tributa à *Taulis* argento computata recipit. Reditus publicos, telonia, vectigalia, proventus, pondera, & mensuras, stipendia Magistratuum, Regiorum parentum, centurionum, militum, ac lites ex publicis emergentes reditibus, ac expensa pro candidatis examinandis curat, ac componit.

Quartus Senatus *Garicha sci*, criminalia tractat, cujus pars sunt *Taulis*, qui jus administrant, militiam curant, & maritima, si regio mari adjacet. Quintus Senatus eruditionem & literas manutenet. In omnibus oppidis duo Mandarini sunt *Hioquon*, membra quinti Senatus, qui Baccalaureos ejus oppidi, & tractus curant, non gradus eruditionis dando, vel auferendo, sed eos puniendo.

Sina regitur Philosophis. Totum à Philosophis Imperium regitur pleno, & mixto jure. Milites ipsi eos parentum instar colunt, & haud raro ab iis verberibus, ut a præceptoribus discipuli mulctantur. Hi omnia belli consilia apud Imperatorem tractant, neglecto ipsorum belli Duce, quorum pauci adhibentur; unde apud eos præstat minimus in Philosophia gradus, quam supremum militiæ munus, sive honores, sive lucrum spectes. Et par Philosophis erga Regem, fide, periculis, cura Reipublicæ, constantia, qui, cum Imperium eruditioni, & literis superstructum sit, se tanto dignos honore præ militibus, sicut existimant, ita etiam præstant.

Majores Magistratus minores reverentur. Summa superiores inter & inferiores reverentia, ac concordia; in genua procumbentes majorem minores colunt simul ac donis. Nullum triennio longius durat, nisi a Cæsare prorogetur munus, sed alio in loco, vitandæ nimiæ cum subditis familiaritates.

Præ-

Præcipue regionum Magistratus *Pucinsu*, *Naganzasu*, *Cisu*, *Ciceu*, *Cibien*, triennio singulo Pekingum ad Imperatorem adeunt, ratione administrationis reddendæ, & Sacramento renovando. Eodem tempore in omnes toto regno Magistratus severe inquiritur, unde retinendi, dimittendi, puniendi reperiuntur, absque Imperatoris venia, quod jus illi ab Inquisitoribus ademptum, vel sponte in eos translatum, anno millesimo sexcentesimo septimo. Quater mille Magistratus una tali inquisitione puniti. Singulorum, qui pœnam commeriti nomina libro consignata toto Regno propalantur. Quinque reorum Magistratuum gradus sunt, avari, nimis severi, decrepiti, & depontani, præcipites, & improvidi, familiæ, & dignitatis suæ negligentes, quorum aliqui deportatione, alii ignominia notantur: aliorum incapax ætas dignitatem retinet, sed debilitate virium excusantur. Alii ad inferiores gradus relegantur; eadem inquisitio omni quinquennio inter Regni Consiliarios & belli Duces eodem rigore obtinet. Non obstante tam severâ Magistratuum delinquentium pœnâ, cætera tamen delicta, præcipue furtum, admodum remisse, & negligenter puniunt. Furtum nullum, nisi cum vi apertâ conjunctum, morte, secundum stigmate duplici in brachio, tertium in fronte, quartum fustigatione, aut relegatione ad triremes plectitur. Tanta furti remissa castigatio ingentem tota Sina ex fece plebis furum, ac raptorum copiam producit: Sed ex quo Tartari Sinam nuper expugnarunt, haud exigua in delictis plectendis mutatio introducta fuisse videtur: quippe minima quoque delicta hodie gladio, & morte puniuntur. Qui ad mortem damnatus est, ligatis manibus, & tabula tergo imposita, cui crimen commissum inscriptum est, ad locum supplicii a Prætore deducitur, ubi a milite capite truncatur. Si cui gratia vitæ conceditur, is duobus arundinibus in pedum plantis atrociter verberatur, ut nervi, & venæ per laceram cutim promineant, multis inter tormenta animam exhalantibus, aut tota vita sanitatem, & usum pedum amittentibus. Et hic communis suppliciorum ordo. Ad furta, & alia flagitia impedienda noctu aliquot mille armati plateas obeunt, & subinde pelvim pulsant. Et quanquam plateæ noctu objicibus claudantur, nihilominus hi prædones frequenter integras domus expilant, quoniam ipsi illi custodes custodiâ opus haberent, & plerique vel fures, vel furum clandestini socii sunt.

Auctoritatis munera triennio variantur.

In acta Magistratus triennio inquiritur.

Quinque reorum Magistratuum gradus.

Habent & more Pythagoræo *Inspectores* quotidianarum singularum actionum, quæ primo mane redduntur: reus, vel delictum, jure an injuria, ut inter Barbaros parum refert, præsenti supplicio, inauditus, indefensus, & plerumque innocens (neque enim hæc apud justos populos ratio executionis est) afficitur: Kantonæ talis fustibus ad necem immisericorditer Mandarinus a Prorege cæsus, me præsente interiit.

Quartum Arcanum Imperii Sinici est Magistratus extra regionem natus

Nemo in patria sua Magistratum gerit.

natis indulgere : domi nobiles excluduntur ; sed ad militiam indigenæ admittuntur, ratiunculis, ut putant, valde speciosis, sed reipsa evanidis, cum nec Magistratuum erga suos sanguine propiorés favor, nec militum etiam domi natorum negligentia evitari ullis legibus, vel circumspectione humana possit : omnia autem in fide, & armis antiquo more consistunt.

Omnes extranei excluduntur, & indigenæ Sinâ non egrediuntur.

Quinto omnes extranei, nisi intra Sinam animo manendi, & moriendi accessi, excluduntur ; & interiora adire nefas, nisi captivitatis perpetuæ supplicio ; exteri tamen hanc Sinensium subtilitatem specie legationum eludunt. Non longe modo, & ab eorum notitia, vel metu remoti, verum proximi, & vectigalibus illigati (*Coreani*, aliique vicini aditu prohibentur: si clam irrepant, non servitus, non mors, sed negatus in patriam reversus pœnâ sufficit. Hinc nec ipsi Sinæ extra patriam, nisi a suis deploratis & pro non reversuris ablegantur, cognito talionis, ut inter vicinos, jure: tamen si fors favet, ut reduces fiant, ingentibus onerantur honoribus.

Nemo en se cingitur.

Sextum commune præceptum est, *armis abstinere*, nec militi, nec Duci, nec docto, nisi ubi necessitas aut exercitium requirit, uti licet, paucis nobilium ea severitate exclusis, qui Potestates armati comitantur. Nec intra limen arma cuiquam : rarus contra prædones, situ, & rubigine torpens pugile : Quippe ea Sinensibus stolida sane, & noxia natura, *ut arma timeant*; hinc faciles expugnatu, & præda ferro utentibus. Rixas plebeias pugnis dirimunt, nullo apud imbelles ferri usu, aut licentia : neque suorum necem ulciscuntur, adeo a vindicta alieni, & qui cedit invasori, prudens, fortisque censetur : ea genti consuetudo censetur.

Omnes Magistratus Sinici novem ordinibus distinguuntur.

Novem toto regno Magistratuum ordines : singulis, sive Philosophi, sive milites, stipendia in menses argento, vel oryza solvuntur. Eadem stipendiorum proportio eruditis, & rudibus ; quæ ratione pompæ Magistratum concomitantis exigua sunt, nam suprema dignitas vix mille aureos valet, nisi quis miles, aut Magistratus supra leges sibi acquirit ; inde variæ ditescendi artes, donis, largitionibus, casu, & quod præcipuum dignitate, ac meritis.

Magistratus distinctio ex apparatu publico.

Unus omnibus, qui imperio funguntur, habitus ; pileo nigro ad aures ovali figura demisso, haud facile mobili, utuntur. Unde erecto corpore & immota facie, difficulter flexibiles incedunt. Vestis una, ocreæ ex nigro corio ; Magistratus cingulo coriacco, cujus materiæ dignitas majestatem indicat, aliæ enim è tornatili stipite, è cornu aliæ, ex unicornu quædam, vel è calamba ligno imprimis odorifero, nonnullæ ex auro argentove, sed omnium nobilissimæ è marmore quodam pellucido, sapphiro non absimili, Sinis *Yucè*, dicto ; quatuor lato digitos variis emblematis tessellato. Pectus & tergora opere Phrygionis ita variegato, ut indigenæ ex notis Philosophos militesque distinguere possint, discernuntur. Nam avibus, volucribus, coloribus, ut cuique dignitas, munusque

Zonæ Senatoriæ.

que agnoſcitur, alia quoque graduum etiam in Europâ diſtinguamenta. Umbraculis, uno, pluribus; colore cœruleo, flavo, equo tenuiores; qui prævalent, humeris bajulorum, & quo potentiores, eo pluribus alii quatuor, alii octo geſtantur; & hæc graduum, opum, authoritatis diſtinctio, ut inter barbaros. Reliqua ad modum noſtrum, & aliorum: adolere thura, torques geſtare, longo ſtipari famulitio, & plebem fuſtibus, vel impetu amovere. Ultimum obſervatione dignum cenſetur: quanquam Tartari hodie Imperio potiantur, Sinenſes omnibus intereſſe Collegiis, ſalva libertate, legibusque priſcis, quod Sinenſes intellectu, Tartari bello pollentiores; ita mutuo concurſu hi civitatem, alteri arma, velut aſſuetiores, tractant.

CAPUT SECUNDUM.

De Lingua, Literatura & Eruditione Sinenſium.

SCriptura Sinenſium à lingua eorum multum differt. Non enim ut loquuntur, ita ſcribunt: ſingula verba, totidem characteres ſunt, nullis diſtincti vocalibus, aut conſonis, quanquam in pronunciatione duo ſæpe, aut tres ſoni deprehendantur. Quot ſunt res, totidem characteres numerantur: idem apud eos verbum, litera & character rei. Sæpe tamen unus ex multis conſtat characteribus, in unam quaſi ſententiam conflatus. Summa omnium characterum vix octoginta millia ſuperat: quicunque eruditus haberi vult, eum tenea numerum, neceſſe eſt, quanquam decem millia ad linguam & ſcripturam ſufficiant mediocritatem ſectantibus. Sunt qui ſexaginta, etiam qui centum viginti millia characterum numerant. Omnes in libro *Halpien*, id eſt, Occano comprehenduntur. Numerus eorum cum rebus auctus indies, unde modo plures, modo pauciores numerati, caſu potius, quam arte, aut conſilio ita expreſſi, ut hanc vel illam rem deſignarent. Numerus characterum.

Initio res ipſas loco characterum uſurpabant, animalia, aves, reptilia, piſces, plantas, arbores, funes, circulos, puncta. Poſteriores contractius per lineas & figuras habiliores ſcripturam inſtituerunt. Antiquiſſimorum characterum ſeptendecim recenſentur ſpecies. Prima ab Imperatore *Fohio* reperta ex Draconibus & ſerpentibus varie implexis & figuratis: unde liber à *Fohio* de Oeconomia & Sapientia ſcriptus, *liber Draconum* appellatur. Sed hæc jam in deſuetudinem abiere. Antiquorum characterum ſeptemdecim ſpecies.

Secunda ſpecies ex rebus ad agriculturam pertinentibus conſtat, ab Imperatore *Xinnung* uſurpata. *Tertia* ex pennis avis *Fum hoan* ab Imperatore *Xauhoan* reperta, qui ſingularem librum de avibus ſcripſit. *Quarta* ex oſtreis & vermiculis contexta. *Quinta* ex radicibus herbarum, quibus varios priſci libros ſcripſerunt. *Sexta* ex unguibus avium decurtatis à Rege *Choam* inventa. *Septima* ex teſtudinibus, authore Imperatore *Ioo*. *Octava* per aves & pavones deſignatur. *Nona* ex herbis & pennis avium. *Decima* a *Co* memoriæ ergo excogitata. *Undecima* conſtat ex fixis & erraticis ſtellis. *Duodecima* ex peculiaribus literis decretorum & privilegiorum. Ad *tertiam* & *decimam* pertinent literæ *Yen, Cau, Chi, Cien, Tao*. Characteres decimæ quartæ vocantur literæ *quietis, lætitiæ, ſcientiæ, ratiocinationis, tenebrarum & lucis*. *Decima quinta* ex piſcibus conſtat. *Decima ſexta* nondum innotuit. *Decima ſeptima* in literis obſignandis, & pompoſe inſcribendis uſurpatur. Res exempli clarior fiet.

Figura 1. hodie apud Sinas montem ſignificat. Sed olim mons figurâ montis deſignabatur, ut figura 2. oſtendit. Sol olim circulus cum puncto figura 3. hodie per characterem 4. notatur. Draco apud Priſcos figura 5. nunc figura 6. Sceptrum cum oculo figura 7. olim nomen Regis, hodie per figuram 8. deſignatur. Gallus & gallina figura 9. & 11. hodie characteribus 10. & 12. exponuntur.

Hodierni igitur Sinenſes nulli amplius rerum imaginibus, ſed lineolis tantum ad res deſignandas utuntur.

Utque

Utque clarior evadat res antiquissima characterem M ex libro Draconum lectori in scemate proponere visum fuit.

Hodierni Sinensium characteres ex novem lineolis componuntur: ita ut addita vel dempta lineola, statim alia exoriatur significatio. Exempli gratia, linea recta (*a*) *primum* vel *unum*, lineola transversa addita (*b*) *Tsi*, id est *decem*: alia inferius supposita lineola (*c*) *Thou*, id est *terram*: alia superne imposita (*d*) *Wang*, id est *Regem*, cum puncto ad dextram (*e*) *Io* vel *Iu*, id est *Margaritam*: cum puncto ad lævam (*f*) *Sem*, id est *creare* vel *vivere*: cum puncto superne (*g*) *Chu* sive *Dominum* significat. Vide schematis lævam partem.

Cum ejusmodi characteribus aliquomodo conveniunt quidam characteres mystici in libro *Yeking*; qui propter arcana magni apud illos æstimatur. In eo varia de generatione, corruptione, fato, Astronomia & rerum principiis; sed ruditer, & absque definitionibus, aut demonstrationibus tractantur. Hodieque eo libro adhuc Sinenses in suis prædictionibus & vaticiniis utuntur, nullo habito ad sensum libri respectu, vel enim studio dissimulantes. Tantam illi libro authoritatem tribuunt, ut eventus rerum, & præscientiam futurorum ab eo dependere arbitrentur. Figuræ characteris ejus, certis lineolis varie ad res designandas compositis, constant. Exempli gratia, cœlum per figuram *a*. terra per *b*. fulmen per *c*. Montes per *d*. & ita reliqua designantur. Sed de his paulo post prolixius ubi de Sectis Philosophorum agendum erit. Figuræ mysticæ *Yeking*. Vide imam partem schematis.

Pronunciatio characterum sæpe apud Sinas ambigua, & indistincta, quanquam ipsi inter se figura, & significatu discrepent. Unde nulla alia reperitur lingua magis ambigua, cum voces nonnisi tonis quibusdam, & sonis distinguantur. Ex hac confusione nemo, prælegente altero scriptum, aut librum, sensum ejus percipere potest, nisi ipse inspiciat, & ex accentibus ambiguitatem visu dijudicet, quod auditu fieri non potest. Sæpe inter loquendum contingit, ut alter alterius sensum assequi nequeat, nisi iterata pronunciatione, aut etiam scriptione: ac si quis destituatur atramento, & penicillo, characteres aquâ in mensa, aut digitis in aëre designantur: idque inter eruditos, qui purius & elegantius secundum characteres librorum loqui affectant, frequens esse solet. Hæc ambiguitas aliquomodo tollitur per quinque accentus, quibus unus sæpe character præsertim apud exteros, quinque diversas significationes nanciscitur: neque ulla apud Sinenses vox, quæ non unum ex his characteribus in pronunciatione admittat. Ideo Sinenses sola pronunciatione talem ambiguitatem, qua unum sæpe vocabulum viginti, aut triginta diversas res denotat, tollunt, quod ipsis à teneris assuetis adeo, quam peregrinis, difficile non est. Ambiguitas vocum. Tollitur vario accentu.

Rem narrabo jucundam non minus quam præsenti instituto convenientem. Italus quidam Sinensi ostensurus naves in Europa altitudine turris esse, vocabulo usus fuit, quo navis designatur; sed tono tali pronuncia-

nunciavit, qui *tegulam* domus donotaret. Sinenſes attoniti, Italum tanquam incredibilia narrantem, irridere, & interrogare, cui bono illa tegula, & quis ille tam magnus furnus, in quo tales tegulæ excoquerentur. Hinc apparet non exteris modo, verum etiam indigenis eam tonorum varietatem moleſtam accidere: nam ad talem ambiguitatem tollendam ſæpe duobus vel tribus Synonymis in una periodo uti coguntur, cum alias una vox multoties diverſa & contraria ſignificet. Igitur Jeſuitæ, qui ad propagandam fidem Romanam in Sinis degunt, quinque puncta vel ſigna excogitarunt, quæ ſingulis addita vocabulis tonos vel attollunt, vel deprimunt, quæ ſunt *Y —— / ˇ Y*. Horum adjumento una eademque vox noſtris ſcripta literis, diverſimodo pronunciatur & ita varia ſignificat; e. g. *Yâ* cum ſigno deſuper eſt *Deus*, *Yá* eſt *ſtultitia*, *Yà anſer*. Horum auxilio lingua Sinenſis, non tamen absque magno labore addiſci poteſt. Difficultas ejus ab ambiguitate, & indefinito characterum numero pendet; unde decem, imo viginti anni multis impenduntur, antequam loqui, & ſcribere diſcant. Cauſa hujus ambiguitatis inde pendet, quod Sinæ ſemper plus operæ in ſcribendo, quam loquendo collocarunt: nam tota eorum eloquentia, non in loquendo, ſed ſcribendo conſiſtit: unde etiam nuncii in eadem urbe per literas, non oretenus, mandata ſua exequuntur, & exponunt.

5 Puncta à Jeſuitis inventa ad faciliorem linguæ cognitionem.

Japonenſes tradunt, præter Sinicos Characteres, etiam Alphabetum peculiare habere, per quod linguam ſuam Europæo more, abſque infinitate illa Characterum, ſcribere poſſunt. Sed apud Sinas nullus talium literarum uſus: unde quicunque eruditi haberi volunt, à teneris ad extremam ſenectam in addiſcendis characteribus occupantur. Et quanquam multum temporis perdant, id tamen è contrario conſequuntur commodi, quod juventutem eo labore domant, ne in vitia ruat, & licentiam. Et hic modus ſcribendi præſtantiſſimus etiam propterea eſt, quod ſolos Characteres compendioſe omnia exprimunt, quæ nos circuitione multorum vocabulorum vix aſſequamur. Sinenſes non, ut Europæi, à ſiniſtra dextrorſum, aut a dextris ſiniſtrorſum, ut Hebræi & Arabes, aut inſtar arantium Boum, ut Græci & Latini, teſte Jarrico, ſed ſuperne deorſum pendentibus literis ſcribunt; idque cum aliis Indorum commune habent.

Et quanquam hic per Characteres ſcribendi modus memoriæ imprimis difficilis videatur, id tamen exinde commodi habetur, quod populi linguis diſcrepantes, dum iiſdem Characteribus in ſcribendo utuntur, ſe mutuo intelligere & ſenſa animi ſui ſignificare poſſint. Ita Sinæ, Japones, Koreani, Kouchenchinæ iiſdem utuntur libris, & quanquam ſinguli ſuâ linguâ legant, alteri non intellectâ, eandem tamen rem percipiunt. In ipſâ quoque Sina cum variæ linguæ obtineant, omnes tamen iiſdem Libris & Characteribus utuntur,

Sed

Sed præter ſingulas Provinciarum linguas, per Univerſum Imperium alia quædam generalis lingua, quam *Quonhoam* vocant, id eſt aulicam & Mandarinorum, obtinet. Hujus linguæ origo talis fuit, quod cum omnes Magiſtratus, ſive Mandarini ſint exteri in ea Provincia, in qua munere ſuo funguntur, ne cogerentur peregrinam linguam addiſcere. Hinc omnia publica in foro, in curia, hac lingua peraguntur, eâque civiliores quicunque utuntur, non ſecus ac apud nos Latina lingua paſſim per Europam obtinet. Et hanc linguam Mandarinorum Europæi ſolam diſcunt: cæteræ enim Provinciales non neceſſariæ, & rudes habentur, neque in publico obtinent. Fœminæ & Infantes eam continuo uſu addiſcunt, & ſicut multitudine Characterum omnes alias ſuperat, ita paucitate vocabulorum cæteris longe inferior eſt, quippe nonniſi trecentis viginti ſex vocibus conſtat, quæ omnes ex unica litera conſtant, & fere in eandem vocalem deſinunt; & ſi quæ paucæ in nullam vocalem exeunt, eæ in *M* vel *N* deſinunt. Hujus linguæ brevitas & rotunditas adeo eam reddit ſuavem, ut omnes alias, quæ cognitæ ſunt hactenus, linguas ſuperet. Nam nos quidem deſignaturi rem aliquam apprehendendam manu, vel tota, vel digito, uno aut altero ſemper cogimur addere vocabulum *apprehendere*. At vero Sinenſes ſingulis vocabulis etiam modum, & actionem denotant e. g. *Nien* eſt capere duobus digitis, *Tzo* capere toto digito. *Chua* capere tota manu, plena vola. *Tcie* capere palma expanſa uſque ad digitos. Idem in voce *Stare* apparet. Nos dicimus; *ſta in domo*, *ſta edens*, *ſta dormiens*: ſed Sinæ una eademque voce & *ſtare* & *modum* ſtationis denotant. Ita pedem avis, beſtiæ, hominis deſignaturi ſemper vocem *Pes* addimus: Sinæ una voce ſingula exprimunt: nam *Kio* eſt pes hominis, *Chua* avis ungula & *Thi* pes cujuscunque animalis.

Ex omnibus ſcientiis ſolam fere Moralem Sinæ ex colunt: Naturalis ab iis per varios errores contaminata potius quam illuſtrata. Neque in ipſa Morali Philoſophia adeo ſunt evidentes, ſed obſcuris fere & confuſis ſententiis, & exiguo lumine naturali utuntur. *Sinenſes moralem Philoſophiam ſolum colunt.*

Maximus omnium Philoſophorum *Konfutius*, quadringentis, quinquaginta uno ante Chriſtum annis natus, qui amplius ſeptuaginta annis ita vixiſſe traditur, ut non ſcriptis minus, quam exemplo, & converſatione ad virtutem ſingulis viam præiverit. Unde omnibus mortalibus ſapientia & probitate ſuperiorem fuiſſe Sinæ credunt. Et ex ſcriptis ejus patet, multis noſtrorum gentilium in Europa Philoſophorum haud inferiorem fuiſſe. Unde authoritas ejus apud Sinas hodie indubia & etiam falſo tradita pro veris habetur. Neque minor ejus apud Reges, quam literatos authoritas, ſectatoribus illibatam per tot ſecula æſtimationem etiamnum obtinentibus. Caput familiæ hujus titulis & immunitatibus vectigalium ac tributorum conſpicuum & illuſtre eſt.

Neque minor eorum in Aſtrologia peritia, & Arithmetica, ac Geome- *Periti Aſtronomi.*

tria, quanquam omnia confuſe doceant pariter & diſcant. In numerando per officinas abaco cum orbiculis, & bacillis celeri artificio, ut Europæi calculis, utuntur. Stellas longe aliter ac Europæi diſponunt & numero eorum quadringentas addiderunt, quæ noſtris incognitæ ſunt; nam quædam obſcuriores, & quæ non niſi ſereno Cœlo apparent, numero adjicerunt. Aſtronomi eorum præcipue in Solis defectu & ſtellarum fixarum, erraticarumque motu ſcrutando occupantur. Futuram ex aſtris ſingulorum fortunam, ſterilitatem annorum, aut fertilitatem præſagire præcipuus labor eſt. Omnia enim terreſtria a ſtellarum influxu pendere credunt. Multa a Saracenis Aſtrologis hauſerunt: ſed nihil demonſtant: tabulas quaſdam, unde motus ſtellarum fixarum & planetarum, nec non Eclipſes Solis ac Lunæ dejudicentur, poſteris reliquerunt.

De prædictionibus fortunæ cujuslibet ex aſtris ita Trigautius.

Auctor illius familiæ, quæ hodie rerum potitur, vetuit, ne quisquam hæc Aſtrologiæ judiciariæ præcepta ediſcat præter eos, qui ſunt hæreditario jure in eam rem deſignati; veritus ex hac ſiderum notitia, qui eam ſit conſecutus, res novas in Regno moliendi facultatem accipiat, & opportunitatem conſequatur. Qui tamen hodie regnat, varios magno cenſu Mathematicos alit, eosque vel intra Palatii fines Eunuchos, vel extra Regios Magiſtratus, quorum duo ſunt hodie in Pequinenſi Regiâ tribunalia; alterum Sinarum, qui faſtorum Eclipſiumque ſubducendi rationem profitentur, alterum Saracenorum, quod eadem ad imporatam ab Occaſu diſciplinam revocat, ac utriusque deinde tribunalis judicium inter ſe conferunt, & alterum ab altero adjuvatur. Utrique etiam modico colle area ad contemplanda ſidera habent; in quo Mathematicas Machinas inſitatæ magnitudinis fuſili ære conſtruxerunt; quæ antiquitatem, aliquam præ ſe ferunt. In eo colle ſemper unus aliquis Collegarum nocturnis horis excubat, ſi quid forte cœlum inuſitata ſiderum, vel alicujus cometæ novitate portendat, quod ſi contigerit, die inſequenti, miſſo Regem libello admonent, ac ſimul exponunt, quæ ſiniſtri, quæ læti omninis ſignificatio videatur. Nanquinenſium Mathematicorum area, in edito colle intra urbem eminet, & Mathematicorum inſtrumentorum moles Pequinenſium ſuperat elegantiam, quia eo tempore in eâ urbe Reges contemplantur.

Pequinenſium Aſtrologorum jus eſt, in Solis ac Lunæ defectionibus toto Regno prædicendis, & lege lata Magiſtratus, Simulacrorumque Miniſtri ubique jubentur certum in locum cogi, officiorum ſuorum cultu inſignes & Planetæ laboranti ſubvenire, quod æreis cymbalis ad numerum pulſatis, & ſæpe flexis poplitibus ſe facere arbitrantur, toto eo tempore, quo Planetas illos deficiendo laborare credunt. Audio vereri eos, ne à Serpente, neſcio, quo, per id tempus forbeantur.

Quanta eorum ſit in percipiendis ejuſmodi artibus ſagacitas, hinc apparet, quod noſtram Geometriam, Arithmeticam, Aſtronomiam, Sinenſibus Characteribus expreſſam, mox ut inſpexerunt, percipiant & appre-

apprehendant. Multi etiam de Architectonica, Anatomia, Optica, aliarumque scientiarum libri per figuras impressi.

In Medicina parum a nostris fundamentis discrepant; sed quoad praxim longe Europæos superant. Pulsum, ut Europæi, tangunt, sed tam subtili artificio, ut etiam apostemata interna ex ejus motu deprehendant. In singula manu sex diversas motiones arteriæ observant, tres principes, & tres minus principes, quarum unaquaque certis partibus corporis respondeat: nam primus pulsus cordi, secundus jecori, tertius stomacho, quartus lieni, quintus renibus, & ita porro, appropriatur. In pulsu ægrorum observando dimidiam horam, magno astantium silentio, neque absque tædio decumbentis, transigunt. Medicina exiguæ æstimationis.

In curando simplicibus fere herbis & radicibus utuntur, unde tota fere Medicina Sinensis in Botanica consistit. Nulla totâ Sinâ addiscendæ Medicinæ Academia, domi quisque apud Magistrum artem addiscit. In utraque Regia *Peking* & *Nanking* gradus doctoratus Medicinæ, sed obiter & sine discrimine, conferuntur petentibus: neque major ejus, qui promotus est, quam qui non, æstimatio; quoniam nulli morbos curare, peritus sit an imperitus, interdictum. Neque quisquam, qui in Morali dignitate excellere vult Medicinæ operam navat: unde soli pauperes & stupidi, ac ad altiores inepti scientias, Medici fiunt, neque ulla ars totâ Sina contemtibilior. Peragitur simplicibus.

Alia longe Philosophiæ moralis ratio: cujus, qui apicem attigit, se supremum Sinicæ felicitatis gradum consecutum arbitratur. *Confutius* Princeps Philosophorum Sinensium, cuncta priorum scripta in quatuor volumina digessit, quintum ipse a se conscriptum addidit. In his libris ratio bene vivendi, præcepta bene gubernandi, prisca exempla, consuetudines; sacrificia, & poëmata reperiuntur. Confutius scripta Priscorum collegit.

Sunt præterea duo vel tres alii Philosophi Confutii discipuli, quorum volumina confusim sententias Morales, Occonomicas, Politicas complectuntur. Hoc opus *Tetrabiblos* appellatur. Hi novem libri omnium Sinensium antiquissimi, & ex quibus reliqui fere prodierunt, Characteribus omnes Sinensibus conscripti. Ac exinde fundamenta omnis eruditionis petuntur, antiqua Regum lege, ut quicunque doctus haberi velit, studio librorum horum incumbat. Unde hi quatuor libri non memoriæ modo firmiter infigendi, verum etiam prompte & ex tempore singulæ sententiæ & opiniones Characteribus exprimendæ.

Nullæ tota Sinâ Academiæ, in quibus hi libri explicentur, sed quisque Magistrum sibi domesticum suis sumptibus eligit. Ingens horum Magistrorum copia, quod propter difficultatem Characterum pluribus singuli docendis vacare non possint & quia singuli domesticas pro liberis suis Scholas habent, eo fine, ne cum aliis versando, impetus ad discendum retardetur. In Sinâ nulla Academia.

Tres

Triplex literatorum gradus.

Tres præcipui Eruditorum, prævio examine, honoris gradus sunt, primus *Sieucai*, alter *Kiugin*, tertius *Cinsu*, Examen fere in sola scriptura consistit.

Sieucai.

Primus eruditionis gradus, *Sieucai* in singulis urbium scholis à quodam Doctore *Tibio* confertur. Hic *Tibius* cuncta Provinciæ suæ oppidâ peragrat, ad conferendam, post triplex examen, eruditis hanc dignitatem. Postquam hic *Tibius*, quem Cancellarium dicere queas, appulit, omnes qui gradum affectant, undique confluunt ad examen. Primum examen à Magistris Baccalaureorum peragitur. Sæpe quinque millia ex unica urbe huic se examini sistunt. Examinati à Magistris Regiis ad quatuor civitatis Præfectos, & ab his ad *Tibium* ablegantur, sed non nisi ducenti ex tanto numero, qui peritia scribendi antecellunt reliquos. Tertium examen ab ipso Cancellario peragitur; cæteris longe rigidius, nam ex ducentis vix viginti vel triginta ad gradum Baccalaureatus seliguntur, qui priorum annorum Baccalaureis conjuncti præcipuam Civitatis partem constituunt, ab omnibus honorati propter instantem dignitatem, ad quam per gradus hosce ascendunt. Insignia eorum sunt toga, pileus & ocreæ, neque aliis hoc habitu, præter Baccalaureos, uti licet. Immunes præterea sunt, & nulli nisi Cancellario, ac quatuor Magistris suis subjecti, ac si delinquant, cæteris Magistratibus nulla in eos potestas est.

Munus *Tibii.*

Munus *Tibii* est non tantum novos dicere Baccalaureos, sed etiam jam olim promotos iterum examinare, & profectus eorum ulteriores explorare. Ideo prout in scribendo excellunt, quinque classibus dispescuntur. Primus ordo præmio affectus ad inferiora munia adhibetur. Secundus ordo præmio, sed longe inferiori, honoratur. Tertius ordo neque præmio, neque pœna dignus censetur. Quartus ordo ob pigritiam publice plagis afficitur. Quinti toga, pileo, ocreis exuti, feci plebis adscribuntur. Ita præmiis & pœnis industria excitatur, negligentia plectitur.

Kiugin.

Secundus gradus eruditorum in Sina *Kiugin*, Licentiatos Europæos repræsentat. Hic gradus tertio quoque anno in Metropoli Provinciæ, initio octavi mensis sive Septembris, magna pompa confertur. Neque omnes, qui digni, eum consequuntur, sed certus tantum numerus, qui omnes eminentissimi & pro conditione Provinciarum plures pauciores-ve. Nam in *Peking* & *Nanking*, ex universo Baccalaureorum numero circiter centum & quinquaginta Licentiati, in Provinciis *Chequiang*, *Quiansi* & *Fokien* nonaginta quinque, in cæteris pauciores fiunt.

Ad hoc examen soli Baccalaurei, sed non omnes, verum ex qualibet civitate vel Provincia aut, Scholis summum quadraginta Baccalaurei seliguntur. Nihilominus sæpe numerus talium quatuor millia Candidatorum conficit. Magistratus *Pekingensis* tertio quoque anno centum Philosophos selectos supplici libello Regi sistunt, ex quibus triginta,

pro

pro ſingulis Provinciis duo, qui examini Licentiatorum præſunt, nominet. Unus horum neceſſario ex Regiis Miniſtris *Han-linyven*, qui Præcipui toto regno, deligendus eſt. Nec citius nominantur, quam ut magnis itineribus in Provinciam, cui deſtinantur, pervenire poſſint, additis inſpectoribus, ne quemquam ante alloquantur, quam ad Licentiatum promoti fuerint. Ex Provincia Philoſophi iis adjunguntur, quorum opera in examinandis Candidatis uti queant.

In ſingulis Civitatibus magnum Palatium, altis ſeptum muris, examini huic deſtinatur. Multa in eo cubicula in quibus ſummo ſilentio ſtudiis incumbunt. In medio Palatii plusquam mille cellulæ, unius hominis capacitate, menſula & ſcabello inſtructæ, ita ut unus alterum, neque videre, neque alloqui poſſit. In unâquaque Metropoli ſchola examinatoria.

Examinatores ſinguli ſingulis conclavibus ſecluſi, ab alloquio & mutuo, & aliorum, durante inquiſitione ſcripturarum, prohibentur, militari cuſtodia undique ita cincti, ne quemquam exterorum compellare, aut ſcripta inſpicere poſſint. Triduum huic examini toto Regno impenditur, nona, duodecima & decima quinta octavæ menſis. Totam diſcipuli ſcribendo diem ab ortu Solis ad ſeram veſperam impendunt, clauſis perpetim januis, niſi quod parum refocillandi animi ergo, ſumptibus publicis iis exhibetur. Studioſe excutiuntur ante admiſſionem in Palatium, num quid librorum, aut ſcripturarum ſecum geſtent; nihil iis præter penicillum, chartam & atramentum inferre licitum. Ipſis etiam penicillas & tabellas ſcriptorias ſedulo perſcrutantur, ac ſi fraus deprehenſa, non excluſi modo, verum graviter quoque puniti rejiciuntur. Arcta cuſtodia Inquiſitores, & examinandi obſervantur.

Poſtquam Baccalaurei intromiſſi, januæ clauſæ & urbis ſigillo obſignatæ, quatuor Inquiſitores, ex quatuor libris tres ſententias ſelectas publice proponunt, quas quilibet, argumentum totidem ſcripturarum, habet. Præterea quiſque ex quinque libris quatuor ſententias ſeligit, quæ & ipſis argumentum examinis præbent. Hæ ſeptem ſcripturæ non verbis modo, verum etiam ſententiis gravibus & nervoſis, ſumma eloquentia Sinica, ex ornandæ ſunt. Accurate obſervandum, ne plures quingentis Characteribus in ſingulis explicationibus reperiantur. Modus examinis.

Tertia die denuo hi ſcribæ ſecluduntur, & tria illis vel jam olim facta ex Hiſtoriis, vel quæ adhuc fieri poſſunt, proponuntur, quæ triplici ſcriptura interpretantur, vel Regem libello ſupplici monent; quid in tali caſu bono Imperii agendum videatur. Ita decima quinta die tres caſus, quales quotidie in Republica adminiſtranda occurrunt, iis proponuntur, de quibus judicium ſuum triplici ſcriptura exponere tenentur.

Exhibitis ſcripturis, Baccalaurei in ſingulas ædiculas, ſive cellulas diſtributi, ſummo ſilentio ſcribunt in peculiaribus libellis, ſubſcripto nomine Patris, Avi, & Proavi; eos libellos tanto artificio obſignant, ne ab alio, niſi Inquiſitoribus reſervari poſſint. Ita exhibentur ablegatis. Omnes

libelli, antequam ad Inquisitores deferantur, à scribis quibusdam transcribuntur, ac ne fraus fieri possit, transcripta rubro colore tinguntur, ipso exemplari atramento scripto. Transcripta & non ipsa primæva exemplaria, sine nominibus scriptorum, Inquisitoribus examinanda traduntur, ipsa autem scripta Candidatorum, quæ a transcriptis nihil differunt, interea custodiuntur: Id quod propterea fit, ut Examinatores nomina scriptorum, aut manum agnoscere possint.

Scripta ab examinatoribus pensiculata, rejectis vilioribus, ad duplum Licentiatorum creandorum numerum rediguntur. Ita ut si centum & quinquaginta promovendi, trecenta scripta Regiis Inquisitoribus exhibeantur, ex quibus optima, pro numero, seligunt. Selecta in primum, secundum, tertium ordinem rediguntur. Inde exemplaria cum transcriptis conferuntur, & nomen scriptoris prælegitur. Hæc nomina literis sesqui pede altis scripta in tabulis publice proponuntur magno populi confluxu, & faustis cognatorum acclamationibus. Atque hic licentiæ gradus multum dignitate, privilegiis & immunitatibus priorem antistat, & aditus illi ad maxima Imperii munera patet.

His ita peractis Regii Inquisitores edito libro totius examinis successum, nomina Licentiatorum, scripturas eminentissimas publicant: Sed præcipue illius, qui primum inter Licentiatos locum obtinuit, scripta typis evulgantur. Hic Sinice *Quiayven* vocatur, ille liber curiose impressus toto Regno dispergitur, ejusque exemplaria aliquot Regi & Aulicis offeruntur.

Ad hoc examen nulli alterius Provinciæ Baccalaureo accessus datur, sed tantum illis, qui ex Provinciâ Peking ac Nangking sunt. Paucis quibusdam peculiari indultu, ex aliis Provinciis pro certâ summa pecuniæ conceditur.

Cinsu. Tertius gradus *Cinsu*, plane cum Doctoratu nostro in Theologia, Jure, & Medicina convenit. Hic gradus singulo quoque triennio, sed in sola Regia *Peking*, anno altero post Licentiatorum promotionem, confertur.

Ad hunc summæ dignitatis gradum ex toto Imperio nonnisi trecenti pervenire possunt, quanquam omnes Licentiati ex quacunque Provincia, qui se examini submittere volunt, admittantur. Hoc examen fit secundo mense, iisdem, quibus priora, diebus. Nullum inter hos & priores in exquirendo discrimen, nisi quod respectu majoris dignitatis exactior quoque cura adhibeatur, prohibendo favori, & quæ frequenter ibi delitescit, fraudi. Ad hanc Inquisitorum classem etiam ex *Colais*, qui primarii Ministri status, deliguntur.

Peracta inquisitione & examinatis in eodem Palatio Doctorum titulo ornatis, ubi etiam plerumque Licentiati fiunt, omnes simul in

Palatio

Palatio Regio præsentibus primariis Magistratuum (olim ipse quoque Rex aderat) sistuntur, & novum thema ad iteratam probam illis proponitur. Primus Doctorum absque dubio tertium in hac inquisitione locum accipit. Qui in hac alterâ inquisitione primum & secundum locum obtinet, is durante vita, primis dignitatibus fruitur, & præcipuis in imperio muniis fungitur. Sunt Marchionum, aut Ducum instar, si hæreditaria esset successio. Mox hi Doctores dignitatem tantam nacti, insigni veste, pileo, ocreis, & aliis Magistratuum decoramentis ornantur, ad summa munia admoti, qua Licentiatus adire notas. Unde abillis tanquam inferioribus suspiciuntur, & abjecta semel Doctoratus spe, nihilominus insignia & præcipua Regni munia administrant. Licet illis sæpe eandem tentare aleam, quod multi eorum pertinaciâ summa assequendi, aut in imis subsistendi periclitantur; decies aut amplius examen, post improbos in legendo & scribendo labores sustinentes, miseri, unde tandem in desperationem lapsi, vitam discendo, & nihil, dum summa cupiunt, assequendo, velut pecora, transeunt.

Eodem, ut in Licentiatis dictum, modo etiam hujus Doctoratus promotionis liber impressus publicatur, nominibus Doctorum eminentissimâ scriptura propalatis. Insuper annuatim alius adhuc imprimitur liber, in quo Doctorum nomina, patria, parentes, munia, loca officiorum, scripta prostant. Unde quisque ex inspectione ejus libri singulorum Doctorum à primo Promotionis anno usque ad exitum, facta, & dignitates hoc illove loco perspicere potest, ac quantum meritis creverit, aut decreverit, quod apud Sinenses frequentissimum est.

Id mirabile, eodem anno promotos Licentiatos, aut Doctores tota reliqua vitæ functione fraterno se mutuo amore prosequi, ac alterum alterius commoda summo studio promovere: neque minor eorum erga Inquisitores, ac Magistros reverentia, etiamsi sæpe discipuli suos præceptores altitudine graduum superent.

Etiam militibus iidem dignationum gradus collati olim, eodem loco, & anno, sed uno mense post: Sed quia Senatus Militaris, antequam Tartari irrumperent, parum æstimabatur, hinc minori pompa & apparatu omnia peragebantur. Triplex militiæ tum examen. In primo equites concitato cursu novem sagittas ad scopum ejaculantur. In secundo itidem novem sagittis scopum petunt, & qui minimum quatuor sagittis eques, & duobus pedes scopum attigit, tertio examine adhibetur. In hoc tertio examine casum militarem scripto explicare tenentur. Examen Militum.

Judices ex tribus his examinibus collatione facta singulis Provinciis quinquaginta circiter Licentiatos assignant. Eodem autem anno, quo Pekingæ Doctores creantur, semper centum milites ex universo

Licentiatorum numero, poſt triplex examen ad dignitatem Doctorum elevantur. Ex hoc ordine facilius Doctores, quam Licentiati, ſed non abſque largitionibus ad militares honores emergunt. Utrique poſtquam ad altiorem promoti ſunt gradum, limini januæ, honori familiæ, titulum ſeſqui pede altum literis deſcribunt; unde quâ quisque ſit dignitate, conſtat. Omnes autem Inquiſitores ſive Militares, ſive Philoſophici, vel Medici, ac imprimis Morales ex ſolo Senatu Philoſophico leguntur, ſine additione ullius Militis, Aſtronomi, aut Medici. Nam Sinenſes arbitrantur, ſolos Morales Philoſophos de omnibus rebus ſano judicio præditos eſſe. Etiamſi res, de qua agitur, extra eorum ſit limites, aut intentionem.

CAPUT TERTIUM.

De Opificiis, Scenicis, Ludionibus, & Mendicis Sinenſium.

Architectura.

ARchitectura Sinenſium Europæis haud conferenda; quippe non ultra ætatem hominis unius ſtruunt: poſteris eandem curam relinquentes. Unde cum ſtupore audiunt, & rident Europæorum ad æviternitatem ſtructuras, ac dum mille & amplius annorum dari ædificia intelligunt, fidem relatio ſuperat. Diſcrimen in fundamentis ſitum. Europæi profundum ſtruunt, unde ſuperior moles durat inconcuſſa. At Sinæ nullo in ſolum fundamento, planæ terræ, & vix pedum aliquot ſpatio effoſſæ, turres & gravia inædificant, unde facile ſubſidunt molli humo, & ævo etiam mœnia reparari debent. Domus plerumque ex ligno vel ligneis columnis innixæ, facili ſuperiorum, intacto fundamento, reparatione; nam ex imbricibus tecta, non muris, ut apud nos, ſed ligneis tibicinibus nituntur. Ædificia eorum extus minus conſpicua, interius nitida habentur, & ad uſum commoda ſunt. Omnes in Univerſum, etiam Regia Palatia ex ligno duarum contignationum, parietibus tamen plerumque ex cocto latere, quibus conclavia ad varios uſus ſecernuntur. Plerumque vaſtis atriis ædes prætextæ, quorum extima à fœminis arcta cuſtodia, habitantur.

Pagoda eorum & templa magnifico juxta vias publicas apparatu, itinerantibus pro hoſpitio ſunt, plena Idolis & nigris lampadibus æternum evomentibus ignem, memoriæ feliciter, qui vixit & defunctus eſt, conſecratis.

Typo-

Typographia Sinenſium prima gloria & ſcientiarum propagatio videtur fuiſſe. Communis multorum opinio, ante Europæos receptam & inventam apud eos floruiſſe. Trigautius ante *quinque retro ſecula* receptam fatetur, opinione illorum, qui ante natum Chriſtum jam exercitam volunt, ut fabuloſa & incerta, rejectâ. Cæteri, qui jam cum ipſo Imperio Sinenſi *Fohio* hanc artem auſpicantur, velut indigni relatione aut confutatione, ſusque deque habendi ſunt. Typographia Sinenſium.

Modus imprimendi apud Sinas alius, quam Europæos eſt, ob nimiam Characterum copiam. Characteres ſuos incidunt raſis ex pomo vel pyro tabulis. Huic leniter applicant folium ſcriptum; inde chartam tam diu abradunt, donec ſolæ reſtent & tranſpareant literæ, acuto ferro ſuperflua exſcidentes chartæ. Ita tabulis ejuſmodi folia pura celeritate ſummâ, ac facilitate imprimunt, ut unus impreſſor ſingulis diebus quinque foliorum millia imprimere poſſit. Eadem illis in excavandis tabellarum formis celeritas, ac noſtris in literis componendis & corrigendis. Aptior hæc Sinenſium magnis literis, quam noſtris parvis, imprimendi modus, quia noſtræ tam expeditæ ligno inſculpi non poſſunt. Ingens inſuper ex tali forma imprimendi compendium, manentibus ſemper iiſdem tabellis, & prompto ad demendum, addendumve compendio, facili abraſione, & aliorum Characterum inceſſione. Neque opus typographo ſimul multa imprimere exemplaria, ſed quoties vult, ſemper ad manus eadem forma, tam facili artificio, utqui vel ſemel vidit, ſtatim ejus artis Magiſter ſit. Atque hinc illa librorum Sinicorum viliſſimo pretio paſſim toto Imperio proſtans copia, ut qui non vidit, ægre fidem adhibere poſſit. In monte *Iungmuen* Bibliotheca extat cujuſdam *Siguli*, qui triginta millia voluminum eo loco congeſſit. Modus imprimendi.

Alius etiam Sinis modus inſcripta marmori, aut ligno inceſſa imprimendi. E.g. Inſcriptioni ſepulchrali, aut alii monumento marmori plano inciſo, chartam humidam imponunt, & illi glomum laneum: malleolo tandiu cædentes, donec charta mollis omnes cæſuræ rimas & Characterum notas impleverit. Inde prominentiæ chartæ, quæ non recepta eſt inciſuris, magna dexteritate atramento, aut alio colore finguntur, ita ut charta in fiſſuris deliteſcens haudquaquam tangatur, ſed albedinem ſuam ſervet, & inciſa lapidi vel ligno exacte repræſententur; eodem fere modo, quo apud nos infantes ſtatuas lapideas, allinendo lutum ſiglinum, exprimere ſolent. Sed id obſervandum, nonniſi in craſſis locum hanc exprimendi formam habere imaginibus, ſubtilia enim & minuta non ferunt talem laborem.

Picturæ perſtudioſi ſunt, ſed Europæorum pulchritudinem haudquaquam aſſequuntur: nam neque umbras exprimere norunt, neque colores oleo temperare: unde eorum picturæ quaſi emortuæ & pallidæ exiſtunt, quanquam colores omnium vivaciſſimos habeant, quibus herbas Picturæ Sinenſium.

& aves ad vivum, nos non acu & opere Phrygionio æmulantur. Parietes & laquearia cubiculorum ſuorum hominibus & beſtiis exornant, templa ſtatuis ex ære fuſis implent. In ſtatuaria & fuſoria admodum rudes videntur; quippe omnia oculo dimetientes, unde crebri errores, & in magnis corporibus extravagantiæ. Monſtra tamen ex ære, marmore, figlina horribili forma ad Idololatriam conficiunt. Campanæ eorum malleis ligneis percuſſæ ſonum longe noſtris obtuſiorem edunt, neque ferrea piſtilla ob fragilitatem perferunt. Cauſa hujus ruditatis eſt fuga exterorum, à quibus nihil addiſcere, quod ignorabant, voluerunt.

Muſica. Muſica inſtrumenta varii generis habent, ſed magnam partem tympana & buccinas; Chordæ ex ſerico, non beſtiarum inteſtinis torquent. Cantus eorum monotonos eſt, nullo vocis concentu, aut variatione. Hinc noſtram Muſicam vocalem & inſtrumentalem admirantur.

Horologia. Horologia non alia, quam ex aqua & igne, habent. Clepſydræ eorum inſtar Clepſammiorum noſtrorum. Horologia ignea ex beneolentibus cineribus conſtant, & funiculos noſtros, quibus pyrius pulvis accenditur, redolent. Etiam Horologia per rotulas, quas arena inſtar aquæ circumagit, habent, ſed rudi omnia opere, nec Sciateria, quanquam ex parte noverint, ex arte conficiunt.

Comœdiæ. Omnes alias nationes ludis Scenicis ſuperant. Toto paſſim Imperio ingens talium Comœdorum turba, juvenes fere & corpore prompti, per urbes vagantur & operam in nuptiis, in conviviis locant. Comœdiæ aut veras hiſtorias repræſentant, aut figmenta; antiqui operis, raro novas com-

componunt. Spectatores ex libro, quam velint, eligunt, & dum convivantur oculos, auresque avidissime multis horis pascunt. Vox recitantium cantillans est, neque alio modo loquuntur.

Ingens quoque Gesticulatorum copia. Quidam mures, aut sorices caterniculis revinctos in mensa saltare ad numeros Musicos faciunt admirando artificio. Nonnulli perticæ, vix dimidium pedem superne latæ, quam cingulo affixam quidam tenet, uno pede insistunt. Filamenta per hirquos oculorum infigere, ut naribus emungerentur, & utraque extremitate prehensa ferram, lacrimis guttatim decidentibus, ducere, frequens. Aliqui in corbe latentes gladiis quasi configuntur, sanguine ubertim effluente, mox incolumes inde exiliunt. Sinæ Miris nugantur modis.

Sigillis, quibus nomina, gradus & dignitates insculpta sunt frequentissime, non in literis modo obsignandis, verum etiam scriptis, carminibus, picturis insigniendis, utuntur. Neque ceræ imprimunt, sed rubro colore tinguntur. Materia sigillorum pretiosa ex ebore, lignis odoris, marmore, cristallo, corallis & gemmis, quorum unaquæque materia determinatum requirit artificem. Hinc magnus eorum numerus, qui sigillis incidendis victum quærunt, & eruditio in iis haud exigua requiritur, quod Characteres illi perantiqui sunt, quibus in siglis utuntur, multum à vulgaribus hodie receptis discrepantes. Utuntur copiosis sigillis.

Ars atramenti conficiendi singularis & eximia est. Fit ex massis, quas Indigo vocamus, & quia scientia scribendi summus apud eos eruditionis gradus, hinc, qui atramentum conficiunt, haud exigua dignatione censen- Atramentum.

cenſentur. Colorem illum in porphyrite tritum aqua diluunt, & penicillos ſuos ex leporinis pilis intingunt. Et hæc tria ad ſcribendum neceſſaria pulcherrime exornant, ac magni æſtimant, quæ ad ſcribendum ab honoratiſſimis adhibentur.

Conopæa. Habent etiam flabella ſua, quibus ardorem ſolis temperant, & faciem refrigerant. Nemo cujuscunque conditionis in publicum absque tali flabello prodit, etiam frigida & ventoſa tempeſtate. Materia eorum varia, ex arundine, ligno, ebore, ſantalis, ſerico, charta, ſtramine odoro; forma rotunda, ovalis, quadrata. Magnatum ex albiſſima papyro inaurata, quæ contrahere, aut dilatare pro lubitu queunt. Inſcriptæ leguntur memorabiles ſententiæ. Et hæc familiaria inter eos munera ſunt. Ingens multitudo hinc victum quærit, conficiendo, vel vendendo. ſidem etiam Conopea ſive *Convreſolas* faciunt, quæ à famulis capiti Dominorum arcendis Solibus ſupergeſtantur, ex ſerico aut lino cerato.

Lenones. Tanto animi corporisque ſudore ad inconſtantis fortunæ opes feruntur Sinæ, quam ſi æternum in terris victuri, nullam ſupremæ neceſſitati legem deberent: adeo pecuniarum dementiâ ſanæ mentis oculo deſtituti, ut nihil ſuo pretio æſtimantes, omnia ad improbam ſuæ cupidinis famem metiantur. Floret hic, vigetque vetus illa *Grenenſium* luxuries. Multos hic libidinis ſceleumque ſocios *Sardanapalus*, *Xerxes*, *Antiochus* reliquerunt. Extant impuriſſimi *Caligulæ*, expreſſa in omni ſcelerum colluvie veſtigia, qui fœminarum marimuque lupanaria, turpiter proſtitutâ mercede, elocavit. Sic Sinenſium lenones, fœdiſſimum avaritiæ man-

mancipium, universam Sinam meretricio comitatu peragrant, & juvenculas formosas, quas è plebe parentibus eblandiuntur auro, saltando, cantando, aliisque lasciviis erudiunt, & alunt, ut procis gratiores forent, ipsas jam viro maturas venales circumducunt Aquarioli, qui sordido lucro inhiantes tot scorta habent, quot eorum annui reditus alendo sunt. Ubi emptorem vel conductorem certo pretio repererunt, scortum asino impositum, facie serico velata, ad eum adducunt, ubi exuto omni pudore in fœdam libidinem se prostituunt. Etiam hi lenones prostibula inter se velut mercem, permutant, & transcribunt, ex quarum permutatione variæ sæpe numero oriuntur rixæ, ex eo quod fraus in merce latuerit.

Mendici non tam precibus, quam minis, & transeuntium vestibus affixi, stipem exigunt. Hi nebulones omnes fœdo vultu, & detortis mutilisque membris; quippe infantium membra studio luxant, & detorquent: pleni insuper putridis ulceribus, ut nemo aspectum eorum absque nausea ferre queat. Qui sani membris sunt, capitibus se mutuo, velut furiosi feriunt, tanta vehementia, ut cranium perfringi credas: neque ab hac insania cessant, quam vel eleemosynam iis largiaris, vel abeas. Qui, cum quo arietet, non habet, saxo caput ferit, donec totum tuber sit. Alii pectus pari vesania horribili fragore, concutiunt. Nonnulli cultris se confixuri videntur, nisi aliquid largiaris, & frameis malas abomanabili affectu perforant, aut securibus mortem sibi intentant. In Fluvio Crocco nos quidam venti & fumivendulus cum aperto lembo, Sinis *Tsjam-* Mendici.

pam, appulit. Hic nudo corpore, ut in icone, præter verecunda & renes concutiebatur haud ſecus ac dæmonio ageretur. Ut terribilior videretur, ſtylo ferreo perforabat genas, tam horrido aſpectu, ac ſi diabolus oculis ipſius pro perſpicillo uteretur. Præterea ſecum ferebat binos cultros conciſorios, quibus vehementer ſubinde ſibi invicem alliſis, lethale vulnus, imo præſentaneum ſibi ipſi intentabat mortem, ni argento placaretur. Huic aderat Sacerdos Sinicus, album in manu tenens, in quo, præmiſſa elemoſyna, nomen inſcribere licitum. Legatis has nugas riſu explodentibus, Tartari tantam deſperatorum inſaniam ægris aſpicientes oculis multa iis, ut proſperum iter impetrarent, largiebantur, noſtris ſtoliditatem ridentibus, Dæmonis aſſeclis, nulla ſtipe data, longum valere juſſis. Sunt etiam, qui collo per ingentis ſaxi foramen tranſiniſſo ejus pondere totum corpus premunt, alii ſuper cranium ſuffumigia incendunt, quorum teterrimo odore circumſtantes fugant, vel loculos emungunt. Videntur cœcorum paſſim crebra examina & denſi cunei, qui, neſcio quid, inter ſe muginantes, pectus & tergum ſcuticis adeo immiſericorditer cædunt, ut grumi ſanguinis paſſim decidant. De aliis opificiis, velut porcellana conficiendi, vaſa & ciſtas lacca inducendi, textoria, & aliis, nunc nihil dicemus, quoniam id jam prima parte factum, & res nimis prolixi laboris foret. In univerſum obſervandum opificia Sinenſium admodum imperfecta eſſe, & ad fucum potius, ac deceptionem, quam ſinceritatem compoſita, quia vili diario contentis, Mechanicis, à mercatoribus exiguo pretio extorquentur.

CAPUT QUARTUM.

De MORIBUS SINENSIUM.

Sinenſium humanitas.

SInenſes jam à priſco ævo civilitatem quinque primariis virtutibus accenſentes, nihil majori ſtudio, quam mutuas illas in ſalutando, & honore exhibendo cerimonias excolunt, totam vitam illi vanitati impendentes communem Honorem aliis exhibituri, non ut Europæi, caput aperiunt, aut pedibus ſolum radunt, aut amplexantur, vel manus oſculantur; ſed manus, quas ſemper largis manicis involutas geſtant, ſimul cum manicis elevant, & iterum modeſte demittunt, vocem *Cu* (quæ nihil ſignificat, ſed tantum in ſalutando adhibetur) bis ingeminantes.

Moſ ſalutandi.

Viſitandi.

Dum ſe invicem viſitant, aut in plateis obviant, toto corpore (manibus intra manicas junctis) & capite ter ſe inclinant, quod *Zoye* vocatur.

Minor

Minor majorem, visitatus invisentem dextrâ honorat; sed in Borealibus Provinciis, læva dignior censetur. Sæpe mutua facta salute etiam dextram, lævamve alternant, ut dignissimo loco receptus hospitem eodem honore afficiat. In publico Septentrionem versus, intra ædes à janua versus oppositum cubiculi parietem, qui & ipse borealis, (nam januæ & limina ædium antiquo more austrum respiciunt) se convertunt. Quibus majorem reverentiam exhibere volunt, ac debent ob varias causas, coram iis in genua, capite in terram cernuo, procidunt, mox simul in pedes erecti, eandem actionem bis terve repetunt. Si solita hæc salutatio Dignioribus, vel Parentibus, vel Magistratui, aut Duci, vel Regi, deferatur, stantes, vel sedentes ad singulas salutantium genuflexiones. Complicatis manibus corpus leviter tantum inflectunt, & qui humanior in recipiendo tanto honore videri volunt, non Boream versus, sed ad Orientale latus consistunt. Servi dominos, aut plebs Magnates in genua prostrati, capite solum ter feriunt, & quotiescunque respondent, iterum in genua procumbunt. Eodem fere cultu Idola quoque sua domi & in delubris prosequuntur.

Sinæ in alloquendo peculiari utuntur formulâ.

Dum se mutuo alloquuntur, aut scripto agunt, nunquam secunda persona, tu, vel vos, sed aliis formulis utuntur. De se ipsis loquentibus, nunquam prima personâ adhibere licitum, nisi Dominus servum, aut Magnates inferiorem alloquantur. Varias seipsos deprimendi & alios extollendi formulis utuntur, quarum modestissima censetur, dum seipsos nomine proprio, non vero pronomine, ego, demonstrant; & si forte de parentibus, fratre, filiis, corpore, artubus, domo, patria, literis, morbis sermo fiat, excellentiori, si de rebus sibi propriis, agatur, humiliori utuntur formula, quam curiosam allocutionum varietatem, nisi quis incivilior haberi vult, studiose observant.

Ritus visitandi unicos.

Visitatus se obligatum existimat, ad parem invisenti honorem redhibendum, quod hoc modo fit. Visitans libellum in limine ostendit, cui nomen suum, & illius, quem invisit, cum convenientibus titulis inscriptum est. Eum libellum janitor suo hero exhibet; & pro numero visitantium libelli multiplicantur. Tales libelli ex duodecim fere albæ chartæ foliis constant, dimidiæ palmæ latitudine, prima pagina rubram chartam duorum digitorum latitudine affixam habet. Sacculis ex rubra charta includuntur, qui in ratione Dignitatum variant, unde Sinæ viginti ad minimum paratos servant. Janitor nomina hospitum, eorumque ædes in libro consignat, ut intra triduum & ipsi visitentur. Si quis visitandus, domo absit, aut impeditus, libellum, testem visitationis, ad ædes relinquit. Et quo visitans in majori dignatione est, eo augustioribus literis nomen suum libello inscribi curat.

Donandi.

Eodem modo & dona offerunt per libellos, in quibus illa curiose describuntur, & quæ salva civilitate, abnui possunt, id quod donatarius

haud quaquam moleſte fert. Donatori per libellum ſimilem gratiæ aguntur, aut dona civiliter remittuntur, aut quæ accepta ſunt, & reciproca, annotantur. Etiam pecuniis ſe mutuo, quod apud Europæos inuſitatem, remunerantur.

Veſte extraordinariâ ſalutant.

Peculiares in viſitando veſtes gerunt, neque ordinario habitu ſe mutuo ſalutant. Quare ſemper honorariam veſtem in publicum prodeuntibus ſervi præſto habent, quam aliis obvii induunt, idque etiam Ieſuitæ imitantur. Quod ſi unus togam ſuam non habeat ad manus, tum alter quoque togam honorariam exuit, atque ita ſe mutuo vulgari veſtitu ſalutant.

Ritus ſedium collocandarum.

Varii inde ritus in conſidendo, & ſellis collocandis. Qui Trigautio teſte tales. Si plures fuerint, qui domi viſitantur, inter eos primarius hoſpitis ſedem, aut ſedes ſingulas utraque manu accipit, & ſuo loco ſtatuit in honarotiſſimo aulæ ſitu, inde propriis manibus eas excutit, tametſi nullus ſit in eo puluiſculus. Etſi ſedes jam in ſuo ſint ordine collocatæ, ſingulas tamen ambabus manibus contingere, & velut aptius collocare mos eſt. Id deinde ſinguli, qui viſitantur, etiam præſtant in eundem plane modum. Tum inter hoſpites ſi plures fuerint, honoratior ejus, quem viſitat, ſedem eodem modo accipit, & ex adverſo ſedis ſuæ illam locat, & eodem modo pulverem aut excutit, aut excutere ſe fingit. Idem deinde cæteri faciunt, ſi plures fuerint ætatis ordine vel dignitate. Quod dum fit, is, cui hoc officium exhibetur, ad latus adſtat, manibus intra manicas receptis, & leviter elevatis, ac depreſſis, gratias agit, & exhibitum honorem modeſte recuſat.

Urbanitatis ritus circa Poëdriam.

Hoſpites inter ſe multum temporis terunt circa Poëdriam, ſeu principem honoris ſedem; ſed his tandem legibus ſtatur, inter eos, qui ſibi mutuo cives ſunt, ætatis ratio habetur: in utraque aula dignitas potior eſt: externi maxime, qui è locis remotioribus adveniunt primum locum tenent; unde fit, ut in omni fere congreſſu noſtris hoc titulo aſſignetur; nec tergiverſari, aut modeſte recuſare quidquam contra receptam conſuetudinem nobis prodeſt. Poſtquam cuncti conſedere, mox domeſticis famulis unus, isque politior, & talari indutus prodit, manibus elegantem geſtans tabulam, in qua tot ſunt ſcutellæ, quot hoſpites. In iis ſcutellis eſt illa potio *Scia*, de qua ſupra, cui ſemper aliquod menſarum ſecundarum, aut bellariorum fruſtulum immiſcetur, cui ſumendo argenteum cochlear exiguum adjungitur; famulus ab honaratiore initium ſumens ſuam cuique ſcutellam porrigit ad herum uſque, quem reliqui viſitant, nam is ſemper in infimo loco ſedet, ſi diutius conſederint, famulus in eundem modum iterum ac tertio ac ſæpius etiam redit. Sed illud bellariorum fruſtulum toties variatur, quoties reditur.

Ritus bellariorum porrigendorum.

Ritus abeuntium à congreſſu.

Hoſpites finito congreſſo antequam ex aula egrediantur, juxta limen, ut initio, ritu ſuo inclinationes repetunt, tum eos herus ad uſque domus

limen

limen insequitur, ubi iterum inclinantur, tum rogat hospites Herus, uti vel equum, vel gestatoriam Sellam, quâ venerant, conscendere velint. Quod ii facere recusant, & Herum domus rogant, uti se in domum recipiat. Tum ille ad limen versus iterum inclinatur, & hospites simili ritu honorem rependunt. Denique jam limen ingressus tertio inclinatur, hospitesque eodem ritu respondent. Tum Herus domus in limine se hospitum oculis subtrahens, moram iis concedit equitandi, aut in sella considendi, & repente egrediens abeuntes salutat. Hanc vocem *Cin* usurpans, & ambas intra vestem manus elevans, ac deprimens, quod hospites ipsi adamussim imitantur, & abire pergunt, denique Herus domus famulum mittit, qui abeuntium assequatur vestigia, & suo nomine salutet, idem ipsi hospites faciunt, & per famulos suos resalutant.

Modus Imperatorem honorandi.

Imperator Sinensium supra omnes reliquos totius orbis Monarchas colitur. Nemo eum præter Eunuchos, filios & filias, alloquitur. Reliqui Magistratus nonnisi per libellos supplices cum eo agunt. Qui tot venerationis formulas continent, ut nonnisi ab exercitatis componi possint. Initio novi anni (qui semper novilunio ante vel post nonam Februarii initium caput) singulæ Provinciæ Legatos Regi gratulatum mittunt, quod unoquoque triennio majori cum pompa fieri solet.

Prima die Novilunii Magistratus per singulas civitates Thronum Regium cum aureis Draconibus adorant, & Regi alta voce *decem mille annos* apprecantur. Natalem quoque ejus faustis gratulationibus & muneribus quotannis pompose *Pekingi* celebrant. Omnes qui officium, aut donum à Rege acceperunt, Throno ejus, Purpureis induti togis, & aureis in capite Tulbandis, honorem solemniter exhibent, utraque manu tabulam eburneam, quatuor digitos latam & duarum manuum longitudine, ori prætendunt, quoties coram Rege, aut ejus Throno loquuntur.

Olim Rex in Throno suo ex sublimi loco de fenestra, faciem eburnea tabula & aureis catenis, ac gemmatum copia tectus, ita se conspiciendum præbebat, ut tamen facies ejus ab astantibus videri non potuerit. Sed quomodo magnus Chamus Tartariæ hodiernus se Legatis Batavorum exhibuerit, supra diximus.

Color Regis in vestitu flavus.

Imperatoris vestium color flavus, neque aliis, nisi Regio sanguine oriundis eo uti licitum. Vestes ejus & Palatium, vasa, suppellex, & quicquid Regium plenum Draconibus flavis conspicitur: ipsæ etiam tegulæ, quas aliqui falso aureas putarunt, cum figlinæ sint flavo colore & Draconibus picturatæ, ac clavis, quorum capita flava, tecto affixæ. Si quis flavo utatur colore, crimen Majestatis committit.

Titulum à Rege collatum magni faciunt.

Rex parentibus Magistratuum, viduis aut extremæ senectæ viris, frequenter honorarios titulos largitur, neque major illis honos fieri potest. Tales titulos postibus januarum suarum spectaculo præfigunt. Idem Magistratus quoque amicis suis intimioribus præstant Magistrati-

bus eriguntur sumptu publico triumphales arcus marmorei, & si quis civium eruditione primarium locum obtinuit, simili honore afficitur.

Pretiosiora ad Regem quotannis mittuntur.

Quicquid toto Imperio pretiosum quotannis *Pekingam* ad Regem mittitur. Majori pompa per Provincias Magistratus, quam in Regia, utuntur. Solis primariis licitum lectica quatuor tantum Bajulorum uti; cæteri equis vehuntur. Singulo quadriennio Senatores Imperii sepulchra Regia nuneribus colunt, sed præcipuus honos *Hunvuo* Tartarorum ultimo domitori & flagello exhibetur.

Reverentia erga Magistratus.

Proximus à Rege honor Magistratibus debetur, qui ob bene merita ad aliud munus evecti, memoriæ ergo ocreas suas civitatibus, unde migrant, rogati relinquunt, quas magnificis inscriptionibus exornant. Dignioribus Columnæ marmoreæ, Templa & imagines excitantur, quas populus tantum non divinis honoribus, ob beneficia & merita, prosequitur; Odores adolent, cibos offerunt, & velut Numina adorant; hunc equidem cultum à Numinis latria fine distinguendo, cum hic in necessitatis subsidium, ille duntaxat in beneficiorum memoriam fiat.

Erga parentes.

Nullibi terrarum major parentibus honor a liberis exhibetur, idque præcipuum Philosophiæ moralis apud Sinas documentum est. Et in Sermone, & in sessione ad latus, non eodem gradu, aut è regione, quod etiam discipuli respectu præceptorum observant, & in sustentatione eorum ac sepultura, summam devotionem erga parentes sudoribus ostendunt. Natalem a decimo ad septuagesimum & amplius annum religiose & solemniter colunt. Etiam illa dies, qua virilem pileum, quod vigesimo ætatis anno fit, assumpserunt, sacra habetur.

Sed præcipua novi anni, per totam Sinam prima novi & prima Plenilunii die festivitas. Tunc candelas ex papyro, vitro & panno omnibus passim conclavibus accendunt, ut cuncta flagrare videantur. Discurrunt etiam noctu per plateas, velut ceriti, cum candelis Draconum forma intortis, & passim ex pulvere pyrio festivi ignes accenduntur.

Convivandi ritus.

Convivia frequentissima agitant, quæ Græcorum more *Symposia* vocant, quod majorem partem potando transigantur. Quanquam enim pocula Sinensium vix nucis capacitate sint, ingentem tamen potus copiam absumunt, quia continuo fere & absque intermissione pitissant.

Non cultris, aut cochlearibus, sed bacillis ex ebore, aut santalis, quorum extremitates argento & auro obductæ, inter edendum utuntur, quibus cibum digitis intactum ori admovent. Potu etiam ferventissima æstate calidissimo utuntur, idque salubre censent; unde octogesimo ætatis anno vegeti adhuc, & a calculis renum, aut vesicæ tota vita liberi meo judicio degunt.

Invitandi.

Hospites triplici libello ad convivium magna civilitate invitantur. Primus pridie, vel etiam pluribus diebus ante convivii diem mittitur, qui

qui, præter invitantis nomen, solennem vocandi formulam continet, cui in externa facie additamentum ad libelli longitudinem è rubea charta, in qua honoratius nomen, cum variis invitati pro dignitate titulis, est affixum. Ipso convivii die horis matutinis alter mittitur libellus, quo hospitum tempestiva rogatur præsentia; instanti denique convivii hora tertium mittunt; ut hospiti, eundem in itinere excipienti, de ferculis paratis constet. Ubi advenerunt; expletis salutationum ritubus, *Cia* in procænio bibitur; inde in ipsum conclave, ubi convivium paratum, picturis, floribus & vasis splendide exornatum, deducuntur, & singuli separatis mensis, cubitas aliquot longis latisque, collocantur; ipsis sedibus pellucido illo bitumine *Cie* non splendentibus solum, sed variis etiam picturis & auro condecoratis. Ante accubationem epularem Paterfamilias cyathum vino plenum ambabus manibus arripiens, peractâ ad hospitem, qui principem convivii locum tenet, solenni salutatione, eum in vestibulo facie versus austrum *Domino Cæli* consecrat, & in solum effundit. Salutatione repetita in aulam reversus, aliamque pateram accipiens, inclinatione præmissa eundem convivii Principem salutat, eo in loco, in quo salutatorii ritus exhiberi solent. Tum unitis passibus primariam convivii mensam, in aulæ medio sitam, adeunt; in cujus medio convivator, paterâ in suo disco utraque manu veneranter locatâ, convivales bacillos à famulo accipit, his ad cyathi latus depositis, sedem, quam manicis leviter everrit, in mediâ locat mensa, unde in medium conclave regressi denuo solennes inclinationes peragunt: iisdem cæremoniis hospes singulas convivas ordine excipit. Expletis his ritibus omnes considunt; famulis domesticis epulorum principi hospitis pateram cum suo disco offerentibus, quâ vino repleta omnes convivæ pariter cum hospite solenni inclinantur ritu. Et illotis manibus, quia cibos digitis non tangunt, ad mensam suo quisque loco assidet. Propter edulia digitis attingendi desuetudinem, Sinæ manus neque initio neque in fine convivii lavant Quotiescumque bibendum, is, qui hospites invitavit scyphum utraque manu orbi impositum elevat, & cæteros ad bibendum hortatur. Ita simul sorbillando bibunt & lente pocula sua evacuant. Ubi primus cantharus exhaustus, cibi inferuntur, & bacillis ori ab omnibus simul admoventur, quos nemo ante deponit, quam ille, qui primum locum obtinet, id fecerit. Illis repositis statim famuli calidum vinum singulorum scyphis infundunt. Sermones, non nisi hilares, & sponte adsunt Comœdi & Musici, qui hospites exhilarant. Cibos omnis generis opipare præparatos habent, & parvis scutellis mensæ imponunt tanta copia, ut strues & castella repræsentent. Pisces cum carnibus mixtim coquunt. Nihil de mensa durante convivio aufertur. Pane aut oryza non utuntur, nisi forte in parvis conviviis, & si oryza apponatur, vinum non prælibant, sed post degustatam demum oryzam bibunt.

Certant

Certant quoque inter convivandum vario luſu, victus bibere tenetur, quod magno cæterorum applauſu & acclamatione fit: Nemo ultra placitum bibere adigitur, ſed blande invitatur. Vinum eorum inſtar cerevifiæ noſtratis coquitur, neque inſalubris potus eſt, ac etiam copioſius hauſtus parum cerebro nocet. Cibo parciſſime utuntur, & ſæpe una die ſeptem, vel octo parvis conviviis interſunt. At vero magna & ſolennia tota nocte ad auroram usque producuntur. Reliquiæ ciborum inter famulos diſtribuuntur.

Ordinarie admodum mane prandent, neque meridiem exſpectant. Cibus vulgaris equina & bubula. Suillam imprimis æſtimant præ omnibus aliis carnibus. Plebs ne a morticinis quidem equorum, aſinorum, canum, abſtinet.

Bellaria ex ſaccharo inter delicias habent. Mandarini Comicos & fœminas Saltatrices, Muſicosque inter convivandum delectamenti ergo adhibent.

Potus communis calidus, in quo *The* ebulliit, eſt. Omnia enim, ſive aquam ſive vinum, calida ſorbillant. Ex oryza vinum coquunt. Sed reliqua potuum genera *Cha* ſuperat. Pugillum herbæ *Cha* aquæ incoquunt, additis quatuor lactis dulcis partibus cum grano ſalis. Hujus liquoris calide poti majorem, quam lapidis Philoſophorum, virtutem eſſe credunt.

Nomina Sinenſium.

Cognomina antiqua habent, quæ nunquam mutantur. Prænomen varium aſſumunt, quod unico charactere & voce exprimitur. Pater prænomen filiis imponit: nam fœminæ apud Sinas nominibus carent, ſed ſolo patris cognomine, & ordine naſcendi diſtinguuntur. Soli parentes, & majores eo prænomine liberos ſuos maſculos appellant; alii vero eos numero, ut nati ſunt, diſtinguunt. Ipſi ſe in ſuis ſcriptis eo nomine, quod a parente ſuo acceperunt, nominant: aliis hoc illicitum, & ſi fiat; incivile ac opprobrium habetur.

Cum primum Scholam frequentant, Magiſter peculiare nomen Scholaſticum, quo a condiſcipulis, & præceptore appellantur, ipſis imponit. Sed ubi pilcum virilem ſumpſit, aut uxorem duxit, a quodam Magnatum honoratiori nomine, quod literam vocant, decoratur, quo quisque eum impoſterum compellare poteſt, exceptis famulis, & qui ei ſubjecti ſunt. Ubi ad virilem ætatem pervenit, a quodam primariæ authoritatis viro nomen inſigne, quod *magnum nomen* vocant, accipit, quo quisque ſine diſcrimine eum compellare præſentem abſentemve poteſt: ſed parentes haud tali ſe dignantes honore priori nomine, quem *literam* vocari diximus, utuntur.

Si quis novam Religionis ſectam ſuſcipiat, a Doctore ejus novum quoque nomen accipit, quod *religioſum* vocant. Et ubi viſitant alios, a viſitato, *quodnam nomen eorum præſtantiſſimum*, interrogantur. Unde &

Patri-

Patribus Societatis ſublimius nomen, quam quod in baptiſmo acceperunt, à Sinenſibus tribuitur.

Magni Sinæ antiquitatis æſtimatores ſunt, quanquam in Sina nullæ antiquæ ſtatuæ reperiantur. Tripodes æneos propter æruginem, antiquitatis documentum, magni faciunt, nec non vaſa ex creta & marmore. Sed præcipue picturas ac ſcripturas præſtantium artificum æſtimant. Magiſtratuum ſinguli peculiare ſigillum officii ſui habent & ſoli rubrica ſubſignant. Hoc ſigillum ſingulari cura cuſtodiunt, quod eo amiſſo non tantum Magiſtratu excidant, ſed & graviter plectantur. Ita *Humvus* ſancivit. Ideo ſemper in ciſta clauſa & obſignata ſolum id deferunt, ac noctu pulvinari dormientes ſupponunt.

Viri honorati nunquam pedes incedunt, ſed lecticâ humeris bajulorum ſublimes geſtantur, lectica hæc circumcirca clauſa eos a prætereuntium conſpectu arcet, niſi retro eam aperiant, ac in eo à Magiſtratibus differunt; nam hi lecticas undique patentes habent.

Fœminæ etiam lecticis geſtantur, ſed alia à virilibus formâ. Quadrigæ, trahæ, currus, legibus prohibentur, excepta urbe *Peking*, ut ſupra monuimus. Præceptores tota vita colunt, & lateri eorum obſervantiæ ergo aſſident.

Teſſeris & chartis ſex tantum populi ludit, Honoratiores Scaccia, in quo ab Europæis aliquantulum diſcrepant. Sed Magnatum ludus eſt, quo tabulam excavatam, cui trecentæ ædiculæ ad latera ſunt, cum ducentis orbiculis albis partim & nigris, adhibent. Qui plures ædiculas occupat, victor eſt. Ipſi Magiſtratus integros dies huic luſui impendunt, & qui in eo excellit, famam inde, ac æſtimationem apud reliquos conſequitur.

Nuptiæ. Sponſalia inter pueritiam contrahunt. Præcipue æqualitas inter ſponſum & ſponſam ætatis ſpectatur. Parentes abſque conſenſu ſponſi aut ſponſæ pacta nuptialia ineunt.

Connubia Tartarorum & Sinenſium. Tartari Regum, ut apud Europæos, connubia, generis & familiæ dignitate æſtimant, Reginas ex Regia ſtirpe petunt: inferiores, velut impares, dedignantur. Contrario Sinenſium more, qui ex plebeia Virginum corona, pulcherrimam ſeligunt, nulla originis ratione habita: formam ſtirpis nobilitati anteferentes. Pater Auguſtæ Sinenſis ultimæ adeo vilis, ut ſe domumque ſuam, calceos ſtramineos conficiens, ſuſtentarit. Concubinas formâ probant, non genere, & ferè pecunia emunt. Vulgus uxores ſibi emit, & quandocunque vult, iterum vendunt. Rex unam legitimam conjugem habet: præterea novem alias inferioris conditionis ducit: inde adhuc triginta, quæ omnes uxores appellantur. Tum ingens concubinarum numerus, ſed quæ Reginarum, aut uxorum titulo non cenſentur. Quæ liberos pariunt, præcipue primogenitum Imperii hæredem, præ cæteris æſtimantur. Idem quoque Magnates obſervant.

Sola legitima uxor menſæ cum marito aſſidet. Reliquæ tanquam ancillæ ſtantes inſerviunt. Unde ex concubinarum pluralitate tanta, exſurgit prolium copia, ut parens alendo non ſit, unde timidiores, qui feroces belli impetus non ferunt, inauditas excogitant nugas, ut ſtipem a tranſeuntibus extorqueant. Sunt, qui nudo vertici ignes imponunt, donec cute ad fœdum nidorem aduſtâ eleëmoſynam a ſpectantibus excutiant, aut diſceſſum. Alii, ut in eodem icone, pondere ingentis ſaxi fauces ſibi præcludere fingunt caput per auguſtius foramen intrudendo, tanto apparatu, ac ſi res ſeria ageretur. Alii ponderoſo ſaxo, cranio impoſito, ad modum quorundam verborum pectus feriunt, & deteſtandam harmoniam efficiunt. Nec ante hac inſania abſtinent, quam aliquem tranſeuntium ejuſmodi fucatâ tormentorum ſpecie eluſerint.

Liberi Concubinarum mortuam primariam uxorem per triennium lugent, & dum funus ejus procurant, ab omni officio abſtinent, quod haudquaquam mortua matre propria faciunt. Nemo uxorem cognominem ſibi ducit : & ſi diverſi cognominis ſit, non æſtimant, quam propinqua ſanguine ſit. Sponſa dotem marito nullam affert; cuncta Sponſi pecuniaemuntur, quæ ad familiam neceſſaria ſunt. Sponſo equum cum ephippio & freno quatuor ancillas & duos famulos adducit; Sponſus patri Sponſæ centum, matri quinquaginta *Teilas* argenti, Sponſæ ſericeam & lineam totam cum corolla florida, & aurea acu crinali, ipſa ſignum amoris illibati, pretioſam veſtem ex aurea tela donat. Tum nuptiæ octiduo in ſponſi, triduo in ſponſæ domo ſumptuoſe inter Comœdias

mœdias & choreas festa hilaritate & magnifica pompa celebrantur. Postera die Sponsa domum Sponsi à cognatis deducitur, præeuntibus Musicis & festa populi acclamatione. Vidua si denuo nubat, a liberis unica veste domo pellitur, nam vitricos nullos perferre, aut iis obedire volunt. Unde raro ad secundas nuptias Viduæ transeunt.

CAPUT QUINTUM.

De Exequiis & Sepulturis Sinensium.

NUspiam exactior, quam apud Sinenses, sepulturæ ratio habetur, & eam diu ante, dum valent, constituunt. Imprimis vero locutus, cadaveri etiam bimo recipiendo, ex pretiosissimis lignis conficitur. Exequiarum ritus.

Moribundus storeæ imponitur extra aulam; quanquam Magnates in lectis animam exhalent. Inter extrema major natu filius pileo capiti repente detracto, passis capillis de lecto siparia & velabra diripit, & iis mortuum tegit. Cadaver virile a viris, fœmineum a mulieribus lavatur: lotum sindoni, aut serico involvitur. Aliqua novis induta vestibus, postquam Aromatibus sunt differta (quod inter Magnates usui) mensæ opiparis cibis instructæ apponunt, primariis amicorum mortuum ad dapes & hilaritatem invitantibus, dum Sacerdotes cantillando, & aliis cæremoniis occupantur. Albus color luctum denotat. Filii primis mensibus ciliciis, & cannabinis vestiuntur. Forma lugubris hactenus Syrmate, piceo, calceis, tristitiam refert. Lumbos fune Franciscanorum ritu cingunt. Toto triennio parentes à liberis, ut parilem educationis infantilis curam compensent: Cæteri brevius, anno, tribus mensibus, lugentur.

Reges olim triennio quoque per totum Imperium lugebantur: hodie spatium id ad unum mensem Regio edicto contrahitur. Liber singularis extat, in quo omnes funerum, & lugendi ritus exacte discribuntur, & ad vivum depinguntur: inde quisque, quod conveniens suo statui, promit. Mors defuncti libello proximis agnatis intra triduum, aut quatriduum significatur. Interea loculus funestus confit recipiendo cadaveri. Cubiculum albis linteis, aut storeis vestitur in modum altaris, super quo funus, & imago defuncti.

Ibi intra triduum vel quatriduum cognati, & amici lugubri habitu conveniunt, singulis diei horis successive & odores, ac duas cereas incen-

dunt. Tum thuris momentum thuribulo injicientes quater se coram defuncto incurvant, & in genua procidunt. Unus vel duo filii candido amictu adstantes flebiliter lamentantur. Retro feretrum fœminæ, uxores & concubinæ lugubri habitu conopeo tectæ, alta voce ejulantur. In atrio, & ad utrumque latus duo tubicines & tympanotribæ. Extra portam longa papyrus de ligno dependet, quod signum luctus & visitationis est. Sunt & aliæ schedæ affixæ januæ, nomen defuncti, & facta ejus repræsentantes. Sacrificuli chartas peculiares, & sericea alba comburunt, unde mortuo vestimenta confici credunt, & signum beneficentiæ, ac honoris id erga defunctum arbitrantur.

Sæpe triennio aut quadriennio funera parentum à liberis domi custodiuntur, loculis tenacissimo bitumine adeo arcte clausis, ut nulla exhalatio penetrare possit. Toto hoc tempore quotidie cibus, & potus mortuo, quasi adhuc viveret, offertur. Filii non sellis, sed scabellis candida veste stratis insidentes, neque in lectis, sed storeis stramineis pavimento juxta feretrum injectis, dormiunt. Vino, carnibus, balneis, acubitu, conviviis, & publico abstinent: quod si exeundum, lectica lugubri gestantur. Neque tamen adeo stricte omnia, maxime circa finem observant.

Ea die, qua funus sepelitur, cuncti per libellos invitati, candido habitu se sistunt. Exequiæ fere ad Romanensem processionum morem. Imagines virorum, fœminarum, Elephantum, Tigridum, Leonum ex charta compositæ, & inauratæ præferuntur, & postea comburuntur. Sacrificuli funus sequuntur, tympana pulsantes, tubas inflantes, & alia gesticulamenta exercentes. Eos præcedunt, qui turibula humeris suis ex ære gestant. Inde feretrum sub holoserico cœlo, à quadraginta aut quinquaginta delectis gestatur. Post illud filii pedes, bacillos manu tenentes, sequuntur: inde fœminæ lecticis clausæ, & inconspectæ gestantur. Absentibus filiis exequiæ in eorum reditum differuntur. Absens audito patris obitu, convivium ęmortuale instituit, & amicorum alloquia suscipit: inde prima occasione domum redit. Ac legibus tenentur filii, etiamsi summa Colaorum dignitate fungantur, domum redire, & per triennium munere publico, dum luctus durat, abstinere, sed id in funere aliorum non tenetur facere; soli parentes hoc privilegium habent. Excipiuntur etiam milites a luctu parentum. Extra patriam defuncti, domum deportantur: ut majorum monumentis funus eorum inferatur.

Magnificentia sepulchrorum.

Monumenta sibi ditiores extra urbes magnifica struunt ex secto marmore, ac saxo, variis instructa cubiculis, intus cupressis in quincuncem consita. Cacumini sepulchri saxa artificiose cæsa imponunt & in fronte imaginibus, & statuis animalium, cervorum, Elephantum, ac inscriptionibus in laudem defuncti, exornant. Eunuchi magnificentissima Palatia sepulchris & triumphales arcus in pompam adstruunt. In Pro-

vinciæ

vinciæ *Xanse* montibus apud *Taiyven* monumenta illuſtria conſpiciuntur. Apud urbem *Taning* vetus ſepulchrum Imperatoris *Kavi* ante quater mille annos ſtructum. Etiam apud metropolim *Cinon* in montibus ſplendida Regum, & Magnatum monumenta videntur. Ipſi vidimus montem humano labore editum, in quo ſepulchrum, cujus forma hic depicta eſt. Media porta (tres fere ſunt) ingreſſum dabat; inde per ſcalas ad ſepulchrum aſcenſus, quod ſpeciem ſacelli referebat, intus dealbati ſcamnis ad latus utrumque nitidis. Feretrum artificioſe inauratum juxta defuncti imago veſtita vivum repræſentabat. Certo anni tempore hæc ſepulchra à Sinis cibo potuque viſitantur, ubi lacrimis; & lamentis indulgent, tanta ſæpe pertinacia, ut à mortuis avelli nequeant.

Extra urbem *Nanking* haud procul vallo lucus pinifer muris cinctus, circuitu duodecim millium paſſuum, & in eo mons ſepulchris variis inſtructus. Sed magnificum imprimis templum eminet, colli impoſitum, muris ex latere cocto, cætera ligneum. Quatuor juxta mundi plagas, marmoreæ ſcalæ in hanc molem conſcenditur: quinque ambulacra columnis ligneis ad utrumque latus tanta craſſitie, ut vix duobus viri expanſis brachiis eas ambire queant, triginta ſex pedum altitudine, minoribus paſſim columellis interpoſitis, quibus tectum inauratum incumbit. Fores imaginibus & auro obductæ. Feneſtræ filis ferreis ſubtilibus implexæ arcendis avibus; ita tamen, ut lumen tranſmittant, quantum ſatis eſt. In medio templi duo throni gemmis exornati: ſupra illos duæ Sellæ, uni Rex, cui ſoli ſacra in hoc templo facere licet, inſidet, altera,

Extra urbem *Nanking* varia ſepulchra.

pro Deo, vacua relinquitur. Sub puro Jove extra templum multa ex rubro marmore altaria Soli, Lunæ, montibus & fluviis sacra, argumento, non esse adoranda & ab eo constituta, quem ipse Imperator in templo adoret. Circumcirca variæ cellæ, & cubilia, quæ olim balnea fuerunt, in quibus Imperator, & Comites ejus, antequam sacra facerent, abluebantur. Viæ ad hoc templum latæ, utrimque quintuplici pinorum serie consitæ, neque eas lædere, aut diripere ramos, capitis pœna olim licuit. Cunctæ fere hujus montis arbores manu consitæ. De sepulchris nobis *Pekingæ*, plura dicenda restarent: sed hæc & alia fere omnia a Tartaris, succisis arboribus, diruta, & Templa ac Palatia solo æquata sunt. Et hic Magnatum sepeliendi extra urbes mos: vulgus intra urbes longe minori apparatu sepeliuntur.

CAPUT SEXTUM.

De Habitu Corporum & Vestitu Sinensium.

Corporum forma.

SInenses colore fere, ut Europæi, nisi quod australes ob Solis viciniam facie ambusta. Barba rara, brevis, rigida, recta & tarde erumpens, juvenes triginta annorum vix viginti annos nobis habere videntur. Pili nigri; rufos pro dehonestamento habent. Oculi exigui, oblonge rotundi, nigri & late prominentes. Nasus exiguus ac depressus; aures mediocres: cætera ad Europæum modum, sed in nonnullis Provinciis facie lata, & fere quadrata sunt. In *Quantung* & *Quangsi* plerique in minimo pedis digito duos ungues habent, id quod etiam *Kochinchinis* frequens, propterea quod olim in singulis pedibus sex digitos haberent.

Exiguitas pedum.

Fœminæ omnes pusillæ; præcipuum decus in pedum exiguitate; cui fini à teneris pedes arctissimis fasciis constringunt, easque tota reliqua vita non laxant, ut ita excrescentia plantarum vi compressa prohibeatur.

Unde præter ingentem dolorem multis pedes plane corrumpuntur, quibus nihilominus artificiose saltare, & nudis lacertis miras gesticulationes edere norunt. Olim reginam cætera formosam, sed ægram pedibus fuisse volunt, quam dum claudicantem gynecæum æmulatur, mos invaluit, ut claudæ mulieres apud Sinas formosissimæ censeantur. Sed potius virorum astu, ut domi fœminæ contineantur, hoc repertum videtur.

In

In univerſum fœminæ Sinenſes formæ elegantia, & actionum omnium alacritate cæteras totius orbis Ethnicas ſuperant, facie & cute candida, oculis ſubfuſcis, raro fucatæ, aut auro ornatæ. Ungues lævæ nunquam curtant, & *Pekingæ*, Dominam vidi, quæ ungues ſuos arundini cavæ inſerebat, ne frangerentur. Divitibus cibus & potus, & ſtato tempore ad menſuram, & pondus exhibetur: unde illa forma juncea, & pulchritudo corporis. Olim viri pariter ac fœminæ capillitio promiſſo & intonſo, ſolis pueris ad decimum quintum uſque annum capilli detonſi, relicto in vertice cirro. Poſt illa excreſcere ſinebant uſque ad vigeſimum annum (quo pileum virilem capiunt) & ſolutis ſparſisque humeros flagellabant. Sacerdotes plerique ſingulo octiduo novacula variam & capillos abradebant. Pulchritudo Fœminarum.

Poſt vigeſimum annum, capillos nodo conſtrictos reticulis ex ſetis vel ſerico tegebant, ſuperius perforatis & prolixioribus capillis elegan-ter implexis inde prorumpentibus. Fœminæ auro, argento, gemmis floribus artificioſe implexum & faſtigiatum capillitium gerebant paſſim. Sed ex quo Tartari rerum potiti, omnes abradunt capillos ſolo cirro in occipite relicto. Multa Sinarum millia mortem perpeti, quam radere malebant, capillis ſe in cœlum trahendos vana ſuperſtitione credentes.

Olim quis habitus Sinarum fuerit, *Gonzales de Mendoza* his verbis deſcribit. *Biſſeno variis imbuto coloribus, quos præſtantiſſimos habent, Nobiles, Principalioresque veſtiuntur: Plebæi vero ſerico viliori, aut goſſipio, aut lino,*

lino, quorum omnium copia abundant. His ſe in regione temperata tolerant, ignari gravioris, aut craſſioris veſtitus, nullos tamen ex iis pannos conficiunt. Tunicas geſtant veteribus noſtris non abſimiles, largis fimbriis, frequentibus plicis, easque aliquoties obvolutas ad latus ſiniſtrum affibulant. Manicas amant amplas, & turgidas. Dictis tunicis alias ſuperinduunt promiſſiores, ſuæ quilibet conditioni congruentes, non niſi largioribus Manicis à noſtris diſtinctas. Eſt & veſtitus differentia inter ipſos Nobiles: qui ex ſanguine ſunt Regio, aut in Dignitate conſtituti, tunicas auro & argento cingulo tenus acu pingunt; minores non niſi oras ornant. Caligis utuntur, quas fibulis non indecore connectunt: ocreas calceosque ex holoſerico curioſe conficiunt. Hieme, tametſi frigus ſit temperatum, tunicas pellibus, quibus illos abundare diximus, fulciunt, quarum ad collum perpetuus apud illos eſt uſus.

A conjugatis cœlibes diſcernuntur, quod hi capillitium in fronte diſcriminent, pileosque portent altiores. Mulieres ornatui ſtudent impenſiſſime, veſtitus forma Hiſpanicæ non multum eſt abſimilis, auro gemmisque ſe onerant, ut nullibi melius mundus muliebris appellari poſſit: amplius, non minus quam viri manicis delectantur: veſtium materia eſt pannus aureus, argenteus vel ſericus præſtantiſſimus, holoſericum etiam pauperes aſſumunt, quamquam vilioribus quoque contentæ: capillos habent pulcherrimos, iis comendis, nimis quam decet, intentæ, quos vitta ſerica ampla ac gemmis ubertim reſperſa capiti circumligant: ceruſſæ uſus communis eſt, alicubi cum exceſſu ab illis uſurpatus: decorum reputantes exiles habere pedes, quos ab infantia faſciis arcte conſtringunt, puellis dolorem pulchritudinis deſiderio patienter ferentibus. Virorum artificium id

arbi-

arbitrantur nonnulli, quo dulci pulchritudinis obtentu fœminas docuerunt virtutes, quæ fœminas decent, raro ſurgere ab opere, rarius egredi domo. *Res talibus, ut creditur, exordiis, nata lapſu amorum abiit in conſuetudinem, quæ velut legem ſtabilivit, ut ſi quæ honoratior mater filiarum pedes non compreſſiſſet, nunc non notaretur modo, ſed caſtigaretur.*

Ideo ſufficiet nobis præſentem rei veſtiariæ rationem expedire Viris pariter ac Fœminis veſtes talares, cœruleo fere colore & Draconibus intextæ. Viri, dum ambulant, togas in pectore infra axillas: fœminæ cingulo infra mamillas conſtringunt. Laxæ manicæ & prolixæ fœminis, ubi manus exerunt; viris arctiores, & per quas manus ægre transeunt: Magnatum togæ ex cœruleo ſerico Draconibus conſperſo: vulgus bombyce veſtitur. Moderna veſtium ratio.

Calcei divitum ex ſerico & panno margaritis, rubinis & opere phrygionio a fœminis elaborati: Corio flavo ſoli pauperes calceantur. Philoſophorum pilei forma quadrata: indocti rotundos ex ſetis gerunt; hyeme ex lana vel ſerico pilei, limbo ex pellibus Zabellinis. Induſiis non veſtiuntur, ſed ex albo goſſypio tunicis ad talos faſcia coloris cutanei conſtrictis. Corpus crebro lavant, & in pectendo capillitio ſingulis diebus mane dimidiam horam inſumunt. In publicum prodeuntes umbraculo contra Solem aut pluvias utuntur. Calcei. Pil.

Ruſtici, & ipſi attonſi, cirro retro dependente, aratrum aſino, & uxore uno jugo ſequente trahentes, alio ſtivam dirigente. Agriculturæ præcipua apud eos dignitas & experientia, vix ſterilem glebam in Ruſtici.

tam vaſta regione tolerant. Corrigere naturam ſoli fimo & limo, aridam & æſtu nimio aduſtam irrigare canalibus paſſim effoſſis (quorum beneficio per Univerſam Sinam ab Ortu in Occaſum, & Auſtro & Septentrionem, magno mercatorum commodo navigiis patet aditus) aquas ex depreſſis locis in ſublimia facili labore transferre ipſis expeditum.

Ruſticæ caligas circa talos conſtringunt: aliæ ex vulgo Colo fila in publico ducunt, atque hinc victum ſibi parant. Digniores ſerica conficiunt, cujus artis promotio ab Imperatrice ad reliquas tranſlata fuit. Nam cum ſuperiorum bellorum tempeſtas rem agrariam, in qua Sinis magnum ad Rempublicam momentum, non parum affixerat: ad ejus artis reſarcienda damna è Præfectorum conſilio Imperator animum applicuit. Rationem plantandi moros & bombyces educendi ab Imperatrice cæteras mulieres ejus exemplo doceri voluit; arbores & bombyces in Palatro alendi peculiari cura ei mandata, cujus manu factas veſtes ſericas ad acra tantum adhibuit. Reginæ intuitu mox cæteris mulieribus hoc aggreſſis artificium. Ipſe Imperator, ut alter *Sejanus* agriculturæ dabat operam. Unde rei agrariæ tantæ apud Sinos æſtimationis. Hinc Ruſticalia, feſtum Sinis diem, quem *Hinchun* vocant, quo Sol medium Aquarii ingreditur, originem ſumpſiſſe credibile. Licet etiamnum hæc ars à vilioribus exerceatur.

CAPUT

CAPUT SEPTIMUM.

De Superstitionibus & Erroribus Sinensium.

CAput omnis superstitionis *Sinensium* est dierum, quæ prosperæ, quæ adversæ, curiosa discretio. Astronomorum id Regiorum lucrosum inventum, qui Calendaria ejusmodi ineptiis referta, innumerabili multitudine impressa, toto quotannis Imperio dispergunt, ubi singulis diebus hoc, illud, & quomodo agendum, omittendumve præscribitur. Neque quicquam inconsultis illis prædictionibus inchoant, non iter, non structuras, & utcunque tempestates sæviant, ubi hora, quam prosperam arioli designant, venit, proficiscuntur, saltem quatuor pedem spatio, aut foveam exiguam fodiunt: ita se justo, & stato tempore opus suum inchoasse, & omnia prospere cessura, arbitrantes.

Ex hora nativitatis fortunam totius vitæ prædicere, & angurari ipsis solenne: unde ingens *Genethliacorum* multitudo. Alii ex verbis quibusdam inter loquendum, positura corporis, sessione, aliisque circumstantiis futura præsagiunt. Ingens hinc fraus, facili ad deceptorum versutias simplicitate. Explorant impostores, nomina, & conditionem singularum etiam longe remotarum familiarum, & quasi ex astris, aut arte, quid illis diu ante contigerit, enarrant: hinc futurorum quoque notitiam illis credula simplicitas adscribit. Fides prædictioni tributa phantasiam adeo occupat, ut ex sola imaginatione in morbos, quos vates prædixit, aut alia mala labantur sæpe cum vitæ periculo. Id peculiare Sinensibus, quod loca struendis ædibus, aut sepulchris fausta, vel infausta; imo totis familiis, Provinciis, ac Imperio fatalia esse putant pro Draconum subterraneorum positura capitis, caudæ, pedum. Hinc quoties publicas structuras moliuntur, studiosissime fatum loci per talium peritos longe conquisitos explorari curant. Ut enim Astrologi ex situ stellarum: ita hi ex positura montium, fluxu fluviorum, Regionum situ fata dispensant. Januam hoc vel illo latere collocare, aquas dextrorsum aut sinistrorsum ducere, fenestras extus vel intus aperire, tectum sublimius altero locare, id vero fatale & peremptorium putant.

Vana superstitio in electione locorum, ubi ædes, vel sepulchra struunt,

Omnes plateæ, compita, angiportus, fora talium impostorum copia abundant, nec viri modo, verum etiam mulierculæ futura prædicunt, facili per vanissimam artem non ad victum modo, verum etiam opes compendio, ipsis Regibus, & Magistratu huic vanitati mirum in modum addictis. Huic nihil tam fortuitum, quod non in omen rapiant, avium

occentus, & volatus, umbras solis super ædium tecta, & quicquid obvium, fatale censetur, & ejusmodi nugis publicos casus imputant.

Impietas Sinensium erga liberos.

Pauperes seipsos divitibus vendunt, ut ancillæ contubernio fruantur, quorum liberi in æternam servitutem nascuntur. Alii uxorem emunt, ex qua natos liberos, porcellorum instar, vili pretio vendunt. Ita liberi à parentibus in perpetuam servitutem (nam emptori licitum iis, prout vult, abuti) abstrahuntur. Hinc tanta toto Imperio mancipiorum multitudo, quæ omnia domi nata, non bello capta, & exotica sunt. Hispani quoque & Lusitani ingentem eorum numerum extra Sinam abducunt. Ipsi vero Sinæ hanc suorum liberorum venditionem triplici excusatione extenuant; quod tanta copia difficulter ali possit; quod ipsa servitus tolerabilis sit, & apud Sinas, quam apud alios, mollior: & quod quisque eodem, quo venditus pretio, libertatem redimere possit.

Alios submergunt.

Sed aliud atrocius malum, quod in nonnullis regionibus liberos magno numero aquis submergunt, metu educationis, & ne eos aliis vendere, necesse habeant. Accedit error *transmigrationis* animarum, quas ex uno in aliud corpus migrare credunt: unde pietatem arbitrantur suos liberos ex misero statu in feliciorem mature transferri. Unde hæc infanticidia non amplius clam, sed palam cunctis spectantibus peraguntur.

Frequens autophonia.

Multi seipsos quoque neçant desperatione, miseria & odio inimicorum suorum. Millena quotannis laqueo fluminibus, veneno se suffocant, ante ipsas adversariorum suorum fores; ea suavissima ultio videtur. Nam graviter in illos animadvertitur, qui à propinquis occisi accusantur, quod causa necis fuerint. Sed multi Magistratuum dolo deprehenso à cognitione talium causarum abstinent: unde rarior is furor nulla amplius vindictæ hostilis spe.

Castrant masculos.

Est & aliud immanitatis in Borealibus Provinciis genus, quod puellos castrant in usum aulæ Regiæ: nam soli Eunuchi Regi familiares, neque ex alio hominum genere Imperii Senatus, non aliis alloqui Regem licet & totius Imperii gubernatio penes castratos est, quorum amplius decem millia Pekingæ in aula, illiterati omnes, ex fece plebis & servili conditione numerantur.

Furor pœnarum.

Et quemadmodum publica flagitia satis remisse puniunt, ita contra leges atrociter nullo juris processu etiam in innocentes sæviunt Magistratus sola libidine. Prostrati cruribus nudis arundine ad mortem cæduntur, neque quisquam suarum opum Dominus est; omnes in perpetuo metu amittendi, quæ possideat, versantur.

Duo vesaniæ genera.

Duo imprimis vesaniæ genera, non Europæos minus, quam Sinenses occuparunt, ars conficiendi argentum, & immortalitatis poculum. Fundamenta tam inanis scientiæ a priscis Sapientum, quibus talia comperta, & posteris occulta traditione communicata, repetuntur. Eosdem postquam multa mira pr[illegible]rasserunt, corpore pariter & anima, vitæ præsentis

per

per tæsos, in cœlum ascendisse credunt. Infiniti extant libri ea de re arte vel impostura, partim manu scripti, partim impressi: sed major scriptorum authoritas.

Incredibile dictu, quanta pertinacia in Alchymiam semel amatam incumbant, donec opibus profusis, ne ipsa quidem inopia eos absterrere potest. Sunt impostores, qui metalla adulterare norunt in formam argenti. Alii dies, noctesque fornaculis assidentes carbones & vasa lurida tractant. Decepti multoties semper novos errores, a quibus iterum decipiantur, reperiunt: neque adhortationes amicorum ad aliud vitæ genus apud eos proficiunt.

Divitum alius furor, qui longissimam vitam & immortalitatem affectant, præsertim *Pekingæ* Eunuchi; & ipsi Reges, neque desunt Magistri immortalitatis, & quanquam indies ipsi Doctores tantæ sanitatis moriantur, durat tamen insania apud stolidos, & credunt intra naturæ potestatem hanc scientiam sanitatis longævæ cludi. Imperatorum quidam cà stultitiâ obsessus, poculum immortalitatis se habere putabat. Quidam morionem simulans, id spectante Cæsare, exhausit: illo mortem intentante: *An*, inquit, *Putas me exhausto immortalitatis poculo mori posse?* Ita ira Imperatoris sedata, & vana persuasio sanata. Sed malum tam altas radices egit, ut hodiëque extirpari nequeat, suavissimo delirio ipsa humana stultitia immortalitatis avida applaudente.

Caput Octavum.

De Sectis Religiosis & Philosophicis.

Prisci Sinensium unum Deum Regem Cœli & Terræ; adorarunt; inde Spiritus montium, fluviorum, terrarum colebant. Lumen rationis a Cœlo acceptum sequebantur. Procul ab illa Græcorum, Ægyptiorum, Romanorum vesana Idololatria. Libri eorum Historici & Philosophici, nunc magnam partem a Tartaris in nupera destructione combusti, multa præclara de Deo, & moribus continent. Sed progressu temporis magis magisque in Idololatriam delapsi fuerunt. Priscorum sententiæ puriores.

Tres tantum sectas recensent. Primam Eruditorum, secundam *Sciequiam*, tertiam *Laucu*. Prima communis est omnibus illis, qui characte Sinensi utuntur, Japoniis, Coreanis, Cochinchinis, & hæc innumeris descripta literis in Republica dominationem obtinet. Cuncti Philo-

Confutius Philosophorum Princeps.

sophi qui legere, & scribere norunt, hanc amplectuntur. Autor ejus *Confutius* Rex Philosophorum Trismegistus. Ejus scripta irrefragabilis authoritatis censentur, uti apud Christianos Sacra Biblia, *de quo ita* Trigautius; *Maximus inter omnes Philosophos Sinenses Confutius, quem invenio quingentis quinquaginta uno annis ante Christi Servatoris nostri in terras adventum, in lucem prodiisse, & annis amplius septuaginta ita vixisse, ut non exemplo minus, quam scriptis & congressibus omnes ad virtutis studium incitaret. Ex qua vivendi ratione consecutus est apud Sinas, ut mortales omnes, quotquot ubique terrarum virtute præstiterunt, vitæ sanctimonia excessisse credatur. Et sane si ejus dicta factaque, quæ leguntur, attendamus, paucis è nostratibus Philosophicis ethnicis cedere, multos etiam superare fatebimur. Eam ob rem tanta est viri opinio, ut nullum ejus promntiatum à Sinensibus literatis, hodieque in dubium revocetur, sed ab omnibus æque in Magistri communis verba juratur; nec literati viri solum, sed ipsi quoque Reges eum per tot retro sæcula, sed mortalium tamen, non etiam Numinis alicujus ritu venerantur. Et gratum animum acceptæ ab eo doctrinæ sese exhibere profitentur. Nam & per tot temporum intervalla, illius in hanc diem posteri magno sunt apud omnes loco. Et à Regibus familiæ capiti, honoris non exiguus titulus hæreditario jure est attributus, quem census permagni, & immunitates consequuntur.* Sacellum ei in singulis civitatibus eo loco, ubi Scholæ sunt, constitutum, non statua ejus insigne, ut falso traditur à quibusdam, sed solum nomen magnis ex auro literis Academiæ fronti inscribitur, ac velut vivi Magistri, & ipse à Sinensibus colitur. In hoc sacello, nova, & plena luna Magistratus urbicus cum Baccalaureis, culturi Præceptorem suum candelis, thymiamatis, ingemiculationibus, natalem ejus celebrant sacrificiis ciborum & potuum in speciem gratitudinis, quod ejus ope ad illos scientiarum gradus pervenerint.

Alia quoque hujus sectæ Sacella Magistratui & tribunalibus in honorem exstructa sunt, in quibus Magistratus juramentum deponunt, jus incorrupte se administraturos promittunt: idque singuli initio muneris sui præstare tenentur. Iisdem quoque cibos & candelas, sed non eadem reverentia, ut *Confutio*, offerunt. Nam Spiritibus illis rem inesse divinam, acriter perjuros puniendi & probos juxta merita remunerandi fatentur.

Confutii eruditionem & virtutem humanis viribus imperscrutabilem & insuperabilem fatentur, ut ex Oratione funebri ejus à quodam *Juvenio* habita apparet, qui æque difficile fatetur scalis cœlum conscendere ac *Confutii* virtutes adæquare his verbis. *Quanto altius attollebamus oculos, tanto longe aberat Confutii virtus, quanto eam magis penetrabamus, tanto erat solidior. Primo aspectu æstimantibus communis & vicina videbatur, at repente longissime à nostra distantem cognoscebamus; Magister noster pulchre, atque ordine homines docebat, nostram scientiam continuo minorem reddebat: compendia-*

pendiariâ ritus omnes tradebat. Optabam sæpius ab illius doctrina discedere, nec poteram; omnes ingenii nervos intendebam, ut aliqua intelligerem, aut optans longius progredi viam. Nemo enim ad virtutem Confutii *pervenire potest, uti nec admota scala qualicunque cœlum ascendere.*

Quatuor magnos libros ex priscorum Philosophorum scriptis collegit. Sunt & alii libri, quos diurna nocturnaque manu ferunt Sinenses, à *Mensiu*, æmulatione *Confutii*, conscripti, præter innumeram aliorum Philosophicorum librorum copiam.

Quorum titulus primus agit de origine mundi, & primo causarum secundarum generantium & conservantium creatore, ex hoc libro quæ, ad physicam spectant, desumpta sunt.

Secundus titulus de æternitate, sive æterno medio.

Tertius titulus de doctrina corporum perfecte mixtorum. Et hi duo libri Physicorum habentur. Firmiter sibi persuadent, neminem præter ipsos horum librorum mysteria posse assequi, quamvis non difficiliores sint intellectu, ac Ciceronis vel Livii opera.

Quartus titulus de motu, situ & influxu Planetarum, aliorumque corporum cœlestium.

Quintus titulus de conjecturis & præludiis futurorum contingentium.

Sextus titulus de Physiognomia & Chiromantia, & ejusmodi nugis.

Septimus titulus de Magia Naturali, præscientia & signis futurorum.

Octavus titulus de origine, & nominibus Dei, ejusque cultu.

Nonus titulus de Sanctorum Sinensium actis, miraculis, morte, & exequiis.

Decimus titulus de animæ immortalitate, & futura ejus conditione, de luctu, ejusque ceremoniis.

Undecimus de priscorum & Neotericorum Medicorum scriptis, in iisdem agitur de viribus herbarum, earumque usu, de Hygeeina, & Therapeuticâ, denique de cautelis, à Medico & Ægris observandis.

Duodecimus titulus de fœtu, & partu.

Decimus tertius titulus de Arithmetica, & Geometria.

Decimus quartus de Architectura, & varia ejus specie, & proportione.

Decimus quintus titulus de Hipparchia.

Decimus sextus titulus de Architectura Militari, & Machinis bellicis.

Decimus septimus de Agriculturâ, & de signis fertilitatis.

Decimus octavus de arte Scriptoria.

Decimus nonus de accuratâ Provinciarum Sinicarum Geographiâ.

Vigesimus de Antiquitate Imperii Sinici.

Vigesimus primus de auctoritate, Majestate, reditibus, & Palatiis Cesaris.

Vigesimus secundus de muneribus, & stipendiis Regiorum Ministrorum.

Vigesimus tertius de legibus & decretis Regni.

Vigesimus quartus de actis Cesarum Sinicorum, & successione, de occupatione & Regni administratione.

Vigesimus quintus de gentibus Sinis cognitis.
Vigesimus sextus de Musica, & fidium cantu.
Vigesimus septimus de arte Poëtica, & animæ passionibus.
Vigesimus octavus de diversis Ludorum generibus.

Hujus primæ sectæ discipuli nulla Idola, sed unum Deum Gubernatorem omnium colunt : Spiritus tutelares, sed inferiori honoris gradu venerantur. Mundum ab æterno fuisse, bonis præmia, malis pœnas in hac vita evenire volunt. De animarum immortalitate ambigue differunt : olim eam credidisse videntur ; hodierni Philosophi cum corporibus, vel paulo post extingui : alii solas piorum superstites manere, impiorum statim evanescere putant. De pœnis infernalibus nihil norunt. Nulla templa, sacra, cæremonias, aut Pontifices habent; nullas etiam Deo preces offerunt : Soli Regi sacra ei facere licet ; si quis alius id ausit, Majestatis reum fieri. Ideo duo splendida *Pekingæ* & *Nankingæ* templa cæli unum, alterum terræ sacrum, in quibus olim ipse Rex sacrificabat, nunc præcipui Magistratuum eo munere funguntur, boves & oves magno numero mactantes. Iidem Spiritibus montium, fluviorum & quatuor plagarum mundi sacra faciunt.

Solus Rex sacra facit.

Præcipuum hujus sectæ dogma est, sepulchris parentum & majorum anniversaria sacra facere, & memoriam eorum tanquam adhuc superstitum colere. Non tamen existimant defunctos cibis oblatis vesci, sed signum hoc reverentiæ, & amoris exhibent, ut ostendant, quanto affectu vivi parentes colendi, cum tantus honos mortuis debeatur.

Primaria sectæ cura.

Sed de ipso *Confutio* ejusque doctrina summatim *Martinius* Libro quarto Historiæ Sinicæ, ita agit ex prima, primi libri Confutiani sententia. *Magna, sive magnorum virorum doctrina in eo posita est, ut cum quisque seipsum perfecerit, aliosquoque perficiat, sic ut omnes unum, hoc est summum bonum consequantur. Sed suipsius perfectio in ore consistit, ut quisque lumen naturale in se accendat, clarumque reddat, ita, ut à lege naturæ præceptore à natura insitis nunquam exerret. Quod quia sine vera rerum cognitione, scientiaque fieri non potest; inde Philosophiæ danda est opera, per quam quæ agenda, quæque fugienda sunt, scientiam habeamus. Hac scientia consilia nostra dirigimus, ut nihil sentiamus, nihil velimus, nisi quod est rationi consentaneum. Exinde corporis etiam existit, sensuumque perfectio, & in omnibus externis actionibus apta ex virtute constitutio, quæ nunquam proventura est, si non è bona mente, velut è fœcunda terra efflorescit.*

Compendium Philosophiæ Confutianæ.

Hoc brevi compendio principia, media, norma & utilitas Philosophiæ Sinensis, clare exponuntur. Principia sunt lux illa naturalis in homine à creatore indita, qua intellectus ejus illuminatur, ut recte de omnibus rebus judicet. Illa lux naturalis tenebras dispellit & verum a falso, bonum a malo, honestum a turpi distinguit, unde quid statuendum, amplectendum, approbandum, improbandum, sponte consequitur. Ex illa

Ratio luci comparatur.

illa luce intellectus ratio resultat. Ratio ita manifesta facta fuit secundum Sinenses : *Initio mortales* regnum *constituerunt. Ut hoc bene regerent*, familias *primo suas ordinarunt : ut* familias *bene gubernarent*, *seipsos secundum rationem gubernarunt. Ut* rectam *rationem eruerent*; *intima cordis sui & cupiditates*, *examinarunt*, ut aptius hoc fieret, entium causis studuerunt; atque ita tandem ad perfectionem sive summum bonum ascenderunt. In summa *Sinenses* urgent *lumen* naturæ insitum, & *jus* illud, quod non dictum, non scriptum, sed innatum animæ est.

Hæc Principia. Media *Philosophia* ostendit, quæ *Confutio* eadem fere cum Platonicis; nisi quod ille perfectionem humanam tantum affectat, hi ad divinam quoque suis speculationibus adscendere volunt.

Philosophiam in *Naturalem* & *Moralem* dividunt. De principiis rerum æque ac Europæi dissentiunt. Nam Stoicos, Epicuræos, Democritæos, æque ac Platonicos & Peripateticos imo & Mosaicos Sinarum scholæ alunt. Omnes cum Platonicis in hoc conveniunt, quod primum Auctorem, tanquam Universi Architectum fateantur. Sed qualis primus entium motor sit, vix Sinæ memorant, nisi in quodam veteri monumento, non ita diu reperto, cujus auctor Christiano-Sinicus suspicitur. Hic Ens Entis æternum, immensum, sapientissimum, perfectissimum concipit, quod eminenti potentia creaverit universum, infinitate Majestate, & sanctitate beaverit sanctos, hic primum chaos movit; motu bina *Kissa* formavit, unde Cœli & Terræ, Solis & Lunæ, lucis tenebrarumque origo.

Hinc apparent eorum error, & Idololatria, quod Deum, ejusque opera humanis ratiociniis suis, & imperfectissimis ideis, ac magnam partem vel abolitis plane, vel horrendum depravatis, subjecerunt, seque veritatem perfectam extra Dei ipsius immediatam revelationem consequi posse statuerent.

Summa eo tandem redit; ex *Chaó*, quod *Kis* vocant, duas partes provenisse *Yn*, id est occultum & imperfectum : & *Yang*, manifestum & perfectum, ex quorum multiplicatione quatuor imagines, sive signa, inde octo prodeunt formæ, aut symbola. Ex quorum varia alteratione singularium generatio pendet, atque corruptio. Hæc lineis varie dispositis tanquam principia sua denotarunt. Quorum hoc specimen nunc sufficit. Principia Sinica.

⚋ est occultum imperfectum : ☰ est occultum perfectum:

☷ est manifestum imperfectum : ☱ est manifestum perfectum:

☶ cœlum: ☳ terra: ☵ fulmen: ☴ montes:

☲ ignis: ☶ nubes: ☱ aqua: ☳ ventus.

Occultum perfectum duobus lineis duplicatis; *manifestum perfectum* unicâ lineâ divisa, *manifestum imperfectum* unica linea continua, *manifestum imperfectum* duplici continua, item linea parallæla. Ex his ergo duobus principiis, quæ *Yn* & *Yang*, vocant, conjugatis octo illæ figuræ prodiêre, quibus in se multiplicatis, quatuor constituuntur & sexaginta symbola, sive imagines, quas hoc schema exhibet.

Ex quibus amœna omnium rerum varietas elucescit, nam quodlibet certum genus corporis mixti denotat, ad quod omnia individua, quotquot in orbe dantur, adsuum symbolum, tanquam ad summum Categoriæ genus, apte reduci possunt. Hæc symbolorum multiplicatio eodem modo effecta videtur, quo Dialectici ex quadruplici majoris præmissæ quantitate sexaginta quatuor primæ figuræ modos colligunt: quo Peripatetici ex qualitatum primarum combinatione duo asymbolorum elementorum, quatuor symbolorum paria concludunt, ex quibus deinde varie alteratis mixtio oritur. Cujus perfectam naturam in hoc schemate exhibent Sinæ, & accuratam mixtorum corporum categoriam demonstrant. Quis vero mixtionis præcise gradus per quodlibet symbolum à Sinis denotetur, necdum Europæis ob imperfectam linguæ Sinicæ cognitionem clare innotuit. Sed quorsum hisce diu immoremur? Ex duobus principiis *Yn* & *Yang*, ceu ex numeris Platonicis nascuntur quatuor ideæ, ex his octo essentiæ simpliciores, ex illis sexaginta quatuor substantiæ mixtæ.

Sufficiat scire quinque eos elementa vulgo numerare, *Metallum*, *Lignum*,

Lignum, Aquam, Terram & Ignem. Octo formas, unde generatio & corruptio dependeat, habent, *Cælum, Terram, Fulgur, Montes, Ignem, Nubes, Aquam, Ventos.*

Sexaginta quatuor Symbola Creaturas animatas & inanimes repræsentant. *Yn* & *Yang* sunt prima initia, ex illis nascuntur formæ, ex formis creaturæ. Cælum, quia absque ulla imperfectione est, tribus lineis denotatur. Ubi lineæ sunt abruptæ vel hiantes & inæquales, imperfectio latet.

De quinque eorum elementis ex libro *Xuking* ita *Martinius: Quinque sunt elementa, Aqua, Ignis, Lignum, Metallum, Terra. Aqua irrigat, & descendit, Ignis siccat, & ascendit; Lignum erectum, & distortum vocatur, Metallum ductile, lævitatisque impatiens, Terra semina capit, affertque fructus. Irrigans & descendens dat salsum; siccum & ascendens dat amarum, rectum & distortum facit acidum; ductile & polituræ idoneum mordax facit, sue acre, accipiens semina, & dans fructus dulce gignit.*

Sciendum est, Sinas per *Elementum* non intelligere prima principia rerum vel particulas corporum, sed ipsa corpora, & partes mundi visibiles, ac sensibiles; id est *Terram, Aquam, Lignum, Metallum, Ignem*, idque cum Moyse convenit, & rectissimum est, prætermissis illis ridiculis & invisibilibus atomis aliorum, qui se Philosophos vocant. Cælum in hæc sua elementa crassa, & solida ita influere censent. *Saturnus* terram, *Iupiter* lignum, *Mars* ignem, *Mercurius* aquam, *Venus* metalla irradiat. Sed ipsi Sinenses non ea Planetis nomina, verum elementorum indunt. *Saturnus* ipsis stella terræ, *Iupiter* stella ligni, *Mars* stella ignis, *Venus* stella metalli, *Mercurius* stella aquæ dicitur. A Jesuitis, maxime Riccio Philosophiam Europæam, qualem scholastici tradunt, didicerunt: quatuor elementa, terræ rotunditatem, Solis, stellarumque magnitudinem, antipodas, cœli soliditatem, eclipseon naturam, cometarum deflagrationem, gravium ad centrum terræ descensum.

Insubidum foret opiniones eorum de Origine & interitu mundi multis referre. Mundum Ovo comparant & ex eo ortum volunt. Alii *aquam* principium ponunt, divino motu & spiritu imprægnatam: ex bullis scilicet æthera, è sedimento terra. Si roges, *à quo aqua talem vim acceperit*, Cacchinantur, curiositatem redarguentes.

Alii totum mundum omnesque creaturas Deum, ejusque partes & membra esse statuunt. Unde quanta mutuo creaturarum esse debeat concordia & amor indigitant, quippe cum Dei sint partes & membra. Hinc mundum comparant *Giganti*, cujus *caput* in cœlo, *oculi* in stellis, *capilli* in arboribus, & *ossa* in metallis absondantur.

Omnes primum hominem statuunt *Puoncuum*, incertæ originis: alii ex sylvis, alii ex ovo prognatum volunt; quod Aristotelicum videtur, quippe hic homines & bruta vel ex ovo vel verme primo pro-

ducta docet libro quarto de generatione animalium.

Saniores, qui revelatæ veritati propius accedunt, iudicant, confusum chaos ex cælo, terra & aqua ab æterno exstitisse, quæ *Tayn* virtute singulari segregavit, cœlis supra aërea pendulis, terra gravitate ad centrum universi devoluta, prout mundi machina conspicitur. Hic *Tayn*, *Panzon*, & *Panzona* viro & fœmina ex nihilo productis, marito facultatem alium creandi concessit, quem *Tanhom* dicunt, adjunctis tredecim fratribus. *Tanhom* iste tam præclara excelluit scientiâ, ut rebus omnibus creatis nomen imponeret, quarum virtute juxta *Tayn* doctrinam adamussim perspectâ, quaslibet infirmitates corpore dimovit, hinc ille cum fratribus & tota prosapia annos nonagies mille & amplius vixisse dicitur. Postea *Tayn*, dum hi spiritu superbiæ inflati ipsi parere negarent, omnes masculos in injuriæ illatæ vindictam exstinxit. Ac *Tayn* mox cælum axibus devolutum elevavit, aliumque creavit in terra marem, quem *Lotzitzam* appellant, cui bina enata cornua suavissimum spirabant odoreu, qui speciem humanam propagavit; hac multiplicata disparuit, ac ab ipso omnium, quotquot in orbe vivunt, originem trahunt, cujus primogenitus erat *Azalan*, qui annis nongentis vixisse fertur. Postea cælum in Provincia *Hanton*, alium produxit hominem, nomine *Atzion*, matre ejus *Lutim* ex capitis Leonini, quod in cælo, conspectu imprægnatâ; qui octingentesimum annum attigit. Deinceps natus *Usao*, qui homines cum belluis promiscue in sylvis viventes artem architectonicam, qua ex arboribus ædificabant domos, quibus se adversus ferarum impetus tuebantur, & sutoriam docuit, qua arcendis aëris injuriis sibi vestes conficiebant. Successit *Huntzu*, ignis inventor, & artis culinariæ auctor, qui contractuum formas, literis nondum inventis, per contortas in nodos chordas præscripsit. Tandem *Houtzibon* mulier fulmine cincta ex vestigii humani conculcatione filium *Ochcutey* prodigiose concepit, & peperit, qui conjugalis copulæ & Musices auctor fertur. Huic filius fuit *Ezonlom* Medicinæ & Astrologiæ judiciariæ peritus, & aratri & ligonis inventor agriculturæ modum tradidit. Ab hujus filio *Vitey* dicto Reges genealogiam tradunt.

Opinio de mundi interitu.

Huc usque de mundi origine, jam de ejus interitu more Sinico Philosophemur. Singulis horis decem millia & octingentos annos assignant. Hora *nona*, quæ nobis *sexta* promeridiana, magnos toto orbe motus & confusiones fore arbitrantur; donec tandem in antiquum omnia Chaos redeant. Et sicut ex minimo terræmotu Imperii sui ruinam metuunt; ita credibile est ex ejusmodi prodigiis mundi interitum eos præsagire. Atque hæc de Philosophia eorum velut in transcursu dicta sint.

Secunda secta scie quia.

Secunda secta *Sciequia* vel *Omtofe*, Japoniis *Sciacca* & *Amidaba*, anno sexagesimo quinto ante Christum natum ab Occidente & Regno *Tiencio* & *Scinto*, quæ hodie *Indostan* appellantur, inter Gangen & Indum, in

in Sinam delata fuit. Imperator Sinicus somnio per Legatos hanc ab Indis per Legatos doctrinam petere jussus fuit, qui libros & Interpretamenta sacrorum attulerunt, unde ex lingua Indica in Sinensem translati sunt. Factum hoc eodem fere tempore, quo Apostoli *Bartholomæus* & *Thomas* Euangelium Indis prædicarunt, unde etiam aliqua fidei Christianæ haud absimilia dogmata, ei admixta fuerunt. Præcipuum hujus sectæ dogma est *transmigratio* animarum Pythagoræa,& multitudo mundorum Democritea & Aristotelicus Elementorum numerus. Trinitatem quoque Deorum in unam Deitatem confusam, præmia bonorum in Cælis, pœnas improborum apud inferos statuunt, procul dubio horum auctor luce Euangelii illustratus fuit. Sectatores ejus conjugium rejiciunt, & cælibatum amplectuntur. Quod si quis castitatem violet, non modo opprobria, verum etiam pœnas patitur.

Sacrificulus ob fornicationem castigatur.

Qualem Legati *Kuminganæ* viderunt sacrificulum, qui in lupanari deprehensus candente ferro claviculam perustus, catenam crassam ferream decem ulnarum longitudine per foramen transmissam post se trahebat, publicum omnibus ludibrium, & commiseratio, idque tamdiu, donec decem teylas argenti mendicando in usum cænobii corrasisset. Neque in trahenda catena manus allevando ponderi admovere licitum, sed totum onus ossi perforato incumbebat. Aderat insuper rigidus pœnæ exactor cum flagello socius, qui crebris ictibus nudum corpus, sanguine stillans, immisericorditer cædebat. Legati eleemosyna commiserationem suam ostenderunt. Alius sectæ desertor *Linsingæ* in picturata ædicula intus

acutissimis clavis, instar dolii *Velziani*, transfixæ, quinque diebus absque cibo & potu considebat. Sæpe bona suos & cognatos deserentes, locis exteris mendicatum eunt. Cæremonias fere instar Romanensium habent. Horas suas plane more Gregoriano cantillando recitant. Pagodas suos & sacella statuis replent. Inter cantandum & recitandum sæpe vocem *Tolome* repetunt, ignari quid significet; unde nonnulli Thomam Apostolum designari putant.

Fœda & horrenda hujus Sectæ deliria sunt. Cœlum & inferos fere confundunt, præmia & pœnas cum tempore finiri, animas denuo in alium mundum deferri, ibique renasci: improbas pœnitentia crimina eluere posse. Carnibus, & quæ vivunt, abstinent, sed non omnes, & talia peccata facile argento condonant, jactantque damnatorum animas suis se precibus ab inferis redimere posse.

Initio hæc Secta magno applausu ob animæ immortalitatem, & præmia piorum recepta fuit. Verum, quemadmodum prioris Sectæ asseclæ his verbis, *Quo hæc Secta præ aliis probabilior, eo fraudibus, quæ vix percipi possunt, deterior*, in libris suis male augurabantur, ita factum; nam cum Reges & Principes ejus sectatores infelicem plerique vitæ exitum haberent, ac res Imperii, contra quam promiserant, in deterius indies laberentur, culpa ipsis imputata, & aliquoties penitus deleti & extincti videbantur. Semper tamen iterum velut flamma ex cineribus emerserunt, & totum Imperium innumeris libris suis impleverunt. Hinc totâ passim Sina tot Pagodæ, & templa splendidissima, ingentibus Idolis, ex ære, marmore gypso, & lignis, horribili & monstrosa figura effigiatis, repleta ac turribus altis sublimia.

Sacrificuli *Ofciamen*.

Sacrificuli eorum *Ofciamen* dicuntur, ac contra reliquorum Sinarum morem barbam, & capillos continue abradunt. Alii mendicando vagantur, alii in speluncis & montibus vivunt; maxima pars vitam in cœnobiis sacellorum agunt; eleemosyna, & labore manuum victitantes. Hi sunt sex totius Sinæ, & senioribus Sacerdotum famulantur, donec illis defunctis ipsi in eorum loca succedunt, & quanquam castitatem voveant, in venerem omnem turpiter abjecti.

Habitus Sacerdotalis.

Vestitus eorum dispar, ut ex quatuor iconibus videri potest. Aliqui, ut primus ad lævam, longa nigra toga, quadrato pileo, *Pater noster*, aut rosarium manu tenentes, incedunt. Alii longe diversas togas, & caputia habent. Sed peculiari vestitu mendicantes utuntur; togæ ex centonibus discoloribus consarcinatæ: pilei latis ad ambas aures alis contra pluvias & soles; in manu flavum cymbalum tenent, quod bacillo tamdiu pulsant donec, vel stipem accipiant, vel aspectu eorum abeas.

Raro stant, semper fere complicatis desident cruribus inter alia Sacerdotum horum monstrosa genera reperiuntur etiam, qui occiput in longum à teneris violenter ita extentum, miro spectaculo, habent.

Cœno-

Cœnobia *Ofciamorum* in varia conclavia dividuntur, ſingulis Inſpector præeſt, cui diſcipuli hæreditario jure ſuccedunt. Superiorem præterea nullum agnoſcunt. Quisque in ſua paræcia tot extruit cellulas, quot poteſt, præcipue *Pekingæ*, quas poſtea conductoribus habitatum elocant, ita ut hæc Cœnobia potius diverſoria publica, quam ædes ſacræ videantur.

Et quanquam hi Cœnobitæ contemtibiles ſint, nihilominus ad ſepulturas, liberationem captivorum animalium, aliaque ſolennia lucri cauſa invitantur. Superſtitioſiores hujus ſectæ redempta animalia, aëris, terræ aut aquarum reſtituunt libertati: magnum inde meritum ſperantes. Plerique ſectatores eorum ex infima plebe, fœminis & Eunuchis ſunt. Habent fœminæ ſeparata monaſteria, quæ & ipſæ capillos radunt, conjugium repudiant & Sinice *Nicu* vocantur. *Nicu* fœminæ moniales.

Tertiæ ſectæ *Lauzu* quidam *Confutii* coætaneus auctor, quem octoginta annis intra matris alvum delituiſſe, & inde *Lauzu*, id eſt Senem Philoſophum dictum volunt. Numerus novenarius, cum perfectiſſimus & per ſimilem multiplicatus octogeſimum & unum computet, in cauſa fuit, cur natura in embryone tanti Philoſophi tot annos inſumpſiſſe dicatur. *Martinius* quarto Hiſt Sinenſ. hunc *Lauzu* nominatum *Laotanus*, eumque poſt mortem nihil ſupereſſe hominis, & ſummum bonum in voluptate conſiſtere, docuiſſe, tradit. Tertia ſecta *Lauzu*.

Nullos ipſe libros reliquit, ſed ſectatores ejus plures ex aliarum Sectarum commentis conſarcinarunt. Et hi in Cœnobiis cælibes vivunt, diſci-

discipulos suos, ut secunda Secta, ementes. Quidem nubunt, & domi magna pietatis specie sectam suam docent, ac pro aliis preces fundunt.

Inter alia Idola etiam Dominum Cœli colunt, sed eum corporalem, ac multorum injuriarum obnoxium faciunt. Fabulas eorum quid recensere opus? Dominum Cæli, qui nunc regnat *Cíam* vocari, eum fraude regno Spoliasse antecessorem suum *Ieu*, dum medio convivii per candidos Dracones hic cœlos ascenderit, quibus ad epulandum alter egressus erat.

Hunc Cœlo exclusum montem precibus à novo Rege *Cíam* impetrasse, in quo etiamnum vivat. Ad hanc formam & reliquæ aniles fabulæ sunt. Præter Deum cœli tres alios adhuc Deos recenset, quos inter *Lauzu*, Sectæ caput, unum obtinet locum. Pios id est sectatores suos corpore pariter ac anima in cœlum ascendere, eam felicitatem exercitiis quibusdam, precibus ac medicamentis obtineri posse: ita fore, ut sanctorum suorum gratia, & intercessione immortalitatem in cœlo vel longævam in terra vitam consequantur.

Sacrificuli eorum Dæmones se precibus suis ejicere, siccitatem aëris fœcundis imbribus irrigare, eos iterum sistere, mala quævis pellere vel attrahere posse jactant. Diabolum ex ædibus depulsuri, in flava charta deformia spectra depingunt, eamque parietibus allinunt; tum horrisono ululatu, velut vivi Dæmones, bacchantur. Hi Sacerdotes in Regum cœlo terræque dedicatis templis, quoties Rex, vel Magistratus Sacrificia offerunt, desident, unde haud parva iis authoritas accedit. Exequiis quoque pomposo vestitu, tubas & fistulas inflantes, intersunt: domos etiam recentes inaugurant, & pompas solennes per plateas deducunt.

Omnes Sectatores *Lauzu* summo Pontifici, quem *Cíam* vocant, subsunt, cujus dignitas successiva jam per mille annos fuit. Primus ex Provinciæ *Quangsi* spelunca prodiisse creditur, ubi ejus posteri hodieque morantur. Hic Pontifex fere in regia *Peking* ætatem agit, ubi Imperatori æstimatus ad intima Palatii admittitur, pellendis inde malis spiritibus. Lectica in publico Magistratuum instar gestatur, & annuo ingenti stipendio Regis liberalitate alitur. Rudes fere sacrorum suorum sunt, & nullum iis nisi in *Tanfos*, id est discipulos suos Imperium. Plerique, ut longævitatem, ita & Alchymiam, quam à suis sanctis repertam dicunt, jactant.

Atque hæ sunt tres illæ magnæ Sinarum Sectæ, ex quibus tanquam fontibus plusquam trecentæ minores pullularunt, & indies numerus earum multiplicatur.

Imperator *Hum vuus*, caput ultimæ familiæ *Taimingæ*, publica lege has tres Sectas stabilivit, ita tamen, ut prima eruditorum res Imperii curaret, & duabus reliquis dominaretur.

Atque

Atque hæc cauſa eſt, cur una alteram non ſtudeat opprimere. Reges unamquamlibet ſine diſcrimine venerantur, ejusque opera utuntur, templa earum inſtaurant, nova ſtruunt. Sed Reginæ Sinicæ imprimis favent illi Sectæ, quæ Idola colit, ac magnis largitionibus Cœnobia ejus & Sacrificulos, ut precibus eorum juventur, afficiunt.

Fidem ſuperat Idolorum per *Sinas* multitudo, non in templis modo, quæ multa millia eorum complectuntur, ſed in omnibus ferè civium ædibus, plateis, navibus, & publicis palatiis. Atque hoc eſt illud horribile ſpectaculum, quod ſtatim ſpectantibus ſe in Sina offert; quanquam plurimi Sinenſium monſtra illa Idolorum ſpernant, & neque boni quid, neque mali ab iis metuendum publice teſtentur. Inter alia colunt Idolum immortalitatis, ſpecie & corpore præpingue, cruribus complicatis, aqualiculo ſesqui-pede extante. Ad dextram cervus, animal longævum blande Idolum aſpectat, ad ſiniſtram ciconia roſtrum obvertit. Idolum manus intra manicas abſcondit, ut pinguedo corporis eo melius appareat. Facie ſevera & incana, veſtitu regio conſpicitur. Adorant hoc Idolum multis locis & pro ſigno proſperitatis habent. Idola Sinica.

Alterum Idolum voluptatis *Ninifo* Secta *Lanzu* veneratur. Statua hæc altitudine viginti pedum ex ære flavo intus cava, vultu humaniſſimo, pectore, & ventre pinguiſſimo, abdomine imprimis prominente; atque ut membra ejus pinguedine turgentia eo clarius apparcant, toto fere corpore nuda in ſolo reſidet.

Tertium Idolum Sellæ inſidens, triginta pedes altum ex gypſo, co-

ronam capite habens, inauratum & inargentatum ac ſplendide exornatum eſt. Sinæ hoc Idolum vocant magnum *Kinkang*, cui ſingulares honores exhibent.

Sunt præterea & aliæ ſtatuæ duæ. Una eſt fœminea Lincinæ in faſtigio templi triginta pedum altitudine, in auro paſſim & argento obducta.

Altera ſtatua ſellæ magna pompa & ſplendido apparatu inſidens, præfectus fuit Sinicus, cujus præclara in Rempublicam merita extiterunt, unde poſteri defunctum imagine conſtituta etiamnum colunt ac venerantur. Pedibus, victoriæ argumentum, monſtrum premit, & dextra ſceptrum tenet.

In *Quantung* apud urbem *Chaoking* alia quoque præfecti cujuſdam imago in ſplendido templo conſpicitur, qui cum per ſexennium Provinciæ ſummo cum emolumento præfuiſſet, gratitudinis ergo hanc ſtatuam cum templo erexerunt.

In *Cubiung* apud urbem *Nangan*, magnum ſaxum altitudine centum pedum quotannis auro tegunt. Hoc ſaxum *Xinxe*, id eſt ſpirituale vocatur, ejuſque cultus ſub Imperatoribus *Mung* cœpit.

Apud urbem *Cioking* in monte *Xepao*, magna ex lapide columna & imago Idoli *Fe*, cum Elephanto, Leone & tympano ex unó omnia ſaxo exciſa, coloribus diverſis, conſpicitur. Quis ejus columnæ conditor, non conſtat.

In *Suchuen* apud urbem *Chunking*, ad ripam fluvii *Fu* inter hanc & urbem

Interior facies

urbem *Tunchuen*, mirabilis mons est, ex quo non tantum monstrosum Idolum, sed & montanum Deum *Fe* fecerunt. Hic pedibus complicatis, & manibus intra sinum junctis considet. Quanta ejus sit moles hinc apparet, quod ejus oculi, aures, nares & os spatio duorum milliarium distincte videri queant.

Caput Nonum.

De Pagodis & Templis Idolorum.

INgens tota Sina Pagodarum sumptuose & magnifice structorum numerus. Extra urbes in locis fere solis juxta vias publicas, viatoribus hospitium omnibus rebus instructum præbentes, siti sunt. Juxta turris, cui sæpe templum adjacet. Hæc templa referta Idolis & nigris lampadibus dies noctesque continenter ardentibus in memoriam eorum, qui bene vixerunt & beate obierunt. Præfecti dum munus suum auspicantur, in iis plerumque juramentum præstant. Figura & forma Pagodarum.

Imago & structura talium Pagodarum hæc est. Supra & ad latera asseribus contexuntur : tectum imbricibus constat. Pavimentum ex luto & saxis quadratis. Utrimque ingens statuarum numerus. In limine ad utrumque latus Diaboli cornuta & rapax cum horrore spectabatur imago, rictu terribili, & uncis Gryphionum introeuntibus terrorem, quasi abreptura illos & devoratura, incutiens. In medio altare; supra illud imago triginta pedum altitudine confidens; retro illud plurimæ minores statuæ. Ante hoc Idolum in altari crassa, & concava arundo plena bacillis, & obeliscis, quibus Characteres Sinici futura prænunciantes, inscripti. Utrimque turibula odores, eructantia, & in medio Patina cum sacrificiis, quæ Sacerdotes Idolo, quoties futura scrutantur, offerunt.

Quotiescunque Sacrificulus fata alicujus scrutari vult *Oryzam*, Vinum, animalium exta, & alia muneris loco affert, & odores in altari incendit. Deinde ex arundine bacillos aliquot promit, qui si infausta prænunciant, alios educit tamdiu, donec prosperum quid denunciatur. Interea dum odores fumant, Sacerdos frequenter in genua procidit, & ex complicata charta nescio quid muginatur, quo Idolum se placaturum, & propitiaturum confidit. Sacrificii ritus in futura scrutando.

In Provincia *Peking* apud urbem *Chingting*, ingens templum quinque contignationum altitudine, in quo statua centum & sex pedum alti-

tudine, nomine *Quonin*, forma virginis, conſpicitur. In *Xanſi* urbe *Taiyuen* ſacellum Imperatori *Siango*, omnium ſapientiſſimo ex familia *Chaus*, conſecratum eſt, cujus ex pretiolo lapide ſtatua ſua ſponte eo ſe contuliſſe referunt.

Apud *Lugan* in monte *Peco*, quod ſignificat *Montem omnium frugum*, ſacellum Imperatoris *Ximungi*, juxtaque puteus eſt, ubi ab ignoto fe-mina, cum ſimulque artem ſeminandi accepiſſe referunt, qui hanc artem ſubditis tradidit, unde ab ipſis in perpetuam beneficii memoriam magnis ſumptibus exſtructum eſt.

In *Xenſi* apud urbem *Hanchung* quinque ſacella ſunt, quorum unum Imperatori *Changleango*, quod viam per aſpera montium & convalles paraſſet, conſecratum.

In urbe *Kingyang* tria ſacella ſunt, in quorum uno picturæ triginta ſeptem Regum ex familia *Cheva* conſpiciuntur.

In *Xantung* urbe *Cinan* decem Heroa, ſunt quæ omnia ſuperat ſacellum *Tingo* ab Imperatore *Hoangtio* fundatum, in quo ſeptuaginta duo Reges pacis amatores & religionis vixiſſe referunt. *Bonzy* magnos inde reditus capiunt.

Apud *Yencheu*, in urbe *Cen* quindecim ſacella ſunt, *Confutio*, aliisque ſacra.

In *Suchuen* urbe *Chingtu* ſacellum Regi *Cancungo*, qui artem ſerici & bombyces alendi primus incolis tradidit, ſacrum.

In *Huquang* apud urbem *Kium*, mons *Untang* multa & ſplendida templa ac cœnobia habet, ibique inaugurantur Sacerdotes, qui internam animæ tranſmigrationem, id eſt moralem animæ, & corporis ſeparationem ſectantur.

In *Nanking*, apud *Ningque*, ſacellum ſplendidum *Hiangſu*, id eſt ſuaveolens cor, quinque Virginibus ſacrum eſt. Hæ virgines cum à prædonibus ad ſtuprum abriperentur, mori, quam violari maluerunt: hinc earum memoria ibi colitur.

In *Chekiang*, urbs *Hangcheu*, ineffabilis copia templorum repertum & quindecim millia Sacerdotum.

Apud *Nanking* in monte *Ni*, templum eſt, in quo mille ſtatuæ numerantur.

Apud *Hoaigan* mons mari adjacet, in quo magnificentiſſimum templum & cœnobium.

In monte *Xinus*, apud *Taigan*, plurima Idoleia & innumeri ſacrificuli in ſolitudine, velut Anachoretæ, viventes.

In *Chekiang*, apud *Hangcheu*, mons *Fungboang*, eſt in cujus binis altiſſimis cacuminibus duo templa ſita ſunt.

In monte *Untang*, apud urbem *Kium*, Cœnobium eſt, in quo ſacrificuli degunt.

Apud

Apud *Kienchang*, haud procul *Quanchang*, mons *Chunghoa* est, in quo magnificum templum jacet.

Apud urbem *Chinting*, in altissimo monte *Canguien*, fons medicus est, prope quem Regina *Xayanga* Cœnobium splendidum, memoriæ ergo, quod sanitatem ejus aquæ lotione recuperasset, structum.

Apud *Chaoking* duo sacella sunt. In regionis *Iunnan* monte *Xico*, prope urbem *Tengchuen*, ingens templorum & cœnobiorum numerus. Ex hoc loco primum manavit doctrina Idoli *Fe*, quam familia *Hana*, post domitam Provinciam, recepit: nam ante illa tempora Sinenses non alium Deum, quam *Xangti*, id est supremum Imperatorem colebant.

In *Chekiang* apud urbem *Hangcheu*, mons *Tiencho* & in eo rupes excavata *Filasung* jacet, in qua templa & cœnobia eximia reperiuntur & amplius tria millia sacrificulorum in illis speluncis ad æternos quasi carceres se damnarunt. Cibos per funem attrahunt, quod ipsa rupes ob altitudinem fere inaccessa sit. Frequentes tota Sina ad hunc montem excursiones, maxime Majo mense, instituuntur. In eadem regione apud urbem *Cuki* mons *Lu* est, & in eo templum, quod felicium somniorum ergo frequentant Sinæ.

Prope *Cunggan* tertium quartæ Metropolis *Kiemning*, in Provincia *Fokien*, oppidum mons *Vuy* jacet, in quo plurima sunt idolorum fana, sacrificulorum cœnobia, & anachoretæ, inter quos multi è præcipuis raso capite cuncta mundana spernunt. Inter hæc dæmonum mancipia suos quoque Deus elegit servos, cujus rei eventus plane admirandus est. Archimandrita quidam *Chang* dictus ætate provectior sua fana, (binis enim præerat) in vera Dei templa convertit, idolis propria manu per securim concisis. Dum hic juvenilibus annis cuidam Archimandritæ fideliter inserviret, ut arcana Sectæ traderet melius, accidit, ut ipse morbo oppressus, & senio confectus paulatim morti fieret vicinior. Interrogat Magistrum discipulus, num vere legem, quam se hactenus docuerat, crederet ad salutem consequendam aptam satis & efficacem, nec ne? Cui senex respondit: non fili, sed meliorem nescimus, at bene age & lætare, post annos quadraginta aderit, qui tibi verum salutis iter ostendat. His dictis exspirat. At *Changus* ultima Magistri sui verba, velut cujusdam divinioris Numinis oracula, non contentus mandasse memoriæ, chartæ consignat. Elapso aliquot annorum spatio, cum civitatis *Puching* Præfectus cum tota familiâ Christianis sacris esset initiatus, sæpeque ad ipsum R. P. Simon de Cuncha ad obeunda religionis ex Christi legibus mysteria diverteret, contigit, ut sacris absolutis Patrem ad celeberrimum montem *Vuy* visendum recreationis gratia deduceret, occurrunt ad excipiendum Præsidem idololatræ, inter quos primus fuit *Changus*; cum inter colloquia de lege Christiana subinde fieret mentio, hæsit ille primum attonitus, mox oculis in præfectum defixis, in hæc erumpit verba.

Me hercule hæc illa lex est, atque hic vir ille, qui verum mihi salutis iter ostendet, ut mihi Magister meus dudum ante prædixit. Inspicitur liber consignatus ad memoriam & annus, quo hæc acta sunt, reperitur omnino ab illius obitu quadragesimus. Quare sine mora idolis dejectis, pedibusque conculcatis, indignatione plenus, ac cum stomacho in illa invehitur, quod tanto se tempore decepissent.

Apud urbem *Civenchen* templum *Caiyven* est septem contignationum altitudine, quarum singulæ centum & viginti sex perticas altæ sunt, podia ac meniana uniuscujusque zonæ ita prominent, ut undique turrium circuitus extrinsecus detur. Exornatæ marmoreis & æneis statuis idoli *Fe*, tanto artificio cæsis fusisque, ut Sinenses glorientur non humana, sed immortali opera confecta esse.

Extra urbem *Nanking*, templum est, in quo infernus imaginibus ex gypso tam artificiose repræsentatur, ut non exactius à Virgilio sexto Æneidos describatur.

Caput Decimum.

De Turribus & Arcubus Triumphalibus.

Turres.

TUrres tota Sina splendidissimæ, novem septemve contignationum. Aliquæ ad solam pompam structæ: in quibusdam, quæ *Ceulen* dicuntur, Sinensia horologia sunt & in nonnullis ut *Nankingæ*, instrumenta Mathematica asservantur. In turribus *Ceulen* Præfecti crebra convivia agitant, singulæ clepsydram horarum indicem habent: nam aqua ex uno vase in aliud fluens, tabulam attollit, cui horæ & tempora inscripta. In urbe etiam perdius ac pernox, qui singulas horas tympanum magnum pulsans populo significat & tabellam, cui literis sesquipede altis, horæ inscriptæ de turri spectandam suspendit. Idem ex sublimi turri totam urbem perlustrans, incendia, si quæ oriantur, pulsu tympani prodit, & populum ad extinguendum convocat. Cujus culpa incendium oritur, capite pœnas luit ob periculum densis ex ligno ædibus imminens.

In cacumine montis *Hiaiken*, antiquissima turris fere præ senio collapsa, sed adhuc altitudine centum & octoginta passuum se ostentat, mirantibus cunctis, qua ratione in montem adeo sublimem calx & saxa deferri potuerint.

In *Huquang*, apud urbem *Hanyang*, turris *Xeleuhoa* est, cuncta alia ædi-

ædificia arte & magnificentia superans. Condita dicitur in memoriam cujusdam mulieris, quæ tanquam venefica ad mortem innocens damnata, miraculo arboris punicæ, ad preces ejus fructus repente producentis liberata fuit, unde turris *Xeleuhoa*, id est *Granatorum flos* dicitur.

In *Chekiang* urbe *Hangcheu*, quatuor turres novem contignationum sunt; & in duplici vertice montis *Fungboang* duæ turres novem contignationum cum templo est. In urbe *Niencheu* turris septem contignationum est.

Apud urbem *Vencheu* mons *Paocai*, in cujus vertice turris novem contignationum est, pharos præternavigantium.

Arcus Triumphales.

HAud minimum urbibus ornamentum triumphales arcus ex marmore & secto lapide insigni artificio & magnificentia, conciliant. Eriguntur in bene de patria meritorum honorem ac gloriam, sive illi Magistratus, cives aut eruditi sint. Plerumque in frequentissimis plateis & in foris, ubi maximus populi concursus, excitantur. Ex tribus constant concamerationibus major in medio, duæ minores ad latera, leonibus & aliis imaginibus, draconibus, floribus undique exornatæ. Ubi imagines desunt, saxa perforata & veluti catenæ variis spiris involuta apparent. Totus arcus in tres contignationes dividitur; retro & antro eadem forma ac elegantia omnino simili, ut ex utraque parte eundem arcum te videre credas. Singulæ contignationes, zophoris, marmoreisque epistyliis ac coronidibus distinctæ, exornatæ. In cacumine sub aureo tecto saxum cœruleum, cui aureis literis nomen Imperatoris quo regnante; in medio saxum planum latumque cum nomine, patria, dignitate laudibus & encomiis ejus cui arcus excitatus. In *Chekiang* Civitate *Hangcheu*, sive *Quinsai* passim tales arcus & in unica platea, quæ *magna* dicitur, plures trecenti numerantur.

Caput Undecimum.

De Aquæductibus, Viis, Pontibus, Navibus.

IN regione *Suchuen*, fluvius *So* ad *Sinfan* excurrit & est quasi canalis fluvii *Kiang*, quem Imperatoris *Yus* effodi jussit; prohibendis fluvii *Kiang* exundationibus.

In *Chekiang* pleraque à Septentrione manantia flumina arte & industria humana per universam regionem effossis canalibus, quorum ripæ quadrato saxo constant, derivantur, crebris passim pontibus & cataractis instructa.

In *Ningpo*, quæ nona urbs *Chekiang*, ripæ canalium secto lapide per triginta stadia sunt extructæ. Ad exitum cataracta arcens aquas, ne in fluvium influat, per quam omnes naves in flumen transmittuntur.

In urbe *Ieuping*, singulæ fere domus per canales & tubulos aquas ex montibus derivatas accipiunt.

In territorio urbis *Xaohing*, per aquæductum Orientem versus tridui via navigatur; ripis utrimque lapide secto constratis. Ad exitum lapidea moles aquam continens. Magna hic naviculariorum copia, qui naves in alterum aquæductum transferunt. Per hunc ultimum canalem naves minores usque ad urbem *Ningpo* perveniunt, majoribus interea per mare navigantibus.

Viæ Publicæ.

ADmiranda publicarum per Sinam viarum ratio, quæ in Australibus Provinciis, in quibus minor equorum & currium usus planæ & lapidibus etiam per altissimos montes stratæ sunt, ad proficiscentium commoda, quantum humana ratio valet, exacta. Singulis decem stadiis lapis miliaris, cui inscriptum, quam longe loca distent, occurrit, & cursores constituti summa celeritate literas ac mandata Magistratuum deferunt: unde brevi tempore quicquid accidit, per universum Imperium innotescit.

Ad singulos octo lapides, qui iter dici faciunt, plerumque Regia Palatia sunt, Præfectorum & Magistratuum diversoria; qui per Epistolam *Pai*, quæ titulos, & statutum diem, & horam continet, eorum adventum significant, & ubi advenerunt, parata omnia, quibus indigent, non modo

modo alimenta & potulenta, verum etiam equos, sellas gestatorias, bajulos, ac naves, publicis expensis, reperiunt.

Nec minus nitide ripas fluviorum ac publicas vias custodiunt. Octo ab aqua pedibus nullæ tolerantur arbores, aut quæ impedimentum præbere possint navibus, quæ ab heleyariis protrahuntur. Ripæ saxo ab imo solidatæ, & cataractis fornicatis, ubi necessitas urget, canales passim constrati, adeoque ut merito Sinæ cum Romanis de Architecturæ gloria contendant.

In *Fokien* apud *Hingboan*, omnes viæ quadrato lapide quatuor milliarium Germanicorum longitudine & unius perticæ latitudine constratæ sunt, pulcherrimo per totam Sinam opere.

Apud urbem *Hoangting*, vallis profunda, angusta & obscura est, per quam via longitudine duorum milliarium constrata ducit.

In *Queicheu* apud *Gauxun*, tres Cataractæ, quarum tertia *Tienseng*, id est naturalis mille perticarum longitudine ad utrumque latus via instar arcus cataractæ excavata est.

In monte *Mebi*, longissima & angustissima via vix duorum equitum capax; ad utrumque latus montes instar murorum in altitudinem assurgunt.

In monte *Co*, via acclivis est decem milliarium longitudine.

In montem *Fangnien* & *Hinglang*, per scalas lapideas adscenditur.

Apud urbem *Kiangxan* mons *Civen* trecentorum stadiorum longitudine, per quem transitus in *Fokien* datur. Altissimus & maximè præceps collis *Sienboa* vocatur, quem formâ cocleæ trecentis & sexaginta gradibus ad faciliorem ascensum exciderunt. In supremo vertice sacellum magnificum & splendida diversoria sunt.

Pontes & Catarractæ.

IN *Xensi* apud pagum *Sigan*, in fluvio *Guei*, tres Cataractæ sunt una Ortum, altera Occasum versus, tertia in medio altis ex lapide fornicibus. Ferrei obices, Leones & alia operi splendorem conciliant. Similis apud urbem *Lantien* est.

Apud *Hanchun* opus, cui toto orbe secundum non datur, reperitur. Quippe *Changleangus Licupangi* Dux omnes altissimos illos montes & profundissimas convalles æquavit & complanavit. Ad utrumque latus muri recta in cœlum usque assurgunt, vix Solis lumine depressas vias irradiante. Alicubi duos montes pontibus junxit, qui tertiam viæ partem conficiunt, tantæ altitudinis, ut despectantibus in profundum comæ præ horrore stent. Via tam lata est, ut quatuor simul equites capiat; ac ne quis de pontibus decidat, clathra ferrea vel lignea utrumque latus claudunt. Ab urbe *Hanchung* usque ad urbem *Sigan* hæc stupenda via

procurrit. Sinæ hunc pontem *Cientao*, id est viam fulcrorum nominant.

Apud urbem *Chegan*, pons *Fi*, ab uno ad alterum montem unius fornicis structus, per quem Croceum flumen labitur. Longitudo ejus sexcentorum, altitudo septingentorum pedum. Sinenses pontem *alatum* vel *volantem* vocant.

In *Honan* apud *Queite*, cataracta in mari *Nan*, ex quadrato Saxo est.

In *Huquang* apud *Siamyang*, cataracta per fluvium *Han*, ex secto lapide diversis fornicibus constans.

Apud *Changte* vortex *Lungmuen* est, cui cataracta naturalis adjacet, quadrata ab uno ad alterum montem uno latere duorum stadiorum longitudine.

In *Kiangsi* apud *Gangin* pons memorabilis, qui *obedientiæ & subjectionis* vocatur, quam vidua quædam marito & parentibus amissis in solamen extruxit, ac eo perfecto seipsam inde in flumen præcipitavit.

In eadem regione apud *Cancheu*, ubi fluvius *Chanus* & *Can* confluunt, pons longissimus centum & triginta navibus impositus est. Naves ferreis catenis colligantur. In ipso ponte telonium & una navis facile aperiri & claudi, transmittendis navibus, potest.

In *Nanking* apud *Siucheu*, pons triginta quinque navibus, ferreis catenis colligatis, innititur.

In *Chekiang* apud *Kinhoam*, in vertice montis *Fangnien*, vallis ingenti ponte constratus est.

Apud *Cuki* sub urbe *Ningpo*, pons lapideis columnis centum perticarum longitudine innititur: & alius admodus altus trium fornicum.

In *Fokien* apud *Focheu*, insignis Cataracta centum quinquaginta perticarum longitudine, dimidiæ latitudine in sinu marus ex albo lapide, centum constans altis fornicibus, utrimque clathris & lapideis leonibus armatis, quam ad utrumque latus podia & cancelli debitis intervallis supra lapideas bases nixi, ornant. Similis pons apud *Focing* sive *Vangan*, centum & octoginta perticas longus.

In *Civencheu* pons *Loyang*, cui toto orbe similis non datur, ex nigro lapide trecentis columnis navium forma innixus. Singulis columnis quinque æquales lapides, singuli octodecim passus longi, duos lati & crassi impositi sunt: latera clathris clauduntur & leonibus exornantur. *Quem auctor Sinicus ita describit, jacet pons* Loyang *ad urbis* Barrolybicum, *supra* Loyang *flumen exstructus, etiam* Vangan *dictus; hunc ædificavit urbis Præfectus* Cayang, *ejus longitudo ultra trecentas, & sexaginta perticas protenditur, latitudo autem sesqui perticam obtinet. Priusquam pons structus esset, navibus patebat transitus, sed quotannis propter æstum vehementiam quam plurimæ cum ipsis vectoribus mergebantur. Optabat* Cayangus, *ut hominum, ac præsertim*

suorum

suorum saluti & incolumitati consuleret, pontem extruere, sed cum ad hoc opus hominum vires nullo modo intelligeret sufficere, videretque maximam aquæ altitudinem fundamentis jaciendis minime aptam esse; invocato spiritu maris petiit, ut æstum contineret, obtinuitque (si credere fas est) postquam maria omnia fuere pacata, atque mox vigintidie æstus cessavit: tum demum fundamenta jacta, insumptaque ad quaterdecies centena aureorum millia: hæc ille. Pons iste non arcuatus ex nigro lapide trecentis columnis, navium formâ, immixus, utrinque in angulum acutum desinentibus, ut minus ex aquarum allisione atteratur, in suprema lapidum coagmentatione singulis columnis correspondent quinque æquales lapides, spatii latitudinem occupantes, quorum singuli octodecim passus longi, duos lati, ac totidem crassi. Numerantur ergo ingentes illæ lapideæ, ut sic dicam, trabes mille & quadringentæ. Stupendum omnino artis miraculum, non ex eo tantum, quod columnis tantæ moles incumbant, sed vel maxime, quod horæ tantæ magnitudine & numero parallelæ usquam reperiri, excindique potuerint. Ne vero transeuntes; è ponte delabendi illum subeant periculum, podia ex eodem lapide utrinque cum leonibus, aliisque ornamentis, qui basibus insistunt suis, adstructa sint. Sed notandum, hanc eam esse partem, quæ est inter Logan *oppidum & castellum, supra ipsum pontem ædificatum: illo enim superato alia pars pontis ejusdem operis, ac artificii sequitur. Quod ad sumptus attinet; parvi hi forte censebuntur ab Europæis pro tanto opere. Ast considerandum, maximam operariorum partem, cum publicum extruitur monumentum, apud Sinas gratis servire; eorum vero, quibus stipendium solvitur, adeo exilis est merces, ut unius Europæi stipendium hic facile decem sufficiat.*

In *Cangcheu*, tertia metropoli pons triginta sex fornicum lapideus tanta latitudine, ut utrimque ædibus & officinis sit instratus.

In *Kienning*, quarta Metropoli ejusdem Provinciæ pons fornice tectus, ædibus utrimque mercatoriis constructus, fluvio *Nin* impositus. Columnæ ex lapidibus, cætera lignea sunt.

In *Xa* oppido urbis *Ienping*, quintæ metropolis ejusdem Provinciæ pons magnificus ædibus & utrimque cinctus.

Apud *Liping* septima Metropolis Provinciæ in *Queicheu*, pons *Tienfem*, id est à cœlo factus, ex unico saxo rivo *Tanki*, latus duas perticas, viginti longus.

Ad Occidentem *Piecie*, primum supradictæ Provinciæ munimentum profunda vallis, per quam torrens ingenti aquarum in præceps ruentium lapsu, atque impetu volvitur, pons ligneo ferreis viginti catenis, montium annulis ac utroque latere infixis, quarum singulæ viginti perticarum longitudinem habent, via sternitur. Dum plures per eum ambulant, totus tremit, horribili in depressa aspectu.

Similis pons in *Iunnan*, quarta Provinciæ metropoli, reperitur, quem *Mingo* Hanæ familiæ Imperator condidit circa annum Christi sexagesimum quintum.

Apud *Chincheu*, in *Suchuen*, pons lapideus multorum fornicum centum perticarum longitudine.

Apud *Quangsin*, & montem *Paofung*, pons vetustus longus centum & quinquaginta pedes.

NAVES.

Sinica navium architectura.

Sinensium naves longe Europæas superant magnificentia & altitudine, neque nisi quis viderit, facile credet, quanta illarum sit copia & elegantia. Altissimas in fluminibus ædes repræsentant, cubiculis amplis instructa. In medio spatiosum atrium copiosa suppellectili instructum cernitur. Fenestræ & januæ clathris ligneis curiose sectis obducuntur; pro vitris tenuissima pelle ostrearum, vel sericea tela, quæ omnem excludunt ventum, cerata variè picturata utuntur. Extus navim ambulacra ambiunt, ubi nautæ absque rectorum incommodo sua expediunt. Tota navis gummi *Cie*, illita resplendet variis picturis aureo & flavo colore exornata Trabes ita coagmentatæ, ut vix clavum deprehendas. Longitudine Europæas triremes æquant, sed non tam altæ & latæ sunt: scalis duodecim pedum in eas ascenditur. Prora, ubi tubicines & tympanotribæ, castelli speciem refert. Audito sonitu, aliæ naves dignioribus cedunt; dignitas aureis literis proræ inscribitur. Vexilla & sericea vela per aërem spiris suis ventilantur.

Vela ex arundine instar flabelli complicantur. Tranquilla tempe-

state

ſtate naves funibus aut remigio promoventur. Remos inſtar piſcium ſub aquis raro artificio agitant; ſæpe unico tantum remo navim protrudunt.

Naves, quibus piſcis *Saul*, & ſericea tela in aulam Pekingenſem transportantur, incomparabili pulchritudine intus extusque inauratæ & rubricatæ reſplendent. Iis cunctæ aliæ cedunt & vela demittunt.

In Provincia *Nanking*, apud tertiam metropolim *Sucheu*, multa navigia ad voluptatem & luxum magnificè inſtructa reperiuntur. Incredibilis multitudo navium, quæ ab uno ad alium locum navigant. Canales & foſſæ tota Sina frequentiſſimæ, ut nulla fere urbs ſit, ad quam non navigiis perveniri poſſit.

A *Makao* Pekingam, à *Chekiang*, per totam *Suchuen* navigatur. Urbes integras claſſes hinc inde pro ancoris ſtantes repræſentant, & ſunt, qui totam viam in navibus tanquam continente cum familia & pecore tranſigunt.

Apud *Hangcheu* in *Chekiang*, lacus amœnus *Si* eſt, in quo naves palatiorum inſtar aurcorum vehuntur; omnia auro & picturis reſplendent. In iis convivia, Comœdias & vitam voluptariam ſecuri agitant, quamvis plurimæ per hæc bacharalia, exortâ tempeſtate, pereant.

In *Fokien* tanta navium abundantia, ut incolæ Imperatori in nupero Japonico bello promiſerint ſe Oceanum usque ad littus Japoniæ ponte navali conſtraturos.

Apud *Focheu* fluvius *Min*, urbes *Buching*, *Ienping*, & *Xuiken*, præterlabitur ingenti celeritate, & tamen exiguis ſcaphis, quæ duobus longis clavis in prora & puppi ingenioſe reguntur, ſecurè cum Sinenſes navigant, per vallium anfractus & horrenda præcipitia, vix unius ſcaphæ capacia. Cymbæ illæ ex tenera & flexili materia funiculis compacta & fluctibus ac ſaxis cedente, conſtant. Unde proverbio Sinico dicitur: *Naves ſunt chartaceæ, nautæ ſunt ferrei.*

Pirata *Iquon* frequenter ad littus *Fokien*, & caſtella *Hiamnen* ac *Ganhai* claſſem trium millium navium ſimul pro ancoris ſtantem habuit. Quanta navium diverſitas in Sina reperiatur, quove artificio ingens familiarum numerus, claſſibus ſuis de loco in locum transferant, fuſius in legatione noſtra dictum.

Aulæ Præfectorum.

IN ſingulis urbibus quindecim aut viginti aulæ Præfectorum, quæ Regia Palatia referunt, conſpiciuntur: in minoribus oppidis minimum octo, vel quatuor æquali magnificentia, ſed diſpari magnitudine ſunt. Tres in ſingulorum frontiſpicio portæ, marmoreis leonibus inſignes. Maxima porta ſpatioſam aream, cancellis gummi *Cia* illitis cinctam,

habet. In ea duæ turriculæ cum tympanis & tubis, quas præfecto exeunte aut ingrediente pulsant & insonant.

Interius spatiosum atrium, in quo audientiam præfectus cupientibus largitur: ad utrumque latus ædiculæ, quas aulici inferiores habitant. Singula palatia duos minores quoque aulas habent, in quibus hospites excipiunt, in his sedes & reliqua ad hospitum exceptionem destinata. Post illas tres aliæ portæ, quæ non nisi Præfecto tribunal ascendente, referantur: media porta insignis magnitudinis, per quam soli nobiles & magnates ingrediuntur; cæteri per minores. Tum alia area, in cujus extremitate magna aula columnis innixa, nomine *Tang*. In hac præfectus jus dicit: utrimque tabelliones, curiales, ministri publici, habitant, quorum illa sedes constans, nec cum Præfecto adveniunt, vel discedunt.

Sequitur Palatium interius *Sutang*, id est *Secretum*, in quod nonnisi intimi Præfectorum ad colloquium, & salutationem admittuntur. Post per magnam portam circum hanc famuli domestici & Præfectorum proprii degunt, ad ædes Præfecti pervenitur, in quibus cum uxore & liberis vivit. Sunt & luci, ambulacra, lacus, horti & quicquid ad delectationem facere potest; naves, suppellex, mancipia, victus, omnia Regio sumptu Præfectis suppeditantur, qui si discedant, & alio transferantur, cuncta secum auferre licitum: novo Præfecto alia suppeditantur.

In *Cingtu*, prima metropoli Provinciæ *Suchuen*, olim Rex quidam ex familia *Taminga*, qui jurisdictione ac titulo soli cedebat Imperatori, cætera omnia Cæsareo splendore ac apparatu administrans. Palatium quatuor milliarium Italicorum circuitu habuit, quatuor portis insigne multisque arcubus triumphalibus spectabile.

In *Tali*, Provinciæ *Junnan* Palatium, relaxandis animis exædificatum, magnificum ambitu quinque stadiorum, altitudine decem perticarum ad voluptatem extructum est.

Apud *Hingboan* in *Fokien*, ad pedem montis *Chimyen*, lacus *Chinge* est, cujus ripæ magnum Palatium, in quo decem aulæ sunt, adjacet. In hoc Palatio quoties pluvia vel ventus imminet, sonus quasi campanæ auditur. De aula *Pekingensi*, supra in legatione actum.

CAPUT DUODECIMUM.

De Fluminibus, Cataduпis, Fontibus, Flumina.

ABſolutis mortalium artificiis, jam ipſa naturæ prodigia & miracula ſpectare animus, exordio per fluvios ſumpto.

Duo primaria Sinæ flumina ſunt *Kiang* & Croceum flumen, KIANG, qui & *Yangou Kiang filius Maris*, dicitur totam Sinam in partem Borealem & Auſtralem dividit, ab Occidente in Orientem fluens (qui, qua Provinciæ *Suechen*, maxime vergit ad Occidentem in *Sifan*, longiſſime excurrunt, radicibus Boreis Metropolim *Guei* attingentes) inde egreſſum flumen magno aquarum impetu, metropolim alluit, factoque undarum divortio, in varios ſeſe extendit ramos, magnamque Regionis partem in inſulæ modum coactam, gyro ſuo complectitur, varia nomina à regionibus, quas permeat, accipiens.

A montibus *Min*, unde exoritur, *Minkiang*, apud *Sincin*, urbem *Takiang*, apud *Liuchen*, *Liukiang*, apud *Kingchen*, iterum *Takiang* vocatur. Et hactenus multis mæandris ſummo cum impetu per rupes & aſperas convalles labitur, donec apud *Kingchan*, lenior jam & placidior, receptis ex mari *Tungting* & *Pengſi*, vel *Poyang* copioſis aquis, labitur, ac magis magisque tranquillus navigationem ſecundo & adverſo vento plenis velis fert apud lacum *Foum*, donec tandem latitudine duorum milliarium urbem *Nanking* & *Chinkiang* præterlapſus, ingenti ſe oſtio in Oceanum Orientalem evolvitur. Dictu mirum per tantam terrarum longitudinem in noviluniis & pleniluniis præſertim huc uſque maris æſtum ſentiri, piſcibus maritimis adverſas undas aſcendentibus.

Flumen à fundo *Croceum*, Sinis *Hoang*, incredibili celeritate curſum præcipitat, longitudine octingentorum milliarium, latitudine dimidii: unde nonniſi magno helciariorum numero naves adverſo flumine protrahi poſſunt. Oritur in regno *Tibet* & *Laos*, ex montibus *Quenſun*, unde etiam *Ganges*, fontes plures quam centum habet, cujus aquæ ſupra lacum *Singcien* æſtuant; inde per *Sifan*, *Tanjut*, deſertum *Samo* lapſus, murum Sinenſem porta *Se* ingreditur, ac Provincias *Xenſi* & *Xanſi* diſterminans, *Honan* & *Xantung* permeat, donec apud urbem *Hoaignan*, magno fragore Oceano mergitur. Hæc ipſiſſima Sinarum verba ſunt. *Ortus* Hoang *fluvii eſt inter auſtra montes* Quenlun, *quos incolæ* Otunlao *vocitant. Aquæ pluribus quam centum fontibus ſcaturientes, ad ſuperficies lacus, quem efformant, ebulliunt.* Singcieu *mare dicitur; octoginta ſtadia quadrata*

drata occupat : ex eo aqua, canali deducta, alterum lacum efficit, antecedenti paulo minorem. Inde fluit Hoang *boream versus, nonnihil in Ortum deflectus. Mox* Xensi *Provinciam alluit, rectaque ad Ortum pergit. Tum deinde versus Boream arenosos campos, seu desertam solitudinem præterlabitur, atque hinc versus Austrum* Sinam *subit, & per* Xantung *per mare prorumpit.*

Olim per *Pekingam* quoque & *Nankingam* labebatur, sed Sinæ veriti, ne crebris exundationibus suis Regiones illas depressas & campestres perderet, cursum ejus ingenti labore alio diverterunt. Quippe frequenter ripas excedens proxima quæque limosis suis undis stagnat, quæ adeo sunt fœculentæ, ut proverbio dicatur : *Tum quando flumen Croceum pellucidum fiet.* Sed nautæ limum alumine injecto præcipitant : mox enim quicquid turbidum subsidet ad fundum.

Catadupæ.

IN Provincia *Xansi*, apud *Pingjao* aqua ingenti fragore, cujus sonus ad milliaria aliquot auditur.

In Provincia *Niangsi*, apud *Nancham* primam metropolim mons *Pechang*, id est centum *Perticæ* est, quod aqua cum impetu centum perticarum altitudine ruat.

In fluvio *Chuem*, qui apud *Xunking*, per rupes & saxa ruit, sex & triginta catadupæ sunt, è quibus aqua horrendo fragore præceps delabitur. Rivus *Xemuen* vel *Hing*, ex præcipitio, quod Campana dicitur, ruit.

Fluvius *Yao* apud *Linijao*, instar tonitrui labitur.

In pago *Chunking*, apud oppidum *Chung* rivus *Mingyo*, ex rupibus confragosis labitur

Ex montibus *Taye*, aqua quadringentarum perticarum altitudine ruit.

Apud oppidum *Tau*, præcipitium aquarum mare facit.

Apud *Choxang* rivus X*angyung* præcipitium habet, cui lapis injectus, statim pluvias & tonitrua facit.

Apud *Hoeicheu* rivus *Singan*, inter valles & rupes trecenta sexaginta præcipitia habet.

In *Fokien* apud *Tincheu* rivus *Ienpingam* ducit, multis aquarum præcipitiis & brevibus infamis. Nautæ fasciculos straminis injiciunt, quibus leniter allabentes naves à naufragio defenduntur.

In *Quangsi* apud *Pinglo*, rivus *Ly*, in quo trecenta sexaginta præcipitia, ut vix navigabilis sit.

In *Queicheu* apud *Canchoang*, præcipitium duodecim perticas altum.

Apud *Kiegan* fluvii *Kan*, ubi periculosæ & naufragæ rupes *Xetapan*, quod decima octava præcipitia (totidem enim) designat.

Apud

Apud *Ce* est rivus *Tan*, id est *ruber*; nam aqua ejus sanguinis instar rubet.

In *Chingtu* pago *Suchuen*, apud oppidum *Cu*, rivus *Margaritarum* fluit, quod noctu in eo fulgor Carbunculorum instar appareat, quos Sinæ *Iemingo*, id est *lumina nocturna* nominant.

Apud *Iungchen* fluvius *Siang* Cristallinas aquas fundit.

Apud *Foning* rivulus ex monte *Talao* fluit, cujus aquæ autumno cæruleæ sunt; incolæ tum vestimenta sua in iis lavant, quæ cæruleum colorem imbibunt.

Rivus *Io* apud *Kancheu* debilis vocatur, quod aquæ ejus tam debiles sint, ut ne plumam quidem ferre possint.

Apud *Chingtien* in monte *Cucai* rivulus suaveolentes aquas habet.

Apud *Han* rivus *Co*, cujus aquæ ferrum indurant.

Apud *Choxan* est rivus *Cungyang*, cujus aquæ omnes ex vestibus maculas tollunt & ferrum indurant.

In *Hoquang* est rivus *Han*, ex montibus urbis *Vuchang* fluens, cujus aquæ frigidissimæ æstum caniculæ temperant, unde Reges Palatium ibi struxerunt, vitando calori æstivo

In *Honan* apud *Hoaiking*, rivus *Ki*, ex monte *Vangno* fluit; inde sub terra absconditur, mox iterum prorumpens lacum *Taye* facit, inde denuo profluens *Ci* vocatur.

Fluvius *Kinxa* aurifer vocatur, quia accolæ magnam auri copiam ex eo colligunt.

Urbem *Pexan* præterfluit rivus *Che*, qui & *Hoanglung*, id est *Draco flavus* vocatur.

Siangyn præterfluit amnis *Mielo*, ex eo celebris, quod Festi, apud Sinas *Tuonu* dicti, causa fuerit. Id quinta die quinti mensis per universam Sinam magno apparatu, in memoriam Præfecti, qui cum à proditoribus peteretur, se in *Mielo* flumen præcipitem dedit, magno apparatu colitur populis ovantibus applaudentibusque. Erat ille genti, quam regebat, gratissimus, eam ob rem in ejus honorem, eo die ludicra in navibus instituta certamina, celebrataque convivia, quibus Præsidi ob redemptionis beneficium gratulabantur. Pulcherrimis, deauratisque naviculis & in varias Draconum figuras elaboratis, discursantes certantesque pugnas miscent. Ab hoc exordio per totam Sinam ita sumpsit incrementum, ut etiamnum pretiosa victoribus præmia decreta sint.

Sub *Kiegan* nonam Provinciæ *Kiangsi* metropolim prope nonum oppidum *Iunsing* rivus datur *Senting*, fistula dictus ex eo, quod ipsius aqua per saxa velocissimo cursu profluens suave murmur, ac quasi gratam vocem suo decursu efformet. Aquæ fluminis *Xo* in *Xinchen* decima ejusdem Provinciæ metropoli, prope secundum oppidum *Xangcao*, medici-

nales, haud aliter ac Spadanæ noſtræ, celebrantur. Fluvius *Kingxa* in Provincia *Iunnan* ad quintam ſecundæ metropolis *Tali* urbem *Lingkiang* in magnam latitudinem diffuſus triginta ſtadiorum lacum imperſcrutabilis profunditatis efficit.

In decima Provincia *Chekiang* ad primam metropolim *Hancheu* fluvius, qui modo *Che*, modo *Cientang*, modo *Cingan*, ratione decurſus dicitur, die decima octavâ octavæ Lunæ, (quæ apud Europæos decimæ octavæ Octobris coincidit) tam ſtupendum excitat maris æſtum, ut hinc Philoſophi copioſam diſputandi materiam haurire poſſint; adeo famoſa eſt hæc dies circa quartam pomeridianam, ut tota civitas Præfectique accurrant, ac maxime exteri aut advenæ, ſi qui ſint, ut prodigioſam per hunc diem æſtus vehementiam coram oculis uſurpent. Non obſcurum argumentum, æſtum maris, tametſi Lunæ periodis ſe accommodet, non à Luna tantum, ſed ab ipſa conſtitutione Terrarum orbis, varioque flexu & reflexu littorum, fluviorumque exonerationibus opitulari.

FONTES.

IN *Chinting* Pekingæ lacus ex duobus fontibus oritur, quorum unus frigidiſſimus, alter calidiſſimus eſt, cum tamen admodum vicini ſint.

In monte *Ganlo* urbis *Iungchang* lapis eſt, qui nares hominis refert, ex foraminibus duo fontes, unus calidus, alter frigidus, proſiliunt.

In *Tengcheu Xantungæ* fons *Hamen*, ſimul calidas frigidasque aquas ejaculatur.

In *Xenſi* apud *Linchang*, fons criſtallinus, cujus aquæ ſuperiores frigidæ, in fundo (& vix quinque pedum altitudine eſt) ferventiſſimæ ſunt.

In *Quangſi* fons eſt, cujus una pars turbida, altera clara; & ſi permiſceantur, mox iterum turbida a clara ſecedit.

In *Queicheu* apud *Tungpin*, ſimilis fons turbidam & claram ſimul ejaculatur; mox quaſi inimicitia intercederet, turbida & clara in diverſum ſecedunt. In clara potum ex oryza coquunt.

Apud *Iungping* aquæ calidæ fons, ut ova in eo excoquantur.

Apud *Hiaoy* mons *Caotung*, thermis & calidis fontibus frequens.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* mons eſt, ex quo calida aqua fluit. Talis quoque fons apud oppidum *Ju*, qui *Ven* vocatur.

Apud *Iuencheu* ex monte *Nang*, fons frigidiſſimus oritur, cujus aquas niſi parum Soli exponantur, nemo præ frigore bibere poteſt.

Apud *Chenning* fons *Caikus* frigidiſſimus eſt, cum tamen tota Regio ignibus ſubterraneis æſtuet.

Apud

Apud *Iongan* in *Xensi* ex montibus bitumen sive petroleum exudat.

Apud *Hoaiking* in *Honan* olim mons *Tai* disruptus voragine trecentarum perticarum profunda, ex qua bitumen instar olei fluit, quod loco olei usurpatur & gustu admodum gratum est.

In *Suchuen* oppido *Nuikiang* fons est, qui instar maris æstuat.

In *Fokien* apud *Hingboam* in cacumine montis *Hucung* puteus pariter, ut mare, æstuat.

Apud *Iungchang* mons *Gailo* profundum puteum habet, cujus aquæ prout altæ vel depressæ sunt, fertilem aut sterilem annum portendunt.

Apud *Iungking* fons *Tieju*, id est *lacteus* à dulcedine aquarum dicitur.

Apud *Vuting* fons *Hiangxui* odoris aquis & medicatis in vere est, quo tempore incolæ sacrificia fonti offerunt & decoctum *Oryzæ* vino mixtum bibunt.

In *Honan* pulcherrimus fons *Ping* est & juxta eum columna.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* fons *Loyu*, quo ad potum *Cha* utuntur.

In *Iunnan* mons *Xang*, fontem frigidissimum habet, cujus aquæ podagram curant.

In *Quangnan* rivus *Nanmo*, calidam aquam fundit & medicatam

Apud *Cioking* fons calidus est, in quo lavant, qui pectoris angustia & obstructionibus laborant.

Apud *Lingan* in monte *Sieu*, fons est cujus aquæ potæ carnem dealbant & pinguefaciunt.

Apud *Xuute* in cavo monte *Tang*, id est *Balneo*, calida aqua est.

Apud *Chelo* in monte *Manglo* aqua venenata est, homines & pecora vel minimum pota occidens.

Apud *Yaogan* fons salsus est, ex quo sal excoquitur.

Apud *Penxui* in monte *Fonien*, multæ Salinæ, nec non apud *Queicheu* in sterilibus montibus. In *Hengman* triginta octo fontes & in *Nammin* novem salinæ sunt.

Apud *Iangcheu* multæ Salinæ unde sal excoquitur.

In *Kiangsi* apud *Nanking* fons *Lien* cujus aquæ, in saliendo pannum argenteum referunt. Ex hoc fonte triginta rivuli oriuntur, ejusque aquæ saluberrimæ censentur.

Apud *Sintien* ex monte *Cainiao* aqua iridis specie, dum Sol fulge prosilit.

Apud *Iaocheu* mons *Xcbung*, id est *lapideus Iris* vocatur, quod ejus aquæ iridem repræsentent.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De MONTIBUS.

CUriosissimè Sinenses naturam montium scrutantur, quos à Draconibus habitari credunt, quibus omnem felicitatem suam adscribunt. Quare sepulchrum structuri, omnes montis venas pervestigant, ut terram fœlicem, nimirum Caput, caudam, vel cor Draconis nanciscantur, quod inde omnem posterorum defuncti felicitatem pendere arbitrantur. Hinc innumeri hanc montium indagandorum scientiam jactantes, velut Astrologi & Chiromantici, tota Sina vagantur.

In montibus præcipue magnitudo, altitudo, forma, cacumina & valles spectantur. Omnium Sinæ montium maximus & ampliſſimus est *Kiming* apud *Kinboam* prope *Yu*: minimus *Lungciven* apud *Kungyang*, ambitu duorum milliarium cum dimidio.

Altissimus montium Sinæ, est *Pie* apud *Sintien*, supra nubes quam longissimè elatus. Proximi ab eo sunt mons *Tafung*, *Iuntai*, *Hocang*, *Loyang*, *Kiming* cujus cacumen vix novem diebus conscendi potest. In *Suchuen* omnium altissimi montes sunt.

Cacumina centum & octoginta octo mons *Xuming* apud *Xaohing* in altum tollit. Mons *Pie* instar cylindri verticem elevat, unde etiam *Pie*, id est *penicillus* vocatur.

Sunt etiam crebræ in montibus speluncæ, velut in monte *Tungting*, *Taiping*, *Iungte*, *Queikive*, *Chengleang*, *Cokien*, *Hayang*.

Salutares montes ob aëris constitutionem habentur, *Pao*, *Into*, *Cokien*, *Kaoleang*.

Forma montis *Ly* in *Quangsi* Elephantum refert. Mons *Uung* hominem facie cernua repræsentat. Mons *Tienmo* oculus cœli vocatur, quod in vertice duos oculos habeat.

Mons *Mingue* totus perforatus est, cujus foramen, si quis è regione stet, Lunam fulgentem refert.

Mons *Chicang* tempestate imminente ita fremit, ut ad duo milliaria exaudiatur.

Si nix in monte *Pequi* liquescat, signum fertilitatis est, si vero æstatem duret, sterilitas imminet.

In monte *Fang* vere & autumno nullus ventus sentitur; æstate ex spe-

ſpeluncis continui venti ſpirant; qui hyeme per ſpeluncas attrahuntur.

In monte *Lingſung* poſt pluvias noctu magna flamma apparet, nullo aëre ſicco.

Mons *Hoo* igneus vocatur, quod noctu multæ velut candelæ in eo luceant. Sinenſes cicyndulas eſſe putant.

Mons *Tienul* apud *Mongboam* auris cœli vocatur ob echonem ſuaviſſimam.

In monte *Fungcao* Phœnix nidulari dicitur.

In monte *Quan* falcones & vultures capiuntur.

In monte *Sinſung* feri homines & beſtiæ reperiuntur.

In monte *Holan* feri equi, in monte *Limjao* & *Nilo* feri boves, & tigres, in monte *Cutien* Tigres innoxiæ reperiuntur, & delatæ eo feræ Tigres ac Serpentes, ibi manſueſcunt.

In monte *Toyung* ſimiæ humana forma ſunt.

In monte *Cio* ſaxum quinque perticas altus & octodecim craſſus, qui tremit & movetur tempeſtate imminente.

In monte *Yoinu* imago naturalis pulcherrimæ fœminæ reperitur.

In monte *Chingleàng* ex unico ſaxo mille Idola ſunt exciſa.

In monte *Vangkiu* ſtatua humana eſt, quæ pro aëris temperamento varios colores aſſumit, unde accolæ aërem ſerenum aut turbidum conjiciunt.

Montem *Fang* Imperator *Xius* perforari juſſit, ut prædictionem hariolorum, alii Imperium deſtinantium, irritam faceret.

In monte *Cokieu* vaſta ſpelunca, in cujus fundo imago hominis & animalis, quam imaginem, ſi quis intueatur & clara voce compellet, ſtatim tonitrua & tempeſtates oriri dicunt.

In monte *Fiyun* veſtigia humana impreſſa reperiuntur.

In monte *Loyo* imago Leonis, ex cujus ore fons fluit.

In montis *Cuking* magnum auri fruſtum repertum, quo multi morbi curantur; unde arte Chimica confectum creditur.

Mons *Lin* celebris eſt, quod in eo *Heuyus*, inſignis ſagittarius ſeptem aves totidem ſagittis inter volandum trajecerit.

Mons *Changping* nativitate Confutii famoſus eſt, cujus parentes in monte *Fang* ſepulti jacent.

Mons *Kieuchin* à novem virginibus appellatur quæ ibi Alchimam exercuerunt.

Moyung mons paſtorum appellatur quod in eo pulcherrima virgo olim paſtoritiam exercuerit.

In monte *Cu* Rex *Ci* magnum auri pondus defoderat, occiſis quorum ad id opera uſus: ſed puer quidam id obſervaverat, qui etiam aurum inde abſtulit.

In altiſſimis montibus *Suchuen* regnum eſt, quod *King* vocatur, cujus

incolæ liberi & ob naturam montium Sinis inexpugnabiles sunt. Ita in montibus *Queicheu*, *Changno*, *Kiangsi*, *Fokien* & *Quangtung* feri homines Sinis hactenus indomiti habitant.

Caput Decimum Quartum.

De Metallis, Terris, Lapidibus.

METallorum tota Sina uberes venæ, sed aurum ac argentum effodere leges prohibenti ad fluminum ripas legere licet, ibique copiosum aurum reperitur, nam existimant, noxiis terræ exhalantibus vaporibus in mineris passim interire homines, quorum vitam pluris, quam aurum & argentum (propter quæ Europæi terrarum viscera scrutantur & evacuant, soli superficiem hominibus surripientes) ab Imperatoribus ac Regibus æstimari par est. Cætera, argentum vivum, æs, ferrum, stannum, cinnabaris, lapis lazuli, vitriolum passim.

Per totam *Suchuen* excellentes magnetes, optimi apud *Lincheu* & in *Huquang*.

In montanis *Yocheu* lapis viridis, qui tusus colorem viridem pictoribus exhibet.

In *Quantung* apud *Kaocheu* & *Tali* in *Iunnan*, marmor, quod in tabulas sectum arbores, flores, Regiones & varias imagines pulcherrima colorum varietate exhibet.

In *Peking* Crystallus, album & rubrum Marmor: in montibus *Xantung*, Regionis *Xansi*, Jaspides.

In *Xensi* etiam Jaspis copiosus Europæo clarior hinc inde maculis subcæruleis variegatus, quem solus Imperator sibi vendicat.

In *Xensi* apud *Chengyven* in monte *Io*, lapilli adamantum æmuli, qui Sinis magno in pretio ac æstimatione sunt. Comparatur à mercatoribus ex Regno *Yarken*, quem magno hic distrahunt quæstu, & lucro. Gagatem aut Jaspidem Europæum refert, nisi quod pellucidior, & intermixto subinde tenuiore colore cæruleo albescat. Facile quis credat, unum hunc esse ex iis, quos Sacræ Literæ recensent, atque inter duodecim lapides illos pretiosos, qui vesti Aaronis attexendi erant, enumerari, si modo lapis tantæ magnitudinis forma quadrata reperiri possit, ut unum illius latus dumidium palmæ æquet, qui tum inæstimabilis evadit pretii, atque à solo Imperatore comparatur.

In monte *Kiun* Marmor rubrum.

In *Huquang* apud *Kingchen* & *Quenlin* in *Quangsi* lapides, quo Sinæ atramentum suum temperant.

In *Quangtung* apud *Nanbing*, lapis atramento Sinico æmulus, cum quo, ut nos creta, albis tabulis inscribunt. Ibi quoque lapis tam durus, ut secures & cultros inde conficiant.

In *Peking* lapides lydii.

In *Honan* apud *Changte* mons, qui magnes dicitur ob copiam illorum lapidum.

Apud *Paoning* mons *Io* gemmarum proventu insignis. Sed difficilis aditu.

In *Suchuen Kienchang* mons *Tiexe*, cujus igne fusi lapides ferrum exudant, acinaci & ensibus idoneum.

In *Huquang* apud *Hoangchen* mons *Pao*, lapilli, qui Soli expositi rubescunt & flavescunt, durante ad tempus colore.

Apud *Chingtien* mons *Cucai*, cujus omnes arbores & lapides rubri.

In *Huquang* apud *Ganbiang* mons *Hoan*, id est flavus, quod ejus terræ, lapides aureo colore fulgeant. Ita mons *Tayven* apud *Unchang* tales terras & lapides profert.

In *Inman* apud *Cioking*, mons *Kinboa*, cujus vertex aureo colore affulgit.

Apud *Chungchang Xensi*, subcœrulei lapilli albis lineis variegati, quorum calx usta vitam prolongare creditur.

In *Huquang* monte *Uxe* nigri lapilli, quorum pulvis anginam & fauces sanat.

Apud *Hengcheu* mons *Xeyen* lapillos forma hirundinum profert. Medici masculos à fœmellis discriminare norunt & medicamenta inde conficere.

In monte *Ciepuon* apud *Tochi*, varia lapillorum genera.

In *Chekiang* apud *Taicheu*, mons *Gueyn*, cujus omnes lapides quadrati.

Apud *Siaoxan* lautumia toti fere Sinæ saxa suppeditans.

In *Xensi* apud *Lantien*, in monte *Vutu*, & apud *Cungchang* terra, antidotus contra venena & febres, & hydroprobiam, effoditur. Rubicunda nigris exsperfa maculis est, quodam instar cinnabaris rubet, sed inepta ad pingendum. Eadem in *Suchuen* apud *Po* reperitur. Vino macerata bibitur, Europæis incognita.

Ex monte *Fangtai* vitrum Moscovicum effoditur: copiosum etiam in monte *Iuno* reperitur. Calx usta vitam prolongat, in vino hausta. Hoc vitrum etiam in *Nanking* apud *Fungyang* effoditur.

In *Quangsi* apud *Cincheu* terra flava, venenis resistens foditur.

In *Huquang* apud *Changte*, Manna colligitur, etiam apud *Minxan* in altissimi montis vertice. Sinenses pro rore conplanato habent.

In *Xansi* monte *Tape* terra cinnabaris instar, cum qua Sinæ sigilla sua tingunt.

In

In *Xanſi* apud *Nieuxeu*, terra albiſſima, qua fœminæ pro cerussa, tollendis maculis & fuco faciendo utuntur. Sinis *Queiki* vocatur, quod *nobilem fœminam* significat.

In *Xenſi* apud *Lentien*, monte *Jo*, cœrulea terra foditur tingendis vestibus idonea.

In *Xanſi* carbones instar Leodiensium effodiuntur, quibus in Septentrionali Sina ad ignes utuntur. Tarde ignem concipiunt, conceptum semel pertinaciter servant.

In *Peking* apud *Pingco*, montes *Kie* & *Sui*, ubi itidem carbones ustiles effodiuntur.

In *Sina* bituminis genus ex cortice arboris cujusdam extillans picis tenacitate, unde genus rubricæ conficitur, Lusitanis *Ciaro*, Sinis *Cie* dictum, cum quo lectos, suppellectilem, domos, naves illinunt, unde speculorum instar resplendent. Et hæc causa, cur ædes in *Sina* & *Japonia* adeo splendeant & oculis blandiantur. Unde raro in mensis mappa, aut linteis utuntur, nam pinguedo facile aqua eluitur, bitumine nullas sordes tolerante. Oleum quoque ex fructu arboris cujusdam exprimitur, sed non adeo splendidum, quanquam frequentius eo utantur. De porcellanorum materia jam ante actum.

Caput Decimum Quintum.

De Radicibus, herbis, fruticibus, floribus, Arundine, arboribus & fructibus.

Vastissimus Regni Sinici per quatuor mundi plagas tractus ob diversimode temperatum aëra vario pariter ac copioso vegetabili gaudet. Luxuriat cunctis, quæ natura Europæis novercali concessit manu. Ut hoc lectori constet, quibus singulæ Provinciæ rideant, breviter Botanicam subjungemus.

Radices.

In *Iungping Pekingæ* & *Xanſi* apud *Leao*, prænobilis radix Japoniis *Nisi*, Sinis *Ginseng*, quod humanam formam (*Gin homo* est) cruribus divaricatis referat, unde Mandragoræ species censetur. Sicca flavescit nigris venulis variegata. Mansa subdulcis cum pauca amaritie. Multiplicat

plicat duodecima unciæ pars ſpiritus vitales & calorem innatum : unde robuſtis & calidis letalis cenſetur ; ſolis convenit debilibus & exhauſtis morbo. Animam agentes reſtituit, ut ſæpe convaleſcant. Libra ejus tribus argenti libris venditur.

In *Xenſi* Rhabarbarum Sinis *Taiboang*, id eſt ſumme flavum, magna cura plantatur. Terra, in qua luxuriat, rubra eſt & lutoſa ob fontes & pluvias : folia pro ratione plantæ magis vel minus duobus palmis longa, inferne anguſta, ſuperne ampla, limbus illorum lanuginem piloſam habet, quæ tamen, ubi adoleſcunt & maturantur, marceſcunt, & flaveſcentes in terram declinant. Truncus uno palmo ſupra terram eminet, ex quorum medio ramus ſubtilis onuſtus floribus, violis magnis non abſimilibus, verticem tollit, qui ſucco expreſſo inſtar lactis cœruleo turget ; odorem acutum, quem nares offendunt, redolentibus. Radix non cava, ſed denſa, & paſſim tuberoſa, quam terra recondit, unius, duorum triumve palmorum longitudine, colore ſubobſcure viridi, craſſitie quandoque humanum brachium adæquans ; varias circumcirca ſoboles alit, quibus reſectis *Rhabarbarum* diviſum in fruſta, carnem interdiu flavi coloris rubeis refertam venis oſtendit, ex qua ſuccus flaveſcens & rubeus lentore quodam viſcoſus diſtillat. Ne quid virium in Rhabarbaro pereat, experientia docuit, humida illa fruſtra non mox Soli exponenda, ſed prius in oblongis reponenda menſis, ſæpiusque eodem die revolvenda, ut per hoc artificium ſuccus ſenſim concreſcat, qui plerumque intra quatriduum incraſſatur, unde tunc tranſactis per fruſtra illa funiculis, exponunt vento, loco tamen umbroſo, ne radiis ſolaribus contingantur, alioquin unctuoſum illud humidum in vapores reſolveretur, emortuâ tantum radice ſine viribus ſuperſtite. Effodiendo *Rhabarbaro* hybernum tempus optimum peritiores Sinarum Botanici tradunt, antequam viridia folia pullulent, dum ſuccus & virtus magis unita ſunt. Quam ſucculenta radix ſit, liquet, quod ex ſeptem libris recentis, vix una vel altera ſiccata ſuperſit.

Ex *Xenſi* & *Suchuen*, omnes fere Rhabarbarum ad nos in Europam venit, ſive mari, ſive terra per Regna *Caskar*, *Tebet*, *Mogol* & *Perſiam*. Unde errant, qui ibi creſcere arbitrantur : nam ſola Sina Rhabarbarum producit ; unde cæteri populi petentes ad nos deferunt

Apud *Xuuking*, *Scorzonera* viribus Europæa longe excellentior reperitur, quæ præſentaneum peſtilentiæ remedium, & certa veneni antidotus celebratur, unde ſingulæ familiæ hanc radicem, tanquam Panacæam, & univerſale ad omne morbi genus remedium, domi reſervant.

In *Kiangſi* flos *Lien*, cujus radix præſtans. Hæc radix craſſitie humani brachii, trium quatuorve pedum altitudine in terra ſubtili creſcit, nodulis arundineis diſtincta. Cortex exterior ſolidus & bonus, medul-

la ſpongioſa & concava, caro albiſſima, noſtratium cynarorum pulpam referens, æſtate ob vim refrigerandi æſtimatur.

In *Suchuen* apud *Liping*, vera radix *Sina* creſcit, ſed per totam *Sinam* ſpuria; utramque *Folin* vocant. Non alia ferè, quam ſpuria, ad nos defertur, magnitudine & viribus longe inferior ſincerâ. Vera in vetuſtis pinetis, inſtar Patatum Indiæ ſub terra creſcit: unde Sinenſes ſcribunt eam ex pice pinorum pronaſci, quæ è foliis in terram exſtillans, radicem agit, herbam germinando, quæ ut per ſolum longe lateque ſeapit, ita nodoſas radices ſubtus terram diſpergit. Hæc nodoſa radix, interdum caput puerile magnitudine æquat, inſtar nucum Cocos, ſed non tanta duritie corticis. Sub cortice caro vel nucleus albus præſtans medicina; quanquam etiam ſpuria, ſed non eodem ſucceſſu, utantur. Hæc radix Sina Europæis demum circa Annum milleſimum quingenteſimum quintum innotuit, Sinenſibus *Goam* delata. Non in *Sina* tantum, verum etiam *Cochinchina* creſcit, ad littus Malabaricum & variis Indiæ locis; etiam in America, ſed ſpuria, creſcit. Optima cenſetur inſipida, pinguis, ponderoſa, ſolida, à vermibus illæſa & ſine putredine integra.

Vires inſignes contra Morbum Gallicum, Podagram, arthritidem, debilitatem ſtomachi, dolores capitis, calculum & alios morbos frigidos habet. *Garcia* teſte. *Acoſta* ſcribit eâ utentes, omni cibo, piſcibus & carnibus libere veſci poſſe. Sinæ & Indi ita eâ utuntur. Uncias duas, petroſelini ſemiunciam decem menſuris aquæ ad tertiam

partem

partem incoquunt : liquorem tepidum bibunt bis in die : reliquum frigidum contra ſitim hauriunt. Singulis quoque diebus drachmam tuſam in vino capiunt, nullo rerum quotidianarum impedimento.

Zinziber non alibi majori copia quam per Sinam creſcit. Duplex ejus ſpecies, mas & fœmina: differunt magnitudine, mas foliis & radice major. Folia inſtar arundinetorum, ut ægre ab arundine diſtinguas, mas unicam venam per folia habet, nec ultra tres pedes excreſcit, folia aſpero tactu abſque pediculo arundini adhærentia, inferius ſola, ſupra in cacumine denſa. Radix vario pondere & magnitudine; quædam longæ quatuor ſpithamas, omnes friabiles & nodoſæ, non profunde in terra ſed arundinis inſtar in ſuperficie reptantes. Unus alterve nodus, in ſolo relictus, terra tegitur ad novam propagationem, aqua dulci aſperſus. Effodiuntur foliis arescentibus, quod media æſtate fit. Zinziber.

Alii alio modo Zinziber propagant. In autumno radicem evellunt præciſo Zinzibere, reliquum terræ iterum committunt, unde nova radix pronaſcitur. Virides radices ob humiditatem non adeo calidæ & mordaces, prout exiccatæ; ubi aliquantulum Solibus exiccatæ, ſubtus limum defodiuntur, ne à vermibus corrodantur. Cui malo admodum obnoxiæ ſunt. Zinziber luxurioſe creſcit, ut aliæ ad maritima herbæ. Et quanquam Sinæ Zinziber inter Olera plantent, ſponte tamen hinc inde etiam provenit. Conditur cortice detracto & in muria vel aceto duabus horis maceratum : exemptum ſtoreis tegitur, donec humor ſuperfluus exudet

Radices de loco in locum tranſlaturi capſis indunt, pauca aqua aſperſas, noctu terra tegunt, interdiu aëri exponunt.

Deinde ſaccaro, aceto & muria condiuntur. Unde ſapor mordax temperatur ac extinguitur : ſed nimium lotæ multum virium amittunt. Utuntur radice viridi, ut alia olera ; & contra morbos ventris, colicam, diarrhœam & alios frigidos ac flatulentos affectus : ſed calidi natura abſtinere debent, vel moderatiſſime uti, quia ſanguinem inflammat & orificia venarum aperit.

Plantæ.

IN *Xenſi* apud *Kingyang*, herba *Kinſu* ſpecie flavi capillitii, unde à Sinis *Sericum aureum* vel *fila aurea bombycum* nominatur, ſapore amaro, magis refrigerans tamen, quam calefaciens. Sanat impetigines cutis.

In *Xenſi* monte *Nieuxeu* planta *Quei*, triſtitiam pellens, riſum & lætitiam concilians comeſta reperitur.

Apud *Cin* in monte *Pechung*, planta *Hoako*, comeſta ſteriles facit.

Apud *Cingcheu* in *Quangtung* inſulæ ſunt, in quibus herba *Lungſin* equis robur & celeritatem comeſta concilians.

Apud *Kingcheu* herba, quam Sinæ *mille annorum* vocant, imo ei immortalitatem adſcribunt. Aquæ, in quibus macerata, potæ canos denigrant & vitam prolongant.

In *Quangſi* apud *Liencheu*, herba *Puſu*, id eſt imnortalis, quia toto anno, ut aloë, intra ædes viridis ſervari poteſt.

In *Huquang* ſuper monte *Untang*, herba æſtate pariter ac hyeme ſemper virens reperitur.

Apud *Hoang* abſinthium album à Sinenſibus *Hen*, dictum in *Fungyang* rubrum abſinthium : utroque ad varios affectus, præcipue contra aduſtionem, utuntur.

In regno *Tanyn* herba in ſaxis creſcit incombuſtibilis. Candet quidem in igne, ſed exemptum mox colorem griſeum recipit. In altum excreſcit, ſed aquis injectum mox putreſcit.

In *Quantung* apud *Kiuncheu*, herba *Chifung*, ita dictum, quod ventum, qui flat, oſtendit. Nautæ ex intermediis ejus herbæ videre poſſunt, quot tempeſtates uno menſe, aut toto anno futuræ ſint ; nam pro numero nodorum tempeſtates æſtimant, ſed ex albedine menſes conjiciunt.

In *Quangſi* apud *Cuncheu*, ex herba *Yu*, panni conficiuntur ſericum ſuperans dignitate & pretio.

In *Queicheu* apud *Liping*, lintea ex cannabe vel herba cannabi ſimili, *Co* nomine faciunt. In æſtate ad veſtes admodum conveniens eſt.

Peculiare Sinis frutex *The* ſive *Cha* eſt, unde famoſus ille potus fit.

Nuſ-

Nuſpiam, quam in *Nanking* copioſius provenit, apud urbem *Lucheu*, neque alibi, quam in *Sina*, *Siam* & *Japon* creſcit. Folia in totum ſimilia foliis ſumach, & quod *The* ſpecies ejus, nemo dubitare debet, non tamen ſylveſtris, ſed hortenſis, neque arbor, aut planta, ſed frutex. Plantatur in colliculis, trium pedum diſtantia, & ad altitudinem roſeti vel ribeſii excreſcit, Rami florum & foliorum tenuiorum in acumen deſinentium pleni, quæ ſerrata & ſubviridia inſtar foliorum palmæ. Folia ſpecie eadem, ſed magnitudine quintuplici: maxima in imo inſtar malvæ; inde reliqua, ut aſcendunt, ita attenuantur: & ut ſpatio decreſcunt ſuperne, ita pretio augentur: infima quinque ſolidis, ſecundi generis quinquaginta, tertii quinque florenis, quarti quindecim, quinti, quinquaginta, quinimo centum ſæpe quinquaginta florenis venèunt Ad ramulos virides gemmæ, ex quibus floſculi albis foliolis, intus flavæ, magnitudine, forma, colore ſimiles flori vel roſæ caninæ, odore differunt. Floribus decidentibus, in umbilico ſemen nigrum, quod ſatum triennio novos frutices producit, in locis *Sinæ* & *Japoniæ*, ubi grandinat & ningit, ut in Hollandia. Ut ſpes magna ſit etiam apud nos produci poſſe, ſi ſemen in capſula probe clauſa huc delatum locis umbroſis & fertilibus ſeminetur. Radices fibroſæ & in multas particulas diſtractæ, non in profundo, ſed ſuperficie quaſi ſerpunt, nullius utilitatis, ita ut tota vis in foliis ſita ſit. Hæc avulſa in umbra ſiccant, & ad potum *Cia* aſſervant, quem quotidie, non inter cibos modo, verum amicorum colloquia hauriunt. In aulis Magnatum ſi quis negotium habeat, ei mox ut conſedit, patera potu

Cia plena porrigitur. Calidus forbetur. Quibus patera amarior, saccharo dulcorant. Somnos prohibet, cibos digerit & fumos ex nimio alio potu cerebri dispellit, memoriam roborat, sed nimia copia haustum, bilem auget. Sinæ eum ad cœlum extollunt; ejusque beneficio se podogrâ & calculo immunes jactant, neque quemquam illis vexatum malis toto itinere deprehendimus. Magna inter *Sinas* & *Japonios* in ejus usu discrepantia. *Japonii* pulverisata folia calidæ miscent & simul absorbent. *Sinæ* folia integra calidâ macerant & aquam sorbillant, foliis rejectis. Quidam *Tartari* & *Sinenses* imprimis Magnates addunt lactis dulcis quatuor partes cum pauco sale, ac ex ligneis pateris intus argento obductis sorbent.

Ex Sina in Europam potus hic propagatus, quanquam minori contra calculos & podagram efficacia. Sapor foliorum subamarus calidus & aromaticus, subtilium partium & parum astringens. Serum sanguinis per sudorem & urinam expellit, phlegmata crassa attenuat. Usus ejus apud Sinas non adeo antiquus est; unde in vetustis monumentis charactere caret.

In *Xensi* apud *Hocheu*, cannabis copiose crescit, sed linum tota Sina nullum.

In *Kiangsi* apud *Kienchang*, oryza præstantissima provenit, quam ipse Imperator utitur, unde Sinæ eam *argentea grana* vocant.

In *Xensi* apud *Kingyang*, oryza crescit corpus expurgans per secessum & urinam.

In *Chekiang* monte *Tienmo*, apud *Hangcheu*, magna copia crescunt fungi, qui per universam Sinam siccati & saliti distrahuntur. Dum coquuntur, aquæ parum immersa, iterum quasi recens avulsa virescunt.

Gossypium copiose in Sina provenit, cujus semen ante quingentos annos aliunde illatum fuit. Crescit vel in herbis, quæ nostrum frumentum sarracenicum referunt, vel in arbustis pede satis crasso.

Herba gossypifera caule ligneo duorum pedum altitudine, rubro & duro cortice, in multos disperta ramos, assurgit. Folia longis & asperis pediculis adhærentia, instar vitis triquetra, magnitudine minorem acorum æquant. Flos flavus, in medio ruber, post quem rotundi fructus instar minoris pomi, stellatim hiantes, in quibus, ubi maturuerunt, gossypium latet.

Folia arboris Gossypiferæ eadem fere, sed glabriora ac læviora, neque gossypium hoc bonitate cum priori comparandum.

Apud *Changchang* in *Xantung*, arbor potentissime venenis resistit. Alicubi fabæ in arboribus crescunt.

Per totam fere *Quantung* virgulta tenacia *Teng*, quæ Lusitanis *Rota*, specie funium à natura contortorum proveniunt, crassitie unius digiti, acutis spinis & oblongis foliis, humi repunt tanta copia, ut integri

montes

montes & tota insula *Hainan* iis obsideantur, ac viæ reddantur inviæ. Ex illis funes nautici, corbes, sellæ, storeæ, lecti, pulvinaria conficiuntur, neque aliis ipsi Reges & plerique Sinensium dormituri, quam humi stratis nudo corpore incumbunt : nam pura præbent stragula & per æstatem corpus refrigerant.

Flores.

IN *Suchuen* apud *Chunking*, flores *Mentang*, etiam in *Xensi*, apud *Iengan* copiosè proveniunt. Hic flos à Sinis *Rex florum* nominatur, forma rosæ, sed major ac pulchrior, minus vero odorus absque spinis, colore subalbido purpurascente, quanquam etiam flavi & rubei reperiantur. Crescit super frutice, Sambuco nostro non absimili, & passim per hortos alitur.

In *Huquang* apud *Tau*, comma magnum est, ex quo lacus, oritur, in quo flores Crocei nascuntur.

In *Kiangsi* hi flores (quos Lusitani *Fula de Golfo*) vocant in paludibus copiosè crescunt, caulibus duris quatuor pedum altitudine ex aquis assurgentibus. Ex una radice varii flores protulerant, lilia nostra superantes, sed longe elegantiores, minus vero odori, specie fere tuliparum nostratium. Cum aperit calycem, lilium refert, foliis in circuitu retortis. Folia fruticis magna & rotunda aquis innatant, nymphææ instar. Siccata à seplasiariis pro charta usurpantur. Integræ paludes horum florum plenæ ; quippe

quippe femina in aquas ſtudio & cura hominum abjiciuntur; inde adeo luxuriant. Magnates etiam in hortis & domi in vaſis figlinis luto & aqua plenis alunt.

Simenſis roſa ſingulis diebus bis colorem in album & purpureum mutat: odor ingratus eſt.

Urbs *Queilin* in *Quangſi*, à flore *Quei* nomen habet, qui ibi copioſiſſime naſcitur in altaarbore, à cujus folio inſtar lauri vel canellæ: ipſe flos exiguus, flavus, in racemulos diſperſus, odore ſuavi. Diu inhærent arboribus, antequam decidant: intra menſem novi in autumno ſuccreſcunt. Odore ſuaviſſimo totam viciniam implent. Turcæ florem in ſucco limonum macerant & pilos equorum ſuorum colorant, ac tingunt. Ipſi Sinæ ad odores varios iis utuntur.

Apud *Kinhoam* in *Chekiang*, flos Indis & Luſitanis *Mogorin*, exiguo arbuſto innaſcitur, colore candidiſſimo, Jaſmino non abſimilis, niſi quod plura folia habet; odore ſuperat, ita ut unus Flos totam domum fragrantia impleat. Magni hunc Florem Sinæ faciunt, & in vaſis contra frigus curioſe aſſervant.

Apud *Pingiven* in *Queicheu*, Flos odorifer Jaſmini provenit.

Arundines.

IN *Xantung* apud *Tengcheu*, arundo quadrata naſcitur.

In *Huquang* apud montem *Co*, arundo naſcitur triennio tantum durans: ſed ex radice nova tum progerminat.

In *Nanking* apud *Hoaigan*, lacus alta arundine fœtus, quibus accolæ pro lignis utuntur.

In *Quantung* apud *Lochang*, in monte *Chang* arundo nigra, unde fiſtulas ſuas *Sinæ* & multa alia conficiunt. Splendore ebenum æquat.

Ibidem in monte *Lofeu*, longiſſima & craſſiſſima arundo, craſſitie decem palmarum.

In *Chekiang* apud *Chucheu* & *Kingning*, rivulus fluit plenus arundinetorum. Arundo illa ferrum duritie æquat, craſſitie trium ſæpe ſpithamarum. Et quanquam intus cava ſit, ac nodis interſtincta, firmiſſima tamen eſt & magnorum ponderum ferax: major ad quatuor perticarum altitudinem, minor vix ad dimidiam, aſſurgit. Aliqua viridis, aliqua nigra eſt, ut in India mas Bambu, eaque non cava ſed ſolida. Jucundum præbet ob oblonga, forma gladioli, & in extremitate aliquantulum retorta folia, & quia toto anno viret. Et quanquam ferri duritie ſit, facile tamen in exigua filamenta à peritis ducitur, unde ſtoreas, corbes, cantharos & alia ſuppellectilia plectunt. Ædes quoque ex hoc arundine conficiunt & columnas: ex tenuiori haſtas ac lanceas: apta etiam, quod perforata ſit, ad canales, aquarumque tubulos, & imprimis ad teleſcopia, quia levis,

levis, recta, craſſa & firma eſt. Aquæ impoſita recens liquorem, medicis ad ſanguinem grumoſum expellendum idoneum, exſtillat. Recentia virgulta, antequam folia nanciſcantur, velut rapa, carnibus incoquuntur: eadem accto condita, inſtar cucumerum toto anno aſſervantur, & pro bellariis menſæ inferuntur.

In *Suchuen* cannæ ſaccharinæ magna copia naſcuntur, ſed modum ſacchari excoquendi demum à Sacerdote quodam Indo didicerunt, cujus aſinus, cum in agrum cannis his conſitum aufugiſſet, & à Domino agri ob damnum illatum detineretur, Sacerdos artem ei ex cannis ſacchari excoquendi in compenſationem oſtendit. Cannæ ſaccharinæ ad ripas paludum & lacuum luxuriant, acutis foliis & inter avellendum manus incautorum ſauciantibus, altitudine ſex ſeptemve pedum altitudine, craſſitie duorum pollicum, internodiis crebris palmæ diſtantia diſcriminatæ: in vertice foliorum manipulus haud abſimilium illis, quæ in arundinetis noſtris conſpiciuntur. Cannæ intus albo ſucco plenæ, ex quo ſaccharum exprimitur. Arundines ita, ut & Braſilia, plantant. Ager vomere ſcinditur in pulvillos æquales & rectos: in hos ſuprema cacumina recentium ſurculorum ita infiguntur, ut duæ extremitates ſe mutuo tangant: ita plantatis terra egeſta iterum ſuperingeritur. Per æſtatem Soli prohibendo altius terra obruuntur, ſed hyeme minus, ut humiditas eo altius penetret. Quo magis aqua irrigantur, eo luxurioſius creſcunt: communiter intra decimum aut duodecimum menſes recens ſurculus ad juſtam altitudinem matureſcit. Matura arundo abſcinditur, ſæpe usque in alterum anno relinquitur, ac tum vetus arundo vocatur. Interea recens quoque adoleſcit, & Canna ſacharina.

simul cum vetere succiditur. Intra biennium, nisi reseces, inutile ad saccharum fit & perit. Surculi recenter pacti studiose à Zizaniis purgandi ter, quater aut sæpius anno, donec justam altitudinem nanciscantur. Quinquaginta annis hic frutex durare potest, si solum sit bonum, & radices a vermibus non erodantur : in sterili & sicco solo vix quinquennii ætatem ferunt.

Arundini accensentur bacilli, quos Indi *Rotang*, nos *Rotting* vocamus, quorum proventus montes in Sinis pleni reperiuntur. Juniores succipleni a Sinis crudi comeduntur : intus enim medulloſi sunt. Exiccati, si collidantur, ignem, ut silices, evomunt : unde multis locis silicum vicem præbent. Tenaces & flexiles sunt; unde, velut apud nos salices, funium instar ad colligandos ædium trabes, ac tigna usurpantur loco clavorum. In quatuor lacerati partes corbibus texendis usum, ut salices, præbent. Javani, Japonii & alii insulani etiam nauticos funes inde conficiunt, durabiliore sub salsis undis materia, quam ex cannabe torti : idque Europæi in defectu funium cannabinorum, ad ancoras sustinendas, imitantur. Fructus horum Rotangarum vescus, & sapore subacido, jucundo, rotundus magnitudine parvæ pilæ, cortex spadiceo colore, durus, friabilis & lineis cruciformibus variegatus. Ex singulis nodis loco foliorum erumpunt surculi, & virgulta tenacia, & funiculorum instar contorta : ab illis fructus dependent raro soli, plures plerumque simul : Intus durum nucleum habent, ex quo oleum exprimitur non modo esculentum, verum etiam sanandis vulneribus idoneum, unde mancipia Indorum Rottingis cæsa, eodem se oleo vibices plagasque sanant.

Est

Est & aliud per *Sinas, Indiamque* arborescentis arundinis genus *Mambu*, quod Lusitani *Bambu* vocant, idque duplex. Minus cavum est, & medullosum : majus fere solidum, & omnibus aliis arundinibus densius, robustiusque, in paludosis locis crescit, recto palmite, nisi quod interdum ad lecticas inde conficiendas, arte inter crescendum detorquetur. Stipium vicem ad piper sustinendum præbent. Ad pedem crassitie fœmur vivi æquant, ac reperiuntur tanta latitudine & firmitate, ut *Indi* & *Sinæ* scaphas inde conficiant, quas remis tam celeriter propellunt, ut celeritatem fluviorum superent. Nodosæ sunt, nodis palmâ distantibus, unde surculi recti vel manu incurvati emergunt. Folia instar oleæ, sed longiora, sola, aut oppositâ. Dum hæc arundo recens est, medullam spongiosam & dulcem habet, quam Indi avide exugunt. Surculi primi lautitiis accensentur ob gratum saporem & cibum delicatum *Achar* constituunt : unde etiam in Europam deferuntur. Sed cum adoleverit, color, sapor & odor à Sole extrahitur, ac juxta internodia in grumos pumicis duritie, coagulatur. Mox alium saporem induit subastringentem, & ab Indis *Sacar Mambu* vocatur. Liquor hic, quo levior & albidior est, eo melior : inæqualis & cinericius vilis censetur.

Arbores.

IN *Suchuen* oppido *Kien*, in Pagoda quodam arbor *Cimien*, id est mille annorum extat, tantæ amplitudinis, ut ducentæ oves sub uno ramo stare & circumcursare possint, a nullo astantium conspectæ. In eadem Provincia fabæ crescunt lapidea duritie.

In *Huquang* arbor instar hederæ assurgit, cujus rami extremi fila serica tenuitate æquant. Virgultum carni nudæ alligatum, somnum suavem conciliat, unde & nomen *Manghoa*, id est *flos somni* accepit.

In *Chekiang* apud *Singhiang*, quod est *terra pinorum*, arbores tanta crassitie sunt, ut octoginta homines brachiis eas cingere nequeant : reperiuntur, quæ ventre suo concavo triginta octo homines capiunt.

In urbe *Makao* arbor est, quam Lusitani *lignum ferreum* vocant, quod ejus ferrea durities & gravitas ; unde in aqua mox subsidit. Talium in *Chaoking* & monte *Caoleang*, magna copia est.

In *Quantung* urbe *Chaoking* ligna odora, colore rubro, subnigro, ut aquilinum, rhodium, crescunt, ex quibus mensas, sellas, capsulas & alia conficiunt.

In *Quangsi* pannus conficitur ex foliis rubrorum *Musen*.

In regno *Gaman* dulcis ex arboribus succus, quem Lusitani *Rosamalie* vocant, stillat.

In *Chekiang* integri saltus mororum sunt, quos quotannis, ut vineta, cædunt ; quia folia parvarum arborum optimum sericum præbent.

Canella. In *Quangsi* apud *Cincheu*, magna copia arboris Canellæ, sive cinnamomi, quod à Ceylonensi odore tantum & minus acri sapore differt.

Arbor, in qua Canella crescit altitudine citri est, longis, crassis, rectis ramis ordine protuberantibus conspicua. Ex hic ramis minora prodeunt virgulta, foliis laurorum instar, sed quæ à tenuibus dependent, ac brevibus pediculis retro lata, antrorsum acuta & in longitudinem tribus quatuorve nervis, ut plantago, discriminata: & hinc inde flosculos odoros candidissimos protrudunt. Post flores fructus parvi instar olivarum, initio virides, ubi maturuerunt præ nigredine resplendent, & à simiis ac avibus decerpuntur, antequam decidant. Ex his fructibus vi Solis vel ignis viridis, acris, amara & pinguis oleoginosa humiditas odore & sapore cinnamomi, sed debilius, extillat, unde parum in usu est. Lignum insipidum & inodorum est, ita ut natura cæteris omnibus partibus virtutem negatam soli cortici indulserit. Hæc arbor, ut pleræque omnes, duplici cortice est: primus est sapida, pellicula tam tenuis, ut non non nisi recens & viridis ab inferiori cortice separari possit, siccata amplius nec videri nec separari potest Inferior cortex, separata hac pellicula, quæ cineritii coloris, glaber est & lævus, ac glutinosi saporis. Hic ita separatus in partes quadratas scinditur & in sole siccatus, cannas cinnamomi, quales ad nos deferuntur, colore rubido, præbet. Arbor excorticata sæpe triennio sine cortice durat, post illa novo induitur cortice, & denuo deglubitur. Radicem gummum Camphoræ æmulum exudare ferunt. Sinæ & Ceylonenses ex cortice viridi & flore recenti liquorem extra-

extrahunt, cujus multiplex usus : ex fructu oleum exprimunt, quod in panes efformant siccatum & intus extusque in morbis utuntur.

In insula *Ceylon* integræ sylvæ arborum cinnamomiferarum sunt, tanta earum luxuria, ut totus orbis corticem consumere non posset, nisi incolæ integras sæpe sylvas exurerent. Sed nucem myristicam & caryophyllos eadem insula non adeo feliciter producit.

Reperiuntur etiam in Sina arbores, quæ caryophylla, piper & nuces myristicas, sed non magna copia.

Arbor, in qua Caryophylla crescunt Turcis *Kalafur*, Arabibus *Karumfel*, Javanis *Syanke*, Indis aliis *Chamque*, pyrum Europæum æquat, stirpe viri crassitie, cortice, ut olea, in album recta vel incurva, assurgit. Folia sola vel conjuncta, ut pirorum de longis pediculis pendent, in medio nervosa, unde venulæ ad latera procedunt. Rami plurimi majores & minores, quorum hi in tenuia virgulta desinunt, ex quarum vertice exigui pediculi prodeunt, de quibus Caryophylla decem, viginti in racemulos dispersa simul pendent. Ex capite Caryophyllorum flos prorumpit multis filamentis constans, initio albidus, deinde virideseens, mox roseus, tandem indurescit & latum de se odorem spargit, tempestate potissimum serena : quo annus siccior, eo major fructuum copia : non tamen singuli anni æque fertiles ; secundus, tertius & septimus sterilior, dum naturæ amissæ vires instaurantur. Ex his Caryophyllis tandem fructus nascitur, dum crescit, tenax sed ubi maturuit, durissimus. Caryophylla initio rubent, inde ingrescunt & semel in anno ab Octobri ad Aprilem Caryophyllus.

leguntur. Quædam manu decerpuntur, alia perticis aut flagellis decutiuntur, solo circum ab omnibus sordibus & gramine purgato Quæ in arbore pendula manent, magis magisque increscunt, ac proximo anno sponte sua decidunt, quæ etiam, quamvis sapore obtusiori sint, pretiosiora habentur & pro semine usurpantur. Unde ab Indis *Matres fructuum* vocantur. Si quædam deciduorum in solo neglecta maneant, radices ac stirpes agunt, ac intra octo vel novem annos in arborem excrescunt frugiferam. In sole color subruber nigredinem contrahit, ac ne à vermibus corrodantur, aquæ marinæ parum immersa, in sole siccant. Folia, flores, rami, gummi suam quoque habent virtutem aromaticam & medicam. Venditurі Caryophylla Indi, aut vendita tradituri, vas aqua plenum in horrea, ubi asservantur, ponunt, quæ brevi tempore à caryophyllis absorbetur, unde in tantum fere pondere crescunt, in quantum aqua ponderavit.

Ex floribus ac recentibus Caryophyllis Indi vi ignis spiritum eliciunt odorum, magnæ in cerebro confortando virtutis & paralysin, quam *Beribery* vocant, sanat. Nullibi ferè, nisi in *Moluccis*, Caryophylla luxuriant. Arbores montibus gaudent & tam densæ crescunt, ut etiam Solis radios excludunt. Et sicut arbor cinnamomi non alio, quam in *Ceilon* loco copiosius & melius nascitur, ita nuces myristicæ *Bandam* velut patriam eo habent, quæ Moluccarum præcipua est.

Nascitur quoque in Provinciâ *Quangsi* arbor, quam *Quanlang*, vocant, quæ loco medullæ pulpam obtinet farinæ simillimam, hinc arbor farinacea dicta; hanc farinæ pulpam, incolæ in usum conficiendi panis convertunt; quæ pinguiori, quam oryzæ, succo, sapore haud ingrato, & ad omnes esculentorum usus per quam utilis est. Harum arborum mentionem facit *Paulus Marcus Venetus* libro tertio, capite decimo nono. Sunt *in Regione* Fanfur *arbores quædam crassæ, quæ habent delicatum corticem, sub quo invenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non sine voluptate comedi.* Luculentum sane divinæ bonitatis argumentum, cum naturæ benignitas, ita Triuno disponente Deo, nunquam ad hominum necessitati succurrendum in operibus suis deficiat. Adeoque non tam hujusmodi causas explorare, quam paternam divinæ providentiæ dispositionem in omnibus admirari liceat.

Sunt præterea in China, utpote quæ multum a zona torrida participat, arbores, fructusque, tot, ut ajunt, cœlo ab Europæis differentes, tametsi Europæis fere omnibus; præsertim in septentrionalibus Provinciis abundet, atque inter cætera illa arbor est, quæ ob pungentium spinarum multitudinem a Sinis *Polonie* appellatur, quæ, quamvis amplissimis oneretur foliis, non tamen in istis frugum, florumve ferax, sed in trunco producit cum tempore fructum tuberosum tantæ vastitatis, ut singulis portandis singuli homines sint necessarii, cucurbitam diceres, maximo-

rum

rum noſtratibus majorem: cortice ſpinoſo, melleos fructus ejus concavo ſub pulpa' alba adnatos monſtrat, nucleus tamen caſtaneam ſapit, fructuum pluralitatem in uno fructu, velut in burſa quadam, reconditam conſpicis, tantæ ſæpe magnitudinis, teſtantibus id incolis, ut vel fructuum unus decem, aut viginti hominibus ad comedendum ſufficiat.

Arbor quæ nuces myriſticas fert (incolis *Bongopala*) malum vel pirum refert: ſæpe ſua ſponte in aviis creſcit, ſemper virens, florifera & nucibus onuſta, quarum aliquæ maturæ, aliquæ adhuc immaturæ ſunt. Cortex cineritius, lignum foraminoſum, medulla rubicunda. Folia quæ denſa, raro ſola, de exiguis pediculis pendent, ſaturè viridia, tenuia, glabea, unico per medium nervo, unde venulæ procurrunt. Contrita digitis non viridia tantum fortem odorem ſpargunt, ſed ſicca quoque eandem fragrantiam retinent. Flores ſimiles pirorum & pomorum, facile decidunt, exigui odoris ſunt. Fructus poſt flores erumpens ad pellem forma conica, cætero corpore rotundâ, non ad extrema ramorum, ſed ad internodia creſcit. Ubi flos à fructu decidit primus nucis cortex initio viridis, rugoſus, aſper & craſſior eſt: ubi matureſcit, flavis, purpureis & aureis maculis variegatur. Hic cortex mox dehiſcit & nucem oſtendit, circa quam macis ſubſtantia reticulatim ſpargitur: ubi plene fructus maturuit, aſperum hoc involucrum totum diſrumpitur & initio ſubrubea, mox fulva apparet & corticem, in quo nucleus, quem nucem myriſticam vocamus, operit. Ita ut hæc nox tria involucra habeat, extimum viride & craſſum, medium tenuius & fulvum; intimum durum.

Repe-

Reperiuntur etiam nuces absque mace, quod fit, quoties per subita incrementa nucum, reticula rumpitur, & perit, antequam ad justam crassitiem & robur perveniat. Hic fructus a variis avibus, præcipue columbarum genere, quæ albæ & parvæ sunt, devoratur. Hæ columbæ admodum mace delectantur, & nuces dehiscente extimo involucro, abreptas una cum mace deglutiunt, neque nisi plena ingluvie, cessant; ideo a mercatoribus nostratibus *Neut-eeters* vocantur. Sed nuces deglutitas iterum integras ejiciunt, quæ stomachi calore excoctæ & maceratæ celerius radices agunt, ac excrescunt. Arbores ab ejusmodi nucibus prognatæ corruptioni admodum obnoxiæ sunt, & fructus longe debiliores aliis ferunt: unde parum æstimantur, nec nisi propter macem decerpuntur, qui optime macem adulterant.

Hæ arbores singulis annis bis, sæpe ter fructus ferunt. Prima messis Augusto & Septembri fit; secunda Martio, tertia aliis mensibus pro ratione anni. Hæ nuces non nisi maturrimæ decerpuntur; sæpe tamen color roseus decipit; unde præmaturas decerpunt. Nam immaturæ nuces (*Rumpi* Indis) ob succi inopiam & acerbitatem haud ætatem ferunt, ac facile verminant. Sed maturæ excorticatæ in Sole siccantur: inde macis volucrum aufertur; tandem nuces myristicæ calce abluuntur, qua arte ab omni corruptione & aëris injuria incolumes & integræ servantur, ac navibus per totum orbem sparguntur. Optimæ censentur cineritiæ & subrubicundæ, lineis albis variegatæ. Interdum quædam nuces extraordinaria magnitudine sunt, quas Indi *Pala Iava* vocant, quibus non ad cibos, sed in medicina utuntur.

Macis vero, quæ retis instar nucem ambit, Indi ante plenam maturitatem, dum adhuc colore rubello est, sale & aceto macerant ac inter condimenta, quæ appetitum excitant, primæ mensæ apponunt. Sed ubi maturuit, in sole siccatus, magna cura asservatur. Indi tam nucem, quam macem nervis frigore & contractura læsis, prodesse credunt: unde semper oleum domi ad manus habent. Et sicut macis substantia longe minorem quam nux, olei copiam dat: ita è contrario oleum macis efficacius, quam nucis est. Hinc pretium macis nuces sexagies superat. Nuces virides & immaturæ aceto vel saccharo conditæ, inter bellaria mensæ apud Magnates Indos habentur: ab iis ad Europæos hæc luxuria pervenit. Nonnulli corticem extremum saccharo condiunt, & ipsi nuci ob jucundum odorem & gratam temperiem præferunt. Hactenus de nuce communi rotunda: paucis nunc de oblonga, mascula, quam *Pala Metseri* Indi vocant. Vulgus has prioribus absque ratione præfert, quasi quia masculæ vocantur & majores sunt, id præstantiam præ reliquis argueret. Masculas vulgi error appellat, quasi comestæ viris semen augeant, quod purum commentum est. Et quo majores sunt, eo debiliores viribus deprehenduntur parvis & rotundis exiguo corpore plus aromaticæ virtutis possidenti-

dentibus. Macis harum oblongarum nucum, etsi colore se commendet insigni, adeo effœtus est virium, ut ab ipsis Indis nullo in pretio habeatur: & arbores, in quibus crescunt, sylvestribus ac reprobis accensentur. Indi ne quidem dignas, quæ decerpantur, æstimant. Arbor ipsa ad littus Bandæ neglecta, foliis longioribus, crassioribus & nervosioribus. Non oblongæ tantum nuces, sed & fere quadratæ, neque ex gemmis, ut communes, sed extremitate ramorum nascuntur, ac nuces juglandes, tres quatuorve simul cohærent.

Piperis duo genera, rotundum & longum. *Rotundum*, quod præcipuè *Malakka*, *Iava*, *Sumatra* crescit, haud procul à littore plantatur juxta radices arborum quarundam, quæ *Fanfel* vocantur, aut palis, velut vites, innititur. Altitudine arborem vel perticam, cui se instar hederæ circumvolvit, æquat, & ubi ætate ac fimo luxuriat, ipsa sustentacula sua transcendens, velut lupulus iterum in solum descendit. Projicit etiam multa de se virgulta plena nodis, tenacia & flexilia, instar lupuli, aut fabarum Turcicarum in solo repant, nisi cui innitantur & per quod ascendant, reperiant. In fertili solo intra annum uberem messem producit: tardius in sterili. Radix plena parvarum & tenacium fibrarum; folia hederæ non absimilia, in medio nervum cum venulis ad latera habent, exterius intensis, intus pallidius virentia. Fructus uvarum modo, racematim cohærent, instar ribesiorum, sed una longior ac granorum abundantior est: nec in medio tantum ramorum, sed in summitate quoque proveniunt. Grana initio viridia: ubi maturuerunt nigra, quod Piper.

æstate fit. Decerpta in Sole siccantur, unde niger cortex corrugatur. Si niger cortex ante siccationem auferatur, album Piper fit, quod acrius, carius & sapore gratius est; unde Magnates in India eo pro sale in mensa sæpe utuntur. Cortex niger tollitur, cum piper ad summam maturitatem pervenit, & in aqua marina maceratum est: unde extrema pellicula crepat ac album granum facili opera exemptum, in sole siccatur.

Ac nisi Indi laborem fugerent, major albi, quam nigri, piperis copia haberetur. Multi ex ignorantia album & nigrum piper duo diversa piperum genera esse arbitrantur, cum unum idemque sint & maturitate tantum, ac excorticatione differunt. Neque grana modo, verum etiam folia & tota planta igneam acrimoniam habent. Nam folia, rami & radix mansa linguam fauces que inflammant, ac salivam attrahunt, non secus ac radices costi & pyrethri.

Longum Piper Indi *Pimpilim* vocant. Eo non in cibis sed medicina, præcipue theriace & aliis antidotis utuntur; nec injuria, virtutes enim insignes & penetrantissimas habet, unde etiam carius venditur. Copiosissime in *Bengala* provenit; inde in Europam defertur. Planta cum altera, quæ rotundum piper profert, fere eadem, foliis parum differunt. Fructus, qui cum avellanis flore conveniunt, & ex multis granulis constant, ex singulis internodiis & regione foliorum prorumpunt, ac longiusculis pediculis adhærent, initio viridant; siccati cineritium colorem induunt, neque omnes eadem longitudine sunt, quanquam grana æqualia sint. Surculi, quibus grana adhærent, interdum humore intus scatent, unde grana verminant evanescente hoc humore. Longum piper decerpitur & siccatur ante plenam maturitatem, & quanquam initio non adeo linguam inflammat, cum tempore eandem ac rotundum piper acrimoniam consequuntur, & linguam primo attactu instar ignis feriunt.

Indi emplastris ad frigidos nervorum affectus, addunt, eoque contra venena, catarrhos, vertiginem & oculorum cataractam utuntur. Vulgus aquam in qua maceratum contra inveteratam stomachi debilitatem, bibit.

Betele. Quanquam Sinæ ab exoticis moribus abhorreant, tamen in quibusdam Regionibus ab Indis vicinis, usum masticandæ *Betele* receperunt. Hæc folia luxuriose proveniunt sub cœlo molliori, sed in frigidioribus Sinæ ac *Mozambique* plagis solum abnuunt. Frutex vitis modo seritur, addunturque stipites & pedamenta, per quæ repens se sustineat, piperis, lupuli, aut hederæ instar, ac procul à pipere secerni non possunt. Folium simile fere mali medici folio, oblongius tamen, & in extremo arctius, plana, glabra, subviridia, tenuia, instar herbæ fontalis quinque, sex septemve nervis conspicua, rectis, partim & obliquis dicerpta, si diutius manu tractantur, pu-

putrescunt. Masticata strepitum edunt, quasi arenulas dentibus teras. Fructus similis aliquo modo piperi longo, aut lacertæ caudæ, Indis *Siryboa*, ac ob raritatem majori in pretio, quam folium, habetur. Hæc folia in quibusdam australibus Sinæ provinciis & per totam Indiam, mane, meridie, vesperi & noctu manduntur, ac perpetim manibus tenentur. Non tamen solo *Betele* utuntur, sed ei ad amaritiam temperandam, *Arekam* & parum calcis addunt : ita paratum sapore subdulce fieri referunt. Quidam *Betele* addunt Lycium, divites Caphuram de Burneo, alii lignum aloes, moschum, & alia aromata. Ita sapore gratum fit, & halitum oris suaveolentem reddit, ob quam præcipue causam ejus masticatione adeo delectantur. Sinæ in mutuis visitationibus folia Betel manu tenent, ac cum Areka & calce in patinis ligneis, in benevolentiæ signum, offerunt hospiti. Dum utuntur primo, parum Arekæ mandunt, mox folium Betele calci illitum, exemptis prius nervis ungue pollicis, quem propterea longum & acutum habent. Masticatum saliva sanguinea os implet, quæ expuitur. Hoc est unum ex tribus, quod Sinæ proverbio de *Quantung* jactant, nimirum tria inusitata in ea regione esse : *Cœlum absque nivibus, arbores semper viridantes & homines Betele* ac *Areka Masticantes*. Post salivam rubram, aliud phlegmatis genus, quod deglutiunt. Credunt gingivas & stomachum corroborare. Folia calefaciunt, & exiccant fere secundo gradu. Dum Magnates alloquuntur, Betele masticant, ut odore os commendent ; nam summæ incivilitatis est, tetro halitu, & putri aliquem alloqui. Solent tamen ab ejus usu abstinere per aliquot dies, cum quis sanguine junctus obiit & jejunia quædam celebrantur. Rideas vero viros, ut & mulierculas itidem insanire, sicut Germaniæ Amazones ruri fistula, sic ut hæc herba ad cervical dormituras præstoletur.

Haud longe a *Surda* est insula *Pulo Seveſi*, cujus gemini montes ultra *Bantam* conspicui, quæ Betelem sine cultura producit, unde Javani cymbatim eam auferunt, tanto chariorem, quod urticis permixta nudis collectoribus, vel triduanum ex pustulis ardentibus dolorem vindicent. Duæ viciniores insulæ Betelam alunt, sed parcius, & minus laudabilem, ob arenosum sulphuri permixtum solum. Tyronibus suboritur vertigo ebriosa, haud secus ac è fumo tabaci : navigantibus in usu sunt pastilli ; ex convolvulis conflati. In mediterraneis, ubi nullus Betelæ proventus, maximum ejus desiderium ac pretium. Feruntque *Nicomoxam* Regem Decani singulis annis ex hoc mercimonio tributum capere tricies mille aureorum. Hujus foliis ornantur convivia, & dimittuntur gratissimi ad peregrinationes, sive hospites, sive domestici. Reges viris nobilioribus manu propria, tenuioribus altenâ tradunt. Eorum Mandatarii sacculum convolvularum accipiunt, qui itinerantibus porrigunt ; adeoque hujus herbæ monopolium Reges hic sibi servant.

Ficus Indica.

In quibuſdam Sinæ locis creſcit etiam *Ficus* Indica, quam alii Arborem *Goæ* appellant, quæ ibi primum ab Europæis reperta, ac copioſiſſime in illa inſula provenit. In magnam altitudinem unico trunco craſſo aſſurgit, & ramos circumcirca diſpergit: unde tenues quædam fibræ, ſive filamenta, qualia cuſcutæ, coloris, dum recentia ſunt, fulvi in terram deſcendunt, ex quibus ſenſim increſcentibus novi trunci ac arbores naſcuntur; ab his iterum deſcendentium fibrarum alia propago exoritur, atque hæc alternatio abſque fine & termino durat, ut unica ſæpe arbor cum ſuis propaginibus, & ſobole milliare Italicum ambitu occupet, nec mater à liberis ſuis niſi craſſitie agnoſcitur, quæ tanta ſæpe, ut tres viri junctis manibus truncum vix cingere poſſint. Nec inferiores modo rami tales de ſe fibras ſpargunt, verum etiam ſuperiores, unde unica ſæpe arbor denſiſſimam ſylvam repræſentat. Incolæ pervias reddituri has arbores, tenuiores ſurculos ſuccidunt, ac fornices & concamerationes defendendo Soli, in quibus velut umbraculis æſtu flagrante, deliteſcunt, nam ſuperne adeo denſis omnia ramis implexa & clauſa ſunt, ut nullus Soli tranſitus detur. Quanta earum arborum amplitudo ſit, hinc patet, quod ſub una tria hominum millia ſe abſcondere poſſint. Folia in novellis ramis mali cotonei foliis ſimilia, ſuperne viridant, inferne albent & lanuginoſa ſunt, Elephantis gratiſſimus cibus. Fructus pollicis articulum magnitudine æquans, groſſulis ſimilis, intus & extus ſanguineo colore, granis, ut ficus, repletur, dulcis & veſcus, non tamen ſapore ficubus comparandus.

Arbor

Arbor quoque *Kokos*, Indis *Coqueiro*, per Sinam frequens luxuriat. Kokos.
Truncus ejus raro rectus, plerumque curvus in altum, quatuor, imo septem pedum ambitu, altitudine quinquaginta, assurgit. Radix brevis, tenuis, ægre terra tegitur: unde miraculi instar, truncum tam crassum longumque, ramorum & nucum pondere gravem, ac ventorum flagellationi expositum, tam infirmo fundamento stabilem insistere posse, cum præsertim infima juxta solum trunci pars suprema non sit major vel robustior. Cortex cineritius: lignum, quod quia ex meris filamentis constat, ad pauca utile est, dulce & plenum lacteo liquore, à formicis, arbore succisa, appetitur. Truncus ramis destituitur, in vertice quindecim, viginti, pluresve, ut in palma, deorsum flectuntur; folia plumarum instar in circuitu, partim erecta, partim deorsum pendula. Folium quodque, sedecim circiter pedes longum, & prope truncum pedis latitudine, ex multis aliis foliis constat, quæ seriatim & è regione sita sunt.

Inter hæc plumosa folia in vertice vagina duos pedes longa, paulatim in acumen desinens, primo viridis, deinde rubra & sua sponte dehiscens. Antequam se aperiat, intus elegans pedis longitudine virga, trium aut quatuor digitorum crassitie, ex multis ramis sesquipe de longis, & compactis instar magnæ aristæ, se ostentat. His ramis annascuntur quædam triangularia corporea, amygdali magnitudine, albo colore, rudimenta florum & nucum: nam vagina illa disrupta, rami disperguntur & flavos flosculos producunt. Flores sequitur fructus, qui singuli singulis pediculis annati, *nuces Kokos* nomine; duri, ponderosi, interdum caput virile su-

perant, racematim firmiter ſupremo trunco adhærent. Extra craſſior, fibroſus, & tenax cortex; inde ligneus calix, qui immatura adhuc nuce perforatus, copiam dulcis liquoris emittit, qui recens potus, urinam valide pellit: matureſcentibus nucibus paulatim in nucleum coagulatur & lateribus nucis adhæret. Nucleus tanta dulcedine eſt, ut etiam dulciſſimas Europæas nuces ſapore longe ſuperet; bene nutrit, & exhauſtas vires mirabiliter reſtituit. Unde ab illis, qui diu mari jactati ſcorbuto & aliis morbis laborant, avide appetitur. Calida & humida primo gradu eſt, oleum amygdalino nullà in re cedens, exprimitur, eſtque communis per Orientalem pariter ac Occidentalem Indiam cibus. Oleum interne ſumptum vitia pectoris corrigit, alvum laxat, contuſiones ex lapſu ſanat, urinam valide pellit. Ex cacumine trunci arbuſcula quaſi nova erumpit, candidiſſima & fungoſa medulla, vaginæ incluſa, ejuſdem fere cum nuce ſaporis, non cruda ſolum, ſed & cocta menſæ imponitur, ut apud nos braſſica capitata. Adhuc immatura magis refrigerat, & pro lactuca adhiberi poteſt. Sed hac medulla decerpta, arbor perit, quod non tam facile fit, ſi pars radicis vulneretur, aut ſuccidatur: unde non ex humore terræ per radicem inferne, ſed ex aëre deſuper ali credunt.

Ex filamentis, quæ durum corticem nucis cingunt, per Indiam funes nautici, durabiles in aqua ſalſa & fere incorruptibiles, fiunt. Etiam funes ancorarum & aliæ in regiis Luſitanorum navibus onerariis ex his flamentis nucum Cocos conſtant. Lacuna ſcribit, etiam tapetes exinde texi. In Sina & alibi loco ſtupæ ad rimas navium obturandas uſurpantur, & meliora cenſentur, quam ſtupa, quod non tam facile computreſcunt, & in aqua ſalſa intumeſcunt. Ex interiori cortice duro ſcyphi, ac pocula tornantur, auro etiam ac argento obducta. Folia chartam præbent, & ex iis veſtimenta Indi conſuunt duratura. Uno verbo, omnia hæc arbor ad navim neceſſaria ſuppeditat, ſive ſtructuram ſive merces reſpicias. Nam ex trunco & ramis mali, tabulæ & clavi; ex foliis vela, ex filis funes fiunt, & nuces mercimonia, ac onus ſunt. Unde propter tot uſus naturæ miraculum habetur: nulla quippe toto orbe arbor alia in tot humana commoda & emolumenta ſe diffundit.

Apud *Kingiven* in *Quangſi*, arbor *Areka*, & India eo delata creſcit, facie *Kokos* haud abſimili, ſed non tanta craſſitie & foliis minoribus. Fructus *Areka* vocatur, tam durus, ut non niſi cultro aut forcipe ſcindi poſſit.

Fructus.

IN *Quantung* & vix alibi fructus *Venku* Sinis, *Iamboa* Luſitanis, *Pompelmoes* Hollandis provenit in arbore ſpinoſa ſed majori, quam citrus. Flos floribus mali aureæ ſimilis, albus, odorus, ex quo aqua fragrantiſſima

ma distillatur. Fructus superant mala aurea etiam maxima, ac interdum caput humanum superant. Cortex & ipse similis pomo aureo. Medulla intus rubet, dulcacida, sapore uvæ immaturæ, unde potus, ut in Europa ex cerasis & piris, exprimitur.

In *Peking* poma, pyra, pruna, frumentum, hordeum, ficus, uvæ proveniunt, ex quibus tamen incolæ non conficiunt vinum, quia potu ex oryza magis delectantur, cujus tanta suavitas est, ut etiam Europæi vinum non desiderent.

In *Xansi* uvæ prædulces, unde optimum & copiosum facere possent, sed ipsi siccatas malunt vorare.

In *Peking* Castaneæ magnæ, in *Suchuen* apud *Xunking* tam molles, ut in ore paulum detentæ liquescant.

In *Honan* apud *Queite* mala aurea, & granata sive Punica crescunt, unde etiam oppidum *Xeching*, quod *vallum malorum granatorum* significat, nomen accepit.

In *Huquang* sub *Changte* aurea mala, inter quæ à Sinensibus appellantur hyberna mala aurea: nam cæteris jam arbore præ maturitate delapsis, hæc demum matureſcunt hyeme, saporis supra modum dulcis & jucundi.

In *Fokien* apud *Chivencheu* & *Changcheu*, aurea mala nobilissima copiosa proveniunt, quæ pondere & magnitudine maxima Europæorum æquant, sed odore ac sapore multum superant. Ipsa etiam arbor parum ab Europæa differt; sed sapor pomorum est, ut uvarum Apianarum: unde nec Italia nec Hispania tale genus aureorum pomorum profert. Hic fructus ejus est naturæ, ut aureus cortex facile decidat. Medulla intus mollis, pelliculis variis clausa, quæ facile divelluntur. Ubi superfluus humor inter duas tabulas expressus est, Sinæ saccharo imposita poma toto anno asservant. Nec domi tantum in pretio sunt, verum etiam ad exteros deferuntur.

In *Chekiang* apud *Kinhoam*, ex arboribus pinguedo stillat, unde velut ex sevo, candelæ albissimæ fiunt, quæ manus inter tangendum non inficiunt, nec odore, dum exsufflantur, torquent. Arbor haud exiguæ magnitudinis est, instar pyri, floribus, ut cerasi, albis. Florem rotunda bacca, cerasi quantitate sequitur, nigra & tenui pelle tecta, sub qua caro alba, quæ apparet, cum bacca matura est, & pellicula rumpitur. Sinæ aquas excoquunt; unde caro liquescit, & dum refrigeratur, gelatini instar coagulatur. Intra carnem nucleus oleo plenus, qui instar olivarum Europæ maceratur: oleum expressum non ad cibos, sed lampades adhibetur. Folia, quæ præpinguia, ovibus ac vaccis pabulum gratum præbent, quæ etiam inde vehementer pinguescunt.

In *Peking* fructus *Linscio*, figura tribuli & triquetræ pyramidis, circumcirca inæqualis. Cortex viridis crassus, & ubi eminet, rubens; dum

ficca-

ſiccatur ingreſcit. Caro interior admodum alba, caſtanei ſapore, ſed unus fructus tres quatuorve caſtaneas ſuperat. Folia ſunt exigua, quæ aquæ innatant: fructus plerique pediculis ſub aqua adhærent. In aquis ſtantibus tota Sina feruntur.

Pomum *Sucu.*

In *Xantung* pomum *Sucu* copioſe provenit, ſiccatum, ut ficus, toto anno durat,& à mercatoribus per Sinam diſtrahitur. Europæa poma magnitudine aliquomodo ſuperat, colore intenſe rubeo. Intra pulpam lapilli,vel teretes & rotundi nuclei,cortice duro clauſi. Hi nuclei non in medio pomi, ſed ad latus alterum, neque jacent, ſed erecti ſtant. In uno fructu ſæpe decem, quinque plures pauciores pro quantitate: dantur etiam qui plane lapillis carent. Caro intus rubra & mollis, ſapore gratiſſimo. Pomum exiccatum cruſtam ex melle veluti, aut ſaccharo nanciſcitur: ita ut condita appareant. Dantur etiam viridia, quæ cum maturuerunt, non molleſcunt, ſed inſtar noſtratium pomorum, dentibus aut cultro ſcinduntur & excoriantur. Hi fructus nullibi extra Sinam reperitur, in mediocri arbore creſcit, neque ulla humana cura opus habet.

Fructus *Lichi.*

In *Suchuen* apud *Chunking*, copioſe provenit fructus *Lichi*, qui maturus per curſores ad aulam Imperatoris defertur. Majori adhuc copia in auſtralibus *Fokien* plagis, maximè apud *Focheu*, quanquam qui apud *Hingchoam* creſcit, melior cenſeatur. Luſitani *Makaonenſes Lichias* vocant. Arbores præaltæ, foliis lauri ſunt. Ex cacumine ramorum racemi quaſi erumpunt, quibus velut uvæ, fructus adhærent, ſed non denſi, & longioribus pediculis, forma corculi, magnitudine juglandis, repræſentans parvam nucem pineam ſcabro ſuo & ſquammoſo cortice, quanquam non tanta craſſitie; quippe pelliculam tantum levem, quæ facile manu tolli poteſt, refert. Intra nucleus ſucciplenus, albus, ſapidus, odore roſeo. Maturi fructus purpuraſcunt & tam arbores circumcirca capillis quaſi purpureis flagellantur, jucundo ſpectaculo. Intus in pulpa lapillus, qui quo minor eſt, eo fructus excellentior habetur. Jure hic fructus *Rex omnium fructuum* vocari poteſt; cum natura eum oculo tantum & ventri produxerit: nam oculus aſpectu, lingua guſtando ſatiari non poſſunt. In ore ut ſaccharum liqueſcit.

Nuſpiam in Sina, niſi in *Suchuen* nux pinea reperitur.

Lungyen.

Eſt & alius in Sina fructus priori non abſimilis, ſed minor, *Lungyen*, id eſt *Draconis oculus*, ceraſi quantitate ſed duriore cute & ſquammoſa. Siccata quoque paſſim venduntur, ſed crudis haud æquiparanda, quod inter exiccandum ſuccus prænobilis totus fere exhalarit. Ex crudis ſucco exprimitur vini ſpecies, ſaporis grati, ſed rara ejus copia.

In eadem regionis fructus *Muiginli*, id eſt *pruna formoſæ fœminæ*. Hæc pruna rotunda, magnitudine Damaſcena & præſtantia longe ſuperant.

Panaix.

In *Quantung* paſſim nuces Indicæ parvæ & magnæ & fructus quidam, qui omnium reliquorum maximus cenſetur, Indis *Iaka*, Arabibus *Panaix*, Perſis

Ananas

MUSA

Perſis *Funax*, reperitur. Ob magnitudinem non in arborum, quanquam magnarum, ramis, ſed trunco creſcunt, quaſi metuentes debilitatem ramorum. Cortex tam durus, ut non niſi ſecuri findi poſſi. Intus innumeræ ædiculæ plenæ flava medulla & in quibus nux ſive caſtanea latet, quæ ubi maturuit dulcis & caſtanearum ſapore eſt.

Præter hunc fructum & alius *Champidaica* reperitur, non trunco ſed ramis adhærens. Arbor in magnam altitudinem ramis late diffuſis, folio quercino, ſed abſque crenis, aſſurgit. Sapore & ſucco *Iakam* ſuperat. Cineribus corticum aculeatorum ad lixivia, eluendis veſtibus, utuntur. *Chriſtophorus Acoſta* arborem & fructum ita deſcribit: Vaſta eſt arbor, foliis palmaris amplitudinis prædita, dilute virentibus, nervo craſſo & duro per longitudinem excurrente. Malum fert non è germinibus, aut foliorum ſede, quemadmodum aliæ arbores, ſed ex ipſo trunco majoribusque ramis naſcens, longum, craſſum obſcurius virens, craſſo duroque cortice tectum, omni ex parte cuſpidibus ſepto, quæ in ſpinam brevem, viridem, nigroque aculeo præditam deſinunt, admodum ſimilem Durionis ſpinæ, ſed minime acutam aut pungentem, tametſi minitari videatur. Horum fructuum minimus eſt maximæ cucurbitæ amplitudine atque etiam major, præſertim in Malabar, ubi præſtantiores naſcuntur. Nam qui in Goa proveniunt, minores & pejores ſunt, atque magis inſipidi. Cum maturus eſt hic fructus, bonum odorem ſpirat. Ejusque duas differentias conſtituunt. Unum *Barca* appellatum, & præſtantiorem: alterum *Papa* aut *Giraſal* dictum, minusque bonum: deprehenditur poſtremus ex mollitie:

quoniam si manu apprehendas, digitis cedit. Præstantissimi vero fructus pretium quadraginta maravedis non excedit, hoc est, paulo plus Regali Castellano. Per longitudinem secti hi fructus, intus candidi, & densa carne præditi apparent, ac veluti in capsulas aut receptacula divisi, plena castaneis longioribus & crassioribus, quam sint Dactyli, sive Palmulæ, cinerea tunica tectis, & intus albis Castanearum vulgarium modo, gustu terrestri & aspero, si virides edantur, multosque flatus generantibus. At sicuti Hispanicæ Castaneæ assentur, gustu sapido & Venerem excitantibus, ob quam solam rem plebs frequentius uti solet. Sunt autem singulæ hæ Castaneæ pulpa flavescente, & aliquantulum lenta involutæ, & pulpam Durionis nonnihil referente, tametsi ab eo differat. Grati saporis est, præsertim quæ in *Iaca Barca* cognominata continetur, optimi Melonis pulpæ admodum similis.

Duriones.

CRescunt etiam variis Sinæ locis *Duriones*, sapore quidem ingrato & odore allii fœtido; nihilominus saluberrimis fructibus accenseri merentur. Calido & sicco temperamento, urinam, flatus, sudores pellit. Autumno copiosius comesti noxam inferunt, jecur & sanguinem inflammant, faciem pustulis fœdant. Si quis Indica scabie Japoniis *Kourap* laborans, hoc fructu vescatur, cutis ejus adeo perpruriscit, ut manus abstinere à scabendo & fricando non possit. Acosta hunc fructum ita describit: calidus & humidus est hic fructus, & qui edere volunt, pede leviter comprimere, & frangere solent, propter spinas, quibus obsitus est. Qui nunquam hos fructus ederunt, cum primum illos olfaciunt, videntur putridas cæpas odorari: sed postquam degustarunt, præreliquis cibis bene olere & sapere censent. Est vero in tanta existimatione apud eos, qui gulæ dediti sunt, hic fructus, ut putent neminem eo posse saturari, propterea varia dant illi epitheta. Tanta tamen est hujus fructus in Malaca abundantia, ut singuli non pluris, quam quatuor maravedis veneant, præsertim mensibus Junio, Julio & Augusto: nam reliquis pretium intenditur pro hominum arbitrio. Admiratione porro digna est Betele cum hoc fructu antipathia, quæ profecto tanta est, ut si quis in navem Durionibus plenam, ædesve aut concamerationem, ubi observentur, aliquot Betele folia reponat, corrumpantur & putrescant omnes. Et si cui ex Durionum immodico esu ventriculus inflammatur & gravatur, folio Betele supra ventriculum impositio, subito mitigatur inflammatio, tumorque tollitur. Et, si à Durionum esu ingerantur aliquot Betele folia, nullam noxam sentiet, quantumvis multos ederit: inde fit, tum etiam ob ejus gustum suavem, ut vulgo dicatur, neminem eorum esu posse satiari.

Ana-

Ananas.

EST in Sina fructus sapidus *Ananas* ex America in Indiam Orientalem primo translatus, ubi nunc uberrime provenit. Fructus, magnitudine mali citri, dum maturuit, est colore summe flavo, & tanta odoris fragrantiâ, ut prætereuntium nares suaviter afficiat. In cacumine florum Thyrsus ac foliorum emicat: eminus intuenti cynaro præter pingentes spinas apparet similis, grato sapore palatum recreat. Medius caulis maximus duorum pedum altitudine, quindecim vel sedecim tegitur foliis, aloes frondem æmulantibus, sub quibus fructus latitat. Circa medium caulem minores, fructu juniori gravidi, germinant. Hunc maturum fructum legentes, mox ejus taleas inhumant, quæ intra anni spatium fructus ferunt. Dum primo in Indiam deferebantur, singuli decem aureos valebant.

Sapor fere fraga cum vino & saccharo æquat. Fructum comesturus exteriorem corticem tollit: reliquum in talcolas secat & aqua vel vino macerat, ut corrosivus humor, linguam sua acrimonia lancinans, extrahatur. Cavendum ergo, ne quis subdulci deceptus sapore nimium ex iis comedat; nam sua acrimonia facile insanabilem diarrhœam & dysenteriam concitant. Et quanquam hic fructus sit calidus, folia tamen ob accidam & astringentem vim, refrigerant. Tam nobilem & jucundum saporem hic fructus habet, ut facchari modo inter dentes liquescat, ac dulcedine vix parem habeat.

Musa.

IN *Quantung Musa* provenit, de qua ita Acosta: Musam seu Ficum Indicam vocant: decem & octo aut viginti (inquit) palmorum magnitudine attollitur hæc pulchra & elegans arbor, cujus truncus ex multorum corticum sibi mutuo incumbentium conjunctione constat, & humani cruris crassitiem adipiscitur, radice rotunda & crassa, Elephantorum gratum pabulum: foliis novem palmorum longitudine, duorum cum semisse latitudine, nervo satis crasso per longitudinem excurrente, & transversis fibris in latera sparsis, parte superiore saturis, inferiore dilutioribus. Ex hujus arboris fastigio nascitur veluti thyrsus quidam florum simul congestorum in modum Pinei strobili, coloris rufi: deinde unicum ramum fert humani brachii crassitie in multo nodos divisum, è quorum singulis decem aut quatuordecim dependent ficus, ita ut nonnunquam ramus centenis, aut ducentenis ficubus onustus conspiciatur. Hos in diversas species distinguunt Lusitani.

Hic fructus communiter mollis, pinguis, tenax, viscosus, dulcis, sapore assuetis jucundo; sed duræ concoctionis, boni tamen nutrimenti & tussim ac catarrhos sanans. Cortices exiccati, viscera & cor confirmant. Aqua, cui incocti, febres malignas pellit, pulvis omnes affectus cordis tollit.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

De ANIMALIBUS.

Quadrupes.

OVes per Sinam, ut in Perſia & Tartaria, longis craſſisque caudis, quas poſt ſe trahunt, pondere interdum quadraginta librarum, carne dulciſſima.

Apud *Tieki* vaccæ generoſæ longis, craſſis & cirratis caudis, quibus milites Sinici pro plumis in caſſidibus ſuis utuntur.

Apud *Cingcheu* & *Tengcheu*, in ſtomacho vaccarum lapis *Nieuhoang*, id eſt flavedo vaccarum, quia plerumque flavus eſt, reperitur. Varia ejus magnitudo, ſæpe ovum anſerinum æquat, non tam denſus, ut *Bezoar*, ideo & levior, quanquam Sinenſes Medici eum *Bezoaro* præferant. Externa facie creta mollis & flava videtur. Frigiditate ſua catarrhos capitis abſorbet. Aquam ferventem mox injectus ſedat: gutta frigidæ aſperſus vaporat & ſtatim aquam attrahit.

In *Quantung* apud *Luicheu* animal eſt, quod Sinæ *celerem vaccam* vocant, quoniam una die trecenta milliaria ſtadia curſu conficit. In vertice oblongo & rotundo cornu armatum eſt.

In *Cincheu* cornuta beſtia eſt, vaccæ ſpecie, cornibus in capite ebur albore ſuperantibus. Salem avidiſſime appetit, unde venatores ſaccos ſalis ei apponunt, quos tam avide lambendo exugit, ut ſui quaſi oblita vinciatur & occidatur.

In *Kiangſi* apud *Nanchang*, ſues magna cura ſaginantur, ac tanta eorum in ipſa urbe multitudo eſt, ut ægre per plateas tranſitus detur. Neque tamen viæ propterea lutulentæ fiunt: nam omnia ſtercora, etiam ſuillum, Sinæ diligenter colligunt & pro fimo ad ſtercorandos agros, vendunt.

In *Peking* feles candidiſſimi, promiſſis pilis & dependentibus auribus. In deliciis virginum ſunt: ſed muribus inſidiari nolunt, quod domi nimis delicate paſcantur. Non tamen deſunt aliæ feles, quæ muribus perniciem ſtruunt.

Nuſpiam meliores & frequentiores equi, quam in *Iunnan* & *Suchuen* apud *Po*.

In *Xenſi* monte *Holan*, qui trecenta ſtadia ambitu complectitur, multi feri

feri equi. Sinenſium equi communiter humiles ſunt, ſed carnoſi, clunibus latis, robuſti & laborioſi. Freno ſimplici, abſque verberibus, facile & reguntur & ſua agunt.

Apud *Siven* mures flavi, magni, pretioſa pelle circumdantur.

Per totam Sinam, maxime in *Quantung*, cervi, lepores, hinnuli, & aliæ feræ; integra armenta eorum proficiſcentibus occurrunt.

In *Xantung* lupi homines pariter & fruges invadunt.

Xenſi urſos alit, quorum priores pedes Sinæ inter delicias referunt.

Apud *Linyao* montes ſunt, in quibus tauri efferi & animalia Tigridum æmula, ex quorum pelle veſtes conficiunt, reperiuntur.

In *Suchuen* apud *Po*, *Rhinoceros*, Belgis *Neushoorn*, quod cornu naribus impoſitum gerat. Colore ſubcineritio eſt, inſtar Elephantorum, corpore glabro & depili. Pellis rugoſa & ſegmentata tanta duritie, ut vix Japonico acinace diffindi queat. Non enim ſquammis (ut vulgo pingitur) armatus eſt Rhinoceros, ſed hæc ſegmenta & plicaturæ ſquammas tales & quaſi clypeos repræſentant. Ore ſuillo, ſed acutiore, cornu in nare gerens, nigrum vel cineritium, raro album, quod pretioſius cæteris. Prout ætas, ita & cornu majus minusve eſt. Rhinoceros.

Mole corporis parum ab Elephanto diſtat, ſed brevior pedibus eſt, unde etiam minus ſpectabilis. Nulli noxam infert illæſum: ſi vis fiat, non in illum modo, qui prior læſit immaniter ſævit, ſed obvia quæque, etiam integras arbores proſternit. Proſtratum hominem lambendo necat; lingua enim ejus aſpera & aculeata eſt: qua cutim & carnes uſque ad

ossa dilaniat. Exemplum memorabile *Iacobus Bontius*, in hæc verba: Cæterum de irritatæ bestiæ furore aliquid addam, quod nuperrime accidit Secretario nostræ civitatis *Theodoro Iemmingio*, qui cum nuper duobus aliis comitatus eques in silvam exiisset exspatiatum, in paludoso loco in Rhinocerotem cum catulo suo incidit (nam hoc animal non secus cœno, quam Porci, & Apri libenter volutatur) qui illis visis surrexit, ac tarde recedens præ se agebat catulum suum silvam versus, qui cum lasciviens aliquando restaret, mater rostro protrudebat. Interea quidam ex eorum consortio præ temeritate, equo insidens belluam insequitur, & exerta machæra, quam gerebat, Japonicâ, posteriores partes Rhinocerotis ferit, sed ictibus non penetrantibus propter cutis crassitiem aliquot striæ in tergo & natibus bestiæ apparebant. Quod patientissime bellua ferebat, quousque catulum suum inter vepres & salicta occultuisset, tum enim repente conversa in equitem nostrum, cum immani grunnitu, & stridore ejus caligis mordicus apprehensis, eas mordicus discerpsit, materia levi, utpote Bombycina, sequenti, alioquin plane actum de eo fuisset: sed equus forte prudentior aliquanto suo rectore, retro saliit, & in fugam convertitur, insequente ipsos omni vi Rhinocerote, prosternendo cum horribili fragore arbores, & quidquid obvium ipsi impedimento esset. Dum noster eques devenit in eum locum, ubi socios reliquerat, quibus visis, Rhinoceros, eo derelicto, alios impetit, qui furorem belluæ declinantes, post duos ingentes arbores se abscondiderant, vix duos pedes intermedia rima à se invicem distantes, & sive hoc felici eorum fato, seu stupore huic animali ingenito, evenerit, bestia solummodo per istam rimam summo conatu sibi viam quærebat, & arbores non secus ac arundines tremere faciebat, sed tamen crassitics earum frontis ipsius impetum infringebat. Interim dabatur ei locus scopleta sua explodendi (quæ propter Latrones Javanos, ibi tum temporis vagantes, unicuique gerere mos erat) & belluam adactis aliquot ictibus per cerebrum feriendi, & sic immanem belluam pro stravere, suppetias ferentibus Mauris ferris, qui istuc à Dominis suis lignatum missi fuerant, qui hoc animal porro dolonibus, & securibus contrucidavere.

Pascitur aculeatis frondibus, ac spinosis ramusculis, qui linguam ob membranæ crassitiem non offendunt. Ei innata cum Elephanto antipathia est, cujus abdomen cornu, prius ad silicem exacuto, dilacerat, unde subsequente hæmorrhagia interit. Porcum grunnitu æmulatur. Mauritani ejus carne vescuntur, cujus substantia tendinosa, & adeo compacta, ut ad concisionem dentes ferrei requirantur. Vinum, in quo Rhinocerotina pellis per noctem macerata est, adversus malignas febres præstans remedium: ut & ejus cornu adversus venenum certa antidotus. Hæc bellua non Aristoteli, nec Græcis, aut Romanorum ulli sexcentis sexaginta quatuor annis ante restauratam Romam innotuit. Quamvis postea Quiri-

Quirites rebus ſecundis luxuriantes ejus cornu pro lechytho in balneis, & vivum animal in theatris uſi fuerint. Unde auctores de prima Rhinoceratis in Europam introductione variant.

Per univerſam *Chekiang* Tigres; ſed in monte *Kiucheu*, hominibus innoxii, & ſi quæ feræ Tigres in hunc montem deferantur, manſueſcunt.

Variis Sinæ locis Elefanti quoque reperiuntur, ſed optimi in *Nanking* & *Iunnan*. Et quoniam animal hoc etiam Europæis notiſſimum eſt ac multorum prolixæ de eo deſcriptiones extant, pauca tantum de eo trademus, omiſſis quæ ut ambigua adhuc diſputantur. Omnes ſunt nigri, Æthiopicis exceptis: album Rex Narſingæ habuit. Cutis rimoſa & denſa eſt, unde clypeos & arma Mauris & Peguanis præbet. Quatuor in ore dentes habent, præter duo illa eburnea cornua, quæ in maribus reflexa; fœmellæ in ſolum propendula gerunt. Inferiorem tantum maxillam inter mandendum movent, ſuperiori ſemper immota. Loco narium proboſcidem habent flexilem, quo vici manuum utuntur. Quicquid de Elephanti docilitate dicitur, verum eſt: ſed illud Plinii & Æliani falſum inflexiles pedes & crura ſine flexuris habere. Elephanti natura melancholici ſunt admodum, noctu pavent & inſomniis divexantur. Alvi profluvio frequenter laborant & zelotypia quotannis efferantur. Hoſtes ejus ſunt Rhinoceros, Leo, Serpens, Tigris, Porci, Arietes, & Dracones ex coloribus ruber & igneus. Elephas.

In *Iunnan* apud *Chinyven*, mons *Nalo*, in quo ferociſſimæ Tigres & Leopardi; ſunt & in *Quantung*, apud montem *Xepao* prope *Gucheu*. Tigris.

Leoni-

Leonibus ferociores ſunt, humanæ carnis avidæ; homines ex ipſis ædibus, ut felis mures, abripiunt. Etiam arbores conſcendunt, inde, qui eo confugerunt, deprædantes. Circa renes baculo percuſſus, animo linquitur & ſuperatur: neque alia ratione facilius domari poteſt. Ac ne in homines pariter & beſtias inſatiabiliter graſſaretur, natura parvum quoddam animal ei ſocium fecit, quod perpetuo ſuo latratu præſentiam Tigris prodit; quo audito reliquæ beſtiæ ſe abdunt, homines aufugiunt. Bengalenſes imprimis Tigres metuunt, unde variis nominibus quaſi in ſecuritatem appellant, ne ſi proprio ſemper nomine compellent, ab eo ſtatim dilanientur. Magna inter Tigres & Rhinocerotem amicitia eſt; ubi Rhinoceros ibi & Tigris cubile ſuum habet, ac frequenter ſimul ambulant. Cauſam Javani referunt in ſtercus Rhinocerotis, quo Tigris contra debilitatem ſtomachi utatur, non ſecus ac feles nepetam, Canes gramen, cervi dictamnum pro medicina habent. Sed Rhinoceros fœmina, dum prolem ſuam lactat, Tigrim non fert juxta ſe ambulantem.

In *Quangſi* Echini aculeis ſesquipede longis, quos in obvios magna noxa ejaculantur.

In *Xenſi* beſtia *Xe*, unde moſchus. Ex regno *Lu*, in regnum vicinum *Laos* delatum, ſtatim moritur, velut extra aquas piſces. Etiam in *Suchuen*, montibus apud *Paoning* reperitur.

In Regno *Gaman*, animal *Feſe*, humano fere aſpectu, brachiis longis, nigrum & ſetoſum; celer, riſu hominem æmulatur & deprehenſum vorat.

In

In *Suchuen* apud *Cungking*, mons *Tayung*, in quo simiæ humana forma. fœminis admodum insidiantur, quas etiam subinde abreptas, incunt. Tale monstrum *Nicolaus Tulpius*, insignium virtutum & in Remp. Amst. meritorum ita describit: *Satyrum Indicum, nostra memoria, ex Angolæ delatum: & Frederico Henrico Arausionensium Principi dono datum. Erat autem hic Satyrus quadrupes. Sed ab humana specie, quam præ se fert, vocatur Indis* Oran-Outang *sive homo sylvestris. Exprimens longitudine puerum trimum, ut crassitie sexennem. Corpore erat obeso, nec gracili, sed quadrato, habilissimo tamen, ac perniciss imo. Artubus vero tam strictis, & musculis adeo vastis; ut quidvis & auderet, & posset. Anterius undique glaber; at pone hirsutus, ac nigris crinibus obsitus. Facies mentiebatur hominem; sed naves simæ, & aduncæ, rugosam & edentulam anum: Aures vero nihil discrepare ab humana forma. Uti neque pectus ornatum undique mamma prætumida (erat enim sexus fœminini) venter habebat umbilicum profundiorem; & artus, cum superiores, tum inferiores tam exactam cum homine similitudinem, ut vix ovum ovo videris similius. Nec cubito defuit requisita commissura, nec manibus digitorum ordo; nedum pollici figura humana; vel cruribus sura, vel pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac decens membrorum forma in causa fuit, quod multoties incederet erectus, neque attolleret minus gravate, quam transferret facile, qualecunque gravissimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat cantbari ansam manu altera, alteram vero vasis fundo supponens, abstergebat deinde madorem labiis relictum, non minus adposite, ac si delicatissimum vidisses aulicum. Quam eandem dexteritatem observabat utique cubitum iturus; inclinans quippe caput in pulvinar, & corpus stragulis convenienter operiens; velabat se haud aliter, ac si vel mollissimus illic decubuisset homo. Quinimo narravit aliquando affini nostro Samueli Blomartio Rex Sambacensis, Satyros hosce præsertim mares in Insula* Bonrxo *tantam habere animi confidentiam, & tam validam musculorum compagem, ut non semel impetum fecerint in armatos viros, nedum in imbellem fœminarum, puellarumve sexum. Quarum interdum tam ardenti flagrant desiderio, ut raptas non semel constuprarint. Summe quippe in venerem sunt proclives, quod ipsis cum libidinosis veterum Satyris commune, imo interdum adeo protervi, ac salaces, ut mulieres Indicæ propterea vitent cane pejus & angue saltus & lustra, in quibus delitescunt impudica hæc animalia.*

A V E S.

IN *Xantung* Gallinæ, Capones, phasiani perdices & aliæ aves vilissimo pretio venundat.

In *Quansi* gallinarum genus, quæ gossypii fila evomunt & nisi mox sublegantur, iterum deglutiunt.

In *Xensi* apud *Mincheu* & *Tienciven*, perdices & Gallinæ loco plumarum lanam, ut Aves, habent. Hæ gallinæ parvæ pedibus admodum humi-

humiles, sed animosæ ac pugnaces sunt, ac voluptatis & delectamenti ergo à fœminis aluntur.

In *Quantung* incredibilis anatum copia, studio incolarum alitur. Ova fornacibus vel sub fimo, more Ægyptiorum, excludunt. Sinæ in navibus suis integra anatum stabula habent, quæ ad littus & ripas delata, undis recedentibus, ostrearum, cancrorum aliorum animalculorum carnibus saginant. Sæpe integræ classes anatiferæ uno loco subsistunt, anates in aqua & littore mixtim pascunt: circa vesperam ad pelvis sonum singulæ navim suam repetunt. Caro earum salita, pristinum saporem retinens, diu asservatur.

In *Huquang* apud *Hanyang*, anseres feri capiuntur.

In *Chekiang* apud *Vencheu*, & montem *Yentang* lacus est decem stadiorum ambitu, *Balneum anserum* nomine, quia feri anseres, dum loca mutant, in prætervolando ibi quiescunt.

In *Quantung* apud *Chaoking* & in *Quangsi* ac *Iunnan*, montana feros ac cicures Pavones alunt, quos vix alibi reperias.

In *Nanking* apud *Taiping*, Insula *Hiao*, quæ saxum excavatum videtur; in quo innumeræ noctuæ stabulantur, unde & nomen accepit.

In *Suchuen* asperis montibus apud secundum militare castellum, vultures generosi & acres reperiuntur.

In monte *Locung*, in Provinciæ *Huquang*, apud urbem *Xincheu* avis nidulatur, quæ nunquam nisi pluvia imminente, sonum edit; unde accolæ certam conjecturam faciunt.

In *Chekiang* apud *Kiahing*, Sinæ autumno aviculas *Hoangcio* capiunt, quas vino ex oryza impositas toto anno divendunt.

In *Quangsi* apud *Queilin*, pulchræ & discolores aves, quarum pennas suis telis sericeis vel lineis intertexunt.

In *Xensi* urbs *Fungciang* à Phœnice dicta vel ave auspicata; quæ raro visitur: nam *Fung* est avis & *Ciang* fortuna vel felicitas. Hanc avem variis coloribus depingunt, sed semper solam, quia rarissime, nec nisi magno rei bono conspiciatur. Procul dubio Phœnicem vel ignotum aquilæ genus, quale suis tapetibus & vestitui intexunt, denotant.

In *Iunnan* apud *Kiocing*, hirundines albis sub ventrem maculis, ex quibus Medici præstantem ad oculorum vitia aquam distillant.

Apud *Unting* lacus *Hoeiniao* arboribus undique cinctus, quinque stadiorum ambitu, in quem decidentia arboris cujusdam folia, avium formam induant, tanto accolarum cum stupore, ut illas aves pro spiritibus habeant.

Per universam *Sinam* avis *Louwa* reperitur, ansere minor, corvo similis, collo procero, rostro aquilino incurvo. Sinæ ut supra dictum piscari eum docent, sicut apud nos canes ad venandum edocentur. Collum iis, ne majores pisces deglutiant, ferreo annulo constringunt, quos ex inglu-

vie

vie eorum piſcator expellit. Piſces majores, quam ut gutture capi poſſint, roſtro attollunt & dato piſcatori ſigno, exhibent. Pro ſingulis certum tributi genus Imperatori perſolvitur.

Piſces.

IN *Xantung* aquæ adeo piſculentæ ſunt, ut unico ſtufero, decem piſcium libras emere poſſis.

In *Kiangſi* magna quoque piſcium copia, præſertim apud *Kienkyang* ubi Sturionum, Delphinum & Salmonum captura.

In *Huquang* apud *Xeu*, in rivo *Lofeu* præſtantes lampretæ capiuntur.

In fluvio *Croceo* capitur piſcis *Xeboa*, à lapideis cutis maculis ita dictus. Nuſpiam niſi apud urbem *Pajote* capitur, bibonum & ebrioſorum delitiæ.

In *Fokien* apud *Hingboam* optimi alburni capiuntur.

Apud *Ningpo* in vere piſcis *Hoang*, id eſt *flavus* capitur tantæ teneritatis & mollitie, ut vix dimidia extra aquas hora durare incorruptus poſſit. Sed quia ſaporis delicati admodum eſt, in ſaccis glacie plenis eum conſervant, & atque huic fini hybernam glaciem tota æſtate in cellis cuſtodiunt.

Apud *Kiagan* mare eſt *Mie*, ita dictum, quod piſces melle dulciores alat.

In *Chekiang* apud *Hangcheu* & *Canghoam*, mons *Cienking* mare ducentorum jugerum amplitudine eſt, in quo fulvi piſces aureo colore micantes, vix digitum magni, ſed cauda bifurcata aut trifurcata, etiam ſolida & lata ſpectabiles. Sinenſes hos piſces in ſuis hortis magna cura, peculiaribus quibuſdam ad id vaſis, alunt, & Magnates quoque manibus ſuis eſcam illis in aqua quaſi applaudentibus, projiciunt. Unus tālis piſcis, ubi in juſtam magnitudinem excrevit, tribus vel quatuor Coronatis venditur.

In *Honan* apud *Namyang*, rivus *Tan*, principio æſtatis rubri plane piſces capiuntur; reliquo anni tempore latent.

In *Huquang* apud *Changxa* & *Nanking*, in magno fluvio *Kiang*, piſcis *Xiyu*, Luſitanis *Sauel* Aprili & Majo capitur; Imperatore quendam Eunuchum ibi conſtituente, qui piſces curioſe glacie ſepultos vivosque navibus *Pekingam* mittit.

In *Xenſi* apud *Pingyang*, piſcis capitur quem Sinæ *lapidem* vocant, cujus ſiccati & contuſi pulvis telæ ſericeæ inſperſus, eam à tineis & blattis præſervat.

Apud inſulam *Hainan* Sinæ Balænas eodem, quo Batavi apud *Gronlandiam* & *Spitzbergam* modo capiunt & inde oleum excoquunt.

In *Iunnan* apud *Chinkiang*, piſcis genus, ex quo Medici præſtans medicamentum contra pſoram & impetigines conficiunt. In eadem regione mare *Ming*, nigris piſcibus fœcundum, qui varios morbos ſanant.

Balæna.

LOngitudo Balænarum communis octoginta, fæpe centum & viginti pedum eſt, quanquam in Indico Oceano nongentorum & ſexaginta pedum conſpectam tradant. Capita tertiam corporis partem conſtituunt; ſupra nares duo rotunda foramina, per quæ aquam attrahunt & regurgitant. Loco oculorum duas prominentias, vel tenues nervos, tres ulnas longos & ſeſpipede latos, denſis villis conſitos habent. Auris utrimque ad tempora, extus longe anguſtior quam inferius, unde acutiſſime audiunt. Rictus quinque ulnas patet, labia tam pinguia & craſſa, ut fæpe ſexies mille libræ laridi exſcindantur. Lingua octodecim pedes longa, decem lata, ſupra octingentis parvis magnisque oſſibus ſetis mollibus veſtitis, ne lædatur, quieſcit. In ventriculo nil niſi pugilli aliquot aranearum & muſci marini reperitur: unde putant ſola aqua ſalſa nutriri. Sed vorant etiam piſces, ac in una quadraginta aſelli majores reperti. Nonnulli negant eas mandere, ſed totos piſces deglutire, nec niſi minutos, quod gula eorum anguſta ſit. Mas membrum genitale quatuordecim pedes habet. Coeunt magno cum affectu, mutuo ſe amplectentes & erectæ. Fœminæ pariunt inter Octobrem & Novembrem unicam prolem, bovis magnitudine ac fæpe majorem, quam mater ſuis pinnis defendit & uberibus lactat. Inimicitiæ ipſis cum *Tonnis*, *Delphinibus*, *Orka*: imprimis tamen *Xiphiam* formidant, qui ſuo acutiſſimo

tissimo gladio serrato ventri Balenæ exitium molitur : inde rictum ejus subiens , linguam devorat, cui rei fidem faciunt multæ balænæ mortuæ, quarum lingua faucibus morsu est evulsa.

Balænæ ita capiuntur. Deprehensa in mari Balæna scapham, cujus proræ *Harponierus*(ita vocant Belgæ)infisitit,expediunt. Jaculator jaculum suum in Balænæ caput adigit. Ferrum ejus tres pedes longum , acutum & uncinatum longo funè ducentarum fere orgyarum alligatum est. Piscis ictus profundo mergitur , funesequente. Si profundius descendat, quam funis longus est , dimittitur ex manibus , ne scapha evertatur. Interdum extremo funi inane vas alligant, quod aquæ innatans , vel ex ea emergens Balænam ostendit; nonnunquam Balæna etiam hoc vas cum fune in profundum abripit. Vulnere paulatim debilitata emergit, & si vivat adhuc, lanceis porro confoditur , sed maximo cum periculo: quippe pinnis suis & cauda mare horribiliter verberat, ut undæ spumis ingentibus albescant, & scaphæ submersioni expositæ sint. Ex mortuo ad littus laridum cultris exscinditur, ac in oleum excoquitur : reliquum cadaver in mare abjicitur , cui insidentes lari illud depascuntur, & dum natat, Balænam vivam procul spectantibus exhibere videtur.

Reptilia.

APud *Fungciang* Serpentes nigri ex quibus antidotum conficiunt.

In *Honan* apud *Nangang* , Serpentes cute maculosa & albuginibus infecta. Vinum , in quo macerati, paralysin sanat.

In *Huquang* apud *Hoangheu* Serpentes lepram & scabiem sanant.

In *Chekiang* apud *Kincheu*, in monte *Cutien*, Serpentes sine veneno & innoxii sunt.

Insecta.

XEnsi raris irrigatur pluviis, unde ingens locustarum in ea proventus, omnem virorem depascentium, quanquam omnes incolæ jussu Magistratuum contra eas expeditionem suscipiant & quasi bellum gerant, nihilominus cuncta adeo vastant , ut neque folia in arboribus, neque in campis herbæ, aut fata conspiciantur. Sæpe sua multitudine ipsum Solis lumen offuscant & tenebras ipsa meridie inducunt. Coquuntur à Sinis & pro cibo delicato comeduntur.

In *Huquang* apud *Tegan*, cera alba reperitur, quam Vermiculi quidam eodem fere modo,quo apes, favos elaborant. Hæc cera pretiosis candelis, quibus nonnisi Magnates utuntur , inservit : nam & candidissimæ sunt & suavem, dum ardent, odorem exhalant, & clarius lucent, quam aliæ, nec vestes contactu fœdant. Hæc cera etiam apud *Pinglo* in *Quangsi* reperitur.

Nullibi totâ Sinâ plures, quam in *Chekiang*, bombyces, ubi eodem quo in Europa labore, propagantur. Ut falsum sit omne sericum in Sina absque humano labore, in arboribus crescere.

In *Xantung* fila serica de arboribus & tectis ædium ac per campos sponte dependent, non à Bombycibus, sed alio vermium genere, quod erucis non admodum dissimile est, confecta. Sericea tela ex hoc serico confecta paullo crassior est, quam ex Bombycum filis, sed simul quoque durabilior & densior.

Amphibia.

MUlta quoque per Sinam *Amphibia*, ambiguo terræ & aquæ commercio utentia.

In *Huquang* fluvio *Siang*, bellua equi specie, sed squammosa ac unguibus, ut Tigres. Homines pariter ac bestias imprimis autumno, ubi aquis egressum omnem regionem pervagatur, dilaniat.

In *Quantung* apud *Hoeicheu*, bellua *Hoangcioya*, id est flavus piscis. Hoc animal neque piscis, neque avis est. Sed medium inter utrumque. Nam tota æstate avis colore flavo est, in montibus volans: autumno mare iterum subit & piscis fit, quem tum captum cum voluptate comedunt.

Crocodili.

APud *Chaocheu* in fluvio *Co* Crocodili sunt, Indis *Kaiman* specie lacertæ, colore croceo, præter ventrem, qui albus. Pellis sub ventre mollis, ibique facile vulneratur, ut falso Plinius scripserit pellem insauciabilem esse. Lata fronte rostro porci, rictu ad aures patulo, dentibus, qui magni, albi & robusti, pectinatim in ore dispositis: superiorem tantum maxillam movet, immotâ inferiori lingua caret, ejus loco pellicula inferiori mandibulæ adhærens. Oculis magis & rotundis, nigra pupilla, dorso sexaginta vertebrarum, pedibus uncinatis & extrorsum detortis, cauda reliqui corporis longitudine. Quatuor mensium inediam ferre potest: famelicus hominis instar, ululat. Cursu celerrimo, sed ægre inflectuntur ob dorsum rigidum, qua etiam causa sæpe prædam amittunt. Quidam limo vivere perhibent, sed revera pisces edunt, ac humanarum carnium avidi sunt. Animalibus in terra insidiantur, coëunt, fœmella in dorsum cubante & sexaginta ova, anserinorum magnitudine, pariente ac intra sexaginta dies excludente. Quidam ova sub arena defossa calore Solis excludi volunt. Nullum animal à tam exiguo initio in tantam molem excrescit: nam triginta pedum longi reperiuntur. Ichneumon, Bubalus, & Tigris, inter aves accipiter, ex piscibus Serpens aquaticus, piscis Porcinus,

nus, Delphinus, Scorpio quoque & homo hostes ejus sunt : Ichneumon ova ejus frangit & apricantis ac dormiturientis os subiens, intestina ejus corradit. Bubalus eum occidit, Tigris jacentis ventrem dilaniat. Contra amicos habent sues & aviculam Trochilum. Sues secus ripas Nili absque noxa vagantur. Trochilus dentes ei & rictum à sordibus purgat, ac vermiculos ex piscium retrimentis intra dentes prognatos sublegit, hiante Crocodilo & amicum laborem indemnitate compensante. Sinæ & Indi carnes ejus cum delectamento comedunt : nonnullibi in India assantur. Aqua, quibus caro eorum incocta, arancarum morsus sanat, sanguis oculos clarificat & Serpentum admorsioni medetur. Pellis combusta & amurcæ permixta stuporem membris inducit, ne sectionem sentiant.

In fluvio *Chaoking* piscis est, quem Sinæ *vaccam natantem* vocant, quæ ripis egressa, cicures vaccas cornibus impetit, sed extra aquas cornua ejus mollia & flava fiunt, omnemque duritiem amittunt, unde in fluvium redire & denuo piscis fieri cogitur, ubi cornua ejus pristinam duritiem recuperant.

Apud *Kaocheu* animal maritimum est, capite avis, cauda piscis, & in ventre suo pretiosos lapillos habet.

Inter hanc urbem & Insulam *Hainan* Cammari capiuntur, qui quamprimum extra aquas aëre afflantur, saxeam duritiem retenta pristina forma, induunt. Tales etiam in quodam lacu Insulæ *Hainan* capiuntur. Lusitani & Sinæ his Cancris ad febres depellendos utuntur.

In

In *Quangsi* apud *Quelin*, in monte *Haiyang* ſpelunca aquoſa eſt, in qua quadrupedes & cornuti piſces ſunt.

In *Honan* apud *Changte*, piſcis *Hajul*, id eſt *infans*, quod captus ploratum infantilem edat, Crocodili ſpecie, quadrupes longa cauda reperitur. Ejus pinguedo ſemel, ubi ignem concepit, neque aqua neque alia re extingui poteſt.

In *Xangtung* apud *Tengcheu*, oſtrea copioſe dantur.

In *Chekiang* apud *Vencheu*, parva oſtrea in paludoſis campis naſcuntur. Contuſa oſtrea, velut ſemen per agros ſparguntur & inde alia creſcunt, ſapore dulci palato grata.

Teſtudines.

TEſtudinum variæ per Sinam ſpecies. In *Suchuen* apud *Chunking* copioſus earum proventus: in *Huquang* apud *Hangcheu*, magnæ & parvæ reperiuntur, quas incolæ domi voluptatis ergo alunt & ſæpe non majores, quam avicula *Loman* ſunt.

In *Quantung* apud *Hoeicheu*, juxta littus maris teſtudines rupium inſtar. Sunt, qui tradant frutices & plantas in eorum tergore natas. Tam terreſtres quam maritimæ teſtudines more viperarum generant, maſculus fœmellam conſcendit. Sed ægre concubitum ferentem, quod nullam inde voluptatem capiat Ova Gallinarum inſtar, ſed minora & oblongiora, albumine & vitello conſtantia, ponunt. Hieme ſubtus terram absque cibo vivere dicuntur. Inceſſu tardigrado ſunt ob ponderoſum teſtæ onus & naturalem deſidiam. Semper cum perdicibus rixantur. Aquilas formidant, quarum unguibus in ſublime rapti, caſu franguntur. Sonum minorem quam ſerpentes emittunt. Contra viperas & ſerpentes pugnaturæ ſatureia & ſerpillum vires corroborant. Piſcibus, an carnibus annumerandum, dubium eſt. Jejunii diebus piſcium vicem apud Romanos ſuſtinent. Sed quia oſſa habent, reſpirant & ova pariunt, carnes videntur.

Terreſtres teſtudines duriſſimam, inſtar eboris & inflexilem (nam aquatilium molliores ſunt & flecti poſſunt) teſtam habent. Clypei earum ſuperne ſchirroſi eleganter flavo & puniceo colore variegati. Caput, pedes, caudam per foramina ſingula exerunt & iterum recondunt immobili tum mole. Tam parvæ dantur, ut vix pugnum æquent.

In *Virginia* trium aut quatuor pedum longitudine ſunt, nonnullæ bicipites & admodum mordaces ſunt.

In Inſula *Mauritii* tam magnæ dantur, ut quatuor ſtantes perſonas reptando ferant. Clypei decem homines conſidentes capiunt. Cammaris ex mari egredientibus inſidiantur, eosque devorant Maritimæ terreſtres mole ſuperant. *Lerius* unam octoginta viris in cibum ſuffeciſſe ſcribit, teſta ſuperiori duorum cum dimidio pede latitudinis. Mari dorſo innatant

tant dormientes, ubi harpagonibus trajectæ capiuntur, carne dulci & instar vitulinæ sapida.

Reperiuntur, quæ centum & quinquaginta ova, pilæ parvæ magnitudine, molli pellicula, habent. Sæpe in unico nido trecenti pulli jacent. Fœmellæ ova noctu in littore deposita, arenis obruunt, ubi Solis calore excluduntur.

In *Quangtung* apud *Kaocheu* piscis monstrosus est quatuor oculis, sex pedibus præditus. Sinenses margaritas evomere dicunt, sed eas fortasse cum ostreis deglutivit.

Apud *Kaicheu* parvum mare *Pehiai*, quod nomen ab albis cancris accepit, qui copiose ibi reperiuntur.

Caput Decimum Septimum.

De Incredibilibus & Admirandis Sinæ.

Multa incredibilia Europæis Sinæ de sua regione narrant, neque quin vera sint, dubitant.

Apud *Hucung Xensi*, mons *Taipe* est, in quo pulsatum tympanum statim fulmina tonitrua & tempestates commovere dicitur: unde capitis pœnam prohibitum tympano ibi strepitum facere.

In eadem Provinciâ in monte *Lo* apud *Chiming*, septendecim imagines humanæ ab ipsa natura effigiatæ sunt, tanta artis proportione, ut intuenti stuporem incutiant.

Fluvius *Tan* rubros pisces alit, qui ex leviſſimâ aquarum agitatione superficiem petunt, unde spectatores piscium ruborem, præ magna copia visum confundentium, aquæ attribuunt; unde nomen habet: *Tan* enim rubrum significat.

In *Xantung* apud *Ninyang*, fons, potus cujus longævos facit.

In *Suchuen* mons *Chinching*, in quo *Xinsien*, id est immortales homines simul conversari dicuntur.

In *Huquang* & montibus apud urbem *Xincheu*, altissimis feri homines & cujusdam Regis filia & cane prognati degunt.

In *Nanking* apud *Quangte*, mons *Ling* caput inter nubila condit, in quo spelunca est, cujus aditus statuam lapideam cujusdam sacrificuli in saxum mutati ostentat.

In *Chekiang* apud *Ningpo*, incolæ salsis cibis adeo delectantur, ut de iis per ludibrium vicini dicant, *ne post mortem quidem perituros, quod vivi tam largiter saliantur.*

Apud *Tinghai* ex mari saxum columnæ forma assurgit, quod dum præternavigant, aliquid in mare de navi jaculantur, certa persuasione, nisi id fecerint, infaustum fore iter.

Apud *Finghoam* parvum, sed profundum mare est, cujus aquæ, si Præfectum nanciscantur probum, vitrea pelluciditate resplendent; at vero si injustus sit, nigrescunt undæ & limosæ fiunt.

Apud *Lieucheu* in *Quantung*, mons *Uhoang*, in quo fructus nusquam alibi conspecti, de quibus quisque quantum vult, comedere potest, sed nullum secum auferre: quod qui faciunt viam, qua descendunt, reperire nequeunt.

Luicheu urbs *Quantung*, nomen à fulmine accepit, quia ibi Templum magnificum spiritui fulminis extructum. Sinæ fingunt spiritum quendam fulmini præesse, fulmen esse partem confracti mallei decidentem. Malleo illo magna tympana pulsari & hinc tonitrua exaudiri, quæ in illo monte toto anno gravissima sunt.

In *Iunnan* apud *Chinkiang*, hodieque magnum saxum conspicitur, quod *Sinulo* Rex regni *Mung*, acinace suo, altitudine trium cubitorum unico ictu dissecuisse dicitur, ad Legatum alterius Regis, *abi* inquit *& tuo Regi nuncia, quales ego acinaces habeam.*

In monte *Funghoang*, Provinciæ *Honan*, apud *Munghoam* Phœnix, postquam aliquandiu suaviter concinuisset, obiisse fertur. Sinæ dicunt circa exitum autumni quotannis vicinarum Regionum in eo monte congregari, mortem Phœnicis deplorantes. Accolæ tum montem noctu cum lampadibus conscendunt, ac magnam præstantissimarum avium copiam capiunt.

Apud *Vuming* puteus *Quoim* est, quem senex quidam baculo suo terram siticulosam percutiens, produxisse dicitur, imposterum nulli amplius visus. Ita in *Suchuen* apud *Kiating*, rivulus *Chocung*, ex quo fœmina quædam puerum in arundine latentem & plorantem extraxisse, ac pro suo filio domi educasse dicitur. Utraque narratio Historiam Mosis adumbrare videtur.

In *Iunnan* mons *Fukin*, apud *Kiocing* jacet, ubi fons scaturit, cujus aquæ ingenium pueris augent & corroborant.

In *Quangsi* apud *Gucheu*, Rex *Pego* decem Crocodilos in lacu *Po* aluit, quibus noxios objicit Innocentes illæsi evadebant: soli rei devorabantur.

Apud *Luching* mons *Funieu*, id est *vaccæ occultator* jacet, quod in eo vacca quædam furiosa post multos dilaceratos homines, à quodam ignoto abscondita fuerit.

Apud *Fuencheu* mons omnium altissimus *Vanbu* est, qui nomen à decem millibus hominum habet, qui in ejus cacumine diluvii tempore submersionem, cæteris omnibus stagnatis, evaserint.

In

In *Suchuen* apud *Chingtu*, mons *Tienchi* eſt; in quo palus, cujus aquæ neque pluviis augentur, neque ſiccitate imminuuntur. Talis quoque lacus *Fungboang* apud urbem *Linkiang* eſt.

Apud oppidum *Cin*, palus *Tienxui* eſt, id eſt cœleſtis aquæ eſt, quæ varios morbos ſanat.

In *Honan* apud *Queiboei*, mons *Cingnien* ſpeluncam habet, cujus aquæ tam ſunt acres, ut omnes capilli ea loti excidant.

Apud *Chaoking*, mons *Tientu* horribilis aſpectu eſt, in quo palus, cui lapillus injectus, ſonitum inſtar tonitrui concitet & ſtatim coeuntibus nubibus pluvia cadit.

Apud *Tingcheu*, mons *Kin*, & in eo tres paludes ſunt, quæ ferrum mox in æs tranſmutant.

In *Xenſi* apud *Huquang*, palus *Fan*, ex fluviorum confluxu oritur. Imperator *Hiaovus*, ibidem tres alias paludes effodi juſſit, unam aquis fluvii *Guei* eo derivatis, ad quam magnificum Palatium exſtruxit; alteram nomine *Quemming*, in qua *Naumachias* exhibebat, ac milites maritimis prœliis aſſuefaciebat; tertiam apud planitiem *Silen*, in qua magnum ex lapide piſcem ſub undis velut cœcam rupem conſtituit, ut nautæ dum eum evitare diſcunt, ſyrtes ac cautes ſub mari latentes eadem induſtria caverent. Hic piſcis pluvia imminente horrendum remugit, quod forte repercuſſo inter montes aëri adſcribendum. Ferunt Sinenſes Imperatorem *Hiaovum* aliquando ſomniaſſe, piſcem illum lapideum hamo captum auxilium ſuum implorare. Altera die captum hamo piſcem quendam in illo lacu, quem Imperatori, memor ſomnii pridiani, liberum dimiſerit; unde in reti Imperatoris duæ margaritæ captæ fuerunt, Sinis *Mingyne*, id eſt lapides Lunæ claræ, quod cum Luna creſcant pariter & imminuantur, quaſi liberale donum piſcis illius capti & dimiſſi.

Volunt illas margaritas hodieque in Palatio Imperatoris ſupereſſe, ſed inæſtimabili pretio cenſeri. Quando Imperatori in manus traduntur, inquit: *Hoc eſt donum grati piſcis, qui per me hamo liberatus fuit.*

In *Xenſi* apud *Xancheu*, palus *Hungyen*, id eſt *Rubri ſalis eſt*, quia ex ejus aqua ſed rubeus excoquitur.

In *Honan* apud *Caifung* lacus *Kiming* eſt, quam familia *Sunga* juſſit effodi, ad nautas maritimus prœliis exercendos, quod præcipuo Imperatoris *Taicungus* ſummo ſtudio fecit. Hæc palus amœniſſimo ſitu eſt, circum frequentibus paſſim Palatiis & Templis. Crebræ etiam columnæ carminibus Poëtarum, quibus laudes ejus celebrant, inſcriptæ. In illo tractu alius quoque lacus *Tungmmen*, ob aquæ claritudinem dictus; nam muſcus, vel quicquam pellucidis aquis inimicum in eo non creſcit.

In *Honan* apud *Queito* palus *Choking*, in cujus aquis lota tela ſericea, ſplendidior longe & mollior fit, unde plurimi textores ad eum cum officinis ſuis confederunt.

Apud *Iemfu* in *Honan* palus æſtate frigidus, hyeme calidus eſt.

Apud *Nanchang* in *Huquang*, palus *Cinchu*, id eſt *margaritarum* eſt, cujus ripis, inambulantes ſi fortius figant pedes, exiliunt. Undique rotundæ aquæ ex terra guttæ margaritarum imaginem referentes.

Apud *Hengcheu* ejuſdem Provinciæ *Huquang* profundiſſima palus, cujus aquæ inſtar graminis virides, quam ad vinum ex oryza coquendum Sinæ admodum æſtimant.

Apud *Taiping*, *Nankingæ* palus *Tanyang*, trecentorum ſtadiorum ambitu.

Sed omnes lacus magnificentia & ſitu ſuperat *Si* in *Chekiang* apud *Hangcheu*. Inter hanc urbem & lacum via lapidibus ſtrata ſeptem ſtadiorum. Lacus ambitu quadraginta ſtadia complectitur, undique amœnis montibus cinctus, ex quibus rivuli jucundiſſimo murmure labuntur. Circum Palatia, Templa, Cœnobia, Sylvæ, Sepulchra. Secus ripas viæ latæ quadrato ſaxo conſtratæ & in ipſo lacu viæ hinc inde apertæ, quibus pontes inſtrati. Arbores frugiferæ & ſteriles ad ornatum & umbroſas deambulationes, ordine diſpoſitæ viis paſſim cum clathris & podiis cinctis haud exiguo ornamento. Omnia denique hujus lacus tam magnifica, artificioſa & decora ſunt, ut naturam ne prius mireris, an artem, dubites. Aquæ ejus adeo pellucidæ, ut cryſtallo ambiguam palmam faciant & minimus in fundo lapillus appareat. Ad ripas ubi minus profundus, flores *Lien*, de quibus ſupra, copioſe creſcunt. Accolæ elegantiſſimis in eo navibus voluptatibus pulcherrimi loci & genio ſuo delicioſe indulgent.

Apud *Unping* in *Fokien*, palus *Loxui*, id eſt aquæ viridis; nam aqua ejus adeo viriditate ſatura eſt, ut cuncta, quæ ei intinguntur, viridi colore inficiat.

CAPUT

Caput Decimum Octavum.

De Regibus, & Imperatricibus familiis Sinensium, quæ ante & post Christum natum floruerunt.

PRiusquam nuperrimi Tartarorum cum Sinis belli Historias prosequar, universam Regum pariter ac familiarum imperantium chronologiam ordine recensere animus, ut mentem Europæus lector in prima tam vasti longeque diffiti Regni origine, ejusque incremento quandoque pascat, quapropter operæ pretium, illa ex Sinensium Annalibus juxta *Martinii* traditionem recensere: cum autem hi, à doctissimis Philosophis publica auctoritate conscripti, nulla contradicentium varietate distrahantur, tam certa annorum serie cohæreant, consensum potius illarum antiquissimarum narrationum, quam dissensum, ipsis circumstantias rebus ostendentibus, arguunt; attamen fidem non à lectore extorquentes, veritatem in medium relinquemus.

Primo hominem, ut supra dictum, *Puoncum* agnoscunt, ipso mortuo Sinas rexit *Tienhoangus*, & post illum successores tredecim unius omnes familiæ. De hujus Ducis ævo ita Sinensis Historicus loquitur. *Tunc temporis cælestis spiritus ubique discurrens, paullatim urbanos mores induxit, & absque magno labore mortales, alioqui disciplinæ capaces, ad humanitatem informavit, præcipue magno illo dracone* (fortasse ad Leviathan parientis Jobi alludit) *occiso, qui mundum omnem turbavit cœlum terræ miscendo. Eo enim perempto, summres quæque gradum ac dignitatem obtinuit.* *Puoncum* Præfectus primus.

Addunt hominibus deinceps præfuisse *Tiboangum* quendam, quem cæli siderumque cursus perite observantem, diem noctemque suis nominibus insigniisse, mensem quoque triginta dierum spatio terminasse. Hunc undecim alios fuisse insecutos tradunt; de quibus nihil memoria dignum, ne nomen quidem invenitur. *Tiboangus* secundus.

Huic *Ginhoangus* cum novem aliis è familia sua successit; qui terras ita divisit, ut novem partes constituerent. Earum una ad habitandum mortalibus contributa, reliqua octo agriculturæ atque annonæ destinavit. Ita vagos homines ac dispersos in unam sedem coëgit, quod Græci Photoneo apud Argivos tribuunt. Hoc gubernante aureum seculum fluxisse affirmant. Terra namque modico labore culta, sponte propemodum fruges tulit; & quilibet rerum ordo, ut cum Sinica historia loquar, suam dignitatem obtinebat. Rex plus quam paterna charitate populos com- Aureum sæculum.

plectebatur; qui eum vicissim, ut patrem, obsequentissimi filii colebant. Ille Regis nomen, hi subjectorum civium munus pulchre explebant. Omnia tunc erant communia, liberi omnes, maximoque inter se omnes amore connexi. Ab hac vero agrorum divisione Geometriam initium reperisse credibile est.

Yens tertius. Sequitur *Yens*, qui mortales in montium antris & speluncis in hoc usque tempus habitantes, mapalia & casas è ligno ædificare docuit, ut à se ferarum injurias defenderent. Fuit autem iis temporibus magna humanorum commodorum insciția. Neque enim aut agri colendi præcepta idonea, aut ignis è silice ad parandos cibos, fovendaque corpora eliciendi usum callebant. Herbis & fructibus sponte nascentibus, crudisque ferarum carnibus vescebantur, epoto etiam earundem sanguine, cum urgebat sitis. Animalium pellibus nullo artificio paratis, ad tegenda corpora ita utebantur, ut tamen maximam partem nudi incederent.

Sujus quartus. Hoc vita functo *Sujus* regnare cœpit. Is mirifice in Astronomia excelluit. Ex astrorum, ut & orbis nostri contemplatione primus è Sinica Philosophia quinque elementa esse docuit, metallum, lignum, aquam, terram, & ignem; quorum postremum esse in aëre deprehendit. Ligno quoque lignum atterendo primus ignem elicuit, ut nos è silice solemus; ac velut alter Prometheus flammæ radices & originem aperuit. Eam ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in usu habent, & pro varia tempestate anni ligna varia deligunt, id temporis ad præbendum ignem aptiora. Et si neque alterum compendium ignorent, chalybe ignem è silice petendi. Idem *Sujus* characterum & literarum loco, funium nodos ad memoriam levandam primus invenit, & in scholis modum iis rite utendi edocuit. Nulla tunc pecunia, nec auri fames fuit. Nundinas tamen instituit, ut rerum permutationibus idoneas. Ad quæ talia felicius constituenda quatuor præstantium virorum, quos ditionibus præfecerat, opera & consilio adjutus fuit.

Fobius quintus. Hic ergo primus est, quem Sinæ Imperatorem, seu cæli filium vocant. Hunc *Fobium* è matre absque patre natum memorant. Illam enim forte ad ripam lacus, à quo *Lanthien*, urbs in provincia *Xensi*, alluitur, deambulantem ingens hominis vestigium in arena impressum calcasse, indeab iride circumdatam concepisse, in eademque provincia *Fobium* enixam esse. Is anno ante vulgarem Christi epocham, quod supra indicatum, bis millesimo, nongentesimo, quinquagesimo secundo imperium auspicatus in eadem provincia, quam natalem habuit, regiam constituit.

Hic Imperator magnis virtutibus eluxit; & astrologiæ cumprimis peritus, cœlestium juxta humanarumque rerum curam exacte habuit. Nam in cælo quidem siderum motus intuitus, magnos eorum orbes aliasque è Matheseos norma figuras primus in tabulis descripsit. In regno leges & statuta excogitavit, quibus, ut & mœnibus, primus mortales munivit, nomi-

nominaque familiis facilius distinguendis imposuit.

Ad hujus Regis tempora nullum vestimenti inter marem & fœmidam discrimen. Copulæ conjugalis ignari veneri promiscue vacabant. Hæc vitia arcebat *Fohius*, jus matrimoniale introducendo, maremque à fœminâ habitu discernendo. Legem, ne quis virginem cognominem duceret, quæ etiamnum viget, stabilivit. Ad demulcendos subditorum animos instrumentum meditabatur musicum, quod triginta sex fidibus constabat: tantum hoc tempore valebat musica, ac si *Sinæ* sine ejusdem harmonia intra tranquillitatis & concordiæ fines coërceri non potuissent.

Fohius, postquam centum & quindecim annis imperasset, suum obiit diem; cui *Ximmgus*, virtute & pietate eximius succedit; qui Regni clavum centum & quadraganta annos moderabatur. Cum indies Sinarum numerus augebatur, qui carnibus, & herbis duntaxat vivebant, animalium plerisque consumptis, alimentum defecit. Imperator huic malo provisurus naturæ, quæ pro tanta hominum multitudine non sufficiebat, artis junxit auxilium; aratrum & reliqua ad agriculturam instrumenta primus adinvenit. Quo invento plebs gratulabanda, cæpit agros in sulcos incidere, quibus tritici, milii, oryzæ, frumenti turcici semina mandabant. Unde *Ximmgus*, id est agricola, dictus. Herbarum vires diligenter explorabat, non in alieno, sed suo corio experimenta faciens. *Ximmgus sextus.*

Postea vero, quum centum & quadraginta regnavit annis, ab alio Regulo, qui ei deinde in Imperio successit, bello petitus & victus occubuit. Ista clades in monte *Fano* accidit eo loco, ubi nunc *Yeking*, provinciæ, cui nomen *Peking*, civitas est sita; penes quam gentem ad hæc usque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria servatur.

Hoangtius igitur perduellione, vi & armis Imperium occupavit; de cetero virtute nulli secundus, eleganti etiam forma & statura ultra modum procera. Sinarum Republica statutis ac legibus aucta, mensuras itidem & rerum pondera ad libram examinanda instituit. Primus omnium exercitum aluit; cujus armis & metu jussa facere detrectantes in officio continuit. Neque aliud ei criminosum fuit, quam quod perduellis pessimo exemplo iisdem copiis esset ad legitimi Imperatoris injuriam abusus. Veruntamen Regnum per scelus obtentum probe administravit, civium amans & patriæ; quam ut commeantium bono apertam accessamque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam Imperii propagatis. *Hoangtius septimus.*

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem decerent, adscivit, veste cærulea usus & lutea, ut cæli ac terræ colores geminos velut gentilitios in cultu imitaretur. E florum interitu artem usumque tingendi variis coloribus invenit, quos opulentis egentibusque voluit esse diversos. Figlinam & fabrilem artem cædendi dolandique ligna

per

per ſuos Præfectos docuit; arboresque in naviculæ formam excavatas ad flumina majora trajicienda, undis credidit, minoribus fluviis ponte junctis. Ad commercia deinde provehenda nummos cudit ex ære; ad arcendam vero vim hoſtium, arma & bellicas artes non modo præceptis tradidit, ſed in uſum etiam perduxit. Ita pace belloque providens Imperator in utraque Reipublicæ fortuna civiumcommodis ac ſaluti conſuluit. Miraculi ſpeciem habet, quod ſequitur. In ejus palatii atrio herba creviſſe fertur, cujus ea vis & ingenium, ut, ſi quis improbus regiam ingrederetur, confeſtim in venientem, prona inſtar heliotropii, ſe obverteret. Quod germen ſi paſſim in hortis aut atriis Magnatum creſceret, quanto plures aulis abſtinerent, qui nunc latentium ſcelerum ſecuri, hujuſmodi proditores non timent?

Ceterum *Hoangtius* mares genuit viginti quinque, de quibus quatuordecim contracto matrimonio plures illi nepotes procrearunt, quos vivus aſpexit. Sinæ aſſerunt nunquam eum fuiſſe mortuum, ſed in eorum cœtum aſſumptum, quos *Xinſien* appellant. Hos in jugis montium ſummis voluptatibus vacare fingunt immortalitate donatos.

Xaohanus octavus.

Xaohanus omni virtutum genere & præclara indole inſignis, ab *Hoangtio* patre Imperium per manus accepit. Primus ex Imperatoribus, Præfectorum gradus & dignitates per varia volucrum genera & colores diſtinxit. Quippe ſemper ita habitum eſt apud hanc gentem, muneris, quod obit, gradum in veſte oſtendere. Hinc ante & retro volucrem aut aliud ſibi proprium inſigne auro byſſoque acu phrygia pictum thoraci aſſuunt, cujus aſpectu obvius quisque moneatur, quem è novem honorum gradibus magiſtratum obtinent. Neque una omnibus ſuorum ſymbolorum materies fuit. Ii enim, queis præfecturæ civiles obtigerant, quos nuncupant Philoſophos, pro inſignibus ſemper aves habuere; militares vero præfecti ac tribuni volucrum loco, Dracones, Leones, Tigrides & alias ejuſmodi ferociam militarem innuentes belluas ſibi affinxiſſe, pulchrius putabant. Omnes tamen eodem ſpectant, ut ex hoc habitu non gradus modo, ſed etiam conditio ac dignitatis genus in quoque noſcatur. Aves autem *Haobuus* ceteris animantibus idcirco prætulit, quod ſub initium Imperii Solis avis apparuit, cujus adventu felicitatem Regno portendi vulgo exiſtimant. Quod ſi hæc avis diu non ſit viſa, Imperatoriæ familiæ interitum & futuros bellorum motus ominantur. Quænam vero ſit hæc avis, non liquet. Forma, qua eam pingunt, aquilam crederes, niſi plumarum mira & diſcolor varietas obſtaret. Phœnicem ut eſſe ſuſpicer, ejus raritas perſuadet, Sinæ *Fughoang* vocant.

Kieulius plebem ad idololatriam hortatur.

Poſtquam imperium multis annis ſanctiſſime habuit, cum jam ob decrepitam ætatem Regni rebus minus providere poſſet; *Kieulius* impoſtor magicis artibus & lemurum ſpectrorumque terrore à veritatis tramite ad infanda ſacrificia incautam plebem adduxit, omnium fere animis fœda ſuper-

ſuperſtitione imbutis. Hinc iratum cœlum magnis in eam gentem calamitatibus detonuit, regnumque omne concuſſit.

Hoangtii fuit ex fratre nepos, & ob inſignem cæleſtium rerum ſcientiam & Imperii faſtigium aſcendit. Omnium primo, labefactatam priorum annorum fato religionem reſtituit, inſtaurata majorum pietate, ut unum omnes ſupremum cæli Imperatorem ſtatis ſacrorum ritibus colerent. Additum, ne cui alteri, quam Imperatori, ſacris fas eſſet operari. Tanti faciebant ſua ſacrificia, ut ſacerdotalem dignitatem, quæ ipſis ſumma habebatur, nonniſi cum ſceptro vellent eſſe conjunctam.

Xaohavi nepos hic fuit, *Cous*, apud ſummum ſignificat, ob ſummam virtutem dictus. Omnes enim optimi Imperatoris partes expleviſſe ſcribitur. Initio regni urbem regiam in *Honan* amœniſſimam Provinciam, ubi nunc *Yenſu* civitas eſt, loci commoditatem ſecutus, tranſtulit. Quatuor uxorum conjugio novo exemplo illigatus, totidem ex iis filios ſuſcepit. Harum una concepto voto à ſupremo cœli Imperatore *Cieum* filium impetravit. Altera *Kium* enixa eſt, quem, itidem precibus à *Xangii*, quem pro Deo coli ſupra indicavimus, matri antehac ſterili conceſſum ajunt. Tertia decimo quarto poſt conceptum menſe, viſo prius in ſomnis rubro dracone, quod magnæ felicitatis argumentum Sinis eſt, *Yaum* peperit. Quarta *Cheum* filium habuit. Hunc annis procedentibus præ reliquis pater ad Imperium aſſumpſit; optimæ indolis indicia in id uſque tempus præ ſe ferentem. At in eo fortunæ gradu non diu ſtetit. Nam ubi ſolus ab obitu parentis regnum obtinuit, cito modeſtiam dedidicit. Inde in licentiam vivendi nimiam prolapſus, vivus adhuc, quod nemini priorum obtigerat, Imperio exuitur. Ebrietati enim ac mulierum illecebris ita ſe totum permiſit, ut nullam Imperii curam haberet. Cumque à Regulis ſuæ ditionis non raro ſed nequicquam officii admoneretur; gens probis in hunc diem Regibus aſſueta, eique, cui ratio non imperaret, parere indignum rata, nono Imperii anno, è faſtigio in exilium detrudit, fratre illius *Yao* in ejus locum ſubrogato.

Hunc omnes libri Sinici paſſim ſanctiſſimum piiſſimumque prædicant. Et ſane ſi res ab eo geſtas recte expendas, omnes non modo Sinenſes, ſed orbis fere totius optimos quosque reges virtute pariter & gloria vel vicit, vel æquavit. Ejus laudes liber Xu dictus, & imperante *Yao* editus celebrat hoc brevi quidem, ſed inſigni elogio. Yai *merita implevere totum orbem. Magna erat in eo diligentia; omnes debito honore proſequebatur. Intelligens, compoſitus & perſpicax; omnia virtute atque indole quadam ſibi congenita exſequebatur.*

Idem ſiderum contemplatione ſe cumprimis oblectans, anni dimenſionem nonnullis erroribus obnoxiam reſtituit; menſem quoque intercalarem & abundantes ad debitum ordinem redegit. Ad quod efficien-

dum duorum virorum opera usus est in ea facultate præstantium; quorum unus *Hius*, alter *Hous* nominabatur. Eos ad assiduam magni cœli venerationem cohortatus, jussit varia ad matheſin opportuna instrumenta conficere; Lunæ quoque stellarumque motus deligenter observare; agriculturæ rite exercenda præcepta inde ad vulgi usum eruere; ac demum summa accuratione hiemale solstitium notare. Intererat enim illam Solis conversionem à rege non ignorari, quod eo die cuncta officia ministris distribuere consuevisset. Interea conjugis partes erant, bombycum educationem, byssi ac serici conficiendi rationem reliquas mulieres docere.

Ceterum *Yaum* supercilia vario tincta colore atque in Iridis modum micantia habuisse, invenio. Pacis quidem toto imperio stabiliendæ perpetuum ei, primumque studium fuit. Nec à studio dissentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maximè constituta. Hinc cum mortale genus illis præsertim locis, mirum, quantum augeretur; vicinæ gentes famâ tantæ virtutis excitæ, atque sub tam laudato Principe victuræ, ad ejus ditionem velut paternum sinum confluxerant eâ frequentiâ, ut jam vix regnum Sinense iis capiendis sufficeret.

Sex tribunalium inventio, & officia.

Post hæc ad meliorem formam, imo novam *Yaus* revocavit Rempublicam Sinicam, sex tribunalibus cum suprema potestate institutis. Rebus ita constitutis, quemadmodum *Yaus* Imperium summa æquitate tenuit, sic pari modestia eaque gemina, vivus alteri sponte cessit, nescio illone fortiter contempto, an juste & legitime administrato magis laudandus. In ipsa quoque abdicatione publicam utilitatem potius quam suorum amorem in consilio habuit. Quippe filiis suis, etsi nec degeneres, nec vulgo ingrati essent, ultro præteritis, imperium homini detulit, in quo nihil regium præter virtutem suspiceres. Forte cum Magnatum uno collocutus, solicitum se ajebat, quem in tanta negotiorum mole fortunæque varietate summiæ rerum atque gubernaculo præficeret. Cui alter *Fangius* nomine, *In regia*, inquit, *& stirpe tuâ est, quem Sinis imponas. Filius tuus natu major* Chus *bonæ indolis, prudentia non modica, ingenio perspicaci, te sive patrem, sive Imperatorem non dedecet. In eo gens universa præter virtutes tuas in filio tralucentes etiam sanguinem tuum amabit. Neque si me audis, alteri imperium trades.* At *Yaus* loquentem interpellans, *an ignoras*, subjecit, *æque mihi malorum laudes atque bonorum calumnias displicere? Natus meus loquax & contentiosus est; neque facta dictis illius respondent; foris doctus bonum se simulare, intus à ratione aberrat.* Ita purpuratum sugillata sibi adulandi vanitate à se dimisit, abdicationis consilio in alium diem dilato. Nec multo post, cum jam annis septuaginta imperasset, arcessitum ad se *Sungoum*, fidissimum & maximæ authoritatis præfectum alloquens: *in te* inquit, *transferre sceptrum cogito, cui ferendo te unum parem prudentia & probitate video.* Tum *Sungous* fastigium illud serio deprecatus, negat se iis virtutibus

bus adornatum, quæ majestatem decent; neque honorem istum se promeruisse, pudori suo gravem; neque humeros afferre tantæ moli pares. *Yaus* hominis in respuendo Imperio constantiam admiratus, quod alii ultro ac per vim invadunt; rogat, si gravetur regnum adire, quem igitur alium honore illo dignum judicet? Hic *Sungous* in omnium Magistratuum Præfectorumque corona ita Imperatorem alloquitur. *Quando ita me de idoneo regni successore compellas, qualem me fore nec quidquam tibi persuaseras; non equidem dissimulabo, quod ère tua regnique futurum existimo. Est in tua ditione agricola, conjugii adhuc expers, homo omnium sermone probus, quem ob pietatem ac morum gratiam omnis agrestium vicinia veneratur & amat, agris etiam suis ac domibus ad ipsius commoda usumque sponte oblatis. Ab ejusdem nutu & ore ob conceptam de illius integritate opinionem ita pendent, ut ejus in eventis omnibus consilium sequantur. Huic nomen* Xunus *est. Pater illi* Cuseus, *homo stolidus; mater ultra innatam fœminis garrulitatem singulari vitio loquax; fratres superbi ac pervicaces. Hos tamen obsequio & submissione inter tam diversa studia ita continuit, ut non modo se cum ipsis, verum etiam cum virtute tandem redirent in gratiam. Neque contentus alios facere meliores, seipsum quoque in dies magis castigans ad virtutis culmen enititur, juratus pravæ societatis osor.* Hæc *Sungoi* oratio fuit. Addunt Sinæ hunc ipsum *Xunum* toto tempore, quo ruri stivam ac deinceps in Regia Imperium rexit, nunquam defisse, singulorum virtutes, etiam suas facere. Nec diutius factum, & duas filias jam nubiles, quas deinde matrimonio sibi junxit, ac novem filios ad *Xunum* in ejus obsequio & potestate futuros mittit; ipsi Provinciæ præfecturam tantisper commisit, ut ejus in minori potentia virtutem exploret. Ubi ea se animi moderatione præbuit, ut omnibus admirationi esset, præcipue *Yao*. Qui tam bono successore lætus, elapso triennio eum Imperii consortem fecit, ipsi omni gubernatione commissa. Quo munere ille vivente *Yao* ipsos viginti & octo annos magno Reipublicæ bono perfunctus est. Atque ita, etiam regnum duos capere potest, si virtus utrique sit comes.

Colloqui *Yai* cum sangio de Regni translatione.

Hoc anno cum jam ad ultimam senectutem *Yaus* perveniisset, moriens ita *Xunum* ad Imperium legitime tenendum hortatur. *Ades*, Xune; *satis superque tuam fidem expertus sum. Dictis tuis ex æquo facta respondent. Age igitur, sceptrum capesse, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi subjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, sed à te populo serviendum. Rex enim idcirco super omnes eminet, at unus prospiciat omnibus.* His dictis moritur *Yaus*; quem *Xunus* haud aliter, atque filius optimum parentem, luxit. Et ut dolori suo litare posset liberius, rebus Imperii subinde Præfectorum curæ demandatis, ipse toto triennio ab *Yai* sepulchro nonnunquam discessit.

Fuit *Xunus* eximie prudens, moribus perquam compositis, & omnibus charus; quod sua vicissim, eaque summa in cives charitate promeruit.

Enitebat in eo non umbratilis virtus, ſed ſolida & in utraque fortuna conſtans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuiſſe; quod inde in Phyſiognomia Sinica, cui gens hæc impenſe dedita, bene magna de ea habet volumina, variis vultuum linearumque figuris referta, inuſitatæ felicitatis argumentum haberi cœpit. Neque hoc mirandum. Vidi ipſe puerulum in oculo dextro duas pupillas habentem. Quæ res parentes ejus ſingulari gaudio affecit, reputantes eum congenitam futuræ proſperitatis teſſeram in oculis ferre. Nec vani auguris fuere. Filius namque cum familia univerſa Chriſtianis ſacris imbutus, non alio nomine, quam iſto potuit eſſe felicior.

Sextribunalia reformata.

Porro *Xunus* Rempublicam novis variisque ordinibus civium ac munerum diſtinctam, ritibus inſuper ac legibus multum adauxit. Sex quoque tribunalia ſub *Yao* inſtituta in meliorem formam redegit, adlectis multis, qui magiſtratui jus dicenti partim aſſiderent, partim Præfectorum vices communicata poteſtate ſubirent. Ditionem deinde univerſam in provincias duodecim partitus, omnes ipſe quotannis coram obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis beneficiariis, explorandaque illorum fide conſumpſit; quos pœnis aut præmiis, ut erant cujuſque merita, affecit. Viros doctos & ſapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; largam ubique annonam procurare, hoſpites peregre procul adventantes benigne excipere, munia probis tantum & idoneis mandare, virtutem præmiis excitare, bonis fidem habere, malos dimittere. Quinque ſuppliciorum genera conſtituit, quibus criminum reos vel naſo, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent judices de ſupplicio in conſilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius iraſci. Exilii tres gradus pro ſceleris magnitudine ſtatuit. Graviſſimum fuit, toto Sinarum regno extorrem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica ſtadia exeſſe. Tertium ac mitiſſimum erat, regni duntaxat finibus proſcribi, nulla meta longinquitatis præfixa. Sed inter omnia *Xuni* imperia illud mihi palmam teneat, quo vetuit, nequis idcirco pareret, quod Imperator, ſed quod æqua juberet. Hinc forte Præfectos ſuos allocutus, *Tum demum*, inquit, *morem mihi gerite, cum quod bonum & æquum erit, imperavero.*

Supplicia quinque & exilium triplex.

Xuni dictum mirabile.

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas eſt mentio, in Sinicam ditionem infuſi, prædas agebant. Nec deinceps unquam deſiitere Sinarum terras infeſtare, uti ſuis locis docebimus. At *Xunus*, cui ſuorum ſalus cordi eſſet, in tempore ivit obviam per Præfectos ſuos graſſanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præſens reſtituit.

Sub eadem tempora ſolicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; *Yao Queniis*, ob hoc ipſum negotium male curatum

tum occisi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo sapiens, trede- Aquarum operosæ deductiones.
cim annorum spatio tanta diligentia curavit negotium, uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decursu sæpe suas ædes prætergressum, nunquam illic divertisse, nequid temporis sibi deperiret, exsequi regia jussa festinanti. Opus omnino stupendum, & cui, nescio, an in toto terrarum orbe par esse credam. Exstant etiammum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccatæ; alibi egestis aggeribus aquæ in lacum coactæ; fluvii majores in duos trefve amnes divisi, aut in mare deducti; unde ingens terrarum planities longe lateque diffusa emicuit.

Hoc labore, uti & eximiis virtutibus, quibus *Yuus* excellebat, adeo sibi *Xunum* demeruit, ut suismet filiis posthabitis illum in Imperii societatem adsciverit. Hoc, quod rarum est, annos septendecim concordi potestate tenuere. Nimirum facile duos capit regnum, quod capere virtutem potest.

Mortuo *Xuno* ejus filius *Yuum* sibi prælatum indigne ferens, cum natura Imperium sibi deberi crederet, armis illud ivit assertum. Sed nec consilium, nec tentata vis quicquam profuere. *Yuus* quidem, etsi divisa paullo ante potentia fessus, profugerat è Regia. Sed fugientis modestiam sceptra sequebantur, desertoque ab omnibus *Xuni* filio retractus est ad culmen, omnino dignus, qui Imperaret, quippe qui nulli tunc vel rebus gestis, vel ingenii magnitudine secundus habebatur. Hinc familia *Hiaa* prima familia imperatrix. *Hiaa* apud Sinas prima hereditaria dignitate Imperium in posteris propagavit. Atqui non patris ambitio filium, sed suamet cum virtus rebus præposuit. Ab hac jam tum ubique charus, ab omnibus expetebatur. *Yuus* quidem successorem sibi elegerat *Yeum* quendam, jam ante in Imperii societatem adscitum, at ubi diadema morte illius vacuum fuit, omnium ordinum consensu, *Yeo* spreto, ad *Yui* filium delatum est, utriusque merita spectantium. Ita eligendi mos, sive jus in hereditariam successionem transiit. Hæc familia *Hiaa* duravit annis quadringentis quadraginta & uno, septemdecim Imperatorum successione continua rerum apud Sinas potita.

Eodem, quo *Vieus* ejectus est, anno ante Christum natum millesimo septingentesimo sexagesimo sexto, apud Sinas *Tangus* regnare cæpit, qui primus familiam *Xangam* in Imperatoris nomen intulit, à sua olim Dynastia, cum Regulus esset, attributum: more Majorum, quoties Regnum in novam transfertur stirpem id observantium. Annis sexcentis & quadraginta tribus auctorem non intermissa serie sunt è sua stirpe secuti septem omnino & viginti, vitiis ac virtutibus promiscue insignes. *Xanga* secunda.

Hac deleta familiâ sequitur *Taus* anno ante Virginis partum millesimo centesimo vigesimo secundo, qui Imperii principio nomen mutavit, *Uus*, *Cheu* tertia.

id est bellicosus, dictus. Hinc morem illum manasse crediderim, ut Imperatorum nomina apud hanc gentem sub Præfecturæ auspicium mutentur, quemadmodum aliud nomen assiscit, qui Romanus Pontifex eligitur. Hæc familia à dynastia sua *Cheva* appellata Imperatores continua successione trecentos & septuaginta unum; una stirpe, quod de alia vix in omni legas Historia, in annos omnino octingentos & septuaginta quinque propagatâ.

Cina quarta.

Post exstinctionem familiæ *Chevæ*, caput extulit *Cina* anno ante Servatorem natum ducentesimo quadragesimo sexto, cujus auctor *Chingus*, sive *Xius*, floruit tantum annis quadraginta. Quam subsecuta est anno

Hana quinta.

ducentesimo sexto imperatrix familia *Hana*, quam *Lieupangus* ad Cæsareæ dignitatis splendorem erexit, cujus posteri Throno ad annum post Christi nativitatem ducentesimum sexagesimum quartum insiderunt.

Cyna sexta.

Hac quinta Imperantium familia subacta sexta, *Cyna* dicta, originem sumpsit, quæ ad annum Christi quadragesimum & decimum nomen imperavit. In hac familia quatuor Reges eodem tempore numerabantur, *Utai* dicti. Qui semetipsos post acre annorum quadringentorum bellum

Tanga septima.

solio turbarunt. His subsequitur familia *Tanga*, quæ Universo Sinarum Imperio potita in posteris ad annum sexcentesimum & decimum octavum imperavit.

Sunga octava.

Anno post Virginis partum nongentesimo vigesimo tertio familia *Sunga* claresceré cæpit, quæ Imperii clavum ad annum millesimum ducentesimum septuagesimum octavum. Hoc anno Tartari, postquam

Yoena nona.

septuaginta trium annorum serie continuis bellis Regnum infestassent, familiam *Sungam* penitus delevit, aliamque, quam *Yvenam* vocant, substituerunt; quæ ad annum millesimum trecentesimum sexagesimum octavum. Quo anno Tartari jure talionis à sacrificulo *Hu* Sinâ pulsi sunt; qui Imperii clavo potitus *Hungvus*, id est bellicosus miles dici voluit, qui familiæ *Taimingæ* auctor in posteris ad annum millesimum sexcentesimum quadragesimum quartum regnavit, donec Tartari pulsis iterum Sinis auspiciis *Xunchii*, qui familiæ Tartaricæ *Taicingæ* auctor, Imperii habenas receperunt. Quantam fortunæ & belli vicissitudinem Sina fuerit experta, ex infra dicendis patebit.

Tartari.

Ac quoniam antiquissimi Sinarum hostes Tartari fuerunt, de eorum nunc Origine & primis bellis quædam altius repetenda sunt. Primam *Tartarorum* velut Sinæ hostium & illius Imperii invasorum mentionem Annales sub Imperatore *Xuno* faciunt. Quos Græci & Latini *Scythas*, Persæ & Sinæ *Tartaros* vocarunt, quanquam ob defectum literæ R, Sinenses *Tata* pronuncient. Gens illa jam antiquissimo ævo, tempore *Cyaxaris* Medi, *Nebucadnezaris* Babylonii excursionibus in Occidentem & Meridiem usque terminos Ægypti dedita fuit; unde non probabile modo, verum omnino certum est in *Orientem* quoque & illam, quæ Sina

hodie

hodie, vocatur, plagam, eos jam ante *Alexandri Magni & Xii*, tempora imperum feciſſe.

Ipſi *Tartari* in Annalibus *Amir Chonde*, quarto volumine originem ſuam à TURK filio natu maximo Japhet deducunt. *Turk* igitur idem eſt, qui *Magog* Scytharum omnium Pater. Ab hoc *Turk* ſeptem gentium originem deducunt ſcriptores Rerum Perſicarum, *Chazarorum* ad volgam, *Ruſſorum*, *Gazorum* ſive *Alanorum* (à quibus Suedi, Dani, Norwegi, Iſlandi, Gronlandi profecti) *Tzynorum*, qui ſunt ipſi Sinæ (quippe *Tzyn* filius *Turk* picturam, textoriam, ſerici conficiendi artem inveniſſe dicitur, quæ omnia Scribus ſive Sinis adſcribuntur) *Saclabitarum* ſive Siberorum & in Zona frigida habitantium Aſiæ populorum, *Kemaritarum* à quibus *Bulgari* & *Purtaſitæ*, ſive ut Vincentius appellat *Peroſitæ* vel *Hunni*, *Iueuri* & *Hungari* profecti.

Quintus *Turkarum* Rex *Alentza*, qui primus *Chakani*, id eſt *Magni* Regis vel Imperatoris nomen obtinuit, (*Cha* enim Turcis & Tartaris *magnum* denotat) filios duos ſive gemellos habuit *Tartar* & *Mogol*, quos inter Imperium ita diviſit, ut *Orientalis* & *Borealis* pars *Tataro*, auſtralis & occidua *Mogolo* cederet. Atque ita *Tatarorum* & *Mogolum* gens nomenque a Turcis fluxit. Tertius Mogolum Rex *Ogur*, vel potius *Oguz Chan*, ſub quo in Perſarum hiſtoriis mentio fit *Sinarum*, quos ſibi ſubjeciſſe *Oguz* perhibetur. *Mogoli* igitur ſunt illi Tartari, quos *Occidentales* vel *Tanyn* Sinæ vocant, M. Paulus Venetus *Tangut*: Tartari autem ſive *Tata* ſunt Orientales ſupra murum Sinenſem ad mare Coreanum & Japonicum protenſi, quos hodie *Niuche*, *Niulhan* & *Yupetacas* vocant. Annales Sinenſium ſub *Xio* ingentis muri contra Tartaros ſtructore, præcipue Occidentalium *Tanyn* vel *Tangu* meminerunt. Cujus ſucceſſor *Hiaovus* Tartariam ipſam Rege ejus *Hientu*, Clinius nomen primum in Sinicis Annalibus occurrit, ſuperato, debellavit. Tum temporis Sinæ coloniis extra murum in Tartariam ductis, *Kara Kathajam*, id eſt *nigram Catayam*, ad diſtinctionem Sinæ, quæ *flava Cataya*, condiderunt. Hujus *Hientu* Tartarici Regis filius fuit *Kin*, conditor ejus familiæ, ex qua poſt multa ſecula *Zingis* Chan Originem duxit, ut Martinius conjicit. Sub Imperatore Sinico *Iveno*, qui quadraginta ante Chriſtum annis regnavit, alterius Regis Tartarici *Tangu*, mentio fit *Huhanſieni*. Inde altum de Tartaris ſilentium, in locum eorum *Turcis*, *Hunnis* & *Cara Chataeis* ſuccedentibus, donec tandem familia *Zingis* Chanica Imperium & nomen Mogolicum ac Tartaricum inſtauravit, de cujus nunc contra Sinicos Imperatores bellis dicendum eſt.

Prima Tartarorum in Sinam expeditio.

Imperante familia *Sunga*, circa annum milleſimum ducenteſimum ſecundum *Tamachini*, dictus ZINGIS CHAN, *Tube Tangri*, id eſt *Regum Rex*, victo *Ungchan* Neſtorianorum ſive Chataeorum Rege, qui & *Johannes*, Europæis vulgo *Presbyter* Johannes, quod una cum tribu *Kerit* Religio-

ligionem Christianam secundum traditiones Nestorianorum profiteretur. Amir Chonum Volumine quarto *Zingis* Chano coætaneum fuisse Kara Kathæorum, Regem dictum *Courchan*, id est *Regum* Regem vel *Chanorum* Chanum. Et hic idem cum illo, quem *Georgius* Abel Pharajus *Ungchan*, Paulus Venetus *Uncam* vocat, unde apud Amir Chondum vitiose scriptum *Courchan* ac *Re* in *Num* mutato *Counchan* legendum crediderim. Nam idem plane Regnum *Counchan* ac *Ungchan* adscribitur, nimirum *Kara* Chataja, *Cashgar*, *Chuten* & Turcarum ac Tartarorum trans Jaxarten & Oxum tribus; cumque uterque Zingis, Chano, coætanæus fuerit & in Chataja regnaverit, nullus autem alius Rex, quem Zingis in illa Scythica plaga domuerit, quam Uncam memoretur, hinc manifestum evadit, eundem fuisse Emir chondi *Cour*, vel potius *Couni* chanum & aliorum *Ung*, *Un-Unad* chanum.

Cum igitur *Tamachin* Imperium Tartaricum per Scythiam fundasset Anno Hityræ sexcentesimo secundo, Christi millesimo ducentesimo quinto, titulum *Zingis*chan Regum Regis, quod idem ac *Cour* vel *Counchan* suscepit, ac sequenti Anno millesimo ducentesimo sexto. Bellum familiæ *Sungæ* in Sina latissimè imperanti, intulit, ac tum ipse tum successores ejus, *Xoktai*, *Cayus*, *Muncaca* sive *Mango*, *Kublai* per septuaginta octo annos continuarunt, donec tandem Anno millesimo ducentesimo septuagesimo octavo Kublai familiam Sunga, penitus expulit, ac tota Sina potitus fuit. Nam Tartari cum hactenus sex Provincias boreales, *Peking*, *Xansi*, *Xensi*, *Quangsi*, *Kiangsi*, & *Honan*, sedem suam in urbe *Cambalu* Tartarica linguæ *Civitatem Domini*, teste M. Paulo Veneto 11. 10. Unde error Trigautii Martinii & aliorum patet, qui eam vocem. Sinicam esse arbitrantur, compositam ex *Cam*, *Pa*, & *Lu*, & *Imperatorem Septentrionalium Tartarorum* significare arbitrantur. Major enim fides Paulo Veneto adhibenda, qui per septemdecim annos in aula Magni Chami Cublai vixit, & vocem illam ex Tartarica lingua *Civitatem Domini* interpretatur. *Cam* enim Dominus, Rex, Imperator est, *Balu* civitas, pro quo Turcæ dicunt *Balek*, unde apud Abul Fedam *Chanbalek* nominatur. Solent enim Turcæ & Tartari interdum literam postremam omittere, vel omittere, veluti cum *Ulu Ulug*, Balu pro Baluk dicunt. Ac testatur *Amir* Chond Tomo quarto, *Balyg* lingua Mogolum significare *pulchrum oppidum*. Sinenses amissis sex borealibus Provinciis novem australes, quas Tartari *Mangi* vocarunt, retinebant, ut ex Veneto libro secundo, capite quinquagesimo tertio, ad finem libri & cap. patet. *Mangi* autem, sive Mantzi à Tartaris Sinenses vocabantur, id est Barbari, quia linguam eorum non intelligebant, ut Martinius testatur. *Kublai* igitur Anno millesimo ducentesimo septuagesimo octavo, (apud Venetum corrupte legitur millesimo ducentesimo sexagesimo octavo) regnum *Mangi*, cujus metropolis erat *Quinsai*, expugnavit, atque ita toto Imperio Sinensi potitus

titus fuit, prout *M. Paulus Venetus*, qui ipse huic expeditioni interfuit, prolixe libro secundo commemorat. Sinensium Imperator ab eo *Facfur* dicitur libro secundo capite quadragesimo tertio, quod nomen non proprium & personale, sed commune est: omnes enim Reges Sinensium à Tartaris & Saracenis *Facfur* dicuntur, ut *Cosroæ* Persarum, *Pharaones* Ægyptiorum. Hic *Facfur* desperans de conservando regno contra potentiam & impetum Tartarorum, cum mille navibus ad insulas quasdam inexpugnabiles confugit, urbe *Quinsai* uxori cum valido præsidio commendata, quæ mox *Bajan Chinsai* Duci Tartarorum deditionem fecit: ipse autem *Facfur* in insulis illis, ad quas confugerat, reliquum vitæ exul & ExRex transegit, teste *Veneto libro secundo, capite quinquagesimo quarto.*

Magnus Tartarorum Cham KUBLAI toto Imperio Sinico potitus, Anno millesimo ducentesimo septuagesimo octavo novam Imperatoriam familiam, quæ *Ivena* dicta, instituit. Novem Imperatores Tartaricæ Originis in Sina per nonaginta annos regnarunt, quorum primus fuit *Kublai*, qui admodum diu Imperium tenuit, usque ad Annum millesimum trecentesimum circiter Nam ei tum successit filius *Temor* Cha. *Haitho* quadragesimo septimo, quem *Venetus libro secundo, capite trigesimo nono Esen Temur* nominat. Cæterorum nomina tam diu ignorabuntur, donec Annales Sinensium prodeant; Extat quidem Catalogus Magnorum Chamorum Catajæ apud Henningen, ex Schiltpergero Bavaro, qui sub Tamerlano militavit, sed nomina adeo monstrosa & corrupta sunt, ut nihil inde certi haberi possit.

Intra nonaginta annos bellicosa Tartarorum natio adeo Sinicis deliciis infracta & corrupta fuit, ut belli studio omisso à virtute Majorum penitus degenerarint. Sinæ nondum extincta injuriarum & cladium in hac Tartarica servitute acceptarum memoria, ausi tandem fuerunt armis acceptis, peregrinum jugum excutere. Dux & autor tam generosi ausi quidam infimæ conditionis, sacrificuli cujusdam mancipium, nomine *Chu* fuit, qui sacello & sacris inanibus relictis, prædonum manu collecta ex montibus plana longe lateque vastavit & accessione virium indies validior (quippe Sinæ ad libertatis vindicem & Tartarorum fulmen ingenti numero confluebant) spe prædæ, quam liberaliter distribuit, justum exercitum conflavit, bello Tartarico his quasi tentamentis præluſit. Ac ne majori vi intra montes repulsus, fame laboraret, eos arari & conseri jussit, futuræ ita necessitati providè consulens. Tum successibus tantis animatus, palam belluin Tartaris intulit, Sinas omnes ad libertatem & prædæ societatem evocans, quos etiam indemnes belli esse voluit, solos ad necem Tartaros tanquam publicos hostes, deposcens. Victoriæ ejus tam frequentes fuerunt & densæ, ut Tartari passim profligati, tandem omnes, qui restabant, panico terrore correpti, fuga se ultra murum in pristinas

Tartari Sina pelluntur.

ſedes reciperent, ac Sinam poſt nonaginta annorum dominationem turpiter deſererent Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo. Quo quidem anno *Chu* Imperium Sinicum ſuſcepit, dictus *Humvuus* ſive *Hunguus*, quod *Bellatorem magnum*, aut *diluvium armorum*, ſignificat, & novam familiam Iniperatoriam TAIMINGAM condidit, ſede Regia *Nankingæ* poſita. Nec contentus *Hunguus* Sinâ Tartaros expuliſſe, murum transgreſſus in ipſa Tartaria ingentibus eos damnis affecit, & tandem domitos tributa pendere coëgit, quod præcipue fecerunt illi, qui in Tartariam Orientalem *Niuche* confugerant. Nam *Tartari* Sina profugi magnam partem in illas regiones, quæ ſupra Sinam Orientem verſus jacent & *Niuche*, *Niulhan* ac *Iupetacæ* vocantur, confugerunt, ubi ab eo tempore & Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo. Sinis tributarii & ſubjecti, per *Leaotung* quotannis tributa & mercimonia ſua importabant. Reliqui in Occidentalem Tartariam *Tangu* & *Kara Chatajam*, ſive *Mateuranaſſe* ſe receperunt, ubi tum temporis Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo nono, *Timur* ſive *Tamerlanes* novum Imperium Tartaricum, more *Zingis Chani*, condebat, ac collapſam Tartarorum per Scythiam, Cumaniam, Mogoliam, Perſiam, Indicam, dominationem felicibus auſpiciis inſtaurabat, adjutus profugis illis ex Sina Tartarorum copiis. Ac moliebatur *Timurus* extremo vitæ Sinicam expeditionem, delendæ ignominiæ, jamque cuncta in Sinam itinera & vias, ſitum urbium & quicquid invalidum exploraverat, ac ingentibus copiis verſus murum tendebat, cum fatalis terminus eum in urbe Chatajæ nigræ *Anzar* aſſecutus finem his conſiliis impoſuit, ac cum eo paulo poſt Imperium Tartaricum Occidentale iterum collapſum & infractum fuit.

Secunda & Ultima Sinæ expugnatio Tartarica.

Secundam & ultimam noſtro tempore Expeditionem in Sinam Tartari Orientales *Niuche* & *Niulhan* ſuſceperunt, initio facto Anno milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, eamque totius Imperii Sinici expugnatione finierunt, Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, atque ita intra triginta annos vaſtiſſimo Imperio potiti, novam familiam Tartaricam *Taicingam* condiderunt. De quorum quidem Tartarorum origine rebuſque noſtra memoria geſtis, quædam ſupra petenda ſunt. Expulſi, ut dictum, Ivenæ familiæ Sina Tartari magnam partem per *Leaotung* in Orientales illas *Niuche* & *Niulhan* Provincias, confugerunt. Creſcente interea multitudine, in ſeptem diviſi populos ſive *Hordas*, diu diſcordes, tandem Anno milleſimo quingenteſimo in unum regnum, *Niuche* proprie dictum Orientalis Tartaria, Europæis hactenus incognita, coaluerunt, quod ad Barrolybinum Regnum aliud *Niulhan* & Orientem verſus maritimi Tartari *Yupi* vel *Yupitacæ*, ad auſtrum Coreani, & *Leaotung* intra murum, ad Occidentem fluvius *Linhoang*, inter *Niuchen* & *Kilanghe* medius, terminat. Antiquitatem eorum Annales Sinenſium jam ſub *Hana* familia produnt, ducentis ante natum Chriſtum annis ſub no-

mine

mine *Kin* quod *aurum* significat. Plerumque *Domini & possessores aureorum montium* vocantur vulgari inter Sinas rumore, auro graves iis montes esse & ripas fluviorum grana aurea, divite proventu, suppeditare. Nulli atrociores his Sinensium jam olim hostes & extremis familiæ Sungæ temporibus quinque boreales Provincias, *Leaotung*, *Peking*, *Xansi*, *Xensi* & *Xantung* expugnarunt. Cum verò Tartari Occidentales, quorum eo tempore Imperium *Zingis* Chan, ut supra dictum, fundaverat, hanc Orientalium Tartarorum fortunam ægris oculis aspicerent, ab Austro & Occidente in Sinam impetu facto, Tartaros Niuchanos non Sina modo expulerunt, verum etiam eos ultra murum insecuti, majorem partem sibi subjecerunt. Ita familia *Zingis* Chanica boreali Sina, quam *Chatajam* vocant, potiti, tandem australem quoque ut supra memoravimus, expugnarunt. Sed cum eam iterum post nonaginta annos amisissent, *Niuchani* eorum accessione robustiores facti, tandem ultimam hanc in Sinas expeditionem susceperunt.

Mores hujus gentis *Niuche* tales sunt. Tentoria habent ex serico vel gossypio pellucidâ cerâ splendorem in sole ejaculantia & simulque pluvias spernentia. His tanquam domibus & magnates Palatiorum instar utuntur. Nulla hodie oppida aut urbes, quarum sub *Ivena* familia centum & viginti quatuor fuisse referunt, hodie ruinis tantum extantibus. Per patentes vagantur campos, ut fons, ut nemus, ut pascua placeat, portatiles secum urbes in tentoriis circumferentes, testudinum instar. Vestes vulgo ex pellibus, ditiores serico & gossypio induuntur, quanquam rota

Niuche, nec fericum nec goſſypium producat: permutatione pellium à Sinis mercantur. Togis talaribus induti, aretis manicis, quæ equi ungulam referunt, lumbos lato cingulo ambiente, unde duo ſtrophiola goſſypina & ad latus culter ac duo marſupia pendent, tabaco, cujus avidiſſimi, & aliis minutiis recondendis. Hoſpites tabaci fiſtula à famulis incenſa excipiunt, ad lævam acinaces, cuſpide antrorſum, manubrio ad tergum reflexo, quem equis inſidentes dextrâ prompte poſt ſcapulas evaginant. Æſtate ob calorem ex ſtramine, aut arundine pileos hyeme capitia auribus arctè inſidentia & pellibus Zabellinis ſuffulta, rubro linteo, aut ſerico, vel nigris aut purpureis equorum ſetis veſtita, geſtant.

Tartaricarum fœminarum habitus.

Fœminæ Tartaræ nigris in univerſum veſtibus, & laxis Europæo more. Media ut opibus, ita veſtitu ſericeo reliquas excellit; quæ goſſypio veſtiuntur. Capillos artificioſe componunt: divites & Magnatum ad tempora propendentes vaginis quidam includunt; ſuperiores cincinni libere per verticem jucundo ſpectaculo vagantur. Principes fœminæ mitellis caput redimunt: tenuioribus capillos denſius plectentibus, unde tamen deſuper cincinni, inferius comæ vaginis incluſæ dependent.

Milites Tartari caſſide ferrea, vultu nudo, cauda equina dependente, thorace ex multis laminis inſtar Chorſarum Parthorum compoſito, unde inter equitandum ingens fragor & colliſio longe auditur, cujus etiam Prophetæ Perſarum equitatum & Medorum deſcribentes, meminerunt. Arma, arcus, pharetra, ſagittæ, acinaces: bombardis non utuntur.

KRYGHS-ORDRE I
Ordo equitatis

HET MARSEREN.
exercitus.

12.

tur. Equites nigro habitu; ocreis ex corio equino craſſis ſoleis, abſque calcaribus utuntur. Rarus in militia pedes; in equitatu omne robur. Equos ferro non calceant, ac eam artem ignorant. Soli Principes præſertim in Occidentali Tartaria equis, quorum ungulæ ferro munitæ utuntur, & ex illa arte *Zingis chan* ferrarius faber, magnas inter Tartaros opes collegiſſe dicitur, quemadmodum magnus ille Orientis totius genius, Jac. Golius retulit.

Ordo equitatus in expeditionibus.

Equitatus Tartaricus hunc in expeditionibus ordinem ſervat. Duo agmen equites præcedunt, vexillis tergo dependentibus. Sequuntur pari habitu duo alii. Inde alii duo illuſtres abſque vexillis. Poſt hos Dux turmæ. Eum excipiunt quinque alii una ſerie, quorum medius magnum Imperatoris vexillum dorſo affixum geſtat. Tandem tota ſeries equitum, quinque ſimul uno ordine incedentibus, ſequitur. Denuo duo parva vexilla, & qui totum agmen claudit, ut ex pictura clarius apparet. Hæc equeſtris Tartarorum in bellum proficiſcentium acies.

Si cum Sinenſibus hos Tartaros contendas, robore ac audacia prævalent; at Europæis haudquaquam, ut omnes Aſiatici, virtute & valore conferendi. Colore ſunt albido, taciturni, ſeveri, graves. Omnis in armorum exercitio ætas tranſigitur; unde ad militiam nati & educati, præcipuum artificium in ſagittando collocant. *Nullus toto orbe populus arcu Scythas Tartaros ſuperat.* Quantum ab aliis in ſcopo petendo nationibus diſcrepent, ſupra memoratum, ac ut Idea Tartari ſagittam arcu tendentis, conſpiceretur, vivam ejus imaginem in tabella repræſentavimus.

Cibis quibuscunque indiſcriminatim utuntur, ſed vulgaris caro eſt ſemicruda. Camelos, equos & alia jumenta mactant. Præcipua in venatione voluptas; canibus ſumma celeritate & falconum loco accipitre, utuntur. Prædas & latrocinia, ubi poſſunt, exercent.

Religionis parci ſunt, quanquam non omnino rudes: ſacrificulos *Lamas* habent, quorum in Pekingæ diſcriptione mentio facta. Muhammediſmum ſive Iſlamiſmum execrantur ac Turcas, quos *Hoei Hoei* vocant, odio habent, quoniam *Hunguvus* eos Turcarum ope Sina expulit. Cadavera rogis & lignorum excelſis ſtruicibus comburunt uxores, ſervos, equos & arma ſimul injicientes.

Animarum ſtatum poſt hanc vitam ſollicite rimantur dubii an cum corpore ſtatim pereant, an alia poſt hanc vitam, reſiet. A fide Chriſtiana haud alieni ſunt, ac poſt Sinam expugnatam haud pauci in Jeſuitarum caſtra, baptiſmo ſuſcepto, tranſierunt.

Lingua ipſorum *Ninchenſis* vernacula longe Sinenſi facilior & Perſicæ vicina videtur: Literas habent figura & ſono Arabicis haud multum diſpares; neque Sinenſium Characteribus aut ſiglis utuntur. Literæ ſexagenum numerum ſuperant, pronunciationi, ut noſtrates, figura differunt. Superne deorſum pendentibus literis Sinenſi more ſcribunt, dextra

siniſtram verſus, quod de Iguris, qui hi Tartari ſunt, ſuo tempore Rubruquus & Plancocarpus teſtantur.

Metalla & gemmas, rubinos ac margaritas Oceanus, Regio fert. Vaccas Europæis multo majores habent, perticam longas, & incornes. Falconum genus *Haitungcing*, corpore Europæis minori, ſed tanto robore, ut etiam manſos anſeres abripiat, alis.

Regio tota montoſa & aſpera, fertilibus campis & vallibus paſſim diſtincta. Montes maximi & alpes *Kin*, id eſt *aurum* vocantur: unde ipſa gens etiam nomen accepit. Sunt & alii montes *Changpe* mille ſtadiorum ambitu, unde duo fluvii oriuntur. *Yalo* in auſtrum, *Guenthung* in boream procurrens. Hæc gentis & regionis natura.

Sicut Orientales Tartaros Sinæ metu & armis: ita Occidentales muneribus & donis in officio continebant. Neque enim turpe aut dedecoroſum Sinis videtur pacem redimere, cum nihil bello execrabilius arbitrentur. Et quanquam hinc ractu inde largitionibus ſatis contra vim tuti viderentur, nunquam tamen vacui metu, ingentibus militum præſidiis murum tutabantur, decies centena millia perpetuas ibi ab Oriente Occidentem verſus excubias agentibus. Imperium Sinenſe ita ab *Hungwo* ejuſque ſucceſſoribus ſtabilitum ducentis quinquaginta annis alta in pace tranquillitatem habuit, cum *Vanlieus* decimus tertius familiæ *Taimingæ* Anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio ſolium conſcendit & magna juſtitiæ probitatisque laude uſque ad Annum milleſimum ſexcenteſimum & vigeſimum tenuit, eo uno infelix, quod ipſe fere curarum expers, cuncta Imperii negotia fidei præfectorum committeret.

Dum *Vanlieus* ſumma pace & tranquillitate Imperii Sinenſis ſceptra gerit, Tartari Orientales *Niuche*, bellorum pertæſi civilium in unum coaleſcere regni corpus, non abſque vicinorum trepidatione & in futurum metu, cœperunt. Id vero haudquaquam credibile, quod autor, qua fide ipſe viderit, regionem hujus Orientalis Tartariæ tam anguſtam eſſe refert, aut vix viginti milliaria Germanica conficire. Quod plane falſum & fabuloſum eſſe, ex ingentibus Tartarorum exercitibus, quos per triginta annos Sinæ velut diluvium immiſerunt, quieſcentibus Occidentalibus vel exiguo numero militiam ſectantibus, patet. Ex M. Paulo Veneto patet deſertum *Bargu*, quod ut ex ſitu ejus & deſcriptione patet, plane Tartariam hanc Orientalem repræſentat, viginti ſeptem dierum itinere verſus Barrapeliotem ad Oceanum neque excurrere. Et ipſe Sinenſis murus longiſſimo tractu verſus Orientem procurrens, quanta *Niuchorum* Provinciæ amplitudo ſit, oſtendit. *Yupos* autem ſive *Iupitacas* qui pellibus piſcium & phocarum tecti inter Japoniam & Coream maritima colunt, eſſe illos ſupra Japonem, quos *Iedos* vel *Iezos*, appellant & quorum regionem primus Nobiliſſimus *Franciſcus* Caron, Regis Chriſtianiſſimi ad Indorum, Sinarum, Tartarorum, Mogolum, Japoniorum Monar-

narchas, Legatus designatus, aperuit ex ipso situ & habitu, moribusque barbaris abundè liquet.

Primus regni *Niuchici* conditor circa Annum millesimum sexcentesimum NOLHACHE fuit, filius *Taxe*, nepos *Xiacham*. Hic *Nolhache* magni Princeps animi, consilio manuque promptus pariter & felix, perspecta Imperii Sinici, ob longum otium & armorum cessationem debilitate, triginta familiarum sive hordarum (neque enim plures *Niuche* habebat) caput se constituit. Mox proxima Sinarum deprædari, *Leaotung* invadere, urbes oppugnare vel capere, ac Sinensibus se terribilem facere, quos bellorum desuetos, libris, religionibus, & luxuria ac comœdiis enervatos facile à bellicoso populo & solis armis innutrito superari posse haud vane, conjectabat. Regni sui nomen, quod *Kienchieu* vocabatur, Nolhachius in *Moncheu* transmutavit, unde hodieque Tartari Sina positi populus *Moncheu* appellantur. Et dum consilia Sinæ expugnandæ *Nolhach* coquit, fato præventus successorem reliquit *Mansuen*, qui ex decem filiis quartus ordine erat, Princeps pacificus & legum amans, qui ex occidentali Tartaria eruditos viros Religioni & moribus excolendis, evocavit. Sed haud diu superstes filium reliquit *Sungleium*, qui hodie Tartarorum Sinensiumque præpotens Imperator est.

Causa belli una eademque, antiquum inter utramque nationem Sinicam ac Tartaricam odium erat & injuriæ datæ acceptæque. Occasionem præfecti Sinici Tartaris intolerabiles præbuerunt, qui bellicosam nationem & non sua magis quam Sinarum notitia ad magnum facinus animatos, quotidianis injuriis irritarunt. Ipsi etiam Sinensium præfecti studio bellum quærebant, ut ejus prætextu æque Tartaros ac Sinas deprædari possent.

Præfecti *Leaotungæ* ampliori longe quam aliarum Provinciarum potestate fruuntur. Nulli nisi arcano Imperatoris consilio rationem administrationis suæ tenentur reddere. Ita absolutam quasi, vita durante, potestatem habentes cuncta pro lubidine agere & mercatores Tartaros ex Niuche in *Leaotung* pacifice tendentes, male tractare. Libera commercia suis Sinici Imperatores cum vicinis Tartaris Niuchanis permiserant. Sed præfecti sarcinas excutiendo, detinendo, mercatores contra jus & æquum vexando omnia fere commercia disturbarunt. Niuchani sæpe sub Legatorum undique in Sinam confluentium comitatu latebant. Sed deprehensa fraude eo gravior imminebat pœna. Ita Tartari quocunque prætextu spoliati, inanibus querelis suos pariter Sinensiumque Reges fatigabant, præfectis inita conspiratione in violentia semel cœpta, præfracte pergentibus.

Tertia causa belli hæc fuit. Rex *Niuche* filiam alteri cuidam Tartarorum Regi elocare volebat. Sinici Præfecti rem indignam clamore, quod Vasallus Imperatoris & tributarius absque consensu sui Domini conjugium

gium filiæ cum populari moliretur, non absque rerum novarum suspicione. Sunt qui quartam belli causam in mortem Regis *Niuche* à Sinensium Præfectis procuratam conjiciant, quod si verum, tum *Mansuenm* fraude Sinensium occubuisse necesse est, & filium ejus minorennem *Sungteium* sub tutela *Amavangi* Sinam expugnasse.

Tartari murum superant.

Anno millesimo sexcentesimo decimo sexto Tartari murum, qui Sinam ab eorum regione disterminat, generoso ausu superarunt. Inde patentem Leaotungæ Provinciam irrumpentes, urbem *Tuxung* sive *Caiyven*, ad ostium fluvii *Yaloy*, unde murus incipit, & ipsa Tartariæ ostia sitam, tanquam belli imminentis sedem, occuparunt; eo fine dubio fini, ut si à tergo Sinenses viam terrestrem præcluderent, mari aufugeret: si vero semel occupata tueri posset, suis vicinorumque auxiliis Sinam oppugnaret, & quantum fortuna faveret, potestati suæ subjiceret.

Rex Tartarus, quanquam pedem in Sina armatum posuisset, tamen immensa Imperii illius mole, ac quam facile præsidia per Leaotungam, & Pekingam sua obrui multitudine possent, considerata, literas lingua & stylo Tartarico ad Imperatorem Sinicum misit, mortem patris, præfectorum insolentiam conquestus: reducturum se extra murum copias, *Tuxungum* urbem deserturum promittens, ubi pro injuriis & damnis satisfactum, ac imposterum Sinas tanquam fœderatos & amicos *Niuchorum* habendos. Epistola hæc per sacerdotem *Lamas Venlieo* Imperatori Sinico exhibita fuit.

Imperator ætate negotiorum pertæsus, literas ad Eunuchos & Senatores remisit, qui ingenitâ superbiâ ne responso quidem dignas æstimabant. Tartarus accedente ad priora damna recenti ignominia, totus in furorem conversus, ducentorum millium cæde se parenti per nefas trucidato parentatum jurabat. Hic enim Tartarorum mos, rogis defunctorum homines pariter & animalia, ac pretiosissima quæque, velut in altero orbe profutura, consecrare.

Rex *Niuche* indignationis plenus, toto cum exercitu, urbem *Leaoyang*, quæ caput Provinciæ *Leaotung*, valido Sinensium præsidio bombardis armatorum, munitam, obsedit. Tartari nonnisi sagittis utebantur tanta promptitudine, ut Sinarum bombardas longe superarent, ac ut eas reddderent inutiles, crassis asseribus pedites in prima acie instruxerunt, quibus tecti & se & equites insequentes ab ictu bombardarum, velut ligneo muro, defenderent. Urbs ipsa quatuor simul locis, horribili cum ululatu oppugnata, pedite cum asseribus præeunte, tum equitatu leviori, inde qui scalas portabant, & tandem lectissimis copiis impetum facientibus. Tanta autem celeritate (nam in ea præcipuam victoriæ momentum Tartari collocant) in mœnia scalis evaserunt, ut Sinenses bombardas denuo implendi & explodendi spatium nullum habuerint. Secuta equitibus immissis promiscua cædes.

Mox

Mox complura alia oppida capta & ipsa urbs primaria *Quamping*, spontaneam deditionem fecit, Tartaris nulli vim aut injuriam inferentibus, ut ea lenitate plures allicerent.

Leaotung in potestatem redacta, proxima erat *Peking*, in quam se Tartaricus furor, velut tempestas quædam *Martia*, effudit, tanto in Regia urbe terrore, ut impetu capi potuisset, & Imperator ex ea versus Australes Provincias, fugam moliretur. Sed Senatus obstitit, *nec omittendum caput regni, unde Imperium in reliqua*, promissis minisque ostendit.

Ita Tartaris per *Leaotung* & *Peking* cæde & incendio grassantibus, fuga passim incolarum in sylvas & inaccessa montium. Urbes & oppida vi capta funditus delebantur; quæ spontaneam deditionem faciebant, sed salva incolarum vita, diripiebant. Non tamen ausi *Pekingam* adoriri, præda graves in *Leaotung* reversi, mœnia *Leaoyang*, hariolis ita suadentibus, infelicia fore, dirui & nova strui jussit.

Leaotung intra murum & Sinum maris *Cang*, quanquam spatio terra- *Leaotung.*
tum populoque gravis nunquam Provinciæ Sinensis Imperii nomen obtinuit, *Taiminga* familia, urbibus tota regione destructis, passim præsidia militaria per eam constituente: paucis tantum oppidis, in quibus Prorex & alii Magistratus sedes suas haberent, relictis. Causa Tartarorum *Niuche* & *Niulhan* vicinia, contra quorum irruptiones perpetua militum statione opus erat.

Termini ejus ad Ortum fluvius *Yalo*, & Sinus *Cang*, quibus à *Corea* separatur; nam *Yalo* ex Tartaria erumpens, *Leaotung* & Coream in duas quasi æquales partes dispescit. Boream murus claudit; versus Occidentem *Peking*, fluvio *Linohang* interfluente. Australinum latus Sinus *Cang* alluit.

Nomina ejus sub diversis familiis varia. Antiquissimum *Yen: Xuus* conditor familiæ *Cinæ* vocavit *Leaosin: Hiaovus* ex *Hana* familia, cum post occupatam *Coream*, colonias peregrinas in eam, multiplicandi populi ergo, duxisset, *Caokiulin* appellari jussit. Sub *Taiminga* is *Leaotung* vocari cœpit.

In tam Vasta Regione non nisi duæ Metropoles, & paucæ minores: sed munimenta & præsidia maximarum urbium æmula quam plurima. Metropoles sunt *Leaoyang* & *Ningyven*. Urbes *Ychen*, *Caiyven*, *Quangning*, *Ningyven*, *Chinyang*, *Kinchen* & *Cai*; oppida *Hai*, *Tieling*, *Chungen*, *Pubo*, *Kin*, *Fo*, *Luixun*, *Chekiao*, *Chekai*, *Quangning*, *Tingleao*, *Ganlo*, *Piegang* & *Samuan*; oppidula quinque *Chungtung*, *Co*, *Ieu*, *Heutun* & *Yeutun*. Nonnullis, quæ *Xantungæ* proximant, velut *Kin*, *Fo*, *Luxun*, Duces militum dominantur.

Incolæ ingenio rudi & artium incapaci; cæterum validi corporis & robore Sinenses longè superant; audaces pariter & laboriosi. Bellis à juventute ob Tartarorum viciniam assueti, nullo seculo irruptionum vacuo, donec tandem Sinenses sub Imperatore *Kiacingo*, Orientalem ejus plagam amitterent, Tartaris non Sina ingenti suorum strage tandem superanti- *Incolarum indoles.*

bus. Sub *Vanlieo* iterum & majori vi irrumpentes, totâ *Leaotung* potiti fuerunt. Ita continuis Tartarorum bellis exerciti, in mores eorum ſenſim tranſiere, illi imprimis, qui Orientem reſpiciunt & Sinenſes hoſtiliter tractare cœperunt: unde in locum urbis *Leaoyang*, alio nomine *Ningyven*, metropolitana dignitate à Sinicis Imperatoribus decorata fuit.

Fertilitas *Leaotung.*

Regio omnis pecudum arborum ſegetumque feraciſſima. Radicis nobiliſſimæ *Ginſeng* copioſus ibi proventus. Pretioſæ pelles Caſtorinæ & Zabellinæ contra aëris inclementiam & ad mercaturam. Nuces Pineæ inſigni magnitudine, hordeum & ſecale; oryza nulla; ſed olerum imprimis braſſicæ, cujus alias vix totâ Sinâ proventus, copia; ficus, poma, pyra, uvæ, majori numero quam in fertiliſſimis Europæ campis. Hinc fertiliſſima Regio cenſetur, quippe plana magnam partem nullis collibus vel montibus edita. Mare navigabile cætera quæ deſunt, ſuppeditat; ac niſi populus ipſe rudior & bellis deditus, vix alia totâ felicior Sinâ ditio. Sed dum Bellona continuo incolas exercet, quantumvis fertilia arva ſteriles ſunt. Religionis ſuperſtitio eadem, quæ Sinenſium: animarum transmigrationem pervicaciter credunt. Saltatrices Sacerdotes habent, quæ miris geſticulationibus ſpectra morbosque, tympana pulſantes noctu dieque ſe pellere arbitrantur, miro ſpectaculo tamdiu & illas ſaltando durare, & ægros tantos tumultus perferre poſſe. Quanquam vero majori parte plana ſit & campeſtris; alibi tamen excelſi & amœni montes. Apud *Quanning*, mons *Vanjung*, apud *Tielung* mons *Lungxeu*: ad Orientem *Leaoyang* mons *Fungbeang*, apud *Chungtung* mons *Hunglo*, apud *Ningyven* mons *Taluon*. Ingens mons *Changpe* à muro uſque in Tartariam procurrit. Eſt & lacus octoginta ſtadiorum ambitu, immenſa profunditate, ex quo duo fluvii, in auſtrum *Yalo*, in Orientem *Quentung* procurrunt, de quibus in deſcriptione Regni *Niuche* jam ante dictum fuit.

Sinæ arma parant contra Tartaros.

Sinenſes Tartaricum exercitum in *Leaotung*, quotidie cervicibus ſuis imminentem videntes, deliberare ſerio cœperunt, qua ratione hæc tempeſtas toti Imperio excidium minitans, repelli & evitari poſſet. Tandem viſum fuit ſexcenta millia lectiſſimorum militum ex cunctis Provinciis conſcribere, ac eo cum exercitu Tartaros Sina expellere. Rex Coreanus duodecim millia auxilio miſit, qui omnes arcu & ſagittis more Tartarico utebantur, & Sinas rei militaris peritia ac fortitudine longe ſuperabant. Neque Tartarorum Rex *Tbienmingus* ſegniter ad bellum ſe præparabat, contractis ex toto Regno, quantas poterat, copiis. Sinæ jam omnibus ad expeditionem inſtructis Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo nono initio Veris contra Tartaros formidabili cum exercitu profecti, infelix prælium commiſerunt. Quinquaginta millia in præliari campo cæſa, (quanquam Tartari vix decimam Sinenſis exercitus partem æquarent) reliqui fuga evaſerunt. Ea adhuc die duas urbes impetu ceperunt Tartari, & omnibus trucidatis, combuſſerunt. Lata paſſim per agros ſtrages, & incendia, ac quacunque Tartaricus exercitus tranſibat, nil

nil nisi vastitatem horribilem, post se, monumentum victoriæ, relinquit. Inde neque ad Pekingensia mœnia excursionibus factis, cuncta cæde, sanguine, incendio, ruinis deformare; nam ipsam urbem omnibus abunde ad defensionem instructam & valido intus octoginta millium præsidio obsidere in consultum videbatur.

Tantus in Regia urbe tum terror erat, ut denuo Imperator de fuga versus Austrum consultaret; sed Proceres dissuaserunt, quod inde *animus adderetur Tartaris; cives metu ac desperatione ad deditionem adigerentur; unde ruina Imperio metuenda, exemplo ad reliquas urbes & Provincias transeunte.* Ac fatentur ipsi Sinæ capi tum impetu Tartarico Pekingam potuisse: sed Tartari uberrima præda & direptione, quæ minus firma erant, contenti, cæde totam regionem innumera depopulabantur; ac tum in extremam iterum *Leaotung* recesserunt.

Inter has turbas Imperator *Vanlieus* Anno millesimo sexcentesimo vigesimo obiit, successore filio *Taichango*, qui in ipso Tartarici belli apparatu, cum vix quartum mensem in Imperio exegisset, præmatura morte abreptus, *Thienkium* filium curatum & potentiæ hæredem habuit. *Thienkius* potentiam Regis *Niuche* adeo noxiam & exitiabilem Sinæ ob viciniam & nuperas victorias sentiens, ante omnia vicinorum amicitiam, ac auxilia quæsivit, missis in *Koream* cum splendidissimis muneribus, ad Regem legatis, per quos gratias pro auxiliis avo suo *Vanlieo* missis agebat, ac ob jacturam, quam *Koreani* in nupero prælio fecissent, eum consolabatur, omnem imposterum favorem, & gratiam promittens. Neque vero absque causa Sinicus Imperator *Koreanorum* benevolentiam captabat metuens, ne ad victores Tartaros transirent, & auxilia eorum ob gentis robur & viciniam sibi imprimis usui fore prævidens.

Corea insulæ descriptio.

Corea Insula sit, an continens peninsula hactenus inter Europæos dubitatum fuit; sed circumnavigari eam non posse, quod extima sui parte continenti Asiæ adhæreat, experientia docuit; quanquam non defuerint, qui se eam circumnavigasse jactarint, errore inde orto, quod vicinam Coreæ magnam Insulam *Fungma* ad austrum sitam, pro ipsa Corea acceperint. Cuncti Sinarum Geographi Coream faciunt peninsulam, Tartariæ *Niuchensi* continentem. Sinæ eam non *Coream* sed *Chaosien*, eodem, quo Japonii nomine, vocant. Versus boream *Niuche*, ad Occidentem fluvius *Yalo* termini sunt: cætera mare Oceanus ambit.

Octo ejus Provinciæ numerantur. *Prima* & totius regni meditullium *Kinki*; metropolis *Pingjang*, Regum sedes. *Secunda* ad Orientem *Kiangyven*, olim *Gueipe*. *Tertia* in Occidentem *Hoanchai*, quondam *Chaosien* quod nunc toti regno commune nomen. *Quarta* Australis *Cuenlo*, vetustis temporibus *Pienhan*. *Quinta* ad Notopeliotem *Kingxan*, olim *Xinhan*. *Sexta* versus Notolybicum *Mahan*, nunc *Changcing*. *Septima* ad Barrapeliotem *Kaokinli*, jam *Hienking* dicitur. *Octava* Barrolybicum

versus *Pingan.* Imperator *Uvus* familiæ *Chevæ* conditor Anno Christi millesimo centesimo vigesimo primo cuidam *Kicio* ex Regia *Xangæ* familia hanc regionem jure fiduciario possidendam concessit.

Uxorum non tam arcta apud *Coreanos* ac Sinenses custodia: versari in publico licitum; unde Sinis male morati habentur. Magna inter eos ac Sinas in connubiis differentia. Quisque uxorem pro lubitu, nulla parentum, aut consanguineorum approbatione prævia, ducit; quod apud Sinas nefas habetur. Regio in omnia frugum genera fertilis: secalis & oryzæ duplex anno & copiosa messis. Papyri varia artificia & penicillorum ex luporum pilis pretiosus apparatus, quibus in scribendo utuntur ipsi & Sinæ, apud quos communiter ex leporinis pilis fiunt. Radicis *Ginseng* copiosus ibi proventus & auriferi montes. Nullibi *Sandaracha* sive *Cie* melior, qua Japonum & Sinarum more, suppellectilem suam illinunt & ornant. Nulla tamen iis nisi cum Sinensibus & Japoniis commercia. Atque hæc Coreæ peninsulæ conditio est.

Imperator Sinicus ex omnibus quindecim Provinciis novo exercitu collecto, in *Leaotung* contra Tartaros validas copias misit; ac ut cuncta necessaria prompte suppeditarentur, classem in portu *Thiencin*, quo per omnia Sinæ flumina & ipsum Oceanum facilis aditus datur, constituit, ac inde commeatum, arma, militem in vicinam *Leaotung*, quæ bidui tantum maritima via spatio distabat, transportari jussit.

Sinica Amazon.

Inter alias auxiliares copias, Amazon quædam Sinica cum tribus millibus fortissimorum militum ex *Suchuen*, ultima Imperii ad Occidentem Provincia, in castra venit, ipsa militari habitu & animo virili, mediis immixta Tartaris & rebellibus arcu ac acinace magnam sæpe cædem faciebat. Hæc virago in locum filioli sui, qui propter ætatem bello inhabilis erat, arma induit & pro Sinici Imperatoris majestate præclara facinora edidit. *Thienkius* tandem ipse in castra venit, ac exercitu instructo Tartaros adortus eos prælio victos tota *Leaotung* expulit: nam & ipsi incolæ cruda Tartarorum Imperia pertæsi arma cum Sinensibus junxerant, & Tartari domestico in *Niuche* bello ac civilibus turbis tum exagitati, neque auxilia inde accipere, neque acquisita tueri poterant. Ita Sina pulsi trans murum omnibus amissis se trepidi receperunt.

CAPUT

CAPUT DECIMUM NONUM.

De altera Tartarorum in Sinam expeditione & totius Imperii expugnatione.

SInenſes quanquam Tartaris tota Sina pulſis, non tamen belli conſilia omittebant, gnari Tartaros domeſticis turbis compoſitis, haud diu quieturos. Ergo murum ac limitaneas civitates validis præſidiis inſidere, nova propugnacula ſtruere, arma, tela, commeatum, militem parare. Nec eos metus fefellit; mox enim, ubi turbæ in *Ninche* ſedatæ, iterum Tartari cum ſeptemdecim millibus equitum in *Leaotung* irruperunt, ipſam urbem *Leaoyang* tanta adorti vi, ut eam, cum jactura viginti millium, intra quadraginta horas, proditione cujuſdam Sinici Ducis portas clam tempore ſtatuto aperientis, expugnarent. Ita toto exercitu intra urbem admiſſo, incendia, cædes, ſtupra ac vindicandis, qui ceciderant tot ſuorum millibus (neque enim alias tantam à Sinenſibus jacturam paſſi fuerant) ipſam urbem ſolo æquarunt. *Tutangus* proditione intellecta ſuſpendio ſpontaneo vitam finiit; ejus collega vivus in poteſtatem Tartarorum pervenit, cui etiam vitæ gratiam fecerunt ſpe officiorum, & quod ex eo ſtatum Regionis intelligere poſſent. Sed ipſe juramenti ſui & fidei memor, ne Regis quidem titulo barbarum dignabatur; Tartaris tantæ virtutis admiratione libertatem ei concedentibus & incolumitatem, ut oſtenderent etiam penes ſe præmia probitati conſtituta eſſe. Cæterum cum Sinicæ leges & antiquus mos illis, qui infeliciter pugnaſſent, vitam abjudicarent, ſeipſum, hoſtis ſui gratia ſpreta, ſuſpendit.

Tartari iterum arma movent.

Proditio *Tutangi* Sinici.

Tartari hac urbe deleta, edicto publico cunctis Sinenſibus vitæ gratiam, qui capillos raderent & Sinicum habitum Tartarico mutarent. Nam ut ſupra dictum Tartari capite raſo ſunt, relicta tantum in occipitio coma, quam cincinnis eleganter intortam exornant. Barbam quoque evellunt, ſolis myſtacibus longis magnisque horribiles. Mox mercatores, qui frequentes in urbe ex aliis Provinciis verſabantur, libertate diſcedendi cum mercibus ſuis impetrata, vix tertio ab urbe lapide, inſidiis Tartarorum circumventi omnes lamentabiliter conciſi & trucidati, cadaveribus inſepultis, fuerunt; unde cum præda reduces civitatem horrore impleverunt, parem perfidiam cunctis indies metuentibus.

Mercatores à perfidis Tartaris trucidantur.

Et quandoquidem Tartari in hujus urbis expugnatione tam grave

damnum acceperant, non ausi longius progredi & alias urbes, validis munitas præsidiis, oppugnare, præsertim quia *Thienkius* cunctas passim angustias propugnaculis obsepserat, & in insula *Ca* validam munitionem, aditu Tartaris prohibendo, extruxerat. Sed omnium acerrimus Tartarorum hostis Dux Sinicus *Maovenlung* fuit, qui valida classe proximam Koreæ Insulam, in ostio fluvii *Yalo* sitam, occupaverat. Hic Heros terga Tartarorum continuis cladibus premens, omnem eorum vim in se convertit, & solus sustinuit. Patria ejus *Quantung*, ubi inter Lusitanos *Makaonenses* belli artem hausit, & multa tormenta ex Hollandica navi ad littus confractâ, secum attulit, ac in mœnibus urbis *Ningyven*, quæ amissa *Leaoyang*, altera *Thienkio* metropolis constituta erat, disposuit. In ea urbe *Tutangus* sive Prorex, Regius inspector & totius Sinici exercitus robur versabatur. Tartari toties jam à *Maovelungo* ingentibus cladibus affecti, quem ferro non poterant, fraude conabantur decipere, dimidium Sinæ Imperium clam polliciti, si cum copiis suis transitionem faceret, ac Tartaricam fortunam sequeretur. Sed ipsi inexpugnabilis fides, ac *malle se exulem vagari aut pro patria occumbere, quam perfidia famam integritatemque fœdare* professus fuit.

Ita Tartari undique spe sua falsi usque ad annum millesimum sexcentesimum vigesimum quintum conquiverunt : tandem animo recepto *Ningyven* obsederunt. Sed *Maovelungus* repente illis ingruens, cum decem millium strage, inter cæsos ipse Regis *Niuche* filius eos obsidionem solvere coëgit. Mors Regii juvenis ad tantum furorem adegit Tartaros, ut per glaciem (media erat hyems & cuncta flumina congelaverant) insulam *Thaoyven* irrumperent, ac præsidium decem millium cum omnibus incolis, ne fœminas quidem aut infantes excipientes, trucidarent. Ita vindicato quasi suo damno in Tartariam, relicta *Leaotung*, redierunt, unde novis aucti viribus paulo post formidabiliores & instantiores Sinam irrumperent. Per biennium à mutuis cædibus quies & armorum cessatio fuit, cum Anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo & *Thienkius* Sinarum Imperator & *Thienmingus* Tartarorum *Ninchensium* Rex obierunt; illi frater *Zungchinius*, huic filius *Thienzung* successit, qui alia, quam pater suus *Thienkius*, ratione Sinas expugnare aggressus, non cædibus & severitate ut ille, in eos sæviit, sed humaniter mansueteque habitos facilius benevolentia superari posse, quam atrocibus exemplis, primus successori suo (nam breve ejus regnum fuit) ostendit.

Dum quies ab armis hostilibus est, *Maovelungi* miles in ipsos *Koreanos*, amicos & confederatos, præsertim in regione *Hienkien*, deprædari & graviter vexare cœpit: unde illi ex desperatione, ad Tartaros desciscentes, autores ipsis fuerunt, ut habitu Koreano Sinica castra fraudis hujus ignara, adorirentur. Sinæ per Provinciam late dispersi & omnium ab hoste periculorum securi, grave initio damnum hac Korcana proditione acce-

acceperunt. *Maovelungus* fraude deprehensa ac Tartaros sub *Coreano* habitu occultari, suis ex fuga recollectis, aciem ad prælium instruxit. Pugnatum diu acriter fuit, donec tandem Tartari superiores *Maovelungum* in fugam conjicerent, qui tamdiu cum parte copiarum Tartaros victores sustinuit, donec major exercitus pars ad littus classemque perveniret. Ita ipse & exercitus internecionem evaserunt. Tartari victoriam hanc nihili æstimantes, eo quod *Maovelungus* incolumis elapsus esset, in ipsos patriæ suæ proditores *Coreanos* furore, deceptos se ab iis criminantes, conversi, cædibus universam Regionem, & ipsas quoque quatuor boreales Provincias Tartariæ proximas, horrendum in modum exhauserunt: unde Rex Koreæ exercitu collecto ipsorum immanem rabiem sistere conabatur. Interea *Maovelungus* quoque novis copiis auctus, in Koream contra Tartaros denuo profectus fuit. Tartari cum jam ipsam regiam urbem Koreana quibusdam *Kingti* peterent, septimo ab ea lapide, in Koreanum Regem, qui cum exercitu suo angustias montium insederat, inciderunt, ac mox ingenti animo & desperata audacia impetum fecerunt. Vix prælium inter hos duos hostes cœptum erat, cum *Maovelungus* & ipse à tergo Tartaros pari ferocia adortus fuit. Tartari ante & retro duobus intercluſi exercitibus, nulla spe, nisi quam acinaces aperiret, evadendi in orbem furiosissima rabie, pugnarunt. Nullum toto bello atrocius prælium commissum, cum tres maximi exercitus, per cæsorum quasi colles quosdam, cruentos in mutuam internecionem acinaces vibrarent, densis passim agminibus continuo cadentibus, velut cum gramina messores aut maturas segetes prosternunt. Nullus trium exercituum sincere victor aut victus erat; sed omnes fere in has confusa acie. Tartarorum quinquaginta, Koreanorum septuaginta millia, ceciderunt, Sinensium pauci superstites, quod Tartari ferociſſime in eos, aperiendæ ad fugam viæ, impressionem fecissent, ac tum multis eorum millibus concisis, celeri & trepida per medios hostes fuga in Tartariam suam redierunt. Ita tres hi exercitus mutuis se cædibus, nullo victore confecerunt, nisi quis Koreanum victorem statuere velit, non prælio, sed quod amissam regionem, Tartaris aufugientibus, recuperavit.

Maovelungus fugit.

Confusa trium exercitium pugna.

Tartari post hanc cladem denuo in *Laaotung* irruperunt, ac Orientali ejus parte occupata, reliqua, variis subinde damnis opera imprimis septem Lusitanorum, qui tormenta dirigendi & exonerandi artem Sinas edocebant, affecti, deprædabantur. *Zungchinius* misso cum exercitu in *Leaotung Yveno* pacem, vel inducias cum Tartaris ineundi plenam ei potestatem dedit: quod si neutrum impetrari posset, tum absque mora bellum eis inferret. Quippe prædones tota Sina adeo invalescebant, ut major ab illis, quam Tartaris, metus esset. Huic *Yveno* ingenium aulicis artibus imbutum, manus in scribendo tam prompta, ut parem non haberet, callidus insuper & strategematum peritus, magnas omnino res effecturus vide-

Tartari Orientalem *Leaotungæ* partem occupant.

videbatur : sed avaritia adeo turpi, ut facilem se Tartaris ad omne nefas præbuerit, à quibus ingentibus promissis & donis ad prodendam patriam impulsus fuit. Primum perfidiæ facinus mors *Maovenlungi* fuit, quem convivio exceptum & venenata potione in Tartarorum, quibus terrori erat, gratiam sustulit.

Maovenlungus veneno perit.

Inde cum Tartaris ignominiosam Sinico Imperio pacem inivit, quam *Zungchinius* irritam statim pronunciavit. *Yvenus*, ut Imperatorem ad confirmandum hanc pacem adigeret, Tartaros Anno millesimo sexcentesimo trigesimo ad bellum instaurandum impulit, nullum à se impedimentum, si alia, quam ubi præfecturam haberet, via irrumperent, pollicitus. Neque dubitabant Tartari, quibus avaritia hominis nota erat, quin promissis staturus esset: unde in *Pekingam* impetu converso, cum obvia quæque incendiis, rapinis, ac cædibus vastassent, ipsam Regiam urbem ex propinquo obsederunt.

Pekinga obsidetur.

Hinc ingens in civitate terror, ac autor erat Imperatori Senatus, ut in Australes Provincias matura fuga se reciperet. Sed ipso *perituram se potius, quam ut metu Tartarico regiam desereret*, professus, capitis pœna, ne quisquam urbe excederet, prohibuit.

Tartari multoties impetum in mœnia facientes, cum damno semper rejecti, tandem assidere & mora obsessos frangere decreverunt. *Yvenus* dissimulandæ perfidiæ, ut omnem suspicionem proditionis amoliretur, ad mœnia urbis cum exercitu suo procul à Tartarorum castris, consedit, ac nihil hostile in eos moliens, pacem tantum apud *Zungchinium* urgebat, ut illa impetrata, maximis, quæ Tartari promiserant, opibus ditaretur. Nec diutius de viri occulta perfidia *Zungchinius* dubitabat, qui per cubicularium fidissimum in Regiam *Yvenum*, quasi consilio ejus usurus, evocavit, ac clausis quasi metu Tartarorum portis, revera autem illo fine, ne cum toto exercitu proditor irrumperet, func per mœnia attrahi jussit. Ignari omnes, quid Imperator moliretur, Magnates erant: unde nemo eorum (habebat enim multos sibi addictos & per quos cuncta aulæ arcana explorabat) *Yvenum* instantis periculi præmonere poterat.

Mox ut ad Imperatorem venit, captus trucidatusque animum traditorem efflavit, ac Tartari intellecta ejus morte, obsidionem statim solverunt, metuentes, ne alio in hujus proditoris sibique fidi locum Duce constituto, opprimerentur. Atrociter passim per Provincias in *Xantungam* usque grassati, præda graves *Leaotung* repetierunt. Duravit inde usque ad Annum millesimum sexcentesimum trigesimum sextum mutuis cladibus bellum, sed Sinis plerumque victoribus, qui crebra damna Tartaris inferentes vix pedem iis securum ponere in Sina permittebant. Eo anno *Thienzungus* Rex *Niuche*, filio *Zungteo* patre illius, qui nunc imperat, successore, diem obiit: *Zungteius* hic admodum puer clam habitu Sinico sub tutela cujusdam Senatoris in Sina educatus, linguam moresque

Yvenus insidiis captus trucidatur.

gentis

gentis addidicit, & Tartaricam ferociam humaniore cultu temperavit. Unde omnibus Regiis virtutibus natura pariter & arte instructus Scythicum Majorum suorum rigorem mansuetudine, affabilitate, clementia, patris insistens vestigiis abolevit, experiundo doctus plus apud Sinas ipsosque Tartaros mitia Dominantum Imperia, quam cruda & aspera, proficere. Hinc ipsi Sinenses, quorum minimi etiam errores in Republica, & improvisi ac humana inevitabiles prudentia, & circumspectione casus, morte secundum leges plectebantur, cum apud Tartaros non dignitates modo, & opes, verum etiam securitatem sibi ac gratiam paratam viderent, ad eos magno numero defecerunt. Pericula medio temporis apud Sinas belli Tartarici evanescebant. Quanquam enim Tartari Orientalem *Leaotungæ* oram tenerent, Occidentalis tamen firmissimis Sinensium præsidiis muniebatur, & in insula *Ca* validissimus contra irruptiones Tartarorum exercitus stativa habebat.

Sinæ rigidi errorum Præfectorum exactores.

Sed in ipsis Sinæ visceribus, latrones tanto numero grassabantur, ut destructum ab illis Imperium & eversum in Tartarorum potestatem pervenerit. De quorum quidem latronum Origine, successu, exitu, quædam supra petenda sunt.

Initium latrociniorum ex montanis *Suchuen*, ubi ferox populus & asper, spreto Magistratuum Imperio, in omnem licentiam prorupit. Ac primis successibus feroces, cum obviæ quæque depopulati fuissent, ipsam, caput Provinciæ, *Chingtu* obsessam tanto furore oppugnarunt, ut ea omnino potituri fuissent, nisi Sinica illa *Amazon* maturo subsidio accurrens, rebelles obsidionem magna clade deserere cœpisset, qui ad montana tuto receptu, cæteris ibi prædonibus se conjunxerunt, & alteri rebellioni occasionem præbuerunt.

Latronum furor.

Erat in *Queicheu* quidam Procerum, cui vis ac injuria à judicibus illata, neque jus suum, quantumvis acriter instaret, consequi poterat. Prædones, quorum per montana frequens ibi quoque numerus erat, Ducem eum sibi delegerunt, vindictam promittentes, neque ille iracundia & odio inimicorum, abnuit; ita mox judices illos, injustæ autores sententiæ, trucidarunt; & ipsius *Tutangi* copias fugarunt, qui tamen majori exercitu collecto prædones iterum cæcidit, ac in montium tuta latibula repulit. Accedebat, ex locustarum omnia depascentium multitudine per septem boreales Sinæ Provincias ingens fames; cumque *Zungchinius* ingenita avaritia nihil de tributis remitteret, populus ex desperatione ad arma Imprimis per *Xensi* & *Xantung*, tanta multitudine prosiliit, ut in octo castra divisi, sub totidem Ducibus militarent, severâ disciplinâ, quanquam ipsi rudes & scelerati, minima etiam peccata, punientes. Præda divites & successu inflati, jam ipsum Imperium palam, spreto *Zungchinio*, affectabant, unoquoque Ducum se dignissimum,

Secunda rebellio.

qui imperaret, cenſente : unde diſcordes tamdiu mutuis ſe cladibus conſecerunt, donec ex omni numero, duo tantum, & illi flagioſiſſimi, *Licungzus* & *Changhienchungus*, ſupereſſent.

Hi duo, ne inter ſe colliſi mutuis perirent aliorum exemplo cladibus, Imperium dividere cœperunt, *Licungzo* boream verſus in *Xenſi* & *Honan*, altero *Changhienchungo* in *Suchuen* & *Hoquang* ad auſtrum, ut longis ſpatiorum intervallis ab injuria prohiberentur, contendente, Tartaris in ſinu gaudentibus, & haud vana ſpe ex horum latronum interitu, vacuam ſibi Imperii Sinici poſſeſſionem promittentibus.

Licungzus Ac primo quidem *Licungzi*, cujus imprimis furore Tartari Imperium obtinuerunt, res exponendæ veniunt. Is Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo primo in *Xenſi* & *Honan* irrumpens, cuncta paſſim præda, cæde, & incendio vaſtavit, ac ipſam urbem *Caifung*, depulſus inde poſt magnam ſuorum à tormentis acceptam ſtragem, fruſtra obſedit: mox nova prædonum manu auctus, repente alium in urbem impetum fecit. Eam ex improviſo occupaturus, ſed vigilantia civium, ac præſidiariorum denuo re infecta abſcedere coactus fuit. Ergo eam undique, quanquam ingenti trium milliarium ambitu, obſedit, mora & fama ad deditionem coacturus, quod anno, ob aquarum eluviem ſterili, tanta multitudo diu intra urbem ſubſiſtere non poſſit. Per ſemeſtre ob-

Inaudita fames. ſidio duravit, tanta fame, ut libra oryzæ pari argenti pondere, libra detriti corii decem aureis venderetur, carnibus mortuorum hominum in publico macello, inſtar ſuillæ, venalibus, ac beneficentiæ ſignum erat cadavera cognatorum in publico devoranda aliis concedere, qui paulo poſt & ipſi aliorum futuri erant pabulum. Sita eſt *Caifung* in ſpatioſa ad auſtralem fluminis Crocei ripa, quod tamen non ex propinquo eam alluit, ſed horæ ſpatio diſtat. Et quandoquidem aquæ fluvii altiores ſubjecta planitie ſunt, hinc vallum ex quadrato & craſſo lapide, eluvio aquarum par arcendo, ſtructum eſt. Imperator tandem cum exercitu liberandæ urbi appropinquavit, & conſultiſſimum videbatur, vallo lapideo perfoſſo, hoſtiles copias ſubmergere tanta imperitia, ut non cogitarent ejus facinoris auctores, altiores ipſius urbis mœnibus aquas, crebris tum in autumno imbribus adeo tumidas, ut ipſum marginem aggeris ſua altitudine æquarent, quod vix unquam alias factum memorabatur.

Urbis everſio aquarum vi. Factum igitur tam patens per aggerem foramen, ut paucis horis, non maxima tantum pars hoſtilis exercitus, verum etiam ipſa urbs cum trecentis hominum millibus, funditus ſubmergeretur. Ita urbs ampliſſima, priſcorum ſedes Regum, nono Octobris Anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſecundi, cum toto vicino agro in paludem redacta, omnibus ædificiis, templis, turribus undarum vi everſis; & ipſæ annoſæ arbo-

arbores radicitus exſtirpatæ per campos paſſim fluitabant. Et quanquam *Licungzus* in hac inundatione magnam copiarum partem amiſiſſet, nihilominus animo tam elato fuit, ut Regem ſe proclamari, *Xinnungi* quod felicem ſignificat, nomine juſſerit. *Honan* vaſtata in *Xenſi* impetum convertit, & ejus metropolin *Xigan* poſt tridui oppugnationem ad deditionem adegit, vita civibus donata, urbe militibus in prædam conceſſa. In ea impoſterum urbe ſedem belli collocavit, & commeatu eam armiſque contra omnem vim inſtruxit. Tandem Imperatorium quoque titulum ſuſcepit, familia *Thienxun*, id eſt *Cælo obedienti* condita: quippe hoc ſpecioſo nomine innuere volebat à cœlo ſe, caſtigandæ Imperatoris avaritiæ, & præfectorum Tyrannidi, ad ſummam potentiam deſtinatum. Magno Sinenſium gaudio hic titulus receptus fuit, quod Imperia cœlitus dari, non vero fraude, aut vi occupari poſſe credant. Ac ut animum populi benevolentia ſibi conciliaret, ſeque cœlo dignum oſtenderet, tributa abrogavit, præfectos antiquos novis mutavit, divites magna pecunia mulctavit, ſuos, etiamſi capitale admiſiſſent, verbis tantum caſtigavit, Sinas Duces, qui ipſius partes ſequi nolebant, interfecit, & omnem Magiſtratuum vim ac injuriam à populo prohibuit. His artibus ut ab omnibus amaretur & laudibus ad cœlum extolleretur, facile conſecutus fuit.

Licungzus Regis titulum aſſumit.

Sed præter hos duos prædonum Duces, alia adhuc in ipſa aula *Pekingenſi* factio jam ſub Imperatore *Thienkio* radices egerat, unde præcipua malorum omnium ac publicæ ruinæ cauſa fluxit. Diſcordes inter ſe Proceres, nimiam cujuſdam *Guei* apud Imperatorem potentiam ægris oculis aſpectabat, cui *Thienkius* non modo omnem Imperii gubernandi authoritatem conceſſerat, verum etiam Patris loco eum venerabatur. Ipſe *Gueius* faſtu & ſuperbia tumens, ob leviſſima præcipuos Magnatum, morte vel exilio plectebat, ac minus ſplendide per adulatorios titulos in epiſtolis ac libellis compellatus, atrociter ſæviebat, quod conſcii tenuitatis ejus, ac à qua origine deſcendiſſet, moleſte ferebant. Ipſe *Zungchinius* ejus inſolentia offenſus hominis faſtum odio habebat, & ſi penes *Gueium* ſtetiſſet, poſt *Thienxii* obitum, alius quivis ad Imperium perveniſſet.

Invidia Procerum in *Guei* prima Regni excidii cauſa.

Hinc Dux, in aula factionibus toto inde Imperio ſparſis, ut vix quiſquam alicujus authoritatis non alterutri ſpecie boni publici, reipſa ut ſe ſuosque, excluſis adverſariis, promoverent, addictus eſſet, *Zungchinius*, poſtquam ad Imperium perveniſſet, has factiones vi & ſuppliciis præcipuorum extinguere dum conatur, odia utriusque in ſe ſolum convertit, ac acrius incendit. Nam initio ſtatim *Gueium* honorifice ad tumulos Imperatorum ablegatum, miſſo ſericeo in aurea pixide, funiculo, ad ſpontaneum ſuſpendium adegit; id quod ille, ut moris, magno animo fecit, quod talis mors perhonorifica apud Sinas cenſeatur. Inde ejus com-

complices toto Imperio ad mortem conquisiti, successu tam improspero ut reliqui latronibus conjuncti juraverunt. Se mortem tot præstantium personarum, ulturos. Hinc Duces cum exercitibus contra hostes missi, re infecta redibant, plerisque *Guei* partes sectantibus & ab eo ad dignitates promotis.

Licungzus, cui omnia Imperatoris & aulæ arcana patebant, postquam quis rerum status esset, intellexerat, rebus in *Xensi* constitutis, Crocei flumen, nullo resistente & incustoditum, urbe ad ejus australem ripam *Kiangcheu* in transitu capta, facile trajecit. Inde plerisque urbibus spontaneam deditionem facientibus, urbem *Thayven* resistere ausam vi cepit, Ducibus interfectis & civibus, quorum plerique ceciderant: graviter mulctatus *Zungchinius*, ubi flumen Croceum latrones superasse & in *Xensin* proximam *Pekingæ* Provinciam irrupisse cognovit, sub *Lio* Duce magnum exercitum collegit, qui cum vix in conspectum hostium venisset, desertis vexillis & fide exuta ad *Licungzum* transiit, tanto Ly dolore, ut seipsum ab arbore suspenderet. Rumore tam infelicis expeditionis *Pekingum* delato, ingens tota urbe luctus & Imperator cum omnibus thesauris suis *Nankingam* fugere cogitabat. Sed clandestini ejus inimici, qui jam animo proditionem moliebantur, fugam dissuadere, nec aliud etiam illis, qui fidi erant, placebat: quod urbem tantam deserere, esset extremæ desperationis argumentum: unde hosti audacia, subditis terror; ac cunctis intus ad defensionem abunde extantibus, milite, armis, commeatu in longum tempus, obsidionem quamtumvis gravem facile sustineri posse, promptis ad subsidia ferenda toto Imperio civibus. Ita Imperator consensu victus, urbem ad extremum defendere sua præsentia statuit.

Imperatori fuga dissuadetur.

Licungzus non fraude minus, quam manu promptus, multos suorum Sinico habitu, tanquam mercatores, paulatim in urbem misit, usurus eorum opera, ubi cum exercitu ante mœnia consedisset. Nec contentus urbem milite suo clam implere, ipsos Sinensium Duces nonnullos in partes suas traxit, qui urbem se prodituros pollicebantur, ignaro omnis conspirationis & doli *Zingchinio*, ac mœnia tormentis undique instructa lustrante. Sed ea murorum parte, ubi conjurati hostiles copias intromiserant, tormenta solo pulvere, absque globis, referta, latronibus non nisi innoxio strepitu vanum terrorem incutiebant. Ita Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto mense Julio ante Solis ortum totus *Licungzi* exercitus per portam à proditoribus apertam, urbem irrupit: & quanquam præsidium Imperatori fidum acriter per plateas resisteret; clandestini illi latronum socii adeo omnia tumultu miscebant, ut desperata ulteriori defensione, succumberent. Ipse *Licungzus* cum lectissimis militum suorum recta per desolatam urbem ad Palatium contendens, illo, quantumvis Eunuchorum fidissimi extrema audacia repugnarent,

Licungzus urbem clam ingreditur.

noti-

potitus fuit. Jamque per ſecundam aulæ portam, ignaro omnium rerum Imperatore hoſtes ad interiora penetraverant (ô miſeram & apud poſteros vix fidem reperturam ſocordiam! ſed tanta erat Eunuchorum a *Licungzi* partibus ſtantium, perfidia, ut ad extremum uſque momentum omnia coram Imperatore diſſimularent) cum iidem, nullo jam effugio, cunctis undique viis ab hoſte obſeſſis, periculum imminens denunciarunt.

Imperator repentino nuncio & improviſo attonitus, nulla ne ſalutis ſupereſſet ratio, rogare; & illis *perdita omnia*, ac ſecundam jam ab hoſte portam teneri, nunciantibus, epiſtolam proprio ſanguine ſcripſit, Eunuchos ſuos, ut proditores, accuſans, ſubditos excuſans, ac *Licungzo* Imperium cœlitus deſtinatum gratulatus, vindictam ipſi perfidorum commendavit. Literis ſcriptis mox filiam nubilem, ne ludibrio hoſtibus eſſet, ſua manu in cubiculo confodit, & hortum ingreſſus de faſcia crurali ſeipſum ab arbore pruno ſuſpendit. Hic exitus *Zungchinii* ultimi & infeliciſſimi Sinarum ex Taimainga familia Imperatoris fuit. Nam quamvis & alii familiæ hujus poſtea electi; quia tamen non niſi partem aliquam Imperii tenuerunt, ab ipſis Sinis in Catalogo Imperatorum *Taimingarum* non recenſentur. Ita familiam quam latro *Chu* condiderat, alius latro *Licungzus* iterum peſſum dedit. Exemplum Imperatoris *Tutangus*, Imperatrix, fidiſſimi cubicularii & alii imitabantur, omnes ab arboribus ſua manu ſuſpenſi: & multa millia civium aquis aut laqueo ſe ſuffocabant, ne tanto dedecori & ruinæ publicæ ſupereſſent.

Generoſus *Zungchinii* exitus, uxoris, & aulicorum.

Præ immami Regicidio hos effudit Musa gemitus.

Hostis atrox urbes igniaro Cæsare cepit,
Et Regni fines sub sua juga dedit.
O scelerata fides! Dominum quæ prodit inermen.
Est Deus, occultos qui vetat esse dolos.

Prædator solium ascendit.

Licungzus, dum hæ Tragœdiæ in aula exercentur, Palatium magno comitatu irrumpens, in Solio Imperatorio titubans & pallidus consedit, ægre verba aliquot semesa & tertiata hæsitante lingua proferens, ipsa loci Majestate hoc monstrum quasi aversante,& breve Imperium præsagiente. Altera die cadaver *Zungchinii* in minimas particulas secari jussit, Tyrannidem objiciens ipse omnium immanissimus. Filius *Zungchinii* maximus natu nunquam vivus mortuusque iterum apparuit, quanquam studiose inquisitus; nonnullis in montana ad reliquos Sinenses aufugisse; aliis post patris mortem in lacum insiliisse, & submersum referentibus. Duo alii filioli tertia expugnatione die,magna omnium commiseratione,

Duo filioli Cæsaris decollantur.

decollati. Extincta familia Imperatrice, in Optimates furorem suum convertit, ac quasi ad consultandum convocatos, immissis percussoribus, omnes crudelissimis tormentis interfecit, nisi quod ditiores ingenti pecunia vitam suam redemerunt. Tum ipsa urbs prædæ & direptioni militum immani crudelitate per multos dies exposita fuit. Inter alios captivos extremâ senectâ *Us* pater *Usanguei*, cui exercitus Sinicus in *Leaotung* contra Tartaros excubans, parebat, à *Licungzo* minis promissisque adactus, Epistolam in hunc sensum ad filium suum scripsit: *Cœlum, terra & fatum, unde rerum humanarum vices dependent*, Zungchinio,& Taiminga *familia extinctis*, *Imperium* Licungzo *tradiderunt. Æquum est, ut Cœlo & necessitati pareamus. Regiam Dignitatem & amicitiam suam tibi pollicetur, si cum exercitu fidem jures ac Imperatorem agnoscas. Vitam mortemque meam in tua manu habes, quod illi, à quo vitam accepisti, debeas, tecum reputa.*

Literæ *Us* ad filium.

Responsum cedro dignum.

Usangueius paucis rescripsit: *Pater meus non est, qui Imperatori suo infidus est. Si tu fidei Imperatori debitæ oblitus es, quis me reprehendet, si obedientiæ tibi debitæ obliviscar. Mori præstat, quam proditori inservire.*

Mox *Usangueius* Legato ad Tartarorum Regem misso,auxilia ejus contra *Licungzum* Sinici Imperii invasorem, imploravit magnam linteorum tenuissimorum,Sericeæ telæ, auri,argenti & formosarum puellarum(quæ Tartaris, ubi major virorum quam fœminarum copia, gratissimum munus sunt)copiam pollicitus. Tartarus diu in talem occasionem intentus prompte conditionem acceptavit, & ex *Leaotunga* præsidiis contracto octoginta millium exercitu ad *Usanguei* castra properavit eumque ita allocutus fuit: *Ut expeditio nostra* feliciter *succedat*, *autor sum militibus tuis omnibus, habitu Tartarico & succisis capillis uti jubeas, ita latroci*

specie

ſpecie deceptus, meros Tartaros eſſe putabit: nam ob Regni mei diſtantiam, ac late diſperſos per præſidia milites, tam celeriter majores copias ſuppeditare non poſſum.

Uſangueius vindictæ cupidine cœcus, parum conſiderabat cum tigribus ſe fœdus pangere, ad canes Sina pellendos. *Licungzus* certior factus Tartaros adventare, *Pekingam* trepidus, omnibus ſecum theſauris ablatis, deſeruit, in *Xenſi*, flumine Crocco trajecto, aufugiens, ac in urbe *Sigan* novi Imperii Solium conſtituens. Sed in ipſa via à Tartaris omni præda exutus fuit, qui theſauris à familia *Taiminga* per ducentos octoginta congeſtis potiti, omiſſo latrone, *Pekingam* Rectore vacuam occuparunt, atque ita Imperio Sinico, quod tantis bellis quæſiverant, facili labore & abſque ullo periculo potiti fuerunt.

Dum hæc geruntur, *Zungteius* repente obiit, filiolo ſexenni relicto, quem ſucceſſorem moribundus nominavit, & tutelæ fratris ſui commendavit. *Uſangueius*, pulſo *Licungzo* Imperium ad proximum ex familia *Taiminga* tranſlaturus, gratias Tartaris pro fide & auxilio egit, ac muneribus oblatis, ut domum reverterentur, ſatis jam priores ulti injurias, autor fuit. Sed illi alia longe animo agitantes, neque Sinam è manibus dimittendam cenſentes; nondum tempus eſſe, reſponderunt; hærere adhuc in Regni viſceribus *Licungzum*, *aliosque latrones*: proficiſceretur *Uſangueius* contra *Licungzum*: ſe reliquam prædonum manum *Xantunga* pulſuros, ita Imperio purgato, pacem fore ſtabilem his verbis. Tartarorum inſidiæ.

Nondum te, ac Imperium Sinicum deſerendi tempus idoneum eſſe arbitramur, niſi tibi aliud videatur. Latrones ſuperſunt plurimi; pauci ex illis periere: jam in Sigan Xenſi *Provinciæ Metropoli Imperialem ſedem* Licungzus *fixit. Cogita ditiſſimas ac populoſiſſimas Provincias ſub illius adhuc eſſe poteſtate. Nobis diſcedentibus, pejora Sinis timenda manent. Nos Tartarus timuit, quos ubi abiiſſe didicerit, auctis mox viribus aderit, ac Imperio majores, quam antea, turbas inferet: & nobis fortaſſe commodum non erit, miſſis denuo auxiliis, fortunæ tuæ labanti ſuccurrere. Quandoquidem hic præſto ſumus, noſtrum erit latrones omnino extinguere, ut pacatum Regi tuo Imperium tradas. De promiſſis præmiis ſollicitus ne ſis; cum ea ſive in noſtrâ, ſive in tuâ poteſtate fuerint, æque nobis tuta ac ſecura ſunt. Quod reliquum eſt, ſuademus, ut te cum tuorum parte, ac Tartaricis aliquot legionibus,* in Licungzum *moveas; nos cum reliquis copiis* Xantung *latrones opprimemus: ita Imperium ex omni parte pacatum reſpirabit.*

Hoc conſilium *Uſangueius* ſe approbare ſimulavit, ac Tartaris in Sina commorandi libertatem dedit. Miſerant autem in Tartariam, qui copias, quantas poſſent maximas, undique ad Sinam expugnandam contraherent; interea erga Sinas perhumanos ſe & benevolos gerentes.

Medio temporis cum ingentibus ex *Niuche*, *Nulhan*, *Yupetaca* & Occidentali Tartaria copiis Duces Tartarorum in Sinam appulerunt, ſexen-

nem

Pupillus Tartaricus Imperator Sinæ proclamatur.

nem *Zungtei* filiolum secum adducentes, quem statim Imperatorem Sinæ proclamarunt, nomine *Xunchi* imposito, & familiam Imperatoriam *Taicungam* appellantes. Hic est ille hodiernus Tartarorum Sinarumque Magnus Chamus, decimum nonum ætatis annum nunc agens, qui quanquam sexennis tantum puer, Solium Imperatorium singulari cum Majestate conscendit, ac patruos suos, reliquamque Tartarorum multitudinem, mascula oratione, ac nil puerile referente, allocutus fuisse perhibetur.

Non mea, Bellicosi Proceres, sed vestra fortuna ac virtus me throno Imperatorio admovit, cui firmus, quam trepidans Licungzus, *& melioribus auspiciis insideo. Primordia Sinici Imperii hæc sunt, quod vestra fisus fortitudine totum in mea me habere potestate, credo. Merces fidei vestræ & virtutum (quanquam quæ digna tantis meritis reperiri potest merces?) Opes Sinicæ & Regiæ dignitates erunt. Quisque vestrum strenue rem & fortiter gerat.* Haud pueriles ingenii Oratio visa, Tartaris cum stupore exclamantibus; *à Cœlo & providentia hunc Infantem ad Imperium destinatum.* Eadem die *Xunchius* patruum suum majorem *Amaban* (Sinæ pronunciant *Amavang*, id est Tartarica lingua, Pater Regis,) creavit. Hinc belli totius & Imperii administratio demandata, quam ita gessit, ut Tartari præcipue ejus consiliis ac dexteritati Sinicum Imperium debeant: nam prudens, circumspectus, fortis, fidelis, humanus, justus & erga Sinenses moderatus, beneficus, affabilis erat; unde eorum animos magis magisque sibi & Tartaris conciliavit.

Usangueius à Tartaris deficit.

Eadem die *Usangueius*, missis ad ipsum legionibus aliquot Tartaricis Rex *Pingsi*, id est *Occidentis pacator*, creatus fuit, *Sigan* & *Xensi* ei attributis. Ita familiæ Taimingæ, quam hactenus summa fide coluerat, valedixit, & Tartarum Imperatorem, honoribus ac necessitate victus, agnovit. Facile latrones ope Tartarorum *Xensi*, pulsi & *Usangueius* Regiam sedem in urbe *Sigan*, sed Imperio militari exutus, (suspecta quippe ejus potentia Tartaris erat) collocavit. Qualem vitæ exitum *Licungzus* habuerit, non constat. Copiæ ejus ab *Usangueio* penitus concisæ; ipse nec vivus nec mortuus imposterum comparuit. Reliqui Tartari, ut convenerat, *Pekingam* & *Xantungam* facile negotio occuparunt, ac copias suas frequentissima Sinensium accessione in immensum auxerunt, quos comiter, dum modo comam raderent, & veste Tartarica uterentur, receptos opibus & honoribus extollebant. Sed præcipuum Tartaris obstaculum fuit, quod capillitii rasi nimis rigidi exactores, sub pœna læsæ majestatis, essent, Sinensibus acrius capillos, quam Imperium, propugnantibus, ac milleni eorum caput quam capillos perdere malebant.

Sinæ, qui capillos radere abnuunt, trucidantur.

Adeo Tartaris secunda fortuna aspirabat, ut unico anno quatuor boreales Provincias, *Peking*, *Xansi*, *Xensi*, *Xantung*, præter *Leaotung*, expugnarent. Et conciliabat illis Sinensium animos, quod nihil in forma regi-

regiminis immutarent, antiquos Magiſtratus, Philoſophos eorumque examina, retinerent: nihil ſibi niſi militiam reſervantes à qua tamen peritos & fides Sinenſes Duces non excludebantur. In ipſa *Pekinga* priſcus Senatorum Imperii Ordo Servatus, eo tantum diſcrimine, quod dimidia pars ex Tartaris conſtaret. Interea Auſtrales Provinciæ, ingenti exercitum ſuppetias laboranti Imperatori ſuo laturæ, cum mortem ejus intellexiſſent & Tartaros Imperio potiri, inopino caſu vehementer perturbabantur.

Nankingenſes & ipſi hac ſubita *Zungchinii* ruina & Tartarorum progreſſibus exanimati; tandem per longam deliberationem, novum ex *Taiminga* familia Imperatorem, *Hunquang*, nomine nepotem *Vanliei*, qui ex *Honan*, metu latronum, *Nankingam*, confugerat & Princeps bellicoſus erat, elegerunt. Is ſtatim Legatos ad Tartaros pro pace obtinenda, cum oblatione Provinciarum borealium, miſit. Sed Tartari non ignorari Sinas, tempus, vires & pecuniam colligendi, captare, reſponderunt: *ab alio ſe quæ jam poſſiderent, haud accepturos. Defenderent ſane ipſi, novis undique congregatis viribus, novum quem creaſſent Imperatorem: ſibi mentem eſſe, aut tota Sina aut nulla parte ejus potiri, neque ante arma poſituros, quam deſtinata ſua aſſequerentur.*

Nankingenſes eligunt novum Imperatorem.

Dum Legati pacem quærunt, interea juvenis quidam qui *Zungchinii*, majorem natu filium ſe jactabat, *Nankingæ* prodiit ac non deerant Eunuchi, qui ſe eum noſſe teſtabantur. Sed *Hunquang* æmuli impatiens, competitorem in carcerem proditionis accuſatum, conjecit, unde odia procerum in eum accenſa ac Tartaris optata occaſio *Nankingam* invadendi, data, qui mox, fluvio Croceo ſuperato, (quanquam ripam ejus adverſam, tam denſa Sinenſium agmina obſiderent, ut etiam ocreis ſuis ac calceis aggerem contra Tartaros exſtruere potuiſſent) fugatis Sinenſibus, quicquid ad boream fluvii *Kiang* ſitum, occuparunt. Tum deprehenſum fuit in bello animum, non numerum ſpectandum: nam ne conſpectum quidem Tartarorum Sinæ ferebant, ſed veluti ovium greges, lupo adventante, aufugerunt. Sola urbs *Iangcheu*, in qua cum præſidio *Zuus Colaus* excubabat, Tartaris ſe oppoſuit; ſed eorum vim non ſuſtinens, omnibus cæſis, capta fuit. Cadavera in ædium ſummitates, ne, fœtore ſuo, peſtilitatem facerent, delata & cum ipſa urbe, combuſta ſunt.

Expugnata urbs *Iangcheu*.

His victoriis, tranſitione Sinenſium, indies Tartarorum viribus creſcentibus, ipſam urbem *Nanking*, priſcorum Regum ſedem, auſtrinæ, fluvii *Kiang*, mediam ſecantis Sinam, ripæ adjacentem invaſerunt. Sed dum ipſi navibus flumen trajiciunt, Sinæ ſub *Hoangchoang* bellicoſiſſimo Ducum, transjictionem eorum tam acriter prohibebant, ut Tartari maxima clade repellerentur. Tum patuit Tartaros à Sinis vinci poſſe. Verum mox *Hoangchoang* proditione cujuſdam *Thieni*

à Tartaris, magna præmiorum, ſpe corrupti, ſagitta trajectus periit & ipſe Imperator *Huiquang* dum fugam molitur, ab eo captus & Tartaris traditus fuit, quem *Pekingam* Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quarto, media æſtate, velut in triumpho deductum ante mœnia, ſpectante Imperatore *Xunchio*, nervo arcus ſtrangularunt, quod genus mortis apud Tartaros illuſtre cenſetur. Ita primo Imperii anno *Huiquang*, & juvenis ille qui ſe *Zungchinii* filium ferebat, cæterique omnes ex Regia Familia, more Aſiatico, ſtrangulati.

Ita *Nankinga* potiti, diviſis copiis pars *Chekiang*, alii fluvio *Kiang* trajecto, *Kiangſi*, *Huquang*, *Quantung* petierunt. Apud *Hangcheu* primam *Chekiang* metropolin, flos Sinenſis exercitus & quicunque ſtragem evaſerant, ſubſiſtebat, à quibus Imperator ex familia *Taiminga*, *Louangus* creatus. Sed ille Regio contentus titulo, tum ſe Imperatorem fore dixit, ubi Tartaris pulſis, vel unica urbs Imperatoria recuperata fuerit. Vix triduo regnaverat, cum Tartari advenerunt. Milites ad pugnandum concitati, ſtipendia poſcere. *Louangus* ruinam ſuam urbisque prævidens, mœnia conſcendit & genubus flexis Tartaros oravit, civitati parcerent; *De me* inquiebat, *quod videtur, ſtatuite, victima pro ſubditorum meorum incolumitate ero.* Ita ſeipſum Tartaris captivum dedit. Tum Tartari portas urbis claudi juſſerunt & in *Louangi* copias impetum fecerunt, quorum maxima pars fluvio *Cienthang*, dum eum ſcaphis trajicere conantur, multi ſubmerſi ſunt. Inde urbs *Hangcheu* nullo civibus damno illato, capta, ac ſcaphis fluvio *Cienthang* ſuperato, *Xaoking*, pulcherrimam totius Sinæ civitatem, ſpontanea deditione occuparunt, ac reliquæ omnes urbes pari facilitate in poteſtatem eorum perveniſſent, niſi Sinas, novo de capillis ponendis edicto, ad arma concitaſſent. Quippe Sinæ majoris capillos ſuos quam ipſum Imperium facientes, Tartaros iterum urbe *Xaoking*, & trans fluvium *Cienthang*, magna ſtrage propulſaverunt, ac ſi victoria uti ſciviſſent, omnibus iterum locis ejici Tartari potuiſſent. Sed ipſi capillis ſuis contenti ad auſtralem ripam fluvii ſubſtiterunt, Tartaris poſt hanc cladem integro anno, nulla re memorabili geſta, quieſcentibus.

Sinæ pro conſervandis capillis pugnant.

Sinenſes, poſt *Louangum*, novum, ex familia *Taiminga*, Imperatorem quærentes, alii quendam *Lu*, alii *Tangum* elegerunt: unde diſcordantibus illis, Tartari novis *Pekinga* copiis aucti, denuo fluvium *Cienthang* ſuperare, ſed fruſtra, conabantur. Nec parva ſpes affulgebat potentiæ eorum infringendæ, niſi fatalis illa duorum Regulorum diſcordia obſtiriſſet. *Tangus* volebat ut *Lu* Regno cederet: *Lu* vero; ſe & primo electum & hoſtium victorem fuiſſe. Ita dum inter ſe rixantur, Tartaris occaſio data, fluvium *Cienthang*, loco quodam inter montium anguſtias, ob aquarum inopiam (& erat æſtas calida ac ſicca) vadoſo, ubi nullæ Sinarum excubiæ, trajiciendi. Cumque adverſam jam ripam tenerent, fuga paſſim Sinenſium & ipſe Reputus *Lu*, urbe *Xaoking* deſerta, arreptis navibus in

Rixæ inter *Tangum* & *Lu*.

Inſu-

Insulam (*Cheuxan*, haud procul continente *Chekiang*, è regione urbis *Ningpo*, sitam confugit ibique sedem novi Regni constituit.

Hæc insula, hactenus piscatorum casis habitata, ab eo tempore Sinis ad *Laum*, tanquam capillorum suorum protectorem, ingenti numero, confluentibus, jam potens & magnificum regnum septuaginta duas civitates numerat. Tartari omnibus urbibus (*Chekiang*, hac *Lui* fuga potiti, *Kinhoam* quæ sola resistere, *Tutangi* sedes, aula, cum parte copiarum obsederunt, eamque tormentis *Hangchevo* adductis (quippe obsessi præcipuum detrimentum Tartaris per tormenta inferebant quæ continenter in eorum castra explodebant) vallo magna latitudine dejecto, vi expugnarunt. *Tutangus*, ne in potestatem hostium vivus veniret, se familiamque suam, pulvere pyrio, combussit. Alia Tartarici exercitus pars *Fokien* petiit, quæ Provincia, perpetuis & asperrimis undique montibus à *Quantung*, *Kiangsi* & *Chekiang*, discreta, unam tantum viam quæ paucis præsidiariis contra omnem humanam vim defendi & claudi potest, habet. Sed tanta Tartarici equitatus formido apud Sinenses erat, ut vix equorum conspectum ferrent. Ita claustris montium incustoditis, quanquam ægre, superatis, Tartari *Fokien* ingressi eam, citius fere, quam perambulari posset, occuparunt. Sed nonnulli occupatæ tam subito *Fokien* hanc causam fuisse referunt. Erat eo tempore pirata quidam (*Chinchilung*, quem Europæi *Iquon* vocant, toto Oceano Sinico, & per *Fokien* potentissimus. Is cum Lusitanis in *Makao*, Hollandis in *Formosa* diu inserviisset, pertæsus servilem conditionem, socios quosdam nactus, piraticam facere, & ab exiguis initiis, ingentem classem, solus Indicæ & Sinicæ mercaturæ Dominus, colligere, cum Imperatore Sinensi fœdus inire. Tanta ejus potentia erat, ut classem ter mille naviumin portu *Focheu*, stantem haberet. Sed ipse hac fortuna non contentus, Imperium Sinicum, familia *Taiminga* deleta, affectare, quo fine cum Tartaris fœdus & amicitiam inivit. Constituerat eum *Lunguvus* sive *Lu*, Ducem copiarum in *Fokien*: unde Tartaris advertantibus Provinciam prodidit & ab iis Rex *Pingnan*, id est *austri pacator*, factus fuit. Sed Tartari potentiam ejus ac ad Imperium adspirantem ambitionem suspectantes, quem palam aggredi non audebant, eum honoribus & per ingentia promissa, evertere paulatim conabantur. Cumque regulum Tartaricum *Pekingam* proficiscentem, improvidus, classe in portu *Focheu* relicta, comitaretur, jussus fuit, quicquid tandem reluctaretur, sequi. Ita qui armis insuperabilis erat, fraude captus ac tandem *Pekingæ* veneno clam necatus fuit. Filius ejus & fratres, audita hac captivitate, classem repetierunt ac Sinam hactenus hostiliter deprædantur.

Causa oppressionis *Fokien.*

Dum hæc per *Fokien* geruntur, alius Tartarorum exercitus per *Huquang* & *Kiangsi*, in *Quantung* penetravit ac adjutus illis copiis, quæ *Fokien* expugnaverant, pari celeritate ac fortuna illam Provinciam subegit.

Hinc in *Quangsi* irruptione facta, magnis cladibus à quodam *Khin* Thomas, & *Chiug* Lukas (quos Jesuitæ baptizatos Christianis nominibus appellaverant) rejecti & *Quantunga* quoque iterum expulsi fuerunt.

Vangus sacrificulus rebellat.

Hi duo Sinici Duces hac victoria animati, *Iungleium* ex *Taiminga* familia *Vanlei*, ex filio nepotem Imperatorem crearunt, qui sedem Regiam in urbe *Quantungæ Chatking* collocavit. Rebellabat etiam contra Tartaros in *Quangsi* & *Fokien* quidam sacrificulus *Vangus*, & urbe *Kiemning* aliisque capta, præsidia Tartarica passim expulit. Contra eum *Changus* Tartarorum Dux & Provinciæ *Chekiang* Præfectus, expeditione susceptâ, per incustoditos montes in *Fokien* exercitu ducto, *Kiemningam* & in ea *Vangum* obsedit. Obsidio in aliquot menses protracta, nec expugnari urbs, nisi mœnibus tormentis dejectis, potuit. Tum vi capta & horribili cæde funditus diruta fuit. Trecenta millia in hujus urbis expugnatione perierunt. Ita *Fokien* denuo in Tartarorum potestatem redacta.

Sed jam Tartarorum fortuna intestinis proditionibus quassari ac labascere incipit. Cum enim Sinicis uti cogerentur ab Imperii amplitudinem Præfectis, nulli eorum Tartarico regimine offensi, novas res moliebantur, & ad familiam *Taimingam* respiciebant. Primus eorum *Kinus* fuit, origine ex *Leaotung*, in cujus incolis Tartari magnam fiduciam ponebant, Provinciæ *Kiangsi* Præfectus, qui cum collega suo (duo enim semper uni Provinciæ præsunt, unus civilia, alter militaria administrans) clandestinas inimicitias exercebat. Cumque aliquando in convivio quodam Comœdiam spectarent, quæ Sinico habitu agebatur, Kinus ad socium; *annon* inquiebat *hic habitus Tartarico longe melior & gravior videtur?* Alter hæc verba tanquam Majestatem lædentia propere Imperatori Tartaro significavit, sed literis à *Kino* interceptis, ab eo armata manu in Palatio suo oppressus & interfectus fuit.

Kinus deficit à Tartaris.

Ergo *Kinus* hoc facinore patrato statim cum tota Provincia *Kiangsi* ad *Iungleium* defecit. Ejus exemplum secutus *Likungzus*, sive *Libuzus* Quantungæ Dux. Sed cum urbis *Canchen*, quæ sola Tartaris in *Quangsi*, fida manserat, præfectus, simulata defectione circumvenit. Nam literis ad *Libuzum* scriptis cujus hæc formula, *Hactenus* Kino *non parui, quod illius vires Tartaris pares non crederem: sed quandoquidem, fortissime Dux, etiam in Tartaros moves, quod amplius ab his sperem non habeo. Tuus sum, & tuarum partium sectator: ubi vel ipse, vel per tuos aderis, hanc urbem tibi tradam.* Urbem se illi traditurum promisit: interea vero clam ex *Fokien* Tartarica auxilia noctu immisit. *Libuzus* cum suis, nihil mali suspectans, per patentes portas urbem ingressus, mox undique se à Tartarorum copiis circumventum vidit. Et plurimis suorum amissis, ipse inter cæsos (nusquam enim imposterum apparuit) perjisse creditur. Hac clade *Iungleiei* res haud parvum detrimentum acceperunt, quanquam *Kinus* aliquandiu feliciter bellum continuaret & Tartaros multis præliis profligaret. Inde

urbem

urbem *Cancheu* obsedit, sed novo exercitu Tartarico *Pekinga* adventante, obsidionem solvere, & intra *Nanchang* se recipere coactus fuit, ubi obsessus, capta tandem urbe, ipse incolumis in vicinos montes effugit, quemadmodum in ejus urbis descriptione supra commemoravimus.

Atque hæc australium Provinciarum defectiones & turbæ fuerunt. Haud minores in Septentrione erumpebant, ubi quidam *Hous* in montanis *Xensi* exercitum clam collegit & Tartaros ad prælium, literis missis, provocavit. Passim deficientibus Sinicis oppidis, Sola *Sigan* cum Tartarico præsidio restitit, Præfectus Tartarus hujus urbis, haud semel omnes Sinicas cives trucidare constituerat, eorum perfidiam metuens, sed crudele hoc facinus cura Proregis impeditum fuit. Capillos tamen ponere, arma tradere, vallo & mœnibus abstinere, nec plures duobus in publico colloqui, aut coire, sub capitis pœna jussi: ac ostentandæ securitati, portas claudi, pontes aperiri vetuit. *Hous*, cunctis Sinensibus, quos nancisci poterat, militiæ suæ immixtis, cum exercitu trecentorum millium castra ante urbem posuit, Præfecto tantam multitudinem cum trepidatione de vallo conspiciente, & iterum cædem civium moliente; sed & hac vice destitit, cum Sinicos præsidiarios contra *Hoi* milites fortiter pugnare videret, unde hilaris exclamavit; *Hoo Manzu*, id est *ô bonos Barbaros* & *Manzuka Manzu*, *Barbari Barbaros* trucidant. Nam Tartari Sinas contemptim *Manzu* vocant, unde etiam nomen *Mangi* fluxit sicut supra dictum. *Hous* cum frustra validissimam urbem, ambitu tria milliaria habentem, oppugnaret, novo Tartarorum exercitu adventante, obsidionem deserere, magna clade accepta coactus fuit, neque quid cum eo postea factum, innotuit.

Turbæ in Provinciis septentrionalibus.

Sed jam nova contra Tartaros rebellio hac occasione exoritur. Cum Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono Imperator *Xunchius*, duodecimum ætatis annum attigisset, uxorem Regis Occidentalium Tartarorum *Tanyn* filiam, quod eorum amicitia Imprimis opus haberet, misso Legato Patruo suo & in tore *Amavang* petiit. *Amavangus* cum splendido comitatu per *Xansi* Profectus, *Taitungum* venit, quæ urbs Imprimis ob pulchras fœminas, tota Sina celebratur. Tartari inter alias quas stupraverant fœminas, etiam sponsam quandam, quod apud cives crimen atrocissimum censebatur, abripuerunt. *Kiangus* urbis Præfectus, conquestus, eo de facinore apud *Amavangum*, non modo nihil impetravit, verum etiam contemptim & ignominiose ex Palatio *Amavangi*, ejectus fuit.

Nova rebellionis occasio.

Kiang hac ignomina ultra modum incensus in aulam *Amavangi* cum armata manu irrumpens, omnem fere comitatum ejus Tartaricum trucidavit ipso *Amavango* fune per muros delapso ac celeri equo ægre manus ejus evadente. *Kiangus* hoc patrato facinore vexillum pro Imperatore Sinico & Regno *Han*, erecto ejus se vasallum declaravit, ac Sinas missis

nunciis ad defectionem sollicitavit, multis passim ad ipsum desciscentibus, & ipsis Occiduis Tartaris auxilia valida mittentibus, quorum imprimis vires *Xunchius* metuebat. Quippe Occidentalis Tartaria viris equisque gravida est, cum Orientales equos raros invalidosque habeant & eorum ad bella copiam ab Occidentalibus emere cogantur.

Ut hæc *Kiangi* defectio in ipsa herba opprimeretur, ingens *Pekingæ* exercitus contra eum missus fuit. Simulabat initio metum fugamque *Kiangus* & in extremo suorum agmine currus, tormentis clam oneratos & Tartaris obversos reliquerat. Illi fugientibus acriter insistentes in currus impetum spe prædæ faciebant; sed tormentorum ictibus excepti magnam stragem acceperunt, ipso *Kiango* ad sonitum in eos impetum faciente ac totam aciem profligante. Hinc novus *Pekingæ* terror auctus etiam fama *Kiangum*, centum quadraginta equitum, quadringenta peditum millia sub signis habere. *Amavangus* in extremo hoc Imperii periculo, ipse expeditionem contra *Kiangum*, cum tota Tartarorum militia quæ octo vexillis constat, succepit. Primum, album est, quod Imperiale dicitur; secundum, rubrum; tertium, nigrum; quartum, croceum: his tribus ultimis Patrui Imperatoris præsunt; primum autem ipse Imperator regit. Ex his quatuor, permixto colore alia quatuor conficiunt; unde quilibet miles sub quo vexillo sit, & ad quæ castra, vel ad quam urbis partem divertere debeat, cognoscit; ubi semper paratis equis ac armis ad bellum prompti habitant. Cum autem exercitus vel cohors aliqua emittenda est, intra semihoram expediri possunt omnia. Inflatur enim pro tubâ marinum cornu, illis simile quæ nos Tritonibus appingimus: ex loco autem, ac modo soni, qui & quo numero milites ac Duces procedere debeant, intelligunt; unde sine morâ parati adsunt, ac vexillum sequentes (quod à tergo ligatum eques portat) exeunt; licet sæpè præter Ducem ac Signiferum, nemo, quorsum & cujus rei causa ducatur, intelligat. Quando pugnandum est, tum primum quo destinentur cognoscunt. Secretum hoc in Tartarica militia Sinas omnes semper suspensos ac attonitos tenuit. Cum enim putarent Tartaros hanc aut illam Regionem petere, sæpè aliam derepentè petivere. Illud etiam in Tartarica militia rarum, quod nulla secum ducant impedimentà, nec de annona sint solliciti: cibus quem occupant, satiat: carne ut plurimum vescuntur, nec à semicocta vel semiassa abhorrent: ubi alia deest, occisos equos ac camelos vorant: per otium venantur, ac sæpe integros campos vel montes circumdant; deinde paulatim coëuntes feras in medio claudunt, ex quibus quot & quascumque volunt, interimunt: venaticos etiam ad hæc canes præstantissimos alunt, ac vultures. Cubile illis est solum, tapete, quo ephippium contegunt, substrato: à domiciliis incolendis abhorrent: tentoria pulcherrima habent, quæ tanta velocitate ac arte erigunt vel deponunt, ut festinantem exercitum non detineant. Si domos inha-

Tartarorum vexilla.

Secretum magni faciunt in militia Tartari.

bitare

bitare neceſſitas cogat, parietes omnes perrumpunt, relictis columnis, ac tectis : eundem locum cum equis pro cubili habent. Ita militiæ ſoli vivunt, ſeque indurant.

Amavangus ingenti exercitu *Kiango* bellum inferens, prælium ſtudioſe declinavit & ad Occiduos Tartaros, cum ſplendidiſſimis auri, argenti, ſerici & fœminarum Sinenſium, quas ob formæ præſtantiam Tartari æſtimant, donis, filiam Regis, *Xunchio* uxorem, ac ne ulla *Kiangio* auxilia mitteret, petens, Legatos miſit. His donis capti Tartari conjugium, pacem & amicitiam promiſerunt. *Kiangus* à Tartaris deſertus, in urbem *Taitung*, magna imprudentia, ſe recepit ; nam mox ab *Amavango* foſſa decem milliarium ambitu, intra triduum clauſus, fame ſibi ſuiſque moriendum vidit, ac per medios hoſtes ferro viam aperiendam. Ergo cum toto exercitu in foſſam impetum fecit. Hic acris diu & anceps pugna Tartaris foſſam eodem ſervore defendentibus, quo eam *Kiangiani* oppugnabant. Tandem *Kiangus* ſagitta letaliter vulneratus, & cum eo ſpes Sinica, ecci- *Kiangus occiditur*
dit. Secuta cædes militum, fuga & ſpontanea armis projectis, deditio ; his enim Tartari vitæ gratiam faciebant. Urbs *Taitung* ſpoliata, *Puchen* combuſta & quicquid in Occidente defecerat, recuperatum fuit ; *Amavango Pekingam* triumphantis ritu inter feſtas acclamationes, cum exercitu ſpoliis hoſtilibus gravi, redeunte.

Omnem inde *Amavangus* curam nuptiis patruelis ſui *Xunchii*, cum filia Regis *Tanyn* impendit, ipſe eo profectus & ſponſam ſimul cum ingenti equorum copia ex pacto adducens. Nuptiæ ea magnificentia celebratæ ſunt, quæ utramque familiam decerent. In quo Europæorum more agunt Tartari, ſponſa è ſummi generis virginibus ducta : at Sinarum Imperatores, poſthabito natalium ſplendore, ex maximo formoſarum numero eminentem forma conjugem legunt, & ne plebejam quidem reſpuunt. Poſtremo certe Sinarum Imperatori uxor fuit, cujus pater ſtramineis calceis conſuendis quæſtum fecit. Sic olim Aſſuerus, ex captiva, Reginam habuit : quem morem credibile eſt, vel à Sinis ad Perſas, vel ab ipſis Perſis ad Sinas olim derivatum. Sed ut ad rem noſtram redeam, *Xunchii* nuptiæ pompa tanto Imperio digna celebratæ ſunt. Nec ſponſæ adventanti faſtus defuit Nationis ingenio congruens, immenſæ militum *Magnus Chan perficit matrimonium.*
copiæ, equorum greges, qui numerari vix poterant : opulentia ſiquidem Tartarica non tam luxui opportuna, quam bello. Neque ſupra fidem videtur innumerus equorum modus ; equidem apud Sinas agens novi octoginta equorum millia, ex Tartaria Occidentali uno commeatu ad Sinas dono deducta. Quæ Tartarorum potentia, ut nullis limitibus cohiberi ſe patitur, ita modo totam *Quantung* Provinciam vi ſubegit : ex qua in *Quangſi* quoque fluminis more inundantes, Tartari eam ditioni ſuæ adjunxere.

Quæ dum inter Sinas & Tartaros geruntur, tres in auſtrales Provin-

cias

cias, Regia potestate, Tartarorum proceres missi, Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono, qui totidem, cum exercitibus *Fokien*, *Quantung* & *Quangsi*, in officio continerent & rebellionem subditis defenderent.

Præcipuus illorum, scopus erat *Ingleium*, qui unicus jam Sinensium ex *Taiminga* familia superat Imperator, evertere. Profecti per *Xantung* secundo flumine *Guei*, provehebantur, ibique in Tartarorum coloniam, cui vacuæ Sinarum bello, Cæsorum Regiones, agriculturæ excolendæ, cesserant, inciderunt, qui acinaci potius quam vomeri assueti, otium aversabantur inerme & in commilitium, quacunque fortunæ ascisci petebant. Duo Reguli, ut nullo Imperatoris mandato resisterent, instructi, & periculum prævidentes, abnuebant: tertius annuit. Ita vomeres in gladios & sivam in hastas conflantes desertis laboriosis agris, militiam hilares sequebantur. Imperator re intellecta, *Kengum* (ita Regulus vocabatur) per Epistolam monuit, agriculturæ consecratos, militiâ solveret; sed ille multa prætendens, jussa spernit: unde *Tutango Nankingensi* mandatum, caperet vel occideret *Kengum*.

Kengus mandatum Imperatoris non adimplet.

Postquam *Nankingam* tres Reguli pervenerant, *Tutangus* conviviis in Palatio & navibus magnificentissimè eos excepit, donec copiis jam præmissis, *Kengo* jussa Imperatoris aperuit. Ille initio trepidus, animo excollecto, unicum, ut in sua *Ioncka* extremis vacare curis posset, petiit; eoque impetrato, seipsum suspendit. Mox filius ejus a *Tutango*, patris Provinciæ, ita volente Imperatore, præfectus. Reguli tandem per *Xantung*, *Kiangsi* & *Nanking* in *Quantung*, bellum *Inglieo* illaturi, venerunt, & plerisque urbibus sponte se dedentibus, sola *Kanton* sive *Quancheu* acrem obsidionem sustinuit; tandem prodita Tartaris, Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo, quinta Decembris, miserabiter, ut supra relatum, destructa fuit. Hujus urbis Lamentabili ruina, cæteræ quæ infide *Ingleiei* hactenus perstiterant, ingentibus donis exhibitis, deditionem fecerunt; unde Regulus *Quantung*, urbem *Chaoking*, in qua *Ingleius* aulam suam habebat, cum exercitu petiit; sed ille diffisus viribus, initio in *Quangsi*, inde versus Regnum *Tungking*, & sicut alii referunt, deserto continente, in insulas, quorsum non constat, confugit.

Kengus seipsum suspendit.

Atque hic Tartaricarum pariter & Sinensium rerum, Anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi status fuit. Sequente quinquagesimo primo, *Amavangus* obiit, columen Regni & cui omnem Sinam Tartari, Sinæ libertatem debebant; utrique enim, consilio, justitia, humanitate, gratus acceptusque erat. Vix excesserat, cum magnæ in aula turbæ, fratre minore ejus *Quinto*, etiam cum ingratiis Tartarorum ac Sinensium, tutelam invadente.

Amavangus præstantissimus Dux moritur.

Tartari & Sinæ jam sextum & decimum annum *Xunchium* attigisse referebant & Imperio maturum. Contra *Quintus*; imparem adhuc molitur

& sibi

& ſibi tutelam deberi. Ergo cuncti Proceres munia ſua abdicarunt, à nullo, quam *Xunchio*, recepturi. Hac conſtantia victus *Quintius*, *Xunchium* Imperatorem agnovit.

Xunchius jam ſuæ ſpontis, prava *Amavangi* conſilia in lucem protracta, ſeveriſſime vindicavit. Erutum ſepulchro cadaver, quod apud Sinas abominabile, fuſtigatum, virgisque cæſum, capite truncato, velut peſſimi patriæ proditoris, abjectum fuit. Omnes ejus aſſeclæ, quotquot conſiliorum participes erant, morte aut exilio mulctati.

Hactenus quomodo Tartari, *Licungzuo* pulſo, Sinico Imperio potiti fuerint expoſuimus; nunc de ſocii ejus *Changchienchungi* fortuna quædam memorabimus. Hujus latronis tam horribilia fuerunt facinora, ut totam Sinam depopulari ſtatuerit, ne quiſquam, à quo Imperio pelli poſſet, ſuperſtes foret. Solos milites ſuos, tanquam novam coloniam, conſervare ſtudebat, reliquos omnes, ut ſuperfluos, radicitus extirpaturus, quanquam etiam propriis non pepercerit ſectatoribus, in quos leviſſima cauſa extremis ſuppliciis animadvertit. Præcipuus furor ejus in *Suchuen*, poſt exhauſtas cædibus *Huquang*, *Honan*, *Nanking* & *Kiangſi*, prorupit. Prima furori ejus victima in urbe *Chingtu* quidam ex *Taiminga* familia Regulus fuit, cum jam ſeptem alios ejuſdem originis alibi ſuſtuliſſet. Integras non familias modo & cognationes, verum plateas & urbes promiſcuis cædibus, non parcens infantili ætati, non prægnantium uteris, ob nulla vel leviſſima, quæ ita interpretabatur, crimina, tollebat.

Inaudita *Changchienchungi* latronis crudelitas.

Nullum noxios inter & innocentes apud Tyrannum diſcrimen. Promiſcua ſæviebat cæde in quoſcunque & cum aliquando quidam veredarius, furorem ejus metuens, quem in *Xenſi* miſerat, reverti nollet, majorem civitatis, in qua domicilium habuerat, partem cæde exhauſit: ac forte morbo extincto, cujus opera utebatur, carnifice, Medicos omnes quaſi mortis ejus conſcios & autores, necavit.

Militibus gregariis familiariter ſe comeſſando, confabulando, dona inter eos ſua manu diſtribuendo immiſcebat: eoſdem ob leviſſimam culpam coram oculis ſuis miſerabili morte plectens, quam atrocitatem imprimis *Suchuenſis* Provinciæ, cui infenſiſſimus erat, miles ſentiebat. Si quis verbum factumve inſolens, aut petulans committeret, non ipſe modo, verum tota ſæpe legio duorum millium numerum excedens in conſpectu ejus concidebatur.

Mandarinorum urbis *Suchuen Chingtu* intra triennium quingentos & octoginta interfecit, cum ſexcenti eorum fuiſſent, viginti tantum ſuperſtitibus. Præſidem Senatus vivum excoriari juſſit, quod injuſſus Philoſopho Sinico urbe excedendi poteſtatem conceſſiſſet.

Hanchungam tertiam *Xenſi* urbem, quæ ob ſitum & firmitatem clavis *Suchuen* ac *Xenſi* vocatur, occupaturus Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quinto ingentem exercitum, in quo centum & octoginto millia

millia *Suchuanorum* erant , cæteris non ſupputatis eam obſeſſum miſit. Cumque obſidio fruſtra diu continuaretur , quadraginta *Suchuenſium* millia ad Præfectum *Hanchungæ* transfugerunt, unde reliqui infecta re diſcedere coacti fuerunt. Tyrannus adeo exacerbatus fuit eo caſu, quem cæteri præſtare non poterant, ut reſiduos, centum quadraginta millia, ab aliis trucidari juſſerit. Integro quatriduo cædes duravit : multis pelles vivis avulſæ & capitibus adhuc integris, reliqua cutis ſtramine & tormento impleta , ut agnoſci poſſent interfectorum vultus , per civitates ad cognatos & notos terribili ſpectaculo tranſmiſſa.

180 ſtudiosi necantur.

Inde octodecim ſtudentium millia ad examen, magnis idoneos dignationibus remuneraturus, evocavit. Qui cum omnis expertes doli, frequentes conveniſſent, immiſſo milite trucidati fuerunt omnes, Tyranno rixas illas inutiles & populum ad ſeditiones impellentes prædicante.

Summa rigent, dum tot funera calamo exprimo, ubique paſſim infantes, pueri, puellæ, matronæ, prægnantium uteri hoc enorme crudelitatis monſtrum deteſtantur. Quot Præfectorum uxores, vivis adhuc maritis, ſed rogo deſtinatis, prius publico expoſuit ludibrio turpiſſimus pariter ac crudeliſſimus Tyrannus, quam morti victimas immolaret : unde plurimæ violentas Romanæ Lucretiæ exemplo, ſibi potius manus inferebant, quam ut paterentur verecundiæ ſuæ publicum hoc & infame detrimentum : execranda infinita hujus generis exempla relinquo, ne caſtis oculis ac mentibus infanda & tacenda ſubjiciam.

600000 cives trucidantur.

Cumque Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſexto Tartaros *Xenſin* irrupiſſe, intellexiſſet, antequam illis in occurſum tenderet (nam ob viciniam cogebatur) totam cædibus *Suchuen* evacuare ſtatuit, ſola plaga, quæ Barrapeliotem reſpicit, ubi cum exercitu tranſire debebat, excepta, quam alio tempore & ipſam exitio jam deſtinabat. Ergo primum in maximam *Suchuen* urbem *Chingtu* impetum fecit, ac ſexcenta millia civium vinciri exercitui ſuo juſſit. Ipſe equo ſublimis circumvectus , acclamantium lacrimis mixtas preces, *Imperatorem*, *Dominum*, cum revinctis poſt terga manibus non poſſent, lamentabili facie & voce deſignantium, paulum moratus, homicida gutture, *Trucida* dixit & *extingue rebelles nebulones*. Ita omnis illa civitas uno Tyranni juſſu, cæſa & jacuit immenſa potentiſſimis campis ſtrages, ipſo ingenti fluvio *Kiang*, ſanguine cæſorum ripas ſuas fere excedente, ac ne aër fœtore interfectorum inficeretur, projecta in profluentem cadavera, cæterarum appulſa urbium ripis parem iis, quaſi emortuales Legati, internecionem prædicarunt. Neque triſti omine falſi fuerunt ; nam lanios ſuos in varia diviſos agmina Tyrannus undique ad cædem immiſit : ubi Patres Societatis Deo & Religioni præclaram navarunt operam, infantes innumeros, militibus concedentibus , ſacra Baptiſmatis aqua abluentes, qui ex carnificum manibus in Cœlum evolaturi erant ; atque ita immanis Tyranni crudelitas par-

parvulis illis profuit, ut Herodis Innocentibus : magnum plane Divinæ prædestinationis testimonium.

Postquam ita innumerabili cæde *Suchuen* exhausérat, imprimis vero urbem *Chingtu* (quanquam etiam *Zingis Chanum* & *Tamerlanem* per Persiam & in urbe *Isfaban*, ac *Damasco* similia, imo atrociora exempla commiserint) totum exercitum magna dispositum planitie ita allocutus fuit:

Pulsis Tartaris, vestra me bellicosa strenuitas Imperatorem orbis faciet. Sed majorem vobis precor, quam hactenus ostendistis, alacritatem. Ipse ego, nostis, sexaginta argento plenas fluvio Kiang, *submersi naves; singulis, Imperio expugnato, sua portio distribuetur. Sed fœminæ in hostem euntibus impedimento erunt; quisque suas occidat. Rerum potitis non copia pulcherrimarum deerit. Exemplo meo quid facere debeatis, ostendam.* Vix ea fatus ex trecentarum pulcherrimarum concubinarum, viginti tantum, quæ tribus Reginis suis inservirent, vivas servavit : cæteras cunctis spectantibus occidi jussit. Milites Ducis sui secuti exemplum, & ipsi promiscua cæde in imbellem sexum sævierunt. Conjugicidium imperat.

Cum civitates *Suchuen* cædibus exhausisset, in ipsa ædificia rabiem convertit. Urbem *Chingtu* & Palatium proprium combussit; arbores succidit, inde copiis divisis, si qui hominum stragem evasissent, occidi eos, velut post messem spicilegium, jussit. Neque proprio parcebat militi, quem sive promptius, sive morbo aut desidia vel alio impedimento tardius exercitum præiret, aut sequeretur, statim necari jussit, ægrorum mortem hac humanitate quasi excusans, quod in desolatis locis relicti, unde viverent, aut curarentur, non superesset. Innumera, incredibilia immanis furoris facinora hic Tyrannus patravit, donec tandem & ipse sublatus orbem Sinicum tanta pernicie liberavit. Interitus urbis *Chingtu*.

Amavangus, audita latronis in *Xensin* irruptione, quinque equitum millia ejus sistendo furori præmisit. Quinque agmen equites, pacem aut bellum rogaturi, more Tartarico præcedebant. Exploratores latronis Tartaros imminere trepidi nunciabant. Cæterum ipse ridens: *an hostium copias avium more advolare crederent*, rogabat. Cum vero & alii Ducum hostem in vicinia confirmarent, ut corpore inermis erat, absque thorace & galea, hastam manu tenens, tentorio exploraturus excessit, ac vix egressus, in quinque illos Tartaros incidit. Prima sagitta cor latronis confodit, atque ita momento sine prælio periit, qui toti Sinæ, & si potuisset, orbi ruinam moliebatur. Totus ejus exercitus, Duce sublato, à Tartaris concisus fuit, superstitibus per *Suchuen*, hujus latronis intentum festa solemnitate & Tartaros tanquam liberatores suos, immensa lætitia celebrantibus. Sed haud prosperior Tartarici Ducis, qui *Amavangi* frater erat, fortuna fuit. *Amavangus* frigore & aëris inclementia plures quam præliis amissos milites fratri, argumentum segnitiei, objiciebat; tanta cum ira- Tyrannus occiditur.

iracundia hujus, ut pileolum Tartaricum ſolo illideret. Hoc rebellis indignationis ſignum interpretatus *Amavangus*, fratrem carcere Sinico *Caociang* clauſit, qui Regio ſanguine natis jam olim deſtinabatur. Sed Dux Tartarus, hanc fraternam invidiam ſua morte, ſuſpendio vitam ſponcaneo finiens, prævertit. Atque hic ad Annum milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſecundum Tartarorum Sinarumque ſtatus fuit : quo Tartari brevi ſeptem annorum ſpatio plus terrarum occuparunt, quam integer exercitus eodem temporis intervallo in longum latumve perambulare poſſet. Duodecim nimirum Imperii Sinici Provincias, Peninſulam Coream, ac ſpatioſum Leaotungi Regnum.

INDEX RERUM
Maxime merobilium, quæ hoc Opere continentur.

Notandum hoc opus duplici prælo commissum, indicem per literas a. b. *idcirco distingui.*

A.

Abeuntium ritus b. 28.
Academiæ nullæ b. 25.
Adamas octo scrupulos pendens a. 140.
Adam Scaliger P. S. *Ubus* a. 144.
Multa de Amstelodamo, & nonnullis civibus rogat a. 145.
Interrogata Præsidis interpretatur a. ibid.
Admiranda Sinæ b. 121.
Agricultura magni æstimatur b. 41.
Aman *Insula* a. 180.
Alchimiæ addicti b. 45.
Alimenta Sinarum b. 31.
Alloquendi formulæ b. 27.
Ama *idolum* a. 35.
Amavangus *Cæsaris patruus* b. 171.
America detecta quando a. 2.
Amazon *simea* b. 428.
Amphibia b. 118.
Ambiguitas vocum sinicarum b. 11.
Accentu tollitur ibid.
Anhinga *oppidum* a. 88.
Animalium varia genera b. 108.
Ananas *fructus* b. 107.
Antiquitatum æstimatores Sinæ b. 33.
Anates excludendi modus b. 114.
Aquæ ductus copiosi b. 64.
Architectura Sinica b. 20.
Areka *arbor* b. 102
Arandi modus b 41.
Arma interdicta civibus b. 8.
Arcus triumphales a. 42. b. 62.
Arborum variæ species b. 123
Arithmetica b. 14.
Astrologia b. 17.
Atramenti conficiendi modus a. 65. b. 25.
Avium variæ species b. 123.
Aula Pekingensis a. 158.
Nankingensis a. 44.
Campana ejus ibid.
Aureum sæculum b. 125.
Aula Præsidum b. 69.
Auspicia lecta b. 148.

B.

B*Alene* b. 116.
Bambu b. 90.
Batavia obsidio a. 31.
Munimenta a. ibid.
Bellatorum ritus b. 28.
Bellum Tartaricum b. 149.
Betele b. 98.
Bitumen b. 80.
Bloemendalia *navis* a. 34.

C.

C*Ausa interitus Regni Sinensis* b. 153.
Calcei b. 155.
Canna *sacharina* b. 89.
Canella b. 92.
Caifung *aquarum inundatione vastatur* b. 154.
Cancheu *Urbs.* a. 70.
Carbones b. 80.
Caryophyllus b. 93.
Calamba *lignum* a. 133.
Catadupa b 72.
Cataractæ b. 65.
Capillos radendi ritus b. 39.
Chanchienchungi *prædatoris acta* b. 169.
Characteres Sinici b. 9.
Cheuxan b. 163.
Chekiang 108. *Provincia* a. 18.
Termini ibid. *Incolæ* a. 19.
Urbes ibid. *Tributa* ibid.
Cheva *familia Regia* b. 133.
Chius *Imperator* b. 171.
China radix b. 82.
Chu *fortuna & acta* b. 137.
Champidacu *fructus* b. 105.
Cheuchious Hoangtii *ex fratre nepos Solium ascendit* b. 129.
Cia *potus* b. 16.
Cinningsin a. 117.
Cina *familia Regia* b. 134.
Cinsu *primum gradum eruditionis* b. 18.
Comici, quales a. 119. b. 22.
Confutius *Philosophorum Princeps* b. 13.
Librorum turnis b. 47.
Cornua fulcis a. 106.
Conopea b. 24.
Corruptela Præsidis Kantonnensis a. 43.
Convivandi ritus a. 64. b. 30.

Connubia Tartarorum b. 33.
Columnæ in aquis a. 83.
Concubinarum licentia b. 34.
Color flavus Regi proprius b. 29.
Crocodilus b. 118.
Croceum *flumen* a. 108.
Cyna *familia Regia* ibid.

D.

Delicta puniendi ritus b. 44.
Delegati Legatos visitant a. 36.
Diversoria proprius instructa comitis a. 119.
Donandi ritus b. 27.
Dona à Legatis distributa a. 182.
Accepta a. 162.
Domus ædificandi ritus b. 20.
Duriones fructus b. 106.

E.

Echo mirabilis a. 89.
Elementorum numerus b. 51.
Origo b. 49.
Natura ibid.
Equorum regimen b. 109.
Equitis Tartari peritia jaculandi a. 53.
Error statuentium Katajam *extra Sinam* a. 4.
Eruditio unica ad honores via b. 2.
Expensa Legatorum a. 282.
Exequiarum ritus b. 35.
Examen literatorum b. 17.
Militum b. 19.
Exiguitas pedum sexus fœminei b. 38.
Expeditio Junioris Proregis ad rebelles Provinciæ Quantung a. 47.

F.

Familiæ Imperatrices b. 134.
Facfan *Pagus* a. 177.
Feles deliciosæ b. 108.
Ficus Indica b. 100.
Figuræ Mysticæ Jeking b. 11.
Fluviorum variæ species b. 71.
Flumen Croceum a. 108.
Florum variæ species b. 87.
Fons aquam claram & turbidam simul ejaculans b. 74.
Focheen *Oppidum* a. 138.
Fœmina moniales b. 55.
Fohii *Imperatoris acta* b. 126.
Fons Crystallinus frigidam & calidam continens b. 74.
Fokien *decima Provincia* b. 20.
Situs ibid. *Incolæ* ibid.
Termini ibid. *Tributa* ibid.
Fontium variæ species b. 74.
Fons mirabilis Kien a. 82.
Fornix Nankingæ a. 92.
Fortuna Proregum Kantonensium a. 48.
Fœmineus sexus venalis a. 102.
Famivenduli gesticulationes b. 25.
Furtorum pœna b. 7.
Funching *Oppidum* a. 77.

G.

Gossypifera arbor & frutex b. 86.
Gradus Sinicæ eruditionis. b. 16.
Siaucai ibid.
Kiugin ibid.
Cinsiu b. 18.
Guifeng *Radix* b. 80.
Guei *auctoritas* b. 155.

H.

Habitus Priscus Sinarum b. 39.
Modernus b. 41.
Tartarorum b. 139.
Hana *quinta Imperatrix familia* b. 134.
Hancheu *superatur a Tartaris* b. 162.
Heytamon *portus* a. 36.
Heu *absinthium album* b. 84.
Herbarum variæ species ibid.
Hiaa *prima Imperatrix familia* b. 133.
Hiakianga *Oppidum* a. 77.
Hiao *Insula* a. 90.
Historiarum Sinicarum certitudo b. 125.
Historicorum auctoritas b. 5.
Historias conscribendi modus b. 5.
Hintai *Oppidum* a. 106.
Hioquon *Mandorini* b. 6.
Hoangtii *Imperatoris acta* b. 127.
Hoanchoanga *Tartaris clam interimitur* b. 161.
Hoaigan *urbs maritima* a. 105.
Hominis prima origo b. 51.
Multitudo a. 6.
Honan *quinta Provincia* b. 11.
Termini 12. *Incolæ* a. 13.
Urbes ibid. *Tributa* ibid.
Hous *Tartaris resistit* b. 165.
Hortorum formæ b. 69.
Horologia Sinica b. 22.
2 *Hollandorum prospera temeritas in obsidione* Kantonensi a. 43.
Hukeu *Oppidum* a. 82.
Hunvui *Imperatoris acta* a. 33. b. 56.
Hunquangi *Imperatoris acta* b. 161.
Huquang *septima Provincia* a. 15.
Termini a. 16. *Incolæ* a. 8.
Urbes ibid. *Tributa* ibid.

I.

JAka *fructus* b. 104.
Jaspis Europæo clarior b. 78.
Jacobus Keyser *Legatus* Nankingæ *evocatur à Matrona nobili* a. 95.
Jamcefu *urbs* a. 174.
Java *insula* a. 30,
Jancheu *urbs à Tartaris superatur* b. 161.
Jax-Hinno *pagus* a. 116.
Jejenjeen *Oppidum* a. 100.
Jesuitarum alii Batavis obsunt a. 148.
Alii favent a. 98.
Imperatoris litera a. 164.
Mandata a. 147.
Imperii reditus a. 6.
Imprimendi modus b. 21.
Imago tonitrua edens b. 77.
Imperium Sine hæreditarium b. 1.
Incredibilia Sina b. 121.
Insecta b. 117.
Ingtak *Oppidum* a. 58.
Invitandi ritus b. 30.
Inspectores Pythagorei b. 7.
Joncka *Legatorum alliditur rupi* a. 58.
Joes-woe a. 137.
Iquon *Pirata* b. 69
Itali jucunda historia b. 11.
Ivena *nona familia Imperatrix* b. 134.
Jun *Canalis Regius* a. 111.
Junan 14 *Provincia* a. 24.
Junglicus *Imperator* b. 11.

K.

KAyocu *Pagus.* a. 105.
Kambalu *M. Veneti* a. 169.
Kajutzui *Oppidum* a. 104.
Kantona *Metropolis* a. 42.
Situs a. 45.
Munimenta ibid.
Incolæ ibid.
Proreges a. 44.
Obsidio a. 43.
Kancheu *Metropolis* a. 70.
Kenchus *seipsum suffendit* b. 168.
Kiakia *Pagus* a. 115,
Kiang *Fluvius* b. 71. a. 83. 93.
Kiangsi *Provincia* a. 66.
Metropolis a. 174.
Kiegan *Urbs* a. 74.
Kienlius *plebem ad Idolatriam movet* b. 128.
Kienning *obsidetur* b. 61.
Kiexui *Oppidum* a. 75.
Kinhoang *Superatur* b. 163.
Kinus *à Tartaris deficit* a. 79.
Kienhoa *mons* a. 88.
King *Regnum* b. 77.
Kien *Fons mirabilis* a. 82.
Kokos *arbor* b. 101.
Kouchinchina *pertio Regni* Gaunim a. 33.
Koxingæ *Pirata conatus* a. 100.
Kouja *Idolum* a. 78.
Kuching *Oppidum* a. 128.
Kuil-Kiasti *Idolum* a. 71.
Kyakya *Oppidum* a. 76.

L.

LAntam *Pagus* a. 180.
Lacus mirabilis b. 122.
Lammæ *vicus* a. 36.
Lammas *Legati* a. 155.
Lantsman *primus Mercator* Kantonæ *in absentia Legatorum* a. 177.
Lapis Kolorinus a. 146.
Lapidis Serpentini vires a. 153.
Leaotung *Regio* b. 146.
Termini b. 145.
Urbes ibid.
Incolæ ibid.
Stragis a. 79.
Leaoyang *urbs obsidetur à Tartaris* b. 151.
Leges juxta familias Imperatrices variant b. 2.
Legati laute excipiuntur à Proregibus Kantonensibus a. 44.
Salutantur à Tutango Herynæ a. 46.
Ablegatum Pekingensem *invisunt* a. 49.
Discessum Kantona *parant* a. 51.
à Præfecto Nanhungensi *convivio excipiuntur* a. 64.
Superant montes a. 66.
Salutantur à Magistratu Nankangensi a. 68.
Tutang *titulo* Louconquangmui *exornatum salutant* a. 70.
Adeunt Tutangum Nanchangensem a. 78.
Præfectorum Nankingensium *Præsidem conveniunt* a. 91.
Ab uxore Gubernatoris excipiuntur a. 92.
A nobili Tartaro vocantur ad convivium a. 92.
Matronam Tartaricam visitant a. 95.
Non licet Japoniam *scribere* a. 98.
A Præside Lincingensi *excipiuntur* a. 122.
Colloquuntur cum conjuge Præsidis Sangloensis a. 130.
Pompâ bene ordinata Pekingam *tendunt* a. 141.
Salutantur à Magnatibus a. 142.
Variæ quæstiones propositæ a. 143.

Legati ingrediuntur Senatum a. 144.
Munera tradunt a. 146,
Agnoscuntur à Magno Chamo a. 147.
Secundo convocantur ad Senatum a. 148.
Varia petunt a. 149.
Patiuntur repulsam ibid.
Reverentiam Sigilli Magni Chami *exhibent* a. 154.
Solitas cerimonias absolvunt ibid.
Coram Throno apparent a. 152.
Secundam & tertiam aream intrant a. 156.
Quaritur, quo dignitatis titulo haberi velint a. 156.
Solitas Magno Chamo *Throno insidenti reverentias exhibent* a. 157.
Triplici convivio à Magno Chamo *excipiuntur* a. 160.
Dona accipiunt a. 162.
Literas ad Generalem magnis cerimoniis recipiunt a. 166.
Kantonam *redeunt.* a. 177.
Proregibus valedicunt a. 179.
Lenones b. 24.
Leun *fluvii mira vis* a, 119.
Lingiven *Oppidum* a. 72.
Lichi *fructus* b. 104.
Lincing *Urbs* a. 122.
Turris a. 123.
Licungzi *prædatoris acta* b. 154.
Lius *Præfectus se suspendit* b. 156.
Linkio *fructus* b. 104.
Litere Kantona *in gratiam Legatorum* Magno Chamo *destinantur* a. 46.
Liberum permittitur Kantonæ *commercium* ibid.
Loyang *Pons mirabilis* b. 88.
Longschon *navis colubri forma* a. 102.
Louangi *Regis acta* b. 162.
Louwa *pisces* a. 118.
Locustarum mira captura a. 135.
Luctuum ritus b. 35.
Ludi ferarum belluarum emuli a. 51.
Ludus Sinicus b. 33.
Lungien *fructus* b. 104.
Luxuries Pekingensis *Senatoris* a. 145.
Luzu *Eremita religiosa vita* a. 62.
Ly *mensura Sinica* a. 52.

M.

MAndarini *literas publice fidei inspiciunt* a. 36.
Magistratuum dignitas b. 2.
Quonfu *dicuntur* ibid.
Novem ordinibus distinguuntur b. 8.
Omnes Philosophi sunt b. 6.
Singulis triennis inquiruntur b. 7.
Et variantur. ibid.
Magistratuum nemo in patria Magistratum gerit b. 8.
Peculiaris habitus ibid.
Makaæ *insula* a. 35.
Makoenses *obsunt Legatis* ibid.
Maovenlungi *Præfecti Sinici acta* b. 150.
Matrimoniorum ritus b. 33.
Mandorinus quidam vini haustu corrumpitur b 27.
Martinùs Martinii *Pater Societatis Bataviam venit* a. 26.
Mathematica instrumenta a. 96.
Manna b. 73.
Mendicorum nuge & cruciatus b. 25.
Mensura alimentorum Legatis, & universo comitatui à Magno Chamo *quotidie suppeditata* a. 165.
Mercatores à perfidis Tartaris occiduntur b. 249.
Medicina Sinica b. 15.
Megian *flumen nigrum* a. 65.
Mineralia b. 78.
Mingunli *fructus* b. 104.
Minxe *mons* a. 137.
Miulin *Bajuli* a. 68.
Mole alata a. 104.
Mogolicus *Legatus* a, 153.
Mogorin *flos* b. 88.
Mors fratris Magni Chami a. 150.
Mongleii *oppidum* a. 60.
Montium celsa cacumina b. 76.
Montium superstitio ibid.
Modestia Sinarum b. 26.
Muglyn *mons* a. 65.
Murus Sinam Tartaria disterminans a. 171.
Mures flavi b. 109.
Musica Sinarum b. 22.
Muza *fructus* b. 107.
Mundi origo b. 51.
Interitus b. 52.
Divisio a. 2.

N.

NAnchang *urbs* a. 78.
Nangang *urbs* a. 68.
Nanhung *urbs* a. 65.
Nankang *Oppidum* a. 69.
Nanvang *lacus* a. 117.
Nangking *nona Provincia* a. 84.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 87.
Tributa ibid.
Metropolis superatur à Tartaris b. 161.
Eligit novum Imperatorem ibid.
Nanwaig *pagus* a. 119.
Navium formæ b. 68.
Naves Imperatoriæ a. 99.
Nanhoa *mons cœnobio famosus* a. 61.

Neyncmiao *pagus* a. 108.
Nienhoang *lapis* b. ibid.
Nomina sinensium b. 32.
Nomen IHS *vestibulis inscriptum* a. 65.
Nobilis Tartarus Nankingæ *ad prandium vocat legatos* a. 92.
Nuking *mons* a. 75.
Nubes procellæ nuncia in Ainan a. 110.
Nux Myristica b. 95.

O.

O *Ryzæ cultura* a. 104.
Ordo equitatus in expeditionibus b. 144.
Ornamenta Throni a. 156.
Oves longam caudam b. 108.
Ova anatum condiendi modus a. 32.
Osciamen sacrificuli b. 54.

P.

P *Agi natalitii* a. 110.
Pagi in montium vertice b. 78.
Paolinxi *Pagoda* a. 96.
Paoning *oppidum* a. 105.
Pagodarum forma b. 59.
Multitudo ibid.
Tributa solvunt a. 139.
Palakinæ *insidendi ritus* a. 169.
Parentum impietas erga liberos b. 44.
Paulus Durett *interpres occiditur* a. 179.
Peking 1. *Imperii Provincia* a. 124.
Termini ibidem.
Urbes a. 125.
Munimenta a. 127.
Tributa ibid.
Pretiosiora quotannis ad Regem a. 128.
Mittuntur b. 33.
Peking *metropolis* a. 167.
Obsidetur b. 152.
Pekkinza *pagus* a. 72.
Pengce *Oppidum* a. 83.
Philosophiam moralem præ reliquis colunt b. 13.
Piper b. 97.
Piscium varia genera b. 115.
Pisces alatis a. 181.
Rubri b. 115.
Fulvi ibid.
Pictoria ars b. 21.
Pixentous *Mandarinus Legatorum vie comes* a. 51.
Planta anapéuc& a. 132.
Pontes varii & artificiosi b. 65.
Poyang *lacus* a. 81.
Porcellana turris a. 97.
Potus finicus b. 31.
Porcellana vasa conficiendi modus a. 89.
Porci magna cura saginantur b. 108.
Principia Sinica b. 49.
Promptitudo singularis famulorum sinicorum a. 46.
Præfecti Societatis in patria desiniunt Legationem a. 30.
Prædones causa collapsi Regni b. 153.
Præfecti Leaotungæ magna auctoritas b. 143.
Præceptores in magna pretio sunt b. 15.
Proditio Tutangi *Sinæ* a. 149.
Priscorum sententiæ puriores b. 45.
Pugna trium exercituum b. 151.
Pulo Tymon *insula* a. 33.
Puon *primus homo & Præfectus* b. 125.
Puer ἐφιαλτης a. 151.
Pyramidis ferreæ a. 121.

Q.

Q Uangquamniao *Pagoda* a. 101.
Quangsi 13 *Provincia* a. 21.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 22.
Tributa ibid.
Qualis Magni Chami *in Throno sessio* a. 157.
Quantonglon *pagus* a. 58.
Quantung 12 *Provincia* a. 38.
Termini ibid.
Urbes a. 139.
Incolæ a. 41.
Tributa ibid.
Destruitur a Tartaris. b. 167.
Quei *florum amenissimus* a. 139.
Queicheu 14. *Provincia* a. 23.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 24.
Tributa ibid.
Quinque deformes diaboli, montes a. 63.
Quinque capita equina, montes a. 62.
Quinque puncta ad faciliorem sinicæ linguæ apprehensionem inventa b. 12.

R.

R *Adicum varia genera* b. 80.
Regimen singularum Provinciarum

Pucinsu	b. 5.	Hunchin	ibid.
Naganzasu	ibid.	Chupu	ibid.
Cisu	ibid.	Tunsu	ibid.
Ciceu	ibid.	Tutan Ciayven	ibid.
Cihieu	ibid.	Chayven	b. 6.

Reptilia b. 117.
Regni Cancellarius Batavis favet a. 147.

Reverentia erga Regem b. 29.
Erga Magistratum b. 30.
Erga parentes ibid.
Rex Solus sacra facit 2. 48.
Rhabarbarum b. 81.
Rhinoceros b. 109.
Ritus Sedium collocandarum b. 28.
Rixæ inter Tangum & Lu b. 162.
Rota, virgultum b. 86.
Rotting b. 90.
Rosamaliæ succus b. 91.
Rupes periculosæ a. 75.
Arte factæ a. 72.
Ruscorum Legatus a. 151.
Inaudius discedit ibid.
Rusticorum habitus b. 41.

S.

SAhu *pagus* a. 52.
Sacrificandi ritus a. 80.
in futuro scrutando b. 59.
in Prosperum iter flagitando b. 99.
Sacerdotalis habitus b. 54.
Sacerdotis fornicantis pœna b. 53.
Sacerdotes male auguranter Proregi a. 48.
Salutandi ritus b. 26.
Sampsou *potus* a. 129.
Sanglo a. 130.
Sanyum *Oppidum* a. 55.
Sanwonhab *mons* a. 58.
Sanfian-wey *Oppidum* a. 139.
Saupoo *pagus* a. 102.
Satyri b. 123.
Saxa cujusvis dignitatem denotantia a. 156.
Schedelius *præmissus fuit ad liberam in Sinam Mercaturam petendam* a. 27.
Ejus eventus ibid.
Scorzonera *Radix* b. 82.
Schola Sinica b. 15.
Scriptura b. 10.
Serici differentia a. 131.
Secta Religionis b. 45.
Prima eruditorum ibid.
Secunda Sciequia b. 52.
Tertia Lauzu b. 55.
Senatum variæ classes b. 3.
Colai b. 4.
Choli ibid.
Thauli ibid.
Lipin a. 159.
Han-Lyven b. 5.
Garichasci b. 6.
Serici textorum copia a. 84.
Sepulchrorum magnificentia b. 36.
Siompu *pagus* a. 107.
Sigilla b. 23.
Siyu *Pisces* a. 95.
Sinkicien *urbs* a. 132.
Sinkocien *Oppidum* a. 133.
Single *urbs* a. 134.
Sinktesimo *pagus, ubi optima Porcellana fiunt* a. 80.
Sinking *Oppidum* a. 77.
Sina regitur Philosophis b. 6.
Sinarum ardua fortuna a. 54.
Sinæ ratio Etymologica a. 3.
Variæ denominationes ibid.
Pars Asiæ ibid.
Termini a. 5.
Divisio a. 4.
Figura a. 6.
Sinarum natura b. 26.
Habitus priscus b. 39.
Modernus b. 41.
Capillos radendi modus b. 39.
Chymici b. 44.
Immortalitatis amatores b. 45.
Jucunda ejus historia ibid.
Subditi ab Imperatoribus sæpe decorantur titulis b. 29.
Sunga *octava Imperatrix familiæ* b. 134.
Suji *quarta Prefecti acta* b. 128.
Sucu *pomum* b. 104.
Sucheu *sexta Provincia.* a. 13.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 4.
Tributa. ibid.
Suitjeen a. 63.
Susan a. 65.
Superstitio Sinarum a. 59.
in Electione locorum b. 43.

T.

TAchu *Oppidum* a. 128.
Taiko *Oppidum* a. 74.
Taichangus b. 147.
Tanga *septima Imperatrix familiæ* b. 134.
Talg-boom *arbor sævifera* 2. 103.
Tanjenjeen *Oppidum* a. 109.
Tartarorum Religio b. 141.
Tartari antiqui Sinarum hostes. b. 134.
Tartarorum alimenta b. 141.
Tartarorum prima invasio b. 135.
Muri superant b. 144.
Secunda invasio b. 138.
Mores b. 139.
Fraudes b. 157.
Tartarorum Regis litera ibid.
Regio b. 135.
Lingua b. 141.
Termini ibid.
Origo b. 134.
Virorum habitus b. 139.

Tartararum Fœminarum b. 140.
Milium ibid.
Tentoria Tartarorum b. 139.
Tcywanmino *Pagoda* a. 120.
Teſtudines b. 120.
Teng *virgultum* b. 86.
Thonglouja *Princeps Secretarius* a. 142.
Thee b. 84.
Telonia a. 106.
Telone pertinacia a. 107.
Urbanitas in inquirendo a. 65.
Theanus *Potus* b. 84.
Thaoyuen *inſula irrumpitur* b. 150.
Thiſiking *Pagoda* a. 78.
Thienkius *Sinicus Imperator* b. 150.
Thiennungus *Tartarorum Rex* ibid.
Thienzungus *ſuccedit* Thiennungo b. 150.
Thizang *Oppidulum* a. 110.
Theſaurarius b. 6.
Thronus Imperatoris a 157.
Thenſu *commune Imperatoris nomen* a. 2.
Tiencien *Arx.* a. 136.
Tiencienwey *urbs maritima* a. 135.
Tihu *munus* b. 16.
Tienhoangus *ſecundus Præfectus* b. 125.
Tigres b. 111.
Tituli librorum Confutii b. 47.
Tienmuen *mons* a. 90.
Tingting *lacus* a. 117.
Tonquam *Oppidum* a. 129.
Tongſion *Oppidum* a. 140.
Tonnan *Oppidulum* a. 131.
Tribunalia Sipu b. 3.
Hopu ibid.
Limpu ibid.
Pimpu ibid.
Cumpu ibid.
Humpu ibid.
Turrium multitudo b. 62.
Artificia ibid.
Turris Mathematica a. 96.
Tumulus parentum Confutii a. 116.
Tungchang *Metropolis* a. 113.
Tuonu *feſtum* b. 73.
Tungling *Oppidum* a. 88.
Typographia b. 21.

V.

Vacca cirratis caudis b. 108.
Vaccæ ſpecies ſalis avida ibid.
Vangus *Sacerdos rebellat* b. 164.
Vannungam *Urbs* a. 71.
Vanlien *acta* b. 142.
Ucienjeen *vicus* a. 80.
Veſtis ſalutatoria b. 28.
Venku *fructus* b. 102.
Venenum pili Tigridis a. 151.
Vermam moritur a. 123.
Verba Sinica unâ ſyllaba conſtant b. 9.
Vela Sinica b. 68.
Via publica b. 64.
Viſitandi ritus b. 26.
Virgines à Tartaris proſtituuntur a. 75.
Upun *Caſtellum* a. 89.
Urſi b. 109.
Urbanitatis ritus circa potidriam b 28.
Uſu *Oppidum* a. 89.
Uſanguei *acta* b. 158.
Vucheu *Metropolis* a 67.
Vuching *Oppidum* a. 124.
Uxor Gubernatoris Nankingenſis *Legato* Thé *excipit* a. 92.

W.

Wagenarii *eventus* b. 29.
Wankſieu *pagus* a. 99.

X.

Xanga *ſecunda familia Imperatrix* b. 133.
Xanſi *ſecunda Provincia* a. 7.
Termini ibid. *Urbes* ibid.
Incolæ 8. *Tributa* ibid.
Xantung *decimaquarta Provincia* a. 112.
Termini ibid. *Urbes* a. 113.
Incolæ a. 114. *Tributa* a. 115.
Xanxui *Metropolis* a. 52.
Xaocheu a. 61.
Xantiui *Oppidum* a. 120.
Xaohai *octavi Imperatoris acta* b. 128.
Xenſi *tertia Provincia* a. 9.
Termini ibid. *Incolæ* a. 11.
Urbes a. 10. *Tributa* ibid.
Xepatan *rupes periculoſiſſima* a. 75.
Xechung *mons* a. 82.
Xiyu *piſces* b. 115.
Ximmingi *ſexti Imperatoris acta* b. 127.
Xius *montem* Fang *perforari juſſit* a. 116.
Magni muri auctor a. 171.
Xifung *mons* a. 78.
Xuni *acta* b. 131.
Dictum ejus b. 132.

Y.

Yai *Imperatoris acta* b. 129.
Yei *tertii Præfecti acta* b. 126.
Yvus *familiæ* Hiaa *auctor* b. 133.
Yvenus *inſidiis caprus trucidatur* b. 152.

Z.

Zingiber b 83.
Zonæ *Senatoriæ* b. 8.
Zutatadſum *Legatus* a. 152.
Zunchinii *Imperatoris Sinici acta* b. 150.
Ejus exitus b. 157.
Zungteji *Imperatoris Tartarici acta* b. 152.

MONI-

MONITUM
PRO
BIBLIOPEGIS,

Quo loco majores Figuræ inſerendæ ſunt.

	Pag.		
Anhing	a. 88.	Nangan	a. 67.
Aulæ Imperatoria interior facies		Nanking	a 91.
Ejus planum	a. 158.	Ordo Equitatus in expeditionibus	b. 141.
Batavia	a. 30.	Peking	a. 167.
Hoaigan	a. 105.	Porcellana Turris	a. 97.
Hukeu	a. 82.	Paolinxi	a. 96.
Jamceſu	a. 101.	Pagodæ interior facies	b. 59.
Kanton	a. 41.	Regale convivium	a. 44.
in plano	a. 42.	Single	a. 134.
Kuching	a. 128.	Tincinwey	a. 135.
Kajutſu	a. 104.	Tonglien	a. 88.
Kancheu	a. 70.	Tongling	a. 88.
Kinningam	a. 74.	Tuncham	a. 121.
Makao	a. 35.	Vannungam	a. 72.
Muza	b 107.	Ufu	a. 89.
Namhun	a. 64.	Xantſui	a. 120.
Nankang	a. 81.	Xaocheu, vel Sucheu	a. 61.
Nanchang, vel Kiangſi	a. 78.		

FINIS.

18 H 2